

T.C.
YÜZÜNCÜ YIL ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
TÜRK DİLİ VE EDEBİYATI ANABİLİM DALI
YENİ TÜRK EDEBİYATI BİLİM DALI

HİKMET FERİDUN ES'İN
ROMAN VE HİKÂYELERİNDE YAPI VE MUHTEVA

YÜKSEK LİSANS TEZİ

HAZIRLAYAN
SUZAN DEMİRCİ

VAN-2011

T.C.
YÜZÜNCÜ YIL ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
TÜRK DİLİ VE EDEBİYATI ANABİLİM DALI
YENİ TÜRK EDEBİYATI BİLİM DALI

HİKMET FERİDUN ES'İN
ROMAN VE HİKÂYELERİNDE YAPI VE MUHTEVA

YÜKSEK LİSANS TEZİ

HAZIRLAYAN
SUZAN DEMİRCİ

DANIŞMAN
Doç. Dr. Zeki TAŞTAN

VAN-2011

SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ MUDÜRLÜĞÜNE

Bu çalışma, jürimiz tarafından TÜRK DİLİ VE EDEBİYATI ANABİLİM DALI, YENİ TÜRK EDEBİYATI BİLİM DALI'nda YUKSEK LİSANS TEZİ olarak kabul edilmiştir.

İmza

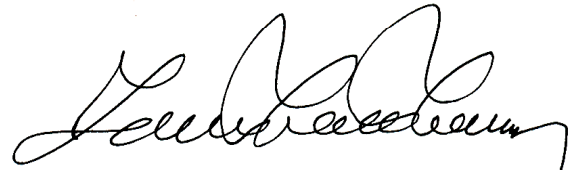
Baskan : Doç. Dr. Zeki TAŞTAN (Dnş. Başkan)

Üye : Yard. Doç. Dr. Selma BAŞ

Üye : Yard. Doç. Dr. Bülent Cercis TANRITANIR

ONAY: Yukarıdaki imzaların adı geçen Öğretim üyelerine ait olduğunu onaylarım.

09/ 03/ 2011

Doç. Dr. Zeki TAŞTAN

Enstitü Müdürü

İÇİNDEKİLER

ÖNSÖZ	V
KISALTMALAR.....	VII
GİRİŞ	
HİKMET FERİDUN ES'İN HAYATI.....	1
HİKMET FERİDUN ES'İN GAZETECİLİĞİ.....	3
HİKMET FERİDUN ES'İN ESERLERİ	7
1. GEZİ YAZILARI	
1.1. Aşk Tamamları	8
2. RÖPORTAJLARI	
2.1. Bugün de Diyorlar ki	9
2.2. Holivoot'ta 300 Gün	9
3. ROMANLARI	
3.1. İki Cinayet Gecesi.....	10
3.2. Kalbimin Kadını	11
3.3. İskara Maşa	12
HİKMET FERİDUN ES'İN EDEBİ YÖNÜ	14
HİKMET FERİDUN ES'İN ROMAN VE HİKÂYELERİNDE YAPI VE MUHTEVA	
1. HİKMET FERİDUN ES'İN ROMAN VE HİKÂYELERİNDE İNSAN	
KADROSU.....	17
1.1. HİKMET FERİDUN ES'İN ROMANLARINDA İNSAN KADROSU	17
1.1.1. İyi Niyetli, Saf, Sabırlı, Sevgi Dolu, Vefalı Kişiler	18
1.1.2. Çılgın, Cesur, Bencil, Deli Dolu, Eğlenceli Kişiler	20
1.1.3. Dikkatsiz, Duyarsız, Beceriksiz, Sorumsuz Kişiler	20
1.1.4. Geveze, Dedikoducu, Ağzı Bozuk, Meraklı, Pasaklı, Pejmürde	
Görünümlü Kişiler.....	21
1.1.5. Başarılı, Cesur, Çalışkan Kişiler	21
1.1.6. Zayıf Karakterli Kişiler	22
1.1.7. Para Düşkünü, Cimri, Maddiyatçı, Acımasız Kişiler.....	23
1.1.8. Çapkın, Hovarda, Şıpsevdi Kişiler.....	24
1.1.9. İşveli, Hafifmeşrep Kişiler	26
1.1.10. Suç İşleyen, Suça Meyilli, Kabadayı, Psikopat, Cani, Hırsız Kişiler.....	27
1.2. HİKMET FERİDUN ES'İN ÖYKÜLERİNDE İNSAN KADROSU.....	30
1.2.1. Çapkın, Hovarda, Sapkın Kişiler	30
1.2.2. Bencil, Düşüncesiz, Çıkarıcı Hedonist Kişiler.....	39
1.2.3. Coşkulu, Eğlenceli, Esprili, Çılgın, Seyahat Seven, Maceraperest	
Kişiler	44
1.2.4. Kıskanç Kişiler	48
1.2.5. Psikolojisi Bozuk Kişiler	54
1.2.6. Arkadaş Canlısı, Özverili Kişiler.....	60
1.2.7. Yalancı, Dolandırıcı, Çıkarıcı, Hırsız ve Entrikacı Kişiler	62
1.2.8. Çalışkan, Başarılı Kişiler	65
1.2.9. İdealist, Dürüst Kişiler	68
1.2.10. Şefkatli, Yardımsever, Fedakâr, Sorumluluk Sahibi Kişiler.....	71
1.2.11. Geçmişe Bağlı, Saplantılı Kişiler.....	77
1.2.12. Zayıf İradeli Kişiler	80
1.2.13. Nazik, Düşünceli Kişiler.....	83

1.2.14. Kaba, Nobran, Kavgacı, Kabadayı, Düşüncesiz Kişiler	86
1.2.15. Unutkan, Dalgın Kişiler	91
1.2.16. Gösteriş Meraklıları	93
1.2.17. Gururlu Kişiler	96
1.2.18. Para Düşkünü, Cimri Kişiler	98
1.2.19. Hayalperest Kişiler	100
1.2.20. İyi Niyetli, Saf, Temiz Kişiler	102
1.2.21. Mutsuz, Karamsar Kişiler	103
1.2.22. Korkak Kişiler	104
1.2.23. Meraklı Kişiler	107
1.2.24. Misafirperver Kişiler	108
1.2.25. Pozitif Düşünen Kişiler	109
1.2.26. Röntgenci Kişiler	110
1.2.27. Sadık Kişiler	111
1.2.28. Sonradan Görme, Maddiyatçı, Cahil Kişiler	112
1.2.29. Tedbirli Kişiler	113
1.2.30. Yalnız, Pimpirikli Kişiler	114

2. HİKMET FERİDUN ES'İN ROMAN VE HİKÂYELERİNDE MUHTEVA115

2.1. HİKMET FERİDUN ES'İN ROMANLARINDA MUHTEVA	115
2.1.1. Aşk	115
2.1.2. Cinsellik	120
2.1.3. Çapkınlık	124
2.1.4. Arkadaşlık	126
2.1.5. Hırsızlık, Dolandırıcılık, Cinayet	127
2.2. HİKMET FERİDUN ES'İN HİKÂYELERİNDE MUHTEVA	128
2.2.1. Aşk	128
2.2.2. Çapkınlık	142
2.2.3. Cinsiyete Bağlı Bir Duygu Olarak, Güzellik- Çirkinlik	148
2.2.4. Evlilik, Aile Kurumu	159
2.2.5. Ebeveyn- Çocuk İlişkisi	167
2.2.6. Kıskançlık	174
2.2.7. Cinsellik	182
2.2.8. Arkadaşlık, Dostluk	184
2.2.9. Bencillik	185
2.2.10. İletişim Çatışması, Yanlış Anlama	188
2.2.11. İhanet	193
2.2.12. Alışkanlık, Bağımlılık	195
2.2.13. Yaşlılık ve Gençlik İkilemi	201
2.2.14. Meslek Aşk, Meslek Algısı	206
2.2.15. Yoksulluk, Geçim Sıkıntısı	211
2.2.16. Sanatsal Duyarlılık	212
2.2.17. Batıl İnançlar	216
2.2.18. Dedikodu, Gıybet, İftira, Adam Karalama	218
2.2.19. Yemek Kültürü	222
2.2.20. Görgü Kuralları	224
2.2.21. Yalnızlık	228
2.2.22. Mutluluk ve Kanaat	231
2.2.23. Hatıralar, Geçmişe Bağlılık	234
2.2.24. Kaçış	237

III

2.2.25. Macera ve Eğlence Tutkusu	240
2.2.26. Gizem	242
2.2.27. Psikolojik Bozukluklar	244
2.2.28. Muziplik, Dalga Geçme, Şaka Yapmak	247
2.2.29. Yardımseverlik, İyilik	250
2.2.30. Ölüm	252
2.2.31. Sıla, Memleket Hasreti	254
2.2.32. Hayal Kırıklığı	256
2.2.33. Para Tutkusu, Maddiyat Düşkünlüğü	258
2.2.34. Vefasızlık	260
2.2.35. Gösteriş Merakı	261
2.2.36. Dolandırıcılık, Yalancılık, Sahtekârlık	262
2.2.37. Ayrılık	264

3. HİKMET FERİDUN ES'İN ROMAN VE HİKÂYELERİNDE MEKÂN265

3.1. HİKMET FERİDUN ES'İN ROMANLARINDA MEKÂN	265
3.1.1. Yerleşilen, Barınmak veya Bir İhtiyaç İçin Yapılan Mekânlar	266
3.1.1.1. Açık Mekânlar	266
3.1.1.1.1. Bahçeler	266
3.1.1.1.2. Köprüler	266
3.1.1.1.3. Coğrafi Unsurlar	266
3.1.1.2. Kapalı Mekânlar	266
3.1.1.2.1. Evler, Apartmanlar	266
3.1.1.2.2. Camiler	267
3.1.1.2.3. Eğitim Kurumları	267
3.1.1.2.4. Konaklama, Dinlenme, Eğlence Mekânları	267
3.1.1.2.4.1. Kahvehaneler	268
3.1.1.2.4.2. Pastaneler	268
3.1.1.2.4.3. Meyhaneler, Barlar	268
3.1.1.2.4.4. Oteller	268
3.1.1.2.4.5. Sinemalar	269
3.1.1.2.5. Müteferrik Mekânlar	269
3.1.1.3. İlçeler, Semtler, Mahalleler	269
3.1.1.3. 1. İlçeler	269
3.1.1.3. 2. Mahalle/Sokak/ Semt/	271
3.2. HİKMET FERİDUN ES'İN HİKÂYELERİNDE MEKÂN	272

3.2.1. Tabii Coğrafya	273
3.2.2. Yerleşmek, Barınmak veya Bir İhtiyaç İçin Yapılan Mekânlar	273
3.2.2.1. Açık Mekânlar	273
3.2.2.1.1. Panayır	273
3.2.2.1.2. Bahçeler(Gezinti Yerleri)	273
3.2.2.2. Kapalı Mekânlar	274
3.2.2.2.1. Meskenler	274
3.2.2.2.1.1. Apartmanlar	274
3.2.2.2.1.2. Köşkler(Kasır), Yalılar	276
3.2.2.2.1.3. Konaklar	276
3.2.2.2.2. Dini Mekânlar	279
3.2.2.2.3. Resmi Kurumlar	279
3.2.2.2.4. Eğitim Kurumları, Mektepler	280

3.2.2.2.5. Konaklama, Dinlenme, Eğlence Mekânları	280
3.2.2.2.5.1. Kahvehaneler.....	280
3.2.2.2.5.2. Gazinolar/Kumarhaneler	281
3.2.2.2.5.3. Pastaneler	282
3.2.2.2.5.4. Lokantalar	282
3.2.2.2.5.5. Sinemalar	282
3.2.2.2.6. Ticarethaneler.....	283
3.2.2.2.7. İskeleler/İstasyonlar	283
3.2.2.3. İlçeler/Mahalleler/ Semtler	284
3.2.2.3.1. İlçeler/ Semtler.....	284
3.2.2.3.2. Mahalleler	284
3.2.2.3.3. Yurtdışındaki Şehirler.....	285
4. HİKMET FERİDUN ES'İN ROMAN VE HİKÂYELERİNDE ZAMAN.....	285
4.1. HİKMET FERİDUN ES'İN ROMANLARINDA ZAMAN.....	285
4.2. HİKMET FERİDUN ES'İN HİKÂYELERİNDE ZAMAN	291
5. HİKMET FERİDUN ES'İN ROMAN VE HİKÂYELERİNDE YAPI	294
5.1. HİKMET FERİDUN ES'İN ROMAN VE HİKÂYELERİNDE ANLATICI-BAKİŞ AÇISI	294
5.1.1. HİKMET FERİDUN ES'İN ROMANLARINDA ANLATICI- BAKİŞ AÇISI.....	295
5.1.1.1. Ben Anlatıcı- Bakış Açısı.....	295
5.1.1.2. Hâkim Anlatıcı- Bakış Açısı	296
5.1.2. HİKMET FERİDUN ES'İN HİKÂYELERİNDE ANLATICI- BAKİŞ AÇISI.....	297
5.1.2.1. Ben Anlatıcı- Bakış Açısı.....	297
5.1.2.2. Hâkim Anlatıcı- Bakış Açısı	298
5.2. HİKMET FERİDUN ES'İN ROMAN VE HİKÂYELERİNDE ANLATIM TEKNİKLERİ	299
5.2.1. Anlatma- Gösterme Tekniği	299
5.2.2. Tasvir Tekniği.....	300
5.2.3. Özetleme Tekniği.....	302
5.2.4. Geriye Dönüş Tekniği.....	302
5.2.5. Montaj Tekniği	304
5.2.6. Otobiyografik Tekniği	306
5.2.7. Leitmotiv Tekniği	307
5.2.8. Diyalog Tekniği	307
5.2.9. İç Diyalog Tekniği	309
5.3. DİL VE ÜSLUP.....	310
SONUÇ	316
KAYNAKÇA.....	321
ÖZET.....	349
ABSTRACT	350

ÖN SÖZ

Hikmet Feridun Es, Türk edebiyatında röportajlarıyla tanınmış önemli bir yazar olarak bilinir. Ancak Hikmet Feridun, sadece bu yönüyle ele alınması gereken bir şahsiyet değildir. Edebiyat dünyasına her hevesli kalem gibi hikâyeye yazarak başlayan Es, bunun yanında roman, deneme, gezi yazısı, anı, makale gibi birçok edebi türde kalem oynatmıştır. Hatta gazetelere göz attığımızda onun en az röportajları kadar hikâyeye yazdığını iddia etmek mümkündür. İlk hikâyeye denemesini 1928 yılında yapan yazar, bini aşkın hikâyeye kaleme alarak bu alanda kırılması güç bir işe imza atmıştır.

Hikmet Feridun Es'in hikâyeci yönünün pek bilinmemesi bu hikâyelerin daha çok gazete ve dergilerde kalmasıyla ilgilidir. Bugüne kadar bu hikâyeler gün yüzüne çıkartılmamıştır. Üzerinde herhangi bir çalışmanın yapılmamış olması da bu hikâyelerin edebi değerini veya Türk edebiyatında Hikmet Feridun'un hikâyeci yönünün anlaşılmasını güçleştirmiştir. Bunun ortaya çıkartılması için Hikmet Feridun'un hikâyelerinin bütüncül bir bakış açısıyla mutlaka değerlendirilmesi gerektiği kanaatine vardık.

Hikmet Feridun Es'in diğer bir bilinmeyen yönü de romancılığdır. Yazar, ikisi tefrika olmak üzere üç roman kaleme almıştır. Yazarın bu yönü de bugüne kadar gün yüzüne çıkartılmamıştır.

Hikmet Feridun Es'le ilgili bugüne kadar yapılmış tek çalışma Selçuk Karakılıç'a aittir. Bu çalışma Akşam Gazetesinde çıkan röportajlarının derlemesi şeklinde olup, yazarın hikâyeye ve romanlarıyla ilgili değildir. Ayrıca bu konuda herhangi bir bilimsel çalışma da yoktur. Bu anlamda hazırladığımız tez, yazarın hikâyeye ve romanları hakkında yapılmış tek çalışma olmasıyla ayrıca önem taşımaktadır.

Çalışmamız, Ön Söz, Giriş, Beş Bölüm, Sonuç ve Kaynakça kısımlarından oluşmaktadır. Giriş'te Hikmet Feridun'un hayatı, eserleri ve edebi yönü ele alınmıştır. Birinci bölüm, öykü ve romanların insan kadrosu açısından incelenmesine ayrılmıştır. Bu bölümde üç roman ve bini aşan öyküyü "kişiler" bağlamında ele aldık. Hikmet Feridun Es'in roman ve hikâyelerinde "insan kadrosu"nu tam anlamıyla ortaya çıkarmak için öne çıkan kişileri en baskın özelliklerine göre başlıklar hâlinde değerlendirdik.

İkinci Bölüm, roman ve hikâyelerin "muhteva" açısından incelenmesine ayrılmıştır. Çalışmamızın en ağır kısmını oluşturan bu bölümde roman ve hikâyelerde öne çıkan muhtevayı tek tek başlıklar hâlinde kategorize ettik. 1928 yılından 1945 yılları arasında yazılmış hikâyeye ve romanların muhteva yönünden değerlendirilmesi Türk Edebiyatında o dönemde tercih edilen içeriği göstermesi bakımından önemli olarak değerlendirilebilir.

Üçüncü Bölüm "mekân", Dördüncü Bölüm "zaman"a ayrılmıştır. Hikmet Feridun Es'in roman ve hikâyelerinde mekân cephesinin iyice aydınlatılması için bu bölüm de başlıklar hâlinde kategorize edilmiştir.

Beşinci Bölüm ise roman ve hikâyelerin yapısal olarak incelenmesine ayrılmıştır. Bu bölüm de kendi içinde "Anlatıcı ve Bakış Açısı", "Anlatım Teknikleri", "Dil ve Üslup" başlıklarına ayrılmıştır.

Sonuç bölümünde Hikmet Feridun Es'in hayatı ve eserlerine dair yapılan genel değerlendirmeler ve tespitler sıralanmıştır. Kaynakça bölümünde çalışmamızda yararlandığımız kaynakların yanı sıra değinmediğimiz ancak konuyla ilgili eserlere ve Hikmet Feridun Es'in öykü, roman, röportaj ve gezi yazılarına da yer verdik.

Hikmet Feridun Es'in roman ve hikâyelerinin yapı ve muhteva açısından incelenmesini konu alan bu çalışma tamamen kütüphanelerin taranmasıyla ortaya çıkartılmıştır. Yazarın biri dışında iki romanının tefrika hâlinde kalması ve tüm hikâyelerinin gazete ve dergi sayfalarında yer alması dolayısıyla çalışmanın çok kapsamlı olduğunu belirtmek gerekir. Bu anlamda binden fazla

hikâyeye tek tek ulaşırken, mutlaka gözden kaçırdıklarımız olmuştur. Ancak eldeki mevcut veriler Hikmet Feridun'un romancı ve hikâyeci kimliğini ortaya çıkarmaya yeterlidir.

Bu çalışmada kaynak verilerini toplamamda tenkit ve tahlil etmemde bana yardımcı olan danışman hocam Doç. Dr. Zeki TAŞTAN'a ve hocam Yrd. Doç. Dr. Selma BAŞ'a derin teşekkürü bir borç bilirim.

SUZAN DEMİRCİ
VAN-2011

KISALTMALAR

H.F.Es	: Hikmet Feridun Es
TDVİA	: Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi.
Agm	: Adı Geçen Makale
Age	: Adı Geçen Eser
İst.	: İstanbul
S.	: Sayı
s.	: Sayfa
İst.	: İstanbul
Yay.	: Yayınları
C.	: Cilt

GİRİŞ

HİKMET FERİDUN ES'İN HAYATI

Hikmet Feridun Es, 1910 yılında İstanbul'da doğdu¹. Yazarın çocukluğuna dair çok fazla bilgi yoktur². Dedesi Edirne Valisi Rüknettın Bey'dir. Babası Şükrü Bey, annesi İhsan Es'tir. İki kardeşi olan Hikmet Feridun, en büyük çocuktur. Füzuran Akyönlü ve İbrahim Es, küçük kardeşleridir. Kız kardeşi Füzuran Akyönlü'nün, Ateş Mualla ve Murat Arcan adında; İbrahim Es'in ise Rüknettın ve Banu adında iki çocuğu vardır³.

Es, İstanbul İtalyan Erkek Lisesi'nde okur. Daha sonra Orman Fakültesi'ne geçerek buradaki öğrenimini yarıda bırakır. 1929-30 yılında gazeteciliğe başlar. Cumhuriyet gazetesinden çıkan bir haberde yazarın Amerika'da Dramatik School'da öğrenim gördüğü bilgisi geçmektedir⁴; fakat bu bilgi herhangi bir kaynaktan teyit edilmediği için kesin değildir.

Yazarın hayatıyla ilgili yazılı kaynaklarda fazla bilgi yoktur. Ansiklopedilerde çok kısa ve genel özellikleriyle (ne iş yaptığı ve nerelerde çalıştığı) bilgileri geçer⁵. Bu durum da onun hayatıyla ilgili bilgiye ulaşmamızı zorlaştırmaktadır. Elimizdeki bilgiler dergilerde onunla yapılan iki adet röportaj ve ölüm ilanlarından. Bu kaynaklarda da yazarın ailesi ve eğitim hayatıyla ilgili fazla bilgi bulunmamakta, daha çok karakter özellikleri ve meslek hayatıyla ilgili bilgiler vermektedir.

Hikmet Feridun, 1.80 boyundadır, gençliğinde daha zayıf olan yazar kırklı yaşlarda 90 kilo olur. Es, sürekli şapka giyer ve mendil takar. Kruvaze elbiseye karşı aşırı derecede bağlılığı vardır. Mümkün mertebe çizgili, lacivert kumaş tercih eder ve hep mendil takar. Pijamasının daima üstünü giyer ve kadın parfümlerini çok beğenir. Yazar, bir röportajında dokuz yaşına kadar sürekli ağladığı için büyüdüğünde hiç ağlamadığını söyler.

Semiha Feridun Es'le 1937 yılında yirmi yedi yaşındayken evlenir. Hiç çocuğu olmaz. Gençliğinde gece hayatını çok seven gazeteci kırklı yaşlara gelince evinde oturup istirahat etmeyi

¹ Bazı kaynaklarda bu tarih 1909 olarak yazılmıştır: *Günümüz Türkiye'sinde Kim Kimdir?*, Profesyonel Yayınları, 3. Baskı, İstanbul, 1989, s.277, *İlköğretim Alfabetik Genel Kültür Ansiklopedisi*, Görsel Yayınları, 3.İst., 1995, s.489., *Dictionnaire Larousse Ansiklopedik Sözlük*, Milliyet Yayınları, C.2, İstanbul, 1993., *Büyük Larousse Sözlük ve Ansiklopedi*, Gelişim Yayınları, C.6, İstanbul, 1985, s.3802. Ancak yazar, doğum tarihini 1910 olarak ifade eder: Sezai Soleli, "Bizim Caddeden Portreler", *Hafta Dergisi*, C.1, S.25, 17 Mart 1950, s. 12-13 ve 34.

² Hikmet Feridun Es'in hayatı ve eserleri bölümlerinde büyük oranda şu makaleden faydalanılmıştır: Sezai Soleli, "Bizim Caddeden Portreler", *Hafta Dergisi*, C.1, S.25, 17 Mart 1950, s. 12-13 ve 34

³ "Vefat", *Hürriyet Gazetesi*, 7 Haziran 1992, s.18.

⁴ "Hikmet Feridun Es Öldü", *Cumhuriyet Gazetesi*, 7 Haziran 1992, s.19.

⁵ *Günümüz Türkiye'sinde Kim Kimdir?*, Profesyonel Yayınları, 3. Baskı, İstanbul, 1989, s.277, İhsan Işık, *Edebiyatımızda Yazarlar Sözlüğü*, Risale Yayınları, İstanbul, 1998, s. 386., Dr. Arslan Tekin, *Edebiyatımızda İsimler ve Terimler*, Ötüken Neşriyat, İstanbul, 1995, s.218. *İlköğretim Alfabetik Genel Kültür Ansiklopedisi*, Görsel Yayınları, 3.İstanbul, 1995, s.489., *Dictionnaire Larousse Ansiklopedik Sözlük*, Milliyet Yayınları, C.2, İstanbul, 1993., *Büyük Larousse Sözlük ve Ansiklopedi*, Gelişim Yayınları, C.6, İstanbul, 1985, s.3802., *Meydan Larousse*, Meydan Yayınevi, C.4, İstanbul, 1990, s.353., *Yeni Türk Ansiklopedisi*, Ötüken Yayınları, C.3, İstanbul, 1985, s. 843., *Karacan Büyük Sözlük ve Genel Kültür Ansiklopedisi*, Karacan Yayınları, C.3, İstanbul, s.757., Ana Britannica, Ana Yayıncılık, C.8, İstanbul, 1992, s.284.,

tercih eder. Neredeyse tüm yazılarında aşktan sıkça bahseden yazar, aşkı çocukluk olarak kabul eder. Bir röportajında aşk yaşayıp yaşamadığıyla ilgili bir soruya şöyle cevap verir: “*Şunlara aşk değil de çocukluk diyelim. İnsanın bugün aşk dediği şeylere yarın güldüğü hatta bunları hatırlamak istemediği bile olur. Hiç peşinden koştuğum kadın olmadı. Ben koşmadığım için kadınlar da benim peşimden koşmadılar.*”⁶ .Seyahatler esnasında gece geç vakitlere kadar uzun yürüyüşlere çıkar. Bütün seyahatlere karısı – İlk Türk kadın harp muhabiri- Semiha Hanım’la birlikte çıktığını söyleyen Hikmet Feridun, çapkınlık yapmadığını, bu gezmelerin masumane yürüyüşler olduğunu söyler.

Yazar, bir defaya mahsus mahkemelik olur. Bu garip olay onun evlendiği günün ertesinde gerçekleştiği için balayını nezarethanede geçirmek zorunda kalır. O zaman Akşam gazetesinin neşriyat müdürlüğünü sırası ile yapanlar arasında kendisi de olduğu için, yanlış haber yüzünden gelen bir şikâyet nedeniyle dava edilirler. Olayın gerçek yüzü anlaşılınca serbest bırakılır ancak balayını hapiste geçirmek zorunda kalır.

Yazarın özellikle sevdiği bir yemek yoktur. Ancak uzak ülke ziyaretleri esnasında yoğunlu bakla yemeğini özlediği olur. Mevsim uygunsa evine dönerken son mektubunda bu yemeğin pişirilmesini ister. Es, kahve tiryakisidir. Günde on fincandan fazla kahve içer. Özellikle yazı yazarken birkaç fincan kahve içmezse konsantre olamaz. Amerika’da iken bir türlü Amerikan kahvesine alışamaz ve kendi kahvesini kendi yapar. İçkiye ise çok düşkün olmadığını fakat sıcak memleketlerde bira içmeyi çok özlediğini söyler. Bir zaman rakı özlemi de hissedenden gazeteci, Mısır’da rakı olduğunu öğrenince her yerde arar ama bulamaz. Türkiye’ye döndüğünde Mısır’da rakıya ‘Irak’ denildiği için bulamadığını anlar. Hikmet Feridun’un oyunlardan (kâğıt oyunları) çoğunu bilir fakat oyunlara karşı bir iptilası söz konusu değildir. Yazar, gençliğinde spora çok meraklıdır. Futbol oynar ve yürüyüş yapar.

Yazar, Türkiye’de olduğu zamanlarda çok sevdiği için sürekli sinemaya gider; tiyatroya ise hiç gitmez; fakat yurtdışındayken aksine sinemaya hiç gitmez; sürekli tiyatroya gider. Es, bir röportajında Mark Twain’in gereksiz birçok icat yapabilmek için yüz binlerce dolar yatırım yapıp parasını bitirdiğini ama kendisini milyoner yapabilecek olan telefona on para yatırmak istemeyişini anlatarak Türk sinemacılığıyla ilgili şunları söyler: “*Mark Twain’i bilir misiniz? İşte bizim zenginlerimiz de sinemacılığımıza karşı, Mark Twain’in telefona duyduğu ümitsizliği duyuyorlar. Olmadık işlere yatırdıkları paranın bir kısmını da filmciliğe yatırsalar, birkaç sene içinde sinemacılığımız milyonlarla oynayan geniş bir iş haline gelir*”⁷. Sanat alanında yeniliklere açık bir tavır sergiler.

Hikmet Feridun, beş yıl tedavi gördüğü kalp hastalığı nedeniyle 6 Haziran 1992 günü vefat etmiştir. Cenazesi 8 Haziran günü saat 10.30’da Gazeteciler Cemiyeti’nde yapılan bir tören ve Levent Camii’nde öğle namazına müteakiben Zincirlikuyu Mezarlığına defnedilmiştir. Ölümünde Hürriyet gazetesinde verilen başsağlığı haberinde Tahsin Öztin, yıllarca beraber çalıştığı Hikmet Feridun’la ilgili şunları söyler: “*Türk basınında ilk defa dışarı açılan ve dünya röportajları yapan gazetecilerimizdendir. Eşi Semiha Feridun Es’in çektiği fotoğraflarla yazılarını bütünleştiren Hikmet Feridun Es, yıllarca başarılı görevler yaptı. Bir Akşam gazetesi yazarıydı. Rahmetli hocam, Sedat Simavi’nin haftalık Yedi Gün’üne eşi Semiha Feridun Es ile röportaj yapardı. Eşi, onun yazılarını fotoğrafları ile süslerdi. Hürriyet Gazetesi çıkmaya başlayınca, bizde yazılarına*

⁶ Sezai Solelli, a.g.m. s.13.

⁷ Sezai Solelli, a.g.m., s.13.

devam etti. Dünyanın çeşitli yerlerindeki röportajları ile büyük sükse yaptı. Sedat Bey'in vefatından sonra gazetemizden ayrıldı. Hikmet Feridun Es, iyi bir gazeteciydi.⁸

HİKMET FERİDUN ES'İN GAZETECİLİK HAYATI

Hikmet Feridun ES, gazetecilik hayatına 1929 yılında lise öğrencisiyken Son Saat gazetesinde hikâye yazarak başlar. Henüz lise öğrencisi olan Hikmet Feridun, gazeteye gönderdiği hikâyelere Hikmet Şükrü imzasını atar. O zamanlar büyük gazetecilerden biri olan Hikmet Şevki'yle adları karışınca kendi adını kullanmaya başlar. İlk profesyonel işi Halk Gazetesi için 11 lira ücret karşılığında yaptığı röportajlardır. Bu röportajının konusu İstanbul'daki çeşitli okullardır. Bu gazetede de çok uzun süre kalmayan Hikmet Feridun, birkaç ay sonra Vakit gazetesine geçer. Burada da birkaç ay gazetecilik yaptıktan sonra Akşam gazetesinde maaşlı olarak çalışmaya başlar. İlk aldığı maaş otuz beş liradır. Hafta dergisine verdiği bir röportajında *“Bütün hayatım boyunca ne kazandımsa onunla geçindim hariçten on para gelirim yoktur.”⁹* diyen Hikmet Feridun, gazetecilik haricinde bir işle uğraşmaz, mesleğine çok bağlıdır. Çocukluğunda hariciye memuru olmak isteyen yazar, *“Seyahatlerim esnasında öyle konsoloslar, öyle sönük hariciye memurları gördüm ki bu mesleğin genç kızların ve delikanlıların hayalinde yaşattığı gibi pek parlak bir şey olmadığını anladım. Tekrar çocukluğuma dönsem yine gazeteci olurum.”¹⁰* diyerek işine ne kadar sevgiyle sarıldığını ifade eder.

Zamanında çok iyi bir gazeteci olan, herkesçe takdir edilen Hikmet Feridun, fıkra yazmadığı zamanlarda hiç gazete okumaz. Hiçbir zaman not defteri kullanmaz. *“Unutulacak mevzuları zaten yazmak istemem. Aklında kalacak kadar geniş mevzuu ise zaten unutmam. Not defterim kafamdır.”* diyor. Yalnız seyahatleri esnasında not tutmak zorunluluğu hisseder. En beğendiği gazeteci Amerikalı fıkra muharriri olan Drew Pearson'dur. Beğenisinin nedeni sürekli yurtdışından raporlar alan gazetecinin her zaman isabetli şeyler yazmasıdır. Mesleğine çok düşkün olan gazeteci eğer olursa çocuğunun mutlaka gazeteci olmasını ister. Gazeteciliği gençlere de tavsiye eden Es, onlara ilk önce mesleğin kötü taraflarını, mahrumiyetlerini göstermenin gerekli olduğunu düşünür. Buna rağmen gazeteci olmakta ısrar eden biri varsa ona izin verilmelidir. Artık o, iyi bir gazeteci olacaktır. Yazara göre memlekette gazetecilik hala bakirdir, gereği kadar işlenmemiştir. Eskiden dört binlik satışı ideal kabul ederken, artık otuz-kırk bin satan dergi; seksen- yüz bin satan gazeteler vardır ve Hikmet Feridun, kendi neslinin iki- üç yüz binlik tirajları göreceğine olan inancı oldukça kuvvetlidir¹¹.

Hikmet Feridun, Akşam Gazetesi'nde hem röportaj hem hikâye yazarlığı yapar, ilk büyük işini bu gazetede yaptığını söyler. Ona göre henüz emekleme döneminde. Bir sabah yazı işleri müdürü ona Rusya'ya Afganistan Kralı Emanullah Han ile Kraliçe Süreyya'yı karşılamaya Sivastopol'e gideceğini söyler. Onunla birlikte giden gazetecilerin hepsi uzun yıllardır meslekte çalışmış tecrübeli gazetecilerdir. Bu nedenle yazar, büyük bir heyecan içinde olduğunu ama hiçbir ayrıntıyı atlamadan kaydettiğini söyler. Rusya'ya İdam gazetesinden Esat Mahmut Karakurt,

⁸Tahsin Öztin “Hikmet Feridun Es'i Kaybettik”, *Hürriyet Gazetesi*, 7 Haziran 1992, s.20.

⁹ Sezai Solelli, a.g.m., s.13.

¹⁰ Sezai Solelli, a.g.m., s.13.

¹¹ Sezai Solelli, a.g.m., s.13.

Milliyet gazetesinden Ahmet Şükrü Esmer, Cumhuriyet gazetesinden Salih Sel de katılır fakat kafiledaki en genç ve tecrübesiz gazeteci Hikmet Feridun'dur. Böylece ilk kez yurtdışı gezi izlenimlerini 1928'de kaleme almış olur. Bu büyük işten sonra 1933 yılında "Bir Çırpıda" başlıklı köşesinde düzenli olarak yazıları yayımlanır. Hikmet Feridun'un bu köşede daha çok fıkralar yazarak birçok insanı eleştirir. Köşesinde çok ciddi eleştiri yazıları yazan gazeteci, kendisi hakkında yazılan eleştirilere ise çok müsamahalı yaklaşır bunlara kızmaz. "*Başkasının camına taş atan sırça köşkte oturmamalıdır.*¹²" sözleri onun bu konuda ne kadar hoşgörülü davrandığını gösterir.

Daha çok yurtdışında yaptığı röportajları ve uzak ülkeleri anlattığı gezi yazılarıyla tanınan Hikmet Feridun, 1948 yılına kadar Akşam gazetesinde çalışmaya devam eder. "Bir Çırpıda" köşesinin haricinde 4 Teşrinievvel 1939 da "Günün İçinden", 1940'da da "Her Telden" başlıklı köşelerde de yazar. Aynı zamanda Akşam Gazetesi neşriyat müdürlüğü de yapar. Şefket Rado'dan sonra Akşam neşriyat müdürlüğüne geçtiği tarih 22 Teşrinisani 1940'tır. Uzun yıllar bu görevi sürdürür. 27 Mayıs 1946'dan sonra da gazete neşriyat müdürü olarak görünmesine rağmen herhangi bir yazı yayımlamaz.

1948 yılında Hürriyet kurulunca bu gazetenin kadrosunda gazetecilik hayatına devam eder. Hürriyet gazetesinin Hikmet Feridun'un ölümünde verdiği başsağlığı haberinde bu tarih 1946 olarak belirtilir. 1953 yılına kadar Yedigün Dergisi'nde ve Hürriyet Gazetesi'nde hikâye ve fıkra yazarıdır. Es, bu görevini devam ettirirken 1933'ten 1975'e kadar Hayat Dergisi neşriyat müdürlüğüne de devam eder. Yazarın bu dergiler haricinde birçok farklı dergide de yazıları ve röportajları yayımlanır. Hikmet Feridun, 1973 yılında da tekrar Hürriyet Gazetesi'nde çalışmaya başlar ve ölümüne kadar da bu gazetede kalır. Kore, Vietnam ve Kongo İç savaşlarını izler. Savaş Muhabirleri Birliği tarafından altın plaketle ödüllendirilir. Dünyayı birkaç kez dolaşır. Es, Amerika'da da iki yıl muhabirlik yapar. Nehru, Ağa Han, Rosewelt, Faysal gibi birçok ünlü devlet adamı, kral, sultan, prensle görüşen Es, Liza Minelli'den Marlene Dietrich'e kadar sinema dünyasının tanınmış birçok yıldızıyla röportaj yapar. Hikmet Feridun, televizyonun olmadığı dönemde Türk halkının dünyaya açılan penceresi olmuştur. Gezi röportajları nedeniyle "Modern Evliya Çelebi" olarak anılmıştır.

Başarılı bir gazeteci olan Hikmet Feridun, Kore'de ölen savaş muhabirlerinin anısına kurulan 16 Ağaç Köyü'nün isim babalığını yapmıştır. War Journalist Association'ın Kore Muharıpleri Derneği'nin özel ödülleri, Kore'de Seul Belediyesi'nin altın anahtarını, Hankuk Üniversitesi'nin onursal öğretim üyeliğini ve Gazeteciler Cemiyeti Burhan Felek Basın Hizmet Ödülü'nü almıştır¹³.

Hikmet Feridun'un yazdığı gazete ve dergiler şunlardır:

6 Teşrinisani 1929'da Son Saat Gazetesinde yazıları yayımlanmaya başlar. Bu gazetede çok kısa bir süre çalışan yazar, aynı zamanda Akşam Gazetesi'ne de yazı göndermektedir. Halk Gazetesi, Es'in ilk profesyonel röportajlarını yaptığı gazetedir. Bu gazetede de "Fr." imzalı yazılar çıkar (29 Teşrinievvel 1929). Bunların içinde edebiyatla ilgili olanlar da vardır.

¹²Sezai Solelli, a.g.m. s.13.

¹³ "Hikmet Feridun Es Öldü", *Cumhuriyet Gazetesi*, 7 Haziran 1992, s.19.

1929 yılında çalışmaya başladığı Vakit gazetesinde Hasan Şükrü ismini kullanır. Bu isimle hikâyeler yayımlar. Köşesinin adı “Kabil Olur mu?” başlıktır. Gazetede çalıştığı son tarih 18 Teşrinisani 1930’dur. Aynı gazetede 1929 yılında “Fr.”imzalı edebiyat, sanat konulu çeşitli yazılar çıkar. Bunlar Hikmet Feridun’un yazılarına benzer ancak ona ait olduğuna dair kesin bir bilgi yoktur.

Akşam Gazetesi, yazarın profesyonel olarak gazeteciliğe başladığı ilk gazetedir. 1928¹⁴ yılında yazıları burada yayımlanmaya başlar. Yazar hem “Bir Çırpıda” köşesiyle hem de röportaj dizileriyle bu gazetede tanınmış bir muhabir haline gelir. Gazetede yazıları zaman zaman “Temaşa Hayatı” ve “Anadolu Gazeteleri” başlığı altında çıkar. 1930 yılında Akşam’ın “Çocuk Dünyası” ekinde “Cingöz Amerika’da” adlı yazıları yayımlanır.

İlk romanı *İskara Maşa* 12 Kânunuevvel 1929’da Akşam Gazetesi’nde tefrika edilmiştir. İkinci romanı olan *Kalbimin Kadını* da aynı gazetede 1 Nisan 1931’de tefrika edilmeye başlanır. Üçüncü romanı *İki Cinayet Gecesi* de 1933 yılında tefrika edilir. Bu roman 1933 yılında Akşam Kitaphanesi tarafından basılmıştır. Doksan dört sayfadan oluşan eser yazarın basılı tek romanıdır. Hikmet Feridun’un en bilinen eseri olan *Bugün De Diyorlar Ki*, dönemin tanınmış edebiyatçılarıyla yapılan röportajlardan oluşur. 1932 yılında okuyucuyla buluşan kitap Remzi Kitaphanesi tarafından basılır. Yazar Akşam Gazetesi’nde çıkan bu röportajları iki cilt halinde basmayı düşünmüş ilkinin basmış fakat ikinci cildi basmamıştır. Yazar, eserinde dönemin en tanınmış edebiyatçılarıyla röportaj yapar; onların hayatlarının görünmeyen, bilinmeyen taraflarını anlatır. Hikmet Feridun, kitabının ikinci cildine almayı düşündüğü röportajları da 1944-1946 yılları arasında Akşam Gazetesi’nde yayımlamıştır. Yazarın Akşam Gazetesi’ndeki son yazısı 26 Mayıs 1946 tarihinde çıkar.

Hikmet Feridun 1948 yılında Hürriyet gazetesi kurulunca Akşam gazetesinden ayrılıp oraya geçer. İlk yazısı 20 Haziran 1948 tarihinde çıkar. Yazar bu gazetede “Bir Çırpıda” başlıklı köşe yazılarına devam eder. Bu köşede daha çok devrin siyasi olaylarıyla ilgili yazılar kaleme alır. Afrika, Amerika, Mekke, Medine, Hindistan, Pakistan, Seylan gibi ülke ziyaretlerini özellikle de Kore Savaşı esnasında savaş muhabiri olarak gördüklerini anlatır. Hürriyet, Hikmet Feridun’un röportajlarını yayınlamak için “Tersine Dünya” adlı bir ek fasikül çıkarır. 1953 yılında Sedat Simavi’nin ölümünden kısa bir süre sonra Hürriyet’teki yazılarına ara verir. 16 Aralık 1953’te bu gazeteden ayrılır. Yazar 1983 yılında tekrar aynı gazetenin “Kelebek” ekinde “Hikmet Feridun Es” başlıklı köşesinde yazmaya başlar. 2 Ocak 1983 yılında başlayan yazılar 22 Temmuz 1984 tarihinde sonlanır. Burada da yazar, İstanbul’un güncel sorunları, toplumsal değişim gibi konuları işler.

Hayat Mecmuası, Hikmet Feridun’un aynı zamanda neşriyat müdürlüğünü de yaptığı bir dergidir. Yazar, 31 Mart 1956- 29 Haziran 1978 tarihleri arasında genelde yurtdışı gezi röportajlarıyla bu derginin kadrosunda yer almıştır. 17 Mayıs 1973 yazarın neşriyat müdürlüğü yaptığı son tarihtir. Dergide Vietnam, Kongo gibi birçok Afrika ülkesi Çin gibi Uzakdoğu ülkeleri ve Berlin gibi Avrupa şehirlerini anlatır. Vietnam ve Kongo iç savaşı, Kore Savaşına katılan Türk askerleri onun kaleminden ülke insanına yansıyan şeylerdir. Hikmet Feridun, dergide sadece yurtdışı mekânları değil yurt içi mekânları da anlatır. Özellikle İstanbul’a ait birçok özel mekânı gezen yazar, bu yerleri de okuyucuya röportajlarıyla tanıtır. Yurt içinde tarihi ve turistik birçok

¹⁴ Sezai Solelli, a.g.m. s.13.

yeri anlatır. Aynı zamanda birçok edebiyatçı, Atatürk'ün ailesi de onun röportaj kişileri arasındadır.

Tv'de Yedigün dergisi Hikmet Feridun'un uzun süre kalem oynattığı bir dergidir. Yazar 10 Şubat 1975'te çıkan ilk sayısından itibaren derginin kadrosunda yer alır. Dergide “Tele Şaka” ve “Telden Tele” adlı iki ayrı köşesi bulunmaktadır. “Telden Tele” köşesi 10 Mart 1975 tarihinde “Mazi Kalbimde Yaradır” adını alır. Bu köşe 1976 yılında “Ekran Başı” adıyla okuyucuyla buluşmaya başlar. 1980 yılının ilk sayısında ise adı “Ekranın İçinden” olur. Tv'de Yedigün dergisi 19 Mart 1984 tarihinde Gong dergisiyle birleşir, yayın hayatına Tv'de Yedi Gong olarak devam eder. Yazar, bu dergide de 1987 yılının son sayısına kadar “Ekranın İçinden” ve “Tele Şaka” köşelerinde yazmaya devam eder. En son yazısı 16 Kasım 1987 tarihinde çıkar. Hemen hemen derginin tüm sayılarında Hikmet Feridun'un yazısına rastlamak mümkündür. Hikmet Feridun 1975 yılından 1987 yılına kadar ismini hiç değiştirmedığı “Tele Şaka” köşesinde de her hafta yazmıştır. “Tele Şaka” köşesinde daha çok Tv. dizileri, sanatçılar, TRT gibi konuları mizahi bir dille ele alır. “Telden Tele” adıyla başlayan köşesinde ise okuyucularıyla daha geniş bir yelpazede buluşur. Geçmiş yaşantılar, eski İstanbul, televizyon dünyası, Türk ve dünya sinema sanatçıları, tiyatro sanatçıları, edebiyatçılar, İstanbul'un meşhur simaları, sanat, spor gibi çok çeşitli konularda yazılar kaleme alır. Yazarın zaman zaman eski tarihli röportajları yahut köşelerinden bağımsız yazı dizileri de yayımlanır. Özellikle 1976-77 yılında yazarın bağımsız birçok yazı dizisi yayımlanmıştır.

Hikmet Feridun, Yedigün dergisinde ilk sayısından itibaren çalışmaya başlar. 15 Mart 1933 tarihinde ilk röportajı yayımlanır. Bu dergide de yine tiyatrocular, doktorlar, ses sanatçıları, ressamlar, toplumun farklı kesimlerinden kişiler, çeşitli meslek erbapları, sporcular ve edebiyatçılar röportaj kişilerini oluşturur. Yazar gazetecilik, İstanbul'un gece hayatı, İstanbul sorunları, gençlik, eğlence dünyası ve çeşitli mekânlar veya farklı konularla ilgili kimi zaman röportaj kimi zaman da inceleme, araştırma yazıları, yazı dizileri kaleme alır. Yazar, 1938 yılında dokuz ay süren bir Amerika gezisi yapar. Bu gezi esnasındaki gözlemlerini ve yaşantılarını bir gezi-roman şeklinde anlatır. “*Holivut'ta, sinema yıldızlarının diyarında yaşamış olan bu roman, sizi bambaşka bir âleme sürükleyecek ve dünyayı meraka düşüren bir muhitte yaşatacaktır.*”¹⁵ On bir sayı devam eden ve yazarın gezi-roman diye adlandırdığı bu eserin kahramanları arasında Amerika devlet başkanı Roosevelt ve Clark Gable bile vardır. Roman adı verilen bu gezi röportaj ya da gezi-roman hem “Hikmet Feridun'un Romanı” hem de “Holivoot'un Romanı” olarak anılır. Yazar daha sonra dergide meşhur Türk edipleriyle ilgili röportajlar yayımlar. Yazarın dergide çok sayıda röportajı ve makalesi mevcuttur. Son yazısı 7 Eylül 1947 tarihinde çıkar.

Akbaba Dergisinde çıkan ilk yazısı 22 Mart 1934 tarihli on ikinci sayıdır. Yazar, bu dergide hem öykü hem mizahi yazılar, fıkralar yazmış hem de dönemin tanınmış simalarıyla röportajlar yapmıştır. Bu dergide edebiyatçılar, gazeteciler ve tiyatrocularla yaptığı röportajlar, güncel konularla(Basın dünyası, İstanbul, inanışlar, önyargılar, edebiyat dünyası) ilgili çeşitli mizahi yazılar, fıkralar ve öyküler yayımlar. Akbaba Dergisi yazarın Akşam gazetesinden sonra öykülerini düzenli bir şekilde neşrettiği tek dergi olması hasebiyle de önemlidir. Dergideki ilk öykü 9 Mayıs 1935 tarihinde yayımlanmış olan “İğdeler Açınca” öyküsüdür. Son öyküsü ise 9 Temmuz 1953 tarihinde yayımlanmış olan “Yalanmatikte Bir Gece” adlı öyküdür. Bu dergide toplam elli iki adet öykü yazmıştır. Bu öykülerden biri yirmi iki sayı devam etmiş “Kuşlu Nalın”

¹⁵ Hikmet Feridun Es, “Holivudun Romanı”, *Yedigün*, 13 Eylül 1938, No.288, C. 12, s.15-16-17.

adlı uzun öyküdür. Yazar bu dergiye on dokuz yıl gibi uzun bir süre yazı göndermiştir. Ancak bu yazılar sayıca çok fazla değildir. Öykülere baktığımızda her yıl ortalama iki üç öykünün tefrika edildiği görülür.

Mizahi bir dergi olan Çarşaf'ta da yazarın çok sayıda mizahi yazısı mevcuttur. İlk yazısı 17 Aralık 1975'te basılır. Yazar 1975-77 yılları arasında "Çarşamba Pazarı" başlıklı bir köşede yazar. Bu yazılar, daha çok devrin siyasileriyle ve ülke meseleriyle ilgili mizahi, eleştirel yazılardır. Ekonomi ve sosyal meseleler de yazarın yer verdiği konulardandır. Bu yazılar bazen "Çarşamba Pazarı" adlı köşesinde bazen de bağımsız bir başlıkla yayımlanır. Yazar 1979 yılında derginin yirmi dördüncü sayısındaki yazısına "24" başlığını koyar. O tarihten 17 Aralık 1980'e kadar aynı yöntemi kullanır. 1979'da en son "53", 1980'de "51" başlıklı yazısı çıkar. 1981 yılında "Hikmet Feridun Es'ten Çoban Salatası" adlı yeni bir köşede yazmaya başlar. 8 Haziran 1983 tarihinde yazılarına yeni bir köşe daha eklenir. Yazar üç sayıda "Hikmet Feridun Es'ten Çoban Salatası" ve "Aile Boyu" adlı iki farklı başlık altında yazar. "Aile Boyu" köşesi sadece üç hafta devam eder. Fakat diğer köşesi oldukça uzun ömürlü olur. Son yazısı 6 Ocak 1988 tarihinde yayımlanır.

Hafta dergisinde 1934 yılında yazmaya başlar. İlk yazısı Mayıs 1934 tarihli dördüncü sayıda, son yazısı Temmuz 1934 tarihli on üçüncü sayıda çıkar. Bu dergide de devrin tanınmış, meşhur simalarıyla yaptığı röportajlar yayımlanır. Röportaj konuları genelde kadınlar ve kadın güzelliğidir. Edebiyatçılar, sinema yıldızları, doktorlar, ses sanatçıları, tiyatrocular ve sporcular yazarın röportaj yaptığı kişilerdir. Bu dergide toplam on bir adet yazısı bulunmaktadır.

Hayat Tarih, Hikmet Feridun'un yazılarının çıktığı bir diğer dergidir. İlk yazısı Ekim 1966 yılında derginin dokuzuncu sayısında çıkmıştır. Yazar, bu dergide yaptığı Uzak Doğu seyahatleri, ülkeyle ilgili bazı tarihi gerçekleri, sinemanın tarihi gelişimi gibi konuları işler.

Yıllar Boyu Tarih, Hikmet Feridun'un uzun süre yazılarının yayımlandığı bir dergidir. Yazar ikinci sayısında (Mayıs 1979) derginin yazar kadrosuna katılır ve Mart 1985'teki son sayısına kadar yazmaya devam eder. Yazılarında yakın tarihteki yaşamdan izlenimlerini anlatır.

Yazar, yirmi dördüncü sayısından itibaren Resimli Hayat dergisinde de yazmaya başlar. Nisan 1954 tarihli yazısında Kore'de savaşan Türkleri anlatan yazar, dergide genellikle dünya seyahati esnasındaki izlenimlerini, anılarını anlatır. Özellikle Afrika ve Uzak Doğu ülkelerini gezen Es, bu ülkelerdeki tanınmış kişilerle yaptığı röportajlara yer verir. Bunun yanında çeşitli edebiyatçıları konu alan yazılar ve Amerikalı sinema yıldızlarıyla yaptığı röportajlar veya çeşitli konularda yaptığı araştırmalar da vardır. En son yazısı Temmuz 1955 tarihinde otuz dokuzuncu sayıda yayımlanır.

Herşey Resimli dergisinde Hikmet Feridun'un dört adet yazısı bulunmaktadır. Bunlardan üç tanesi edebiyatçı, tiyatrocu gibi meşhur sanatkarlarla yapılan röportaj, bir tanesi de ay tutulmasıyla ilgili köşe yazısıdır. İlk yazısı 28 Eylül 1935 tarihinde derginin birinci sayısında, son yazısı 16 İkinci Teşrin 1935 tarihli sekizinci sayıda çıkar.

Hikmet Feridun, Temmuz 1941 tarihinde Perde ve Sahne dergisinde de yazmaya başlar. İlk yazısı derginin dördüncü sayısında çıkar. Bu dergide yazar yabancı sanatçılar ve sinemayla ilgili yazılar kaleme alır. Bu yazıların arasına zaman zaman ülkedeki sinema ve tiyatro sanatçıları da

dâhil olur ancak yazarın çok iyi bildiği bir alan olması hasebiyle daha çok yabancı sinema sanatçıları konu olur. Yazarın dergideki son yazısı 1 Mart 1945 tarihlidir.

HİKMET FERİDUN ES'İN ESERLERİ

1.GEZİ YAZILARI

1.1. AŞK TAMTAMLARI

Gezi röportaj türünde yazılan bu eser 1954 yılında Çağlayan Yayınevi tarafından İstanbul'da basılmıştır. Kitabın giriş kısmında 16 adet resim açıklaması ile birlikte yer alır. İçindekiler şeklinde düzenlenen açıklamalar, resim sırasına göre numaralandırılmıştır. On altıncı resimden sonra yazar “ *Bu kitap gazetelerde çıkmış makalelerden makaslanarak mürettephaneye verilmiş değildir. Kelimesi kelimesine baştan kaleme alınmıştır.*” diye not düşer. Bu notun devamında da ‘İçindekiler’ kısmı yer alır. Yazar, içindekiler kısmından sonra da önsöz niyetiyle kısa bir yazıya yer verir. Kitapla ilgili bilgi veren bu kısım doğrudan yazarın ağzından bir açıklama olacağı için onu burada vermeyi uygun gördük.

“ *Aziz okuyucularım,*

Yeryüzünü adım adım dolaştım. Afrika, Asya, Avrupa, Okyanusya, Amerika...

Japonya'dan Patagonya'ya, Pampa'lardan Tibet sınırlarına, Pasifik adalarından Hong Kong batakhanelerine kadar...

Bütün bu seyahatlerimde gazetecilikten başka hiçbir işim gücüm yoktu. Derdim günüm mevzu avcılığı, garip şeyler peşinde koşmaktan ibaretti.

Yeni Guinea ormanlarında hâlâ yamyamlık eden kafatası avcıları ile karşılıklı yemek yedim. Yine bu muntıkada aşkı ve fuhuşu ibadetleştiren insanların yaptıkları ve tam tam sesleri arasında bütün gece süren meşhur kanana ayinlerinde bulundum.

'Krizantem kadar yumuşak tenli' diye tarif edilen Uzak Şark kadınlarının, erkeklerle birlikte, kızgın sular içinde anadan doğma çıplak, hep beraber yıkandıkları, dillere destan Japon hamamlarını gördüm.

Bazen hiç umulmadık yerlerde, mesela Afrika'da vahşi kabileler arasında Türklere rast geldim.

Papua'larda zevcelerini misafirlere hediye etmeye kalkan yerlilerle tanıştım. Hatta bu acaip hediyeleri bizzat bana ve bir arkadaşıma zorla kabul ettirmek isteyenler oldu.

Dünyanın her köşesinde, bir Türk gazetecisi olarak, çok defa öyle garip sahnelerle karşılaştım ki, hayretimden nefesim kesilir gibi oldu.

İşte şimdi sizleri bu minimini kitap içinde bütün bu yerlere götürmek, bütün bu insanlarla tanıştırmak istiyorum.

Tabiatile bu küçük eserde muntazam bir seyahat haritası takip ederek beş kıt'aya olan yolculuğumun bütün tafsilatını vermek kabil değildir.

Şimdilik beni yeryüzünde en fazla hayrete düşüren şeyleri birer birer anlatmakla iktifa edeceğim.

Anlatacağım şeyler arasında bazen pek şaşırtıcı, hatta imkânsızmış gibi görünenler olacaktır. Mesela yukarıda bahsettiğim Yeni Guinea vahşilerinin kadınlı erkekli umumi bir şekilde mehtaplı geceler aşk ayinleri yapmaları gibi...

Hemen ilave edeyim ki, bu kanana ayinleri bugün ilim kitaplarına, hem de en ehemmiyetli bir fasıl halinde girmiş bir mevzudur. Bunun yanında bütün öteki anlatacağım da öyledir.

Ben size bunları sadece içlerinde yaşamış, gözleriyle görmüş bir adam, bir Türk gazetecisi sıfatı ile, daha doğru bir tabirle kendi gözümüz ve kendi zaviyemizle anlatmak istiyorum.” Yazar, belirttiği gibi dünyanın çeşitli yerlerinde ona garip gelen olayları resimlerle süsleyerek anlatmıştır. Bir nevi yazı ile çizilen bu seyahat albümü 149 sayfadır.

2.RÖPORTAJLARI

2.1. BUGÜN DE DİYORLAR KI...

Hikmet Feridun'un en bilinen eseri olan *Bugün De Diyorlar Ki*, dönemin tanınmış edebiyatçılarıyla yapılan röportajlardan oluşur. 1932 yılında okuyucuyla buluşan kitap Remzi Kitaphanesi tarafından basılır. Yazar Akşam Gazetesi'nde çıkan bu röportajları iki cilt halinde basmayı düşünmüş ilkinin basmış fakat ikinci cildi basmamıştır. Eserinde Abdülhak Hamit'ten Mehmet Rauf'a Faruk Nafiz'ten Vala Nurettin'e kadar birçok edebiyatçının hayatlarının görünmeyen, bilinmeyen taraflarını anlatır. Kitabın basımında belli bir sıralama gözetmez fakat 'Harpten Evvelkiler' ve 'Harpten Sonrakiler' diye küçük bir tasnif yapar. Harpten evvelkileri baş kısma koyar ve diğerlerinden ayırır. Yazar, kitabın sonunda bu tasnifi yaparken zorlandığını belirtir. Bazı eski edebiyatçılar içinde bulunan 'genç ihtiyarlar' olarak nitelediği Hüseyin Rahmi gibi yazarlara Harpten Evvelkiler diyemediğini ve onların eserleriyle hala çok yenilikçi olduklarını bu nedenle de gerçekte bir ayırım yapamadığını belirtir. Dolayısıyla kitabın baş kısmında Harpten Evvelkiler diye bir başlık bulunmasına rağmen Harpten Sonrakiler diye bir başlık koyulmamıştır. Kitabın hem ön söz kısmında hem de sonuç kısmında kitaba dair kısa bir açıklama yazısı bulunur. 231 sayfa olan kitapta toplam kırk üç kişiden oluşan edebiyatçı ve gazeteciyle mülakat yapılmıştır. Yazar, kitabında yer verdiği birkaç gazeteciyi, son zamanlarda başlayan modern edebiyat tarzına mensup 'gazete fkracıları' olarak değerlendirdiği için edebiyatçılarla birlikte yer almalarında bir mahsur görmemiştir.

Hikmet Feridun, Akşam Gazetesinde çıkan röportaj serisinde yer alan bazı mülakatları da bu kitaba dâhil etmediğini onlara kitabın ikinci cildinde yer vereceğini söyler. Hikmet Feridun, kitabının ikinci cildine almayı düşündüğü röportajları da Akşam Gazetesi'nde yayımlamıştır. Yazarın 1944-1946 yılları arasında yaptığı röportajları Selçuk Karakılıç, *Tanımadığımız Meşhurlar*¹⁶ adıyla 2009'da basmıştır. Kitabın adı, yazarın gazetede kullandığı başlıktır.

2.2.HOLİVUT'TA 300 GÜN

Hikmet Feridun'un 1943 yılında basılan bu eseri de yazarın Hollywood'ta sinema artistleriyle yaptığı röportajları içerir.

3. ROMANLARI

3.1. İKİ CİNAYET GECESİ

1933 yılında Akşam Kitaphanesi tarafından basılan *İki Cinayet Gecesi*, gazetede de tefrika halinde yayımlanmış doksan dört sayfadan mürettep bir romandır.

ÖZET

Topkapı'da sabaha karşı tefecilik yapan zengin ve yaşlı bir kadın kafasına keserle vurularak öldürülür. Mahalleli cinayeti tefeci kadından sürekli para alan Çamur Ahmet adında birinin yaptığını düşünmektedir. Ahmet, para avcısı bir kadınla beraberdir ve sürekli paraya ihtiyacı olmaktadır. Olayı araştıran polisler Çamur Ahmet'in evine gider ve orada şüpheli birkaç delil bulur. Polislerin kafasını karıştıran başka bir durum da cinayet gecesi öldürülen tefeci Hasibe'nin üst katında kalan ve kiracısı olan Pembe'nin ortadan kaybolmasıdır. Cinayet gecesi şahitliğine ihtiyaç duyulduğu için çağırılmış ancak evi dağınık bir şekilde terk edilmiş olarak bulunmuştur üstelik yerde de kanlı bir mendil vardır. Polis Pembe'nin de katil olabileceğini düşünür. Hem Çamur Ahmet hem de Pembe, kısa bir zaman sonra yakalanır. Her ikisinin de ifadesini dinleyen polis cinayeti işleyen kişiyi tespit edemez. Pembe, o gece Hasibe'nin altınlarını çaldığını ve sonra onu öldürmeden kaçtığını, Çamur Ahmet de Hasibe için para tahsilâtı yaptığını, evine parayı teslim etmeye gittiğinde cinayetin işlenmiş olduğunu ve suçun ona atılmasından korktuğu için kaçtığını söyler. Bu arada polisin yanında bulunan bir gazeteci olayları merak edip araştırmaya başlar. Önce cinayetin işlendiği mahalleye gidip delil toplar. Mahallede Hasibe'nin ruhunun her gece evine geldiği dedikodusu yayılmıştır. Olayın üzerinden bir hafta geçmiştir ve insanlar bu dedikodu yüzünden dışarıya rahat çıkamamaktadır. Mahalle adeta ölü bir şehir görünümündedir. İlk önce Hasibe'nin evine giden gazeteci, meşhur ruhun ortaya çıkmasını bekler. Gece yarısı hayalet gibi beyaz elbiseli birinin Hasibe'nin bahçesinde gezdiğini hatta bahçede bir ağacın altını kazdığını görür. Hayalet genç, ufak tefek bir delikanlıdır. Dışarıdan ses duyunca hemen kaçır; ancak kaçarken çok önemli bir yüzük düşürür. Üstelik gazeteci, delikanlının kafasında bir öğrenci kasketi olduğunu da görür. Hayaletin düşürdüğü yüzük Yunanistanlı meşhur bir artiste(Kiki) aittir. Hayaletin kazdığı yere bakan gazeteci orada da gömülü bir eroin paketi bulur. Kiki, hem

¹⁶ Selçuk Karakılıç, *Tanımadığımız Meşhurlar*, Ötüken Neşriyat, İstanbul, 2009

eroin kullanıcısı hem de kaçakçısıdır. Fakat gazeteci birden bire tefeci kadının bahçesinde bulunduğu yüzükle ve onun Hasibe Hanım cinayetiyle olan ilgisini anlayamaz. Ertesi gün meşhur artistin evine gider fakat Kiki önceki gece silahla öldürülmüştür. Gazeteci Demir, bu iki cinayet arasında bir bağlantı olduğunu düşündüğü için olay yerini incelemeye çıkar. Kiki'nin boş olan yan dairesini gezerken orada geceleyin gördüğü kasketi görür, üstelik biraz kana bulanmıştır. Hasibe'nin bahçesindeki hayaletin Kiki'nin öldürülmesiyle ilgili olduğuna emin olur. Demir, Kiki'nin hizmetçisi ve kapıcısıyla konuşarak onun tanıdığı bir öğrencinin olup olmadığını öğrenir. Kiki'nin sevgililerinden biri lise öğrencisidir. Gazeteci Demir, hemen son sınıf öğrencisi olan Kemal'in adresini öğrenir ve evinin yanına giderek dışarı çıkmasını bekler. Bir süre sonra dışarı çıkan Kemal, önce Hasibe'nin daha sonra da Kiki'nin evine gider. Demir gece boyunca Kemal'i takip eder, sabaha kadar peşinden ayrılmaz. Kemal eroinman olduğu için yalpalaya yalpalaya ve oldukça garip davranışlar sergileyerek yürür. Pastaneye oturan Kemal, ne yaptığını bilmez bir haldedir. Demir'e işlediği cinayetleri itiraf eder.

Kemal, okul arkadaşlarıyla gittiği bir eğlencede Kiki'yle tanışır. Kiki tanıştıkları gün bin bir işve ve cilveyle Kemal'e eroin içirir. Bir hafta zorla eroin içen Kemal, eroin müptelası olur. Eroin almak için gerekli parayı bulmak için de Kiki'nin eroin kaçakçılığı işlerine yardım etmeye başlar. Kiki, belli bir zaman sonra hem parası bittiği için hem de hevesini aldığı için Kemal'den sıkılır ve zengin bir adamla gezmeye başlar. Bu durum karşısında deliye dönen Kemal, tekrar parası olursa Kiki'nin ona döneceğini düşünür. Uzak akrabası Hasibe'den faizle para alır. Hasibe'den aldığı küçük miktardaki paralar Kiki'ye yeterli gelmez. Kiki, ondan daha yüksek miktarda para ister ve bu parayı tedarik ettiği takdirde gezdiği zengin adamın bir daha yüzüne bakmayacağını söyler. Bunun üzerine Hasibe'nin evine giden Kemal, para alabilmek için onu öldürür fakat amacına ulaşamaz; çünkü evde para bulamaz. Evdeki parayı cinayet gecesi üst katta kalan Pembeyle sevgilisi çalıp kaçırmıştır. Bu durumdan haberi olmayan Kemal, Hasibe'nin paralarını bahçeye gömdüğünü düşünür ve her gece hayalet kılığında gelip bahçeyi kazar. Umutları tükenmiş bir halde Kiki'nin evine döndüğü bir akşam onu zengin sevgilisiyle samimi bir şekilde görür. Yan dairede bekleyen Kemal, Kiki'nin evine girerek onu öldürür.

Kemal, hem sevdiği kadını hem de akrabasını öldürdüğü için derin bir vicdan azabı yaşar. Bu vicdan azabı onu delirme sınırına getirmiştir. Olayların ortaya çıkacağını ve kendisinin de asılacağını düşünür. Kemal her şeyi itiraf ettikten sonra dengesini kaybeder ve akıl hastanesine yatırılır. Uzun süredir içeride tutulan Pembe ve Çamur Ahmet de böylece serbest bırakılır.

3.2. KALBİMİN KADINI

Hikmet Feridun'un basılmamış romanlarından biridir. İlk sayısı 1 Nisan 1931'de Akşam Gazetesi'nde tefrika edilen roman doksan bir bölümden oluşur.

ÖZET

Ferit, Semiha ve Nedim, çocukluk arkadaşlarıdır. Dört yaşından beri hiç ayrılmamışlardır. Nedim'le Semiha uzaktan akrabadır. Çocukluk yılları geçtikten sonra Nedim'le Ferit arasında büyük bir rekabet başlar. Her ikisi de Semiha'ya âşık olur. Nedim, Ferit'ten daha yakışıklıdır Ferit ise daha zengin. Semiha aralarından Nedim'i seçer. Nedim'se gönül işlerinde çok uçarı biridir.

Zamanla Semiha'ya duyduğu aşk söner, ondan soğur hatta bir defasında Semiha'yla Ferit'i zorla öpüştürür fakat daha sonra başlarından bir olay geçtiği için evlenmek zorunda kalırlar.

Nedim'in Semiha'ya karşı hisleri yok olmuştur ama Semiha kocasını delicesine sever ama kocası çok çapkın biridir. Sürekli kıskançlık kavgaları yapmaya başlarlar ve kısa bir zaman sonra da boşanırlar. Nedim, eski karısını en yakın arkadaşı Ferit'le evlendirmek ister. Bu şekilde Semiha'yı genç bir dul olarak bırakmayacaktır. İkisini evlendirdikten sonra da yurtdışına gider ve dört yıl sonra döner. Döndüğünde onu eski karısı ve Ferit karşılar. Semiha, Ferit'le evli olmasına rağmen hâlâ eski kocasına âşıktır. Nedim'le ayrıldıktan sonra yeni eşiyse cinsel bir beraberlik yaşamamış sadece aynı evi paylaşmıştır. Evinde Nedim için hususi bir oda hazırlar. Eski kocasını ağırlamak için elinden gelen her şeyi yapar. Her gün sevdiği yemekleri pişirir. Semiha, ona karısıymış gibi davranır. Kocasını ise durumdan rahatsız olmasına rağmen ses çıkaramamaktadır. Nedim, bu durumu garipser ve evde çözülmesi gereken çeşitli sorunlar olduğunu düşünür. Hakklıdır; çünkü eski karısı hiçbir zaman onu unutmamış ve yeni eşine bir türlü alışmamıştır. Dolayısıyla Ferit'le Semiha'nın evlilikleri her zaman bitme tehlikesi altındadır. Ferit durumu değiştiremeyeceğini, Semiha'yı ikna edemeyeceğini anladığı için Semiha'nın davranışlarını kabullenmiştir.

Nedim'in dikkatini çeken bir başka şey de Semiha'nın kız kardeşi olan Fehamet'in ona karşı duyduğu hislerdir. Fehamet, her gün Nedim'i arabasıyla gezdirerek onun başkalarıyla vakit geçirmesini engellemeye çalışır. Nedim, Fehamet'in ilgisinin ilkin ablası Semiha'dan kaynaklandığını düşünür fakat bu ilgi her geçen gün artar. Fehamet, onu başka kadınlardan kıskanmaya bile başlar.

Nedim, etrafındaki kadınlar tarafından paylaşılamayan biri olarak anlatılmaktadır. Sürekli ona ilgi duyan kadınlar arasında kalır ve tercih yapmakta zorlanır. Bir yanda hâlâ ona âşık olan eski karısı bir yanda onun ilgisini çekmek için türlü yollara başvuran baldızı bir yanda da peşinde binlerce erkek olan güzel bir artist vardır.

Fehamet, Nedim'in ilgisini çekebilmek için bir oyun oynar. Hoşlandığı bir delikanlı olduğunu ve onu kıskandırmak için birlikte gezmeleri, dans etmeleri, yakınlaşmaları gerektiğini söyleyerek Nedim'den yardım ister. Bu oyun esnasında iki âşık rolü oynayacaklar ve bu esnada Nedim, Fehamet'in güzelliğini fark edecektir. Ancak bu o kadar kolay olmaz. Semiha, evde Nedim'in sevdiği yemekler pişirip, arkasına yastıklar koyar; eliyle içkisini hazırlayıp etrafında pervane gibi dönmektedir. Amerikalı güzel artist ise Nedim'e aşk dolu geceler geçireceklerini söyleyerek ikna etmeye çalışmaktadır.

Nihayet Amerikalı artist ülkesine döner. Fehamet, boş kalan Nedim'e göz açtırmaz, ablasından uzaklaştırarak sürekli baş başa vakit geçirmeye çalışır. Fakat bu defa da çok güzel ve ağırbaşlı bir kadın Nedim'le ilgilenmeye başlar. Nedim, haftalarca onun resmini yapma bahanesiyle gözden uzak bir köşkte Belkıs'la kalır. Evli bir kadın olan Belkıs, kocasından boşanmayı bile göze almıştır. Fehamet ise bu arada Nedim'i kıskandırmak için başka biriyle nişanlanmış ve Nedim'e yeni bir oyun oynamak için planlar hazırlamıştır.

Fehamet, nişanlısından ayrılmak istemektedir. Bahane olarak da Nedim'i sevdiğini onunla nişanlanacağını söyler. Nedim mecburen kısa bir süreliğine Fehamet'le nişanlıymış gibi davranmak zorunda kalır. Bu garip rolü oynayabilmek için Belkıs'tan ayrılır. Fehamet'le Nedim nişanlanırlar. Onların nişanlandığı gece Semiha, ilk defa kocası ile birlikte uyur. Genç çift ise rol

icabı sürekli öpüşmektedir. Bu esnada Nedim, Fehamet'i sevdiğini anlar ve gerçekten evlenmeye karar verir. Ancak verdiği karardan vazgeçmesi uzun sürmez. Birden bire ortadan kaybolur ve eski karısı Semiha'yla balayında gittiği otelde bir hafta kalır. Nedim, aslında bu kadınlardan hiçbirini gerçek anlamda sevmediğini anlar. Ne Semiha ne de Fehamet onun kalbinin kadını değildir. Nedim, âşık olacağı kadını aramak için tekrar yurtdışına çıkmaya karar verir. Nedim'i beklemekten ve onun çapkınlıklarından yorulan Fehamet nişanı bozar ve eski nişanlısına döner. Romanın son kısmında Nedim'in hayatındaki kadınlar yanlarında eşleriyle birlikte onu yolcu ederler. Nedim, kalbinin kadını bulmak için trenle yeni bir seyahate çıkar.

3.3. İSKARA MAŞA

Hikmet Feridun'un basılmamış gazete sayfalarında tefrika halinde kalmış bir diğer romanıdır. İlk sayısı 12 Kânunuevvel 1929'da Akşam Gazetesi'nde yayımlanan roman doksan parçadan oluşur.

ÖZET

Kemal, bir paşazadedir. Babası ölünce kalan mirası kısa sürede har vurup harman savurur. Elindeki parayı tükettiği için yakınlarından, ahbablarından zorla para almaya başlar. Parası bittiği için sevgilisi Cavidan da onu terk edip, zengin bir adamla evlenir. Kemal, sonunda Galata'da bir hırsız çetesine katılır. Galata'da Despina adında yeni bir sevgilisi olur. Kemal, Despina'nın Cavidan'ın evine hizmetçi olarak girmesini sağlar. Kemal, eski sevgilisinin evini soyarak ondan intikam almayı planlar. Despina evin kapısını açıp onlara eşyaların yerini gösterecektir. Ancak Kemal, hırsızlığa çıktığı ilk gece yakalanma tehlikesi geçirir. Bir adam öldürmek zorunda kalırlar. Saklanmak için de Sulukule'ye kaçarlar. Bir Çingene Mahallesi olan Sulukule, Kemal için macera dolu bir yer olacaktır.

Köye gittikleri ikinci gecede bitişik komşularının işlediği bir aşk cinayetine şahit olur. Gülizar, adlı çapkın bir kadın sevgilisiyle birlikteyken kocasına yakalanır ve kocasıyla iş birliği yaparak sevgilisini öldürür. Oldukça tehlikeli biri olan Gülizar, çok güzeldir. Köydeki erkeklerin yarısı Gülizar'a, diğer yarısı ise Gülizar'ın tek rakibi olan Pakize'ye âşıktır. Pakize köyün en yaşlı adamı olan Murat Ağa'nın karısıdır.

Kemal, köyde hem Gülizar hem de Pakize'nin ilgisine mazhar olur. Bu iki güzel kadın Kemal'i elde etmeye çalışır. Kemal Gülizar'dan korktuğu için Pakize ile ilgilenmeye başlar. Bu durum karşısında kıskançlık krizleri geçiren Gülizar, Pakize'nin kocasını kullanarak aralarını bozar. Kemal'in ilgisini kendi üzerine çekmeyi başarır. Güzelliğiyle onu baştan çıkarır. Bu arada Pakize'de Kemal'le ilgisini kesmemiştir. O da Gülizar'dan korkmaktadır bu nedenle onunla muhatap olmadan Kemal üzerinde baskı yaratmaya çalışır. Kemal ise her iki kadından da vazgeçmek istemez. Hem Pakize'yle hem de Gülizar'la görüşmeye devam eder. Bir gün Pakize'yle birlikteyken Gülizar tarafından bıçaklanır. Şans eseri hayatta kalır fakat bu olay onun Gülizar'a daha çok bağlanmasına sebep olur. Kemal, yavaş yavaş Gülizar'a âşık olur. İkisi Pakize'nin ve Gülizar'ın kocasının baskılarına rağmen sürekli buluşurlar. Aralarındaki ilişkiyi zamanla Gülizar'ın kocası Salih de öğrenir. Salih, Kemal'i öldürmeye çalışır fakat çıkan arbedede karısı tarafından öldürülür.

Salih öldükten sonra Kemal'le Gülizar, rahatça ilişkilerini yaşarlar. Çergiden ayrılarak şehre bakan bir tepeye çadır kurarlar. İnsanlardan uzak aşklarını yaşarken Kemal'in içinde şehre karşı

büyük bir özlem uyanır. Onu her şeyden kıskanan Gülizar, şehre duyduğu özlemi de kabullenmek istememektedir. Tam bu sırada çadırlarının olduğu yere Gülizar'ın çocukluk arkadaşı Kız Mahmut adında yakışıklı ve çapkın bir adam gelir. Gülizar, bu gençle yakından ilgilenir. Kemal, Gülizar'ın kocası Salih'le aynı kaderi yaşadığını, Gülizar'ın onu aldatıldığını düşünür. O da Salih gibi karısını ve aşığını öldürmek ister ama buna cesaret edemez. Onları öldüreceğinden korktuğu için şehre kaçar.

Kemal eski sevgilisi Despina'nın yanına gider. Despina hizmetçi olarak girdiği evde zengin ve yaşlı bir adamla evlenmiştir. Kocası Cavidan'ın kocası Refik Bey'in kardeşidir. Kemal, akraba olan Despina ve Cavidan tarafından himaye altına alınır. Bütün ihtiyaçları karşılanır. Kemal, orada da iki kadın arasında kalır ve tercih yapmakta zorlandığı için bir Despina'yla bir Cavidan'la birlikte olur. Her iki kadını da sevmektedir. Eski paşazade günlerine geri döner. Bu sırada çergiden bazı arkadaşlarıyla görüşür, ona Gülizar'ın onu aldatmadığını söylerler. Kemal, âşık olduğu kadın tarafından aldatılmadığını, hâlâ sevildiğini duyunca hiç düşünmeden sahip olduğu her şeyi bırakarak Gülizar'ın yanına gider.

Bir hafta boyunca hiçbir yere çıkmadan, kimseyle konuşmadan Gülizar'la baş başa özlem giderir. Ama bu haftanın son gününde Kemal, Gülizar'la sevgilisini yakalar. Korktuğu kaderi yaşar, aldatılmıştır ve sevgilisini bıçaklayıp tekrar şehre kaçar.

Şehre gittikten sonra bıçak yaralarından şans eseri kurtulmuş olan Gülizar'ın ölmediğini öğrenir. Gülizar yine onu dönmesi için ikna etmeye çalışır fakat Kemal, aldatılmış olmanın acısıyla Gülizar'a dönmeyi reddeder; şehirde Cavidan ve Despina'yla birlikte yaşar. Gülizar İzmit'e gider, Kemal de, Refik Bey'in yanında iyi bir işe girerek paşazade hayatına geri döner.

HİKMET FERİDUN ES'İN EDEBİ YÖNÜ

Hikmet Feridun Es' yazı hayatına öykü yazarak başlar. İlk öyküsü 1926 yılında Son Saat gazetesinde basılır. 1926 yılından itibaren tek tük hikâyeye yazan Es, esas hikâyelerini 1938-42 yılları arasında kaleme alır. Düzenli bir şekilde Akşam Gazetesinde yazmaya başlamıştır. Bu yıllar arasında ortalama iki günde bir öykü yayımlayan Es 1943 yılında sadece yedi öykü yazmıştır. Akşam Gazetesinde toplam 914 adet küçük hikâyesi bulunmaktadır. Akşam da hikâyeye yazmaya başladığı ilk tarih 29 Haziran 1938'dir. Son hikâyesi de 30 Mayıs 1943'te yayımlanan "Oyuncak Dairesi" adlı hikâyedir.

Öykülerini yayımladığı bir diğer yayın da Akbaba Dergisi'dir. Yazar, bu dergide hem öykü hem mizahi yazılar, fıkralar yazmış hem de dönemin tanınmış simalarıyla röportajlar yapmıştır. Ancak Akbaba yazarın Akşam gazetesinden sonra öykülerini düzenli bir şekilde neşrettiği diğer dergi olması hasebiyle önemlidir. Akbaba Dergisi'ndeki ilk öykü 9 Mayıs 1935 tarihinde yayımlanmış olan "İğdeler Açınca" adlı öyküdür. Son öyküsü ise 9 Temmuz 1953 tarihinde yayımlanmış olan "Yalanmatikte Bir Gece" adlı öyküdür. Bu dergide toplam kırk bir adet öykü yazmıştır. Bu öykülerden biri yirmi iki sayı devam etmiş "Kuşlu Nalın" adlı uzun bir öyküdür.

Yazarın, Perde ve Sahne dergisinde “Samatya’daki Ev”, “Babasının Oğlu”, “Çalgılı Kahve” adlı üç hikâyesi, Hayat Dergisi’nde de “Üsküdar Neresi, Managua Neresi” adlı bir hikâyesi bulunmaktadır.

Hikmet Feridun, 1929 yılında ilk romanı olan *İskara Maşa’yı*, 1931 yılında ikinci romanı *Kalbimin Kadını’nı* Akşam Gazetesi’nde tefrika eder. 1933 yılında da üçüncü ve son romanı *İki Cinayet Gecesi’ni* kaleme alır. Bu eser, onun basılı tek romanıdır.

Hikmet Feridun Cumhuriyet döneminde halkın okuma zevkini pekiştiren bir gazeteci ve yazardır. Öykü ve romanlarındaki temel politika halkı eğlendirerek eğitmek üzerine kuruludur.

Öykü ve romanların neredeyse hepsi kadın-erkek ilişkisi eksenindedir. Hayatı güzelleştiren, hayata anlam katan en önemli değer olarak anlatılan aşk olgusu, bireylerin hayata bakışlarını ve yaşayışlarını değiştiren, onlara yön veren en büyük güçtür.

Hikmet Feridun’un eserleri doğrudan doğruya kadın erkek ilişkileri konusunda baskıcı bir güce sahip olan toplum yapısıdır. Dolayısıyla eserlerinde kişiler bu baskıcı yapıdan kurtulmuş, cinsellik gibi güdülerini rahatça yaşayabilen insanlardır. Yazar bu konuda okuyucularına belli bir bilinç kazandırmayı amaçlar. Tanınmış ve başarılı bir gazeteci olmasına rağmen çok sayıda öykü ve roman kaleme almasının sebebi bu arzudur. Halka bazı davranışlar kazandırmak, onların alışkanlıklarını değiştirmek istemektedir.

Hikmet Feridun’un aynı zamanda ülkede da değişen değerleri de korumayı amaçlamaktadır. Bir gazeteci ve yazar olarak içinde yaşadığı ülkenin toplumsal, siyasal ve edebi gelişmelerinden o da etkilenmektedir. Yazarın edebiyatla ilgilenmeye başladığı dönemde ülkede köklü değişimler yaşanmıştır. Milli mücadele zaferle sonuçlanmış, Türkiye Cumhuriyeti’nin yeni sınırları belirlenmiştir. Türk halkı çok kısa bir zaman içinde Mustafa Kemal’in öncülüğünde Cumhuriyete geçiş yapmıştır. Bağımsız ve barışçı yeni Türkiye hızlı bir değişim süreci yaşamamaktadır. Mustafa Kemal önderliğinde birçok inkılâp gerçekleştirilir. Yapılan bu inkılâplar ve reformlarla Türk milleti, çağa yetişme çabası içine girer. Bu süreç Atatürk’ün ölümüne kadar devam eder. Atatürk’ün ölümünden sonra Kasım 1938’de İsmet İnönü Cumhurbaşkanı olur ve Türk tarihinde DP’nin iktidara geldiği 1950 yılına değin sürecek olan ‘milli şef’ dönemi baslar. İnönü döneminin en belirgin niteliklerinden biri otoriter bir devlet yönetiminin benimsenmesidir. İsmet İnönü’nün böyle otoriter bir yönetim biçimini benimsemesinin sebeplerinden biri Mustafa Kemal Atatürk döneminde başlatılan laik nitelikli devrimlerden sapılacağı ve geriye döneceği korkusu olmuştur. Toplumsal, siyasal ve kültürel nitelikteki yeniden yapılanma çabaları İnönü döneminde korunmaya çalışılmış; bu yapısal devrimlerin devamı amaçlanmıştır.

Hikmet Feridun, esas öykülerini 1938’de yani “Milli Şef” döneminde yazar. Yazar, eserlerinde Atatürk’ün yarattığı özgür, bağımsız, laik düşünceli bireyleri anlatmaya çalışır. Halkın tekrar gericiliğe ve yobazlığa düşmesini önlemeye çalışır. Bu nedenle kişilerini, çağın ilerisindeki kişilerden seçer. Onun öykü kişileri geleneklerinden kurtulmuş, modern kişilerdir. Yazar, yeni bir çağın başladığı Türkiye’de kadın-erkek ilişkilerinin önlerine yığıldığı barajları korkusuzca aşp gelen yığımları anlatır.

Yazarın öykülerinin omurgasını oluşturan muhteva, konu ve kişi özelliklerini seçmesinde etkili olan başka bir şey de onun sürekli yurtdışına gitmesidir. Dünyayı üç defa baştan sona gezmiş en çok da Afrika ve Amerika’da bulunmuştur. Bu iki kara parçası da farklı kültürel yapıya sahip olmakla beraber çeşitli konularda yazarın öyküleri üzerinde tamamlayıcı bir etkiye sahip

olmuştur. Amerika’da bireysel yaşama tarzı zamanla haz ve eğlence merkezli hayatlara sebep olmuştur. Bu yazarın gezi yazılarında kendisinin de dile getirdiği görüşleridir. Afrika ise yazarın kadın erkek ilişkisine bakışını şekillendirmiştir. Yazar, Afrika’yı anlattığı yazılarında genelde oradaki insanların cinselliğe bakışı ve cinsel yaşayışını anlatır. Özellikle hayat kadınları ya da benzer hayatlara sahip insanlar onun sıkça yer verdiği konulardır. Afrika’da kadın erkek ilişkilerinde hiçbir kaygı gütmeksizin sadece arzular öncelenir; aynı durum Amerika kıtası için de geçerlidir. Burada insanlar bir kadını veya erkeği etkilemek için her şeyi yapmakta bu yolda her yöntemi mubah görmektedir. Amerika’nın haz ve eğlence odaklı kişilerle Afrika’nın cinselliği amaçlayan kişilerini birleştiren yazar öykülerinde bu yaşantıları yüceltir. Her iki kıtayı da cinselliği doğal bir süreç olarak yaşamaları ortak noktasında örnek alır. Kendi ülkesinde de bu ilişkileri oluşturmak için neredeyse tüm yazılarını bu düşünce üzerine bina etmiştir.

Hikmet Feridun, klasik tarzda öykü ve roman yazar. Cumhuriyet sonrası herhangi bir akıma dâhil olmayan Es, eserlerinde kendisine ait bir tarz yaratır. Edebiyatla ilgili yazılarında Ahmet Rasim’i üstat olarak kabul ettiğini, onun gibi olmak istediğini söyler. Ancak Hikmet Feridun’un Ahmet Rasim’le ortak noktası sadece birkaç konu birliğinden ibarettir.

Hikmet Feridun, gerçekçi bir anlayışa sahiptir. Bu özelliğinde gazeteci kimliğinin de büyük etkisi vardır. Yazar, eserlerinde soyutlamalardan olabildiğince uzak durur. Onun anlatış tarzı bir kamera gibidir. Sadece gördüklerini nakleder. Görülenin haricinde bilinçaltı, hayal dünyası, kişilerin psikolojileri gibi öğelere yer verilmez.

Es’in bini aşan sayıdaki öyküleri ve üç romanı incelendiğinde neredeyse hepsinde aynı tekniklerin kullanıldığı görülür. Hikmet Feridun’un tüm eserlerinde aynı yöntem ve tekniği kullanması edebi anlamda yetkinleşmek gibi bir gayesinin olmadığını gösterir. Yazar, eserlerinin içeriğini öncelemiş edebi anlamda kendini yenileyememiştir.

Eserlerini konuşma diliyle kaleme alır. Yabancı sözcükler, argo ve yerel söyleyişleri kullanır. Yazarın akıcı bir üslubu vardır. Yazarın akıcı üslubu onun gazeteci kimliğinden kaynaklanmaktadır.

Son derece velut bir kalem olan Es’in dağınık bir anlatımı vardır. Yazdıklarını gözden geçirmez. Eserlerini gazetede tefrika ettiği için genelde geriye dönüp bir daha düzeltme gereği duymaz. Hem çok fazla yazdığı hem de geriye dönüp kontrol etmediği için bazen çok basit hatalara düşer. Kahramanların isimlerini şaşırır. “Patavatsız Kuş¹⁷” adlı öykü kahramanından bahsederken hem Celal der hem Celil. Yazar bu hatayı *İskara Maşa* romanının en önemli kişilerinden biri olan Gülizar’ı anlatırken de yapar. Romana başlarken kahramanı Güzide olarak tanıtır ancak daha sonra adını Gülizar’a çevirir. Aynı romanda bir başka kahramanın adı yine yanlış yazılır. Kahramanlardan Refik Bey’in adı romanın ilerleyen bölümlerinde Tevfik Bey olarak geçer.

Yazarın küçük hataları eserlerini sağlam bir kurgu üzerine inşa etmediği hissini uyandırır ve eserlerin inandırıcılığı kaybolur.

“*Cevat ile Mahmure üç yıllık evli genç bir çifttir. Yıllardır para biriktirerek küçük ve güzel bir ev yaptırmayı hayal ederler.*¹⁸” Üç yıllık evli çiftin yıllardır para biriktiriyor olması, üç yıl gibi

¹⁷ H. F. Es, “Patavatsız Kuş”, *Akşam*, 28 Kânunusani 1941, s.3.

¹⁸H. F. Es, “Denize Bakan Balkon”, *Akşam*, 8 Temmuz 1938, s.3.

bir zamandan uzun yıllar olarak bahsetmesi büyük bir hata olarak değerlendirilmeyebilir ancak Hikmet Feridun, çok sık bu tür hatalara düştüğü için inandırıcılığı kaybolmaktadır.

Bazı öyküler, kulaktan duyduğu çeşitli hatıralardır. Yazar öykünün giriş kısmına “Bir Çingene hikâyesi” (Tembel Hasan)¹⁹, “Bir Köy Tahsildarının Hatırası” (Yoo... Abdestim Bozulu)²⁰ gibi not düşer. Bazı öykülerinin adları da başkalarından duyulan, rivayet edilmiş şeyler olduğunu vurgular niteliktedir: “Masal Bu”²¹, “Eski Bir Köy Masalı”²²

Gün aşırı öyküsü yayımlanan yazar, bazı öykülerini birkaç defa yayımlar. “Mozaik” adlı öykü bunlardan biridir. Yazar sadece öykü kahramanının ismini değiştirerek aynı öyküyü iki defa tefrika eder. Değişen tek şey kahramanın adıdır. İlkinde başkahramanın adı Sami Sacit’tir ikincisinde ise Kudret. Bazı öykülerin de adlarını değiştirir: “Elli Beş Yaşında Bir Bebek”²³, “Bebek”²⁴

Bazı öykülerde ise hiçbir değişiklik yapmaz. Aynı öyküyü tekrar yayımlar. “Hüllecî Yezit Hafız”²⁵, “Yoo... Abdestim Bozulu”²⁶, “Evin Namusu”²⁷, “Boş Ümit”²⁸, “Laleler”²⁹, “Masal Bu”³⁰

Yazar, bazı öykülerinde isim sembolizasyonu kullanır. Kahramanların isimlerini karakter özelliklerine veya sahip oldukları şeylere göre seçer. “Kibar Sevgili”³¹ öyküsünün başkahramanları birbirlerine âşık olan iki gençtir. Bunlardan erkek olan son derece nazik biri kadın oldukça kaba ve saygısız biridir. Yazar aralarındaki uyumu ironik bir şekilde göstermek istediği için erkeğin adına Fahri, kadının adına da Fahriye der. Hayalperest bir kahramanın anlatıldığı başka bir öyküde de kahramanın adı Sacit Hülya’dır. Yazar kahramanlarını bazen bilinçli bir şekilde isimlendirir. Bu isimlendirme de öyküye renk katar.

Hikmet Feridun’un asıl başarısı röportajcı yönüdür. Yazar, dönemin sanat ve edebiyat dünyasının önemli isimleriyle röportajlar yapmıştır. Hikmet Feridun ES, Türk edebiyat tarihinde *Bugün de Diyorlar ki* (1932) adlı bir röportaj eseriyle tanınmış ve günümüze kadar bu eseri ve röportajcı yönüyle tanına gelmiştir. Hikmet Feridun ES, bu eserini “Harpten Evvelkiler” ven Harpten Sonrakiler” olarak tasnif etmiştir. Yazar, dönemin tanınmış birçok edebiyatçılarıyla röportaj yapmış, bu edebiyatçıların hayatları, sanatları ve eserleri ile ilgili birçok bilgiye ulaşmamızı sağlamıştır.

Yazar, bu eserinin baş kısmına basmayı düşündüğü ikinci röportaj kitabının reklamını da eklemiştir. “*Büyük Aşklar! Büyük Fırtınalar!*” adını taşıyan bu kitap ne yazık ki yayımlanmamıştır. Bu röportajlar haricinde çeşitli gazete ve dergilerde de başka röportajlar da kaleme almıştır. Hikmet Feridun, bu röportajlarında sadece edebi şahsiyetleri değil, farklı

¹⁹ H.F.Es, *Akbaba*, 7 Mayıs 1937, S.174, C.7,s.6

²⁰ H.F.Es, *Akbaba*, 5 Eylül 1940, No.346,s.14

²¹ H.F.Es, *Akbaba*, 14 Temmuz 1938, No. 236.

²² H.F.Es, *Akbaba*, 20 Ağustos 1940, S.345.

²³ H.F.Es, *Akbaba*, 7 Mayıs 1931, No.851, s.3.

²⁴ H.F.Es, *Akbaba*, 28 Eylül 1939, No.299,s.6.

²⁵ H.F.Es, *Akbaba*, 5 Şubat 1931/ *Akbaba*,12 Şubat 1931, No.826, s.3.

²⁶ H.F.Es, *Akbaba*, 5 Eylül 1940, No.346, s.14/ *Akbaba*, 5 Şubat 1931,No. 826. s.3.

²⁷ H.F.Es, *Akbaba*, 28 Mayıs 1931, N.855, s.3/ *Akbaba*, 2 İkinci teşrin 1939, No.304, s.13.

²⁸ H.F.Es, *Akbaba*, 27 Nisan 1931, No.849, s.3./ *Akbaba*, 4 Ağustos 1938, No.239,s.13.

²⁹ H.F.Es, *Akbaba*, 23 Nisan 1931, No. 848, s.3/ *Akbaba*, 1 Haziran 1939, No.282, s.7.

³⁰ H.F.Es, *Akbaba*, 14 Temmuz 1938, No. 236 / *Akbaba*, 16 Nisan 1931, No.846,s.3.

³¹ H.F.Es, “Kibar Sevgili”, *Akşam*, 29 Ağustos 1938, s.3.

nitelikteki birçok yazar, gazeteci, bilim adamı ve tarihçiyi de gündeme alır. Bu röportajlar daha sonra 2009 yılında Selçuk Karakılıç tarafından “*Tanımadığımız Meşhurlar*” adıyla basılmıştır.

Yazarın bu röportajları edebiyat tarihimiz açısından önemli bilgilerin ortaya çıkmasını; birçok edebiyatçının eğitim, sanat ve felsefe gibi konulardaki düşüncelerine ulaşmamızı sağlamıştır. Bu röportajlardaki bilgiler bu sanatçılara, değişik ve farklı açılardan bakılmasını sağlar.

1. HİKMET FERİDUN ES’İN ROMAN VE HİKÂYELERİNDE İNSAN KADROSU

1.1. HİKMET FERİDUN ES’İN ROMANLARINDA İNSAN KADROSU

Hikmet Feridun Es’in *İskara Maşa*, *Kalbimin Kadını* ve *İki Cinayet Gecesi* adında üç adet romanı vardır. Bu romanlardan *İskara Maşa*, Kemal adında bir mirasyedinin tutku dolu aşkını, *Kalbimin Kadını*, kalbini, ruhunu besleyecek kadını arayan çapkın bir adamın aşklarını, *İki Cinayet Gecesi* ise paragöz bir kadını elde etmeye çalışan bir delikanlının işlediği cinayetleri anlatır.

İki Cinayet Gecesi, romanı kişi kadrosu bakımından en kalabalık romandır. Romanda on sekiz karakter anlatılır. Bunlardan iki tanesi başkahraman, altı tanesi ikinci dereceden kahraman, on tanesi de üçüncü dereceden kahramandır. Altı kadın on iki erkek kahraman vardır. Bu kahramanlardan eroin ticaretiyle uğraşanlar, tefeciler, haraç toplayan kabadayılar gibi meşru olmayan işlerle uğraşanlar olduğu gibi bakkal, eczacı, aktar, polis, bekçi, hizmetçi gibi yasal yollarla para kazanan insanlar da mevcuttur. Roman bir insanın suça bulaşma sürecini anlattığı için önemli kişilerin hepsi illegal işlerle uğraşır. Dolayısıyla bu kişilerin eğitimleriyle ilgili herhangi bir bilgi verilmemiştir ancak ciddi bir eğitim almamış olma ihtimalleri yüksektir. Kadınların hepsi işveli, konuşkan, paragöz ve hafifmeşrep profile sahip kişiler olarak tanıtılmıştır. Erkeklerde ise böyle bir durum söz konusu değildir iyi niyetli, idealist tipler olduğu gibi suça meyilli, duyarsız, zavallı tipler de anlatılır. Bu romanda dikkat çeken bir diğer husus da yabancı uyruklu kişilerin çoğunlukta olmasıdır. Kahramanlardan dört tanesi Türk değildir.

İskara Maşa romanında on üç adet kahraman vardır. Bunlardan bir tanesi başkahraman, beş tanesi ikinci, yedi tanesi de üçüncü derecen kişilerdir. Bu kahramanlardan dokuz tanesi erkek, dört tanesi de kadındır. Kadın kahramanların dördü de çapkın, hafifmeşrep, ihtiraslı kişilerdir. Dördü de evlidir ve kocalarını birçok defa aldatmışlardır. Roman, Sulukule ve Galata’da geçer. Bu mekânlar hırsızların, katillerin çoğunlukta oldukları yerler olarak tanıtılır. Roman’da geçen erkek karakterlerinde geneli hırsız veya katildir. Sadece üç tanesinin işlediği herhangi bir suç yoktur ancak bu kişiler de sadece isim olarak geçmişlerdir. Kahramanların okuldan atılan bir tanesi hariç eğitilmiş olduklarına dair bilgi yoktur. Kadınlardan çalışanlar dansözlük veya hizmetçilik yapar erkeklerin geneli ise hırsızdır.

Kalbimin Kadını romanının kişi kadrosu diğer romanlara göre daha azdır. Roman, başkahraman Nedim’in ikinci derecen kişiler olan Semiha, Ferit ve Fehametle yaşadıklarını konu edinir. Bu kahramanların arkasında da sadece üç tane üçüncü dereceden kişi vardır. Bu romanda yazar elit çevre insanını anlatır. Kahramanların hepsi çok zengin ve eğitilidir. Romanda zenginlik bakımından en altta olan kişi çalışmadan uzun yıllar dünya seyahati yapar. Romandaki diğer kahramanların ne iş yaptığı daha doğrusu çalışıp çalışmadıkları belirtilmez. Kadın kahramanların sayısı erkeklerden çoktur. Dört kadın, üç erkek kahraman vardır. Bunlardan bir

tanesi yabancı uyrukludur. Roman kişileri modern düşünceye sahip, geleneksellik bağıını kırmış, çağcıl insanlardır.

Hikmet Feridun'un romanlarında kişi kadrosu, öykülerindeki kişi kadrosu gibi yoğunluk olarak olumsuz özellikleriyle karşımıza çıkarlar. Yazarın romanlarında “iyi insan” çok azdır. Onun romanlarındaki kişilerin büyük kısmı çapkın, hovarda, hafifmeşrep, cani, deli dolu, psikopat ruhlu insanlardır. Bu ayırımı daha iyi görebilmek için öykülerde yaptığımız gibi bu bölümdeki kişileri kategorize ederken de önce iyi yönü olan kişileri daha sonra da olumsuz özellikleri olan kişileri sıraladık.

1.1.1. İYİ NİYETLİ; SAF, SABIRLI, SEVGİ DOLU, VEFALI KİŞİLER

SEMİHA

Kalbimin Kadını romanının en önemli kadın kahramanı olan Semiha, sarışın ve oldukça güzel bir kadındır. Romanda birçok özelliğe sahip biri olarak anlatılır. Vefalıdır, sevgisine sadıktır, becerikli, düşünceli ve fedakâr biridir. Çocukluğu Erenköy’de bir köşkte geçer.

Semiha, çocukluk yıllarında Nedim ve Ferit’le birlikte büyür. Her ikisiyle de çok iyi arkadaşır ancak Nedim’e duyduğu sevgi bambaşkadır. İlk günden beri Nedim’i seven Semiha, bu aşkın büyüünden hiçbir zaman uyanamaz. Doğruları, yanlışlıkları ve hatalarını da belirleyen hep bu aşk olur. Romanda da karakterini belirleyen en önemli özellik Nedim’e duyduğu aşk etrafında cereyan eder.

Semiha, günün birinde Nedim’le evlenmeye muvaffak olur ancak aşk öylesine gözünü boyamıştır ki, Nedim’in kendisini sevmediğini ve uçarı bir çapkın olduğunu fark etmez. Nitekim Nedim evlendikten bir yıl sonra Semiha’dan sıkılır ve onu boşar. Nedim için Semiha bitmiştir ama Semiha için durum böyle değildir. O, hala Nedim’in etkisindedir. Hatta onun baskısına boyun eğip kendisini gerçekten seven Ferit’le evlenir. Ancak hiçbir zaman Ferit’le karı- koca hayatı yaşamaz. O, Nedim’e o kadar bağlıdır ki Ferit’le aynı yatakta bile uyumaz, kocasıyla hiç birlikte olmaz. İçinde her zaman eski kocasının ona döneceğine dair bir umut besler. Burada belirleyici olan da Nedim’in aşkıdır. Semiha, adeta iradesi elinden alınmış zavallı bir kadındır. Sonuçta Nedim, dört yıl sonra yurt dışından döndüğünde hiçbir toplumsal ve ahlaki kaygıya aldırış etmeksizin onun kollarına atılır. Bunu yaparken resmi kocası Ferit’ten de çekinmez.

Bu aşk Semiha’nın iradesini o kadar yerle bir eder ki Nedim’in, kendi kız kardeşiyle kur yapmasına bile bir şey diyemez. Onlar nişanlanmaya karar verdiklerinde de hiç itiraz etmez ve durumu kabullenir. Aynı tavrı onların ayrılımlarında da gösterir. Nedim, ona âşık olan Fehamet’i de terk eder fakat Semiha, bu yüzden ona kızgınlık duymaz.

Semiha’nın dikkati çeken bir diğer özelliği onun paraya kıymet vermeyen biri olmasıdır. Gençlik yıllarında Nedim ve Ferit’in her ikisinin aşkına mazhar olan Semiha tercih yapmak zorunda kalmıştır. Biri çok zengin diğeri ise daha yakışıklıdır. Semiha ise yakışıklı olan Ferit’i seçer, onunla evlenir. Burada Semiha’nın zengin olan Ferit’i seçmemiş olması onun maddiyata kıymet vermediğini gösterir ki Hikmet Feridun’un kadın kahramanlarının çoğu sadece paraya âşıktır ve evlenmelerindeki en büyük etken karşı tarafın zenginliğidir. Semiha, duygusal bir yapıya sahip olduğu için parayı değil de sevdiği adamı tercih eder.

Kahramanın başka bir özelliği de arkadaşlık bağına çok sadık olmasıdır. Romanda üçü arasında var olan köklü bir arkadaşlık bağı görülür. Çocukluklarından başlayan ilişkileri evlenip boşanmalara rağmen devam eder. Birbirlerine karşı ne bir çekememezlik ne de kıskançlık hissi yoktur. Her üçü de birbirlerine kıymet verir ve diğlerinin mutluluğunu düşünür.

Semiha'nın romandaki en belirgin özelliği zayıf karakterli, sabırlı ve deli gibi âşık olmasıdır. Adeta kara sevdaya tutulan kahraman, sevdiğine ait her hususu kutsal bilir. Semiha, kayınvalidesi öldükten sonra Nedim'le boşanmış olmasına rağmen sürekli mezarını ziyaret edecek ve bakımını yaptıracak kadar da duyarlıdır.

FERİT

Kalbimin Kadını romanında başkahraman Nedim'in çocukluk arkadaşı olan Ferit, şişman bir görünüme sahiptir. Mali durumu oldukça iyidir. Çocukluğundan beri Semiha'ya âşıktır fakat sevdiği kadını en yakın arkadaşı Nedim'e kaptırır. Üstelik rakibi Semiha gibi çocukluk arkadaşı ve can dostudur. Ferit, aradığı mutluluğa iki dostu boşandıktan sonra kavuşur. Semiha, Nedim'den boşandıktan sonra onunla evlenir; ancak hâlâ Ferit'i sevmemektedir. Dört yıl evli kalmalarına rağmen aralarında gerçek bir karı koca ilişkisi olmaz. Eşiyle ayrı odalarda uyurlar. Ferit, istemeden de olsa bu durumu kabullenmek zorunda kalır. Onunla aynı evde yaşamak bile onu mutlu etmeye yeter.

Ferit, sevgisine zaafı olan güçsüz bir karakterdir. Karısının Nedim'e duyduğu aşka sesini çıkaramaz. Onun eski kocasından vazgeçeceği ve kendini seveceği günü sabırla bekler. Onun bu bekleyişi, Nedim uzaklardayken kolaydır ancak onun yurda dönüşü ve Ferit'in evine konuk oluşuyla çok zorlu bir hal alır. Büyük bir ikilem yaşar. Bir yanda çok sevdiği çocukluk arkadaşı vardır ve onu evinde ağırlamak istemektedir. Bir yanda ise karısının eski kocası ve sevdiği adam vardır. Ne yapacağını şaşırır. Onları test etmek adına birbirleriyle öpüşmelerine zemin hazırlayacak derecede garip tavırlar sergiler. Ferit, sonunda sabrının mükâfatını görür. Karısı, Nedim'den umudunu kesince dört yıl sonra aynı odada uyumayı kabul ederek, onu kocası olarak algıladığını gösterir. Ferit'in sabrı ve sevgisi karısını kendine döndürmeyi başarır.

BEKÇİ BAYRAM

İki Cinayet Gecesi romanının üçüncü dereceden kahramanlarından birisi de Bekçi Bayram'dır. Romanda birbiri ardına işlenen iki cinayet anlatılır. Bekçi Bayram, cinayetlere ilk kurban olan Hasibe Hanım'ın komşularından biridir. Sadece romanın başında kısaca geçer. Cinayeti polise haber veren kişidir.

1.1.2. ÇILGIN, CESUR, DELİ DOLU BENCİL, EĞLENCELİ KİŞİLER

FEHAMET

Kalbimin Kadını romanının yan kahramanlarından biri olan Fehamet, başkahraman Nedim'in baldızıdır. Fehamet, eğitilmiş biridir. Esrarengiz bir güzelliğe sahip, siyah saçlı, iri, yarı, deli dolu ve çilgindir. Ancak tavır ve davranışlarıyla bir kızdan çok bir erkeği andırır. Sigara ve alkol kullanır. Spor bir otomobili vardır ve otomobilin içi yarı bar gibidir. Üstelik aşırı hızlı araba kullanır. Trafik kurallarını önemsemez, tehlikeye atılmayı sever. Tabanca ile atış yapmaya meraklıdır. Yirmi dört metreden bir yumurtayı kolaylıkla vurur. Fehamet, bazen çok müşfik bazen de çok kaba biri olabilir. İnatçı, dediğini yapan, ısrarcı biridir.

Fehamet, eniştesi Nedim'e ilgi duyar ve onu elde etmek için her türlü yolu dener. Ablası boşanmış ve eniştesine duyduğu ilgi artmıştır. Yurt dışından geldiği ilk günden itibaren eski eniştesini kendine âşık etmeye uğraşır. Duyarsız, bencil ve kıskançtır.

Fehamet, etrafındaki birçok erkek tarafından iltifat görür fakat o, Nedim’le ilgilenir. Nedim’in yanında gördüğü tüm kadınları deli gibi kıskanır. Onu hiçbir kadınla paylaşmak istemediği için beraber vakit geçirmek adına elinden geleni yapar. Bir anlamda onu ablukasına altına alır. Bencildir. Nedim’in ilgisini çekebilmek, kendisiyle vakit geçirmesini üstelik ona baldızı gözüyle değil de bir kadın gözüyle bakabilmesini sağlayabilmek için bir oyun oynar. Bir arkadaşını kıskandırmak istediğini söyleyerek Nedim’den yardım ister. Onunla sevgili gibi davranarak delikanlıyı kıskandıracaktır. Fehamet, oyun esnasında eniştesiyle çok samimi olma fırsatı bulur, sürekli onunla dudak dudağa öpüşürler. Bunu yapmasındaki amaç Nedim’i bir kadın olarak büyülemek istemesidir. Ancak Nedim’in ilgisini bu yolla çekemediğini düşünen Fehamet, daha da ileri giderek Necip’le nişanlanır. Gözü karadır. Bunu yaparken de Necip’in hislerini önemsemez. Nitekim bir müddet sonra ondan ayrılır ve Nedim’le nişanlanır. En sonunda Nedim’le bir ilişkiyi yürütemeyeceğini nlar. Necip’e döner, onunla evlenmeye karar verir.

1.1.3. DİKKATSİZ, DUYARSIZ, BECERİKSİZ, SORUMSUZ KİŞİLER

POLİS DOKTORU

İki Cinayet Gecesi romanında yer olan üçüncü dereceden kahramanlardan biridir. Romanda cinayetleri araştırmakla görevli bir polis doktoru olarak geçer. En önemli özelliği dikkatsiz, sorumsuz, beceriksiz ve duyarsız olmasıdır. Araştırması gereken cinayeti üstünkörü değerlendirir, ayrıntılara dikkat etmez. Onun on günde çözemediği cinayetin sır perdesini, bir gazeteci dört günde çözer.

1.1.4. GEVEZE, DEDİKODUCU, AĞZI BOZUK, MERAKLI, PASAKLI, PEJMÜRDE GÖRÜNÜMLÜ KİŞİLER

KADRIYE HANIM

İki Cinayet Gecesi romanında yer olan üçüncü dereceden kahramanlardan biridir. Hakkında pek fazla bilgi yoktur. Yaşlı bir kadındır. Çok ve gereksiz yere konuşur. Aynı zamanda meraklı biridir. Kimin ne yaptığını ve ne konuştuğunu bilmek ister. Dedikoducu ve duyarsız bir tiptir. Mahallesinde bir komşusu öldürülür ancak o cinayeti çok lakayt bir tavırla anlatır. Komşusuna dair hiçbir üzüntü hissetmiyor gibidir.

AKTAR NUREDDİN EFENDİ

İki Cinayet Gecesi romanında yer olan üçüncü dereceden kahramanlardan biridir. Mollabey Mahallesi sakinlerinden biridir. Pembe santraşlı entari giyer, kafasına takke takar. Sabahleyin erken kalkıp kümes hayvanlarını besler fakat onlara “paçalı kaltak, kâküllü haspa, sarı, beyaz, kara” gibi adlar takar ve hepsini adıyla çağırır. Ağız bozuk biridir.

BAKKAL REMZİ EFENDİ

İki Cinayet Gecesi romanındaki üçüncü dereceden kahramanlardan biridir. Kısaca geçer. Hasibe Hanım cinayetinin işlendiği Mollabey Mahallesi’nin bakkalıdır. Pejmürde bir görüntüsü vardır. Cinayetin olduğu gece entarisinin altından uzun donun paçaları görünür.

1.1.5. BAŞARILI, CESUR, ÇALIŞKAN KİŞİLER

GAZETECİ DEMİR ORHAN

İki Cinayet Gecesi romanının anlatıcı kişisi olan Demir Orhan, genç, yakışıklı, uzun boylu, geniş omuzlu ve güzel gözlü biridir. Kadınlar tarafından dikkat çeken bir görünümü vardır. Alkol kullanır. Bir gazetede zabıta muhabiri olarak çalışır. Başarılı, çalışkan, dikkatli, meraklı ve zeki bir gazetecidir. Uzun zamandır sırrı çözülemeyen iki cinayeti, dört gecede çözmeyi başarır.

Demir, hafiyeci bir gazetecidir. Birçok olayı polis dikkatiyle araştırıp çözmeyi bilmiştir. Bunlardan ikisi de Hasibe Hanım ve Kiki cinayetleridir.

Demir, Hasibe Hanım cinayetini araştırırken çok titiz davranır. Araştırmaya Hasibe Hanım'ın evinin olduğu mahalleden başlar ve mahalleliden gerekli bilgiler alır. Öğrendiği şeyler arasında ilgisini çekenleri tetkik eder. O kadar büyük bir hırsla cinayeti çözmeye çalışır ki geceleri uyku uyuyamaz. Sabahlara kadar Hasibe Hanım'ın evinin dışında bekler. Aynı zamanda çok cesurdur. Kendini tehlikeye atmaktan çekinmez. Bir şüpheli tespit eder ve onu takip etmeye başlar. Bu takibi onu başka bir cinayete daha götürür. Bu iki cinayet arasında bir bağ olabileceği kimsenin aklına gelmezken Demir, ikisini birleştirir. Toplamda dört gün süren araştırması sonunda Kemal adlı bir öğrencinin Hasibe Hanım'ı paralarını çalmak için; sevgilisi olan Kiki adlı Yunan artisti de kışkırdığı için öldürdüğünü ortaya çıkarır.

Katil Kemal'i polise teslim eden de Demir'dir. İyi bir hafiyeci gazeteci olmasının haricinde cesur ve gözü pek kişiliği de burada ortaya çıkar. Kemal'in cinayetleri işlediğinden emin olduğunda onu teslim olması konusunda ikna eder. Karşısında iki kişiyi öldüren bir genç olmasına rağmen ondan korkmamış yahut ona kötü ve sert davranmamıştır. Mümkün olduğunca ona yardımcı olmaya gayret etmiş; anlayışlı davranmıştır.

Demir'in en belirgin özellikleri başarılı, cesur, meraklı ve gözü pek olmasıdır. Yılmadan, yorulmadan gece boyunca Kemal'in peşinden koşar. Polislerin on günde çözemedikleri olayı Demir, dört günde çözer.

1.1.6. ZAYIF KARAKTERLİ KİŞİLER

KEMAL

Kemal, *İki Cinayet Gecesi* romanının başkahramanıdır. Fiziksel olarak ufak tefek, çocuk denebilecek kadar kısa ve zayıf biri olarak tarif edilir. Adı belirtilmeyen bir lisede son sınıf öğrencidir. Amatör futbol oyuncusudur. Annesiyle birlikte İstanbul'da yaşar. Maddi olarak zengin sayılmaz.

Kemal'in tüm yaşantısı, vazgeçemediği aşkın bumerangında cereyan eder. Adeta iradesi bu aşkın elindedir. Âşık olduğu kadın uğruna, onu elde edebilmek adına iki cinayet işler. Eroine bulaşır. Bu bağlamda tutkun ve zayıf iradeli biri olarak değerlendirilebilir.

Kemal, hayatını mahveden Kiki'yle bir barda tanışır. Kiki, bin bir iş ve cilveyle onu eroine alıştıtır. Kemal, Kiki'nin büyüüne o derece kapılır ki o ne istese yapar. Bir hafta boyunca bu şekilde devam eden ilişkileri sonunda Kemal, hem eroine hem de Kiki'ye tutkun olur. Daha sonra eroin ticaretinde kuryelik yapar.

Kemal'in hayatının tek odağı Kiki olur. Onun her istediğini yapar. Ona karşı çok güçsüz ve zayıftır. Ona para bulmak için annesinin bütün ziynet eşyalarını satar. Bu yetmeyince para için

akrabası Hasibe Hanım'ı öldürür. Fakat Kiki bu arada zengin bir adama varmıştır. Kemal ise bu duruma daha fazla katlanamaz ve Kiki'yi de öldürür.

Kemal, arka arkaya iki cinayet işlemiş bunun etkisinden kurtulamamıştır. Sürekli vicdan azabı içerisinde. Geceleri uyuyamaz ve öldürdüğü kadınların evlerinin yanında dolaşır. Tüm insanların ona katil muamelesi yaptığını düşünür. Bu duruma daha fazla katlanamaz; aldığı yüksek dozdaki eroinin de etkisiyle aklını yitirir.

Roman kahramanının suç dosyası oldukça kalabalıktır. Bu suçlar, eroin kullanmak, eroin ticareti yapmak, iki ayrı cinayet işlemek, hırsızlığa teşebbüs ve haneye tecavüz gibi ağır suçlardır ancak onun bu yola gitmesine vesile olan ve iradesini yok eden Kiki ve onun bulaştırdığı eroin olmuştur. Tutkularına gem vuramamış ve hem kendi hayatını hem de onunla beraber birçok insanın hayatını mahvetmiştir.

DELİ SALİH

Deli Salih *İskara Maşa* romanının ikinci dereceden kahramanıdır. Sulukule'de oturur. Romanın en önemli kadın kahramanı olan Gülizar'ın kocasıdır. Karısına büyük bir tutkuyla bağlıdır. Romanda da karakterini belirleyen en önemli özellikler Gülizar'a duyduğu aşk etrafında şekillenir.

Salih, karısına duyduğu aşkı yüzünden her türlü zafiyeti gösterir. Karısı, köydeki erkeklerin yarısıyla ilişki içerisinde olan oldukça ahlaksız bir kadındır. Salih, Gülizar'ın bu huyunu bilmekte ama elinden bir şey gelmemektedir. Hatta Gülizar'ı bir erkekle yakalayan Deli Salih, karısı yerine birlikte olduğu adamı öldürür. Karısıyla ilişki kurmasın diye romanın başkahramanı olan Kemal'i başka bir evli kadınla bir araya getirmeye çalışır. Yani onun karısı haricinde hiçbir değer yargısı yoktur. Psikolojisi oldukça bozuktur. Yalancı, düzenbaz, ahlaksız ve ikiyüzlü biridir.

1.1.7. PARA DÜŞKÜNÜ, CİMRİ, MADDİYATÇI, ACIMASIZ KİŞİLER

HASİBE

Hasibe, *İki Cinayet Gecesi* romanının ikinci dereceden kahramanıdır. İki katlı bir evi vardır. Alt katında kendi üst katında ise kiracısı yaşar. Yaşlıdır. Romanda onun ve onunla bağlantılı başka bir kadının öldürülme süreci anlatılır. Roman onun ölümüyle başlar.

Hasibe Hanım, çok paragöz bir kadındır. Tefecilik yapar. Para verdiği insanları sömürür. Çuvalla altını olduğu söylenir. Ölümü de bu şöhreti yüzünden olur. Onun paralarını çalmak isteyen uzak akrabası Kemal, tarafından önce bıçaklanarak sonra kafasına keserle vurularak öldürülür.

KİKİ

İki Cinayet Gecesi romanının yan kahramanı olan Kiki, Yunan asıllı bir artisttir. Hem eroin kullanıcısı hem de kaçakçısıdır. Taksim'de bir apartmanın ikinci katında oturur. Bakımlı bir kadındır. Genellikle alkollü, çakır keyif bir haldedir.

Kiki, hem eroin kullanmakta hem de bu işin ticaretini yapmaktadır. Oldukça ahlaksızdır. Yazar-anlatıcı, onun ruhunun fahişe olduğu söyler. Bir erkeği elde etmenin yollarını çok iyi bilen Kiki, şuh ve şehvetlidir. Kadınlığını erkeklere karşı bir silah olarak kullanır. Toy bir öğrenci olan Kemal'i de kadınlığını kullanarak kendisine âşık eder. Acımasız biri olan Kiki, Kemal'i eroine alıştırır ve kurye olarak kullanır.

Kiki'nin hayatta en kıymet verdiği şey ise paradır. Para için zengin erkeklerle beraber olur. Eroine bulaştırıp kurye olarak kullandığı Kemal'i daha çok para getirmese terk edeceğini söyleyen Kiki, zengin bir adamla aşk yaşamaya başlar. Bunu görüp çılgına dönen Kemal, uğruna cinayet işlediği bu doyumsuz kadını öldürür.

NACİYE

Naciye, *İskara Maşa* romanındaki üçüncü dereceden kahramanlardan biridir. Romana Çamur Ahmet'in metresi olarak dâhil olur.

Naciye'nin en belirgin özelliği para düşkünü ve müsrif olmasıdır. Sevgilisi Çamur Ahmet'le birlikte aşırı derecede para harcar. Çamur Ahmet, hapisten çıkalı on beş gün olmuş fakat onun uğruna bir sürü para harcamıştır. Mahalleye beş yıldır itfaiye aracı haricinde otomobil girmedeği halde Naciye mahalleye otomobille gelmiştir. Naciye, lüks yaşamayı sever ve hayatındaki erkeklerin parasını kullanır.

HÜSEYİN EFENDİ

İki Cinayet Gecesi romanındaki üçüncü dereceden kahramanlardan biridir. Mollabey Mahalle'sinin eczacısıdır. Romanda sadece cimriliği dolayısıyla yer alır ve çok kısaca geçer.

1.1.8. ÇAPKIN, HOVARDA, ŞİPSEVDİ KİŞİLER

Hikmet Feridun'un öykülerinde olduğu gibi romanlarında da çapkın, hovarda kişiler ağırlıktadır. Yazarın üç romanının da ana eksenini kadın-erkek ilişkisi oluşturur. Her üç romanda da tutku dolu yaşanan aşklar anlatılır. Romanların olay örgüsünü tutkuyla bağlanılan, sevilen kişilerin yaptığı çapkınlıklar sonucu yaşananlar oluşturur. Romanların üç ana karakterinin de en belirgin özelliği çapkın olmasıdır. Bunun haricinde öykülerinde genellikle erkek kahramanları çapkın gösteren yazar, romanlarında bu bağlamda bir cinsiyet ayrımı yapmamış hem erkek hem de kadın kahramanların çapkınlıklarına yer vermiştir. Romanlardaki kahramanların çoğu karşı cinsle ilişkiler konusunda oldukça rahat bir yaşayışa sahiptir. Kadınlar, bin bir işveyle, cilveyle erkekleri kendilerine bağlamaya çalışırlar. Erkekler ise bu konuda daha rahattır, kadınların ilgisini çekmeye uğraşmazlar. Birçok kadın tarafından istenildikleri için tercih yapmadan hepsiyle beraber olurlar. Çoğunun hayatında aynı anda birçok kişi vardır. Bir ilişkinin başlaması için diğerinin bitmesi gerekli değildir. Çok sevdikleri, tutkuyla bağlandıkları kişiden hemen sıkılıp başka birine meyledebilirler.

Kalbimin Kadını adlı romanda, hayatının kadını arayan, kalbini, ruhunu besleyebilecek, gerçekten âşık olabileceği kadını arayan bir erkek kahraman anlatılır. Bu kişi kalbinin kadınlarını ararken çoğu zaman yanılır ve her karşılaştığı kadının aradığı kişi olduğunu zanneder. Karşılaştığı kadınlarla kısa süreli ilişkiler yaşadktan sonra onlardan sıkılır ve yeni aşklara doğru yol alır. Dolayısıyla da çok çabuk âşık olur ve çok çabuk aşktan sıkılır. Roman, çapkın kahraman Nedim ve etrafındaki kadınlarla ilişkilerini anlatır. *İskara Maşa* ise kadınların çapkınlık ve hafifmeşreplik yönüyle ön plana geçtiği romandır. Roman, paylaşılamayan çapkın bir erkeği ve onun kadınlarla olan ilişkilerini anlatır. Romandaki bütün kahramanların ilişkileri bir anlamda çarpıktır. Evliler, bekârlar aynı anda birçok kişiyle beraberlik yaşarlar ve birbirlerinin gayri resmi ilişkilerini de anlayışla karşılarlar. *İki Cinayet Gecesi* adlı romanda ise hafifmeşrep bir kadına tutku derecesinde

âşık olan bir genç anlatılır. Genç âşık, paraya tapan, çapkın sevgilisini elde edebilmek, onu zengin erkeklerden uzaklaştırabilmek için cinayet bile işler.

NEDİM

Nedim, *Kalbimin Kadını* romanının başkişisidir. Romandaki olaylar bütünüyle onun etrafında cereyan eder. Yirmi beş yaşlarında oldukça yakışıklı bir gençtir. Çekici, uzun boylu ve atletik vücuda sahiptir.

Nedim'in asıl mesleği romanda belirtilmemektedir. Yurt dışında kalabilmesi, istediği zaman yurt dışına gidebilmesi ve kurduğu ilişkiler onun mali durumunun iyi olduğunu göstermektedir. Ailesi hakkında öğrendiğimiz tek şey annesinin hayatta olmadığıdır.

Nedim, İstanbul'da tek başına yaşamaktadır. Kaldığı semt veya evi hakkında da herhangi bir bilgi verilmeyen Nedim'in dört yıl yurt dışında kaldıktan sonra İstanbul'a dönüşte bir müddet arkadaşında kaldığı ve otelde de konakladığı belirtilmiştir. Eğitim durumu hakkında da herhangi bir bilgiye sahip olamadığımız Nedim, yurt dışına kalbinin kadını aramak için çıkmıştır.

Nedim, hayattan hiçbir beklentisi olmayan, rahat tavırlı, yaşamaya ve eğlenmeye meyilli bir gençtir. Dünya adına hiçbir kaygısı ve kutsalı yoktur. Fiziksel özellikleriyle kadınların ilgisini çeken Nedim, konuşması ve tavırlarıyla da onları büyümesini ve kendisine ram etmesini bilmektedir. Zaten romandaki en belirgin özelliği de oldukça çapkın oluşudur. Niteliklerini de bu yönde kullanan ve hoşlandığı her kadınla birlikte olmayı başarabilen birisidir.

Nedim, romanda birçok genç kadınla birlikte olur. Bu ilişkilerde göze çarpan en önemli özellik, hoşlandığı birini elde edebilmesi ve bir müddet sonra ondan sıkılıp ayrılmasıdır. Romanın önemli kişilerinden Semiha, Belkıs, Fehamet onun ilişki kurdukları kişilerden bazısıdır. Bunlar içinde evli olanlar olduğu gibi Nedim'in bu kişilerden evlendikleri, boşandıkları ve nişanlandıkları da vardır. Bu nedenle Nedim'in kadınlarla ilişkilerinde herhangi bir ahlâki ve toplumsal kaygı taşımadığını, birkaç kişiyle birden olabildiğini, evli biriyle ilişkiye girebildiği gibi baldızıyla da nişanlanabildiğini söyleyebiliriz.

Nedim'in romandaki ilk ilişkisi, Semiha adlı bir çocukluk arkadaşı ve akrabasıyla olur. Bir müddet birlikte olurlar. Ancak şıpevdi olan Nedim, Semiha'dan hemen sıkılır. Onu, diğer ortak arkadaşları Ferit'le evlendirmeye çalışır. Fakat romanda belirtilmeyen bir olaydan dolayı Nedim, Semiha ile evlenmek zorunda kalır. Nedim'in çabuk sıkıldığı birisiyle niçin evlendiği anlaşılammakla birlikte bir müddet sonra boşanma da beraberinde gelir. Sebep yine Nedim'in sıkılmasıdır. Ancak Nedim bu defa duyarlı davranmaya çalışır ve Ferit'le Semiha'yı evlendirir. Bununla hem Semiha'yı gerçekten seven Ferit'in gönlünü yapmış olur hem de eski karısını genç bir dul olarak bırakmamış olur.

Nedim, gerçekte iyi niyet duygusuyla iki yakın arkadaşını evlendirmek ister. Ancak bir müddet sonra onun bu konuda pek de duyarlı olmadığını görürüz. Çünkü dört yıl sonra yurt dışından dönüşünde güzelleşmiş bulduğu eski karısına tekrar sulanmaya başlar. Hâlâ Nedim'i seven Semiha da bu yasak ilişkiye karşılık verir. Bu arada baldızının da güzelleştiğini gören ve ondan da içten içe hoşlanan Nedim onunla da ilgilenmeye başlar. Aynı zamanda yabancı bir kadınla bir haftalık yurt dışı seyahatine çıkar. Dönüşte evli bir kadın olan Belkıs'la da birlikte olur. Nedim'den çok hoşlanan ve onun yabancı bir kadınla yurt dışına gitmesinden dolayı kıskançlık krizleri geçiren baldızı Fehamet, bir oyun sergileyerek Nedim'i elde etmeyi başarır ve nişanlanmaya karar verirler. Fakat hiçbir ilişkisi sağlıklı yürümeyen Nedim, nişanlandıktan bir müddet sonra Fehamet'ten de sıkılır ve tekrar yurt dışına çıkar.

KEMAL / ABDİ

İskara Maşa romanının başkahramanı olan Kemal, Sultaniye’de okumuştur. Askeri idadiye gider fakat romanda belirtilmeyen bir olay yüzünden okuldan atılır. Babası zengin bir adamdır ve o öldükten sonra hiçbir işi olmayan Kemal, tüm malını har vurup harman savurur. Parası bitince rahata alışmış biri olduğu için etraftan çok borç edinir. Daha sonra eşini dostunu ona para vermesi için zorlamaya ardından da hırsızlık ve dolandırıcılık yapmaya başlar.

Kemal, romanda kadınlar tarafından paylaşılamayan biri olarak anlatılır. Etrafındaki kadınların büyük çoğunluğu onu etkilemeye çalışır. Kemal ise ona ilgi duyan tüm kadınlarla beraber olur. Onun çapkın ve hovarda kişiliği de burada ortaya çıkar. O, yaşadığı ilişkilerin büyük kısmına geçici bir heves gözüyle bakar. Romandaki kadın kahramanlardan Cavide, Despina, Gülizar, Pakize onun duygusal ilişki yaşadığı kişilerdir. Bunlardan sadece Gülizar’la büyük bir aşk yaşamıştır. Dikkati çeken bir başka özellik de bu kadınların hepsinin evli olmasıdır. Üstelik Kemal, bu kadınlardan Gülizar ve Pakize’nin kocalarıyla da tanışır. Aralarında çok samimi olmasa da bir ilişki vardır. Aynı masada oturup içki içerler. Bu bağlamda düşünülünce Kemal’in kadınlarla ilişkilerinde herhangi bir ahlâki ve toplumsal kaygı taşımadığını görürüz.

Kemal’in romandaki ilk ilişkisi akrabası olan Cavide’yledir. Kemal’in daha sonraki ilişkisi Despina adlı bir Rum’ladır. Bu ilişki esnasında Kemal’in hem Galata’da bir hırsız çetesine hem de bir cinayete karıştığını görürüz.

Kemal, komşusu Gülizar ve Pakize’yle de ilişki içerisinde. Bunların ortak özellikleri her iki kadının da evli ve ahlaksız oluşlarıdır. Ancak her iki kadın tarafından paylaşılamayan Kemal, Pakize’yle birlikteyken Gülizar’a yakalanınca karnından bıçaklanır.

Kemal, bir ara Gülizar’la evlenir. Ancak kocasını öldürüp Kemal’e kaçan Gülizar, onu da aldatır. Kemal de eski sevgililer arasında gidip gelir. Aşkta kararsız ne yaptığını bilmeyen bir karakter olarak belirginleşir.

1.1.9. İŞVELİ, HAFİFMEŞREP KİŞİLER

ELENİ

Eleni, *İki Cinayet Gecesi* romanının en önemli kadın kahramanı olan Kiki’nin hizmetçisi olarak karşımıza çıkar. Uzun boylu, siyah gözlü, kıvrak, dolgun göğüslü bir Rum güzelidir. Bir hizmetçiden beklenmeyecek derecede şık giyinir. İpek çorapları ve şık tuvaleti ile dikkat çeker. En önemli özelliği işveli, hafifmeşrep biri oluşudur.

Eleni’nin önemli bir özelliği de duyarsız ve kalpsiz olmasıdır. Hanımının öldürülmesine ne şaşırır ne de üzülür. Üstelik olay günü çok rahat davranışlar sergiler. Hanımını sevmediği düşünüldüğünde bile onun polislere kur yapışı, gazeteciyi baştan çıkarmaya çalışması ve sürekli gülümsemesi anlaşılabilir şeyler değildir. Eleni, normal bir insanı bile dehşete düşürebilecek bu olaya aldırış etmeyecek kadar taş kalpli ve duyarsız biridir.

PAKİZE

İskara Maşa romanında Çingene köyünün en yaşlısı olan Murat Ağa’nın yirmi iki yaşındaki karısıdır. Kıvrak, hafif ve hoppa biri olarak tanıtılır. Köyün en güzel ikinci kadınıdır. En belirgin özellikleri hafifmeşrep, çapkın, cilveli ve şehvet düşkün olmasıdır. Evli olduğu halde kocasıyla yetinmez, güzel gördüğü her erkekle birlikte olmaya çalışır. Onun sevişmesi için ev, sokak, surlar

önemli değildir. Yalnız kaldığı her yerde sevişmeyi düşünür. Yakalanmaktan da korkmaz. Kocasından, akraba ve dostlarından bile çekinmemektedir. Köyündeki erkeklerin yarısıyla birliktelik yaşamıştır.

İhtiraslı bir kadın olan Pakize aynı zamanda oldukça kıskançtır. Köyün diğer güzeli olan Gülizar'ı çok kıskanır. Onun Kemal'le ilişkisini engellemeye çalışır. Gülizar'la bu nedenden dolayı kavga eder. Yaptıkları bir netice doğurmaz ve Kemal'i Gülizar'a kaptırır. Pakize istediğini elde edemediği için tehditlere ve iftiralara başvurur. Gülizar'ın kocası Salih'e karısının onu aldattığını söyler, Gülizar'la Kemal'i zor durumda bırakır.

Pakize, romandaki diğer kadın kahramanlar gibi çapkın, hafifmeşrep, ahlaksız biridir. Diğerlerinden farklı olarak da yalancı, iftiracı, kıskanç özellikleri mevcuttur.

DESPİNA

İskara Maşa romanında “kıvrak bir Rum yosması” olarak anlatılır. Başkahraman Kemal'in sevgilisi olarak romana dâhil olur. Hizmetçilik yapar fakat daha sonra çalıştığı ev sahibinin zengin ve yaşlı kardeşiyle evlenir. İşveli, hafifmeşrep biridir. Herhangi bir kutsalı ve ahlak kuralı yoktur. Hırsızlık çetesine girebildiği gibi cinayetlere de ortak olabilir. Romanda da bu özellikleriyle karşımıza çıkar.

Galata'da ikamet eder. Orada bulunduğu esnada sevgilisi Kemal'le birlikte hırsızlık çetesine katılır. Çete, Cavidan adlı bir kadının evini soymayı planlamaktadır. Despina, çetenin üyesi olarak, Cavidan'ın evine hizmetçilik yapmak için sızar. Sevgilisi ve arkadaşları hırsızlık yapmaya geldiklerinde onlara değerli eşyaların yerini gösterecek; ev içinde rahatça hareket etmelerini sağlayacaktır. Despina'nın içinde bulunduğu çete, hırsızlık esnasında bir cinayet işler. Kahraman da bu şekilde çok ciddi bir suça iştirak etmiş olur.

Despina, romanda işveli ve hafifmeşrep oluşuyla ön plandadır. Şehvet düşkünü biridir. Cavidan'ın evindeki hırsızlık esnasında bile kendi ihtirasını düşünür. Pencerenin kenarında sevgilisi Kemal'i bekler ve o içeri girer girmez yakalayıp dudaklarından öper. Kemal ve arkadaşları evdeki eşyaları çuvallara koyarken o hanımın elbiselerini ve makyaj eşyalarını kullanarak sevgilisinin gözüne hoş görünmeye gayret eder.

Despina, sadece arzu ve isteklerinin peşinden koşan biridir. Parası için evlendiği kocasını soyacak, sevgilisiyle kocasını tanıştıracak kadar kötü ve ahlaksız biridir. Sadece sevgilisiyle kocasını tanıştırmakla kalmaz. Sevgilisinin kocasıyla birlikte çalışmasını sağlayacak kadar korkusuz ve utanmazdır.

CAVIDAN

İskara Maşa romanının üçüncü derece kahramanlarından biri olan Cavidan, başkahraman Kemal'in sevgilisi olarak karşımıza çıkar. Aynı zamanda Kemal'le uzaktan akrabadır.

Cavidan'ın en belirgin özelliği şehvet düşkünü, hafifmeşrep, para canlısı biri olmasıdır. Kocasını defalarca aldatmıştır. Romanda anlatılan bir olay onun ne kadar ihtiraslı biri olduğunu göstermesi bakımından önemlidir. Kocasıyla beraber Çingeneler arasında gezerken eski sevgilisi Kemal'e çok benzeyen bir Çingene onu kaçıtır. Bu esnada sanki bir randevuya gidiyormuş gibi makyajını tazeler, kimseye görünmeden süslenir. Arzulu, tuhaf ve ahlaksız bir kadındır.

Kendini kaçıtırıp tecavüz eden Çingene'yle tekrar birlikte olmak ister. Hatta Çingene'ye kendisiyle birlikte şehre gelmesi için para bile teklif eder. Ancak burada önemli olan onu davet

ederken yanında kocasının bulunmasıdır. O, kocasının gözünün içine baka baka arzularına gem vuramayan ahlaksız bir kadındır.

GÜLLÜ ENTARİ GİYEN KADIN

İki Cinayet Gecesi romanının yan kahramanlarından olan kırmızı güllü entari giyen kadın, başörtüsünü çenesinin altına düğümleyen genç biri olarak tanıtılır. İşveli ve hafif meşrep bir kadındır. Romanın ana konusu olan cinayetlerin incelenmesi esnasında olaylara dâhil olur. İncelemeye gelen ekip içerisindeki görevliyi baygın ve davetkâr bakışlarla süzer. Durmadan cilveli gülücükler saçar.

1.1.10. SUÇ İŞLEYEN, SUÇA MEYİLLİ, KABADAYI, PSİKOPAT, CANİ, HIRSIZ KİŞİLER

Hikmet Feridun'un romanlarında suç işleyen, suça meyilli, kabadayı, psikopat, canî, hırsız kişiler çok sık geçer. Hem *İskara Maşa* hem de *İki Cinayet Gecesi* romanlarındaki birçok kişi ya suçludur ya suça ortak olmuştur yahut suç işlenmesinde bir mani görmeyen, suça alışmış veya bulaşmış kişilerdir.

GÜLİZAR

İskara Maşa romanında anlatılan en önemli kadın kahraman olan Gülizar, iri yapılı, ince belli, dolgun göğüslü, kara gözlü, güzel bir kadındır. Romanın başında bir topluluk önünde dans ettiği söylendiği için dansöz olma ihtimali yüksektir. Köyün en belalı adamı olan Deli Salih'le evlidir.

Gülizar, kendini çapkın bir kadın olarak niteler. Hayatında kocasının haricinde birçok erkek olmuş, kocasını birçok kere aldatmıştır. Bu konuda pervasızdır. Sur dibinde, evde, müsait olan her yerde erkeklerle birlikte olmaktan çekinmez. Ahlaksız ve hafifmeşreptir. Kocasının olmadığı zamanlarda sevgililerini eve alır.

Gülizar, aynı zamanda tam bir canidir. Psikopat ruhludur. Gizlice eve aldığı Faik'i baştan çıkarır, sonra kendisini yakalayan kocasıyla bir olup onu öldürtür. Ne yapacağını kestirmek zordur. Tüm bunların hepsini bilerek gerçekleştiriyor gibidir. Sevgilisinin cesedini kaldırırken sanki değersiz, önemsiz bir şey, bir hayvan cesedi taşıyormuş gibi davranır. Üstü başı kana bulaştığı için ölen adama küfür eder. Üstelik cesedi gömdükten sonra kocasıyla birlikte eve gelip sevişmeye başlar. Sağlıklı bir ruh haline sahip değildir. Kocasını da başka bir erkek için öldürür.

Gülizar, aynı zamanda çok da kıskançtır. Köyün diğer güzeli olan Pakize'yi kıskanır ve onu hiç sevmez. Romanın başkahramanı olan Kemal'le büyük bir aşk yaşar ancak bu aşkın doğuşu onun kıskançlıklarına dayanır. Kemal'in Pakize'yle ilgilendiğini görünce ilgiyi kendi üzerine çekmeye çalışır ve Pakize'den vazgeçmek istemeyen Kemal'i öldürmekle tehdit eder. Aralarındaki ilişki onun bu çabalarından sonra başlar. Bunu yapmasındaki tek sebep Kemal'e olan ilgisi değil aynı zamanda kıskançlığıdır. Bu özellikleri romanın son kısımlarında da belirginleşir. Bir şehir tutkunu olan Kemal'i şehirden kıskanmaya başlar.

Psikolojik sorunlar yaşayan, doyumsuz ve çapkın olan Gülizar, aynı zamanda teşhirci bir kadındır. Kemal'le çoban kulübesine geldiği zaman tüm elbiselerini çıkarıp, çırlıçiplak dolaşır. Üstelik kulübenin önüne çıkıp güneşe uzanır. Etraftan görülme kaygısı duymaz.

ÇAMUR AHMET

İki Cinayet Gecesi romanının ikinci dereceden kahramanı olan kabadayı Çamur Ahmet, İstanbul'da Mollabey Mahallesi'nde oturur. Romana parası yüzünden öldürülen tefeci Hasibe Hanım'la işbirliği yapması nedeniyle konu olur. İşlediği bir cinayet nedeniyle girdiği hapisshaneden yeni çıkmıştır. Dolayısıyla henüz düzenli bir işi yoktur. Bekârdır. Güzel ama paragöz biri olan Naciye adlı bir kadınla duygusal ilişkisi vardır.

Çamur Ahmet, sevgilisi Naciye'yle birlikte olduğu zamanlarda çok para harcar. Parası bitince de yasa dışı yollara başvurur. İlegal yollardan biri de tefeci Hasibe Hanım'la yaptığı iş birliğidir. Ahmet, Hasibe Hanım'ın borçlularından silah zoruyla para tahsil eder. Hasibe Hanım'ın tahsil edemediği paraları toplar ve elde edilen geliri ikiye bölerler. Ancak iş Hasibe'ye para vermeye gelince bunu yapmaz. Aldığı paraları sevgilisi Naciye ile birlikte harcar.

PEMBE HANIM

İki Cinayet Gecesi romanında geçen Pembe Hanım, üçüncü derece kahramanlardan biridir.

Pembe, cinayete kurban giden Hasibe'nin kiracısıdır. Çok dağınık ve pasaklı bir kadındır. Evi her zaman çok kirlidir. Bol içki tüketir; hemen hemen her gece içip sızar. Yazar, onun "tam bir kenar yosması" olduğunu söyler Evine giren çıkan belli değildir. Gelenlerin geneli de hapisshaneden yeni çıkmış erkeklerdir.

Pembe'nin Tavşan Halil adında sabıkalı bir suçluyla ciddi bir ilişkisi vardır. Hovarda hayatının bir sonunun olmadığını anlamış ve evlenmeye karar vermiştir; ancak bunun için belli miktarda paraya ihtiyaç duymaktadır. O da gerekli olan parayı ev sahibinden çalmayı düşünür. Sevgilisi Tavşan Halil'le bir plan yapar. Olay gecesi, sancılandığını bahane ederek Hasibe'yi yanına çağırır, bu arada boş kalan eve giren Tavşan Halil, altınları çalar. Daha sonra da kaçmak için bir Karadeniz vapuruna binerler. O gece Hasibe, başkası tarafından öldürülür.

Pembe, cinayet suçuyla tutuklanır. Ancak o cinayet değil de hırsızlıktan tutuklandığını düşünür. Bu nedenle soğukkanlı davranır. Fakat cinayeti öğrenince şoke olur ve bayılır. Ev sahibinin öldürülmesine çok üzülür. Hırsızlık yaptığını itiraf eden Pembe, tutuklanarak cezaevine gönderilir.

KAÇİRİDİS

Kaçiridis *İki Cinayet Gecesi* romanında üçüncü dereceden bir kişidir. Romanda en önemli kadın kahraman olan Kiki'nin sevgilisi olarak karşımıza çıkar. Kaçiridis'in genç, yirmi yaşlarında bir oğlu vardır; ancak romanda oğlunun annesiyle ilgili herhangi bir bilgi yoktur. Kaçiridis'in evli mi dul mu olduğu belli değildir. Oğlu genç bir delikanlı olduğuna göre Kaçiridis, ellili yaşlarında biridir. Yunan asıllıdır.

Kaçiridis, zengin bir tüccardır; ancak parasının kaynağı meşru değildir. Büyükdere'de eski bir otelde eroin ticareti yapar. Kiki'yle birlikte çalışırlar. Her ikisi de para için insanları kullanmaktan çekinmezler. Masum kişileri suça bulaştırıp onları eroin ticaretinde kurye olarak kullanırlar. Ancak Kiki'yle duygusal bir yakınlığı ve ilişkisi vardır.

Kaçiridis, eroin ticaretiyle para kazanan, maddiyata önem veren, hiçbir kutsalı olmayan, ahlaksız, vicdansız bir kişidir.

ÇAMUR İBRAHİM

İskara Maşa romanının üçüncü dereceden kahramanlarından bir olan Çamur lakaplı İbrahim, Sulukuleli bir Çingene'dir. Galata civarında ikamet eder. Bir hırsızlık çetesinin üyesidir. Romanda kısaca geçer.

Çamur, birçok defa suç işlemiş biridir. Bu suçlar içerisinde adam öldürme de vardır. Çamur, işlediği cinayetlere önem vermez, soğukkanlıdır. Adam öldürdüğü için vicdani olarak hiçbir rahatsızlık yaşamaz. Oldukça rahattır.

ÇİVİ

Çivi, *İskara Maşa* romanının üçüncü dereceden kahramanlarından biridir. Romanda cinayet işleyen hırsızlık çetesinin elemanı olarak kısaca geçer.

TELEFON

Telefon lakaplı kahraman *İskara Maşa* romanının üçüncü dereceden kişilerindedir. Romanda Telefon, bir hırsızlık çetesinin reisi olarak karşımıza çıkar. Lider bir ruha sahip olan Telefon, çetedeki kişileri yönlendirir ve herkese yapacaklarını söyler. Romanın başkahramanı olan Kemal'in hırsızlığa çıktığı ilk gün ona da öğüt verir.

CIMBIZ:

Cımbız, *İskara Maşa* romanının üçüncü dereceden kahramanlarından biridir. Romanda cinayet işleyen hırsızlık çetesinin gözcüsü olarak kısaca geçer. Dikkatsiz biridir. Bu özelliği yüzünden hırsızlık yaptıkları esnada dışarıdan gelenleri fark etmez ve yakalanma tehlikesi atlattıkları. Onları fark eden bekçiyi öldürmek zorunda kalırlar.

1.2. HİKMET FERİDUN ES'İN HİKÂYELERİNDE İNSAN KADROSU

Hikmet Feridun Es'in genelde hareketli aşk serüvenlerinin anlatıldığı öykülerinde kalabalık bir kişi kadrosuyla karşılaşılır. Bu kalabalık kişi kadrosuna rağmen olay örgüsü daha çok odakta yer alan figür ekseninde gelişir. Bu figürler, eylemi gerçekleştirenlerdir, sergiledikleri eylemlerle var olurlar. Yazar, öykülerinde zengin kent insanına yer verir. Taşra insanına pek yoktur. Bir şekilde taşrada olan insanlarda kentten oraya kısa süreliğine gidenlerdir. Kişiler genelde zengin ailelerden gelirler. Çalıştıkları düzenli işleri yoktur. Çoğu yurtdışına eğitim, gezi gibi bir sebeple gitmiş, uzun yıllar orda ikamet etmiştir. Kişilerin anne, baba, kardeş gibi birinci dereceden yakınlarından bahsedilmez. Aile fertlerinde eşe yer verilir. Kahramanların büyük kısmı evlenmemiştir ancak sevgilisiyle birlikte yaşayanlar çoktur. Bireylerin hayattaki en büyük istekleri gönül macerası yaşamaktır. Bu nedenle çapkın, hovarda kişiler yoğunluktadır.

Hikmet Feridun Es, öykülerinde genelde aynı sosyal statüye, benzer ailelere ve işlere sahip kişileri anlatır. Aile, sosyal statü, ideoloji, iş gibi alanlarda benzer özellikler taşıyan kişilerin ayırt edici yönü olarak karakter özellikleri belirginleştiği için onları bu yönleriyle tasniflemeyi uygun

gördük. Yazarın öykülerindeki kişi tasnifini belirleyen öge onların karakter özellikleri olmuş, sıralaması da öykülerdeki yoğunluğa göre yapılmıştır.

1.2.1.ÇAPKIN, HOVARDA, SAPKIN KİŞİLER

Hikmet Feridun Es'in neredeyse tüm öykülerinde çapkın kişilerle karşılaşmak mümkündür. Çapkınlık, neredeyse tüm erkeklerin kişilik özelliğidir. Yazar, genellikle her hikâyede bir olay, bir nesne, bir söz yahut bir alışkanlıktan yola çıkar ve tüm olayları çapkınlık eylemi etrafında şekillendirir. Sanki yazarın aklına gelen her hangi bir konu, kahramanlarla beraber bir çapkınlık hikâyesi oluşturmak için oluşur. Çapkınlık merkezli hikâyelerde büyük oranda geçmişe yönelik bir anı veya geçmişte başlayıp halen devam eden bir olay verilmektedir. Giriş kısmında okuyucuya kahramanları çapkın olarak tanıtan ön bilgi verildikten sonra gelişme bölümünde temel alınan bu kavramın hayata nasıl yansıdığı, nelere yol açtığı, ne gibi etkilerinin olduğu işlenir. Sonuç bölümünde ise ya bu alışkanlıktan vazgeçilir ya da ilişki mutlu bir aşkla biter.

HAYDAR

“Mevsimler” öyküsünün kahramanı olan Haydar, çok şık giyinen oldukça özenli ve çapkın bir adamdır. Kırk yaşını geçmiş olmasına rağmen hala gönül macerası peşinde koşmaktadır. Bu yaşına kadar hep böyle bir hayat sürmüştür. Çapkınlıkla geçirdiği hayatından oldukça memnundur ve genç bir delikanlı gibi bu işi yapmaya çok heveslidir. Kılık kıyafetine muazzam derecede özen göstermektedir. Ama çapkınları yüzünden işini de ihmal etmektedir.

Haydar, çapkınlığını açıklamak için mevsimlerden faydalanır. Kış mevsimini çok sevdiğini söyler. Bu sevgisini ise “*Kurtlar dumanlı havayı severler*³²” sözüyle açıklar. Yani kendisini bir kurt olarak algılamaktadır. Kış geldiğinde üşümeye başlar, birine sokulmak, yakınlaşmak ihtiyacı duyar. Kışın âşık olmak ihtiyacı birden fazlalaşır ve ister ki avucunun içinde sıcak bir el olsun. Diğer yandan bahar mevsiminin tüm insanlar için aşk mevsimi olduğunu söyler. Sonbaharda duygusal olur. Hikâyenin sonunda yazarın “*Evet, ah şu mevsimler! İnsanlar kendi hareketlerinin esbabı mucizesini bulmak konusunda ne kadar üstattırlar...*” sözü bize Haydar’ın kendi gerçeklerinden kaçan, bazı özelliklerini kabullenmek istemeyen, çapkın biri olduğunu göstermektedir.

HAMDİ

Hamdi, “İki Kadın Sesi” adlı öykünün başkahramanıdır. Orta yaşlarda bekâr biridir. En belirgin özelliği güzel kadınlara karşı zaafî olan çapkın biri olmasıdır. Gençliğinden beri birçok aşk macerası yaşamıştır. Yaşı ilerlemiş olmasına rağmen hala çapkınlıklarına devam etmektedir.

³² H.F.Es, “Mevsimler”, *Akşam*, 15 Kânunusani 1941, s.3

Aynı anda birçok kadınla beraber olur ve durumunu saklamak için sürekli yalanlar söylemek zorunda kalır.

Hamdi için çapkınlığın hayatını güzel ve anlamlı hale getirmek gibi bir anlamı vardır. Zaman zaman yakalanmasına rağmen halinden memnundur. En son yaptığı çapkınlıkta yakalanır. Öyküde de bu olay anlatılır.

Hamdi'nin Müjgan ve Yıldız adında iki sevgilisi vardır. İkisi de oldukça güzel kadınlardır. Hamdi bu iki kadının birbirlerinden haberi olacak diye sürekli tedirgindir. Hamdi, sevgililerinden Müjgan ile baş başa vakit geçirmek için onun evine gider. Uzun zamandır bu buluşmayı beklediği için çok heyecanlıdır. Heyecandan Müjgan'a, Yıldızcığım der. Bunu duyan Müjgan aldatıldığını anlar; çok sinirlenir ve onu evden kovar.

Hamdi bir kahveye gidip oturur hemen akabinde Yıldız'ı görür ve onun yanına gider. Ancak heyecanı hala geçmemiştir ve bu sefer de Yıldız'a Müjgan der. Yıldız'da onu yanından kovar, bu şekilde kahraman, her iki kadın tarafından da terk edilmiş olur.

FAİK

“Trende” öyküsünün başkahramanı olan Faik, ince parmaklara ve kır saçlara sahiptir. Orta yaşlarda olan Faik'in evli ya da dul olduğu belli değildir; ancak Paris'te öğrenim gören genç bir oğlu vardır. Maddi refah düzeyi iyidir. Öyküde hem gençlik dönemine hem de yaşlılığına şahit olduğumuz Faik, gençliğinde yurtdışı seyahatler yapar, gezmeyi ve eğlenmeyi sever; İngilizce bilir.

Faik'e dair anlatılan en önemli husus onun çapkın olmasıdır. Ancak bu özellik daha çok onun gençlik yıllarına aittir. Yaşlılığında çapkın olup olmadığına dair kesin bilgi verilmez. Faik, karşılaştığı her olayı bir kadınla tanışmak ve onunla beraberlik yaşamak için fırsat haline getirmeye çalışır. Bu bağlamda önüne çıkan her fırsatı değerlendirir kısa süreli bir tren yolculuğu bile onun için bir gönül macerası demektir.

Gençliğinde Almanya'ya yaptığı bir tren yolculuğu esnasında kompartımanına genç bir kızla yaşlı bir erkek gelir. Karşılaştığı bu genç ve güzel kızın üşümesi dikkatini çeker. Kızın güzel gözlerinden ve davetkâr bakışlarından etkilenir; onunla iletişim kurmaya çalışır. Kompartımanında herkes uyuduktan sonra Faik ile Polonyalı kız birbirlerini sabaha kadar izler. Faik, baktığı kızın parmaklarını öper. Sabaha karşı genç kız, Faik'e Fransızca yazdığı bir mektup verir. Faik trende bu dili bilen herhangi birini bulamaz. Berlin'e gittiğinde ise bir sonraki gün tercüme ettirebilir. Kız kağıtta Berlin'de bir gün kalacağını ve onu A..... otelinde beklediğini yazmıştır. Faik ise kâğıdı bir gün geç tercüme ettirmiştir. Hemen otele gider, kızını sorar fakat kız otelden ayrılmıştır.

DEJİ DEAR

“Trende” öyküsünün yan kahramanı olan Deji Dear, başkahramanın sevdiği kadın olarak ortaya çıkar. Polonyalıdır. Gençliğinde iri gözlere sahip, güzel bir kızdır fakat yaşlılığında görüntüsü tamamen değişmiş, çirkin bir hal almıştır. Yaşı tam olarak belli değildir. Fransızca bilmektedir. Pansiyon işletmeciliği ile uğraşır. Yaşlanmış, güzelliğini kaybetmiş, gençlik günlerine özlem duyguları içindedir. Öyküde dili bilinmeyen biri olarak anlatılan Deji Dear’ın karakter özellikleri sadece davranışlarından anlaşılmaktadır. Uzun yıllar önce bir tren yolculuğu esnasında sergilediği bazı davranışlardan çapkın biri olduğu anlaşılmaktadır. Kahraman, yanında akrabalık derecesi bilinmeyen yaşlı bir adamla Berlin’e yolculuk yapar. Deji Dear, bu adamdan oldukça çekinmektedir. Ama bu çekincesi yolculuk esnasında gördüğü genç bir adama kur yapmasına engel olmaz. Adamdan etkilenir; gece boyunca onu davetkâr ve manalı bakışlarla süzer. Yolculuk sonrasında adamla bir gece geçirmek istediği için onu bir otele davet eder. Ancak dilini bile bilmediği, tek kelime konuşmadığı adamla buluşması mümkün olmaz.

FEHMİ

“Kanepenin Altından” adlı öykünün başkahramanı Fehmi’dir. Fehmi’nin fiziksel özellikleri, aile yapısı ve iş hayatı hakkında bilgi verilmemiştir. Sadece Fehmi’nin yirmi yıldır sevgilisi Mebrure ile nikâhları olmadan aynı evde yaşadıkları belirtilir.

Fehmi’nin en belirgin özelliği çapkın biri olmasıdır. Yirmi yıldır beraber yaşadığı kadınla olan ilişkisi artık bir alışkanlığa dönüşmüş; ilişkilerindeki heyecan azalmıştır. Bu durum karşısında Fehmi çözümü farklı kadınlarla yasak ilişkiler kurmakta bulur. Mebrure’nin arkadaşı olan Lamia dul bir kadındır ve Fehmi’den hoşlanmaktadır. Fehmi de onun hislerine karşılık verir ve evinde buluşurlar. Fakat aynı gün Fehmi’nin sevgilisi Mebrure, köpeği Kurt ile Lamia’yı ziyarete gelir. Kurt kanepenin altına saklanan Fehmi’yi ortaya çıkarır. Sinirlenen Mebrure ise Fehmi’yi döver.

LAMİA

“Kanepenin Altından” adlı öykünün yan kahramanı olan Lamia, dul bir kadındır. Yalnız yaşamaktadır. Çapkınlık karakterinin en belirgin özelliğidir. Üstelik çapkınlık yaparken arkadaşlık bağı gibi manevi değerleri hiç düşünmez. Yakın arkadaşının sevgilisi olan Fehmi’nin ilgisini çekmeye çalışır. Onunla yakınlık kurmak için fırsat kollar. Bunu başarır da. Fakat ilk buluşmaları fiyaskoyla sonuçlanır.

NECMİ

“Avcı” öyküsünün çapkın karakteri Necmi adında biridir. Sevgilisi Ayşe’yle uzun yıllardır aynı evde yaşar. Oduka çapkındır. Her hafta başka bir kadınla beraber olur. Sevgilisi Ayşe’den saklanabilmek ve evden çıkabilmek için de sürekli yalanlar söyler. Hiç sevmediği halde avla

uğraşıyormuş gibi görünür. Av sezonu bitince balıkçılıkla uğraşiyor görünümü yaratır. Kahraman sürekli yeni ilgi alanları oluşturup bir bahane bularak evden kaçır ve her fırsatta farklı bir kadın arkadaşının yanında soluk alır.

FERHAT

“Enginde” adlı öykünün tüm kahramanları çapkındır. Öykünün başkahramanı Ferhat da bunlardan biridir. İstanbulludur. Yurtdışı bağlantıları olan bir iş yapmaktadır. Tango yapmayı, dans etmeyi ve kitap okumayı sever. Hakkında daha fazla bilgi verilmeyen kahramanın en belirgin özelliği çapkınlığıdır.

Güzel kadınların varlığı her zaman Ferhat’ı mutlu eder. Kahramanın bu özelliği öyküde bir deniz yolculuğu vasıtasıyla anlatılır. Ferhat, bir işi için Amerika’ya gider. Dönüşte deniz yolculuğunu tercih eden Ferhat, güverteden gelen yolcuları izler. Gemide güzel bir kadın vardır. Onunla ahablık kurmak için fırsat kollar. Evli bir kadın olan Janet ile yalnız sohbet etmeye ve baş başa kalmaya çalışır. Janet’in yolculuğu erken biter. O Azor Adaları’nda iner. Bu arada gemi bir limana yanaştığı için daha farklı kızlar görme şansı yakalayan Ferhat Janet’in ayrılığına üzümediği gibi hemen başkalarıyla ilgilenmeye başlar.

JANET

“Enginde” adlı öykünün yan kahramanı olan Janet, Azor Adası’nda bir tüccarla evlidir. İri yarı, dolgun bir kadındır. Rumba ve tango yapmayı bilir. Yazar, onu şuh, çapkın ve şehvetli biri olarak tanıtır. Gözlerinden, bakışlarından aşk maceralarını çok seven bir kadın olduğu anlaşılmaktadır. Vapura binerken Ferhat’ı dikkatlice süzer. Güvertede dolaşırken ona umut dolu bakışlarla selam verir. Evli olmasına rağmen Ferhat ile yakınlık kurmaya çalışır. Onunla sohbet etmek için kamarasına gider. Çapkın bir kadındır.

ANİTA

“Hapishane Arkadaşı” öyküsünün kahramanı Anita, alışıktır olunmayan bir tiptir. Anita, uzun boylu ve zayıftır. Çok renkli makyaj yapar. Kafasında kırmızı benekli bir mendil üzerinde ise kısa bir pantolon vardır. Çok gevezedir. Kendisi ile ilgili bilgileri yabancı insanlara anlatmaktan çekinmez. Gezmeyi sever. Kahramanın en önemli özelliği çapkınlığıdır.

Anita’nın çapkın yapısı bir gemi yolculuğu esnasında yolculara yaşattığı sıkıntı dolu anlarda ortaya çıkar. Kahraman, çapkınlık konusunda genelde erkeklere yakıştırılan isterik bir tavırla hareket eder ve deyim yerindeyse karşılaştığı erkekleri kandırıp ağına düşürmeye çalışır.

Anita, İstanbul'a seyahat etmek amaçlı gelir ve oradan da Amerika'ya geçmeyi düşünür. İlk gördüğü andan beri hoşlandığı Ahmet Rasim'i dansa davet eder. Ahmet Rasim ise ondan çekinir ve uzak durmaya çalışır. Ahmet Rasim'in ilgisini normal yollarla çekemeyen Anita, çeşitli oyunlarla onunla baş başa kalmaya çalışır. Ahmet Rasim'den yardım isteyerek kamarasına gelmeye mecbur bırakır. Kapısının kilidini bilerek bozar, kapı kapanır ve içeride yalnız kalırlar. Anita bu duruma çok sevinir fakat Ahmet Rasim kıvrak bir hareketle kapıyı açar. Hoşlandığı adamla yalnız kalmayı amaçlayan Anita, kapı açıldığında planları bozulduğu için sinirden küplere biner. Umudu kırılan Anita, Ahmet Rasim'i elde edemeyince onun yanında dolaşan bir Amerikalı yolcuyla aynı yöntemle baş başa kalmaya çalışır.

RÜŞTÜ

Rüştü, genç, yakışıklı ve eğitilmiş bir gençtir. Maddi durumu oldukça iyidir. "Müşterek Hastalık" adlı öyküde feleğin çemberinden geçmiş biri olarak anlatılır. Öyküde kahramanın sadece çapkınlık özelliği vurgulanmıştır.

Rüştü, kadınların gönlünü çalmakta oldukça ustadır ve baştan çıkarmadığı kadın yok gibidir. Kadınları iyi tanır ve gönüllerini çabuk kazanır. Bu nedenle birçok ilişki yaşamış, çok kere âşık olmuştur. En sert, katı görünümlü kadınlarla bile arkadaşlık kurmayı başarır. Bu yeteneği yüzünden arkadaşları ona "Güzel Dost" lakabını takarlar.

Kadınlar konusunda kendine aşırı derecede güvenen Rüştü, Gülizar adlı bir kadını elde etmekte çok zorlanır. Her yolu dener ama bir türlü kadını elde edemez. En sonunda onun "tabak" toplama huyunu öğrenen Rüştü, bu yön üzerinde yoğunlaşır. Çünkü kendisi de tabaklara meraklıdır. Onun tabaklara olan bu ilgisi Gülizar'ı da etkiler. Neticede birlikte olmaya karar verirler.

NACİ

Naci, "Oyuk Kaya Macerası" adlı öykünün birinci dereceden kahramanıdır. Henüz genç sayılabilecek biridir. Avrupa'da eğitim görmüştür. Maddi durumu oldukça iyidir. Naci, gezmeyi, seyahat etmeyi sever. En belirgin özelliği çapkın olmasıdır. Hemen her yıl mutlaka âşık olur.

Naci'nin en çok sevdiği nesnelere biri defteridir. O, defterde âşık olduğu kadınlardan bahseder. Her deftere verdiği isim onun "çapkınlık" konusundaki niteliğini de göstermektedir: "Aşk Hatıralarım", "Hayatımdan Geçen Kadınlar", "Kalbimin Kiracıları", "Gönlüme Girip Çıkanlar", "Sevdiklerim", "Çapkınlıklarım", "Ben Bir Şıpsevdiyim".

ZİYA

“Nasıl Uyuyabildin mi?” adlı öykünün yan kahramanı olan Ziya, oldukça çapkın, ele avuca sığmaz bir adam olarak tanıtılır. Aynı zamanda zevk sahibi ve eğlence hayatına düşkün biridir. Yaşı ve işi belirtilmediği gibi aile hayatıyla ilgili bilgi de verilmez. Manzara izlemeyi sever, bu nedenle güzel bir köşk kiralar ve orda yalnız yaşar. Arkadaş canlısıdır. Uzun zaman görmediği bir arkadaşını evinde ağırlamak ister. Onun yaşadığı bir problemin çözümüne yardımcı olmaya çalışır. Misafirperverdir.

Çapkınlık en belirgin özelliğidir. Hayatında birden fazla kadın vardır. Bütün arkadaşları onu bu yönüyle tanır. Hayatında çok sayıda kadın olmasına rağmen bundan yetinmez. Dışarıda gördüğü her güzel kadınla ilgilenir. Kendisinin aşk için yaratıldığını söyler.

Ziya'nın hayatında o kadar çok kadın vardır ki onun bu hâli bir gün evinde kalan arkadaşı Ferdi'yi oldukça rahatsız eder. Misafirperver biri olan Ziya, evinin kapılarını Ferdi'ye açar. Hatta ona yatak odasını verir. Ancak Ferdi'nin uyku problemi vardır. Yatak odasında bulunan telefon, onun için büyük bir ıstırap olur. Çünkü gece boyunca Ziya'nın sevgilileri arar. Her defasında telefonda konuştuğu kadınlara Ziya olmadığını anlatmaya çalışsa da bu işkence sabahlara kadar sürer.

HİLMİ

“Ne Hava Ne Hava” adlı öykünün başkişisi olan Hilmi, özel bir şirkette şefdir. Son derece şişman ve yaşlı biridir. Eğlence hayatını bırakıp bir türlü evlenememiştir. Zor beğenen bir yapıya sahiptir.

Kahramanın en belirgin özelliği çapkın oluşudur. Etrafındaki insanlar da onun bu özelliğinin farkında olduğu için kadınları kullanarak gözüne hoş görünmeye çalışırlar.

Hilmi, iş yerinde birlikte çalıştığı aynı zamanda uzak akrabası olan İbrahim'in evine konuk olur. İbrahim ve eşi, zor beğenen biraz da pımpirikli bir yapıya sahip olan Hilmi'yi memnun etmek için her şeye dikkat ederler.

Hilmi, İbrahim'in yaşadığı muhiti sevmez. Fakat eve gelince birbirinden güzel kadınların mayolarıyla karşı balkonda güneşlenmelerini görünce fikri değişir. Eline bir dürbün alarak çevreyi (kadınları) daha dikkatli inceler. Hilmi'nin morali iyiden iyiye düzelir ve haftada birkaç gün güzel havasından istifade edebilmek için, İbrahim'in misafiri olur. Belli bir zamandan sonra kadınların oturduğu dairenin alt katında bir ev kiralar ve onlarla eğlenceli bir hayata dalar.

İZZET

“Rozita” öyküsünün en önemli kişisi olan İzzet yurtdışı bağlantıları olan, maddi durumu iyi bir iş adamıdır. Evlidir, çocuğu olup olmadığına dair herhangi bir bilgi yoktur.

İzzet'in en belirgin özelliği çapkınlığıdır. "Dünyanın en çapkın erkeği" olarak anlatılan kahramanın gençken eğlence dolu bir hayat yaşadığı anlatılır. İzzet'in çapkınlıkları evlendikten sonra da devam eder. Öykü, onun Meksika seyahati esnasında yaptığı çapkınlığı anlatır. Meksika'nın "ateşli ve güzel kızlarından" biriyle birlikte olur.

SAMİ

"Maymun" adlı öykünün en önemli kahramanı olan Sami, amcası ile beraber İstanbul sayfiyelerinden birinde yaşar. Oldukça yoğun olduğu bir işi vardır. Bekârdır. Evinde maymun besler. Eğlenceli bir insandır. İnsanlarla çabuk ve sıcak ilişkiler kurabilir. En belirgin özelliği kadınlara karşı zaafı olan çapkın bir kişi olmasıdır. Onun için her güzel kadın bir beraberlik ihtimalidir. Dolayısıyla karşılaştığı güzel, alımlı ve samimi kadınlarla hemen yakın ilişki kurmaya, onların dikkatini çekmeye çalışır.

Öykü, kahramanın güzel ve alımlı bir komşusunu fark edişi ve onunla iletişime geçiş sürecini anlatır. Sami, yıllık izne ayrılır. Bu esnada maymunuyla oynarken yan komşularının çok güzel iki kadın olduğunu fark eder. Çapkın kahraman o günden sonra komşularıyla ilişkilerini geliştirmeye çabalar. Beslediği maymun sayesinde komşu kadınlarla selamlaşmaya, fırsatını bulduğunda konuşmaya başlar.

Sami her gün maymunu bilerek dışarı salar ve daha sonra gidip komşularının evinden getirir. Bu şekilde komşusu Şirin ile aralarındaki ahbaplık epey ilerlemiş olur. Komşusu da bu ilgiye karşılık verir.

SAMİ'NİN AMCASI

"Maymun" adlı öykünün yan kahramanı olan Amca, başkahraman Sami ile beraber İstanbul sayfiyelerinden birinde yaşar. Evlenmemiştir. Çapkınlık onun en belirgin özelliğidir. Yeğeni Sami evde maymun besler. Çok çapkın olan yeğenin maymununu bahane ederek karşı komşularının evine girip çıktığını ve o evdeki güzel kızla yakınlık kurduğunu görünce kendisi de aynı yolu kullanarak evdeki yaşlı kadınla ilişki kurar.

ŞEMİ ŞAKİR

"Unutulan Mektuplar" adlı öykünün en önemli kişisi Şemsi Şakir'dir. İstanbul'da düzenli çalıştığı bir işi vardır; maddi açıdan yaşadığı herhangi bir sıkıntısı söz konusu değildir. Evine vapurla gidip gelir. Bekârdır ve yalnız yaşar. Aile fertleri hakkında hiçbir bilgi verilmez.

Kahramanın en belirgin özelliği çapkın olmasıdır. Birçok ateşli aşk yaşamıştır. Şemsi Şakir, aşka, sevgililerine ve hatıralarına çok kıymet verir. Eski sevgililerinden gelen mektupların hepsini saklar ve zaman zaman okur. Yaşadığı maceraların hepsinin özel bir mahremiyete sahip olduğuna inanır. Bu nedenle mektuplarının başka birisi tarafından okunma ihtimalinden rahatsız olur. Daha önce iş yerinde sakladığı mektupları güvende olacakları için eve götürmesi gerektiğini düşünür. Fakat eve giderken mektup destesini düşürür. Mektuplarını kaybettiği gece bu sıkıntı yüzünden sabaha kadar uyuyamaz.

EŞREF

“Evlenmek” adlı öykünün merkezindeki kişisi Eşref, annesi ve babasıyla birlikte yaşar. Bekârdır. Şımarık ve hovarda biridir. En belirgin özelliği çapkınlığıdır. Çapkınlıkları yüzünden anne ve babasını da huzursuz eder. Onların evlenme isteklerine de karşı çıkar. Ailesinin bulduğu güzel kızlar bile Eşref’i hovarda hayatından çıkarmayı başaramaz. Ailesinin bütün baskısına rağmen, yaşadığı eğlence dolu hayatı bırakıp evlenmeye yanaşmaz. Hovarda hayatına devam eder.

GÜZİDE

“Saf Bir Delikanlı” öyküsünde anlatılan Güzide uzun boylu, beyaz tenli, siyah gözlü, süzgün bakışlı, güzel bir kadındır. Güzide, bir salon hanımefendisi görünümüne sahiptir. Müzikli toplantılara, balolara katılmayı çok sever. Erkekler konusunda seçicidir.

Güzide’nin en belirgin özelliği eğlenmeyi seven, kendini beğenmiş, şımarık biri oluşudur. Saf olarak tanıtılan fakat aslında çok zeki biri olan Mecdi’yle dalga geçmek ister. Ancak zamanla onun hiç de saf bir delikanlı olmadığını anlar ve ona gönlünü kaptırır.

SEDAT

Saçları tamamıyla beyazlamış, elli yaşlarında yakışıklı bir adamdır. Alkol ve sigara kullanır. Hovardalıkla dolu bir hayat geçirir. Çok para kazanır, kazandığı paraları ise çılginca eğlenerek su gibi harcar. Arkadaşları tarafından kazanmayı ve eğlenmeyi iyi bilen biri olarak tanınır. Sedat bütün parasını hovardalık yaparak harcadığı için iflas eder.

YAZAR KAHRAMAN

“Garson” adlı öykü kahramanının adı verilmemiştir. Öykünün yan kahramanıdır. Eğlenmeyi seven, hovarda biridir. Öykü, kahramanın her gün gittiği gazonodaki bir garsonun yaşadıklarını konu edinir. Kahraman, garsonu gözetlemeyi, onun yaptıklarını, yaşadıklarını izlemeyi kendisi için bir eğlence haline getirmiştir.

NAHİT

“Banyonun Penceresinden” adlı öykünün başkahramanı olan Nahit’in Hikmet Feridun’un diğer kahramanlarının aksine kalabalık bir ailesi vardır. Birlikte bir apartman dairesinde yaşarlar. Nahit’in yaşı belirtilmemiştir. Bekâr olma ihtimali daha kuvvetlidir. Müsrif bir yapısı vardır fakat en belirgin özelliği sapkınlığı ve röntgencilik huyudur.

Kahraman, insanları gözetlemeyi huy haline getirmiş ve arkadaşlarının ihtarlarına rağmen bu huyundan uzun süre vazgeçememiştir. Kadınlara o kadar düşkündür ki onları uzaktan gözetlemek bile onun için önemli bir haz kaynağıdır. Kahraman uzaktan gözetlemekle de kalmaz, daha sonra gözetlediği kadınları yakından takibe başlar. Kadınlara olan aşırı düşkünlüğü onda bu tür bir sapkınlığa yol açmıştır. Daha sonra bu alışkanlığından vazgeçer. Bu vazgeçişin sebebi ise gözetleyerek uzaktan gördüğü kadınların çok çirkin olmasının onda yarattığı hayal kırıklığıdır.

Öykü, onun birini gözetleyebilmek adına neler yapabileceğini, ne kadar çaba sarf edebileceğini anlatır. Bir gün banyoda traş olurken yüzünü keser ve bir müddet banyoda kalır; bu esnada gözü banyonun penceresine ilişir. Banyonun penceresi diğer apartmanlara bakmaktadır. Nahit karşıda bir kadının soyunduğunu görür ve banyodan ayrılamaz. Aile fertleri onu merak ettiği için belli bir zaman sonra çıkmak zorunda kalan Nahit’in akli fikri karşı apartmandaki kadında kalır. Tekrar bir bahane uydurarak banyoya gider. Bu defa kimseler anlamasın diye bütün muslukları açar. Az önce soyunan kadın açık saçık bir kıyafet giymiştir. Diğer apartmanda da başka bir kadın açık saçık kıyafetlerle dolaşmaktadır. Nahit uzun süre banyoda vakit geçirmeye, bu kadınları gözetlemeye başlar.

ŞİŞMAN ADAM

“Marifetli Eşya Meraklısı” adlı öykü başkışisi, şişman ve kırmızı yüzlü bir adamdır. En belirgin özelliği tuhaf davranışlı sapkın olmasıdır. Bir yolculuk esnasında başkalarıyla konuşmayan ve hatta kadınlarla ilgilenmeyen Şişman adamın sadece elindeki özel eşyalarla uğraşması dikkat çeker. Bu eşyalar, sigara tabakası, ağızlık ve saattir. Zaman zaman bir sigara tabakası çıkarıp dikkatli dikkatli ona bakar, ardından bir sigara ağızlığı çıkarıp inceler, daha sonra ise saatinin arka kapağını açıp bakar ve gülümser. Kahramanın sapkın kişiliği bu aletlerin özellikleri öğrenilince ortaya çıkar. Sigara ağızlığını ışığa tutunca banyoya giren genç bir kadın görünür. Saatinde ise etekleri uçuşan bir kadın vardır. Kadının iki ayağı akreple yelkovan şeklinde açılmıştır. Saatin kurma kolu çevrildiğinde akrep ve yelkovanla birlikte kadının bacakları da dönmektedir. Saat tam 12’ye geldiğinde ise kadının etekleri iyiden iyiye havalanır. Sigara tabakasında ise bir hizmetçi ve arkasında onu çimdikleyen kel bir adam, adamın arkasında da elinde sopası şişman bir kadın vardır. Tüm bunlar adamın kadınlara karşı bir zaafının olduğunu ancak bu zaafını etraftaki canlı varlıklarla değil de cansız nesnelere gidermeye çalıştığını gösterir.

1.2.2. BENCİL, DÜŞÜNCESİZ, ÇIKARCI, HEDONİST KİŞİLER

Hikmet Feridun öykülerinde genellikle bireysel hayatlar süren, toplu yaşama alışık olmayan insanları anlatır. Kahramanların çok büyük bir kısmı ailesinden uzak, yalnız ve bağımsız yaşarlar. Onların bu bireyselliği toplu yaşamın insanlara kattığı paylaşım fikrinin doğmasını engeller. Paylaşımın olmaması, bireyin her şeyini kendi kendine yaşamak zorunda kalması onlarda güçlü bir benlik algısının gelişmesine sebep olur. Dolayısıyla da kişiler kendilerini önceleyen, başkalarındansa kendilerini önemseyen bir rol alırlar. Bu da bir topluluk içinde yaşayan insanlara nazaran daha düşüncesiz, duyarsız, fırsatçı olmaları sonucunu doğurur. Çoğu zaman başkalarının rahatını, huzurunu, mutluluğunu kendi çıkarları için engellerler. Kendilerini çok düşünen kahramanlar, kendi çıkarları için başkalarına zarar vermekten de çekinmezler.

HATİCE HANIM

“Denize Bakan Balkon” adlı öyküde geçen Hatice Hanım, ikinci derecede bir kahramandır. Öyküde başkahramanın komşusu olarak ortaya çıkar. Dört çocuklu, evli bir kadındır. Çocukları çok yaramazdır. En belirgin özelliği sorumsuz ve bencil bir kişiliğe sahip olmasıdır. Oldukça düşüncesiz ve duyarsız biridir.

Hatice Hanım, çocukluklarının yaramazlıklarından bıkmıştır. Sürekli koşup oynayan, bir şeyler kıran çocukları evine hayli zarar vermiştir. Bu durumdan rahatsızlık duyan Hatice Hanım, evini korumak için onlara başka yerler arar. Bunun için de komşuları Cevat ile Mahmure’nin evini seçer. Her akşam çocuklarını Mahmure ile Cevat’ın evlerine getirir. Komşuları her gün gerçekleşen bu ziyaretlerden rahatsız olmaktadır ama o, buna hiç aldırmaz. Çocukları evin her yerini savaş alanına çevirirler. Sürekli bir şeyler kırıp eve zarar verirler. Hatice Hanım, zarar gören bu evin kendisine ait olmamasından oldukça memnundur. Bu bencil tavrı yüzünden hem kendi evini korur hem de onlarla ilgilenmekten, peşlerinde koşmaktan kurtulur. Üstelik çocuklar o evde rahat oyun oynama fırsatı da bulabilmektedir.

Çocukları için bir oyun yeri olan komşuların evi diğer taraftan ayrı ziyaretçilerle de gittikçe kalabalıklaşır. Üstelik bunların arasında sürekli içki içen bir grup da vardır. Bu da çocukları olumsuz etkileyebilecek bir durumdur. Hatice Hanım bundan da rahatsızlık duymaz.

Hatice Hanım, çocuklarıyla ilgili sıkıntısını başkalarının sırtına yükleyerek bundan kurtulmaya çalışan, onların yanlış örnekler içinde büyümelerine olanak tanıyan, bencil, sorumsuz ve anlayışsız bir annedir.

DAYI

“Denize Bakan Balkon” adlı öyküde geçen Dayı, ikinci derecede bir kahramandır. Dayının en belirgin özelliği alkol bağımlısı olmasıdır; neredeyse her akşam içki içer. Dayı, özellikle arkadaşlarıyla birlikte içmeyi çok sever. Ancak keyif ve zevk sahibidir. Arkadaşlarıyla birlikte

güzel bir manzaraya karşı ve rahat edebileceği bir ortamda içmeyi sever. Bunun için de sık sık manzarası güzel olan, akrabası Cevat ve Mahmure'nin evine gider.

Dayı, sık sık evlerine gittiği akrabalarının bu durumdan huzursuz olup olmadıklarına dikkat etmez. Hep kendini düşünür. Bu da yetmezmiş gibi bazı arkadaşlarını da bu eve çağdırmaya başlar. Birlikte içki içerler. Oldukça duyarsız ve bencildir.

MÜNASEBETSİZ NAHİT

“Münasebetsiz Nahit” adlı öykünün başkahramandır. Fiziksel özelliklerine değinilmez. Öykünün adından da anlaşıldığı gibi kahramanın en belirgin özelliği münasebetsizliğidir. Aynı zamanda bencil ve düşüncesizdir. Etrafındaki insanların rahatını hiç düşünmez.

Nahit aklına gelen her şeyi hemen sorup öğrenmek isteyen bunun için uygun zamanı ve koşulu düşünmeyen düşüncesiz biridir. Bir gece yarısı vaktin ilerlemiş olduğunu düşünmeden arkadaşını arayıp aklına takılan bir şiirin mısrasını sorabilir. Bu eyleminde karşıdakini hiç düşünmez. Arkadaşı telefonu yüzüne kapasa da o tekrar aramaya ve arkadaşını huzursuz etmeye devam eder. Bazen çok hızlı giden bir otomobili durdurup arabanın markasının ne olduğunu sorar. Gece yarısı veya sabaha karşı eczaneye giderek krem, kolonya gibi gereksiz şeyler alır. Hatta gece yarısı üzerinde “kiralık” yazan bir evin kapısını ısrarla çalıp evdeki insanları uyandırır. Çok rahat ve pişkindir. Saygısız ve düşüncesizdir. Bir şey yaparken kesinlikle başkalarının durumunu, rahatsız olup olmadıklarını, herhangi bir kazaya yol açabileceği gibi koşulları düşünmez.

AHMET

“Çörekler” adlı öykü, iki kişi arasında cereyan etmektedir. Öykünün başkahramanlarından biri olan Ahmet, sürekli aksilikler çıkaran, arkadaşının sevgisini kullanan, samimiyetsiz ve bencil bir insandır. Etrafındaki arkadaşları bu nedenle birçok sıkıntı yaşamaktadır.

Öykünün kahramanları Ahmet ve Murat sürekli bir aradadırlar. Murat özverili ancak Ahmet bencildir. Ahmet, Murat'ın sohbet etme ihtiyacı hissettiği zamanlarda onu hep yalnız bırakır veya Murat'ın dinlenmeye ihtiyacı olduğunda yanına gidip onu rahatsız eder. Ahmet, arkadaşının isteklerini ve beklentilerini hiç gözetmez, hislerini önemsemez. Murat'ın uzun zamandır gitmeyi düşündüğü ve güçlkle bilet bulduğu önemli bir konserde dış ağrısı tutar. Murat, konseri önemsemesine rağmen arkadaşını hastaneye götürmek zorunda kalır fakat Ahmet'in dış ağrısı garip bir şekilde hastaneye gelince kesilir. Aslında Ahmet, tüm aksilikleri Murat'ın zarar görmesi için bilerek yapar. Bir toplantıda gizlice Murat'ın cebine mendil içine sarıllı çörek koyar. Daha sonra tüm insanların dikkatini çekerek sihirbazlık gösterisi yapar ve Murat'ın cebindeki çörekleri ortaya çıkarır. Murat, insanların gözünde küçük düşer ve onuru kırılır. Ahmet ise etrafındaki diğer arkadaşlarıyla birlikte Murat'ın düşüğü komik duruma gülerken eğlenir. Oldukça bencil, kıskanç ve samimiyetsiz biridir.

HAMDİ

“Baba- Kız” öyküsünde geçen Hamdi, elli yaşlarındadır. Otuzlu yaşlarda evlenmiş ve bir çocuk sahibi olmuştur. Hayatı boyunca çalışmadan yaşayacak kadar zengindir. Hayatını uzun yıllar yurtdışında seyahat ederek geçirir. Gezmeye ve eğlenmeye düşkündür. Öyküde onun bencil, zaaflarına yenilen, düşüncesiz, duyarsız, zayıf karakterli yönü işlenir. Kahraman sorumluluklarının bilincinde olmayan, haz merkezli düşünerek yaşayan birisidir. Bu nedenle de hayatında büyük hatalar yapar. Bu hatalar onun yüzünden kendini değil de başka insanları mutsuz kılar.

Yirmi yıl önce çok temiz yüzlü olduğunu düşündüğü, iyi kalpli bir kadınla evlenir. Bir kız çocukları olur. Bir yıl boyunca mutlu devam eden evliliği başka bir kadına âşık oluşuyla sonlanır. Zengin biri olduğu için kadının her türlü isteğini yerine getirir. Onunla beraber sonra uzun yıllar devam eden bir dünya turuna çıkar. Karısını ve kızını tek başına bırakır ve yirmi yıl boyunca aramaz.

Ailesinden kaçmasına sebep olan kadın tarafından terk edilince bir eşi ve kızı olduğunu hatırlar. İstanbul’a döner. Döndükten sonra eşinin adını bir müzayede ilanında görür ve onun öldüğünü öğrenir. Yıllardır unutmuş olduğu sorumluluk hissiyle ölen eşinin anısına bütün eşyalarını satın alır. Kızıyla karşılaşır fakat yaptığı sorumsuzluk nedeniyle ona babası olduğunu söyleyemez. Yıllarca kızının kimsesiz büyümesine, baba sevgisinden mahrum olmasına sebep olmuştur. Ailesine karşı duyarsızca davranmış, kendi zaafı yüzünden onları kötü bir hayata mahkûm etmiştir.

NURİ

“Hırsız Var” öyküsünün ikinci dereceden kahramanı olan Nuri, İzmir’de oturmaktadır. Yaşı, ailesi veya fiziksel özelliklerine dair pek fazla şey anlatılmaz. Öykünün sonunda olaylara düşüncesiz ve teklifsiz biri olması sebebiyle dâhil olur. Öyküde olaylar şöyle gelişir: Nuri İzmir’den döner ve arkadaşı Bahri’ye bir sürpriz yapmak istediği için haber vermez. Arkadaşının evine geldiğinde ise onu evde bulamaz. Bahçeden atlayarak içeri girer. Evde arkadaşını beklerken uyuya kalır. Arkadaşı Bahri ise o gece bir kız arkadaşıyla birlikte eve gelir ve evde çeşitli sesler duyar. Bunun üzerine çok korkar; onun korktuğunu kız arkadaşı anlayınca da hemen evi terk eder. Nuri, Bahri’nin o geceye dair tüm planlarını alt üst etmiş olur. Düşüncesizce davranmıştır. Üstelik korkan Bahri yanına bekçileri de alarak eve girer. Uykusunun bölünmesinden rahatsız olan Nuri ise bu durumdan hiç hoşlanmamış ve alınganlık göstererek “ *Sen arkadaşını böyle mi karşılıyorsun*³³” diye sitem etmiştir.

FİKRET

³³ H.F.Es,“Hırsız Var”, *Akşam*, 26 Ağustos 1938, s.3.

Fikret “İrfan’ın Arkadaşı” adlı öykünün en önemli kişisidir. Öyküdeki en belirgin özelliği çıkarıcı bir kişiliğe sahip olmasıdır. Bencil ve düşüncesizdir. Bu özellikleri öyküdeki şu olayla belirgin bir şekilde ortaya çıkar: iş dolayısıyla bir arkadaşını evinde ziyarete gider. Bu ziyaret esnasında arkadaşının komşusundan hoşlanır. O günden sonra karşı dairede oturan kadını görebilmek için davet edilmediği halde, her gün arkadaşının evine gidip saatler boyu kalır; arkadaşını rahatsız edeceğini hiç düşünmez. İlk zamanlarda arkadaşı onu misafir olarak algıladığı için evinde rahat ettirmeye çalışır fakat daha sonra Fikret’in geliş gidişleriyle başa çıkamaz. Fikret her geldiğinde arkadaşına sürekli iltifatlar ederek onu ne kadar çok sevdiğini söyler. Oysa İrfan’ı hiç sevmemekte, sırf evine rahatlıkla gelebilmek için yalan söylemektedir. Düşüncesiz ve fırsatçıdır.

Fikret, arkadaşlık ilişkilerini kullanarak komşu kadınla evlenir. Üstelik bu evlilikte İrfan’a haber vermez. Kadının da evine yerleşerek kendi çıkarından başkasını düşünmeyen bir asalak olarak yaşar.

FERHUNDE

“Baba-Kız” adlı öyküde başkahramanın sevgilisi olarak karşımıza çıkan Ferhunde şeytan bakışlı, ateşli ve insanın başını döndürecek kadar etkili bir kadın olarak anlatılır. Genç ve güzeldir, yaşı ilerledikçe yaşlanmak yerine güzelliği olgunlaşp, baş döndürücü bir hal alır. Öyküde hem yirmili hem de kırklı yaşları anlatılır. En büyük özelliği maceraperest ve hedonist olmasıdır. Evli bir adamla beraber olur ve onu ailesinden ayırır. Yirmi yıl sonra parası tükenen Hamdi’den sıkılır ve onu terk eder. Hayatını haz üzerine kurmuş çıkarıcı ve bencil bir kadındır.

FERHUNDE

Ferhunde, “Mukaddes Hatıra” öyküsünün en önemli kişisidir. 36 yaşında, gözleri ve fiziğiyle son derece güzel bir kadındır. 18 yaşında evlenmiş; 20 yaşında dul kalmıştır. Zengin ve yaşlı bir adam olan kocası, evlendikten 6 ay sonra ölmüş ve karısına büyük bir servet bırakmıştır.

Ferhunde parayı çok seven ve kendinden başka kimseyi düşünmeyen bir kadındır. Büyüleyici güzelliği ile birçok erkeği felakete sürüklemiştir. Birçok genç kızı gölgede bırakan bir cazibesi vardır. Yaşı ilerledikçe güzelliği artar, zeki ve tecrübeli bir kadın haline gelir. Genç ve paralı erkekleri baştan çıkararak onları paralarını tüketinceye kadar sömürür. Çıkarıcı, zayıf karakterli ve hafif meşrep bir kadındır.

MAHİR

“Papağana Kim Bakacak?” adlı öyküde anlatılan Mahir, öykünün başkahramanıdır. Genç ve bekâr bir delikanlıdır. Fiziksel özellikleri detaylı bir şekilde anlatılmamıştır ancak yakışıklı olduğu söylenebilir. Dürüst ve mütevazı bir aileye sahiptir. Ancak ailesinin maddi gelir seviyeleri çok iyi değildir.

Mahir, belirli bir işte çalışmaz. Zengin bir kızla arkadaşlık kurması onu sıkıntıya sokar. Onunla gezip tozması, vakit geçirmesi için paraya ihtiyaç duyar. Aile dostları seyahate çıkınca para karşılığı onların papağanına bakar. Fırsatçı biri olan Mahir, aile dostlarının

1.2.3. ÇOŞKULU, EĞLENCELİ, ESPRİLİ, ÇILGIN, SEYAHAT SEVEN, MACERAPEREST KİŞİLER

Hikmet Feridun’un öykülerindeki kahramanların en belirgin özellikleri maceraya ve eğlenceye düşkün olmalarıdır. Öykülerde yer alan kahramanların çoğu genç ve bekârdır üstelik hayattaki en önemli gayeleri bol para sahibi olmak ve bolca eğlenabilmektir. “Aksi Kadın” öyküsünde bir kahramanın ağzından söylenenler bu nitelikteki kişilerin özelliklerini özetler:

“...Kendime buradan arkadaş da bulmuştum. Hepsi genç ve bekâr insanlardı. Hayatta ehemmiyet verdikleri iki şey vardı: iyi kazanmak ve iyi eğlenmek.³⁴”

ANİTA

“Beyazlı Kadın” adlı öyküde yer alan Anita, genç, sarışın ve maceraperest bir kadındır. Ekonomik olarak oldukça iyi durumdadır. Güzel, çılgın ve coşkulu bir kadındır. Anita, hayata dair herhangi bir plan yapmayan, zaman ve koşullar neyi gerektirirse onu yaşayan biridir. Öyküde bu özelliklerinin onu sürüklediği maceralar anlatılır.

Kahraman, bir gün limandaki bir vapurda eski sevgilisi Mr. Brown’a benzeyen birini görür. Gemi Tunus’a gitmek üzere. Telgraf çekerek yanına gelmek üzere olduğunu bildirir. Gemi Tunus’a gelince büyük bir şaşkınlık yaşar çünkü karşılaştığı adam, uğruna o kadar yol aştığı sevgilisi değil, Nail isminde biridir. Fakat bu durum onu çok müteessir etmez. Madem buraya kadar geldik o zaman gezelim diye düşünür ve yeni tanıştığı Nail’le birkaç gün gezer. Onunla samimi olur ve sonrasında büyük bir aşk yaşar. Anita, Nail’le beraber İstanbul’a gelip dört yıl yaşar.

MELAHAT

³⁴ H.F.Es, “Aksi Kadın”, *Akşam*, 29 Haziran 1942,s.3.

Melahat “Hırsız Var” öyküsünün iki önemli kahramanından biridir. Genç, uzun boylu, güzel bir kadındır. Gezmeyi ve eğlenmeyi sever, maceraperest biridir. Öyküde onun bir gece boyunca yaşadıkları anlatılır.

Melahat, gittiği bir baloda eski bir arkadaşı Fahri’yle karşılaşır. Biraz sohbet ettikten sonra baş başa kalabilmek için Fahri’nin evine gitmeye karar verirler. Ancak Melahat ertesi gün sabah yola çıkacaktır. Gece bir hayli ilerlemiştir. Topu topu altı saati vardır. Buna rağmen geceyi dolu dolu geçirmek ister. Kendini tehlikeye atmaktan çekinmeyen, korkusuz biridir.

MECDİ

“Sürpriz” öyküsünün başkahramanıdır. Çapkın, eğlenceyi sever bir maceraperesttir. Bekâr olan Mecdi, her zaman çılgınlık yapmaya meyillidir. Yolda güzel bir kadın görür. Odan etkilenir. Onun ne yaptığını, nereye gittiğini merak eder. Onunla tanışmayı başarır. Ama Zehra, onun evine gelmeyen Zehra, evine de kabul etmez. Mecdi, Zehra’nın evine girebilmek için ocak temizleyicisi kılığına girer. Bu yolla eve girmeyi başarır ama umduğunu bulamaz. Sevgilisi yerine onun teyzesiyle karşılaşır. Hiç istemediği halde akşama kadar ocakları süpürür.

FERHANDE

Ferhande “Tabanca” adlı öykünün birinci dereceden kahramanlarından biridir. Orta yaşlarda güzel ve bakımlı bir kadındır. Bir köşkte hizmetçisiyle beraber yaşar; bekârdır.

Öyküde anlatılan en belirgin özelliği ele avuca sığmaz, çılgın ve eğlenceye düşkün biri olmasıdır. Yazar, Ferhande’de dokuz yaşında bir kız çocuğunun yaramaz halleri olduğunu söyler. Çocuklara has bir merakı sahiptir. Öyküde onun bu özelliği yüzünden yaşadığı bir sıkıntı konu edilir. Uzun zamandır duygusal bir ilişki yaşadığı Nazım adlı genç ısrarla onun evine gelmek ve baş başa vakit geçirmek ister. Ferhande ilkin bu isteğe sıcak bakmasa da daha fazla dayanamayarak onu evine davet eder. Gece eve gelmesi için anahtarını ona verir. Nazım ise buluşmaya gideceği için çok heyecanlıdır. Sürekli o anın hayalini kurar. Buluşmaya giderken yanına ne olur ne olmaz diyerek bir tabanca alır. Ferhande, uçarı ele avuca sığmaz bir genç kız olduğu için evde onun cebinde bulunan tabancayı incelemek için alır ve dikkatsizce davranarak yanlışlıkla ateş eder. Silah sesini duyan mahalle sakinleri hemen evine gelir bu nedenle de Nazım, evi terk etmek zorunda kalır.

KAROLİN

Karolin, “Mavili Kadının Kocası” adlı öykünün başkahramanıdır. Amerikalı güzel bir kadın olan Karolin, etrafındaki erkekler tarafından ilgi toplayan biridir. Güzel sanatlar okulundan resim öğretimini tamamlamıştır. Ailesine dair tek bilgi ise ona çok benzeyen bir kız kardeşinin olduğudur. Evlidir ve Çin’de yaşamaktadır. Orta yaşlarda olduğu anlaşılan kahramanın gençlik yıllarına ait bir anısı anlatılır.

Karolin, gençliğinde uçarı, eğlenmeyi seven bir genç kızdır. Aklına esen her şeyi yapar, çılgın ve eğlence doludur. Sürekli seyahat eder. Bir baloda Sami Sacit adında genç ve yakışıklı bir adamla karşılaşır; onunla dört gece sabahlara kadar deliler gibi eğlenir. Dördüncü günün sonunda bir mektupla Sami’ye veda eder.

AHMET MÜFİT

“Radyo” adlı öykü kahramanı, Ahmet Müfit, evlidir. Orta düzeyde bir geliri vardır. Bu gelir, eğlenceli ve renkli bir hayat sürmeye yetecek kadardır. İstanbul’da ikamet eder. Çocuk sahibi değildir.

Kahraman, eğlence hayatına çok düşkün biridir. Uzun yıllar İstanbul’da renkli ve eğlenceli bir hayat sürmüştür. Dağdağalı ve gürültülü şehir hayatından bıkar ve inzivaya çekilmeye karar verir. İstanbul civarında bir köşk bulup oraya yerleşir. İlk başta bu sessiz ve sakin bir yere geldiği için çok memnundur. Sabahları çiçekleri budayıp, toprak kokusunu içine çeker. Daha önceden gelmediği için kendisini suçlar. Her gün yeni bir meşguliyet bulup vakit geçirir. Fakat zaman sonra sessizlikten sıkılmaya başlar. Önce eve radyo alıp bu sıkıntıdan kurtulmaya çalışır. Fakat radyoda canlı yayınlara dinlediği eğlence mekânlarında, insanların çok eğlendiklerini görüp onlara özenir. En sonunda fazla dayanamayıp Taksim’de bir apartmana yerleşirler. Kahraman, uzun yıllar renkli, canlı bir hayata alıştıktan sonra bundan vazgeçememiştir.

AHMET MÜFİT’İN KARISI

“Radyo” adlı öykünün önemli kahramanlarından olan Ahmet Müfit’in karısı eğlence dolu bir hayat yaşamıştır. Belli bir zaman sonra kalabalık ve gürültülü yerlerden sıkılıp sessiz, insanlardan ve gürültüden uzak, تنها bir yere gitmek ister. Şehirden uzak bir yerde ev bulup oraya taşınır. Bu farklı ve yeni hayatı tanımaya ve ona alışmaya çalışır Mutlu da olur. Fakat bir süre sonra eski eğlenceli hayatını özler. Danslı, eğlenceli hayatından vazgeçmesi kolay olmaz. En sonunda da şehre geri döner.

ORHAN

“Ev Gezerken” öyküsünde geçen Orhan kırk yaşlarında, maddi durumu oldukça iyi, maceraperest ve serseri ruhlu biridir. Kırk yaşına kadar sürekli macera peşinde koşmuş, hovardalık yapmış bu yüzden de evlenmemiştir. Yakın arkadaşı onun bu hovarda hayattan kurtulup evlenmesini ister. Sırf bu yüzden ona mükemmel bir ev planı çizer. Mimar olan arkadaşının zorla yaptırdığı evi görünce evlenmeye; hovardalık yapmamaya karar verir. Fakat kararından vazgeçmesi uzun sürmez. Arkadaşının özenle çizdiği, harika evi satıp seyahate çıkmayı planlar.

Orhan, eğlenmeyi ve gezmeyi seven, eve bağlanmayı düşünmeyen biridir. Paraya ihtiyacı olmadığı halde arkadaşının onun için özenerek yaptığı evi satılığa çıkararak, bu para ile dünya seyahati yapmayı tasarlamıştır.

GALİP

“Yirminci Yaş” adlı hikâyede geçen Galip oldukça yakışıklı biridir. Zevk ve eğlenceye düşkündür. Laubali ve serseri ruhludur. Gezip eğlenmek, hoşça vakit geçirmek ister. Ancak bunun için yeterince parası yoktur, eğlenceden kopmamak için önüne gelen herkesten borç ister. Ay sonlarını hep borçlu geçirir.

NAZİM

“Mukaddes Hatıra” öyküsünün yan kahramanı olan Nazım, hazza ve eğlenceye düşkün biridir. Bile bile para avcısı olarak tanınan bir kadınla beraber olur. Dört ay boyunca bu kadınla birlikte her gece sabahlara kadar gezip eğlenir. Serseri ruhludur. Hiçbir şeyi umursamaz.

NURİ NACİ

“Külah” öyküsünün başkahramanı olan Nuri Naci, yurtdışı bağlantıları olan bir iş adamıdır. Bekârdır. Çok samimi biridir; insanlarla çabuk iletişim kurar.

Şaka yapmaktan ve kendisine şaka yapılmasından hoşlanır. Nazik biridir ve pratik düşünebilmektedir. Eğlenceli, anlayışlıdır. Bu özelliği bir otobüs yolculuğu esnasında kendini belli eder. Nuri Naci, bir iş için Avrupa'ya gider. Orada yazlık bir kasabaya gitmesi gerekmektedir. Otobüste birbirleriyle konuşup, gülüp eğlenen dört güzel kız vardır. Yanında oturan kızların eğlenmelerine gıpta ile bakar. Kendisi de aynı ruh haline sahip olduğu için yanındaki kızlarla samimi olur ve onlarla beraber eğlenmeye başlar. Nuri Naci yolculuk esnasında tanıştığı Amerikalı kızlardan biriyle altı ay birlikte olur. Sevgilisiyle birlikte oldukları süre zarfında sürekli eğlence yerlerine giderler, seyahatlere çıkarlar.

Nuri Naci kaygısız, tasasız, eğlence dolu, hareketli, canlı bir hayat yaşamayı amaçlar.

FAY (NURİ NACİ’NİN SEVGİLİSİ)

“Külah” öyküsünün yan kahramanı olan Fay, yabancı uyruklu biridir. Öyküde başkahraman Nuri Naci’nin sevgilisi olarak karşımıza çıkar. Hoş kokan, platin renginde saçları vardır. Nuri Naci’yle bir Avrupa seyahati esnasına tanışır. Fay, otobüste, üç kız arkadaşıyla beraber sürekli şakalaşır. O kadar eğlenceli bir yolculuk geçirirler ki çok fazla gürültü yapmaları, yüksek sesle kahkaha atmalarına rağmen diğer yolcular onlara imrenerek bakarlar.

Yolculukları esnasında genç ve yakışıklı biri olan Nuri Naci’yle sohbet etmeye başlar. Aralarındaki arkadaşlık çabuk bir şekilde gelişir ve altı ay devam eder. Nuri Naci’nin epeyce parasını yer. Sevgilisiyle birlikte sürekli eğlencelere gider, seyahatlere çıkar. Fay, hayatının her anını zevk ve eğlenceyle doldurmaya çalışır. Eğlence dolu, maceraperest, coşkulu bir kişiliktir.

1.2.4. KISKANÇ KİŞİLER

Hikmet Feridun, birçok farklı tipte kıskanç kişiye yer vermiştir. Bu kişilerden özellikle kadınlar kıskanç bir yapıya sahiptir. Kadınlar genelde çapkın olan eşlerini ya da sevgililerini güzel kadınlardan sakınırlar. Bunların dikkat çeken bir diğer özellik de kendi hemcinslerinin güzelliğini kıskanmalarıdır. Kıskanç kadınların ise geneli kavgacı kişilerdir. Bu iki özellik, kıskançlık ve kavgacı kişilik öykülerde birbirini tamamlar niteliktedir. Kadınların yanı sıra erkek kahramanlar da kıskançtır. Onlar da eşlerini veya sevgililerini kıskanırlar ve onlar arasında da kendi hemcinslerini kıskananlar mevcuttur.

PAKİZE

“Telefon Numarası” adlı öykünün yan kahramanı olan Pakize, evlidir. Hikmet Feridun’un evli çiftlerinin çoğu gibi çocuk sahibi değildir. Pakize’nin önemli bir özelliği de aile fertlerinden birine yer verilmiş olmasıdır. Annesi hayattadır, İstanbul’da yaşar.

Kahramanın en belirgin özelliği kıskanç olmasıdır. Kocasının her hareketini takip eder. Sürekli tedirgindir. Belli aralıklarla onun ceplerini ve adres defterini kontrol eder. Defterdeki her şeye şüpheyle yaklaşır. Adres defterini kontrol ettiği bir akşam tanımadığı bir numara görür. Numaranın kime ait olduğunu hatırlamaz. Zaten tedirgin olan Pakize kocasının bu tavırlarıyla daha da şüpheye kapılır. Hemen telefona sarılıp numarayı arar. Telefona çıkan kadın çok samimi bir üslupla konuşur. Bu durum karşısında kocasının onu aldattığını düşünen Pakize, numaranın ait olduğu evin adresini bulur. Eve gidip kadını kendi gözüyle görmek ister. Telefona çıkan kadın

hafifmeşrep biridir ve evine çok sayıda erkek girip çıkmaktadır. Pakize tüm bunları gördükten sonra aldatıldığına emin olur ve kocasını terk eder. Oysa kocasının o kadınla hiçbir ilgisi yoktur ve hala numarayı hatırlamamaktadır. Suçsuz olduğu halde terk edilen koca, birkaç gün sonra o numaranın bir evrak takip numarası olduğunu hatırlar ve karısının gönlünü almaya, onu eve dönmesi konusunda ikna etmeye çalışır. Pakize'nin yersiz kıskançlığı hem kendini hem de kocasını üzmüştür.

RÜŞTÜ'NÜN KARISI

“Yabancı Kadının Kokusu” öyküsünde adı verilmeyen kahraman çok kıskanç bir kadındır. Öykünün başkahramanı olan Rüştü'yle evlidir.

Daha farklı özellikleri anlatılmayan kahramanın en önemli özelliği aşırı derece kıskançlığıdır. Kocasının yaptığı her şeyden şüphelenir. Burnu çok iyi koku alır ve saatler öncesinde bir kadınla tokalaşmış olsa bile kocasının eline bulaşan krem kokusunu duyar. Bu nedenle kocası Rüştü için yolda karşılaştığı bir kadın arkadaşıyla tokalaşmak büyük bir azaptır. Defalarca ellerini yıkar, ne yapacağını şaşırır. Çünkü eve gittiğinde karısı hemen kokuyu alıp onunla tartışmaya başlayacaktır. Bu anlamda kocasının hayatını zorlaştırır, ona eziyet eder.

Kocası Rüştü ise, kıskançlık hissinin tamamen erkeklerin korkaklığından kaynaklandığını düşünür. Etrafında korkak davranan ve bu şekilde karısının kıskançlık duygusunun gelişmesine neden olan bütün erkeklere kızar fakat kendi karısı o kadar kıskançtır ki eleştirdiği grup içerisinde belki de en korkak davranan kendisidir.

NURİYE

“Kavanoz Balığı Okyanusta” öyküsünün yan kahramanı olan Nuriye, yirmi yıldır sevgilisiyle aynı evde yaşar. Evlenmeden yirmi yıl boyunca aynı evde yaşamaları evlilik ritüelini gerekli görmediklerini ama yaşadıkları ilişkiyi sağlam temeller üzerine oturttuklarını gösterir. Bu nedenle de ilişkisinin sahip olduğu ciddi kimlik toplum tarafından anlayışla karşılanmış; insanlar tarafından garipsenmemiştir. Elbette ki bu Nuriye ve sevgilisi Rüştü'nün toplumun ahlak kurallarını önemsemediklerini, devirlerine göre çok rahat bir yaşantıya, modern bir ahlak ve namus kavramına sahip olduklarını gösterir.

Nuriye, aynı zamanda çok düzenli ve disiplinlidir. Her gün aynı saatte yemek yer, aynı saatte uyur. Daha başka ve önemli bir özelliği de onun, hem çok kıskanç hem de kavgacı biri olmasıdır. Sevgilisini tam anlamıyla bir ahlakaya almıştır, hiçbir yere gitmesine izin vermez. Eve birkaç dakika geç geldiğinde bile hemen hesap sorar. Sevgilisi ise uzun yıllardır İstanbul'da yaşıyor olmasına rağmen Nuriye'nin kıskançlıkları yüzünden yaşadığı şehri bile tanıyamamıştır. Arkadaşlarının gülererek anlattıkları gece eğlencelerine hep uzaktan bakmakla yetinmiştir.

Nuriye, kıskançlıklarıyla Rüştü'ye göz açtırmamış; yirmi yıl boyunca onu bir kavanoza hapsetmiştir. Öykü Rüştü'nün artık bu duruma dayanamayıp, yirmi yıl sonra sevgilisinden ayrılmaya karar veriş sürecini anlatır. Rüştü, üzerindeki büyük baskıdan kurtulunca İstanbul'u karış karış gezmeye, her gece geç saatlere kadar eğlenmeye başlar. Nuriye'nin yokluğuyla kendisini bir okyanustaymış gibi hisseder fakat geç saatlere kadar uykusuzluğa ve düzensiz hayata alışamaz, okyanusun tehlikeli sularından eski, güvenli kavanozuna geri döner. Yirmi yıl boyunca hesap vermeye alışmış biri olarak özgür bir hayata uyum sağlayamaz.

FAHİRE

“Görünmez Adam” adlı öykünün başkişisi Fahire, evli bir kadındır. Çocuğu yoktur; çalışmaz, ev hanımıdır. Eşi, düzenli bir işte çalışır. Fahire, evi ve eşi konusunda çok hassas bir yapıya sahip değildir, evini ve eşini ihmal eder. Kocasını sabahları ütülü gömlek bulmakta zorlanır ve işe kahvaltı yapmadan gider. Genelde bu ihmalin sebebi çok kitap okumasıdır. Her sabah yatağında kitap okur.

Fahire'nin bir diğer özelliği de çok kıskanç olmasıdır. Onun kıskançlık yapması için geçerli bir sebep veya şüphelenmesini gerektirecek herhangi bir şeye gerek yoktur. Var olmayan ihtimaller bile kıskançlık krizi geçirmesine sebep olur. Sabahleyin, kocasını aceleyle işe yetişmeye çalışırken birden okuduğu kitabı yarıda bırakarak kocasına görünmez adam olursa neler yapacağını sorar. Kocasını da trene biletsiz binip seyahat edeceğini söyler. Bunun üzerine kadın kocasının trene binince çıplak kadınları gözetleyeceğini düşünür ve ona bağırp çağırmaya başlar. Oysa kocasının ağzından öyle bir şey çıkmamıştır fakat kıskanç kadın kendi düşündüğü şeyleri sanki kocası söylemiş gibi davranır ve sabah sabah işe yetişmek için koşturan kocasıyla ciddi bir kavgaya tutuşur. Bu esnada da çapkın bir kocaya sahip olduğu için kendisini çok zavallı biri olarak görür.

MÜJGAN

“İki Kadın Sesi” adlı öykünün yan kahramanı olan Müjgan, zenginliği ve güzelliğiyle meşhurdur. Aynı zamanda çok kıskanç ve inatçı biri olarak tanıtılır. Hamdi adında bir adamla beraberdir. Müjgan, sürekli Hamdi'nin çapkınlık yaptığına dair dedikodular duyar. Çok kıskanç biri olduğu için duyduklarından rahatsız olur ama Hamdi'yi çok sevdiği ve onu üzmemek istemediği için içindeki kıskançlık hissini ve rahatsızlığını bastırmaya çalışır. Duyduklarına değil de sevgilisinin sözlerine güvenmesi gerektiğini düşünür. Hamdi'yi çok sevmektedir ve bu sevgisi yüzünden kıskançlık gibi bazı özelliklerini onu rahatsız etmemek adına kısıtlar.

Müjgan, sevgiliyle daha özel anlar paylaşmak, onunla daha yakın olmak için Hamdi'yi evinde misafir eder. Hamdi'ye çok davetkâr davranmamıştır ta ki o güne kadar. O gün saat üç olmasına rağmen onu sabahlıkla karşılamış, elini tutma isteğini geri çevirmemiştir. Bu buluşma hem Hamdi'yi hem de onu çok heyecanlandırır ve bu heyecan her ikisine de istemedikleri şeyler

yaptırır. Hamdi heyecandan Müjgan'a, Yıldızcığım der. Bunu duyan Müjgan çok sinirlenir. Hamdi'yi çok seven ve onun için kıskançlık hissini törpülemeye çalışan Müjgan, ona başka bir kadının adıyla hitap edilmesine dayanamaz ve onu evden kovar.

İZZET'İN KARISI

İzzet'in karısı "Rozita" adlı öyküde adı verilmeden anlatılır. Öykünün yan kahramanlarından biridir. Kocasını İzzet zengin ve çapkın biridir. Kahraman öyküde kocasını çok kıskanan ve ona göz açtırmayan biri olarak anlatılır. Kocasını çapkınlıkları nedeniyle yalnız bırakmamaya gayret gösterir. Asabi bir yapıya sahiptir; çok sinirlendiğinde şiddete başvurabileceği anlatılır.

Öykü kocasıyla birlikte Meksika'ya yaptığı bir geziyi anlatır. Bütün turistik mekânları gezmeye çalışan kadın, bir müddet sonra çok yorulur ve kocasına eşlik etmemeye başlar. Bu duruma çok üzülmeyen İzzet, karısına Meksika'nın önemli tarihi yerlerini gezmeye devam edeceğini söyler ama onun yokluğunu bir fırsat bilerek hemen çapkınlık yapmaya başlar. Meksikalı kadınlarla arkadaş olmaya çalışır nitekim güzeli ateşli ve kızla tanışma fırsatı yakalar. Bu kızın adı Rozita'dır. İki gün boyunca onunla gezen İzzet, karısına teleskopla aya bakacağı gibi yalanlar söyler. Birkaç gün sonra kadının oteldeki odasına bir zarf gelir. Zarfın içinde İzzet'in Rozita ile beraber çektiği resimler vardır. Bu resimler habersiz çekilip daha sonra adreslere gönderiliyormuş. İzzet o akşam sarhoş olduğu için itiraz etmeden adresini vermiştir. Tabii bu resimleri gören kadının tepkisi oldukça sert olur, İzzet'e çok kızar. Olay ortaya çıktıktan sonra İzzet'in "*karım beni dayaktan nasıl öldürmedi hayret ediyorum*" demesi bize kadının çok kıskanç ve sinirli olduğu; hatta kocasını dövdüğü sonucunu gösterir.

NECLA

"Unutulan Mektuplar" adlı öykünün başkahramanlarından biri olan Necla, genç bir kızdır. Oldukça saf ve mazlum bir görünümü vardır. Çok mahcup ve hassas biridir.

Necla'nın diğer önemli özelliği kıskanç olmasıdır. Necla her gün vapurda karşılaştığı Şemsi Şakir adlı bir adamdan hoşlanmaktadır. Bu adam çapkın tabiatlı biridir ve onu fark etmemiştir bile.

Öykü kıskanç bir kişiliğe sahip olan Necla'nın çapkın Şemsi Şakir'in ilgisini çekişi anlatılır. Necla, vapurda bir mektup destesi bulur. Kahraman, desteyi açınca büyük bir şaşkınlık yaşar. Mektuplar, Şemsi Şakir'in eski sevgililerinden gelmiştir. Şemsi Şakir onları iş yerinde okurken çok değerli olduklarını ve eve götürmesi gerektiğini düşünmüş eve giderken de yolda mektup destesini düşürmüştür. Her yerde aradığı halde bulamayınca da gazeteye ilan vermiştir. İlanı gören Necla, mektupları götürüp teslim eder. Bu arada ondan hoşlandığını da ağzından geçirir, Şemsi Şakir de bu kızdan hoşlanır. Evlenmeye karar verirler fakat Necla'nın bir şartı vardır. Necla,

Şemsi Şakir için çok önemli olan mektup destesini yakmak ister. Bu koşul gerçekleşmeden evlenmeyi kabul etmez. Sevdiği adamın hayatında başka kadınların varlığını kabul etmez. Yaşanmış, bitmiş, aşkların varlığından bile rahatsız olur. Bu yüzden de Şemsi Şakir'in eski hatıralarından kurtulmaya çalışır.

ARİF

“Yüzük” adlı öykünün başkahramanı Arif, genç ve bekâr biridir. Yaptığı iş hakkında bilgi verilmeyen kahraman orta gelirlidir. Arif, maddiyata kıymet vermez daha çok manevi değerlerin önemli olduğunu düşünür; fakat zaman zaman içinde zengin olmaya dair bir istek duyar. Onun böyle bir istek duyduğunu öyküde bir yüzüğe karşı geliştirmiş olduğu kıskançlık duygusundan anlıyoruz.

Öykü kişisi Arif, Nesrin diye biriyle aşka yakın bir his yaşar ve belli bir müddet arkadaşlık yapar. Nesrin, oldukça güzel bir kızdır; her görenin ilgisini çekmeyi başarır. Onun en bariz özelliklerinden biri parmağında altını kalın, pırlanta bir yüzük taşıyor olmasıdır. Yüzük, Nesrin'e zengin bir erkek tarafından hediye edilmiştir. Arif, ilkin yüzüğün abartılı büyüklüğünden rahatsız olur. Onun sonradan görme insanlara ait bir takı olduğunu düşünür. Bu nedenle de sevgilisine onu taktığı için kızar. Sevgilisi ise yüzüğü parmağından çıkarmamakta ona değerinden fazla kıymet vermektedir. Bu nedenle her geçen gün Arif'in yüzüğe olan kını büyür. Ona göre Nesrin yüzüğü takmadığı zamanlarda sıcak ve samimi biridir, taktığında ise pırlantaya tapan, kibirli biridir. Böylece yüzük, sevgilisiyle arasında üçüncü bir insan olmaya başlar.

Arif, yüzükle kendini kıyaslamaya ve Nesrin'i yüzükten kıskanmaya başlar. Ondan yüzüğü takmamasını ister. Ancak Nesrin, çok sevdiği yüzükten bir türlü vazgeçemez. Nihayet, Arif, yüzüğe tahammül edemez bir hale gelir ve Nesrin'e ya yüzüğü ya da onu tercih etmesi gerektiğini söyler. Nesrin'in kendisini tercih edeceğini ve yüzükten ömür boyu kurtulacağını düşünen Arif, Nesrin'in yüzüğü tercih edişyle ondan ayrılmış olur. Kahraman, tüm kıskançlığını bir nesneye yöneltmiş ve ondan nefret eder hale gelmiştir.

MECDİ

“Sıra” adlı öyküde erkeklerin birbirlerine duydukları kıskançlık hissi Mecdi adındaki kahraman nezdinde anlatılır. Öyküde hem on dokuz yaşındaki hem de kırk yaşındaki haline şahit olduğumuz Mecdi oldukça yakışıklı ve karizmatik biridir.

Öykünün başkahramanı olan Mecdi'nin belirgin bir özelliği de kıskanç olmasıdır. Öyküde onun karşı cinse duyduğu kıskançlıktan ziyade hemcinslerine duyduğu kıskançlık anlatılır. On dokuz yaşındayken kendisinden birkaç yaş büyük bir kadına âşık olur. Mecdi'nin yaşadığı platonik bir histir; çünkü onun sevdiği kadın da kırk yaşlarında kendinden yaşça çok büyük bir adama âşıktır. Adam, kırk yaşlarında ve çok yakışıklıdır. Çevresindeki tüm kadınlardan ilgi görür.

Mecdi, gönlünü kazanmak için her türlü yolu denediği, uğruna birçok şey yaptığı kızın tüm ilgisinin diğer adama yönelik olduğunu, kadının onun için yanıp tutuştuğunu görünce kıskançlık krizleri geçirir. Adı Haydar olan adamın güzel yüzünü parçalamak için günlerce yolunu bekler. En büyük emeli Haydar'a zarar vermek olan genç, bir yandan da ona benzemek, onun gibi olmak için çabalar. Büyük ve başa çıkamadığı bir kıskançlık hissi içerisindedir. Üstelik bu his kontrol edilemediğinde zararlı olabilecek bir histir.

OSMAN

“Eski Bir Aşk” adlı öykünün başkahramanlarından biri kıskançlığı ile ön plana çıkan Osman'dır. Osman yetmiş yaşlarında bir ihtiyardır.

Kahraman, gençliğinde aynı mahallede oturduğu bir kıza aşık olur. Mahalle arkadaşı olan Murat da aynı dönemde bu kıza âşık olmuştur. Dolayısıyla bu iki genç arasında büyük bir rekabet oluşur. İlk önce kızın gönlünü çalmayı ve kızla arkadaşlık kurmayı başaran Osman, sevgilisini kıskandığı için Murat'la defalarca kavga eder. Hatta bir keresinde Murat'ın yüzünü bıçakla çizer. Bu olay onun ne kadar kıskanç olduğunu ve sevdiğini kaybetmemek uğruna birçok çılgınlığı göze alabileceğini gösterir. Osman'ın âşık olduğu kız ondan ayrıldıktan sonra da Murat'la çıkar. Yıllar sonra her ikisi de bu kavgaların boş yere olduğunu anlayıp pişman olurlar fakat bu pişmanlığın artık bir faydası yoktur çünkü mahalle arkadaşıyla defalarca kavga etmiş ve onu bıçakla yaralamıştır. Üstelik bu bıçak yarası arkadaşının yüzündedir. Yani dış görünümünü etkilediği için çok daha önemlidir.

HAKKI'NIN KARISI

“Mızıkçı” öyküsü iki kişi arasında geçer. Öykünün başkahramanları Hakkı ve karısıdır. Orta yaşı geçen bu çift gençliklerinde birbirlerine delice bir tutkuyla bağlanarak kısa bir zaman zarfında evlenir. Karı- koca dünyanın en mutlu çifti olurlar. İkisi de uzun yıllar boyunca uyum içinde yaşar. Hayatlarını birbirlerine duydukları sevgiyi her geçen gün arttırarak geçirirler. Yalnız bu mutlu tablo Hakkı'nın karısının yaşlılığında yaşadığı duygu değişimleriyle farklılaşmaya başlar.

Öyküde kıskançlığın farklı bir türü anlatılır. Hakkı da karısı da gençliklerinde göz alıcı bir görünüme sahiptir. Bu güzel görünüşleri yıllar geçtikçe kaçınılmaz olarak değişmeye başlar. Yaşlanırlar fakat yaşlılık Hakkı'nın yüz hatlarını her geçen gün daha da güzelleştirirken karısının yüzünde çirkin çizgiler oluşturur. Zamanla yaşlandığını, yüzünün kırışmaya başladığını, saçlarının ağardığını gören kadın, kocasının böyle bir değişim yaşamadığını fark eder. O günden sonra mutsuz olmaya başlar, her geçen gün güzelleşen kocasının yanında daha yaşlı görünmek onu üzer. Kocasının yaşlılığa karşı duruşunu kıskanır ve onu mızıkçılıkla suçlar çünkü beraber yaşlanacaklarına söz verdikleri halde sadece kendisi yaşlanmaktadır. Kadın, kocasını her

gördüğünde kendi yaşlılığını hatırlar ve onu delice kıskanır. Kocasının güzel yüzüne zarar vermeyi bile düşünür.

OSMAN

“Kıskanılan Kadın” adlı öyküde çok yaşlı bir adamın kendi gibi yaşlı olan karısına duyduğu kıskançlık hissi anlatılır. Bu çift yetmişli yaşlarda, belleri bükülmüş, yüzleri buruşmuş iki ihtiyardır. Kimseleri yoktur ikisi yalnız bir apartman dairesinde yaşarlar.

Bu kişilerden Osman, karısını aşırı derece kıskanır. Bütün mahalle Osman’ı delice kıskançlığı sebebiyle tanır. Karısını çok seven, ona tutkuyla bağlanan Osman, karısı her dışarı çıktığında saat tutar ve her gün geç kaldığı gerekçesiyle kavga eder. Osman, karısının kendisini bırakıp gençlerle beraber eğlendiğini düşünür. Ona göre karısı her anını yakışıklı delikanlılarla geçirmek için uğraşıyordur. Bu düşünceye saplantılı bir şekilde takılıp kalmıştır. Kahramanın gözünde karısı hâlâ gençliğindeki kadar güzel ve göz alıcıdır. Osman karısının yaşlandığı gerçeğini kabul etmediği için onu her an kaybetme korkusu yaşar. Oysa karısı dışarıda zorla yürüyen bir ihtiyardır.

MECDİ

“Karanfil” öyküsünün başkişisi, orta yaşlı, saçı başı dağınık ve perişan görünümlü biridir. Eğitilmiş biri olduğu anlaşılmaktadır. İstanbul’a iki günlük uzaklıkta adı verilmeyen bir şehirde yaşar.

Öyküde kahraman vefalı ve kıskanç yönüyle işlenir. Mecdi, gençliğinde sevgilisi Naciye ile hayatın bazı mecburiyetleri yüzünden ayrılmak zorunda kalmış fakat ayrıldığı sevgilisini hiç unutmamış, onunla beraber geçirdiği zamanları hatırlar. Mecdi, uzun yıllar sonra eski sevgilisinin öldüğünü duyar. Haberi duyduğunda büyük bir sarsıntı yaşayan kahraman ona verdiği ve aralarında özel anlama sahip kurutulmuş bir karanfili bulmaya çalışır. Onu sonsuza kadar kaybetmiş olmanın acısını kabullenmek yerine ona ait bir nesneyi bularak hatıralarını canlı tutmak ister. Karanfili bulmak için birçok zahmete katlanır.

Ölen sevgilisinin eşyaları bir müzayedede satılmıştır. Mecdi hemen İstanbul’a gelerek satılan eşyaların kimlere gittiğini tespit eder. Daha sonra sevgilisinin kurutulmuş karanfili bir kitabın arasına koyduğunu düşünerek kitaplarını alan adamın evine bir gece vakti gidip bakar. Kitabı isterken ki hâli oldukça çaresizdir, yüzünde ve duruşunda bir zavallılık okunmaktadır. Mecdi, aradığı karanfili bulur fakat o sırada kitapların arasından aynı kadına yazılmış başka bir aşk mektubu ve kurumuş bir gül bulur. Onunla ayrılmış olmasına rağmen başka bir erkekle beraber olmasını kabullenemez ve iki günlük yoldan onca zahmete katlanarak bulmak için geldiği karanfili olduğu yerde bırakıp döner. Bu da onun kıskanç olduğunu, eski sevgilisini bile başka biriyle paylaşmaya tahammül edemediğini gösterir.

1.2.5. PSİKOLOJİSİ BOZUK KİŞİLER

Hikmet Feridun Es'in öykü kişilerinin bir grubunu yaşadığı hayatın çıkmazlarında farklı davranış geliştiren psikolojisi bozuk insanlar oluşturur. Öykülerde çok ağır rahatsızlıklara sahip bireyler anlatıldığı gibi hafif psikolojik sorunlar yaşayanlar da dile getirilmiştir. Bu rahatsızlıklar arasında kimlik bunalımı, obsesif-kompulsif sinir bozuklukları, yalancılık ağırlıktadır. Öykülerde yaşanan psikolojik rahatsızlıkların geçmişi incelenmez. Bu hastalıkların sebepleri, kaynakları belli değildir. Öykünün kahramanları ve etrafındaki insanlar bu türden rahatsızlıkları fazla önemsememekte ve onları sadece basit tutkular yahut kusurlar olarak görmektedirler.

Öykülerde dikkati çeken bir diğer husus da psikoloji bozuk kişilerin genellikle ailelerinin öyküde yer almasıdır. Yazar, öykülerinde kişilerin ailelerinden genelde bahsetmez. Bahsedilen aile fertleri de anne baba gibi birinci dereceden yakınlar değil, amca, hala, teyze gibi ikinci dereceden akrabalarıdır. Bunun bir sebebi de yazarın öykülerinde aile baskısına yer vermek istememesidir. Kahramanlarını genelde özgür bir yaşam tarzı içerisinde resmeden yazar, aile gibi kurallı bir birimi öykülerine almak istemez. Oysa psikolojisi bozuk kişilerin anlatıldığı öykülerde kahramanların çoğu anne yahut baba gibi birinci dereceden yakınlarıyla birlikte yaşarlar. Yazar, bu öykülerde ailelerin koruyucu, kollayıcı yönünün vurgulayarak da onların şefkate ve bakıma ihtiyaç duyduklarını gösterir.

Hikmet Feridun'un 38 tane hikâyesinde psikolojik problem yaşayanlar birer kişi olarak karşımıza çıkar.

RAŞİT

“Birader” öyküsünün en önemli kişisi, kişilik bölünmesi yaşayan Raşit'tir. Raşit, bekâr biridir. Yaşı net olarak verilmemiştir. Öyküde babasının sağ olduğu belirtilir fakat kahramanın babasıyla yaşayıp yaşamadığı belirsizdir. Düzenli olarak gittiği bir işi vardır ancak işinin ne olduğu açıkça belirtilmemiştir.

Kahramanın en büyük özelliği iki farklı kimliğe sahip oluşudur. İş arkadaşları onu çok mülayim, sessiz, sakin, utangaç biri olarak tanırlar. Onların arasında mahcupluğu, mazbut hayatı ve çekingenliği ile meşhurdur. Gece 12'den sonra dışarı çıkma ihtimaline bile kimse inanmaz.

Gündüz, etrafındaki insanlar tarafından terbiyeli, saygılı, sessiz biri olarak tanınan Raşit, geceleri bu profilden çok farklı bir şekilde gezer. Güzel kadınlarla birahanelerde çılginca eğlenir. Kadınlara laf atar, kavga çıkarır. Aklına gelebilecek her tür taşkınlığı yaparak sanki gündüzün acısını çıkarmak ister. Bu nedenle babası onu “*Gece külahlı gündüz silahlı... Sarı saman altından su yürüten...*”³⁵ biri olarak tanımlar. Raşit, gece onu gördüğünü söyleyenlere kendine çok benzeyen, onunla aynı kıyafetleri giyen bir kardeşinin olduğu yalanını söyler. Bu şekilde gece yaptıklarını kardeşinin üstüne atarak kendisini saklar.

³⁵ Hikmet Feridun Es, “Birader”, *Akşam*, 4 Şubat 1941,s.3.

Gündüz iş arkadaşlarının yanında çok mülayim görünmek isteyen Raşit, gündüz bastırıldığı duygularını geceleyin sınır koymadan yaşar. Bu durum öyküde bir hastalık olarak değerlendirilmez sadece samimi olmayan bir durum olarak okuyucuya yansır. Oysa öykü kahramanı ciddi bir psikolojik problemle karşı karşıyadır.

PAKİZE

“Sarı” öyküsünün başkişisi Pakize’dir. Pakize, mavi gözlü, sarı saçlı, minyon yapılı, güzel bir kadındır. Okuduğu okul belirtilmemekle beraber iyi bir eğitim aldığı söylenir. Kahramanın kuvvetli bir hafızası vardır; çocukluğundaki olayları çok net hatırlar. Pakize, evlenmek üzere olan bir genç kızdır.

Kahraman takıntılı bir ruh hali içerisinde. Annesiyle beraber nerde olduğu bilinmeyen sarı boyalı, güzel bir evde yaşar. Yazarın öykülerinde nadir olarak karşılaşılan anne figürünün bu hikâyede yer alması Pakize’nin korunmaya ve güven duygusuna ihtiyaç duyduğunu gösterir. Pakize hastadır ve bu nedenle ona bakmak ve kontrol etmek için annesi yanında kalır.

Öykü, kahramanın renk takıntısını konu edinir. Pakize, yedi yaşından beri sarı renk hastasıdır. Hiçbir zaman farklı renkte bir şey giymemiştir. Evinde kanepeler, perdeler, yastıklar ve diğer bütün eşyalar sarı rengindedir. Pakize’nin kitaplığındaki bütün kitapları sarıdır. Bahçesinde sadece sarı renkli çiçekler ekilidir. Köpeği ve kedisi bile sarıdır. Hayatındaki her şeyi sarıya boyayan Pakize, sevgilisinin de baştan ayağa sarı kıyafetler giymesini sağlar. Hatta saçlarını sarıya boyamadan onunla evlenmeyi kabul etmeyeceğini söyler.

Öyküde Pakize’nin aşırı derecede sarı renk tutkusu bir hastalık olarak değil garip bir durum olarak değerlendirilir. Bu nedenle de tedavi amaçlı yapılan bir eylem söz konusu değildir. Annesi kızının bu durumundan pek memnun değildir; fakat kızını engellemek adına hiçbir şey yapmaz. O da sapsarı bir dünyada yaşar.

FARUK

Faruk, “Titiz” öyküsünün başkahramanıdır. Kahraman astronomik miktarda miras almış, zengin biridir. Tifo hastalığına yakalanarak ölür. Eğitim durumu ve ailesi hakkında bilgi verilmeyen kahramanın kaç yaşında öldüğü belli değildir. Hiç dışarı çıkmayan kimseyle görüşmeyen bu adam İstanbul’daki sayfiyelerden birinde uçsuz bucaksız bir araziye yaptırdığı köşkte hizmetlilerle birlikte yaşar.

En belirgin özelliği hastalık derecesinde titiz olmasıdır. Öyküde kahramanın titizlik takıntısı geçmişiyse anlatılır. Faruk, geçirdiği bir hastalık sonrasında mikrop kapmaktan korkmaya başlar. Bunu engellemek için çeşitli önlemler almaya çalışırken içindeki şüphe ve kuruntu gittikçe büyür ve kuruntuları bir hastalık haline gelir. İlk arkadaşlarıyla tokalaştıktan sonra ellerini kolonya ile temizleyen Faruk, daha sonra kolonyayı yeterli görmeyerek alkolle ellerini temizler. Bu şekilde de

rahatlamayı başaramayan kahraman daha sonraları insanlarla tokalaşmayı keser. Onun temizlik takıntısı o kadar ciddi boyuttadır ki zaman zaman komik durumlara düşer. Yanlışlıkla bir arkadaşının elini sıktıktan sonra cebinde taşıdığı alkolün bittiğini görür ve telaşa kapılır. Daha sonra elini koyduğu ceket cebini söktürüp, kaynattırır.

İnsanlardan uzak, uçsuz bucaksız bir arazinin ortasında olan köşkünde gelen misafirlerin banyo yapabilmeleri için dört ayrı banyo yaptırmıştır. Bu banyolar hemen girişe yapılmıştır ki eve temizlenmeden kimse girmesin. Gelen misafirler onun olduğu yere girmeden önce banyo yapmak zorundadır. Ancak Faruk için bu kadar temizlik kâfi değildir. Misafirler, oturdukları yerde ellerine sürekli alkol dökülerek tekrar tekrar temizlenirler.

Faruk'un olduğu odaya da sürekli temizleyici, dezenfekte eden spreyleyiciler sıkılır. Misafirlerle oturduğu odada bekleyen dört görevli vardır ve bunlar herhangi biri hapşırduğunda hemen Faruk'u koruma altına alıp, ilaç sürerler. Kahraman, ciddi bir psikolojik problem içerisindedir. Öykünün sonunda kahramanın tifo hastalığından öldüğü bilgisi de onun hayatını trajedi-komik bir hale getirir.

GARİP İNSANLAR

“Garib İnsanlar” adlı öykünün en önemli kişileri isimleri verilmemiş olan garip aile fertleridir. Maddi durumlarıyla ilgili çok açık bilgi verilmez ancak orta halli bir aile oldukları söylenebilir. Evleri deniz kıyısındadır ve gezmek için kullandıkları bir sandalları vardır.

Anne, baba, bir çocuk ve kaynanadan oluşan aile fertleri evlerine gelen misafirlere olan abartılı davranışları ile anlatılır. İlk misafirleri geldiğinde onlara abartılı bir şekilde sitem ederler. “*Buyurunuz... Buyurunuz efendim... Hangi dağda kurt öldü de bizi hatırladınız... Nerelerdesiniz? Hiç kapımızı çalmıyorsunuz! Sizi gidi vefasız dostlar sizi*”³⁶ gibi bir sürü sitemden sonra rahat ettirmek için etraflarında pervane olan aile fertleri teker teker mutfağa giderek bir şeyler yiyip içeri geri dönerler.

Misafirleri sandalla gezme bahanesiyle kısa süreliğine dışarı çıkarırlar. Onlar geziye çıkardıktan sonra kaynana “*Aman çocuklar... Hazır misafirler yokken şu karpuzu getiriniz de yiyelim*”³⁷ der, dışarıda, denizde sandalla dolaşan misafirlere görünmemek için bütün aile yere diz çöküp, sanki gizli bir iş yapıyorlarmış gibi karpuz yerler. Karpuzu yedikten sonra iyice telaşlanırlar. Karpuz kabuklarını mutfaktaki çöpe atmazlar; misafirler kabukları görüp onlardan gizli bir şey yediklerini anlamasın diye kabukları bahçeye gömerler. Bu garip yaşayışa ailenin bütün fertleri riayet eder.

Kendilerini gerek yokken bu kadar sıkıntı içine sokan aile fertleri, sağlıklı bir gelişime sahip değildir. Psikolojileri bozuktur.

GÜLSEREN

³⁶ H.F.Es, “Garip İnsanlar”, *Akşam*, 1 Eylül 1938,s.3.

³⁷ H.F.Es, “Garip İnsanlar”, *Akşam*, 1 Eylül 1938,s.3.

Gülseren, “Randevu” öyküsünün başkişisidir. Genç, güzel ve bekâr bir kadındır. Sigara kullanır, işveli biridir; erkeklerin dikkatini çeker.

Kahraman, psikolojik bir rahatsızlığa sahiptir. Etrafındaki erkeklerin ilgisin çekip bu ilgiyi psişik zaaflarını tatmin etmek için kullanır. Gülseren, özellikle erkeklere randevular verip onları bekletir ve bu şekilde mutlu olur.

Öykü, onun bir erkeği birkaç gün üst üste nasıl beklettiğini anlatır. Öykünün diğer kahramanı olan Muhtar da Gülseren’den hoşlanan ve onun psikolojik oyunlarına yenilen biridir. Muhtar, balkonda yalnız oturuyorken Gülseren yanına gidip ona kur yapar. “*Böyle تنها köşelere çekilip gizli gizli ne yapıyorsunuz bakalım?*”³⁸ diyerek iletişime geçer ve ona olan hislerini açıkça söylemesi için fırsat yaratır. Yaklaşarak sigara ister. Daha sonra “*Demin konuşurken kulağıma çalındı. Yarın Heybeliada’ya mı gideceksiniz?*”³⁹ diye sorar. Muhtar’a beraber gitmeyi teklif eder, yeri ve saati söyler üstelik geç kalmamasını tembihler. Yani Muhtar’ın ertesi gün gidip orada beklemesi için özellikle ona yanaşıp, yakın davranır ve mutlaka gelmesini sağlar. Ertesi gün bir aksilik olduğunu söyler ve bir sonraki gün gitmeyi teklif eder. Karşısındaki erkek ondan hoşlandığı için söylediğine itiraz etmeden bekler. Bu olay Gülseren’in huyunu öğrenene kadar böylece devam eder. Gülseren hiçbir zaman verdiği randevulara gitmez. Etrafındaki yakın arkadaşları onun bu huyunu bildiği için sözüne itimat etmeyip, söylenen yere gitmezler fakat onu tanımayanlar günlerce aynı yerde bekleyip durur.

MAHMUT MAHİR

“Saadet” öyküsünün başkahramanı Mahmut Mahir, babasından yüklü miktarda bir miras kaldığı için çalışmaz, ekonomik olarak oldukça rahat şartlarda yaşamaktadır. Çok mazbut bir yaşantısı vardır. Orta yaşlarda bekâr biridir. Nerede yaşadığı ve ailesi hakkında bilgi yoktur. En önemli özelliği mide ve bağırsak rahatsızlığı yaşamasıdır.

Kahraman ne kadınlarla ilgilenir ne de içki ve kumar gibi eğlenceleri vardır. Tek uğraşı mide ve bağırsaklarındaki rahatsızlığıdır. Tüm hayatını hastalığı etrafında şekillendirmiştir. Tek sohbet konusu hastalığıdır. Bu konuyla ilgili saatlerce durmadan konuşabilir. Ancak hastalık konulu sohbetlerden arkadaşları katiiyen sıkılmaz çünkü yıllardır uğraştığı bu hastalıkla ilgili güzel teşbihler ve farklı bakış açıları bulur ki dinleyenler saatler geçmesine rağmen sıkılmaz. “*Bugün Avrupa vazifesini görmeyen mide ve bağırsaklara benziyor. Avrupa yediğini hazmetmiyor.*”⁴⁰ şeklinde ifadeleri onun siyaset sohbetlerini bile hastalığından örnekler vererek, benzetmeler yaparak anlattığını gösterir.

Hastalığı yüzünden sık sık seyahatlere çıkmak zorunda kalır, hastane hastane, doktor doktor dolaşır. Nihayet uzun yıllar boyunca tüm hayatını kaplamış olan hastalığını tedavi ettirir. İyileştiği zaman bütün hayatı boyunca hastalığı haricinde bir şeyle uğraşmadığını fark eder bu nedenle

³⁸ H.F.Es, “Randevu”, *Akşam*, 7 Mart 1941, s.3.

³⁹ H.F.Es, “Randevu”, *Akşam*, 7 Mart 1941, s.3.

⁴⁰ H.F.Es, “Saadet”, *Akşam*, 11 Mart 1941, s.3.

elinden oyuncağı alınmış çocuk gibi olur. Hayattaki tüm uğraşı, bütün kaygısı ve onu harekete geçiren kuvvet birden kaybolmuş olur. Böylece neşesi kaçar. Sevinmesi gerekirken gittikçe mahzunlaşır çünkü dünyadaki en kıymetli şeyi hastalığıdır. Tedavi olduğunda çok mutsuz olur, konuşacak konu bulamaz. Hastalığında perhizini bozup yemek yemenin lezzetini bir daha alamadığı için üzgündür. Kahraman, midesini bozmak için elinden geleni yapar ve hastalığı yineler. O zaman eski haline döner, hasta ve mutlu yaşamaya devam eder.

KANI

“Bu Ne Hal!” adlı öykünün en önemli kişisi olan Kani, evlidir. Düzenli bir işte çalışır. Kahramanın en önemli özelliği sağlığı konusunda sahip olduğu hassasiyettir. Kani, hastalık hastasıdır. Onu görenlerin olumsuz düşünceleri onu hasta etmeye, tüm gününü değiştirmeye yeter. Gün boyunca karşılaştığı insanlar içerisinde solgun ve hasta görüldüğünü söyleyen biri olursa hemen kendini hasta hisseder, sanki çok hastaymış ama bunun farkında değilmiş gibi davranır. Fakat aynı gün içinde çok iyi görüldüğü, kilo aldığını söyleyenleri işitince kendini iyi hisseder.

AHMET CEMİL

“İlk Koku” adlı öykünün en önemli kişisi koku müptelası olan Ahmet Cemil’dir. Kahramanın yaşı belirsizdir. Evli değildir ama sevgilisiyle beraber yaşar. Maddi durumu iyi olan kahraman iflas eder. İflas etmeden önce İstanbul’da lüks bir apartman dairesinde oturur. Evine ait tek bildiğimiz özellik banyosunun olduğudur. İflas ettikten sonra ise banyosu olmayan, eski ve kötü bir evde oturur.

Öykü, onun ter kokusuna karşı duyduğu hassasiyetin hayatına olan etkisini anlatır. Kahramanın farklı kokulara karşı aynı hassasiyete sahip olup olmadığı belli değildir; ancak ter kokusu onun üzerinde büyük bir etkiye sahiptir. Yalnız bu etkiyi yaratan bütün ter kokuları değil sadece öykünün diğer kahramanı olan Mebrure’nin kokusudur.

Mebrure dul ve fakir bir kadındır, Ahmet Cemil’in evinde hizmetçilik yapar. Evde çalıştığında da yorulur ve terler. Fakir bir kadın olduğu için evinde banyosu yoktur dolayısıyla sürekli banyo yapamaz ve ter kokar. Bu koku Ahmet Cemil’i adeta büyüler. Kahraman bu kokuyu ilk duyduğu zaman, önce burnu gıcıklanır, başı dönmeye, şakakları zonklamaya başlar. İçinde çılgınlık yapma arzusu uyanır, yerinde duramaz. Onu yaşadığı dünyadan alıp bambaşka hisler yaşatan, başka bir yere götüren kokunun sahibine âşık olur.

Ahmet Cemil, bir kadının boyuna, fiziğine, güzelliğine, parasına kıymet vermez. O sevdiği kadının ter kokusuna âşık olmuştur. Birçok aşk macerası yaşadığı halde bu kokuyu duyduğu zaman sanki ilk defa Mebrure’yle sevişiyormuş gibi, hayatındaki ilk kadın oymuş gibi hisseder. Koku beyninde o kadar yer eder ki onsuz yapamayacağını düşünür.

Koku hastası olduğunu söyleyen Ahmet Cemil, Mebrure ile beraber yaşamaya başlar. Mebrure, Ahmet Cemil ile birlikte gelen yeni hayat tarzını çabuk kabullenir. Yeni elbiseler,

takılar, ayakkabılar ve tabii ki güzel parfümler alır. Üstelik artık banyosu olan bir evde yaşamaktadır. Dolayısıyla zamanla Ahmet Cemil'in büyülediği koku kaybolur. Mebrure kokusunu kaybettiğinde Ahmet Cemil'in ona olan tutkusu da biter; sevgisi zamanla söner. Mutsuz olmaya başlayan Ahmet Cemil'in maddi durumu da kötüleşmeye başlar. İşleri bozulur ve ekonomik sıkıntılar yaşar. Yaşadıkları lüks apartman dairesinden çıkıp, küçük, izbe banyosu bile olmayan bir eve taşınırlar. Mebrure, kısa süreliğine değiştirdiği hayat koşullarına geri döner. Fakirlik ona eski kokusunu Ahmet Cemil'e de mutluluğunu geri getirir. Müptelası olduğu, duyduğu zaman beyninde sarsıntılar yaşadığı koku geri gelince kahraman dünyanın en mutlu adamı olur. İflas ettiği için asla üzüntü duymaz ve tekrar zengin olmayı da istemez. Onun tek isteği kokusuna âşık olduğu kadınla birlikte yaşamaktır.

SIDIKA TEYZE

“Sıdika Teyze'nin Oğlu” adlı öyküye adını veren kahraman oldukça yaşlı biridir. Kimsesi yoktur. Kiracı olarak bir evde tek başına yaşar. Kahramanın en belirgin özelliği insanlar tarafından önemsenmek ve değer görmek için yalanlar söylemesidir.

Sıdika Teyze, yaşlılığının etkisiyle kendini yalnız hisseder. İlgiye ve sevgiye ihtiyacı vardır. Bu nedenle de sürekli yalanlar söyler. Özellikle de evde kalmış genç kızlara veya dul kadınlara bir oğlunun olduğundan bahseder. Oğlunun genç yaşına rağmen çok iyi bir işte çalıştığını, yüksek miktarda maaş aldığını ve annesinin sözünü dinleyen bir çocuk olduğunu söyler. Hayali evladı, melek gibi uyumludur. Annesine yazdığı mektuplarda onun için bir kız beğenmesini istemektedir. İstanbul'a geldiğinde annesinin bulduğu kızla evlenecektir.

Bütün bu yalanlar genç kızların ilgisini çekebilmek içindir. Etrafındaki tüm kızlar, genç, evde kalmış veya dul, hepsi Sıdika Teyze'nin bir dediğini iki etmemeye, her dileğini yerine getirmeye çalışırlar. Sıdika Teyze, ilgisini çekmek istediği kadının niteliğine göre yalanlar uydurur. Eğer, oğluna talip olan dul bir kadınsa oğlu için bu durumun önemli olmadığını, kadın yaşlıysa oğlunun kendinden büyük biriyle evlenebileceğini, yaşın hiç önemli olmadığını söyler. Böylece her türden kadının ilgisini üzerine çeker.

Sıdika Teyze'nin yalanları bir gün ortaya çıkar. Söylediklerinin gerçek olmadığı öğrenildiğinde iki kez bayılır. Kimsenin onu önemsemediği bir yerde yaşayamayacağı için de hemen başka bir mahalleye gidip aynı yalanlara orada devam eder.

Yaşlı kadının bir yalanı bilinçli bir şekilde ortaya sürmesi ve bundan küçük menfaatler elde etmesi sağlıklı bir gelişim göstermediği anlamına gelir. Kahraman, her gittiği yerde aynı yola başvurur, bu davranış onda alışkanlık haline gelmiştir. Yalan söylemek Sıdika Teyze için bir ihtiyaç haline gelmiştir bu da onun psikolojik problemler yaşadığını gösterir.

1.2.6. ARKADAŞ CANLISI, ÖZVERİLİ KİŞİLER

ŞEVKET

Şevket, “Ev Gezerken” adlı öykünün yan kahramanıdır. Başarılı bir mimar olan Şevket’in mutlu bir evliliği vardır. Öyküde Şevket’e ait anlatılan en belirgin özellik arkadaş canlısı olmasıdır.

Şevket, insanların evlenerek daha düzenli ve mutlu bir hayat yaşadıklarına inanır. Bu nedenle serseri ve macera peşinde koşan en yakın arkadaşı Orhan’ın hovardalık yapmayı bırakıp bir an önce evlenmesini ister. Onu bu konuda teşvik edebilmek için ona çok güzel bir ev planı çizer. Yaptığı ev herkes tarafından çok beğenilir. Orhan’ın artık evlenmesini ve serseriliği bırakmasını istemektedir. Onu sürekli bu yönde telkin ederek ona nasihatler verir. Bu nasihatleri verirken bir yandan da arkadaşının seyahati ve eğlenmeyi çok sevdiğini, bundan vazgeçemeyeceğini düşünerek için için üzülür. Ama arkadaşısı için yaptığı ev ona bu konuda şans getirir ve bir nevi onun evlenmesine vesile olur. Şevket, çok sevdiği arkadaşının evlendiği için çok mutlu olur.

NECLA

“Vay Yalancı Adam” adlı öykünün en önemli kişisi olan Necla, arkadaşlığa kıymet veren genç bir kızdır. Necla’nın fiziksel özellikleri detaylı bir şekilde anlatılmaz ancak genç, güzel, göz alıcı bir kız olduğu söylenebilir. Bunun haricinde kahramanın ne iş yaptığı, nerede oturduğu veya aile yapısı hakkında da pek fazla bilgi verilmez. Kişilik özelliklerinden ise özverili, arkadaş canlısı, fedakâr ve duygusal bir kız olduğu anlaşılır.

Necla’nın yakın arkadaşı nişanlanmak üzeredir. Necla bu konuda çeşitli endişelere sahiptir. Arkadaşıyla nişanlanan kişinin sağlam ve güvenilir bir erkek olmadığına inanmaktadır. Bu endişelerini gidermek ve arkadaşını doğabilecek kötü durumlara karşı koruyabilmek için bir plan yapar. Arkadaşının nişanlısıyla aynı vapurda bir yolculuğa çıkar. Ancak onu tanımamaktadır. Vapurda o olduğunu tahmin ettiği bir adamı gözetlemeye başlar. Bir süre sonra nişanlısı sandığı bu adamın kendisiyle ilgilendiği görünce arkadaşısı Feride için büyük bir endişeye kapılır. Haydar’ın aslında ne kadar çapkın biri olduğunu ispatlamak amacıyla da onunla konuşmaya devam eder. “*Hem bu benim için bir arkadaşlık vazifesidir. Zavallı Feride’nin başı yanmasın.. Haydar’ın ne mahiyette bir adam olduğunu ona anlatmalıyım...*”⁴¹ sözleri onun arkadaşısını ne kadar düşündüğünü ve ona ne kadar kıymet verdiğini gösterir.

Necla’nın Haydar zannettiği adam kendisini Selim olarak tanıtır. Üstelik onunla ilgilenmeye de başlamıştır. Bu durum karşısında öfkeden deliye döner. Bir dedektif gibi onu ve davranışlarını takibe başlar. Ancak, yanlış kişiyi takip ettiğini, takip ettiği kişinin Feride’nin nişanlısı olmadığını anlayınca sevinçten çığına döner.

⁴¹ H.F.Es, “Vay Yalancı Adam”, *Akşam*, 25 Teşrinievvel 1939, s.3.

MURAT

“Çörekler” adlı öykünün iki önemli kahramanından biri olan Murat, yalnız yaşar. İnsanlarla sohbet etmeyi seven, sosyal yönü gelişmiş biridir. Öyküde çok fazla özelliğine yer verilmeyen kahraman, arkadaş canlısı, samimi bir insan olarak tanıtılır. Etrafındaki insanlara ve arkadaşlık ilişkilerine saygı duyan, hoş görü sahibi, özverili biridir.

Murat’la Ahmet yakın arkadaşlardır. Belirli aralıklarla görüşürler. Ahmet arkadaşlık konusunda kendini düşünen bencil biridir. Murat ise arkadaşını önceleyen onun isteklerini ve ihtiyaçlarını gözeten biri olarak anlatılır. Onun uzun zamandır gitmek istediği fakat fırsat bulamadığı için ertelemek zorunda kaldığı bir tiyatroya önden iki kişilik yer bulur; fakat tam oyunu izlerken Ahmet’in dişi ağrımaya başlar. Murat derhal arkadaşını doktora götürür ve çok istediği halde oyunu izleyemez. Murat, arkadaşlığının gereği olarak elinden geleni yapar ancak öykünün diğer kahramanı olan arkadaş Ahmet tarafından bu özelliği kötüye kullanılır.

Ahmet, aynı şekilde iyi niyetli ve özverili davranmamaktadır. Murat, ise onun bu özelliğine bir toplulukta Ahmet tarafından bilerek küçük düşürülene kadar anlayış gösterir. O, elinden geldiğince dostça davranmış ancak arkadaş tarafından küçük düşürülmeye de tahammül etmemiştir. Bu da onun arkadaşlık sınırını göstermesi bakımından önemlidir. Arkadaşı onun kendi rahatından, isteklerinden önemlidir ancak gururundan ve haysiyetinden önemli değildir.

1.2.7. YALANCI, DOLANIDIRICI, ÇIKARCI, HIRSIZ VE ENTRİKACI KİŞİLER

Hikmet Feridun’un öykülerinde yalancı, dolandırıcı, hırsız ve entrikacı kişilere de rastlanmaktadır. Bunlar için de dolandırıcı kişiler yoğunluktadır. Hikâyelerde, yozlaşmış ilişkilere çok yer verdiği için dolandırıcılık yapan kimselere de sıkça rastlanır. Bunlardan bir kısmı, kendine çıkar sağlamak amacıyla yalan söylerler. Bazen söylediği yalanlar veya yaptığı dolandırıcılıklar “Trendeki Kadın” öyküsünde olduğu gibi kişileri zor durumda bırakır. Bazen de söylenen yalanlar “Perde Arkasında”, “Saf Bir Delikanlı” ve “Milyonerler” öykülerinde olduğu gibi açığa çıkar.

TRENDEKİ KADIN

“Patavatsız Kuş” adlı öyküde genç ve çok güzel bir kadın yer alır. Bu kadının sahtekâr, çıkarıcı ve entrikacı kişiliği öne çıkar. Papağanını trenle bir yere götürmek ister ancak trende hayvan taşımak yasak olduğu ve üstelik papağan oldukça patavatsız sözler söylediği için onu saf komşusuna taşır. Trenin kalkmasına on beş dakika kala komşusu Celal Bey’in kompartımanına gider. Hemen döneceğini söyleyerek papağanı ona emanet eder. Tren hareket eder ancak ortada gelen giden yoktur. Papağanla baş başa kalan komşu, yolculuk boyunca onu saklamak için türlü sıkıntılar yaşar, üstelik papağanın olmadık yerlerde söylediği sözler karşısında da zor durumda

kalır. Çıkarken de dolgun bir ceza alır. Genç kadın, ertesi gün gidip teşekkür ederek papağanını alır. Bu kurnazlığı sayesinde hem ceza ödemekten hem de papağının münasebetsiz sözlerinin yarattığı sıkıntıdan kurtulmuş olur.

HIRSIZ

“Gece Yarısı Bir Davet” adlı öykünün kadın kahramanı bir hırsızdır. Çapkın bir adamı gözüne kestirir. Geceleyin onu arayıp tatlı sözlerle bir bara çağırır. Adam evden çıktıktan sonra gidip evini soyar.

KUMRAL ERKEK

“Kumral Erkek” adlı öykünün kahramanı çok yakışıklı bir dolandırıcıdır. Yakışıklılığını kadınları baştan çıkartıp onları soymakta kullanır. Bir şirkette şef olarak çalışan, kırk yaşlarında, bekâr bir kadının ikramiye aldığını öğrenir. Onu takip eder. Kadınlı ahabplık kurar ve onun ikramiyesi dâhil tüm parasını çalar.

CAKACI AHMET

“Perde Arkasında” adlı öykünün önemli kahramanlarından biri olan Ahmet’in lakabı “Cakacı”dır. Kahramanın maddi durumu çok iyi değildir; beklentilerini karşılayabilecek bir hayat yaşamaz. Bekâr olduğu için zengin bir kızla evlenmeyi hayal eder. En büyük özelliği ise entrikacı bir kişiliğe sahip olmasıdır. Öyküde etrafındaki insanlara caka satmaya, kendini olduğundan farklı özelliklere sahip biri olarak göstermeye çalışan biridir. Kendi menfaati için yalan söyler ve insanları kandırmaya çalışır.

Cakacı Ahmet, önce yalanlarıyla zengin bir kız olan Sabiha’yı kandırır. Genç kıza, çok iyi yüzme bildiğini ve çok iyi resim yaptığını söyler. Ancak her iki yalanı da ortaya çıkar. Sabiha onu terk eder ve Ahmet’in tüm evlilik planları suya düşer.

NURİ

Nuri, “Yalancı Dalgın” adlı öykünün başkahramanıdır. Genç ve bekârdır. İyi bir muhitte yaşar. Maddi durumu iyidir ancak oldukça cimri ve dolandırıcı biridir.

Nuri, çok dolandırıcı biridir. Bunu yaparken genellikle “dalgınlık” ve “unutkanlık” maskesini kullanır. Tramvayda bilet almadan son durağa kadar gider, aldığı borçların hiçbirini

hatırlamaz, yanlışlıkla arkadaşlarının içeceklerini içer, başkalarının sigara paketlerini alır. Fakirler için düzenlenen yardım toplantılarını “dalgınlığı” bahanesiyle unuttur. Kahraman, kendi işine gelen şeyleri ise asla unutmaz. Alacakları bunlardan biridir. Hatta para verdiği tarih, saat, para banknotunun cinsi, nerede verildiği gibi detayları da şaşkıncu bir şekilde hatırlar.

Nuri, arkadaşlarının özverisini kötüye kullanan, dolandırıcı biridir. Cimridir ve aldığı şeylerin ücretini ödememek için dalgın olduğu yalanına herkesi inandırmıştır.

FERHUNDE

“Mukaddes Hatıra” adlı öykü kahramanı Ferhunde, 36 yaşında son derece güzel bir kadındır. Zengin ve yaşlı bir adam olan kocası, evlendikten 6 ay sonra ölmüş ve karısına büyük bir servet bırakmıştır.

Ferhunde, güzelliğiyle birçok erkeği felakete sürüklemiştir. Yaşı ilerledikçe güzelliği artmış, zeki ve tecrübeli bir kadın haline getirmiştir. Öyküde Ferhunde’nin ihtiyacı olmadığı halde genç erkekleri çeşitli yalanlarla kandırarak onların paralarını tüketişini anlatılır.

FAİK

“Saf Bir Delikanlı” öyküsünün yan kahramanlarında biri olan Faik, bekârdır. Zengin insanlardan oluşan bir çevresi vardır ve kendisi de zengindir.

Faik’in en belirgin özelliği hem yalancı hem de kıskanç biri olmasıdır. Faik’in en belirgin özelliği hem yalancı hem de kıskanç biri olmasıdır. Bir baloda hoşlandığı kız Güzide ile sohbet etmektedir. Onu, baloda karşılaştığı Mecdi’den kıskanır. Mecdi hem çok yakışıklı hem de çok akıllı bir delikanlıdır. Güzide, ondan hoşlanmaktadır. Bunu fark eden Faik, Mecdi’yi karalamaya ve gözden düşürmeye çalışır. Ancak kısa süre sonra yalanı ortaya çıkar. Güzide, söylenildiğinin aksine Mecdi’nin çok hoş ve akıllı biri olduğunu anlar.

SELİM

“Milyonerler” öyküsü zengin kadınlarla arkadaşlık kurabilmek için yalan söyleyen bir grup genci anlatır. Öykü, bu grubun en aktif üyesi olan Selim’in başından geçenleri anlatır.

Selim, zengin olmadığı halde, güzel elbiseler giyerek insanları özellikle de kadınları zengin olduğuna inandırmaya çalışır. Bunda grupça hareket ederler. Gruptan bir arkadaşının; “*Şu Selim ne cömert ve zengin çocuk, iki ay içerisinde 20. 000 lira harcetti bir kadın için ve etrafındaki*

*kadınları her zaman hediyelere boğar*⁴² sözleri üzerine yan masadaki bir kadının Selim’le ilgilenmesi, başka bir zamanda Selim’in, kendi arkadaşı için benzer sözler sarf edip diğer bir güzel kadını tuzağa düşürmeleri, ortakça hareket ettiklerini göstermektedir. Dışarıdan bakanlar onların milyoner çocukları olduklarını düşünürler. Ancak onlar parasız ve yalancı, dolandırıcı kişilerdir.

VASFİ

“Nezle” adlı öykünün başkışisi Vasfi’dir. Vasfi, bekârdır. Düzenli bir işte çalışmaktadır. Yalnız yaşar. Ailesi hakkında hiçbir bilgi verilmemiştir.

Vasfi, öyküde küçük bir yalan dolayısıyla karşımıza çıkar. Vasfi’nin sevgilisi onu bir haftalığına ziyarete gelecektir. Vasfi de bu zaman diliminde işe gitmemek, evde kalıp sevgilisiyle vakit geçirmek ister. Ancak işyerindeki patronu çalışanlarına izin verme konusunda oldukça cimridir. Patron sadece çalışanları nezle olduğunda koşulsuz izin verir. Çünkü nezle hastalığından çok korkmaktadır. Müdürün bu özelliğini bilen Vasfi, sevgilisinin gelmesine birkaç gün kala nezle olmak için elinden geleni yapar. Soğuk su ve limonata içer, pencere kenarında ince bir gömlekle dolaşır, üstü açık bir şekilde uyur. Bu yöntemler işe yaramayınca çok erken bir mevsimde denize girer ki hastalansın. Amacı izin alıp evde bir hafta boyunca sevgilisi ile güzel vakit geçirebilmektir. Fakat planı işe yaramaz. Sevgilisinin orda olduğu hafta boyunca bir türlü nezleye yakalanamayan adam sevgilisini yolcu ettiği gün hasta olur. Planı işe yaramaz.

AHMET’İN ARKADAŞI

“Para İstemek Usulü” öykü kişinin adı verilmez. Sadece öykünün başkahramanı olan Ahmet’in arkadaşı vasfıyla ortaya çıkar. En önemli özelliği çok kurnaz ve yalancı biri olmasıdır.

Ahmet, maddi durumu iyi olan amcasından para almayı bir türlü başaramaz. Ahmet’in para istemek için amcasına yazdığı her mektup hovardalık yaptığı gerekçesiyle reddedilir. Ahmet’in bu durumunu gören arkadaşının aklına güzel bir fikir gelir. Mektubu kendi yazmayı ve para gelirse dörtte birini almayı teklif eder. Ahmet bu teklifi kabul eder ve arkadaşının yazdığı mektubu amcasına gönderir. Amcası bundan böyle sürekli para göndermeye başlar.

Arkadaşı, sırrını yani mektupta ne yazdığını kimseye söylemez. Ahmet amcasının gönderdiği mektuplardan birine kendisi cevap yazınca bütün sır açığa çıkar ve amcası bir daha para göndermez. Ahmet’in amcası son derece genç görünme meraklısıdır. Görüntüsüne oldukça düşkün olan amca ister ki birileri ona her zaman ne kadar genç olduğunu, hiç yaşlanmadığını söylesin. Arkadaşı her mektupta amcasının ne kadar genç görüldüğünü, zamana meydan okuduğunu, çok yakışıklı ve diri olduğunu söyleyerek onun gururunu okşamıştır. Dolayısıyla ilkin yeğenine hovardalık yaptığı gerekçesiyle para göndermeyi reddeden amca yeğeninden övgü dolu

⁴² H.F.Es, “Milyonerler”, *Akşam*, 10 Ağustos 1938,s.3.

sözler alınca ona para göndermeye başlamıştır. Arkadaşı oldukça kurnaz biridir. Ahmet'in fark etmediği ama onun dikkatinden kaçmayan bir özelliğini kullanarak amcasından para almayı başarır. Amcaya nasıl hitap edilmesi gerektiğini, onun nelerden hoşlandığını, zaafını iyi bilir ve bu zaafı kullanarak para göndermesini sağlar. Gelen paradan da payına düşeni alır. Bu olayda en karlı o olur.

1.2.8. ÇALIŞKAN, BAŞARILI KİŞİLER

Hikmet Feridun öykülerinde genellikle gezen, eğlenen insanları anlatmış çalışıp başarılı elde etmeye gayret eden insanlara ise daha az yer vermiştir. Zengin, maddi olanakları iyi olan bireylerin çalışmak gibi bir endişeleri yoktur, böyle bir gereklilik hissetmezler. Hayatlarını gezmek ve gönül macerası üzerine kurarlar. Öykülerdeki çalışkan ve başarılı kişilerse maddi durumu iyi olmayan, hayatlarını çalışarak kazanmak zorunda kalanlardır. Yazar, onları da anlatarak bu insanların da eğlenmeye ve gönül ilişkileri yaşamaya ihtiyacı olduğunu göstermek ister.

NECLA

“Evlenmek Arzusu” adlı öyküde anlatılan Necla öykünün ikinci dereceden kahramanıdır. Başkahraman Macit'in çocukluk arkadaşıdır. 10–12 yıllık evli, iki çocuklu bir kadındır. Kocasını sevmektedir, mutlu bir evliliği vardır. Ailesiyle birlikte şehirden uzakta bir çiftlikte yaşar. Öyküde Necla'nın kadın kadıncık, nur topu gibi, kendi halinde ve çok güzel bir kadın olduğu söylenir. Necla büyük bir nezaket sahibi, müşfik biridir. Çok misafirperverdir, konuklarını rahat ettirmek için elinden geleni yapar.

En belirgin özelliği güler yüzlü, çalışkan, müşfik biri olmasıdır. Kocasını ve çocuklarıyla birlikte çiftliklerinde mutlu bir hayat sürerler. Necla, gençliğinde de insanlar tarafından beğenilen, takdir edilen bir genç kızdır. Bu nedenle de birçok kadın onun kendi oğluya evlenmesini istemiştir. Öykünün başkahramanı olan Macit'in annesi de bunlardan biridir. Oğlunun Necla'yla evlenmesini çok ister. Macit, evlenmek istemediği için bu düşüncelerini gerçekleştiremezler ve Necla başka biriyle evlenir. Macit ise uzun yıllar bekâr yaşar.

Bir inşaat işi için şehirden uzak bir yere gider ve dönerken yağmura yakalanıp Necla'nın çiftliğine sığınır. Çiftliğe gittiklerinde Necla ve kocası tarafından ağırlanırlar. Necla, misafirlerinin ıslanan elbiselerini özenle kurular, ütüler; onlara ikramda bulunur. Misafirlerin çiftliği gezdikleri esnada Necla'nın ve kocasının çalışkanlık yönü ortaya çıkar. Necla ve kocası çiftlikte kendilerine has bir dünya kurmayı başarmışlardır. Çiftlik çok büyük ve güzeldir. Elektriği bile kendileri üretirler. Disiplinli bir çalışmayla bir düzen oluşturmuş; bu çiftliği kendileri için mutluluk kaynağı haline getirmişlerdir.

ŞEMSI

Şemsi, “Evlenmek İhtiyacı” adlı öykünün ikinci dereceden kahramanlarından biridir. Öyküde yan kahramanlardan Necla’nın kocası olarak ortaya çıkar. 10-12 yıllık bir evliliği ve iki çocuğu vardır. Tenha bir çiftlikte yaşarlar. Karısını ve çocuklarını çok seven Şemsi, rahat ve mutlu bir hayata sahiptir. En belirgin özelliği çok misafirperver, güler yüzlü ve çalışkan biri olmasıdır.

Şehirden ayrılıp münzevi bir hayata başladıklarından beri farklı insanlarla konuşma özlemi içerisinde bu nedenle de evine misafir gelmesinden çok memnun olur. Misafirlerine karşı ise elinden geleni yapar oldukça özverili davranır. Misafirlerin, ihtiyaç duyabilecekleri her şeyi tedarik eder. En belirgin özelliği çalışkanlığıdır. Yaşadığı çiftliği bir cennet haline getirmiştir.

NİGAR

“Kumral Delikanlı” adlı öykünün en önemli kişisi olan Nigar kırk yaşarındadır. Fiziksel özelliklerine dair sadece tüm saçlarının beyaz olduğu anlatılır. Gençliğinde annesine ve kardeşine bakmak zorunda olduğu için hemen iş dünyasına atılmış ve bu nedenle evlenmeyi hiç düşünmemiştir. Yirmi yıldır çalışmakta olduğu şirkette herkes tarafından sevilen ve sayılan bir şeftir. Tüm şirket çalışanları onun dürüst, liyakat sahibi, çalışkan ve ciddi biri olduğunu düşünür. Yirmi yıldır iş hayatında hiçbir hata yapmamış ve şefi olduğu bölümün çok düzenli bir şekilde işlemesini sağlamıştır.

AHMET SERMET

“Pencere” öyküsünün başkahramanı olan Ahmet Sermet, kırk yaşarındadır. Öyküde fiziksel özelliklerinden bahsedilmez. Dakik, düzenli ve çalışkan biri olarak tanıtılır

Ahmet Sermet, düzenli olarak bir iş yerinde çalışır; on beş yıldır, aynı apartmanda oturur ve her gün aynı saatte evine gelir. Evinde sürekli vakit geçirdiği çalışma odasındaki hiçbir eşyanın yerini değiştirmemiştir. Aşk, eğlence, macera, gece hayatı gibi konularda oldukça ciddidir. Ona göre kırkına yaklaşmış bir adamın tek bir dakikası bile boşa harcanmamalıdır ve eğlence, gece hayatı gibi şeylerin hepsi boş işlerdir.

Ahmet Sermet, dinlenmek için deniz manzaralı balkonuna çıkıp, pipo içer. Hayatındaki tek zevki budur. Çalışma odası ise oldukça kasvetlidir. Burayı Ahmet Sermet, özellikle dikkatini dağıtmamak için bu şekilde dekore etmiş; odada bulunan pencereyi bile kapatmıştır. O güne kadar evinde sadece çeşitli işler alıp bunları bitirmekle uğraşan kahraman o pencereyi açtırarak bütün düzenini alt üst eder. Açılan pencerenin görüş alanı içerisinde karşı apartmanda oturan bir grup genç kız vardır. Bunlar evin içinde açık saçık kıyafetlerle dolaştıkları gibi sürekli şarkılar söyleyip

eğlenirler. Karşı komşularının içinde özellikle ilgisini çeken bir genç kız olunca Ahmet Sermet'in dikkati dağılmaya, eve getirdiği işleri bitirememeye başlar. Bu nedenle de açtırdığı pencereyi tekrar kapatmak zorunda kalır. Kahraman, hayatında iş haricinde hiçbir şeye yer vermek istemeyen, hayatını sadece çalışma ve iş üzerine bina eden biridir.

AHMET NİHAT

Öykünün başkahramanı olan Ahmet Nihat, büyük bir şirkette şefdir. Ahmet Nihat'ın en bariz özelliği emrine verilen en tembel kişileri bile karınca gibi çalıştırmayı başarmasıdır. Kavgacı, işten kaçan, aksi, huysuz kişiler onun yanında çalışmaya başlayınca adeta kuzu gibi olurlar. Bu özelliği yüzünden şirketteki bütün problemler onun emrine verilir. Ahmet Nihat, bütün çalışanlarını ilk önce detaylıca inceler. Daha sonra hepsinin zayıf noktasını tespit ederek bir strateji geliştirir. Bütün çalışanlarını kırmadan, incitmeden çalıştırır.

Ahmet Nihat oldukça başarılı ve çalışkan bir yöneticidir. Çalışanlarının ilgi ve alakalarını bilir ve onlara uygun iş tasnifleri yapar. Herkesi zevkle yapacağı işlere yönlendirir ve dolayısıyla da iş yerinde beklenenin üstünde bir performans elde eder. Doğru yerde doğru teknikler uygulayarak ciddi bir başarı elde etmeyi başarır. Bu da onun çok başarılı ve çalışkan biri olduğunu gösterir.

1.2.8. İDEALİST, DÜRÜST KİŞİLER

AHMET FARUK

Ahmet Faruk, “Spiker” öyküsünün başkahramanıdır. Evlidir fakat çocuk sahibi değildir. Bir radyo spikeridir ve kendisini tam anlamıyla mesleğine adamıştır. İşten çıktığı bir gece eve dönerken üşütüp hastalanmış ve bu hastalıktan kurtulamayarak, vefat etmiştir. En belirgin özelliği mesleği konusunda çok hassas ve idealist bir yapıya sahip olmasıdır.

Ahmet Faruk işini iyi yapabilmek için elinden gelen çabayı göstermektedir. İşini hem sever hem de korkar. Ahmet Faruk'un meslek aşkının bu kadar güçlü olmasında mükemmeliyetçi bir karakter olması ve kendisinde hata kabul edememesi de etkilidir. Gece haberlerini, sunduktan sonra geç vakit yoğun sisli bir havada evine dönerken hastalanır ve bir daha da iyileşemez, nihayetinde hayata veda eder. Hastalığı esnasında yıllardır aynı işi titizlikle yapmış olmanın verdiği tecrübeyle o saatlerde radyoda yapması gereken bütün sunumları sayıklar. Başucunda bekleyen karısı onun yüksek ateşi nedeniyle radyoda sunumunu yapması gereken şeyleri eksiksiz, hatasız sürekli sayıkladığını duyar. Hatta verdiği saat haberinde saatin 19.31 olduğunu söyler, karısı saatini kontrol ettiğinde garip bir şekilde saati bile doğru söylediğini görür. Ahmet Faruk

son olarak “*Neşriyatımız bitmiştir. Hepinize şen ve aydın geceler dilerim*⁴³” der ve bu cümleden sonra vefat eder. Dramatik bir şekilde radyo programının devam ettiği saatlerde ölmek için direnmiş ve sonunda programın bittiği saatte kendi ölümünü sunmuş; hayata gözlerini kapamıştır.

AHMET FARUK’UN EŞİ

“Spiker” öykünün başkahramanı Ahmet Faruk’un eşi olan kadının adı belli değildir. Kocası işten dönerken üşütür; hastalığı atlattığı için de birkaç gün hasta yattıktan sonra vefat eder. Ahmet’in karısı tüm soğukkanlılığıyla kocasının başında bekleyen, onun sağlığını gözetken koruyucu kadın tipinde biri olarak anlatılır.

Hakkında çok fazla bilgi verilmeyen kadın, hasta kocasının başında günlerce bekler, ona sevgi ve şefkatle bakar. Kocasının işine verdiği önemi saygı duyulması gereken bir özellik olarak görmesi onun da kocası gibi idealist biri olduğu sonucunu doğurur. Eşi hasta yatarken onun ne kadar titiz ve çalışkan olduğunu hatırlayınca onu öpmek ister ve saygısı daha çok artar. Ahmet Faruk’un hastalığı boyunca onun yanından ayrılmamış, herhangi bir olumsuz gelişme olduğunda komşuları olan doktordan yardım istemiştir.

Öyküde eşi gibi idealist ve duyarlı biri olarak anlatılan kadın, hastalık esnasında oldukça dikkatli ve özenli davranmıştır.

SAMİ SACİT

“Mozaik” adlı öykünün kahramanı Sami Sacit, genç yaşlarda, bekâr bir mozaik uzmanıdır. Öyküde, işi için hayatından ödün veren, birçok isteğini engelleyen idealist biri olarak anlatılır. Uzun yıllar önce bir saray harabesinde bulunduğu dört parçadan oluşan bir mozaığe adeta âşık olur. Bunları bozmadan, çizmeden çıkarabilmek için günlerce uğraşır. Çıkardığı mozaikler bir kadının dört farklı halini resmetmektedir. Sami Sacit, mozaikteki kadına adeta âşık olur, kadının güzelliği karşısında büyülenir. Bütün zamanını bu cansız kadının yanında geçirmeye başlar. O resimlerdeki kadın, ona dünyadaki tüm kadınlardan daha güzel ve alımlı görünür. Kadının sıcaklığı, çekiciliği, samimiyeti sanki o taşlara sirayet etmiştir.

Sami Sacit, insanlardan uzak, تنها bir yerde gece gündüz etrafında dolaştığı mozaikleriyle yaşarken bir gün harabeyi gezmek isteyen bir kadın gelir. Kadın şaşkıncu bir şekilde mozaikteki resme benzemektedir. Sami Sacit, yıllardır bekçiliğini yaptığı mozaığın canlanıp onun yanına geldiğini düşünür. Aradaki benzerlik o kadar çoktur ki kadın tıpkı resimlerde anlatılan şeyleri yaşıyor gibidir. Genç kadın, Sami Sacit’ten hoşlanır fakat Sami Sacit mozaikten başka bir şey düşünmüyordur.

Kadın, onun bir mozaığın yanında heyecansız, aşksız yaşayışına anlam veremez. Aslında anlam veremediği şey, mozaığın canlı hali varken onun neden cansız olanı tercih ettiğidir.

⁴³ H.F.Es, “Spiker”, *Akşam*, 2 Aralık 1945, s.3.

Öykünün başına Sami Sacit'in duyduğu aşk, sanki bir kadın görünümüneymiş gibidir fakat öykünün sonunda bu aşkın bir kadına değil de işine olduğu anlaşılır.

AHMET RIFAT

“Aktörün Oğlu” adlı öykünün başkişilerinden biri olan Ahmet Rifat, tiyatro sanatına tutku derecesinde bağlı, idealist bir oyuncudur. Kendi düşüncelerine göre tüm tiyatro oyuncularını gibi bohem bir hayat yaşar. Evli ve bir erkek çocuk babasıdır. Elli yaşın üstündedir. Oğlu üniversiteyi bir Avrupa şehrinde okur. Eğitime çok önem verir.

Ahmet Rifat, gençliğinde mühendis olmasını isteyen babasının arzusuna itiraz ederek ne pahasına olursa olsun aktör olmaya çabalar. Onun için oyun sonrasında duyduğu alkışlar dünyanın en değerli hazinelerinden daha kıymetlidir. Bu nedenle de asla para kazanabileceği bir işte çalışmayı düşünmez ve kendi hayalini gerçekleştirir. Evlendikten sonra da oğlunu bir aktör olarak yetiştirmeye uğraşır. Oğlundan aktörlerin sahip olduğu düzensiz ve hovarda hayatı yaşamasını ister. Ona her akşam eve erken geldiği, erken uyandığı, aşk yaşamadığı ve düzgün giyindiği için kızar. Oğlunun bu yaptıklarını anlayamaz çünkü ona göre bir aktör bohem yaşamalıdır ve oğlu da bir aktör olacaktır.

AHMET RIFAT'IN OĞLU/ FETHİ

“Aktörün Oğlu” adlı öykünün iki önemli kahramanından birisi de Fethi'dir. Fethi'nin babası küçük rollerde oynayan bir aktördür. Annesinin ne iş yaptığı veya nasıl biri olduğu anlatılmaz. Dedesi ise oğlunun mühendis olmasını isteyen bu konuda ona çok baskı uygulayan despot biridir; fakat oğlunun iş seçiminde başarılı olamamış onun aktör olmasını engelleyememiştir.

Fethi'yle babası birbirlerine çok zıt özelliklere sahiptir. Birçok konuda aralarında büyük anlaşmazlıklar vardır. Fethi, babasının aksine oldukça düzenli yaşar, erken uyur, erken uyanır, kıyafetleri hususunda dağınık ve derbeder değildir, özenli giyinir, kravat takar. Çok mahcup, biraz sıkılgan, hesaplı ve kendi halinde bir delikanlıdır.

Babası küçüklüğünden beri onu aktör olması için eğitir. Ona sürekli çeşitli oyunlar ezberletip, gösteri yapmasını ister. Bu tür durumlarda, utangaç bir yapıya sahip olan Fethi, mahcup bir duruma düşer ve hiçbir zaman bir aktör olmak istemez. Onun tek amacı mühendis olmaktır. Bu konuda babasıyla büyük kavgalar yapar ve en sonunda ona tiyatro eğitimi alacağını söyleyerek yurtdışına gider ve matematik eğitimi alır. Aslında bir anlamda babasıyla aynı kaderi yaşar ve aynı kararlılığı gösterir. Fehmi'nin babası da meslek seçimi konusunda kendi babasıyla anlaşamamış fakat yine de isteklerini gerçekleştirmeye çalışmıştır. Fehmi de aynı babası gibi kendi babasıyla iş seçimi konusunda anlaşamamış ama yine isteklerini gerçekleştirmek uğruna her şeyi yapmıştır.

ÖĞRETMEN

“Keman” adlı öykünün yan kahramanı olan müzik öğretmeni, idealist bir profilde tanımlanmaktadır. Hakkında pek bilgi verilmeyen kahramanın hayatı sadece okul çerçevesinde anlatılır. Okuldaki tüm öğrenciler müzik dersini çok sever. Diğer derslerde sıkıldıkları halde müzik dersini sabırsızlıkla beklerler. Bunun nedeni ise genç biri olan müzik öğretmenlerinin onlara çok güzel şarkılar okutturmasıdır. Üstelik tüm okulda “Küçük Bey” diye çağrılan şımarık bir paşa çocuğu vardır. Bu çocuğa hem arkadaşları hem de öğretmenleri müsamahalı davranmakta, ona ayrı muamele etmektedir. Diğer öğrencilere numaralarıyla hitap edilirken bu çocuk, Küçük Bey diye çağrılır. Ona numarası ile hitap eden tek kişi müzik öğretmenidir. Bu da onun eşitlikçi bir tavrının olduğunu, okuldaki tüm çocuklara eşit muamele ettiğini gösterir.

1.2.10. ŞEFKATLİ, YARDIMSEVER, FEDAKÂR, SORUMLULUK SAHİBİ KİŞİLER

Hikmet Feridun’un öykülerinde yardımsever ve fedakâr kişiler çok sık anlatılmaz. Genellikle bencil anlayışa sahip insanları eleştirirken yazar, onların karşısı olarak bu tür insanlara yer verir.

GENÇ KIZ

“Bahar Nezlesi” adlı öyküde güzelliği dolayısıyla değil, şefkati ve duyarlı bir insan olması dolayısıyla sevilen ve evlenilmek istenilen bir kadın öykülenir. Kahramanın adı ailesi ve yaşadığı yer belirtilmemiştir. Göz alıcı bir güzelliğe sahip değildir. Bunun yanına şefkat dolu bir kalbi vardır; çok hassas ve fedakârdır.

Öyküde başkahramanın evlenmek istediği kız olarak karşımıza çıkar. Genç kızın evlenmek için tercih edilme sebebi onun özverili, şefkatli, yardımsever kişiliğidir. Başkahraman kısa süreliğine teyzesinin evine ziyarete gelmiştir. Genç kızla da bu evde tanışır. Evde bir grup kızlı erkekli topluluk vardır. Genç kızın öykünün mekânı olan evde hangi vasıfla ve amaçla bulunduğu belirtilmemiştir ancak uzun süre o evde vakit geçirdiği için ev halkından biri olduğu dolayısıyla da başkahramanla akraba olduğu sonucunu çıkarabiliriz.

Bu iki genç tanışmış olmalarına rağmen aralarında fazla bir samimiyet gelişmemiştir. Evde çok sayıda genç ve güzel kız vardır ve öykünün başkahramanı genellikle bu kızlarla ilgilenmektedir. Kısa bir süre sonra eve gelen misafir bahar nezlesi olur. Bu genç, hastalıktan ve hasta olmaktan çok korkmaktadır. Onun hasta olduğunu gören genç kız, hastalığı boyunca bir bakıcı gibi bu delikanlıyla ilgilenir. Her sabah kahvaltısını onun istediği gibi hazırlar, arkasına yastıklar koyar, tülbentten yumuşak nezle mendili diker, meyve şerbetleri hazırlar ve canı sıkılmasını diye ona kitaplar okur, eğlenceli olaylar anlatır. Yemeği bile kaşıkla yediren genç kızın

yanında şımarık bir çocuk gibi davranan adam, onun için önceleri bir işkence olan nezle hastalığını sevmeye başlar.

Genç kız daha önce onun varlığından bile haberdar olmayan bu adamın hasta yatağını eğlenceli bir mekân haline getirir. Onun bu kadar özverili ve şefkatli oluşu, serseri, bekâr hayatı yaşayan ve evlenmeye hiç niyeti olmayan delikanlıyı çok etkiler. Ev sahibinin yeğeni olan misafir, böyle bir kadınla birlikte olmanın kendisi için büyük bir şans olacağını düşündüğü için onunla evlenmeye karar verir. Evde birçok güzel kız olduğu hâlde delikanlının bu kızla evlenmeye karar vermesi güzelliğinden ziyade şefkatin ve merhametin çok daha büyük önem arz ettiğini ve insan hayatında daha gerekli olduğu sonucunu doğurur.

MÜFİDE

“Çocuk” adlı öyküde yine şefkati nedeniyle iltifat ve değer gören bir kadın anlatılır. Öykünün başkahramanı olan Müfide çok şık ve güzel bir kadındır. Kahramanın mezun olduğu okul belirtilmemiştir ancak iyi bir eğitim gördüğü, iki yabancı dil bildiği belirtilir. Bir şirkette çalışır ve çalıştığı şirketin en önemli memurlarından biridir. Müfide, bekârdır, evlenmeye hiç sıcak bakmaz. Hayatını kendi kazanmayı, kazandığı parayı da istediği gibi harcamayı düşünür ve yanında evlilik bahsinin açılmasını bile istemez.

En büyük özelliği sevgi ve şefkat dolu biri oluşudur. Bu özellikleri öyküde şöyle anlatılır: bir gün vapurda kucagında küçük çocuk taşıyan bir adama yer verir. Daha sonra çocukla ilgilenmeye, onu sevmeye başlar. Aynı şekilde çocuk da kadını sevmiş hatta ona ‘anne’ diye hitap etmiştir. Vapurdaki bu karşılaşma ve kısa sohbetleri çocuk ve babasıyla arasında bir samimiyet oluşturur. Müfide, çocuğun annesinin bir yıl önce vefat ettiğini öğrenir. Karşılaştığı çocuğun annesizliği ve ona ‘anne’ diye hitap edişi onu büyük bir üzüntüye boğar. Çocuğa karşı ilgi ve alakası daha çok artar. Babasını her gördüğünde çocuğunu sormaya başlar. Her geçen gün içindeki üzüntüyle karışık acıma ve şefkat hissi daha da büyümektedir. Onunla ilgilenmeye; annesi olmadığı için yardımcı olmaya çalışır. Hatta küçük Yıldız’ın hastalandığı bir gün babasının ona iyi bakamayacağını düşünerek çocuğa kendi bakmak ister.

Kahraman, yavaş yavaş hem çocuğu hem de babasını benimsemeye, onların sorunlarıyla kendi sorunuymuş gibi ilgilenmeye başlar. Sadece Yıldız’ın değil babasının da içinde olduğu duruma üzülmemektedir. Yıldız’ın babası İhsan da çocuğuna annesinin yokluğunu hissettirmemeye çalışmakta, kızı için hem anne hem de babalık yapmaktadır. Bu tabloyu gören Müfide, İhsan’a karşı acıma, sevgi ve merhamet hissiyle karışık bir ilgi duymaya başlar. Nitekim onun bu ilgisi daha sonra aşka ve sevgiye dönüşür. Hiç düşünmemesine rağmen Yıldız’ın babasıyla evlenir. Baba ve kızı duyduğu sevgi böyle bir karar almasında etkili olmuştur. Bu da onun ne kadar iyi kalpli ve yardımsever biri olduğunu gösterir. Müfide iyi bir annenin sahip olması gereken tüm vasıflara sahiptir. Yüreği sevgi, merhamet, şefkatle doludur.

AHMET SELİM

“Ayrılış” adlı öykünün kahramanı olan Ahmet Selim, 47 yaşında, bir çocuk babasıdır, karısıyla belirtilmeyen bir sebep yüzünden ayrılmıştır. Oğlu 22 yaşındadır. Ne iş yaptığı belli değildir. Maddi durumu net bir şekilde belirtilmemiş olsa da uzun süreli yurtdışı seyahatine çıkabilmesi onun bu konuda maddi sıkıntı içerisinde olmadığını gösterir.

Ahmet Selim, oğlunu düşünen onun için endişelenen fedakâr bir babadır. Öykü onun bu özelliği yüzünden hayatına getirdiği kısıtlamaları anlatır. Kahraman, Sabahat adında bir kadına âşıktır. Onu tanıdığı günden beri hissettiği sevgi her geçen büyümüş ve içinde kök salmıştır. Kahramanın sadece sevgisi değil duyduğu korku hissi de paralel bir şekilde büyümüştür. Korkusunun sebebi sorumlulukları nedeniyle kendisine evlenmeyi yakıştırmıyor olmasıdır. Çünkü ona göre artık kendi için değil çocuğu için yaşaması gerekmektedir. Kafasını karıştıran sorun evlenmesinin oğlu tarafından hoş karşılanmama ihtimalidir.

Ahmet Selim oğlu konusunda çok hassastır onun fedakârlık yönü de burada ortaya çıkar. Bir yandan Sabahat’a olan hisleri büyürken bir yandan ayrılık düşüncesini kabullenmeye çalışır. Ümitsiz bir aşk çıkmazı içerisindedir. Hem Sabahat’tan ayrılmak istememekte hem de oğlunu üzmemekten korkmaktadır. Kendini bir tercih yapmak zorunda hisseder. İçinde bulunduğu duyguların sonunda Sabahat’tan vazgeçme kararı alır. Duygularına gem vurmayı, sevgilisini terk edip onu unutmayı planlar. Fedakâr bir baba görünümündedir. Sabahat’a karşı hisleri o kadar güçlüdür ki bu kararı hemen uygulamazsa bir daha ondan kopamayacağını düşünür. Ayrılma kararını ona söylemeye bile cesaret edemez. Bu nedenle uzun bir seyahate çıkmayı planlar. Sabahat’la son bir kez görüşükten sonra vapura biner. Vapurun ayrılma vakti yaklaştıkça içinde büyük bir acı hisseder, her duyduğu vapur düdüğü onu sevdiği kadından uzaklaştırarak acısını biraz daha artırır. Oğlu için delice sevdiği kadından ayrılır. Bu şekilde öyküde kahramanın fedakârlık yönü ön plana çıkarılmış olur.

SABAHAT

“Ayrılış” öyküsünün yan kahramanı olan Sabahat 30- 35 yaşlarında, genç görümlü güzel biridir. Bir çocuk sahibi dul bir kadındır. Oğlu 14 yaşındadır. Öykünün başkahramanı olan Ahmet Selim’e âşıktır.

Kahraman öyküye fedakârlık yönüyle konu olur. Sabahat, fedakâr ve sorumluluklarının farkında bir annedir. Hayatını oğlunu yetiştirmeye, onu mutlu etmeye adanmıştır. Oğlunu üzebilecek tüm şeylerden uzak durmaya çalışır. Bu nedenle de delice âşık olduğu adamla ayrılma kararı alır.

Sabahat, Ahmet Selim’e karşı büyük bir aşk besler. Onu gördüğü zaman gözlerinin içi umutla parlamaktadır. Günden güne artan sevgisi zamanla Sabahat’ı korkutmaya başlar. Ahmet Selim’i çok sever fakat her ikisinin de yetişkin çocuklarının olması onu tedirgin etmektedir. Sabahat, henüz genç sayılabilecek bir yaşta olmasına rağmen artık hayatını oğluna adaması ve onu üzebilecek şeylerden kaçınması gerektiğini düşünür. Ona göre oğlu evliliğinden rahatsızlık duyacaktır. Bu nedenle de çok sevmesine rağmen Ahmet Selim’den uzaklaşması ondan ayrılması

gerekmektedir. Bunun için kimselere haber vermeden uzun sürecek bir deniz seyahatine çıkar. Bu şekilde sevdiği adamla ayrılmış olacaktır; fakat onunla aynı hisleri düşünen ve aynı çözüm yolunu bulan Ahmet Selim’le aynı vapurda karşılaşır. Hayat onların fedakârlık yapıp kendi mutluluklarından feragat etmelerine müsaade etmez fakat bu durum Sabahat’ın çocuğunu kendinden fazla düşündüğü, onun için her türlü fedakârlığı sakınmadan yapabileceği gerçeğini değiştirmez.

ŞAZIYE

Şaziye, “Telefon” adlı öykünün başkahramanıdır. Yedi yıl önce eşini kaybetmiş, bir çocuk annesi dul bir kadındır. Kızı yatılı okulda okur. Kocasını, Şaziye’den yaşça büyük, göbekli, kel ve olgun bir adamdır. Şaziye genç kızlığında kocasından çok farklı biriyle evlenmeyi hayal etmiştir. Kocasını iyi kalpli, ciddi bir adam olmasına rağmen evliliği genç kızlık hayalleri yüzünden kısmen de olsa hayal kırıklıklarına sebep olmuştur.

Şaziye, evliliğini yaşadığı hayal kırıklıklarının gölgesinde hırpalamamış, yuvasını mutlu kılmak için elinden geleni yapmıştır. Evliliği boyunca eşi ve çocuğuyla ilgilenmiş eşi öldükten sonra kendisini tamamen kızına adanmıştır. O da öyküye kızına karşı gösterdiği bu fedakârlık yönüyle konu olur. Kahraman, kızının huzuru için kendi mutluluğundan vazgeçer. O, hayatını kızını çerçevesinde şekillendiren fedakâr bir annedir. Kocasının ölümü ve kızının yatılı okula gidişiyile yalnız kalan Şaziye, kızını için birçok istek ve arzusundan vazgeçer. Hatta genç kızlık hayalini süsleyen bir delikanlıyla evlenip mutlu olma ihtimali varken sırf kızını üzmemek için bu delikanlıyı hayatından çıkarır. Hayatında sadece kızına yer vermek, onunla ilgilenmek ve onu üzmemek istemektedir. Kızı ve sorumlulukları hayatının merkezini oluşturur.

MEHLİKA

“Baba- Kız” adlı öykünün yan kahramanı olan Mehlika, temiz yüzlü, iyi kalpli, melek gibi bir kadın olarak tanıtılır. Zengin bir adamla evlenir ve ondan bir kızını olur. Kızını bir yaşındayken kocasını onları terk eder. Mehlika, bir daha ölümüne kadar, tam yirmi yıl boyunca kocasından haber alamaz. Kızıyla bir başına kalır. Maddi olarak güç durumlar yaşar. 45-50 yaşlarında vefat eder.

Kahramanın belirgin özellikleri iyi kalpli, fedakâr, sadık ve vefalı olmasıdır. Mehlika, kocasının onu ve kızını terk edişinden sonra zor zamanlar geçirir. Hem terk edilmenin hem de parasız ve kimsesiz kalmanın acısını yaşar. Bu acıların üstüne bir de çocuğunu babasız büyütme zorunda kalması eklenir ki bu içlerindeki en büyük acıdır. Kızına babasının yokluğunu hissettirmemek için elinden gelen her şeyi yapmalıdır. Zorlu bir hayat mücadelesi verir. Tüm hayatını kızına adar. Fedakâr bir annedir.

Asla başka biriyle evlenmeyi düşünmez. Bu düşüncesine etki eden tek şey kızını değildir o kocasına hâlâ tutkuyla bağlıdır. Ölümünden sonra kocasını onun eşyalarını satıldığı müzayedeye

gelir. Mehlika ölmüştür ve kızı yirmi bir yaşındadır. Hamdi müzayedede karısının bütün eşyalarını satın alır; fakat bir dikiş kutusunu ondan başka büyük istekle almak isteyen başka biri daha vardır. Dikiş kutusunu almak isteyen genç kız Hamdi'nin yanına gelerek, o kutunun annesine babası tarafında hediye edildiğini ve bu nedenle annesinin kutuya çok kıymet verdiğini, kutuyu satın almak istediğini ama yeterli parasının olmadığını söyler. Öykünün bu kısmı Mehlika ile ilgili önemli bilgiler içerir. Mehlika'nın onu ve kızını tek başına ve parasız bırakıp üstelik başka bir kadınla yurtdışına giden kocasına karşı hiçbir kızgınlığı yoktur. Oldukça iyi niyetli, iyi kalpli biridir. Hamdi'nin hediye ettiği dikiş kutusunu yıllarca saklaması ve o kutuya çok değer vermesi onun eşine büyük bir aşkla bağlı olduğunu gösterir. Ona duyduğu hisler öylesine derindir ki bir daha başka biriyle evlenmemiş hep kocasına sadık kalmıştır.

JANET

“ Sökülmüş Ceket” adlı öykünün başkışisi olan Janet, bir pansiyonda yaşar. İri mavi gözleri ve mini mini dudakları ile güzel bir görünüme sahiptir. Uzun, ince parmakları vardır. Seyahat etmeyi çok sever.

Erkekler konusunda son derece sert bir tavrı vardır. Kaldığı pansiyonun en yakışıklı gençlerine bile ehemmiyet vermez. Janet, büyük bir moda müessesesinde çalışır. Dikiş- nakış yapmayı bilen, eli hızlı, marifet sahibi biridir. Aynı zamanda yardımseverdir. Onun bu özellikleri okumak için yurt dışına çıkmış bekâr öğrencilerle olan diyaloglarında ortaya çıkar. Janet, normal şartlarda pek fazla konuşmadığı, çok samimi olmadığı bekâr öğrencilerin dikiş işlerini yapar. Bu teklifi kendisi yapmış, kaldığı pansiyondaki öğrencilerin yırtık, sökük elbiselerini ona getirmelerini istemiştir. Bunu sadece yardım amaçlı düşünmüş, herhangi bir ücret almamıştır. Kahraman kaldığı pansiyondaki öğrencilerin bu anlamdaki tüm isteklerine cevap vermiş bundan hiç yorulmamış, kaldıkları müddetçe onların elbiselerini tamir etmiştir.

SERMET

“Antika” adlı öykünün yardımsever, şefkat sahibi kahramanı Sermet, beyaz saçlı, uzun boylu, elli yaşlarında, saygın biridir. Oldukça yakışıklı olan Sermet, antika meraklısıdır.

Öyküde onun yardımseverlik özelliği anlatılır. Eskiden kadınlarla beraber vakit geçirmekten hoşlanan Sermet, yaşlandıkça bu ilgisini büyük oranda antikalara yöneltmiştir. Aslında kadınlara duyduğu ilgi zaman geçtikçe eski kadın eşyalarına yönelmiştir.

Sermet, bir gün çok sevdiği antikacılar çarşısında gezerken, çarşının ve oradaki eski eşya görüntüsünün aksine gencecik bir kız görür. İlk dikkatini gençliği dolayısıyla çeken kız daha sonra büyük bir güdültüye sebep olur. Genç kız, çok pahalı bir antikayı düşürerek kırmıştır. Üstelik o parayı ödeyecek durumda da değildir. Satıcı tarafından azar işittiği esnada Sermet gelir ve adamın parasını ödeyerek kızı bu zor durumdan kurtarır. Birden bire karşısına çıkan bu iyilik

meleği karşısında şaşkına dönen kız, borcunu taksitle ödemek istediği için Sermet'in adresini ister. Sermet ise kızın gururunu kırmak istemediğinden ona yanlış adres verir. Böylece genç kıza ikinci defa bir iyilikte bulunmuş olur.

YAŞLI KARI- KOCA

“Bir Evlenme Hikâyesi” adlı öykünün ikinci dereceden kahramanları olan yaşlı karı- koca bir apartman dairesinde yaşar. Bu yaşlı karı- kocanın en belirgin özelliği yardımsever olmalarıdır. Etraflarındaki insanlara sürekli yardım ederler.

Yan komşuları bekâr bir gençtir. Yaşlı çift, komşularının ihtiyaçlarını onlar söylemeden gidermeye çalışır. Oturdukları apartmanın duvarları ince olduğu için çok ses geçirir. Dolayısıyla yan dairelerinde konuşulan her şeyi rahatlıkla işitilir. Yaşlı çift duyabildikleri kadar yan komşularının tüm ihtiyaçlarını tedarik eder. Delikanlı ağzından kaçırıp da bir şeye ihtiyacı olduğunu söyleyemez hâle gelir; çünkü ağzından çıkan her istek yan komşuları tarafından hemen karşılanmaktadır.

Bir gün boş bulunup yüksek sesle evlenmek istediğini ama ona yardım edecek bir büyüğünün olmadığını söyler. Yan komşuları hemen bu isteği de değerlendirmeye alıp faaliyete başlar. Ertesi gün onu yemeğe davet eder ve yeğenleriyle tanıştırmak istediklerini söyler. Böylece komşunun bir sorununa daha çözüm bulmuş olurlar. Burada bir ayrıntıyı belirtmek gerekir ki yazar yardımsever bir çift yaratmaya çalışır ancak bu yardımsever kişinin istemeden kulak misafiri olup yardım etmesi bir çelişki doğurmaktadır fakat nihayetinde yazarın esasında belirtmek istediği bu iyiliksever, güleç yüzlü ihtiyarların yardımıyla mutlu bir yuva kurulmasıdır.

MAHİR

“İyilik Seven Komşu” adlı öykü adından da anlaşılacağı gibi başkasına iyilik yapmayı çok seven hatta bu durumu oldukça abartılı bir şekilde yaşayan Mahir'i anlatır. Mahir, orta yaşlarda evli bir adamdır. Karısıyla eski, yıkık dökük bir evde yaşar. Kahramanın en belirgin özelliği aşırı derecede yardımsever olmasıdır. Öykü, sadece onun bu özelliğini anlatmaktadır.

Mahir, komşularının, tanıdıklarının tüm işlerine yardım etmekten büyük bir haz duyar ancak bu durumu biraz abartılı bir şekilde yapar. Birinin herhangi bir konuda yardıma ihtiyacı olduğunu öğrendiğinde hemen o işle ilgilenmeye başlar. Bu kişi uzaktan tanıdığı biri bile tavrı değişmez. O kadar canla başla çalışır ki insanları şüpheye düşürür. Yardım ettiği insanlar onun bu kadar can-ı gönülden çalışmasının altında farklı menfaatler yattığını düşünür. Oysa o, hiçbir menfaat gözetmeden sadece insanların faydası için uğraşır.

Kahraman daha önce çok fazla samimi olmadığı sadece selamlaştığı bir komşusunun bahçesini düzenlemek istediğini öğrenir. Hemen yanına gider ve tüm işleri yürütmek için izin ister. Çok sayıda işçi tutar ve bahçedeki işler bitene kadar sabahtan akşama kadar, sanki kendi

bahçesini düzenliyor gibi orada vakit geçirir. Sonunda komşusu mükemmel bir bahçeye sahip olur. Bu yardımlarının karşılığında da çok ehemmiyetsiz bir iş yapmış gibi davranır. İltifata bile gerek görmez, insanların memnuniyeti tek gayesidir. Aynı komşusunun evini de tamir ettirir. Üstelik bu işleri oldukça ucuza mal etmiştir.

Çok yetenekli ve tez canlı biri olan Mahir'den bütün mahalle memnundur, herkesin sevgisini ve saygısını kazanmıştır. Ancak bu kadar özverili ve yardımsever olan Mahir, başkalarının işlerinden vakit bulup kendi işleriyle ilgilenememektedir. Kendi evi ve bahçesi yıkık dökük bir haldedir. Karısı, onun sürekli başkaları için uğraştığını ve kendisine vakit ayıramadığını söyleyerek şikâyet eder.

YAZAR KAHRAMAN

“Milyonerler” adlı öykünün ikinci dereceden kahramanı olan adamın adı verilmemiştir. Orta yaşlarda olan bu adam, İstanbul bahçelerinde oturup manzara seyretmeyi sevmektedir. Bu nedenle sık sık ve bir aksilik olmadığı müddetçe bu tür açık alanlara gidip oturmaktadır.

Öyküde başkahramana sürekli borç para veren biri olarak karşımıza çıkar. Yazar kahraman, eski bir tanıdığının oğluna geri vermeyeceğini bilerek sürekli borç vermektedir. Bu da onun yardım etmeyi seven, iyi niyetli biri olduğunu gösterir.

1.2.11. GEÇMİŞE BAĞLI, SAPLANTILI KİŞİLER

Hikmet Feridun'un öykülerinin bir kısmında geçmişe bağlı kalan, geçmişini unutmayan, vefalı kişiler yer alır. Bu öykülerde kahramanlar, andan geçmişe bir yolculuk yapar ve hatıralarını naklederler. Bunlar genellikle aşk hatıralarıdır. Kahramanlar aradan uzun yıllar geçse bile yaşadıkları aşkları unutamadıkları için hep geçmişe bağlı bir şekilde yaşarlar. Bu geçmiş bazen “Hatıralar Arasında” öyküsünde Orhan, “Yelpaze”de Şakir Raşit'in yaşadıkları gibi saplantı halindedir. Bazen “Aşk Hatıraları” adlı öyküde anlatılan Feriha'da olduğu gibi saygı uyandırır.

FERİHA

“Aşk Hatıraları” adlı öyküde anlatılan Feriha, Cemal'le evlidir. Feriha orta yaşlardadır. Çocukları yoktur. Kocasına büyük bir aşkla bağlıdır. Feriha'nın öyküdeki en belirgin özelliği duygusal ve geçmişe bağlı biri olmasıdır. Gözleri geçmişe takılı kalmıştır; çünkü yaşadığı her şeyde ve her yerde geçmişten izler bulur. Bulduğu anla ilgilenmek yerine geçmişi yâd etmeyi tercih eder.

Feriha'nın en çok hatırladığı Cemal'le yaşadığı eski günleridir. Cemal'i çok sever ve bu yüzden onunla ilgili her şeyi çok fazla önemser. Onun için her anı, her gün her yaşantı çok değerlidir. Cemal'in sinirli bir anında etrafını yırttığı kibriti bile saklar; yağmurdan kurtulmak için bir ağacın altına sığındıkları günü bile hatırlar. Eşinden de aynı hassasiyeti göstermesini bekler. Sürekli onu, hatıralarını unuttuğu için saygısızlıkla suçlar. Feriha'nın her olayı hafızasında tutması ve sürekli Cemal'e sorması eski hatıralar yüzünden mutsuz olmalarına sebep olur. Cemal her defasında Feriha'nın sorduğu şeyleri hatırlayamamaktadır. Bu ise Feriha için büyük bir kavga sebebidir. Bu kavgalardan bıkan Cemal, artık karısıyla yaşadığı her şeyi bir deftere kaydetmeye ve daha sonra bunları ezberlemeye başlar.

ORHAN

“Hatıralar Arasında” öyküsünün en önemli kişi Orhan'dır. Orhan orta yaşlarda bekâr biridir. Dört yıl büyük bir aşk yaşadığı kadını kaybedince hayatı yeni bir yön kazanır. Artık geçmişine saplanıp kalan biridir. Hayatına bir daha hiçbir kadının girmesine izin vermemiştir.

Büyük aşkını kaybeden Orhan, onun köşkünü ve bütün eşyalarını satın alır. Daha sonraki hayatını onun evi ve eşyası içinde hapseder. Feride'nin sevdiği çiçekleri alıp vazoya koyar, sevdiği şekerleri alıp yatağının yanına, en sevdiği geceliği ise yatağının üstüne koyar. Odaya Feride'nin sürekli kullandığı parfümü sıkar. Daha sonra Feride'nin sesinin kayıtlı olduğu plağı takar ve onun sesi eşliğinde hayaller kurar. Onun hayattayken yaptığı her şeyi yapar, evde sanki Feride canlıymış, ölmemiş gibi bir davranır. Feride'nin hayali, Orhan'ın yaşaması için yeterlidir.

ŞAKİR RAŞİT

“Yelpaze” öykü kişisi Şakir Raşit, çok terbiyeli, sesiz, sakin ve saygılı biridir. İş yerindeki çaycılara bile “zâtı âliniz” diye hitap eden kahraman çok naziktir. Onun sinirlendiğine kimse şahit olmamıştır. Yirmi dokuz yıldır aynı iş yerinde çalışır. İş hayatına yirmili yaşlarda başladığı düşünülürse elli yaş civarındadır. Kahramanın en belirgin özelliği bir nesne vasıtasıyla geçmişe duyduğu bağlılık hissidir.

Şakir Raşit, işine ve iş yerine gönülden bağlıdır; oradan ayrılmayı hiç düşünmemiştir. Otuz yıldır arkadaşlarını hiçbir konuda kırmayan, incitmeyen Şakir Raşit'in tek bir kusuru vardır. O da yıllardır hiç kimseye göstermediği küçük çekmecesidir. Onların bütün merak ve ısrarlarına rağmen çekmeceyi başkasının yanında hiç açmaz.

Şakir, iş gereğince il dışına çıkar. Onun çekmecesinde olduğu tahmin edilen bir evrak acilen gerekli olur. Tüm çekmeceleri arayan iş arkadaşları müdüre evrakı bulamadıklarını söylerler. Müdür ise kilitli olan çekmecenin de aranmasını ister. Tüm iş yeri çalışanları nefeslerini tutup çekmecenin açılmasını bekler. İçinde eski bir aşk hatırası, bir yelpaze vardır. Şakir, iş yerine gelince çekmecesinin açıldığını görür üstelik iş arkadaşları onunla alay etmeye başlamışlardır bile.

Bu durum karşısında o güne kadar hiç sinirlenmemiş olan Şakir, deliye döner, herkese bağırır. Bir müddet sonra tüm eşyalarını toplayarak 29 yıldır çalıştığı iş yerinden ayrılır.

SERMET

“Kasa” öyküsünde geçen Sermet, çok zengin biridir. Tüm hayatını hovardalık yaparak geçirir; servetini bu yolda harcar ve öldüğünde varislerine hiçbir şey bırakamaz. Ancak varisler mutlaka bir yerlerde parasının olduğunu düşünürler. Bir gün bankadan Sermet’e ait bir kiralık kasa olduğu haberi gelir. Sevinen bütün varisler onun paralarını bulmayı ümit ederlerken kasanın içinden eski aşk hatıraları çıkar. Yaşadığı aşkların hepsinden küçük bir hatıra alan kahraman bu hatıralara o kadar kıymet vermiştir ki onları bir bankanın kasasına koymuştur. Kasada kurutulmuş çiçekler, jartiyerler ve çeşitli kadın eşyaları vardır.

SAMİ SACİT

“Mavili Kadının Kocası” adlı öyküde anlatılan kahraman ak saçlı ve oldukça yakışıklı bir adamdır. Meşhur bir roman yazarıdır. En büyük özelliği sevdiği kadının “koku”na duyduğu saplantılı ruh hâlidir.

Gençliğinde Karolin adında bir kadınla tanışıp onunla dört gün delice eğlenir. Kadın, Amerika’ya gidince onu ve özellikle de kokusunu hiç unutmaz. Karolin’i düşündüğünde aklına hep bu koku gelir. O kokuyu yirmi yıla yakın bir zaman her yerde arar. Seyahate çıktığı esnada o kokuyla karşılaşır. Kokunun sahibinin Karolin olduğunu düşünür. Oysa bu kadın, Karolin’in kız kardeşidir. Karolin evlenmiş ve Çin’e yerleşmiştir. Yıllardır kokusunu bile her yerde aradığı kadının evlendiğini duymak Sacit’i çok sarsar.

MEHLİKA

“Eski Bir Aşk” öyküsünün yan kahramanı olan Mehlika, 45–46 yaşlarındadır. Sarı lüle saçlara ve camgöbeği renginde gözlere sahiptir. İstanbul’da oturur. Evli ve iki torun sahibidir. Öykünün başkahramanı olan Ferdi, onun gençlik aşkıdır.

Mehlika’nın en belirgin özelliği geçmişe bağlı, vefalı ve duygusal biri olmasıdır. Bu özelliği ilk aşkı Ferdi konusunda belirgin bir şekilde görülmektedir. Mehlika gençlik yıllarını birlikte geçirdiği sevgilisi Ferdi’yle küçük bir sebep yüzünden ayrılmıştır. Bu ayrılıktan sonra her ikisi de birbirlerinden uzak ve farklı hayatlar yaşarlar ama birbirlerini hiçbir zaman unutmazlar.

FERDİ

“Eski Bir Aşk” öyküsünde anlatılan Ferdi, 45- 50 yaşlarındadır. Kahramanın çocukluğu Çamlıca tepelerinde geçer. Doğayı sever, manzara seyretmekten ve tabiatta vakit geçirmekten haz duyar. Aynı zamanda romantik biridir, sevgi dolu bir kalbe sahiptir. Öyküde Ferdi’nin geçmişte yaşadığı ilk aşka bağlılığı anlatılır.

MEHLİKA

“Bir Karşılaşma” öyküsünün başkahramanı olan Mehlika’nın kaç yaşında olduğu net olarak belli değildir. Kahramanın ilerlemiş bir yaşa sahip olduğu söylenebilir. Buna rağmen hala çok güzeldir. Öyküde eşini kaybeden kahramanın İstanbul’a dönüşünü anlatır.

İstanbul, kahraman için hatıralarının saklı olduğu kenttir. Bu nedenle döndüğünde uzun zaman ayrı kaldığı şehri gezmek eski anılarını yâd etmek ister. Öyküde özellikle geçmişe bağlılığı ve vefalı kişiliği nedeniyle ön plana çıkar. Boğaz gezintisi esnasında eski sevgilisi Sami’yi hatırlar.

1.2.12. ZAYIF İRADELİ KİŞİLER

ZEHRA

“Duvarı Aşınca” adlı öykünün en önemli kadın kahramanı olan Zehra, 12 yıldır dul yaşamaktadır. 45–46 yaşlarında ve oldukça şişman bir kadındır. Yalnız yaşar. Ailesine dair verilen tek bilgi Naciye adında uzak bir akrabasının olduğudur.

Öyküde yaşına yakışmayacak hareketleri olan, zayıf karakterli, hafifmeşrep bir kadın olarak anlatılır. Zehra, olgun biri değildir; yaşından beklenmeyecek taşkınlıklar yapar. Kendinden çok küçük olan komşusu Şemsi’den hoşlanır ve deyim terindeyse ona askıntı olur. Yüksek sesle sürekli “şen dul” şarkısını söyler, bu şarkıyla komşusuna dul ve yeni gönül maceralarına açık olduğu mesajı verir. Sürekli balkona çıkıp Şemsi’ye gülücükler gönderir. Komşusu Şemsi ise tam tersi ondan hiç hoşlanmamaktadır. İlgisini fark ettiği ve taşkın davranışlarından bıktığı için bahçeye ve balkona bile çıkmaz.

Şemsi, bu hareketlerinden iğrendiği için ondan köşe bucak kaçır. Buna rağmen Zehra, Şemsi’nin ondan hoşlandığını düşünmeye başlar. Kendi hisleriyle o kadar meşguldür ki onu ziyarete gelen uzak akrabası Naciye’yle Şemsi arasında bir yakınlaşma olduğunu dahi fark edemez.

Zehra’nın kendine denk birine değil de ondan çok genç birine âşık olması ve onun ilgisine mazhar olabilmek için olmadık taşkınlıklar yapması zayıf karakterli biri olduğunu gösterir.

NAİL

Nail, “Aman Ne Güzelleşeceksin!” adlı öykünün en önemli kahramanıdır. Bekârdır. Yakışıklı olduğunu düşünen çirkin biridir. Kahraman, sağlıklı bir benlik algısı geliştirememiş, kendine güveni olmayan, zayıf karakterli biridir. Yakışıklı görünme, kadınlar tarafından beğenilme konusunda büyük bir zaafa sahiptir. Bu zaafını bilen kadınlar bunu kullanıp onu komik durumlara düşürürler. Her hafta kadın arkadaşları ona yakışacağını söyleyip saçında, bıyığında, yüzünde çeşitli değişiklikler yaptırırlar. Nail, sırf onlar istediği için kılıktan kılığa girer, onların beğenisini kazanmaya çalışır. Bir hafta uzun, yukarı kıvrılan bıyık bırakır bir hafta gözlük takar, bir hafta da favorilerini uzatır. Yazar, onun bu halini orangutana benzetir. Nailse kadınları çok etkilediğini, onları baştan çıkardığını düşünür. Kahraman, her defasında biraz daha çirkinleşir ve komik görünür. Güzelleşebilmek ve kadınların ilgisini çekebilmek adına kılıktan kılığa giren Nail, etrafındaki insanların onunla dalga geçtiklerini anlayamayacak kadar kördür. O gerçekten yakışıklı olduğuna o kadar inanmıştır ki kendini ünlü sinema yıldızlarıyla kıyaslar. Onlara benzemeye çalışır.

NAZIM

“Mukaddes Hatıra” öykünün en önemli erkek kahramanı olan Nazım, bekârdır. İşi ve mesleği belirtilmemiştir ancak zengin biridir. Kahramanın güzel kadınlara karşı zaafı vardır. Nazım, öyküde bu zaafını kontrol edemediği için zayıf karakterli biri olarak anlatılır.

Para avcısı olarak tanınan güzel bir kadının yalanlarına bile bile inanmış gibi görünür ve bu yüzden hayli para kaybeder. Nazım, bu kadının zengin erkekleri çeşitli yalanlarla kandırdığını ve paralarını harcadığını bilir ama buna rağmen o kadınla arkadaş olur. Dört ay boyunca her gece sabaha kadar eğlenip, para harcarlar. Maddi olarak çok sarsıldığı için kadınla ayrılmak zorunda kalır ancak buradaki tutumu onun zayıf karakterli biri olduğunu gösterir. Kadın tarafından bilerek kandırılmıştır. Onun yalan söylediğini, erkeklerle parası için birlikte olduğunu bildiği halde kadının güzelliğine ve cazibesine dayanamayarak onun oyununa dâhil olmuştur. Bu da onun sağlam bir karaktere sahip olmadığını gösterir ki Nazım, iki ay sonra bu kadını başka bir arkadaşıyla görür, kadın aynı yalanları ona da anlatmıştır.

FAİK

“Saf Bir Delikanlı” adlı öyküde geçen Faik, genç ve bekârdır. Öykünün başkahramanları olan Güzide ile Mecdi'nin arkadaşı olarak karşımıza çıkar. Kahramanın en belirgin özelliği yalancı, kıskanç, ikiyüzlü dolayısıyla da zayıf karakterli oluşudur.

Kahraman, çocukluk arkadaşı Güzide'den hoşlanmakta onun ilgisini çekmeye çalışmaktadır. Faik'le Güzide bir salonun ortasında sohbet ederken Mecdi önlerinden geçer. Oldukça yakışıklı bir delikanlıdır. Ondan hoşlanan Güzide hemen kim olduğunu sorar. Eskiden beri Mecdi'yi kıskanan Faik, onu çok saf hatta biraz aptalca ve bayanlarla ilişki kuramayan biri olarak tanıtır. Amacı hoşlandığı kadını Mecdi'den uzaklaştırmaktır. Burada onun sevdiğini kıskandığı için bu şekilde davrandığı düşünülebilir ancak Güzide'nin ilgisini çekebilmek için çocukluk arkadaşı olan Mecdi'ye iftira atması ve onu kötülemesi onurlu bir davranış olmadığı gibi oldukça riyakâr bir tavrıdır. Onun söylediği şeylere rağmen Güzide, eğlenceli olacağını düşündüğü için Mecdi'yle tanışır. Çok zeki ve yakışıklı olan Mecdi'ye durumu hemen anlayıp ona göre davranır. Bu şekilde Güzide'yle iletişim kurmayı başarır. İkisi beraber gezmeye başlarlar. Güzide, Mecdi'nin hiç de saf biri olmadığını anlar ve ona gönlünü kaptırır. Faik, söylediği yalanlarla onları birbirinden uzaklaştırmak yerine yakınlaştırmış olur. Hem planı ters tepmiş, hem arkadaşına ihanet etmiş hem yalan söylemiş ve iftira atmıştır. Bu şekilde zayıf bir kişiliğe sahip olduğunu göstermiş olur.

LAMİA

“Kanepenin Altından” öyküsün yer alan yan kahraman dul bir kadındır. Ahlaken zayıf ve çapkın bir kadındır. Arkadaşlık bağları da çok kuvvetli değildir. Yakın arkadaşı olan Mebrure'nin sevgilisini baştan çıkarır. Mebrure, Fehmi'yle yaklaşık yirmi yıldır nikâhları olmadan aynı evde karı koca gibi yaşar. Bu çift zaman zaman Lamia'nın evine konuk olur. Bu şekilde Fehmi'yle tanışan Lamia ondan hoşlanmaya başlar. Fehmi'nin ilgisini çekmeye çalışır, yakınlık kurmak için fırsat kollar. Lamia, arkadaşının sevgilisini baştan çıkararak zayıf karakterli biridir.

YENİ GELEN BAYAN ÇALIŞAN

“Kalem Odası” hikâyesinin kahramanı güzel ve oldukça pervasız bir genç kızdır. Erkek arkadaşı vardır; ancak henüz evlenmemiştir. Kalem odasında, kâtip olarak çalışır. Daha doğrusu öykü onun buraya tayin edildiğini anlatır

Dairedeki çalışanların hepsi erkektir ve yıllardır beraber çalışmaktadırlar. Orta yaşlarda olan bu insanlar kendilerini oldukça yaşlı hissetmektedirler. Dolayısıyla daireye yeni gelecek olan bayan kâtipi heyecanla bekler. Onun gelişiyse sadece tozlu defterlere ve boş duvarlara bakmakla nasırlaşmış gözlerinin canlanacağını; güzel bir kadını izlemenin hepsini gençleştireceğini, yaşama sevinci vereceğini düşünürler. Yeni çalışan bayan gelir ancak odadaki iş arkadaşlarının hiçbiriyle konuşmadığı gibi onları erkek olarak da algılamaz.

Genç kız oldukça pervasız, saygısız ve patavatsızdır. İş arkadaşlarının hiçbiriyle konuşmaya değer bulmaz. Onların yanında bacaklarını uzatarak oturur ve eteklerinin savrulmasını önemsemez. Erkek arkadaşıyla telefonda çok rahat bir üslupla sohbet eder. Onun için dairedeki erkekler önemsiz insanlardır. Bu da onun özellikle kendinden yaşça büyük insanlara karşı saygı gösterme konusunda zayıf biri olduğunu gösterir.

NİMET

“Bir İptila” adlı öyküde yazarın ‘otomobiloni’ olarak tanımladığı araba binme tutkusu anlatılır. Öykünün başkahramanı olan Nimet, genç ve güzel bir kızdır. Öyküde hem küçüklüğü hem de yetişkinliği anlatılır. Fiziksel özellikleriyle ilgili detaylı bilgi verilmeyen kahramanın karakter özellikleri vurgulanır. Nimet, zengin ve yaşlı bir adamla evlidir. Maddi durumu iyi olan kahraman, iki araba sahibidir.

Küçüklüğünde her gördüğü arabaya rica ederek binen Nimet için motorlu taşıtlara binmek bir tutkudur. Nimet evlenmeden önce motosikleti olan bir gençle arkadaşlık yapar. Öyküde bu genç, insan azmanı, çirkin biri olarak tanımlanır. Nimet adı bilinmeyen bu genci sevmemiştir. Sevmediği halde sırf motosikletine binebilmek için onunla arkadaşlık kurmuştur. Nimet, kocasıyla da sırf bu tutkusunu gerçekleştirebilmek için evlenir. Onunla evlenerek iki tane araba sahibi olur.

Yazar, aralarında yaş farkı olan çiftlerin evliliklerinde genellikle büyük bir aşkın varlığından bahseder. Aşkın olmadığı öykülerde ise maddi güç evlenme sebebi olarak gösterilir. Bu öyküde de genç kızın kocasına duyduğu aşktan hiç bahsetmemesi üstelik genç kızın hiç hoşlanmadığı halde çirkin insan azmanı ama motosikleti olan bir gençle arkadaş olması, onun araba tutkusu nedeniyle yaşlı ve zengin biriyle evlendiğini göstermek içindir. Bu ise sağlıklı bir insan davranışı değildir. İnsanların maddi güçlerini yahut çeşitli olanaklarını kendi hazları için kullanır. Kendini ve hayatını tutkuları için heba eder. Nimet zaafı için birçok manevi değeri hiçe saymış zayıf karakterli biridir.

1.2.13. NAZİK VE DÜŞÜNCELİ KİŞİLER

NAİL

“Beyazlı Kadın” öykü kişisi Nail beyaz kasketli, lacivert ceketli, beyaz pantolonlu kılık kıyafetine dikkat eden, nazik biridir. Seyahat etmeyi sever. Kahraman bekârdır, İstanbul’da ikamet eder. Nail, yurtdışı seyahatler yapabilecek maddi olanaklara sahiptir. Ne işle uğraştığı hakkında bilgi verilmez.

Oldukça nazik ve düşüncelidir. Öykü onun bu özelliklerini değişik bir şekilde işler. Aslında öyküde olay örgüsü vurgulanmak istenmiş bu minvalde kahramana da bir karakter yüklenmiştir. Onun karakter özelliği öyküyü süslemekten öteye geçmez. Yazar kahramanın bu özelliğini belirginleştirme gereği duymamış, detaylara da önem vermemiştir. Kahramanın nazik yönü öyküde küçük bir ayrıntı olarak kalmıştır.

Kahraman bir gemi seyahati esnasında güverteden bir kadının ona el salladığını, öpücükler gönderdiğini görür. Kadına dikkatlice bakar fakat bu davranışının onu sevinçten çılgına çevirdiğini görür. Anita adında bir kadın onu sevgilisi olan Mr. Brown’a benzetmiştir ve bağırarak onu görmek için Tunus’a geleceğini söyler. Nail, Bu kadına hemen telgraf çekip Mr. Brown olmadığı söyler fakat telgrafi çektiğinde kadın çoktan gemiden inmiş ve Tunus uçağına binmiştir. İyi yetişmiş bir beyefendi olan Nail, Anita’yı engellemek adına elinden geleni yapar ancak onun

hızına yetişemediği için başarılı olamaz. Kahraman, Tunus'a inmeden kadın gelip onu botla alır ve büyük bir şaşkınlık yaşar çünkü gördüğü adam Mr. Brown değildir. Onca yolu aşıp geldikten sonra hemen dönmek yerine biraz birlikte gezmeye karar verirler. Bu gezinti esnasında aralarında bir yakınlık doğar ve yaklaşık dört yıl İstanbul'da beraber yaşarlar. Nail, Anita ile konuşurken her zaman çok ince ve naziktir.

Anita, başka bir gün gerçek Mr. Brown'u görür ve ondan köşe bucak saklanır. Anita'nın uğruna birçok çılgınlık yaptığı adamdan bu şekilde kaçması Nail'in ona olan güvenini sarsar. Kadınların delice sevdikleri bir erkeği kolaylıkla terk edebileceğini düşünür. Nail, hiçbir zaman Anita'ya koşulsuz güvenmez, bir gün onu terk edebileceğini düşünür; ama düşüncelerini Anita'yı üzmemek için onunla paylaşmaz.

NECLA

“Unutulan Mektuplar” adlı öyküde geçen Necla genç bir kızdır. Oldukça saf ve mazlum bir görünümü vardır, mahcup ve duyarlı biridir. Öyküde onun nazik ve kırılğan yönü vurgulanır.

Necla her gün aynı vapurda yolculuk yaptığı bir adamdan hoşlanmaktadır. Ancak bu düşüncesini açık edecek herhangi bir girişimde bulunamamıştır. Bir gün vapurda bir mektup destesi bulur. Aynı zamanda çok hassas biri olan Necla, mektupların kime ait olduğunu anlamak için desteyi açarken bile tedirgin olur. Başka birine ait mektupları okumak onu rahatsız eder. Desteyi açınca büyük bir sürprizle karşılaşır. Mektuplar onun hoşlandığı adama aittir. Şemsi Şakir'in eski sevgililerinden gelen mektuplardır. Şemsi Şakir, mektupları aramış ancak bulamadığı için gazeteye kayıp ilanı vermiştir. Necla onları hemen sahibine teslim eder. Genç kız o kadar düşünceli ve naziktir ki Şemsi Şakir kızın bu tavırlarından çok etkilenir ve evlenmeye karar verirler.

NECLA

“Evlenmek Arzusu” adlı öykü kahramanı olan Necla kocası ve iki çocuğuyla beraber şehirden uzakta bir çiftlikte yaşar. Yaklaşık 10–12 yıllık mutlu bir evliliği vardır. Kocasını çok sever. Hem kocası hem de kendisi çok çalışkan, nazik ve düşünceli insanlardır. Bir gün çiftliklerine yağmurdan kaçan iki adam gelir. Necla evlerine gelen misafirlerini rahat ettirmek için elinden geleni yapar. Islanan elbiselerini özenle kurular, ütüler ve misafirlerine ikramda bulunur. Büyük bir nezaket sahibi, müşfik bir kadındır; çok misafirperverdir.

ŞEMSI

“Evlenmek Arzusu” öyküsünün yan kahramanı olan Şemsi, İstanbullu, evli ve iki çocuk sahibidir. Şehir dışında büyük bir çiftlikte ailesiyle beraber mutlu bir hayata sahiptir. Çok

misafirperver ve güler yüzlü bir adamdır. Sessiz sakin çiftliklerinde rahat bir hayat yaşar. Karısını ve çocuklarını çok sever. İstanbul'dan ayrılıp münzevi bir hayata başladıklarından beri farklı insanlarla konuşma özlemi içerisinde bu nedenle evine misafir gelmesinden hoşnut olur. Onlara çok nazik davranır. Misafirleri geldiğinde hemen eşini çağırır ve onlar için gerekli her şeyi tedarik eder. Kullanılmayan kıyafetlerini verir.

SEDAT

“Semt Arkadaşı” adlı öykünün kahramanı olan Sedat uzun yıllar yurtdışında gezmiş, Paris’te hariciye memurluğu yapmış, iyi eğitilmiş, ince, zarif biridir. Evli olup olmadığı kesin değildir.

Öyküdeki en belirgin özelliği sabırlı, anlayışlı, hoşgörülü ve nazik oluşudur. Kahramanın bu özellikleri kabadayı arkadaşıyla karşılaşınca fark edilir. Vapurda iki bayan arkadaşıyla Adalar’a giderken eski mahalle ve okul arkadaşı ile karşılaşır. Kahraman çocukluğundaki en yakın arkadaşının kabadayı tavırları nedeniyle karşılaştığına pek memnun olmaz. Vapurdan inince eski arkadaşı ısrarla bara gitmeyi teklif eder. Sedat, eskiden yakın arkadaşı olmasına rağmen Mahirle aralarında büyük bir kültür ve yaşayış farkı olduğunu düşünür ve bu nedenle de arkadaşını görme konusunda gönüllü değildir ancak onu kırmak istemediği için teklifini kabul eder, bayan arkadaşlarını da alarak bara gider.

Okul arkadaşı, ona “Monşer” diye hitap ederek nezaketiyle alay eder. İkide bir ensesine tokat atar. Sedat, onun bu davranışlarına çok sinirlendiği halde sesini çıkarmaz. Pek hoşlanmamış olsa da eski arkadaşını kırmak, onun neşesini kaçırmak istemez. Arkadaşı, yanlarında bayanlar olmasına rağmen kadınlarla ilgili, söylenmeyecek sözler sarf eder. Yanlarından geçen kadınlara sarkar. Barda kavga çıkarır. Sedat, defalarca sabrının taşıdığını ve arkadaşına tahammül edemeyeceğini hisseder ama yine de nezaketinden ödün vermez. Ne sert bir söz söyler ne de arkadaşını incitir.

CEVAT

“Denize Bakan Balkon” adlı öykünün başkahramanlarından olan Cevat, Mahmure ile üç yıllık evlidir. Öyküde en belirgin özelliği olarak nezaket sahibi olması anlatılır. Hatta insanları hiç kıramadığı için ağzı var dili yok biri olarak tasvir edilir. Anlayışlı, güler yüzlü, misafirperver ve düşüncelidir.

Öykü onun bu özellikleri yüzünden hayatını kısıtlamak zorunda kalışını anlatır. Cevat ve karısı yıllardır küçük ve güzel bir ev yaptırmayı hayal etmiştir. Evlendiği günden itibaren hayalini kurduğu bu küçük, kuş kafesi gibi evde geçireceği mutlu günleri düşünerek para biriktirir. Hayalindeki evin balkonu ise onu en çok mutlu eden yerdir. Bu balkonda eşiyile beraber akşam sefası yapacağını, bu zamanların çok romantik olacağını düşünür. Amacı yeni evinde saadet dolu zamanlar ve sakin bir hayat geçirmektir. Sonunda kendisine deniz kenarında güzel bir ev yaptırırlar. Ev, hayalindeki kadar güzel olur. Evi ziyarete gelenler, çok beğenir hele balkonuna

bayırlılar. Bu nedenle de her şeyiyle güzel olan ev, sürekli misafir ağırlar. Zamanla misafirden geçilmez bir hâl alır. Karı koca tek başlarına yaşayamaz olurlar. Her gün misafir ağırlamak zorunda kalırlar.

Misafirler, Cevat'ın mülayim kişiliği ve nezaketi sebebiyle kendi evlerindeymiş gibi davranır. Onun bu özelliğini fırsat bilip, kötüye kullanırlar. Cevat, her akşam gelen misafirlerden hayli rahatsızdır ama gitmeleri gerektiğini ima edebilecek bir eylemde bulunamaz. Öyküde bu özellikleri yüzünden Cevat ve eşi “dilsiz ve mahcup” insanlar olarak anlatılır. Kahraman, o kadar incedir ki evini bir mesire alanına çeviren konuklarına yine de nazik davranır. Kimi bu manzarada içmek güzel olduğu için, kimi çocuklarının oynaması için, kimi dedikodu yapmak için, kimi ise şiir yazmak için misafir olur. Zaman zaman evdeki misafirler arasında tartışma bile çıkar. Ev, tam bir keşmekeş yuvası olur.

Hem Cevat hem de karısı eşlerine, dostlarına, komşularına her zaman güler yüzlü, anlayışlı, nazik ve sıcak davrandıkları için gerçek hislerini açıklayamazlar. Duydukları rahatsızlığı dile getiremedikleri için misafirlere engel olmazlar ve evlerinde huzur bulamaz hâle gelirler. Onları evden çıkaramadıkları için de severek, umutla yaptırdıkları balkonu yıktırmak zorunda kalırlar.

MAHMURE

“Denize Bakan Balkon” adlı öykünün başkahramanlarından biridir. Cevat’la üç yıllık evlidir. Mahmure ve eşi mahcup, insanları kırmak istemeyen, onların isteklerine riayet eden, nezaket sahibi insanlardır. Öyküde onların bu özellikleri biraz da abartılarak verilir. Mahmure ve eşinin nazik yönü onları, kimseyi kıramayan basiretsiz insanlar hâline getirir.

Mahmure, evlendiği günden itibaren deniz kenarında güzel bir ev yaptırmayı hayal etmiş para biriktirerek yıllar sonra bu evi yaptırmıştır. Evine taşınacağı zaman orada çok rahat edeceğini, huzur dolu bir hayat süreceğini düşünür fakat bu düşüncesi bir hayalden öteye geçemez. Bu düşüncenin önündeki tek engel de hem kendisinin hem de kocasının nazik insanlar olmasıdır. Evi çok güzeldir. Etraftaki insanlar tarafından da çok beğenilen eve, sürekli misafir gelir. Çocuklarıyla baş edemeyen kadınlar, şiir yazmak isteyenler ya da arkadaşlarıyla güzel bir manzara eşliğinde âlem yapmak isteyenler hep onların kapısını çalar. Mahmure de insanları kırmak ve evine gelen misafire kötü davranmak istemediği için bu duruma katlanmak zorunda kalır. Evinde kocasıyla baş başa vakit geçiremez olur. Eve gelenlerin hatırlarını kırmak onları üzmemek istemediği için de çok severek yaptırdığı evin balkonunu yıktırmak zorunda kalır.

1.2.14. KABA, NOBRAN, KAVGACI, KABADAYI, DÜŞÜNCESİZ KİŞİLER

SELİM NECMİ

Öykünün başkışisi olan Selim Necmi, İstanbul'da bir apartmanın en üst katında yaşar. Ailesi hakkında bilgi verilmeyen kahramanın evinde sadece hizmetçisi olan orta yaşlı bir kadın vardır. Bekârdır.

Kahramanın en belirgin özelliği çok sinirli ve kaba biri olmasıdır. Çok aksidir; çabuk sinirlenir ve hemen bağırıp çağırmaya başlar. Oysa yakın arkadaşları onun aslında iyi kalpli biri olduğuna inanırlar. Bu nedenle de konuşurken onu sinirlendirmemek için çok dikkatli davranırlar. Hatta birçok arkadaşı ona 'merhaba' demeye bile çekinir. Selim Necmi, ortada herhangi bir sebep yokken bile sinirlenebilir ve arkadaşlarını kırar, onlarla darılır. Onun aksi davranışlarına maruz kalmak istemeyenler ondan mümkün olduğu kadar uzak dururlar.

Selim Necmi'nin en sinirli olduğu zamanlardan biri uykudan uyandırıldığı vakittir. Kendi uyandığında bile önüne her çıkan kişiye bağırarak Selim Necmi, uyandırıldığında sinirlerini hepten kontrol edemez hale gelir.

VEHPİ

Zayıf, kısa boylu, sarışın, orta yaşlı biridir. Etrafındakiler ona "Aksi Adam" lakabını takarlar. Aksi, sinirli, bencil bir adamdır.

Öykü onun bir tren yolculuğu esnasında yaptıklarını anlatır. Seyahati esnasında istediği yerde oturur ve insanların rahatsız olmasına aldırmaz. Çevresine korku saçan Vehpi, kendi haricinde kimsenin rahatını düşünmez.

LAMİA

"Kibar Sevgili" adlı öykünün yan kahramanı olan Lamia, bekâr bir kadındır. Öykünün önemli kişilerinden biri olan Sami'nin sevgilisidir. En belirgin özelliği kaba tavırlara sahip olmasıdır. Sokak jargonunu kullanır, kabadayı gibi davranır.

Öyküde Lamia'nın sevgilisine karşı kaba davranışları anlatılır. Kahraman, sevgilisi beş dakika geç kalınca onu ağır bir dille azarlar. Üstelik ona güvenmez ve kendisini kandırıldığını düşünür, mazeretini bile dinlemez. Küçük bir hata da bile oldukça anlayışsızca bir tavır sergiler. Sevgilisine bağırırken etrafta başka insanların olup olmamasını umursamaz. Sami'yi tüm arkadaşlarının yanında azarlar; onu küçük düşürür.

FAHRİYE

“Kibar Sevgili” adlı öykünün yan kahramanıdır. Bekâr bir kadındır, Fahri adlı bir gencin sevgilisidir. Kıskanç ve kaba biridir. Kabadayı ağızıyla konuşur, sevgilisi Fahri’yi arkadaşlarının içinde azarlar. Ona ağır hakaretler ederek bağırır. İnsanların içinde yüksek sesle özel meselelerini anlatmakta bir beis görmez. Bu bağlamda sosyal kaygı duymayan kaba, görgüsüz biridir.

ALVAREZ

“İki Tokat” adlı öyküde anlatılan Alvarez Meksikalıdır. California Üniversitesi’nde öğrencidir. Öyküde son derece sinirli biri olarak anlatılır. Çabuk kızar, çabuk parlar, hemen hiddetlenir, kavga eder, kızgın olduğu zamanlarda ne yaptığını bilmez. Zengin, son derece şımarık ama bir o kadar da güzel bir kız olan Janet’e âşıktır. Janet’e âşık olan tek kişi o değildir onunla beraber üç arkadaşı da aynı kıza âşıktır. Üstelik diğer üçü, oldukça nazik ve yakışıklı delikanlılardır fakat Alvarez oldukça sinirli, kaba aynı zamanda diğerlerine göre daha fakir ve çirkin bir gençtir. Hepsi Janet’in kalbini kazanmaya çalışır fakat kız Alvarez’e âşık olur, onunla nişanlanır. Bunun tek sebebi kırdı Janet ile gezerken, yaptığı şımarıklıklara dayanamayıp ona iki tokat atmasıdır.

KEMANCI

“Keman” öyküsünün başkahramanı olan adam, genç, biraz zayıf, güzel denebilecek biridir. Genç adam bir keman sanatçısıdır ve konseri için her gece saat 12 civarında çalışma yapar. Gündüzleri ise pek sokakta görünmez. Genç kemancı her yerde oldukça nazik davranır. Fakat bir öğleden sonra sokaktan geçen bir seyyar satıcıyla ona kelek karpuz sattığını söyleyerek kavga eder. Kavga esnasında aslında hiç de nazik bir adam olmadığı ortaya çıkar. Genç adam oldukça kaba bir tavırla, satıcıyla ağız dalaşı yapar. Satıcı bile adamın bu tavrını garipseyip bir şey söylemeden gider.

KADRIYE

“Yağmurdan Kaçış” öyküde anlatılan Kadriye, nezaketten uzak, kaba bir kadındır. Evli ve bir çocuk sahibidir.

Öyküde kahramanın özellikle kaba tavırları işlenir, gençliğiyle yetişkinliği arasında büyük değişimler geçirdiği belirtilir. Kadriye, gençliğinde nazik ve düşünceli biridir. Bu özellikleri yaşlandıkça değişim gösterir. Yaşlılığında oldukça kaba, çaçaron ağızlı, kavgacı bir kadın haline gelir. Onun bu tavırları hayatına giren erkekleri de etkilemiştir.

Kahraman, kocası ve çocuğu ile birlikte dışarı çıkıp bir pastanede oturur ancak yağmur yağdığı için epey ıslanmıştır. Pastaneye girer girmez bu durum yüzünden kocasını suçlar, yüksek sesle ona bağırmağa başlar. Kocasını küçük düşürecek sözler sarf eder. Kocasını ise hiç ses çıkarmadan korkak bakışlarla karısını seyreder.

AHMET

Ahmet, “Garip Bir Adam” öyküsünün yan kahramanlarından biridir. Hakkında çok fazla bilgi verilmemiştir. Çok şişman, kısa boylu ve gözlüklü biridir.

Öyküde Ahmet’in kaba ve garip tavırları anlatılır. Ahmet, henüz görmediği kız arkadaşıyla bir pastanede buluşmak için sözleşir. Kahraman, Beyoğlu’nda bulunan pastaneye gelir. Neredeyse bütün masaların boş olmasına rağmen dolu olan tek masaya gidip oturur üstelik masada oturan adamı tanımamaktadır. Tanımadığı adamın önünde bir sürü kâğıt vardır ve adam hararetle bir şekilde çalışmaktadır. Ahmet, sonradan oturduğu masadan adamı kaldırmak için epey uğraşır. İlk kâğıtların üstüne kahve döker daha sonra pipo içer ve dumanını adamın yüzüne üfler. Daha sonra parmağıyla trampet çalmaya başlar.

SAMİ

“Bir Karşılaşma” adlı öyküde geçen Sami, vapurda, ağzı açık bir şekilde uyuyan, yüzünde sinekler dolaşan, çürük dişli bir adam olarak tasvir edilir. Yazar özellikle kaba bir insan görüntüsü uyandırmaya çalışır. Gençliğinde romantik bir yapıya sahiptir; sevgilisi Mehlika’nın evinin önünde, onu uzaktan görebilmek için sandalla saatlerce gezip geceler boyu uykusuz kalır. Fakat ilerleyen yaşlarda düşüncelerini değiştirmiş bunun gibi davranışların gereksiz olduğunu düşünmeye başlamıştır. Eski günlerini hatırladıkça kendisine çok kızar. Yazar, insanların yaşlandıkça değiştiği gerçeğini göstermek için gençliğinde narin bir ruha sahip olan adamı, yaşlılığında oldukça kaba biri olarak anlatır.

MAHİR

“Semt Arkadaşı” adlı öykünün en önemli kişisi kabadayı Mahir’dir. Mahir, siyah fötr şapkası simsiyah kaşlarından birini kapatmış, bıyıkları akrep kuyruğu şeklinde yukarıya doğru kıvrılmış, önü açık yakasız gömleği ve görünen kavuniçi fanilasını ile tam bir kabadayı görünümündedir. Ayağında yumurta ökçeli külhanbeyi pabuçları, elinde az boncuklu, fakat püskülü uzun, sarı, kısa bir tespah vardır. Sağ omzunu kulak memesinin hizasına kaldırmış bir şekilde yürümektedir. 12-13 yaşlarında iken tulumbacı olmaya heveslenir ve okul ile ilgilenmemeye başlar ve sonrasında da okuldaki atılır.

Öyküde onun kişilik özellikleri eski arkadaşıyla karşılaşma anında anlatılır. Mahir, hem okul, hem de mahalle arkadaşı olan Sedat ile yıllar sonra vapurda karşılaşır. Bu karşılaşma onu çok sevindirir. Aradan yıllar geçmiş ikisi de çok farklı yerlere sürüklenmiş olmalarına rağmen Mahir, Sedat'ı görür görmez tanır. Eski anılarını konuşmak, eski arkadaşıyla biraz vakit geçirmek için bir yerlere oturmak ister. Okul arkadaşı Sedat, bu teklife pek sıcak bakmaz; yanında bayan arkadaşları olduğu için ondan ayrılmak ister fakat Mahir'in ısrarlı tavırları karşısında bunu başaramaz. Mahir, Sedat ve yanındaki bayan arkadaşları ile oldukça laubali bir şekilde konuşur. “*İşte, karı dediğin böyle olur... Ne karı be!... Şimdi yanımda olsa bi 96lık daha içerdim. Tuu Allah cezasını versin... Adada artık.*”⁴⁴ Vapurda gördüğü 120-130 kiloluk bir kadını görünce söylediği bu sözler onun aklından geçenleri hiç engellemeden koşul, şart gözetmeden rahatlıkla söyleyebildiğini gösterir.

Korkusuz ve kaba biri olan Mahir'in bu özellikleri öykünün sonunda neredeyse bir faciaya sebep olur. İçkiye düşkün olan Mahir, Sedat ve bayan arkadaşlarıyla birlikte bir meyhaneye gider. Orda epey içki içer, sarhoş olur daha sonra da meyhanede olay çıkarır. Yan masada oturan adamları yanlarındaki kadınlara baktıkları gerekçesi ile bıçaklamak ister.

SELİM VE ŞEVKİ

“Misafirler” öyküsünde geçen Selim, evlidir. Karısıyla birlikte kısa süreliğine bir tatil kasabasına taşınan arkadaşlarına misafir olur. Onların misafirligi esnasında eve Şevki ve ailesi de gelir. Şevki'yle Selim siyasi olarak çok farklı düşüncelere sahiptir. Evde siyasetle ilgili tartışmaya başlarlar yalnız bu tartışmalar ilk önce ses yükseltmelere daha sonra da ciddi kavgalara sebep olur. Her iki kişi de kendi düşünceleri konusunda çok ateşli davranıp tartışmayı kavga boyutuna taşır. Birbirlerini anlamak yerine kavga etmeyi seçerler. Bu da onların çok kaba, tartışmayı bilmeyen insanlar olduğunu gösterir.

EMİNE VE HURİYE

“Misafirler” öyküsünde geçen Selim ve Şevki'nin eşleri Emine ve Huriye birbirleriyle farklı moda görüşlerine sahiptir. Düşüncelerini birbiriyle tartışırken nazik bir üslubu değil kaba ve kavgacı bir tarz seçerler. Dolayısıyla onların tartışmaları saç saça baş başa kavgayla sonuçlanır.

MAHCUP DELİKANLI

“Bir Mahcup Delikanlının Hikâyesi” adlı öykünün başkahramanı olan genç adamın adı belirtilmemiştir. Öyküde çok sessiz biri gibi görünen ama aslında çok çılgın olan bir genç anlatılır.

⁴⁴H.F.Es, “ Semt Arkadaşı”, *Akşam*, 2 Mayıs 1942,s.3.

Minyon yapılı, kırpık kırpık “bülbül gözü” denilen bıyıkları vardır. Yanakları allık sürülmüş gibi al aldır. Başında dar bir melon şapka, gözünde kulaktan atma, kordonlu 1900 model bir gözlük ve elinde incecik bir baston vardır. Yazın bile ayaklarında yandan düğmeli, alt tarafı rugan üst tarafı podset ayakkabı giyer. Bu acayip kılıklı adamı uzaktan gören yazar-anlatıcı onun nezaket hastası biri olduğunu düşünür. Fakat delikanlı tam tersi bir yaratılışa sahiptir, insanlarla dalga geçmeyi çok sever.

yk onun bir vapur yolculuğu esnasında yaptığı kabalıkları anlatır. Vapurda kiraz yer ve çekirdeklerini insanların yüzüne atar. Boşalan kiraz kesesini balon gibi şişirerek uyuyan bir adamın yanında patlatır. Sesten ürküp kalkan adam şaşkınlık içerisinde etrafına bakarken o bir köşede kıs kıs güler. Tüm bunlardan sonra da yüksek sesle şarkı söylemeye başlar. Gülmeyi ve insanlarla dalga geçmeyi çok sever bu yüzden de insanların rahatını kaçırır ve çok kaba davranışlar sergiler.

1.2.15. UNUTKAN, DALGIN KİŞİLER

FAHRİ (MEMİŐ)

“İki İsim” adlı öykü kişiisi hakkında çok fazla bilgi verilmemiştir. Evlidir. Gezmeyi seven, eğlenceli ve apkın biridir. Asıl adı Memiş’tir fakat küçüklüğünden beri Fahri adını kullanır. Bu isme o kadar alışır ki zaman zaman kendi adının Memiş olduğunu yani nüfusa Memiş olarak kayıtlı olduğunu unuttur.

Kahramanın en belirgin özelliği apkın ve unutkan olmasıdır. Öyküde kendi adını unutan biri olarak anlatılır. Fahri evleneceği esnada bile adını unutmuştur. Öyküde onun resmi bir kurumda yaşadığı benzer bir unutkanlık anı anlatılır. Bir işini halletmek üzere gittiği resmi dairede güzel bir kadın dikkatini çeker. Bu kadınla daha önce bir yatta  gün süren bir gezinti yapmış, hoş vakit geçirmiş hatta kadınla arasında duygusal bir yakınlaşma bile olmuştur. İlk gördüğünde tanıyamadığı kadını daha sonra anımsar ve eğlenceli bir sohbet başlar. O arkadaşıyla sohbet ettiği esnada görevli memur yüksek sesle Memiş adını tekrar eder fakat Fahri adının Memiş olduğunu unutmuştur. Fahri kendi evraklarının gelmediğini görünce gidip memura sormak zorunda kalır ve o esnada asıl adının “Memiş” olduğunu hatırlar. Kadının yanında mahcup duruma düşün kahraman hem heyecanlı hem de oldukça unutkandır.

AHMET FUAT

Ahmet Fuat, “22 Mart Cumartesi” adlı öykünün en önemli kahramanıdır. Bekârdır, Handan adlı bir sevgilisi vardır. Kahraman bir şirkette çalışır. İstanbul’da tek başına bir evde yaşar. Evinde bir hizmetçisi vardır. Ailesine ait tek bilgi ise İstanbul’da oturan zaman zaman da Yalova’ya giden bir teyzesinin olduğudur.

Kahramanın en belirgin özelliği çok dalgın ve unutkan oluşudur. Etrafında bu özelliğiyle tanınır. Sürekli bir yerlere unutmaması gereken şeyleri not eder ancak o kadar dalgındır ki unutmamak için not ettiği şeyleri bile unuttur. Yazar, onun unutkanlığını meşhur unutkanlara bile parmak ısırtan bir şey olarak tanımlar.

Çalıştığı şirkette de not aldığı özel yerleri vardır. Kahraman 22 Mart Cumartesi günü birçok yerde bu tarihi yazdığını görür. O gün yapılması gereken önemli bir işi olması gerektiğini düşünür ancak bu işin ne olduğunu hatırlayamaz. İyice düşündükten sonra bu tarihte bir randevusunun olduğuna kanaat getirir. Sevgilisi Handan'la Moda'da buluşacaktır. İşlerini bitirdikten sonra buluşma yerine gidip onu bekler. Uzun bir bekleyişten sonra sevgilisine telefon açar ve aslında o gün buluşmayacaklarını öğrenir. 22 Mart Cumartesi tekrar bir bilinmez halini alır.

Ahmet Fuat, vapurla geri dönerken bu tarihin yaşlı teyzesine ziyarete gideceği tarih olduğunu düşünür. Hemen teyzesinin evine gider. Fakat yine yanılmıştır teyzesi ile olan randevusu tam iki gün öncedir ve bu randevuyu unuttuğu için teyzesi Ahmet Fuat'a kırılarak Yalova'ya gitmiştir. Yine yanılan Ahmet Fuat, bu defa ne yapacağını hatırlar. Sevgilisi Handan'a aldığı kürkün taksit ödeme günüdür. Hemen kürkçüye gider ve taksitini öder ancak satıcı parayı sayarken taksit gününün henüz gelmediğini söyler. Parasız kalan Ahmet Fuat, sinirli bir şekilde evine döner çünkü hâlâ o gün ne yapacağını hatırlamamıştır. Eve geldiğinde hizmetçisi, günler önce 22 Mart Cumartesi günü tatil yapmayı, tüm öğleden sonrayı evde dinlenerek geçirmeyi planladığını ve bu planını birçok yere o tarihi yazarak kendine hatırlatacağını söyler. Fakat olan olmuş, Ahmet Fuat, hafızasının azizliği yüzünden dinlenmeyi planladığı günü ne yapacağını hatırlamaya çalışarak harcamıştır.

KOMŞU AİLE

“Komşunun Saadeti” adlı öyküde unutkanlığı bir mutluluk vesilesi haline getiren kalabalık bir aile anlatılır. Komşu aile fertleri oldukça dalgın kimseler olduğu için sürekli bir şeylerini unuttur veya kaybederler. Kaybettikleri şeyi bulduklarında ise büyük bir mutluluk yaşarlar. Bir eşya bulunduğu evde düğün sevinci yaşanır. Aile bu zafiyetini bir mutluluk vesilesi haline getirmiştir.

Öyküde bir araba satışından elde ettikleri parayı bulmaları anlatılır. Bir araba almış ve daha sonra çok külfetli olduğu için satmak zorunda kalmışlardır. Evin beyi satış sonunda tek bir banknot şeklinde aldığı parayı ertesi gün nereye koyduğunu unuttur. Parayı evin her yerinde aradıkları takdirde bulamazlar. Tam yedi yıl sonra hem de mali olarak zor durumda oldukları bir vakit parayı bir kitabın içinden bulurlar.

CEMAL

Cemal, yemek yemeğe ve kadınlarla gönül macerası yaşamaya düşkündür. Ne olduğu belirtilmeyen bir işte çalışır. Bekârdır. En belirgin özelliği dalgın ve unutkan oluşudur.

Midesine düşkün olan Cemal, özellikle tatlıları, tatlılardan ise en çok aşureyi sever. Kahraman, tatlı yemeyi o kadar sever ki gündüz yediği tatlılar kâfi gelmez evde akşam yemeğinden sonra da aşure yemek ister. İş dönüşü tatlı dükkânından aşure alıp evine getirir. Kahraman, evine getirdiği tatlı kaplarını geri vermeyi her defasında unuttur. Onun unutkanlık özelliği de burada ortaya çıkar. Aldığı tatlı kaplarını hiçbirini geri iade etmemiştir. Tatlıcı bu durumdan çok şikâyetçidir. Onun bu unutkanlığı bir gün hiç istemediği bir olaya sebebiyet verir. Cemal, çok beğendiği bir kadınla konuşma fırsatı bulduğunda tatlıcı gelip kaplarını ister. Üstelik tatlıcının bu konudaki sabrı taşıdığı için çok sert bir üslupla konuşur. Bu durum Cemal'in hoşlandığı kadın tarafından pekiyi karşılanmaz ve bu derece dalgın olan adamla bir daha görüşmek istemez. Cemal dalgınlığının bedelini hoşlandığı kadından ayrılarak ödemek zorunda kalır.

NURİ HİLMİ

Nuri Hilmi, “Bu Kadın Kim?” adlı öykünün en önemli kişisidir. Kıskanç bir kadınla evlidir. Ailesinden miras kalan bir evi vardır, daha sonra bu evi Nazlı adında bir kadına satmıştır.

Kahraman dalgın, unutkan biridir. Öykü onun bu özelliği yüzünden karısıyla arasında çıkan bir tartışmayı anlatır. Nuri Hilmi, eski elbiselerini karıştırırken Nazlı adına yatırılmış bir para makbuzu bulur. Fakat aradan zaman geçtiği için Nuri Hilmi'de karısı da Nazlı'nın kim olduğunu unutmuştur. Eşi durumu yanlış anlar. Nuri Hilmi olayı karısına açıklayabilmek için hafızasını zorlamasına rağmen ismi bir türlü hatırlayamaz. Sürekli ve her yerde bu kadının kim olduğunu düşünür ve bu süreç yaklaşık üç hafta sürer.

Üç hafta sonunda Nuri Hilmi, eski evraklarının arasında bir mektup bulur ve olay açığa çıkar. Mektup Nazlı tarafından yazılmıştır ve ev alım satımıyla ilgili bilgi vermektedir. Aralarında alım satım işlemi dolayısıyla para yatırma işlemi gerçekleşmiştir. Nuri Hilmi, bu gerçeği üç hafta kafa yorduktan sonra mektup vasıtasıyla hatırlar. Bu bağlamda oldukça dalgın olduğu görülüyor çünkü hatırlamaya çalıştığı bu olay her zaman yaşanan önemsiz bir olay değildir. Ev alım satımı her zaman gerçekleşen bir olay olmadığı için onun dalgınlığı kişilerin her zaman yaşayabileceği bir şey değil; daha büyük bir sorundur.

1.2.16. GÖSTERİŞ MERAKLILARI

GENÇ ADAM

“Heveskâr Genç” adlı öyküde geçen isimsiz kahraman, genç ve bekârdır. Edebiyatla ilgilidir fakat henüz çok beceriksizce, kötü yazılar yazdığı belirtilir. Zaten bu konudaki amacı da edebiyatı kendi için bir gösteriş aracı olarak kullanmak istemesidir. Edebi bir yeterlilik kazanmak veya bu alanda ilerlemek değil de bu etiketi kullanarak insanların gözünde bir değere sahip olmak ister. Bunun için de her yola başvurur. Bir yazısının dergide çıkması için çok uğraşır. Maksudı arkadaşlarına ve özellikle de sevgilisine hava atmaktır. Bir dergiye yazı götürür ve yazısının dergide çıkmasını ister. Bu konuda çok ısrarcı davranan genç, dergi yetkililerini zor duruma sokar. Her gün iki üç defa gelip yazısını takip eder. En sonunda delikanlının ısrarına dayanamayan dergi yetkilileri yazısını basmak zorunda kalırlar. Fakat getirdiği yazı o kadar kusurludur ki neredeyse düzeltmeye çalışırken yazı yeniden yazılır. Yazısında imzası dışında hiçbir şeyin ona ait olmaması delikanlı için önemli değildir. Onun önemseydiği tek şey yazının altında imzasının olması ve o yazının insanlar tarafından görülmesidir. Bir kere yazmış olsa bile o yazıyı herkese gösterip gururlanma şansı elde edecektir.

Dergiye yazıyla birlikte bir de fotoğrafını getirir ve mutlaka basılmasını söyler. Nihayet derginin çıktığı gün kız arkadaşına bir sürü yalan söyler. Dergi çalışanlarının onu sürekli rahatsız ettiklerini, bıkmadan, usanmadan yazı istediklerini ve dergiye en çirkin resmini koyduklarını söyler. Oysa o resmi kendi getirmiş ve yazının basılmasını da kendi istemiştir. Ama o, olayı kız arkadaşının gözünde itibar kazanmak için farklılaştırarak anlatır:

“ Bak dedi. Benim bir fotoğrafımla yazımı basmışlar... Aman ne fena resim!.. Bunu da nerden bulmuşlar bilmem ki? Vallahi şu gazeteciler olur şey değil... En kötü resmi ele geçirmişler. Hemen mecmualarına basıvermişler. Hem de bana hiç haber vermeden. Ne tuhaf hareket değil mi? Şu mecmua idarehanesine gidip sahiplerine adam akıllı çatayım bari... Hâlbuki elimden bir yazı koparıncaya kadar o kadar yalvardılar istirham ettiler. Evime kırk kere adam yolladılar. Beni o kadar iz'ac etmişlerdi ki ellerinden kurtulmak için tutup bir yazı verdim. Sanki resimsiz bassalar olmaz mı idi? Hayır!.. İlle bir de resim koyacaklar. Ben onlara bir daha zor yazı veririm. Bundan sonra ne yazı ne de resim!...⁴⁵”

SELİM

“Milyonerler” öyküsünün kahramanı olan Selim, düşük gelirli bir ailenin oğludur. Ailesiyle birlikte yaşar. Genç yaşlarda olan kahraman, bekârdır. İşsiz ve parasızdır. Ancak buna rağmen zengin görünerek kadınları etkilemeye çalışmaktadır. Öyküde bir aile dostundan aldığı ve geri getirmediği borç paralarla etkilemeye çalıştığı kızlar anlatılır. Çok şık ve özenli giyinir. Genç ve güzel kadınların yanında çok zenginmiş de su gibi para harcıyormuş izlenimi uyandırır.

MUALLA

⁴⁵H.F.Es, “Heveskâr Genç”, *Akşam*, 21 Nisan 1941, s.3.

“Caka” adlı öykünün başkahramanı Mualla, bekârdır. Orta gelir seviyesine sahiptir. Mualla’nın kişiliğini ortaya çıkaran en belirgin özelliği gösteriş meraklısı ve hastası olmasıdır. Küçüklüğünde başlayan gösteriş yapma düşkünlüğü yaşı ilerledikçe artar. Küçükken okul harçlığı ile kocaman taşlı yüzükler alıp arkadaşlarına onların gerçek değerli taş olduğu yalanını söyleyen Mualla, büyüyünce de elindeki bütün parayı caka satmak adına har vurup harman savurur.

Yazarın hasta olarak anlattığı kahraman, taksiciye bile çok astronomik rakamlarda bahşiş verir. Kumar masasında tek seferde servetinin büyük kısmını kaybeder fakat zengin imajına para kaybetmenin üzüntüsü ağır geleceğinden hiç üzülmemiş gibi davranır. Kaybettiği paraya gülüp geçer ama parkta gizli köşelerde oturup zeytin, ekmek yer. Kiralık mücevherler takar. Mali durumunu çok zorlasa bile çeşit çeşit kürkler giyer.

KİRACILAR

“Zengin İnsanlar” adlı öyküde isim vermeden anlatılan gösteriş meraklısı kişiler bir apartmanda kiracı olan iki genç bekâr kadındır. Oldukça güzel giyinen kadınlar, son derece de bakımlıdır.

Apartmanda çok zengin olarak tanınırlar. Bunun sebebi kapılarının önündeki çöp kovasında her gün bulunan muz kabuklarıdır. Apartman sakinleri kiracıların çöpünde her gün muz kabuğu görünce onların çok zengin olduğunu düşünür. Zengin olduklarını düşündürten bir diğer husus da balkona astıkları çamaşırlardır. Bu çamaşırların hepsi ipekli, yeni, güzel ve pahalı kıyafetlerdir. Balkonda bu çamaşırları görenler onların zengin olduklarından emin olur. Oysa durum hiç de öyle değildir. Kiracılar on beş günde bir iki muz alıp yerler ve kabuklarını çöp kovasının en üstüne koyarlar. Akşamleyin çöp toplanmadan önce de bu kabukları tekrar içeri alıp bir sonraki gün yine çöpe koyarlar. Son derece gösteriş meraklısı olan iki genç kız bu şekilde etraflarındaki insanlara her gün muz yedikleri izlenimini uyandırır. Balkona astıkları ipekli çamaşırlar ise onların hiç giymedikleri kıyafetleridir. Evde eski püskü kıyafetler giyip bunları içeride kurutan kahramanlar ipekli kıyafetleri sadece balkona asarken kullanırlar.

FATMA

“Mecdi’nin Derdi” adlı öykü iki kişi arasındaki gösteriş mücadelesini anlatır. Okuyucu öykünün başkahramanlarından olan Fatma’nın çocukluğundan yetişkinliğine kadar geçen süreç içerisinde yaşadıklarına şahit olur. Fatma zengin olduğu için sevmediği bir adamla evlenmiştir. Kırk yaşlarında güzel bir kadındır. Fatma’nın en büyük eğlencesi etrafındaki insanlara gösteriş yapmak ve bu şekilde onları kıskandırmaktır. Özellikle öykünün diğer kahramanı olan Mecdi ile aralarında büyük bir caka yarışı vardır.

Tüm hayatı insanlara karşı gösteriş yapmakla geçen Fatma’nın bu huyu küçüklüğünden beri devam etmektedir. Küçüklüğünde karşılıklı evlerde oturduğu Mecdi’ye sürekli oyuncaklarını

gösterip “Baaaaaak benim nelerim var!... Senin var mı?”⁴⁶ der. Bir çocuğu kıskançlıktan çıldırtabilecek kadar güzel oyuncakları olan Fatma, bu oyuncaklarla oynamak yerine onları arkadaşlarına gösterip hava atmayı sever. Sadece oyuncakları ile değil yeni elbiseleri, yeni eşyaları daha doğrusu her yeni eşyasıyla arkadaşlarına hava atar.

Fatma'nın gösteriş meraklısı hâli genç kızlığında da devam eder. Hatta “*Bak benim kürküm var, bak benim mücevherlerim var, bak benim elbiselerim var, bak benim şoförüm var, bak benim arabam var, benim apartmanlarım var*”⁴⁷ diyebilmek için hiç sevmediği halde zengin bir adamla evlenir. Arkadaşlarını sık sık evine çağırıp eşyalarını gösterir. Seyahati sevmediği halde dünya turuna çıkar, kitap okumayı sevmediği halde muhteşem bir kütüphane oluşturur. Bu hal kırk yaşına kadar devam eder.

LEYLA

“Müfettiş” öyküsünün kahramanlarından biri olan Leyla, son derece gösteriş meraklısıdır. Batı hayranıdır ve her zaman alafranga yaşamayı düşlemiştir.

Leyla erkekleri iki kısma ayırır: 1) Avrupa kaldırımı çığnemiş olanlar 2) Avrupa kaldırımı çığnememiş olanlar. Onun gözünde Avrupa kaldırımı çığnemiş olan erkekler birinci sınıf, zarif, şık insanlardır ve çok kıymetlidir. Avrupa kaldırımı çığnememiş olanlar ise her yerde rastlanılan, sıradan, özelliksiz erkeklerdir⁴⁸. Leyla, hem madden hem de statü olarak iyi durumda olan erkeklerin de alafranga olduklarını düşünür. Öykü onun medeniliği, modernliği görüntü olarak algılama yanılığını işler.

Leyla'nın kocası bir gün genel müdürlerinin onlara ziyarete geleceğini söyler. Genel müdürün çok asri bir insan olacağını düşünen Leyla, hemen evinin dekorunu değiştirir, evi bir sinema salonuna, kendisini de bir sinema artistine benzetir. Yemek olarak alaturka yiyecekler değil, alafranga yiyecekler hazırlar. Ziyaretin çok güzel geçeceğini hayal eder ancak gelen müdürün alaturka görünüşü karşısında hayal kırıklığı yaşar. Müdür, gayet normal bir tarzda giyinmiş, süs ve gösterişten uzak durmuştur. Üstelik Leyla'nın yaptığı alafranga yiyecekleri sevmez ve tam tersi alaturka yiyecekler ister. Bu şekilde Leyla, yanılıklarını fark eder ve görüntünün değil zihniyetin önemli olduğunu kavrar.

1.2.17. GURURLU KİŞİLER

CEMİL

“Lacivert Kravatın Esrarı” öyküsünde anlatılan Cemil, 55 yaşındadır. Gür saçlara, iri gözlere, bir atleti kıskandıracak derecede atletik vücuda sahip oldukça yakışıklı bir adamdır. Çok

⁴⁶ H.F.Es, “Mecdinin Derdi”, *Akşam*, 20 Nisan 1940, s.3.

⁴⁷ H.F.Es, “Mecdinin Derdi”, *Akşam*, 20 Nisan 1940, s.3.

⁴⁸ H.F.Es, “Müfettiş”, *Akşam*, 27 Kânunuevvel 1940, s.3.

zengin olan Cemil, hayatı boyunca çalışmadan yaşamış ve sürekli yurtdışı seyahatleri yapmış biridir.

Cemil'in en belirgin özellikleri, güvenilir, sadık, gururlu, duygusal ve ön yargılı olmasıdır. 35 yaşındayken Zehra adında bir kadına tutku derecesinde âşık olur ve tüm hayatı boyunca sadece bu kadını sever. Bir gün haber vermeden sevgilisinin evine gider ve masanın üzerinde bir kravat ve kanepenin üzerinde de bir gömlek görür. Bu gördüklerinden sonra Zehra'mı onu aldattığını zanneder. Oradan kaçarcasına çıkar ve bir daha geri dönmez. Aldatılmayı gururuna yediremediği için âştan ve hayattan iğrenir, yirmi yıl boyunca yalnız yaşar. İzini kaybettirmek için yıllarca seyahat eder.

Cemil, aradan yirmi yıl geçtikten sonra Zehra'ya bir düğünde karşılaşır. Aldatıldığını düşündüğü için gururuna yediremediği için yıllarca Zehra'dan kaçmıştır. Gururu, o denli büyüktür ki olayı gördüğünde Zehra'yla konuşmaya bile tahammül edemez. Ancak kravat ve gömleğin kendisine alınmış hediye olduğunu öğrenince bu kez ikinci kez yıkılır.

SABAHAT

“Miras” öyküsünde anlatılan Sabahat, iri siyah gözlü, ince kırmızı dudaklı, dümdüz parlak siyah saçları ile çok güzel bir kızdır. Küçüklüğünden beri zengin biriyle evlenmeyi, lüks bir evde oturmayı, seyahatlere gitmeyi, değerli mücevherler takmayı hayal eder. Evleneceği insanın ona bütün bu imkânları sağlayabilmesini umut eder.

Kahraman hayallerinin aksine düşük gelirli bir gence âşık olur. Bu gençle evlenme hazırlıkları yaparken zengin bir adam onunla evlenmek ister. Uzun süre düşünüp taşınan Sabahat, zengin adamla evlenmeye karar verir. Bunu sevgilisi Ferit'e söyler ve ayrılırlar. Fakat ayrıldıktan kısa bir süre sonra pişman olur ve eski sevgilisine dönmek ister. Aslında zannedildiği kadar paragöz biri değildir. Sevgilisinin ona çok paragözsün demesi gururunu incitir ve öyle biri olmadığını ona göstermeye çalışır. Sevgisini paraya tercih edemez, ona duyduğu aşk çocukluğundan beri kurduğu hayallerden ağır gelir ve yine eski, fakir sevgilisine dönmeyi ister. Tam onun evine gideceken, bir arkadaşından Ferit'e Amerika'da yaşayan dayısından miras kaldığını ve onun artık çok zengin olduğunu öğrenir. Bunun üzerine, gitse de hislerinin doğruluğuna ve samimiyetine Ferit'i inandıramayacağını düşünerek ona gitmekten vazgeçer. Aralarında fakirlik değil, zenginlik büyük bir uçurum açmıştır. Tekrar hakarete maruz kalmak istemediği için hem sevdiği adamla hem de hayallerindeki zengin koca adayıyla ayrılır. Gururu onu mutsuz etmiştir.

FERİT

“Miras” adlı öyküde yakışıklı ve mağrur bir genç olarak anlatılır. Bir şirkette küçük bir memur olarak çalışmaktadır. Amerika'daki dayısından kalan mirasla çok zengin olur. Bu miras

haberi öykünün diğerkahramanı olan Sabahat'la ayrılığiesnasında gelir. Evlilik planları yaparken sevgilisi ondan ayrılıp, zengin bir adamla evlenmeye karar verir. Gururu incinen Ferit, paragöz biri olduğunu görünce ondan ayrılır.

NİGAR

“Kumral Delikanlı” adlı öykünün en önemli kişisi olan Nigar kırk yaşlarında ancak bekâr biridir. Küçüklüğünden beri annesine ve kardeşine bakmak zorunda kaldığı için evlenmemiştir. Çalıştığı şirkette şef olan Nigar, herkes tarafından çok sevilen ve saygı duyulan biridir. İş yerinde hiç hata yapmadan çalışmıştır. Onun işindeki başarısı, liyakati ve ciddiyeti müdürler tarafından da fark edilir ve Nigar'a bir yıllık ikramiye verilir.

Nigar, ikramiyesini aldığı gün onu takip eden kumral ve çok yakışıklı bir gençle pakta bir süre otururlar. Eve geldiğinde parasının o delikanlı tarafından çalındığını fark eder. Parasının, parkta yeni tanıştığı bir delikanlı tarafından çalındığını söylemeyi gururuna yediremediği için olayı kapatır. Fakat hırsız, yakalanır. Polis, iş yerine gelip Nigar'a olayla ilgili soru sorar ancak Nigar, gerçekleri söyleyemez. Polis üzerinde Nigar'ın isminin yazılı olduğu para zarfını alarak geri döner.

ZEHRA'NIN ARKADAŞI

“Bir Mektep Hatırası” adlı öyküde geçen kahraman gururuna çok düşkün bir ilköğretim öğrencisidir. Fakirdir. Öğleleri zengin bir mönüsü olmadığı için arkadaşlarından kaçarak kuytu köşelerde kuru ekmeği yer. Ekmeğine katık olarak getirebileceği tek şey, zeytindir fakat küçük kahraman dört yaşından on yaşına kadar hep zeytin yiyerek beslendiği için ondan bıkmıştır. Üstelik okula yemek getirince yemekhanede yemek zorunluluğu doğacak ve çeşit çeşit yemek yiyen arkadaşlarının yanında o, kuru ekmeği ve zeytin yiyor görünecektir. Bu durum da onun gururunu inciteceği için o iki dilim ekmeği ceplerine sıkıştırıp okul bahçesinde gizlice yer.

ZEHRA

“Bir Mektep Hatırası” adlı öykü kişisi Zehra, parasız ve yatılı okulda okur. Ancak öğle yemeklerini kendi karşılar. Maddi durumu iyi olmadığı için de okula her gün iki dilim ekmeği getirir. Çok gururlu, zeki ve kavgacı bir kızdır.

Zehra'nın aynı maddi sıkıntıları yaşayan ve aynı şekilde karnını doyuran başka bir arkadaşı daha vardır. Zehra da arkadaşı gibi ekmeğini herkesten saklayarak bahçede kuytu köşelerde yer. Zamanla birlikte yemek yemeye başlarlar. İkisi de yemekhaneden gelen yemek kokularını

hissederken düşüncelere dalıp, yoksulluklarını çok derinlerde hissederek. Fakat asla başka birine duygularını belli etmezler. Zehra o kadar gururludur ki arkadaşı bir gün okula köfte getirir ve bahçede köftelerin yarısını ona verir ama çok istemesine rağmen Zehra, köfteleri çöpe atar. Ders esnasında çöpten gözünü alamasa da gururunun incinmesine müsaade etmediği için memnundur.

1.2.18. PARA DÜŞKÜNÜ, CIMRİ KİŞİLER

HULUSİ

“Aşk Mektubu” adlı öykünün başkişisi olan Hulusi cimriliği ile ön plana çıkar. Etrafındaki tüm insanlar tarafından cimri olarak bilinen kahraman orta yaşlardadır. Öyküde evli olup olmadığı konusunda kesin bir bilgi verilmez; ancak yirmi yıl önce yaşadığı bir gönül macerasının öğrenilmesinden çok çekindiği düşünülünce evli olma ihtimali daha ağır basmaktadır.

Resmi bir kurumda çalışan Hulusi, iş yerinde de cimriliği ile tanınmaktadır. Onun bu şekilde tanınmasının sebebi, tüm arkadaşları öğle yemeğini dışarıda yerken Hulusi'nin onların aksine her gün öğle yemeğini iş yerinde evden getirdiği yiyecekler eşliğinde yemesidir. Onun dışarıda yemek yediğini veya çay içtiğini kimse görmemiştir. İş arkadaşları 20-25 yıldır aynı iş yerinde çalıştıkları Hulusi'nin bir gün bile ıhlamur veya çay içtiğine şahit olmamışlardır. En küçük bir masraf yapmaktan bile kaçınan Hulusi'nin bu tavrı arkadaşlarını rahatsız eder ve onlar sürekli Hulusi'den kendilerine herhangi bir ihsanda bulunmasını, çay veya yemek ısmarlamasını isterler. Fakat bugüne kadar Hulusi, kesinlikle arkadaşlarının sözlü olarak ifade ettiği bu isteği dikkate almaz.

HASTA ADAM

“Kemer” adlı öykünün en önemli kişisi olan hasta adamın adı verilmez. Oldukça yaşlı biri olan bu adam, cimriliği ile etrafındaki insanları bezdirir. Kahraman yaşadığı bir rahatsızlık nedeniyle doktora gitmek zorunda kalır. Muayenehaneden içeri girer girmez hemen röntgen filmleri ve muayene için ne kadar para gerektiğini sorar. Henüz doktor onu muayene etmeye başlamadan, istenilen parayı ödeyemeyeceğini söyleyerek doktorla pazarlığa girer. Doktor ondan para almamayı düşünürken belindeki kemerin altınla dolu olduğunu fark eder. Bu adam, parasını dirhem dirhem harcayan cimri biridir. Durumu fark eden doktor adamın para harcamama gibi bir hastalığa yakalandığı ve bu hastalığı yenebilmek için bol bol para harcaması gerektiğini söyleyerek adamı cimriliği nedeniyle azarlar.

HAMİDE HALA

“Hala'nın İntikamı” adlı öyküde anlatılan Hamide Hala, öykünün en önemli kişisidir. Hamide Hala Hikmet Feridun'un kahramanlarının genelinin aksine geniş bir aileye sahiptir. Çocukları ve torunlarıyla birlikte bir köşkte yaşar. Kahramanın en belirgin özelliği cimri olmasıdır.

Hamide Hala, her zaman ev içinde yırtık, yamalı kıyafetlerle dolaşır. Üstelik bir hayli gevezedir. Evdeki modern kızlar Hamide Hala'nın eski kıyafetlerle arkadaşlarının yanında konuşmasından rahatsızlık duyarlar. Bu nedenle de eve misafir geldiğinde Hamide Hala evin üst kattaki odalarından birine hapsedilir. Hamide Hala torunlarının ve çocuklarının duyduğu rahatsızlığa rağmen kıyafetlerini değiştirmeyi düşünmez. Cimriliği ona göre normal bir davranıştır.

1.2.19. HAYALPEREST KİŞİLER

SACİT HÜLYA

“Denize bakan Balkon” adlı öykünün üçüncü dereceden kahramanlarından biri de Sacit Hülya'dır. Yazar-anlatıcı, kahramanın adını belirlerken de onun hayalperest kimliğini ön plana çıkarmış ve adına ikinci isim olarak Hülya'yı eklemiştir.

Sacit Hülya, doğru bir kimlik algısı oluşturamamıştır, kendisini objektif bir şekilde değerlendiremez. Kötü şiirler yazıyor olmasına rağmen, kendisini mükemmel bir şair olarak değerlendirir. Yazar-anlatıcı onu hiçbir gazete ve dergide her hangi bir manzumeciği çıkmamış bir şair olarak tanıtır.

Hülya, her akşam komşuları Cevat ile Mahmure'nin evlerine gider. Onların deniz manzaralı balkonunda oturup şiir yazar. Bu evin balkonunun bir gün edebiyat tarihine geçeceğini düşünür. Ev sahiplerine sürekli bunun bir gün gerçekleşeceğini söyler. Onun gözünde Cevat'la Mahmure'nin evleri halka ait bir mekân olmuştur. Bunun tek sebebi de orada şiir yazmasıdır. Oysa yazdığı şiirler kulak tırmalayıcıdır fakat o bunu fark etmeyecek derecede hayalperest bir kişidir.

AYŞE

“Keman” öyküsünün en önemli karakteri Ayşe adında genç bir kızdır. Hizmetçisiyle birlikte yaşayan Ayşe, bekârdır. Kitap okumayı ve müzik dinlemeyi sever. Genellikle cinayet romanları okur. En belirgin özelliği hayal kurmayı, kurduğu hayaller çerçevesinde yaşamayı sevmesidir.

Yeni bir eve taşınır fakat evde geçirdiği ilk gece sevinç yerine, biraz kaygı ve korku hisseder. Bu korkuyu hissetmesinde Ayşe'nin cinayet romanlarına olan düşkünlüğü de etkilidir. Evde kaldığı ilk gün elektrikler kesik olunca okuduğu kitaplardaki her şeyi gerçekmiş gibi hayal eder ve bu da onun korkmasına sebep olur. Oysa korkmasına sebep olacak şeylerin hepsi hayal gücünün ürünüdür. Hayal dünyasını zenginleştiren cinayet romanları böyle bir ruh hali içerisinde girmesine sebep olur.

Ayşe, özellikle müzik sanatına büyük ilgi duyar ve bu sanatı icra edenlere karşı hayranlık besler. Yeni evine taşındığı gün balkonda sigara içerken bir müzik sesi işitir. Duyduğu müzik sesi adeta onu büyüler ve keman çalan sanatçıya karşı büyük bir merak duyar. Hemen onun hakkında bilgi edinir. Keman çalan genç adamın yüzünü merak eder ve davranışlarını takibe başlar. Ayşe, genç müzisyen için kafasında mükemmel bir profil yaratır. Onun sanatsal yeterliliğine ek olarak çok duyarlı, terbiyeli, ince yapılı biri olduğunu hayal eder. Sadece çaldığı müziği duyan Ayşe, hayal gücünün etkisiyle tanımladığı genç adamın onunla ilgilenmesini arzu eder. Ancak onun dikkatini çekemez, adam sanki başka bir dünyada, bir rüya âleminde yaşamaktadır. Bu durum ise Ayşe'nin ona olan ilgisini daha çok artırır.

ŞEMSI

“Gençlik Hülyaları” öyküsünün başkahramanı olan Şemsi, orta yaşlarda, başarılı bir müteahhittir. Evlidir fakat çocuğu yoktur. Şemsi'nin en büyük özelliği hayalperest biri olmasıdır. Öyküde Şemsi'nin hayalleriyle yaşadığı gerçek karşılaştırılmış, Şemsi bu yönüyle okuyucuya tanıtılmıştır.

Okul yıllarında şiir ve edebiyatla ilgilenen, hep şair olmayı hayal eden Şemsi, arkadaşları tarafından “şair” diye çağırılır. Şemsi şair olmayı o kadar çok ister ki bunu her fırsatta bütün arkadaşlarına anlatır, ileride mutlaka şiir ile uğraşacağını söyler. “ Ah... Ah...*Kendimi yalnız şiire vereceğim yalnız şiirle uğraşacağım günler gelecek mi?*⁴⁹” Bu düşüncesine arkadaşlarını da inandırır. Herkes onun şair olacağına inanır. Bu konuda onunla alay edenlere de bir hayli sinirlenir. Hayat onun düşündüğü gibi gelişmez ve para kazanmak için şiir haricinde başka bir işle uğraşmak zorunda kalır. Müteahhit olur.

Şemsi'nin şair olmak haricinde iki büyük hayali daha vardır. Bunlardan birisi evlenmektir. Şemsi, kafasında bir kadın profili oluşturmuş ve hep öyle bir kadınla evleneceğini hayal etmiştir. Hayalindeki kadın, sarışın, uzun boylu ve zayıftır fakat hayalindeki kadının tam zıddı özelliklere sahip esmer, kısa boylu, şişman bir kadınla evlenir.

Hayallerinin ikisini de gerçekleştirmeyi başaramayan Şemsi'nin son hayali şehrin dışında, تنها bir yerde yaşamaktır. Bunun için kendine şehrin dışında güzel bir köşk yapar; fakat şartlar ve koşullar bu hayalini gerçekleştirmesine de izin vermez ve gerçekleştirebildiği tek hayalinden

⁴⁹ H.F.Es, “Gençlik Hülyaları”, *Akşam*, 26 Teşrinievvel 1938,s.3.

de vazgeçmek zorunda kalır. Karısı şehirde yaşamak istediği için, şehrin dışındaki evden merkeze taşınmak zorunda kalır.

SABAHAT

“Ev Gezerken” adlı öyküde anlatılan Sabahat, esmer, siyah gözlü, çıtı pıtı, fevkalade güzel, heyecanlı, neşeli, coşkulu cıvıl cıvıl bir genç kızdır. Gençlik hayalleri içindedir. Sürekli hayal kurar. Satılık bir evi gezmek için gider ve evin güzelliği karşısında hayrete düşer. Evi o kadar beğenir ki evden dışarı çıkmak istemez. Evi gezerken kendisini o evde yemek yaparken hayal eder. O evin yanından her geçtiğinde aynı şeyi iç geçirerek düşünür. Her karşılaştığı insana da o evi gösterip, hislerini paylaşmalarını bekler. Çok hayalperesttir.

1.2.20. İYİ NİYETLİ, SAF, TEMİZ KİŞİLER

Hikmet Feridun’un öykülerinde iyi niyetli, saf kişilere nadiren rastlanır. Öykülerde iyi niyet açısından benzer özelliklere sahip kişiler genelde bir arada verilir. Yani kurnaz, entrikacı, kötü tipler kötü benzerleriyle birlikte resmedilir ve çoğu öyküde de onların bu özellikleri bir ayrıcalık yaratmadığı için fark edilmez bile. Ancak yazar, bazı öykülerde bu kişileri tam tersi özelliklere sahip olanlarla karşılaştırır. Bunu da iyi niyet, dürüstlük gibi özelliklerin kötüye kullanılabildiğini göstermek için yapar.

İRFAN

“İrfan’ın Hikâyesi” adlı öykü şahsi menfaatler için heba edilen bir arkadaş sevgisini işler. Öykünün başkahramanı olan İrfan bekârdır. Fiziksel özellikleri anlatılmayan kahraman düzenli olarak gitmek zorunda olduğu ancak tam olarak ne olduğu belirsiz bir işte çalışmaktadır. Bir apartmanın manzaralı teras katında yalnız yaşayan İrfan’ın şairlik yönüne de vurgu yapılır.

İrfan’ın öyküde en belirgin özelliği iyi niyetli, özverili ve hoşgörü sahibi oluşudur. Onun bu özellikleri uzun zamandır tanıdığı, selamlaştığı bir tanıdığının iş sebebiyle evinde onu ziyarete gelmesiyle anlaşılır. Bu kişi, yüzüstü davranarak zamanla İrfan’ın evine yerleşir.

İrfan daha önce görüşmediği, hiçbir ortak noktasının olmadığı, doğdukları muhit ve meslekleri arasında uçurumlar kadar fark olduğu belirtilen; hiçbir konuda anlaşamadığı bu arkadaşını garipsemekle beraber onun derin bir yalnızlık içinde olduğunu düşünür. Onun iyi niyetli, özverili ve hoş görülü kişiliği de burada ortaya çıkar. Onun sürekli gelmeleri dolayısıyla İrfan, işlerini aksatır. İrfan, arkadaşına duyduğu bu rahatsızlığı söyleyemez, onu kıracağından, inciteceğinden korkar dolayısıyla da kendisinden ve hayatından ödünler verir, özverili davranır,

sabreder. Kahraman bu ilişkide pasif bir konumda yer alır. Misafiri, yalnızlık ve çaresizlik içinde ona ihtiyaç duymuş o da bu ihtiyaca kendi evi çerçevesinde karşılık vermeye çalışmıştır. Evinde arkadaşına rahat bir alan oluşturmuş, mümkün olduğunca anlayışlı ve özverili davranmıştır.

HAMDİ’NİN KIZI

“Baba- Kız” öyküsünün yan kahramanı olan Hamdi’nin kızının adı verilmemiştir. Solgun bir yüzü ve ince bir sesi vardır. Yirmi bir yaşında, bekâr bir genç kızdır. Babası tarafından bir yaşındayken terk edilir. Annesiyle birlikte zorlu bir hayat mücadelesi verir. Annesi de o, yirmi bir yaşındayken vefat eder. Kahraman, öyküde iyi niyeti sebebiyle annesine benzetilmektedir. Annesi gibi saf ve temiz biridir.

HAYRİ

“Bir Şarkı” öyküsünün başkişisi olan Hayri, elli yaşındadır. Nişanlıdır, yakın zamanda evlilik planları yapar. Hayat doludur, eğlenmeyi sever. Aynı zamanda ticari planları vardır. Bir miktar parayla yatırım yapmayı planlar.

Kahramanın en büyük özelliği duyarlı, iyi kalpli ve vefalı biri olmasıdır. Okul arkadaşlarından biri yakın zamanda iflas etmiştir. İflas eden arkadaşı tüm dostları tarafından da terk edilmiştir. Hayatındaki birçok şeyi kaybeden adam büyük bir umutsuzluk ve yalnızlık içindedir. Ona en büyük desteği Hayri verir. Hayri en zor zamanında onu hatırlamış, hayatını düzene sokması için büyük bir fırsat vermiştir. İkisinin yakın arkadaş olmadığı da düşünülürse Hayri’nin çok düşünceli, vefalı ve iyi kalpli biri olduğu daha net görülür. Arkadaşı onun sayesinde kendisini tekrardan genç, hayat dolu hissetmeye başlar ve hayata yeniden tutunur.

1.2.21. MUTSUZ, KARAMSAR KİŞİLER

KALEM ODASI ÇALIŞANLARI

“Kalem Odası” hikâyesindeki kahramanların bir kısmı isimleriyle bir kısmı ise sadece unvanlarıyla anlatılmıştır. Öykü resmi dairede geçen bir sohbet anını anlattığı için kahramanlar uzun uzun tasvir edilmemiş, aileleri ve yaşayışları ile çok detaylı bilgi verilmemiştir. Dairedeki çalışanların hepsi erkektir ve uzun yıllardır beraber çalışmaktadırlar.

Hepsi orta yaşlarda olan çalışanlar, tüm umutlarını yitirmiş, kendilerini hayatın akışına bırakmış insanlardır. Çalışanlar hayata dair umutları tükenmiş, monoton bir yaşam içerisinde tek

düze yaşayan, mutsuz kişilerdir. Bu kişiler son bir gayretle mutlu olmaya çalışırlar ama başarılı olamazlar. Öykü onların karamsar ruh hallerini ve bu ruh halinden çıkabilmek için yaptıkları son hamlelerini anlatır. İş yerlerine bir bayan memur atanır. Tüm çalışanlar yeni gelecek olan bayan kâtibî heyecanla bekler. Onun gelişiyle sadece tozlu defterlere ve boş duvarlara bakmakla nasırlaşmış gözlerinin canlanacağını; güzel bir kadını izlemenin hepsini gençleştireceğini, yaşama sevinci vereceğini düşünürler. Daireye yeni atanan bayan daktilo görevlisini “morga girmiş bir kelebek” olarak görürler. Bu tasviri yaparken kendi buldukları durumu ölümün soğukluğuna benzeten kahramanlar, genç bayanı ise çok kırılğan, nazik, hassas ve güzel bir kelebeğe benzetirler.

Yeni çalışan bayan, nihayet gelir ancak odadaki iş arkadaşlarının hiçbiriyle konuşmadığı gibi onları erkek olarak da algılamaz. Odadaki çalışanları erkek olarak düşünmediği için oldukça rahat davranışlar sergiler, eteğinin açılmasında yahut sevgilisiyle telefonda konuşmakta hiçbir sakınca görmez. Bu durum ise oda çalışanlarının moralini bozarak onlara yaşlı olduklarını hissettirir. Sıkıcı ve tekdüze giden bir hayatta heveslerini eskisi gibi yaşayamayan insanlar dışarıdan bir gücün üzerlerindeki ölü toprağını atıp, kendilerini yeniden yaşama bağlamasını istemektedirler. Hayata yönelik isteklerini genç bir kadına bağladıkları için de bütün çalışanlar hayal kırıklığı yaşar ve bu hayal kırıklığı onların daha da karamsar bir hale gelmesine sebep olur.

TAHRİRAT KÂTİBİ

“Kalem Odası” öyküsünde geçen tahrirat kâtibî henüz genç olmasına rağmen erken yaşlanmıştır. Yeleğinin cebindeki köstekli, kordonlu saati ile yaşlı bir insan görünümü uyandırmaktadır. Dairedeki çalışanların geneli aynı profile benzemektedir; bu profil ve yeni görevlinin gelişi hususunda duydukları heyecanla ortak bir noktada kesişirler.

MUKAYYİT CEMİL

“Kalem Odası” öyküsünde geçen Cemil adındaki mukayyit, yaşadıkları durumu çok şairane bir şekilde anlatır. Arkadaşları Cemil’e edebi veya felsefi sözler sarf ettiği vakitlerde *Mavi Ve Siyah* romanının kahramanının adı olan “ Ahmet Cemil” diye hitap eder. Edebiyat ve felsefeyle ilgili gözüken Cemil, odadakiler arasında en umutlu olandır. Diğer arkadaşlarının duygularına tercüman olur, o da diğerleri gibi yeni gelen bayanı dört göze bekler. Diğer arkadaşlarını da umutlandıran mukayyit dairede bir düğün varmışçasın hazırlıklara başlar. Herkesin gençleşeceği, bu gelişin odada bir inkılâba yol açacağını söyler.

Mukayyit Cemil, onları öylesine heveslendirir ki odadakiler, genç kızla beraber sanki büyümlü bir olayın meydana geleceğine ve bütün arkadaşları ile birlikte birden canlanarak, hayatlarının daha güzel bir hale bürüneceğine inanırlar. Bir inkılâbın gerçekleşeceğine o kadar inanırlar ki genç kız gelip de onlarla ilgilenmediği vakit bütün umutları söner. Ve aksine hepsi

daha çok yaşlandıklarını hissederler. Onların hepsi orta yaşlıdır ama bu durum onların hayata küsmelerine sebep olur. Mukayyit hiç konuşmamaya, dosya kâtibi kamburlaşmaya başlar.

1.2.22. KORKAK KİŞİLER

BAHRİ

“Hırsız Var” öyküsünde Bahri adına yalnız yaşayan birisinin başından geçen trajikomik bir gönül macerası anlatılmaktadır. Bahri, yirmi beş yaşlarında güçlü, kuvvetli, iri yarı bir delikanlıdır. Bir köşkte yalnız yaşamaktadır. Gönül işlerinde talihi pek yaver gitmeyen Bahri, yaşının da verdiği coşkunlukla karşı cinsten birileriyle birlikte olmayı arzular. Dileğini yerine getirmek amacıyla da bir baloya katılır. Gece yarısına kadar baloda kalmasına rağmen bir türlü istediğini gerçekleştirip mutlu olamaz. Tam çıkacakken birkaç sene önce bir vapurda tesadüfen tanışıp kaynaştığı Melahat’le karşılaşır. Dekolte kıyafeti içinde oldukça şık ve çekici görünen Melahat de ruh hali olarak Bahri ile uyuşmaktadır. Bu tesadüften her ikisi de memnun kalır. Melahat gece yarısı olmasına rağmen Bahri’nin köşk davetini hemen kabul eder. Birlikte eve gelirler. Ancak tam kapıdan içeri girerlerken köşkten gelen gürültüler ikisini de ürkütür. Özellikle Bahri bu durumdan çok “tırsar”. Melahat onun bu çekingenliğine anlam veremez. Sözlerinin aksine Bahri’nin korkak biri olduğuna hükmeder. Vaktin de geç olduğunu bahane ederek oradan uzaklaşır. Polisleri alıp eve gelen Bahri, yukarıdaki kişinin davetsiz bir misafir olduğunu görür. Gelen Nuri adında eski bir arkadaşıdır.

Öyküde asıl anlatılan insanların dış görünüşüne veya söylediklerine rağmen farklı bir kişiliğe sahip olabileceğine değinmektir. Yani cılız ve zayıf görünümlü birisi fevkalade cesur olabileceği gibi iri yarı, güçlü, kuvvetli görünümlü bir insan da aksine korkak olabilir. Bahri de kendisini olduğundan farklı gösteren birisidir. Öyküde asıl anlatılan da onun görüntüsünün ve sözlerinin aksine korkak bir insan olduğuna vurgu yapılmasıdır. Nitekim öykünün bir yerinde Melahat’ın Bahri’ye hitaben; “*Kocaman köşkte tek başına yaşamaktan korkmuyor musun?*” (“Hırsız Var”, *Akşam*, 26 Ağustos, 1938, s. 3) şeklinde sorduğu soruya verilen cevap da bunu göstermektedir. Bahri, bu soruya şu karşılığı verir:

“İlahi Melahat!... Sen beni pek cesaretsiz bir adam sanıyorsun galiba... Hamdolsun epeyce cesaretim vardır. Neden korkacak mışım? Hırsızdan mı? Ah öyle bir şey olsa, bir hırsız yanılrsa da bizim eve girse... Böyle bir şeyi pek temenni ederim. Hırsıza öyle bir ders veririm ki bir daha bütün ömründe böyle bir şey yapmamaya yemin eder.” (“Hırsız Var”, *Akşam*, 26 Ağustos, 1938, s. 3)

Nuri’nin varlığı ise öyküye sadece “beklenmedik bir son” katmaktan öteye gitmez. Melahat ise dış görünüşe önem veren ve erkekte cesareti ve doğruluğu önemseyen, çekici, özgür ve macera sever bir genç kızdır.

NAZIM

“Korku Yüzünden” adlı öykünün başkahramanı olan Nazım genç ve bekâr biridir. Nazım’ın kişilik özelliklerine dair öykü konusuyla bağlantılı olarak sadece küçükken bir köpek tarafından ısırıldığı verilir. Nazım daha sonra kuduz hastalığına yakalanır; uzun ve zor bir tedavi süreci geçirir. Nazımın yaşadığı bu sıkıntı, zamanla onda köpek fobisine yol açar. Kahraman köpeklerden çok korkar ve gördüğü yerde köşe bucak kaçır. Korkusu fobi haline gelmiştir.

Öyküde ise bu korkusunun hayatına getirdiği kazanım anlatılır. Nazım, Ayşe adlı sert yapıya sahip ve insanlarla fazla diyalog kurmayan bir kızıdan hoşlanır. Nazım, Ayşe’yi daha önce sokakta görmüş ve ondan çok hoşlanmışır. Ayşe ile hiçbir şekilde yakınlık kuramaması da onun hislerinin gün geçtikçe artmasına sebep olur. Sokakta ona rastladığı zamanlarda peşini bırakmaz, sürekli takip eder hatta her gün Ayşe’nin köşkünü önünde dolaşır ta ki karşığı bahçenin sahibi bir köpek alana kadar. Bir akşam Nazım, Ayşe’nin evinin yakınlarında dolaşırken bu köpek ona saldırır; bu saldırıdan zor kurtulan Nazım bir hafta Ayşe’nin köşküne gidemez.

Kahraman büyük bir ikilem yaşamaya başlar. Hem Ayşe’yi görmeyi çok istemektedir hem de köpektan çok korkmaktadır. Nihayet dayanamaz köpek korkusuna rağmen Ayşe’nin evinin bulunduğu yere gider. Köpek tarafından tekrar ciddi bir saldırı görür; bu defa kaçacağı bir yer de yoktur. Nazım’ın tam köpek tarafından ısırılacağı zaman Ayşe olayı görür ve duruma müdahale eder. Nazım’a balkondan içeri atlamasını söyler. Bu çözüm sayesinde köpektan kurtulan Nazım, Ayşe ile konuşma fırsat da bulur ve ertesi gün buluşmaya karar verirler. Bu şekilde arkadaşlıkları ilerler. Romantik bir yapıya sahip olan Nazım’ın sevgisi korkusunu yener.

HAMDİ’NİN KARISI

“Eyvah Kuduruyorum” adlı öykünün başkahramanının adı verilmez. Öykü kahramanı Hamdi adlı biriyle evlidir. En büyük özelliğı köpeklerden çok korkması ve evhamlı bir yapıya sahip olmasıdır.

Kahraman köpeklerden o kadar korkar ki zararsız ve küçük bir köpeğin yanına yaklaşmasına bile tahammül edemez. Dolayısıyla onları engellemeye, bulunduğu yere sokmamaya çalışır. Ziyarete gittiğı bir evde küçük ve sevimli bir köpek vardır. Kadın sürekli yanına sokulmak isteyen köpeğı engellemeye çalışır ama köpeğin elini yalamasına engel olamaz. Köpeğin yaladığı elinde büyük bir çizik oluşur bunun üzerine kadın kuduz olacağını düşünerek panik olur. Köpeğı hemen gözetim altına alırlar; bir hafta içerisinde köpekte kuduz belirtileri ortaya çıkarsa kadını hastaneye yatıracıklarını söylerler ama bu, kadının korkusunu dindirmeyi başaramaz. Kocası sürekli köpeğin kuduz olmadığını ve kuduz olsa bile elindeki küçük yaradan kuduz mikrobunun giremeyeceğini söyler, ama bu söylenenlerin hepsi kadının bir kulağından girip diğerinden çıkar. Bir hafta boyunca hem kendisi uyumaz hem de kocasını uyutmaz, sürekli kuduracağı anı bekler.

TERZİ

“Üsküplü” adlı öyküde geçen terzi karakteri gençliğinde zayıf, çelimsiz ve hastalıklı biridir. Babası terzi olduğu için kendi de bu mesleği seçmiştir. İstanbul’un تنها bir semtinde kuş kafesi gibi küçük bir dükkânı vardır. Müşterisi çok fazla değildir ancak geçimini sağlayacak kadar gelir elde eder.

Kahraman, kendi halinde yaşayan biridir. Öyküde çok cesur olmadığı, korkak davrandığı belirtilir. Bir bayram arifesinde kendi gibi zayıf ve çelimsiz bir genç, bayram günü hazırlanmak üzere bir elbise siparişi verir. Siparişin mutlaka bayrama yetişmesi gerekiyordur. Terzi ve çırağı bu elbise haricinde herhangi bir iş almazlar ve elbiseyi yetiştirmeye çalışırlar. Üstelik oldukça yüklü bir ücret de almışlardır. Fakat tam bayram arifesinde bir aksilik olur. Terzi ve çırağı kepenkleri kapatıp işleri bitirmeye çalıştıkları anda Üsküplü olduğunu söyleyen bir kabadayı gelip kepenkleri tekmelemeye başlar. Zorla içeriye giren, iri yarı ve hayli sarhoş olan Üsküplü, bayrama kadar ona bir elbise hazırlamalarını söyler. Terzi yetiştirmesi gereken başka işlerinin olduğunu söyler ama Üsküplü bunların hiçbirini dinlemez. Terzi zaten içeri giren iri yarı, kabadayı adamdan çok korkmuştur. Ona itiraz edemez ve belayla uğraşmak istemediği için de işi kabul eder. Ertesi sabaha kadar adamın işi ile ilgilenir, elbisesini hazırlar. Fakat bu işi kabul eden terzi, çelimsiz ve zayıf gencin elbisesini hazırlayamaz. Korktuğu için verdiği sözü tutamaz.

1.2.23. MERAKLI KİŞİLER

SAİT NAZIM

Sait Nazım, “Kilit” öyküsünün en önemli kişisidir. Amcasından miras kalan büyük bir köşkte yalnız oturur. Hakkında daha fazla bilgi verilmeyen kahramanın bilinen en önemli özelliği meraklı bir yapıya sahip oluşudur.

Öyküde merakı yüzünden günlerce uykusuz kaldığı belirtilir. Onun büyük ve güzel köşkünde huzurunu bozan, aklını karıştıran, merakını bu derece kamçılayan şey ise üzerinde harfler olan şifreli bir kilittir. Bu kilidi köşkün en aşağı katında amcasının eşyalarının olduğu bir dolabın üzerinde bulur. Bulduğu günden itibaren de onu çözmeye çalışır. Onu bu denli ilgilendiren şey, dolabın içindekiler değildir. Bunu umursamaz. Sait Nazım, istese kilidi kırılıp içindeki şeyleri öğrenebilir fakat o zaman amcasının hayatına dair elde edebileceği bir bilgiden mahrum olacağı için bu ihtimali aklına bile getirmez. Onun için önemli olan yaşlı amcasının şifre olarak hangi sözcüğü kullandığıdır.

Münzevi bir hayat yaşayan amcası için kilit üzerine şifrelenen söz çok önemli olmalıdır. Kilit üzerinde yazılı söz, mutlaka amcanın hayatına dair çok önemli bilgiler içermektedir. Kahraman günlerce uyumadan amcasının tüm yakınlarının ve sevdiği nesnelere isimlerini dener. Bıkmadan, usanmadan birçok isim denemiş ancak kilidi açamadığı için umudunu yavaş yavaş

kaybetmeye başlamıştır. Tam bu esnada, vapurda karşılaştığı amcasının arkadaşları sayesinde kilidin şifresini öğrenir ve günler sonra onu açmayı başarır.

SIVRİ SAKALLI YOLCU

“Garip Bir Yolcu” adlı öyküde meraklı bir adamın etrafında yarattığı huzursuzluk anlatılır. Öykünün meraklı kahramanı, zayıf, uzun boylu, sivri sakallı, gözleri pırıl pırıl yanan garip tavırlı biridir. Hakkında daha fazla bilgi verilmemiştir, öykünün başkahramanıdır.

Bir tren yolculuğu esnasında bir kadın ve erkekle aynı kompartımana biner. Bu iki gencin arasında hafif hafif bakışmalar, gülüşmeler başlar. Sivri sakallı yolcu onları izler, tüm hareketlerini gözetler. Gençlerden biri kitap okumaya başlar, meraklı adam hemen onun hangi kitabı okuduğuna bakar. Diğeri ise bir not defteri alıp çeşitli şeyler yazmaya başlar. Adam hemen onun yazdıklarına da bakar. Orada bulunanlar bu durumdan rahatsız olunca farklı bir yöntem geliştirir ve bir gazete çıkarıp ortasına bir delik açar sonra da oradan onları izlemeye devam eder. Adam, o kadar meraklıdır ki etrafındaki her şeyi öğrenmeye çalışır. Yolculuğun ilerleyen zamanlarında uyuyormuş gibi görünüp yine yolcuları gözetler. Bu arada genç adamın defterine not ettiği şeyleri de okumayı ihmal etmez.

MERAKLI SABRİ

“Küçük Bir Yanlışlık” öyküsünün başkahramanı olan Sabri, evlenme hazırlıkları yapar. Bir şirkette çalışmaktadır. En belirgin özelliği meraklı biri olmasıdır.

Zaman zaman pul toplamak, fotoğraf çekmek veya balık tutmak gibi çeşitli konulara merak duyar. Bu ilgisi boyunca hiçbir şey yapmadan pullarla veya fotoğraflarla ilgilenir. Ancak kısa sürede ilgi alanını değiştirir ve başka bir şeyle uğraşmaya başlar. Arkadaşları onun sürekli bir şeye merak saldıgını, ilgilendiğini ve daha sonra bu ilgisinden vazgeçip yeni şeylerle uğraşmaya başladığını bildikleri için ona ‘Meraklı Sabri’ derler.

Öykü onun bu özelliği yüzünden düştüğü komik durumları anlatır. Sabri, bir gün hokkabazlığa merak salar. Çalıştığı şirketin müdürü kız arkadaşının aile dostudur. Bir akşam beraber otururlarken onlara bir hokkabazlık numarası göstermek ister. Konukların saatlerini beşinci katın camından atıp tekrar geri getirmiş gibi yapacaktır; fakat numarayı yanlış hatırladığı için saatlerin hepsini camdan atıp kırar. Bu şekilde merakları konusunda bir sınırlama yapması gerektiğini en azından bir daha hokkabazlık yapmaması gerektiğini anlar.

1.2.24. MİSAFİRPERVER KİŞİLER

İBRAHİM

“Ne Hava Ne Hava” öyküsünün yan kahramanı olan İbrahim, bir iş yerinde memur olarak çalışır. Evlidir, çocuğu olup olmadığına dair herhangi bir bilgi yoktur. İstanbul’a uzak bir sayfiye yerinde yaşar. İşe vapurla gidip gelir. Karısıyla huzurlu bir hayat sürer. Sıcak, samimi ve cana yakın biridir. Maddi olarak orta düzeyde bir yaşantıya sahiptir.

Öyküde anlatılan en belirgin özelliği misafirperver olmasıdır. Karısıyla birlikte evlerine konuk olan insanları rahat ettirmek için ellerinden gelen her şeyi yaparlar. İbrahim işinde de aynı özveriye sahiptir. Mümkün mertebe hata yapmamaya gayret eder. Üstelik işyerindeki şefi onun akrabasıdır. İbrahim bu akrabalık bağını kullanarak işini aksatmadığı gibi, şefiyle akraba olması onun çok daha dikkatli davranmasına sebep olmuştur. Şefi ve akrabası olan Hilmi’den her zaman çekinmiştir. Öykü, İbrahim’in hem akrabası hem de şefi olan Hilmi’yi misafir edışı ve onu ağırlamak için yaptıklarını anlatır.

Hilmi, zor beğenen, pımpirikli biridir bu nedenle İbrahim ve eşi onu misafir edecekleri gün her şeye dikkat ederler. Hilmi vapura bindiği andan itibaren buralarda yaşanır mı diye şikâyet etmeye başlar ancak İbrahim’in evine gidince çok memnun kalır. İbrahim, Hilmi’yi tanıdığı için onu nasıl memnun edeceğini bilir hoşlandığı şeylere dikkat eder. Sayfiye yeriyle ilgili düşünceleri birden bire değişen Hilmi sürekli oranın havasının ne kadar güzel olduğundan bahsetmeye başlar; morali iyiden iyiye düzelir ve haftada birkaç gün güzel havasından istifade edebilmek için, İbrahim’in misafiri olur. Tabi ev sahibi olarak İbrahim ve eşi her zaman çok misafirperver davranır ve onu memnun etmek için ellerinden geleni yaparlar.

İBRAHİM’İN EŞİ

“Ne Hava Ne Hava” öyküsünün yan kahramanıdır. Kocasını bir şirkette memurdur. Öyküde misafirini rahat ettirmek için elinden geleni yapan bir kadın olarak tanıtılır. Bunu kocası istediği için değil evine gelen misafiri memnun etmek adına yapar, misafirperver biridir.

1.2.25. POZİTİF DÜŞÜNEN/OLUMLU KİŞİLER

MEMDUH UZUNÇAY

“Saadet” öykü kişisi olan Memduh, deniz kenarında güzel bir evde oturur. Bekârdır; ancak yaşı ve ne iş yaptığı net olarak verilmemiştir.

En önemli özelliği hayatta her şeyden hatta felaketlerden bir mutluluk çıkarabilmesidir. İnsanlar, mutluluğu büyük şeylerde ararken o hayatındaki olumlu ya da olumsuz her şeyden bir

mutluluk payı çıkarır ve tüm hayatı boyunca bu şekilde yaşar. Çok sinirlendiği bir adamla görüşmeye gideceği zaman tramvaydan düşer ve kafasını yaralar; fakat o sınırlı haliyle gidip herhangi bir kazaya sebebiyet veremediği için bu kazadan memnun olur.

Kahraman geçirdiği başka bir kazada sağır olur fakat bu olaya üzüleceğine dışarının gürültüsünden kurtulduğu için mutluluk duyar. Sevdiği kadın tarafından aldatılır. Aldattığı adam onun arkadaşıdır. İkin bu saadeti kıskanır fakat daha sonra bu kadın yüzünden tüm mal varlığını satıp savmak zorunda kalan arkadaşının halini görünce “*iyiki de onunla beraber olmadım*⁵⁰” diyerek bu olaydan da kendine pay çıkarır ve ucuz kurtulduğu için sevinir. Yaşadığı her olay onun için bir ders niteliği taşımaktadır. Hayatındaki her olaydan her felaketten kendisi için olumlu bir yan bulup mutlu olmayı başarır.

1.2.26. RÖNETGENCİ KİŞİLER

FUAT

“Eğlence” öyküsünün kahramanı olan Fuat, nişanlıdır, evlilik hazırlıkları yapar. Yüksek bir apartmanın üst katında yaşar. Ne iş yaptığı belli değildir, orta düzeyde bir gelire sahiptir. Arkadaşlarıyla vakit geçirmeyi, eğlenmeyi sever. Çapkın ve hovardadır fakat en önemli özelliği röntgenci bir kişiliğe sahip olmasıdır. Nişanlısı da onunla aynı özelliklere sahip biridir. Her ikisinin de eğlenerek yaptıkları röntgencilik daha sonra çiftin ayrılmasına sebep olur.

Öyküde Fuat’ın bu özelliği trajikomik bir şekilde anlatılır. Fuat’ın tek eğlencesi evine gidip dürbünle komşularını gözetlemektir. Kahraman İstanbul’un gittikçe kısırlaşan eğlence hayatından bıkmış bu soruna yeni ve farklı bir çözüm yolu getirmiştir: İnsanları röntgenleyerek eğlenmek. Fuat, komşularının perdelerini kapatmamasından faydalanarak akşama kadar, onları dürbünle gözetler. Üstelik bu zevki için hiç para ödemiyor olması da onu hayli mutlu etmektedir.

Fuat, bu davranışından hicap duymadığı gibi yakınlarına da bu yöntemle eğlenmeyi salık verir. Arkadaşlarından bazıları da bu eğlenceye katılır, dürbünle etrafı röntgenleyerek eğlenmeye başlar. Bu davranış gittikçe yaygınlaşır ve Fuat’ın nişanlısı da bu gruba dahil olur. Fuat’ın nişanlısı bir davetteyken dürbünü alıp, nişanlısının evine bakar ve onun başka bir kadınla kaçamak yaptığını görür ve bu olay ayrılımlarına sebep olur.

Nişanlısından ayrıldığı için üzülen Fuat, aynı zamanda nişanlısına çok sinirlenir. Onu saygısızlıkla suçlar. Başkalarını gözetleyerek eğlenilmeyeceğini söyler. Ona göre nişanlısı başkasının evini gözetleyerek saygısızlık yapmıştır; fakat bunu söylerken bu davranışı kendisinin başlattığını unuttur.

FUAT’IN NİŞANLISI

⁵⁰ H.F.Es, “Saadet”, *Akşam*, 20 Kânunuevvel 1940, s.3.

“Eğlence” öyküsünün yan kahramanlarından biridir. Öykünün başkahramanı olan Fuat’la nişanlıdır; evlilik hazırlıkları yapar. Zayıf, uzun boylu ve güzel bir kızdır. Nişanlısı ile başkalarını röntgenleyerek eğlenirler ancak bu gözetleme her zaman eğlenceli bir şekilde bitmez. Bir gözetleme esnasında nişanlısının onu aldattığını görür ve bu duruma tahammül edemeyerek ondan ayrılır.

FUAT’IN ARKADAŞI

“Eğlence” öyküsünün yan kahramanı olan adamın adı verilmez. Öyküde başkahraman Fuat’ın arkadaşı olarak karşımıza çıkar. Kahraman, Fuat’ın eğlence anlayışını merak edip, evine gider. Fuat, ona evde nasıl eğlendiğini gösterecektir. Eve gidince onun başka insanları gözetlediğini görür. Şaşırmasına rağmen olumsuz bir tepki veremez. O da aynı şeyi yapmaya başlar. Daha sonra da bu davranışı alışkanlık haline getirir. Bir toplantıda sıkılmaya başladığında eline dürbün alıp dışarıyı gözetler.

1.2.27. SADIK KİŞİLER

MEHLİKA

“Baba- Kız” adlı öykü sadakat hissini taşıyan ve bu histen yoksun olan kahramanların karşılaştırıldığı bir öyküdür. Öyküde karşılaştırılan kişilerden biri Mehlika’dır. Temiz yüzlü, iyi kalpli, melek gibi bir kadın olarak tanıtılır. 45-50 yaşlarında vefat eder. Hamdi adlı çok zengin bir adamla evlenir ve ondan bir kızı olur. Kızı bir yaşındayken kocası başka bir kadın için onları terk eder. Mehlika bir daha ölümüne kadar, yani yirmi yıl boyunca kocasından hiç haber alamaz. Kızıyla bir başına kalır. Ekonomik sıkıntı yaşadıkları için öldükten sonra eşyaları bir müzayedede satılır.

Kahraman, iyi kalpli, fedakâr, vefalı ve sadık biridir. Kocasını başka bir kadına âşık olur ve evini terk edip sevgilisi ile beraber dünya turuna çıkar. Mehlika, tam yirmi yıl boyunca onu, çocuğuyla bir başına bırakıp kaçan kocasının gelmesini bekler. Ona bağlı olduğu için kimseyle evlenmez.

Ölümünden sonra eşyalarının satıldığı müzayedede kocası ile kızı arasında geçen bir konuşma onun ne kadar sadık biri olduğunu kanıtlar. Kocasını Hamdi müzayedede karısının bütün eşyalarını satın alır; fakat bir dikiş kutusunu ondan başka büyük istekle almak isteyen başka biri daha vardır. Dikiş kutusunu almak isteyen genç kız, Hamdi’nin daha önce hiç görmediği kızıdır. Kız, parası yeterli olmadığı için dikiş kutusunu alamamıştır. Hamdi’nin yanına gelerek, o kutunun annesine babası tarafında hediye edildiğini ve bu nedenle annesinin kutuya çok kıymet verdiğini, kutuyu satın almak istediğini ama yeterli parasının olmadığını söyler. Öykünün bu kısmı Mehlika ile ilgili önemli bilgiler içerir. Mehlika’nın onu ve kızını tek başına ve parasız bırakıp üstelik başka bir kadınla yurtdışına giden kocasına karşı hiçbir kızgınlığı yoktur. Ona duyduğu hisler

öylesine derindir ki hiçbir zaman onu suçlamamış ve kızının da onu suçlamasına müsaade etmemiştir. Üstelik Hamdi'nin hediye ettiği dikiş kutusunu yıllarca saklaması ve o kutuya çok değer vermesi de onun eşine büyük bir aşkla bağlı olduğunu gösterir.

ZEHRA

“Lacivert Kravatın Esrarı” öyküsünün en önemli kadın kahramanı olan Zehra, dul, iyi kalpli, melek yüzlü, güzel bir kadın olarak anlatılır. Herkesten uzak koruluklar içinde küçük bir köşkte yaşar. Öyküde hem gençliği hem de ellili yaşları anlatılır.

Zehra, sevdiğine sadık bir kadındır. Onun sadakati öyküde şu şekilde anlatılır: öykünün başkahramanı olan Cemil'le yirmi yıl önce büyük aşk yaşar. Cemil, bir gün Zehra'nın evine sürpriz yapmak niyetiyle her zaman gittiği vakitten daha erken gider ve masanın üstünde bir kravat ve gömlek görür. Bunlar, Zehra'nın yılbaşında sevgilisine vermek için kendi eliyle dikiği ipek bir gömlek ve kravattır ama büyük bir yanlış anlaşılmaya sebep olurlar. Cemil, o eşyaların başkasına ait olduğunu ve Zehra'nın onu aldatıldığını düşünür. Zehra'ya bir mektup yazarak ortadan kaybolur. Zehra, büyük bir sadakat örneği göstererek yıllarca Cemil'i bekler, kimseyle evlenmez. Yirmi yıl sonra karşılaştıklarında ona yıllar önce hediye etmek için aldığı kravatı ve gömleği verir. Bir yanlış anlaşılma yirmi yıla ve birçok acıya sebep olmuştur. Bu süre zarfında Zehra ise büyük bir sadakat ve vefa örneği göstermiş, sabırla Cemil'i beklemiştir.

1.2.28. SONRADAN GÖRME, MADDİYATÇI, CAHİL KİŞİLER

NECLA'NIN BABASI/ ŞEVKİ

Şevki, “Şairane Bir Yer” adlı öykünün yan kahramanıdır. Maddi durumu iyi olan, zengin bir iş adamıdır. Evli ve bir çocuk sahibidir. Çocuğu, evlenme çağında bir genç kız olduğu için Şevki'nin elli yaşlarında olduğu söylenebilir. Öyküde anlatılan en belirgin özelliği anlayışsız, maddiyatçı, sonradan görme ve zalim biri olmasıdır.

Şevki'nin kızı bir şaire âşıktır. Şevki ise şairliği bir meslek olarak görmediği için kızının o şairle evlenmesine gönüllü değildir. Sürekli kızının sevdiği adamı hakir görür. Onun parasız dolayısıyla da işe yaramaz bir kişi olduğunu düşünür.

Kahraman, kişileri değerlendirirken ilk önce maddi durumlarını önemser. İyi kalplilik, doğruluk, dürüstlük, çalışkanlık gibi vasıflar Şevki için ikinci planda kalan karakter özellikleridir. Bu nedenle de kızının maddi durumu iyi olmayan bir şairle evlenmek istemesini anlayamaz. Onu engelleyebilmek için tek başına dışarı çıkmasına izin vermez, karısı vasıtasıyla sürekli göz hapsinde bulundurur. Dışarıya çıkmasına izin vermedikleri gibi evde de genç kızın sevgilisine mektup yazmasına engel olmaya çalışır.

Kızının istediği adamla evlenmesine müsaade etmeyerek onun mutluluğuna engel olur. Bir anlamda kızına eziyet etmiş olur. Bu da onun hem kibirli ve para düşkününü hem de anlayışsız ve zalim olduğunu gösterir.

NECLA’NIN ANNESİ/ LÜTFİYE

Lütfiye, “Şairane Bir Yer” adlı öykünün başkahramanı olan Nejla’nın annesidir. Orta yaşlarda bir ev hanımıdır. Öyküde kızının sevdiği adamla görüşmesini ve evlenmesini engellemeye çalışan biri olarak karşımıza çıkar. En belirgin özelliği kibirli, anlayışsız, düşüncesiz biri oluşudur. Kızının, maddi durumu iyi olmadığı için sevdiği adamla evlenmesine izin vermez. İnsanları maddiyata ve statüsüne göre değerlendirir. Cahil ve sonradan görmedir. Kızının sevdiği insanın şairliğini küçümser. Sevginin değerini bilmez; seven insanları anlamaz.

1.2.29. TEDBİRLİ KİŞİLER

NAZIM

“Tabanca” öyküsünde hüsrarla biten bir buluşma anlatılır. Öykünün başkahramanı Nazım, bekâr bir gençtir. Ferhande adında bir sevgilisi vardır.

Nazım’ın kişilik özelliklerinden en belirginini tedbirli olmasıdır. Sevgilisi Ferhande’yle baş başa vakit geçirmek için gizlice onun evinde buluşurlar. Eve giderken görülmemek için sürekli etrafını kollar, çok tedirgindir. Bu ruh haliyle eve girdiği için evdeki sessizlikten rahatsız olur. Bu durum onu korkutur. Nazım, tedbirlidir, Ferhande’nin evine gideceği zaman ne olur ne olmaz diyerek yanına tabanca da almıştır. Sevgilisi cebindeki tabancayı incelemeye başlar ve yanlışlıkla ateş eder. Silah sesini duyan mahalle sakinleri Ferhande’nin evine gelir. O da damdan dama atlayarak evine gider. Nazım’ın tedbiri yüzünden geçirecekleri gece olayla biter.

NECLA

“Papağana Kim Bakacak?” adlı öykünün yan kahramanı Necla zengin bir iş adamı olan Memduh’la evlidir. Kadıköy’de dayalı döşeli bir evi vardır. Öykünün olay örgüsü üzerinde önemli bir etkisi olmayan kahraman sadece tedbirli kişiliği nedeniyle yer almıştır.

Necla eşi ile iki üç aylığına İzmir’e gitmeye karar verir. Papağanlarını yolculukta onları rahatsız edeceği için götürmek istememektedir. Dolayısıyla tatil boyunca hem evlerine hem de çok sevdikleri papağanına bakacak birilerini bulması gerekir. Kocasını Memduh tanıdıklarına rica

eder ama kabul eden olmaz. Komşu çocuklarından Mahir, papağana bakmak istediğini zira hayvanları çok sevdiğini söyler. Necla bu çocuğun hırsız olabileceğinden şüphe eder oysa şüphe ettiği kişi hem komşuları hem de tanıdıkları bir ailenin oğludur. İnsanlara güvenmek konusunda temkinli bir tavrı vardır. Mahir'e hemen güvenmek yerine olumsuz ihtimalleri düşünür.

Aralarında bir yakınlık olmasına rağmen evlerini birine emanet fikrinden rahatsız olmuştur. Memduh ara sıra hem işlerini hem de papağana bakan çocuğu kontrol etmek için İstanbul'a gelir. Bu gelişleri Necla'nın ve Memduh'un içini rahatlatır çünkü olumsuz bir durum olmadığını; papağana çok iyi bakıldığını görürler. Tüm bu tedirginliklerden sonra Necla, evi konusunda haklı olduğunu anlar. Tatilden döndükten sonra papağanın söylediği ilginç sözler, Mahir'in ona bakma sebebini açığa çıkarır. Papağan sürekli "*Ayşe sevgilim, ışığı kapat*"⁵¹ gibi sözler söyler. Belli bir zaman sonra gelen düğün davetiyesi her şeyi açığa çıkarır. Zengin bir ailenin kızı olan Ayşe ile Mahir evleniyorlardır. Necla ve Memduh, tatildayken onlar evde birlikte zaman geçirmiş ve evlenme kararı almışlardır. Onlardan izinsiz evlerini kullanarak emanete ihanet etmişlerdir.

1.2.30. YALNIZ, PİMPİRİKLİ KİŞİLER

ALİ NEDİM

"Uşak" öyküsünün başkahramanı olan Ali Nedim, huysuz, titiz, pimpirikli, çabuk sinirlenen yaşlı bir bekârdır. Gürültüden hoşlanmadığı için dağ başında, ailesinden kalan bir köşkte yaşar. Evinde sadece ona hizmet eden bir görevli vardır. Evinin çok sever ve orada vakit geçirmekten hoşlanır.

Münzevi bir hayat yaşayan Ali Nedim'in en belirgin özelliği evhamlı, pimpirikli biri olmasıdır. Bu özelliği öyküde ailesinin geçmişte yaşadığı bir olay eşliğinde anlatılır. Mecbur olmadıkça şehre bile inmeyen Ali Nedim, sekiz ay gibi uzun bir zaman köşkten uzak kalır. Eviden uzun zaman ayrı kaldığı için geri döndüğünde kendini biraz yabancılaşmış ve garip hisseder. Yabancı bir evde olmanın tedirginliğini yaşar. Dedesinin yağlı boya resminin önündeki yumuşak koltuğa gömülüp eviyle hasret giderir. Bu esnada dedesiyle arasındaki benzerlikleri düşünür. Ali Nedim, görüntü olarak dedesine çok benzemektedir. Dedesi bir kış günü yatağında uşağı tarafından öldürülmüş olarak bulunur. Onu öldüren uşak yıllarca yanlarında çalışmış, sadakatine güvenilen biridir fakat bu durum elleriyle dedesini boğmasına engel olmamıştır. Zihninden bu olayları geçiren Ali Nedim, dedesiyle aynı kaderi yaşama ihtimalinden ürker. Yıllardır yanında çalışan Hasan'dan korkmaya başlar. Onun kendisini öldürebileceğini düşünür. Hasan, büyük bir sessizlikle gelip gaz lambasını yakar. Ali Nedim, onun halinde bir gariplik sezer. Oldukça evhamlı bir yapıya sahip olan Ali Nedim, uyumaya giderken Hasan'ın gözünde farklı bir parlılık gördüğünü zanneder ve uykusu kaçır. Bu esnada bir gürültüyle irkilir. Hemen üst kata çıkar ve merdivenlerde Hasan'ı görür. Onu takip ederek ne yaptığını öğrenmeye çalışır. Hasan'ın ardından odaya girince onun bir sepetin başında üç küçük kedi yavrusuyla oynadığını görür.

⁵¹ H.F.Es, "Papağana Kim Bakacak?", *Akşam*, 11 Temmuz 1938, s.3.

Kahramanın uzun süre evden ayrı kalması onu kendi evine yabancılaştırmış, üstüne bir de dedesiyle ilgili kötü anıları canlanınca evham yapmış, bir hayli korkmuştur.

HİKMET FERİDUN ES'İN ROMAN VE HİKÂYELERİNDE MUHTEVA

2.1. HİKMET FERİDUN ES'İN ROMANLARINDA MUHTEVA

2.1.1.AŞK

Aşk terimi Arapça kökenli bir kelime olup sözlükte; “*şiddetli ve aşırı sevgi*”⁵², çok ziyade sevgi, şiddetli muhabbet, sevda, candan sevme, alaka⁵³, insanı belli bir varlığa, nesneye ya da evrensel bir değere doğru sürükleyip bağlayan gönül bağı, insan tarafından, temelde kendi dışındaki en yüce varlığa, varlıklara veya güzelliklere duyulan aşırı ve yoğun sevgi⁵⁴, manalarına gelmektedir.

Sözlüklerde aşk kelimesinin sarmaşıkla yakından ilgili olduğu, aşkın sarmaşığın kelime kökü olan “*aşeka*”dan türediği ifade edilmektedir. Âşık da tıpkı sarmaşık gibi sevgiliyi kuşatması, onun besininden yani canından ve ruhundan istifade ederek zayıflatıp kurutması yönünden sarmaşık ile benzerlik arz etmektedir. Ayrıca hem tatlı hem ekşi olan bir çeşit meyveye de “*uşuk*” denerek aşk, hem sevgiliyle muhabbet sonucu yaşanan mutluluk sarhoşluğuyla hem de ayrılık sonucu yaşanan hoşnutsuzluk ifadesiyle benzerlik göstermektedir⁵⁵. Aşkın, aşike isimli yeşillendikten sonra ufalanıp sararan bir ağaç isminden alındığı da ifade edilmektedir. Aşk; sevenin, sevilenden başka bir şeyi gözünün görmemesi, tüm varlıkların sadece sevgiliyi hatırlatmasıdır.

Aşk, Hikmet Feridun’un hem öykülerinde hem de romanlarında ana konudur. Öykülerinin tamamına yakınında aşk konusunu işleyen yazarın yazmış olduğu üç romanda da aşk izleği baskındır. Öykülerde daha çok gündelik aşklar anlatılırken romanlarda aşk olgusu tutkulu bir ruh haline dönüşür. Öykülerde aşk, daha çok kısa süreli ilişkiler içerisinde yaşanan geçici bir histir; romanda ise uzun süreli ilişki çerçevesinde karmaşık ve yoğun bir his olarak karşımıza çıkar.

Hoşlantıyla başlayan sevgi, yoğun bir his kapısını aralar. Aralanan bu kapıdan giren aşk, yavaş yavaş bedendeki tüm azalara hatta her hücreye bulaşır. Adeta aşığın kanına karışır ve oradan da ruha sirayet eder. Bu da sevgilide bir sarhoşluk hali, meydana getirir. Seven, hayatındaki her şeyde sevgiliyi görür. Tüm hayatının amacı, odağı sevgili olur. Âşık, sevgilisi haricinde hayatında var olan her şeyi, toplumsal ahlak kurallarını, edebi, dürüstlüğü, aile ilişkilerini, arkadaşlarını önemsizleştirir. Sevgili için yapılabileceklerin sınırı ortadan kalkar. Onu elde edebilmek için her şey ve her yol mubah olur. Dolayısıyla Hikmet Feridun’un, bu bağlamda romanlarında aşkı, daha derin ele almış, saplantıya dönüşen bir his olarak anlatmıştır.

İki Cinayet Gecesi romanı lise son sınıf öğrencisi olan Kemal’in kendinden yaşça büyük bir kadın olan Kiki’ye olan aşkını anlatır. Kemal, Kiki’yle barda tanışır ve bir daha büyüünden

⁵² Cebecioğlu, Ethem, “Aşk”, Tasavvuf Terimleri ve Deyimleri Sözlüğü, Rehber Yay., Ankara, 1997, s.120; Develioğlu Ferit, Osmanlıca Türkçe Ansiklopedik Lügat, Ankara 1995, s. 47; Heyet, “Aşk”, Osmanlıca Türkçe Ansiklopedik Büyük Lügat, İstanbul 1985, s. 73; Kindi, “İşk”, Felsefi Risaleler, Çev: Mahmut Kaya, İstanbul 1994, s. 69

⁵³ Osmanlıca Türkçe Ansiklopedik Büyük Lügat, “Aşk”, İstanbul 1985, s. 73

⁵⁴ Ahmet Cevizci, “Aşk”, Felsefe Sözlüğü, Paradigma Yay. İstanbul 2002, s. 99

⁵⁵ Süleyman Uludağ, “Aşk”, TDVİA., İstanbul 1991, C. IV, s. 11

kurtulamaz. Bu büyü o kadar etkilidir ki romanın sonunda Kemal aklını kaybeder. Üstelik iki tane cinayet işlemiştir ve öldürdüğü kişilerden biri de âşık olduğu kadındır. Başkahraman Kemal'i cennetten cinnete taşıyan şey âşık olduğu kadın tarafından terk edilmesidir. Kiki, parası olmadığı için Kemal'i terk eder ve zengin bir adamla gezmeye başlar. Kahraman, sevgilisini kazanmak uğruna hırsızlık yapmaya kalkışır ve bir tefeci kadını öldürür. Kadını öldürmesine rağmen paralarına ulaşamaz. Hem sevgilisini kazanmak için gerekli olan parayı bulamamış hem de bir cinayet işlemiştir. Bu durum onu büyük bir çıkmazın içine sokar. Ne yapacağını şaşırarak kahraman, sevgilisini başka bir erkekle paylaşmaktansa onu da öldürmeyi yeğler ve sevgilisini de öldürür.

Kemal'in aşkının taşıdığı değerler düşünüldüğünde sadece manevi boyutta hissedilmesine rağmen, toplumsal ve bireysel yaptırımlara karşı büyük bir güç ve karşı konulmaz bir potansiyele sahip olduğu görülmektedir. Sevgisi onu tam olarak hükmü altına almış, büyük bir çıkmazın içine sürüklemiştir.

Romanda Kemal'in şuurunu kaybettiği anlarda kâğıda karaladığı “ *Kiki... Canım Kiki... Güzel Kiki... Fena Kiki...*”⁵⁶ gibi sözleri, içine düştüğü aşk çıkmazını çok çarpıcı bir şekilde dile getirir. Kemal, kısa bir zaman içerisinde tanıştığı güzel artiste âşık olmuş ve isteklerini gerçekleştirebilmek için elinden gelen her şeyi yapmıştır. İlk önce evindeki değerli eşyaları ve annesinin altınlarını satan Kemal, bu paralar da bitince tefeciden borç almaya nihayet onu öldürerek paralarını çalmaya teşebbüs etmeye kadar varmıştır. Kiki'nin aşkı onu sarmaşık gibi sarmış ve aşk büyüdükçe Kemal, yavaş yavaş hayatındaki her şeyi feda etmeye yani kendisini öldürmeye başlamıştır. Kemal'in hisleri karşı koyulamayacak derecede büyük, iradesini ve aklını aşan boyuttadır. Sözleri de onun hislerinin gelişimini göstermektedir. İlk ‘*Canım Kiki*’ diyerek ona duyduğu bağlılığı ve sevgisinin derinliğini hatırlayan Kemal, ‘*Güzel Kiki*’ diyerek aşkının sebebini açıklar, Kiki'nin güzelliği Kemal'i büyülemiş, bir pervane gibi ona müptela olmasını sağlamıştır. Fakat Kiki'nin kötü özellikleri, paraya düşkünlüğü, yani fenalığı olayları çığırından çıkarmış ve onu delirtmiştir. Kemal, Kiki'ye duyduğu aşk ve para bulma gerekliliği arasında büyük bir çıkmaz içine girmiştir.

Edebiyattaki en büyük aşk hikâyelerinden biri olan Leyla ve Mecnun'da aşkın cinlenmiş, delirmiş olarak adlandırılmasının tek sebebi, içindeki aşkın aklını ele geçirmesidir. Hisleri sadece kalbinde yaşamakla kalmamış, gittikçe büyüyerek önce tüm benliğini, ruhunu ve daha sonra da aklını zapt etmiştir. Nihayet, romanın sonunda Kemal'in cinnet geçirip aklını kaybetmesi Kays'ın yaşadığı delirten bağlılığı onun da hissetmiş olduğu anlamına gelir. Burada bu tutkunun hayattaki birçok şeyi önemsizleştirdiği görülür. Bu his o denli güçlüdür ki masumiyet, iyilik, ahlak gibi kuralların hepsini görmezden gelmeye sebep olur. Aşk, tutkun olanda yerleşik bütün kuralları alt üst eden ve insan kalbine yerleştiği anda kendi cumhuriyetini kuran, kendi kurallarıyla kendi işleyişini ön gören bir güçtür. Dolayısıyla da edebi ve ahlaki yerle bir edip bir insanı başka birinin canına kastetmeye sevk edebilir. Bu ruh hali sevilenin bile öldürülmesine sebep olur. Âşık onunla birlikte olamama fikrini kabul etmektense sevdiğini bir daha hiç görmemeyi (onu öldürerek) tercih etmiş olur.

⁵⁶ *İki Cinayet Gecesi*, s.75

İskara Maşa'da da aynı şekilde saplantılı, sonu cinayetlerle biten aşklar anlatılır. Romanda birbiri içine geçmiş bir sürü aşk halkası söz konusudur. Öykünün başkahramanı Kemal ile Gülizar ve Gülizar ile kocası Salih arasındaki aşk oldukça dikkate değerdir.

Bu aşklardan Gülizar'la Salih arasında yaşananı sıra dışı ve saplantılıdır. Deli Salih karısına karşı koyamadığı bir güçle bağlıdır. Onu herkesten kıskanmakta, kaybetmekten korkmakta ve kendisine ait olmasını istemektedir. Karısı ise Salih'i sever ancak sevgisi başkalarıyla birlikte olmasına engel teşkil etmez. Kocasını her hoşlandığı erkekle aldatır. Romanda çiftlerin yaşantıları bu anlamda oldukça ilginçtir. Deli Salih, karısının hafifmeşrep bir kadın olduğunu ve onu her fırsatta aldattığını bilir. Karısı, köydeki erkeklerin yarısıyla ilişki kurmuştur. Salih, bu durumdan rahatsızdır ancak rahatsızlığını karısına hiçbir şekilde yansıtamaz. Salih'in karısına karşı bu tepkisizliğinin sebebi romanda açıklanmamıştır ancak kahramanın karısını kaybetmekten korkması bir gerekçe olarak değerlendirilebilir. Deli Salih, karısının kendine engel olamadığı, birçok erkekle birlikte olduğu gerçeğini kabullenmek zorunda kalmıştır. Daha doğrusu kaybetme korkusu onu çaresiz bırakmıştır. Karısına engel olamayan Salih, tepkisini onun birlikte olduğu erkekleri öldürerek gösterir. Evinde karısını aşıyla birlikte yakalar. Buraya kadar normal bir aldatma gibi görünen olay, buradan sonra karmaşık bir hal alır. Salih, karısıyla iş birliği yaparak karısının sevgilisini öldürür. Yaptığı şeyden oldukça rahatsızdır. Cinayetten sonra Gülizar'a söyledikleri bu anlamda önemlidir.

“ Faik.. Faik be..Ulan Gülizar öldü galiba..

Gülizar salına salına Faik'in yanına yaklaştı. Aşkın kanlı elini tuttu, sanki havadan sudan her günkü işten güçten bahseder gibi tabii bir sesle:

- Ölmüş!..

Dedi..

Salih'in sesi gittikçe boğuklaşıyordu:

- Öldü... Ah sen yok musun Gülizar.. Sen yok musun kaltak.. Sen yok musun?”

(....)

Salih mütemediyen tekrar ediyordu:

- Ah Gülizar ah sen yok musun?

Gülizar göğsünü silerken kocasına dedi ki:

- Haydi söyleneceğine şu ölüyü sırtla da surun dışarısına götürüp gömelim?

Salih ağlıyor gibi idi:

- Ben nasıl bunu gömeyim, nasıl gömeyim...

Lakin bu esnada Salih'in gözü karısına ilişti. Gülizar gömleğini sıyırmıştı, kan izleri olan göğsü tamamıyla açtı, yırtık gömleği ile koltuklarını altındaki kanı temizliyordu..

Salih bir tuhaflaştı, bir aptallık geldi çocuğa..”⁵⁷

İşlediği cinayetten rahatsızlık duyan Salih, karısına duyduğu delice sevgiyle kıskançlık arasında kısıp kalmış, ne yapacağını şaşırılmış, çaresiz ve güçsüz biridir. Aşk, gurunu, statüsünü, ahlak değerlerini, değer yargılarını hiçe çevirmiştir. Aşk, Deli Salih’i sürekli cinayet işleyen ve işlediği cinayetler yüzünden vicdan azabı içinde kıvranan biri haline getirmiştir. İçine girdiği aşk batağı onu yavaş yavaş içine çekmiştir. Karşı koyamadığı bu aşk, Salih’in ölümünün de sebebi olur. Gülizar’ın başka bir sevgilisini öldürmeye çalışırken karısı tarafından öldürülür.

Gülizar ise sağlıklı bir ruh hâli göstermez. Sevgilisi’in cinayeti esnasında kocasına yardım ederek onun ölmesini istememiş olması kocasına değer verdiğini onu sevdiğini gösterir. Kocasını yaşadığı günlük aşklardan kıymetlidir fakat bu kıymet farklı erkeklerle birlikte olma konusunda değersizleşmektedir. Çünkü bu onun karşı koyamadığı zaafıdır. Yanındaki erkeğe duyduğu sevginin boyutu ne olursa olsun yeni birini görünce içindeki arzuya engel olamaz.

Gülizar, daha sonra romanın başkahramanı Kemal’e büyük bir aşkla bağlanır. Kemal’le Gülizar arasındaki aşk, Gülizar’ın ilgisiyle başlar. Bu ilgi başlangıçta bir hoşlantıdan ziyade kıskançlık hissinden kaynaklanır. Kıskandığı Pakize’nin Kemal’le yakınlık kurduğunu görünce Kemal’in ilgisini kendi üzerine çekmeye çalışır. Bu çaba daha sonra tutkulu bir aşka dönüşür. Hatta Gülizar, kimseyle paylaşmak istemediği Kemal’i, Pakize’yle birlikte görünce öldürmeye yeltenir. Daha sonra Kemal’le arasındaki aşkı engellemeye çalışan kocasını dokuz defa bıçaklayarak, canice öldürür. Aşkına engel olanları hiç düşünmeden öldürecek kadar hislerinin tutsağı olan Gülizar, bu denli âşık olduğu Kemal’i de ilk fırsatta yakışıklı bir gençle aldatır.

Romadaki dikkat çeken bu ayrıntı oldukça önemlidir. Kahraman çok büyük fedakârlıklar yaparak hayatını hiçe saydığı tutku dolu aşkı kısa zaman sonra biter. Başka bir sevgili ihtimali ortaya çıktığında âşık, sevgilisini terk edip diğerine meyleder. Bu da akıllara aşkın bir fetih oyunu gibi algılandığı düşüncesini getirir. Âşık büyük bir arzuyla sevgilisini ister, onu elde etmek için cinayet dahi işler ancak elde edince aşkın büyüü bozulur. Aynı hislerle başka birinin peşinde koşmaya başlar.

Nitekim *İskara Maşa* romanın başkahramanı Kemal’de buna benzer birçok aşk yaşar. Kemal’in aşk anlayışını öykülerde sıkça karşılaşılan, saman alevi gibi parlayıp hemen sönen, kısa süreli tutkular oluşturur. Kahramanın romanda anlatılan ilk aşkı Cavidan’dır. Karşılıklı olarak yaşadıkları bu ilişki, Cavidan’ın onunla değil de zengin bir adamla evlenmek istemesiyle geçici bir süreliğine sonlanır. Kemal, hemen ayrıldığı sevgilisinin yerini başka bir kadınla doldurur. Kahraman hayatına yeni bir kadın sokmasına rağmen Cavidan’ı kaybetmenin verdiği acıyı unutmamıştır. Dolayısıyla onu terk eden Cavidan’dan değil de, evlenerek sevgilisini ondan koparmış olan adamdan intikam almaya çalışır. Arkadaşlarıyla birlikte Cavidan’ın evini soyar.

Kemal, Cavidan’dan sonra hayatına giren Despina’yı da kısa bir süre sonra unuttur. Hayatına Pakize ve Gülizar adlı iki kadın girer. Bunlardan Pakize, Kemal için önemsiz bir ilişkiyi ifade eder; ancak Gülizar aşkın kendisidir. Eline kan bulaşmış tehlikeli bir kadın olmasına rağmen karşı koyulmaz bir güzelliğe ve cazibeye sahiptir. Kemal istemeden bu cazibeye kapılır. İlk önce korktuğu ve kaçmaya çalıştığı Gülizar, yavaş yavaş Kemal’in kanına girmeye başlar. Üstelik Gülizar, Kemal’i öldürmeye çalışmış onu bıçaklayıp kaçmıştır. Buna rağmen Kemal, sadece onu düşünür ve ister; sevdiğinin yokluğuna tahammül edemez. Yaşadığı aşk onu ölümün sınırlarında

⁵⁷“ İskara Maşa”, *Akşam*, 24 Kanunu evvel 1929, s.3.

dolaştırır. Gülizar'ın bıçak darbeleriyle ölmemiştir ancak onunla arasındaki ilişki devam ederse Gülizar'ın kocası Deli Salih'ten kurtulamayacaktır. Deli Salih, yaşadıkları yasak aşkı öğrendiğinde onu öldürmekte gecikmeyecektir. Buna rağmen o, sevdiği kadını terk etmez ve Deli Salih tarafından öldürülme tehlikesi geçirir.

Kemal, Gülizar'a hayatını önemsemeyecek kadar âşıktır. Ancak sevgilisi Gülizar gibi o da çapkın biridir. Âşık olmasına rağmen hayatında kadın olmadan yaşayamaz. Gülizar'ın kısa süreli yokluğunda hemen Pakize'nin yanında soluk alır. Sevişirken onu Gülizar'mış gibi hayal eder. Pakize, Gülizar'ın yarattığı boşluğu dolduramadığı için de bu defa eski sevgilisi Cavidan'ın yanına gider. Aşkta sadakat gibi bir olgu söz konusu değildir. Kahramanlar sadece yan yanayken birbirlerine sadıktır, içlerinden biri kısa süreliğine bile olsa gittiğinde hemen yeri doldurulur. Gülizar, gittiği yerden dönünce Kemal diğer kadınları unutup ona koşar. Evlenirler. Kahraman sevdiğiyle birlikte bir hayatı paylaşmaktan mutludur. Herkesten uzak bir yere çekilip aşkını doya doya yaşar. Ancak âşık olduğu kadının eski huyu depreşir ve onu yakışıklı bir gençle aldatır. Bu defa Deli Salih'in yerinde Kemal vardır; fakat Kemal, onunla aynı kaderi yaşamak istemediği için Gülizar'ı terk eder. Hem Gülizar'ı hem sevgilisini öldürmekten korktuğu için kaçır. Ancak yüzü onu aldatan karısına dönük kalmıştır. Hayatına başka kadınlar girmesine rağmen onu unutamaz ve ilk fırsatta geri döner. Sevdiği kadının sadece kendisine ait olması gibi beyhude bir isteği vardır. Kemal bu defa Gülizar'ı sevgilisiyle çırılçıplak yakalar. Cinnet geçirir ve karısını bıçaklayıp kaçır.

Burada da aşk, mutlu sonla bitmez. Birçok cinayete ve üzüntüye sebep olur. Âşık kişiler cinnet geçirir. Kahramanlar, karşılıklı çapkın kişiler olduğu için aşkları, sadakat olmadan mutsuzlukla sonlanır.

Romanlarda dikkati çeken başka bir şey de paranın, aşkın üstünde bir güç olarak anlatılmasıdır. Özellikle kadın kahramanlar için böyledir. *İskara Maşa*, roman kişileri Cavidan ve Despina, *İki Cinayet Gecesi* roman kişisi Kiki, kendi hislerini bu anlamda önemsemez. Onlar için maddi güç her şeyden kıymetlidir. Cavidan da Despina da Kemal'e âşıktır ancak her ikisi de Kemal'den daha zengin bir adam bulduğunda onu terk eder. Kemal'e olan hislerini unutmazlar, onunla olan ilişkileri evlendikten sonra da devam eder. Onlar buldukları yerde sürekli Kemal'i bekler. Kemal her geldiğinde de ona kucak açarlar. Hatta sevgilisini bıçaklayıp şehre kaçan Kemal'in hayatını el birliğiyle düzene sokarlar. Despina ve Cavidan, Kemal'i kardeş olan kocalarıyla tanıştıır, onların yanında işe sokar ve maddi olarak yardım eder. Her şeyini kaybetmiş olan Kemal'in tüm yaralarını sararlar fakat Kemal'in bu kıymeti zenginlik ve maddi güç kadar değildir. Kiki ise bu anlamda çok daha paragözdür. O aşkını parayla dağıtır. Her zaman parası olanın yanında yer alır. Daha çok parası olan ve parasını onunla paylaşan biri olduğunda da değerini vakit kaybetmeden terk eder.

Yazar, *Kalbimin Kadını* romanında ise aşkın kaybettiği değeri geri vermek ister. Romanda aşk, kolay elde edilemeyen hemencecik yaşanamayan, zor bir his olarak anlatılır. Kahramanlardan Nedim için özellikle aşk, yakalanamayan bir güzellik, bir ruh doygunluğudur. Nedim, aşkın bedensel ihtiyaçlar haricinde çok daha özde yaşanan zorunlu bir ihtiyaç olduğunu düşünür. Kahraman, gönlünü fethedecek kadını yurt içinde ve yurt dışında arar. Çok defa yanılır, her tanıştığı kadını kalbinin kadını zanneder ama aradığının başka biri olduğunu fark etmesi çok zaman almaz.

Aynı romanda diğer romanlardan farklı bir aşk anlayışa şahit oluruz. Aşk, bu defa sevgide vefa ve bağlılığı, beraberinde de sabırla beklemeyi getiren bir olgudur. *Kalbimin Kadını* romanında söz konusu olan birbirine geçmiş dört aşk halkası vardır. Bunlar: Semiha- Ferit, Nedim- Semiha, Fehamet- Nedim ve Fehamet- Necip arasında yaşanır. Bu kişilerden Nedim,

kimseye âşık olamadığı için ülkeyi terk edip, kalbinin kadını yurt dışında arar. Necip ve Nedim sabırla sevdiklerini bekler ve sonunda emellerine ulaşır, sevgililerine kavuşur. Kadınlar ise âşık oldukları erkekle değil onları seven kişilerle birlikte olmaya karar verir.

Bu kahramanlardan özellikle Semiha ve Ferit çok yoğun ve saf bir aşk yaşar. Semiha Nedim'e, Ferit de Semiha'ya çocukluğundan beri âşıktır. Semiha, çocukluk ve gençlik yıllarını birlikte geçirdiği Nedim'le evlenir. Ancak uçarı bir çapkın olan Nedim, bir yıl sonra onu boşayıp, yurtdışına gider. Giderken de eski karısını en yakın arkadaşı Ferit'le evlendirir. Semiha, kendi sorumluluklarından kurtulmak için onu başka bir adamın kucasına atan kocasını hiçbir zaman unutamaz. Kendisini bir kere sevdiğine adanmış ve ona ait olduğunu düşünmüştür. Evlenmiş olmasına rağmen içindeki büyük sevgi ve sabırla ona döneceği günü bekler. Yeni kocası tarafından rahat bir hayat sürmesi sağlanır ve çok sevilir. Buna rağmen Semiha, onu hiçbir zaman kocası olarak algılayamaz. Tüm benliğiyle eski kocasına odaklanır. Dört yıl boyunca ayrı yataklarda, ayrı odalarda uyurlar. Semiha, eski kocasının artık ona dönmeyeceği gerçeğini kabullendikten, ondan umudunu kestikten sonra ikinci kocası Ferit'le birlikte uyumayı kabul eder. Bu da onun hissettiği aşkın, güçlü bir bağlılığı beraberinde getirdiğini gösterir.

Romanda aynı şekilde çaresiz bir aşk içinde çizilen bir diğer kadın da Semiha'nın kız kardeşi Fehamet'tir. Fehamet, ablasının hâlâ eski kocasına âşık olduğunu ve geri dönme ümidi taşıdığını, bu yönde çaba sarf ettiğini yakından bilir. Ancak bunu biliyor olması onun eniştesine âşık olmasına engel olmaz. Nedim, tüm kadınların ilgisini çeken, yakışıklı biridir ve Fehamet'in onun cazibesine kapılması çok zaman almaz. O da ateşin peşinde koşan ve ona ulaşmaya çalışan pervaneler gibi bir büyüye kapılır. Nedim'in tüm kadınları kendine çeken, onları alt üst eden yörüngesine girer. Ablasıyla bu anlamda bir rekabet içine girer. Her ikisi de Nedim'i kapmak için uğraşır. Fehamet'te isteğine ulaşır, eski eniştesi Nedim'le nişanlanır ancak ablası gibi o da kısa zaman sonra terk edilir. Kalbindeki acıyla bir başına Nedim'in arkasından bakakalır. Fehamet, romandaki en kıskanç karakterdir. Âşık olduğu Nedim'i etrafındaki bütün kadınlardan kıskanır. Kıskançlığını da gizleyemez, hemen belli eder. O da sevdiğini sarıp sarmalayan, sahiplenen ve koruyan bir aşka sahiptir.

Semiha'nın ikinci kocası Ferit'te aynı şekilde çocukluğundan beri Semiha'ya âşıktır. Gençlik yıllarında Nedim'e âşık olan Semiha'yı elde edebilmek için birçok şey yapar. Nedim'le rekabete girer, Semiha'nın gönlünü almaya çalışır. Onun Semiha'ya olan sevgisi Semiha Nedim'le evlendikten sonra da devam eder. Ferit, karşılıksız bir aşkı peşinen kabullenmiş olur. Semiha'dan başka kimseyi düşünmez. Sevdiği kadın evlenmiş ve ondan sonsuza dek uzaklaşmıştır ancak buna rağmen, taşkınlık, saygısızlık veya sarkıntılık gibi kötü bir olaya yol açmadan içten içe onu sevmeye devam etmiştir. Semiha, Nedim'den boşanır ve onunla evlenir. Ancak resmiyette eşi olan kadın kalben hâlâ eski kocasına bağlıdır. Ferit, büyük bir anlayış ve sabır gösterir. Semiha'nın onu seveceği, onu kabulleneceği günü bekler. Bu bekleyiş esnasında ona karşı herhangi bir asabiyet veya saygısızlık göstermez. Hatta karşılıksız sevgiyi bildiği için ve karısı da aynı durumu yaşadığı için ona karşı fazla anlayışlı davranır. Karısının eski kocasına kur yapmasına bile sesini çıkarmaz. Romanın sonunda bu büyük aşkı Semiha tarafında değer görür ve Semiha kalben eski kocasını bırakıp, ona döner.

Necip de Ferit gibi sabırla Fehamet'i bekler. Onun aşkı paylaşımı kabullenemeyen, daha sahiplenicisi bir histir. Necip, genç, bekâr ve uçarı bir kız olan Fehamet'in yanında gördüğü erkeklere bile tahammül edemez. Onu çok kıskanır. Fehamet önce başka biriyle nişanlanır sonra ayrılıp onunla nişanlanır, tekrar ayrılır ve bir daha Necip'e döner. Romanda Necip'in âşık olduğu kararsız kadına karşı bir eleştirisinden bahsedilmez. O, Fehamet'i her haliyle kabullenir ve sever. Onu zor duruma düşürse bile bu zorluklara seve seve katlanır.

Hikmet Feridun'un romanlarının dört temel ögesinin varlığından söz edilebilir. Bir kadın kahraman, bir erkek kahraman, çatışma odaklı bir aşk ve mutsuz son. Yapıtlarda yansıtılan aşk ilişkilerinin niteliklerine odaklanınca roman karakterlerinin taşıdığı benzerlikler dikkat çekicidir. Eğlenceye düşkün, çapkın, gönülden gönle atlayan, bencil kadın ve erkekler, romanların birinden ötekine yaşamlarını sürdürürler. Aşkın öznesi ve nesnesi konumundaki karakterlerin bu kişilik özellikleri aşkın değersizleşmesine, basitleştirilmesine, çok sık yaşanır hâle getirilmesine yol açar. Aşk, kimi zaman tutkuyla kimi zaman şehvetle, kimi zaman da kişilerin can sıkıntısıyla beslenen bir ögedir. Aşğına cinayetler işletebilecek, onu delirtebilecek derecede güçlü ama bu acıyı başkalarının kollarında teselli olarak unutacak kadar zayıftır.

2.1.2. CİNSELLİK

Hikmet Feridun'un kısa öykülerinde açıkça anlatamadığı cinsellik teması romanlarında daha detaylı işleme olanağı bulur. Yazar, romanlarında kişilerin evlilikleri ve evlilik dışı ilişkilerine dayanarak cinsellik, aşk, yerleşik ahlak kuralları gibi konuları irdeler.

Toplumun farklı kesimlerinden seçilen roman kişileri baskılanan cinsel yaşantıyı reddeder. Normal şartlarda bugün bile kadın cinselliği; sistem tarafından denetlenmeye ve baskı altına alınmaya çalışıldığı halde yazarın yaklaşık yetmiş yıl önce yazdığı romanlarda böyle bir çaba yoktur. Ne kadınlar ne de erkekler hiçbir ahlaki, toplumsal kaygı gütmeyen cinselliklerini rahat bir şekilde yaşar. Cinsellik, kişiler için yemek, içmek gibi bir ihtiyaç olarak algılanır. Üstelik kişiler partnerlerini seçerken de oldukça özgürdür. Erkekler de kadınlar da hoşlandıkları her kişiyle birlikte olur. Bu bağlamda toplumsal olarak bir baskı mekanizması gelişmemiştir. Toplumun her kesimi, cinselliği gerekli bir yaşayış olarak düşündüğü için bu ihtiyacın giderilmesi de oldukça normal karşılanır. Kahramanlar, evli bir kadının sevgilisini onların yanından alıp sevişmeye götürmesini gülüşerek izlerler.

Cinsellik konusunda erkekler açısından garipsenmeyen bu davranışlar bugün bile kadınlar için aynı şekilde algılanamamaktadır. Günümüzde cinselliğini bu kadar özgür yaşayan kadınlara karşı toplum çok sert tepkiler göstermekte ve olumsuz bir gözle bakmaktadır. Oysa Hikmet Feridun'un romanlarında bu tür bir bakış açısı söz konusu değildir. Hem kadın ve erkek ayrımı hem de toplumsal hayatta cinsel bir denetim ve baskı yoktur. Bu gruba kadınlar da dâhildir. Birbirlerine karşı baskı uygulamaz hemsinlerini anlayışla karşılarlar. Hatta karı koca için bile bu durum geçerlidir. Koca, karısının başka bir erkekle birlikte olmasından rahatsızlık duymasına rağmen karısına anlayış gösterir.

Cinsellik, hem toplumsal olana etkileyen, hem de ondan etkilenen bir olgu olarak; kişilerin yaşamında belirleyici bir rol oynar. Bu kilit görevi yüzünden birçok toplumsal olgunun sebebi veya sonucu olarak karşımıza çıkmaktadır. Hikmet Feridun'un romanlarında cinselliğin ayıplanan, kötülünen, saklanan bir yaşantı değil de tam tersi özelliklere sahip olması toplumsal yapıyı göstermesi bakımından ilginç bir yerde durmaktadır. Bu gün erkeklerin deneyimlerinden farklı olarak özellikle kadınlar, cinselliklerini toplumsal baskılar aracılığıyla yaşamak zorunda bırakıldıkları için, kadın cinselliği erkeklerinkine oranla daha sorunlu toplumsal durumların sebebi ya da sonucu konumundadır. Bu durum kadın cinselliğinin toplum tarafından algılanışından kaynaklanmaktadır. Erkek egemen yapı kadının cinsellik algısını etkilemiş, üzerinde ataerkil bir baskı yaratmıştır. Bu gün bile kadının bu baskı mekanizmalarına karşı duruşu, onları kabul edişi veya içselleştirmesi anlamında birçok sorun yaşarken yazarın 1929

yılında yazdığı romanlarda bunun aksi bir toplumsal yapıyı yansıtması oldukça ilginçtir. Üstelik yazar, hem zengin çevre ve elit insanların olduğu bir muhiti hem de suçluların yoğunlukta olduğu, fakir insanların yaşadığı bölgeleri anlatmıştır. Bu çelişki sadece yazarın diğer eserleri değerlendirilmeye alındığında anlamlı hale gelmektedir. Uzun yıllar, yurtdışında gezen Hikmet Feridun, dünyaca meşhur sinema yıldızlarının ve Afrika'nın ilkel kabilelerinin hayatlarını röportajlar yaparak anlatır. Cinsellik konusunda çok büyük özgürlüklerin yaşandığı hayatları anlatan yazar, romanlarında da bu toplumsal geleneği devam ettiren Türk insanını anlatır. Daha doğrusu bu yaşantı içerisinde Türk insanını kurgular. Bu anlamda romanlar, özellikle cinselliğin algılanışı ve yaşayışı konusunda Türk ahlak kurallarını ve toplumsal yaşayışını temsil etmez.

Cinsellik konusundaki en büyük yaptırımlardan biri din faktörüdür. Dini öğretiler ışığında cinsel yaşantı mahrem olarak görülmüş bu da toplum tarafında cinselliğin ayıp şeyler olarak kabul edilmesini, daha gizli saklı yaşanmasını sağlamıştır. İslami inanişaya göre cinselliğin sadece kişilere helal olan eşleriyle yaşanması doğrudur. Onlara helal olmayan insanlarla bu anlamda birleşme en büyük günahlardan biridir. Hikmet Feridun'un kahramanlarının cinsellik konusunda çok özgür olmalarının bir sebebi de dini inançlarının zayıf olmasıdır. Nitekim *İskara Maşa* romanının girişinde yazar, "(...) *Sulukule Çingeneleri Müslüman'dır ama aralarında kaçgöç yoktur.*"⁵⁸ diyerek onların kadın erkek ilişkilerinde dini kuralları önemsemediklerini açıkça ifade eder. Aynı durum diğer iki roman için de geçerlidir.

Hikmet Feridun, roman karakterlerinin cinsel kimliklerinin oluşumunda çocukluk deneyimlerinin, aile ve yakın çevreyle kurulan ilişkilerin etkisinden bahsetmez. Roman karakterlerinin sosyal arkadaş çevreleri temel alınır. Kişilerin aile ilişkileri gibi özellikler anlatılmadığı için eserlerde odipus, elektra kompleksi gibi öğelere, toplumsal ahlak kurallarının getirisi olarak namus ve bekâret gibi kavramlara rastlanılmaz. Adet olma, ilk gece, anne-kız ilişkisi, ilk cinsel birleşme gibi kadın ve erkek cinselliğine dair bilgi verilmemiştir.

Romanlarda yer verilmeyen başka bir konu da cinsel istismardır. Aile içinde yahut yetişkin bireyler arasındaki ilişkilerde tek taraflı bir fayda söz konusu edilmemiştir. Kadınlar ve erkekler cinsel birleşmeden eş oranda haz duyarlar. Çiftlerden birinin sadece diğerini mutlu etmek için yaşadığı bir birliktelik söz konusu değildir.

Kadın ve erkeklerin kendi cinselliklerine bakışlarının temelinde öncelikle kendi bedenlerini nasıl algıladıkları yatmaktadır. Bu yüzden anlaşılır kılmamız gereken bir kavram da "beden"dir. Hikmet Feridun'un romanlarında beden algısı cinsiyetler arasında farklılık göstermez. Hem kadınlar için hem de erkekler için istenilen kriterler paralellik arz eder. Romanlardan kadınlar ataerki toplumsal düzenin istediği özelliklerin dışındadır. Romanlarda cinselliğin sembolü olabilecek kadınlardan birinin görünüşü bize ideal kadın görünümünü anlatır.

*"Sağ tarafta oturan bir kadın ayağa kalktı. İri, dalyanlar gibi bir kadındı. Beli ne kadar ince ise kalçaları inadına o kadar genişti. Kalçaları ne kadar genişse göğsü o kadar dolgundu. Dolgun ama öyle biçimsiz bir dolgunluk değil ha.. Yuvarlak canlı bir dolgunluk.. sarı benekli siyah fistanın altında memeleri dikdik toparlak toparlak, sanki canlı imiş gibi tir tir titrekti.. Kömür gibi de kapkara gözleri vardı.. Vücutunu her tarafına ayrı ayrı çalkalayarak ortaya çıktı."*⁵⁹

İskara Maşa romanındaki Gülizar karakterine ait bu tanım romandaki birçok kadın için geçerlidir. Üstelik bu kadının erkekler tarafından çok istenilen, arzu edilen biri olması, erkekleri

⁵⁸ "İskara Maşa", *Akşam*, 17 Kanunu evvel 1929, s.3.

⁵⁹ "İskara Maşa", *Akşam*, 18 Kanunu evvel 1929, s.3.

kendine büyük bir tutkuyla bağlaması erkek gözüyle kadının nasıl olması gerektiğini anlatır. Romanlardaki kadınlar, ince belli, dolgun ve dik göğüslü, uzun boylu, kıvrak olmalarının yanı sıra baygın ve davetkâr bakışlara, cilveli gülücüklere, müstehcen sözlere sahip, hafif, hoppa, büyüleyici ve çok güzeldir. Erkekler ise bu kadar detaylı anlatılmazlar ancak, çok yakışıklıdırlar ve kaslı bir vücuda sahiptirler. Kadın ve erkek bedenleri cinsel anlamda bir sahiyete yol açmaz. Çiftlerin bedenleri cinsel münasebet, devam ettiği müddetçe önem arz eder, bu ilişki bittiğinde kişiler için beden de bir anlamı kalmaz. Bir sahiplik veya aidiyete sebep olmaz.

Romanda cinselliğe dair anlatılan en önemli özelliklerden biri de cinselliğin, kişilerin gözlerini bürüyen, onları etkisi altına alan büyük bir güç olmasıdır.

“Salih mütemadiyen tekrar ediyordu:

- Ah Gülizar ah sen yok musun?

Gülizar göğsünü silerken kocasına dedi ki:

- Haydi söyleneceğine şu ölüyü sırtla da surun dışarısına götürüp gömelim?

Salih ağlıyor gibi idi:

- Ben nasıl bunu gömeyim, nasıl gömeyim...

Lakin bu esnada Salih'in gözü karısına ilişti. Gülizar gömleğini sıyrırmıştı, kan izleri olan göğsü tamamıyla açtı, yırtık gömleği ile koltuklarını altındaki kanı temizliyordu..

Salih bir tuhafı, bir aptallık geldi çocuğa..

Gülizar'a baktı.. Kadın ona baktı ..Salih:

- Ah sen Gülizar- diye tekrar etti. Sen insana babasını öldürtürsün Gülizar...

Ayağa kalktı, karısına yaklaştı. Deli herif birdenbire değişiverdi, o hiddetli, o müteessir Salih kuzu gibi bir adam oldu.

- Göğsüne kan mı sıçradı?..

- Evet..

- Ver paçavrayı ben sileyim..

- Ben silerim..

- Ver ver ben sileyim..

Deli Salih bezi eline aldı, karısına yaklaştı, elindeki paçavrayı Gülizar'ın çıplak esmer tenine deşdirdi. Güya karısının kanlı göğsünü temizliyordu.. Lakin yine bir an içinde değişiverdi. Gülizar'ın bedenini ucu kanlanan kirli şiltenin üstüne itti..

Bu dapdaracak Çingene odasının o zamanki manzarası hala gözümün önündedir. Bir tarafta kanlar içinde yatan bir ceset.. Öbür tarafta bir kan pıhtısı yığını.. Yerde kanlı

bir bıçak.. Bir köşede bir ucu kanlı bir şilte ve bu yatağın üstünde birbirini didikleyen iki kanlı vücut. Bir yanda bir ölü, bir yanda bir yatak, bir sevişme sahnesi.”⁶⁰

İskara Maşa romanında karısı ile sevgilisini evde yakalayan adamın karısının sevgilisini öldürdükten sonra söyledikleri ve onun ruh hali, cinsel arzusunun toplumsal kuralları, vicdanı, acıma hissini, merhameti aşan bir boyutta olduğunu gösterir. Bu his o kadar güçlüdür ki Deli Salih, onu aldatan karısına kızmadığı gibi ona şefkat gösterme ihtiyacı duyar. Salih, yardım ederek karısının üstüne bulaşan kanı siler. Üstelik o kan katil olmasına sebep olan rakibinin kanıdır.

Deli Salih'i karısı Gülizar'a bu şekilde bağlayan güç ona hissettiği aşk ve şehvettir. *İki Cinayet Gecesi* romanında da başkahraman Kemal'in Kiki'ye olan aşkı cinsel bir istekle başlar. Kiki, genç ve toy bir öğrenci olan Kemal'i cilve yaparak kendine çeker. Oldukça şuh ve şehvetli bir kadındır. Kemal'i gördüğü ilk gün onu alıp gizli bir locaya götürür. Bir şezlonga uzanır ve kendini teşhir eder. Onun kadınlığı, cinsel cazibesi Kemal'in aklını başından alır ve o günden sonra kahraman Kiki'den başka bir şey düşünemez hale gelir.

Bu durum sadece erkek kahramanlar için geçerli değildir. Kadınlar da ateşli bir gece geçirme ihtimali ortaya çıktığında etraflarındaki her şeyi unutup, karşılardaki erkeğe odaklanırlar. *İskara Maşa* roman kahramanlarından biri olan Cavidan'ın tecavüze uğradığı anda yaptıkları onun ne kadar haz merkezli düşünen, isterik bir kadın olduğunu ve cinselliği ne şekilde algıladığını gösterir. Cavidan'ın cinsel isteği çok güçlüdür. Kahraman yer, koşul gözetmeksizin her yerde sevişmek ister. Kocasıyla beraber Çingenele arasında gezerken bir Çingene tarafından kaçırılır. Tecavüz edilmek üzere kaçırılan Cavidan, onu kaçırmaması için Çingene'ye ısrar ederken, içinden keşke beni kaçırma diye geçirir. Bu esnada makyajını tazeler, bir randevuya gider gibi kimseye görünmeden süslenir. Tecavüzden kurtulamayacağını anlayınca -ki zaten kurtulmayı istememiştir- kendini Çingene'ye teslim eder ve onunla sevgilisiymiş gibi sevişir. Sonrasında Çingene'yi şehre götürmek istediğini, onu çok beğendiğini söyler. Hatta onu götürebilmek için para teklif eder. Ona tecavüz eden Çingene'ye kocasının yanında cilve yapmaktan da utanmayan Cavidan, yaşadığı cinsel hazdan o kadar büyülenmiştir ki yanında kocasının olmasına aldırış bile etmez. Edep, utanma ve ahlak gibi değerleri birden bire yok olmuştur. Çingene'ye adresini vererek onu evine davet eder.

Sonuç olarak Hikmet Feridun, cinselliği, toplumsal baskılardan uzak doğal bir yaşantı olarak anlatır. Bu yaşantıya dâhil olmak ayıp veya günah değildir. İlişkiler gayri resmi olduğunda bile durum değişmez. Cinsellik, kişilerin hayatındaki evlilik, ahlak, dürüstlük gibi birçok kavramdan önemlidir. Kişiler bu anlamda bir ihtiyaç içerisinde oldukları anda en büyük sorunları bir partner ve uygun bir mekan bulmak olur. Hayattaki bütün diğer kaygı ve tasalar bir anda önemsiz şeyler haline gelir.

Yazar, cinselliği, temelleri olan bir kavram olarak anlatmamıştır. Kavramın alt yapısını oluşturan toplumsal dinamikler ve bakış açıları işlenmez. Bunun gibi kişilerin cinselliklerinin alt yapısı ilk deneyimleri, bu konuda öğrendikleri veya cinsel birleşme esnasında düşündükleri anlatılmaz. Cinsellik sadece insanlar için gerekli bir ihtiyaç ve onların tüm yaşamlarını alt üst edebilecek, gözlerini kör edebilecek derecede güce sahip bir yaşayıştır. Hikmet Feridun, kurgu dünyasında karakter ve ilişkileri aracılığıyla cinselliğin doğal ve insani bir olgu olarak kavranmamasını ister.

⁶⁰ “İskara Maşa”, *Akşam*, 24 Kanunu evvel 1929, s.3.

2.1.3. ÇAPKINLIK

Çapkınlık kavramı Hikmet Feridun'un romanlarında, öyküleriyle paralel bir anlayışla anlatılır. Kavram, sözlük anlamına uygun bir şekilde geçici aşklar ve ilişkiler peşinde koşan kişilerin bir özelliği olarak dile getirilir. Kahramanlar, gönül maceralarına çok meyillidir ve yaşadıkları her ilişki onları hayata daha sıkı bağlayan bir güçtür. Bu nedenle de roman kahramanlarının çoğunluğu gönülden gönüle koşan, çapkın kişilerden oluşur.

Kalbimin Kadını romanında çapkınlık ruh eşini bulamamanın bir sonucu olarak ortaya çıkar. Bu eylem roman kişinin hayata bakışı ve duygusal beklentilerinin bir getirisi olarak yaşanır. Romandaki en önemli kişi olan Nedim, giriş kısmında çok çapkın ve hovarda biri olarak tanıtılır. Kahramanın hayatına gençliğinden beri sayısız kadın girmiştir. Nedim, karşılaştığı kadınların hepsine değer vermiş, sevmiş ancak hiçbirine âşık olamamıştır. Aşk duygusuna en çok yaklaştığı kişiyle evlenmiş ancak bu evliliği de bir yıldan fazla sürmemiştir. Dolayısıyla Nedim, çapkın bir insan görünümü uyandırır. Sürekli yeni aşk maceralarına atılır üstelik çok hızlıdır. İki ay gibi kısa bir süreyi anlatan roman boyunca kahramanın hayatına dört farklı kadın girer. Her defasında karşılaştığı kadının aradığı kişi olmadığını anlayıp yeni bir maceraya koşar.

Kahramanı çapkın bir kişi yapan şey onun kalbinin kadını ararken çok sayıda duygusal ilişki yaşaması değildir. Nedim'in ona ilgi duyan tüm kadınların duygusal ilişki isteğine cevap vermesidir. Seçici bir tavır sergilemez ancak şunu da belirtmek gerekir ki romandaki tüm kadınlar, genç, güzel, alımlı ve özellikli hanımlardır. Nedim, bu çerçevedeki her bayanın ilgisine cevap verir. Onunla ilgilenen bir kadının, Nedim'e ulaşması zor olmaz. Bu da onun kadınlara karşı zaafının olduğunu gösterir ki onu çapkın yapan şey de tam olarak budur.

İki Cinayet Gecesi romanında da çapkınlık hayata lezzet katan, güzelleştiren bir şey olarak anlatılır. Romanda erkek kahramanlar değil kadınlar çapkındır. Kadınlar için hayatlarına girecek olan yeni bir erkek, daha fazla heyecan ve macera anlamındadır. Hayatı yaşanılabilir kılan en büyük güçlerden biri duygusal olarak yaşanan bu ilişkilere. İlişkilerin büyük kısmı geçicidir ancak güzel olan tarafı da onların bu özelliğe sahip olmasıdır. Çünkü yaşanan ilişkiler kısa sürede heyecanını kaybetmekte ve mutluluk vermemektedir. Bir ilişki hayatı sıkıcı hale getirmeye başladığında da yeni birinin başlaması arzu edilen sonuçtur. Bu nedenle *İki Cinayet Gecesi* romanında yer alan kadınlardan, Eleni, Kiki ve Naciye sürekli yeni aşklar yaşar. Kiki, romanın başkahramanı olan Kemal'i baştan çıkarıp eroin ticaretinde kullanır. Bunu yapmak istemesindeki tek sebep onu kurye olarak kullanmak değildir; genç bir delikanlı olan Kemal'le hevesini alana kadar birlikte olmaktır. Kahraman, Kemal'le ilişkisi devam ederken Kaçirdis ve Kaçiridis'in oğluyla da duygusal ilişki yaşar. Eleni, nişanlı olduğu halde hoşlandığı erkeklere kur yapar, onlarla birlikte olmaya çalışır. Naciye, romanda evine girenin çıkanın beli olmadığı biri olarak anlatılır. Birçok duygusal ilişki yaşamıştır.

Kahramanlar için yeni ilişkiler ve küçük çapkınlıklar hayatlarını canlandıran büyümlü bir iksir gibidir. Bu nedenle hayatlarında biri varken de yokken de yeni bir ilişkiye açık bir şekilde beklemektedirler.

İşkara Maşa, romanında çapkınlık kavramı diğer iki romandan farklı olarak önüne geçilemeyen bir şey olarak anlatılır. Kişilerin önüne geçemedikleri, karşı cinsle ilişki kurma konusunda kendilerini engelleyemedikleri bir istektir. Çapkınlık, bir tutku halinde başlar ve saplantıya dönüşen bir his olarak yaşanır. Hayattaki önemli birçok şeyi, önüne katıp götürecektir.

kadar güçlü bir akıntıdır. Kişiler bu akıntıya kendilerini kaptırdıkları için iradeleri ellerinden alınmış gibidir. Çapkınlık yapma isteği hastalık gibi engellenemeyen bir durum olarak yansır. Kişiler bu bağlamda mantıklarıyla çapkınlık tutkusu arasında sıkışıp kalırlar. Bir yanda engelleyemedikleri çapkınlıklarıyla diğer yanda sürekli aldatmak zorunda kaldıkları eşleri arasında sıkışlırlar. Daha doğrusu kahramanlar aşk ve geçici ilişkiler arasında kalıp, büyük bir ikilem yaşar.

Romanın en önemli kadın kişisi olan Gülizar için çapkınlık, aşktan çok daha güçlü bir kavramdır. Gülizar, evlidir ve kocasını aşka yakın bir hisle sever. Ancak köyündeki erkeklerin neredeyse yarısıyla duygusal bir ilişki yaşamıştır. Üstelik böyleyken bile kocasının onu engellediğini, çapkın olduğunu ama isteklerini gerçekleştirmediğini söyler. Gülizar, çapkınlık konusunda oldukça ilginç yaşantılara sahiptir. Erkekleri baştan çıkarmak için gayret gösterir ama onu bu davranışa iten erkeklermiş gibi davranır. Baştan çıkardığı gençlerden biriyle kocasına yakalanır ve kocasıyla iş birliği yaparak onu öldürür. Gülizar'ın cinayet esnasında çok soğukkanlı olması ve ölen adama bir hayvanmış gibi muamele etmesi ona karşı bir sinirinin olduğunu gösterir. Bu sinir, varlığıyla onu çapkınlığa itmesi ve kocasını aldatmasına sebep olmasından kaynaklanmaktadır ki bu da hiç sağlıklı bir düşünce değildir. Gülizar'ın bu davranışı sırlıslıkla âşık olduğu takdirde de değişmez. O, çapkınlığını bir türlü engelleyemez. Romanın başkahramanı olan Kemal'e tutkuyla bağlanır. Onun uğruna kocasını öldürür. Kemal'i de çapkınlık yaparken yakaladığı için bıçaklayıp kaçar. Bu kadar yoğun yaşadığı hislerine karşılık çapkınlık yapmaktan kendini alıkoyamaz. Kemal'in aşkı ona yeterli gelmez ve başka bir erkekle onu aldatır. Amacı, Kemal'den ayrılmak değildir çünkü ona olan aşkı hala eski büyüklüğünü korumaktadır. Ondan ayrılmak istemez ama etrafında gördüğü yakışıklı bir delikanlıyla gezip dolaşmaktan da kendini alıkoyamaz. Kahraman, romanın sonunda bu özelliği yüzünden aşkla bağlandığı Kemal'den ayrılmak zorunda kalır. Bu durum da çapkınlığın evlilikleri bitirdiği, hem kadınlar hem erkekler tarafından tahammül edilemeyen bir şey olduğunu gösterir.

Romanlarda genel olarak çapkın kişiler otuz ile elli yaş arasındaki orta yaş grubuna dâhildir. Çapkın kişiler arasında sosyal statü ve maddi durum bakımından çok iyi yerde olanlar olduğu gibi fakir ve yoksul, kenar mahalle insanları da vardır. Kahramanların eğitim durumları da farklılık arz etmez. Eğitilmiş kişiler de hiç eğitim almamış kişiler de çapkın olarak yansıtılır. Çapkınlık hususunda cinsiyet ayrımı da yapılmamıştır; bu durum hem kadınlara hem de erkeklere has bir özellik olarak anlatılır. Çapkın kişiler geniş ailelere sahip değildir; öykülerde olduğu gibi yalnız ya da karı-koca birlikte yaşarlar. Çapkın kişilerin çocuk ve akrabalarından bahsedilmez. Kahramanların hayatlarında neredeyse en önemli şey yaşadıkları ilişkilerdir. Bu nedenle de çocuk sahibi olmak veya kalabalık ailelerde yaşamak gibi şeylere hayatları müsaade etmez. Kişiler bu alışkanlıklarından kurtulamadıkları için çok büyük şeylerden vazgeçmek zorunda kalırlar. Dolayısıyla çapkın bir karaktere sahip olmak hayatı şekillendiren en büyük unsurlardan biridir.

2.1.4. ARKADAŞLIK

İki kişi arasındaki karşılıklı paylaşım ve iletişimle kurulan duygusal bağ demek olan arkadaşlık, Hikmet Feridun'un bir romanında diğer eserlerinde rastlanılamayacak bir bakış açısıyla incelenmiştir. Bu bakış açısı öykülerde karşılaştığımız bencil, çoğu zaman gereksiz ve

rahatsızlık verici bir kavram olarak değil sevgi ve saygı çerçevesinde, büyük bir anlayış ve özveriyle kurulan bir bağ olarak görülür.

Kalbimin Kadını romanı üç çocukluk arkadaşının çalkantılı aşk hayatını ele alır. Bu üç arkadaş, çocukluktan gençliklerine ve evliliklerine kadar geçen süreyi birlikte geçirirler. Kahramanlardan Ferit, Semiha'ya, Semiha da Nedim'e âşıktır. Nedim ise Semiha'dan hoşlanmaktadır. Gençlik dönemlerinde Nedim'le Ferit arasında büyük bir rekabet başlar. Her ikisi de Semiha'yı elde etmeye çalışır. Kahramanların aralarındaki bu rekabet ve daha sonra Semiha'nın Nedim'le evlenmesi ilişkilerini hiçbir şekilde olumsuz etkilemez. Semiha'ya âşık olan Ferit, bu evliliğe karşı olumsuz bir tavır geliştirmez. Büyük bir anlayış ve sevgiyle evlenen arkadaşlarıyla ilişkisini devam ettirir. Daha sonra Nedim, Semiha'dan sıkılır ve boşanır. Ferit'in hâlâ Semiha'yı sevdiğini bilen Nedim, eski karısıyla onun arasını yapar. İkisinin evlenip mutlu olmalarını ister. Bu anlamda arkadaşına karşı ne bir kıskançlık ne de bir çekememezlik gösterir. Eski karısıyla ona âşık olan en yakın arkadaşını evlendirir.

Romanda Nedim'le Ferit'in birbirlerinin canı oldukları söylenir. Aralarında çocukluktan gelen güçlü bir arkadaşlık bağı vardır. Nitekim Nedim, boşandıktan dört yıl sonra yurda döndüğünde kendi evine gitmez de Semiha'yla Ferit'in evinde misafir olur. Üstelik Semiha hâlâ eski kocasına âşıktır. Ferit, ilkin bu ziyaret gerçekleşeceği için çok tedirgin olur. Karısıyla Nedim'in tekrar bir araya gelme ihtimali doğmuştur. Bu da âşık olduğu kadınla ayrılma ihtimalini ortaya çıkarır ki bu Semiha'ya aşkla bağlı olan Ferit için büyük bir tehlike ve üzüntüdür. Buna rağmen Ferit, tedirgin de olsa arkadaşını kendi evinde ağırlar. Bir yanda karısı bir yanda da arkadaşı vardır fakat o, bencillik yapıp, arkadaşını yüzüstü bırakmaz. Nedim'i evlerinde rahat ettirebilmek için elinden gelen her şeyi yapar. Misafir olduğu günlerde hep onun sevdiği yemekler pişirilir. Bütün ev onun istekleri gözetilerek düzenlenir. Her isteği yerine getirilir. Ferit, karısının eski kocasına hizmet edişini arkadaşlık olarak değerlendirir ve bundan rahatsız olmaz.

Bu durum romanda arkadaşılığın fedakârlık, sevgi, saygı, anlayış gibi iç dinamiklere sahip olduğunu ve bu iç denge sağlandığı müddetçe hayatta ne yaşanırsa yaşansın duygusal bağın kopmadığı, ilişkinin devam ettiğini gösterir.

Yazar, *İşkara Maşa* romanında ise tamamen bencillik üzerine kurulu bir arkadaşlık anlayışını gösterir. Romanda kendi karısını koruyabilmek için arkadaşının karısıyla, başka bir adamı bir araya getiren biri anlatılır. Romanın en önemli kadın kahramanı olan Gülizar, çapkın bir kadındır. Kocasını Deli Salih, karısının erkeklere karşı zaafının olduğunu bildiğinden onu köye yeni gelen bir delikanlıdan uzak tutmaya çalışır. Bunu yaparken de köyünün en yaşlı adamı ve Salih'in çok saygı duyduğu biri olan Murat Ağa'nın karısı Pakize'yi kullanır. Arkadaşının karısı ile köye yeni gelen Kemal'in aralarında bir yakınlık doğarsa karısını Kemal'den uzaklaştırabileceğini düşünür. Murat Ağa'ya içki içirip sarhoş eder. Pakize'yle Kemal'in rahatça vakit geçirmesi için onlara ev ortamı ayarlar. Onları yalnız ve baş başa bırakmaya çalışır.

Deli Salih'in kendi karısını korumak isterken arkadaşının karısını bu şekilde peşkeş çekmesi hem ahlaki açıdan hem de Murat Ağa'yla arkadaşlık ilişkisi bakımından anlaşılabilir şeyler değildir. Çok bencilce düşünmüş, arkadaşının gurunu ve onurunu hiçe saymıştır.

2.1.5. HIRSIZLIK, DOLANDIRICILIK, CİNAYET

Hikmet Feridun'un romanlarında hırsızlık, dolandırıcılık, cinayet gibi yasa dışı olaylarla çok sık karşılaşılır. Yazar, öykülerinde küçük menfaatler için işlenen basit suçlara yer vermişken romanlarında cinayet, eroin kaçakçılığı gibi ağır suçlara yer verir. *İki Cinayet Gecesi* ve *İskara Maşa*, romanları suç oranının yüksek olduğu kırsal yerlerde geçer. Kahramanlarının çoğu bir şekilde suça bulaşmış kişilerdir. *Kalbimin Kadını*'nda ise anlatılan herhangi bir suç veya suçlu yoktur.

Yazarın *İki Cinayet Gecesi* romanı adından da anlaşılacağı gibi art arda işlenen iki cinayeti ve bunların sebeplerini anlatır. Birbirinden bağımsız gibi görünen iki cinayet arasındaki sır perdesi aralanırken uyuşturucu kaçakçılığı, hırsızlık, dolandırıcılık, tefecilik gibi suçlar da ortaya çıkar.

Romanda kişileri suça iten sebep genellikle maddi kaygıdır. Kiki, aşırı para hırsı yüzünden eroin ticareti yapar. Kaçiridis'in para kazanma hırsından bahsedilmez ancak eroin ticareti yaparak gelir elde eder. Hasibe Hanım da tefecilik yaparak geçinir. İşini devam ettirebilmek için bir kabadayıyla iş birliği yapar ve onun zor kullanarak para tahsilâtı yapmasını sağlar. Pembe Hanım, hafifmeşrep bir kadındır ve geçim kaynağı belli değildir. Hayatına giren erkeklerin çoğu hapisaneden çıkmış, suçlu kişilerdir. Hovarda hayatından kurtulup sevgilisi Tavşan Halil'le evlenebilmek için ihtiyaç duyduğu parayı ev sahibinden çalar. Çamur Ahmet, belirtilmeyen bir suçtan ötürü hapis yatmıştır. Dışarı çıktıktan sonra tefeci Hasibe Hanım'la iş birliği yapar ve onun tahsil edemediği paraları silah zoruyla alır. Anlaşmalarına göre paranın yarısı onun yarısı da Hasibe Hanım'ın olacaktır; ancak o Hasibe Hanım'ın payına düşen paraları da kendi harcar. Dolayısıyla onu dolandırmış ve paralarını çalmıştır. Kemal, ise hem eroin kullanır hem eroin ticareti yapar hem de romanın iskeletini oluşturan iki cinayet işler. Kemal, lüks bir hayat özlemi içinde olduğu için para hırsına kapılmaz. O, delice âşık olduğu paragöz Kiki'yi elinde tutabilmek için yasadışı yollara başvurur. İşlediği ilk cinayet ve eroin ticaretine bulaşma nedeni para kazanmaktır ancak kazandığı parayı aşkı için istemektedir. İkinci cinayetin sebebi ise tamamen aşk ve kıskançlıktır.

İskara Maşa romanında kişileri suça iten sebep hem maddi kaygı hem de kişisel zaaflardır. Romanda başkahramanın dâhil olduğu bir hırsızlık çetesi vardır. Çete üyeleri kısa yoldan para kazanmak için yasadışı yollara başvurur. Hırsızlık yaptıkları gibi istemeden de olsa bir cinayet suçuna karışırlar. Bunun haricinde işlenen cinayet, tecavüz ve adam yaralama suçlarından bahsedilir ki bunlar bilerek, isteyerek gerçekleştirilmiş eylemlerdir. Kahramanlardan Deli Salih, kıskançlık krizi geçirerek karısının aşğını öldürür. Gülizar, sevgilisini başka bir kadınla görünce bıçaklayıp kaçır daha sonra da bıçakladığı sevgilisiyle evlenebilmek için kocasını öldürür. Kemal ise Deli Salih gibi karısını başka bir adamla yakalayınca öldürmek ister; karısını bıçaklayıp kaçır.

Romanda anlatılan bir diğer suç da adam kaçırma ve tecavüzdür. Kahramanlardan Cavidan bir Çingene tarafından kaçırılıp tecavüz edilir. Ancak bunun suç olup olmadığı net değildir. Suç sayılabilmesi için ortada bir mağduriyetin olması gerekirken burada böyle bir şeyden söz edilmez. Kaçırılan Cavidan bu olaydan rahatsız olmadığı gibi memnun kalmıştır.

Romanlarda dikkati çeken bir diğer şey, kişilerin bilinçli olarak suça dâhil olmalarıdır. *İki Cinayet Gecesi* roman kahramanı olan Kemal haricinde bütün suçlular bilerek, herhangi bir zorlama olmadan suça bulaşmışlardır. Kemal ise sevgilisi Kiki tarafından eroine alıştırılmıştır. Daha sonra kedisini büyük sıkıntıların içine sokacağını tahmin edememiş sadece sevgilisini mutlu

etmeyi amaçlamıştır. O istediği için eroin kullanmaya başlamış ve bağımlı olduktan sonra da eroin ticaretine dâhil olmuştur.

Her iki romandaki kahramanların hepsi çalışıp yasal yollardan para kazanabilecek yeterliliğe sahiptir. Onları suça itebilecek önemli bir gerekçeleri yoktur; fakat çalışıp para kazanmak yerine yasadışı yollardan para edinmeyi tercih ederler.

Suçlu kişilerin neredeyse hepsi eğitimsizdir. *İskara Maşa* romanının başkahramanı Kemal, liseden atılmıştır, *İki Cinayet Gecesi* romanının başkahramanı Kemal de lise son sınıf öğrencisidir. Bunlar suçlu kişiler içerisindeki eğitim seviyesi en yüksek olanlardır. Yazarın eğitilmiş, elit insanları anlattığı *Kalbimin Kadını* romanında suça ve suçlulara yer vermemesi de onun, suç ve eğitim arasında paralel bir bağ kurduğunu gösterir. Üstelik suçlular daha çok kenar mahallelerde veya köylerde yaşar. *İki Cinayet Gecesi*, İstanbul'da suçluların yoğunlukta olduğu Mollabey Mahallesi'nde, *İskara Maşa* da aynı şekilde Galata ve Sulukule'de geçer. Bu mekânlar, fakir ve eğitimsiz insanların tercih ettiği yerleşim yerleri olarak yansıtılır.

İki Cinayet Gecesi romanında Hasibe Hanım'ın kiracısı tarafından soyulması, tüm altınlarının çalınması kiracı- ev sahibi arasında çok yakın ve samimi bir ilişki olmadığını bu tür sosyal ilişkilerin suç işlerken önem arz etmediğini gösterir.

2.2.HİKMET FERİDUN ES'İN HİKÂYELERİNDE MUHTEVA

2.2.1. AŞK

Sevgi, insanda fitrî bir olay olarak değerlendirilir. Bu olay insan ruhunun dinamik bir gücüdür. Bundan dolayı, insan hayatta pek çok şeyi sevebilir yani insan için birçok sevgi objesi bulunabilir. Aslında sevgi bir tanedir ama objeleri değişiktir. Sevginin aşırı hali olarak tanımlanmaya çalışılan aşk kavramı, aslında insanın bütün benliğiyle tek bir objeye odaklanmasından ibarettir. Bu obje insanın kendisi, ailesi, çevresi, erkek, kadın olabileceği gibi, para, makam, şöhret vs. de olabilir. Hatta madde ötesi sevgi veya aşk objeleri de vardır. Mesela dinî literatürde "ilâhî aşk" olarak tarif edilen yoğun sevgi, bu nevi fizik ötesi bir sevgi objesine duyulan aşktır. Sevginin şiddetli haline "aşk" demişlerdir. Aşk kelimesi, Arapça "A-ş-k"dan gelir ve bir sarmaşık türünün adıdır. "Aşaka" adı verilen bu sarmaşık, ağaca dolanır ve onu tepeden tırnağa sarar. Yapraklarının altından ağacın gövdesine kökler salar ve ağacın öz suyuyla beslenir. Böylece sarmaşık geliştikçe ağaç solmaya, kurumaya başlar. Tıpkı bunun gibi aşk da âşığın benliğini öyle bir kaplar ki, aşk kendisinde geliştikçe, âşık solmaya, kurumaya ve bedenî varlığını yokluğa vermeye, ruhu da maddi irtibatlardan soyutlanmaya başlar.

Aynı zamanda edebiyatın evrensel temalarından biri olan aşk, roman ve hikâye dâhil olmak üzere genelde hemen hemen her edebî türde yer alan temel konulardan biridir. Aşk büyümlü bir kelime olduğu için hem dini hem cinsi anlamda asırlardır ön planda tutulmuş ve insanlar bu kavramın esareti altına girmiştir. Biz bu bölümde üzerinde yoğunlaşılacak ve Hikmet Feridun'un hikâyelerinin asıl omurgasını oluşturan "aşk" temasının işlenişini üzerinde duracağız.

Hikmet Feridun Es'in öykülerinin neredeyse tamamına yakını aşk temasını işler. Bu öykülerde aşk, kahramanların hayatlarının merkezini teşkil eder. Onların hikâyelerinin oluşumunda ve yönelimlerinde belirleyici bir yere sahiptir. Bilindiği gibi aşk kavramı edebiyatımızda birçok farklı yönüyle dillendirilmiştir. Hikâyelerde ise aşk kavramı bir kadın ve erkek arasındaki duygusal ilişki olarak ele alınır. Bunun haricinde farklı türde bir aşk anlatılmaz. Hikmet Feridun'un hikâyelerinde müzik, resim, gezi, macera, yemek yemek gibi bütün yaşamsal öğeler bir şekilde aşkta buluşur; yani aşk, bir insan için her şeydir... Dünyanın özünü oluşturur ve bütün mevcudattaki ilk cevher aşktır, tüm yollar herhangi bir bahaneyle aşka çıkar. Kahramanların çeşitli meslekleri, ilgi alanları mevcuttur ancak hepsinin ortak noktaları aşk için yaşamaları aşkı hayatlarının merkezine almalarıdır. Ancak kahramanların hayatlarının merkezinde yer alan aşk oldukça yüzeysel bir anlama sahiptir. Hikâyeler genellikle bir erkek kahramanın anıları şeklinde anlatılmış ve çoğunda “ denizde kum onda kadın maceraları” dedikleri bir şekilde ifade edilmiştir. Bu anlamda çapkın kişilerin hayatları, aşk kavramı olarak dile getirilmiştir denilebilir. Bu da aşktan ziyade karşı cinse verilen kıymeti gösterir.

Aşkın tarihi insanın tarihinden de eskidir. Birçok filozof ve mutasavvıf, sistemlerinde aşka önemli bir yer ayırmış ve varlığın sebebini aşk olarak göstermişlerdir. Platon'a göre aşk, cismanî ve ilahî olarak ikiye ayrılır. Geçici güzelliklere olan aşk cismanî, salt güzelliğe duyulan aşk da ilahîdir. Salt güzellik ve iyilik ise ancak tanrı'dır. Bedenler birbirine benzediğinden tek bir bireye duyulan aşk gittikçe azalır, aşk kendinin asıl kaynağını aramaya koyulur. Böylece asıl aşkı hak eden varlığa yükselir. Hikmet Feridun'un öykülerinde ise aşk, hiçbir zaman ilahi olamayan sadece bir kişinin cismine duyulan önlenemez istektir. Kahramanlar aşkın peşinde deli gibi koşarken her an yön değiştirip başka birine yönelebilirler. Yön değiştirmeleri onların derin aşk susuzluğunu engellemez. Bir başkasına koştukları zamanda aynı istek ve arzuyu hissederler. Dolayısıyla kahramanların kişilerin değil de sadece aşkın peşinde koştukları ama yakaladıkları ya da hissettikleri aşkı derinleştirmeden çok yüzeysel yaşadıkları söylenebilir. Aşk, şehvani hislerle örüldüğü için hiçbir zaman salt güzelliği bulacak kadar güçlü olamaz.

Hikmet Feridun, öykülerinde aşkı, var oluşu insanlar için zorunlu bir durum gibi anlatılır. Aşk en büyük mutluluk kaynağıdır, onun yokluğu çekilmez bir hayat demektir. Bu nedenle birçok öyküsü güzelliklere sebep olan, mutluluk yaratan aşkı işler. Fakat öykülerde istenilen aranan geçici aşklardır. Bir aşkın bitişi diğer aşk başlayınca kadar acı vermektedir ve başka bir aşkın başlaması da en fazla bir iki gün sürmektedir. Canı sıkıldığı için âşık olan olduğu gibi iştahsızlık çektiği için âşık olan kahramanlar bile mevcuttur.

Aşk, her an insanın karşısına çıkabilir yahut her hangi bir olay aşka sebebiyet verebilir. Hikmet Feridun'un öykülerinde âşık olmak için her hangi bir koşula ihtiyaç yok gibidir. Sanki kahramanlar birileriyle karşılaşmayı beklerler. Ve buldukları insan onlar için uygundur, hemen evlenmeye karar verirler. Hemen başlayan arkadaşlıklar aradan uzun bir zaman geçmeden evlilikle sonlanır yahut çiftler farklı bir ilişkiye yönelir.

Aşk, uğrunda acılar çekilen ızdırap veren bir olgudan ziyade mutluluk veren bir şeydir. “Tatlı Kaza” adlı öykü, bir kaza geçiren kahraman tanımadığı bir çiftliğe götürülür. Gözlerini açar açmaz güzel bir kadın görür ve hasta yatağı onun için bir cennet bahçesi olur. Hakkında hiçbir şey bilmediği kadın ona romanlar okur; birlikte sohbet ederler. Toplamda dört gün beraber vakit

geçirdikten sonra adam onu sevdiğini anlar ve aralarında bir ilişki başlar, böylece çiftlikten altı ay boyunca ayrılamaz. Hikâyede kadının güzelliği haricinde herhangi bir özelliği anlatılmamıştır. Hakkındaki tek bilgi ıssız bir çiftlikte tek başına yaşadığıdır. Bu nedenle karşılaştığı bir hasta onun için sohbet edebilecek uygun insandır. Hiç itiraz etmeden onun aşk teklifini kabul eder. Genç kadın bu sevgiyle sıkıntılarla geçirmek zorunda olduğu hayatına renk katmış, erkek ise karşılaştığı ilk fırsatı değerlendirerek bir aşk macerası içine girmiştir. Aşkın oluşması için özel bir şeye ihtiyaç duyulmamıştır. Bir kaza sonrası hastalıkla geçirilen dört gün bir aşkı doğurmuştur. Bu, kahramanların bir ilişki ihtiyacı içinde olduğu ve bu ilişkiyi başlatmak veya devam ettirmek için hiçbir ön koşul aramadıkları sonucunu doğurur.

Aşk, daha çok ortak özelliklere ve aynı düşüncelere sahip olunca gelişen bir duygudur. “Mesud Yanlışlık” adlı öyküde bir vapur seyahati yapan adam yanlış anlaşılma sonucu bir kadınla tanışır. Kadın ile sohbet etmeye başlayan adam, onun düşünceleriyle kendi düşüncelerinin birbirine çok benzer olduğunu görür. Sevdikleri müzik, dans hakkındaki düşünceleri, yalnızlığa olan tutkunlukları, tutumlu olmaları gibi ortak özelliklere sahip olmaları iki genci birbirine yaklaştırır.

“Müşterek Hastalık” adlı öyküde uzun zamandır peşinden koştuğu ama bir türlü ilgisini çekmeyi başaramadığı kadın ile müşterek ilgileri nedeniyle arkadaşlığını ilerleten bir adam anlatılır. Gönlnü çalmak için elinden gelen her şeyi yapan, uğruna aşk kitapları okuyan, bildiği her türlü yöntemi deneyen adam, eski tabak alırken sevdiği kızla karşılaşır. Ve ikisi de böyle bir hastalıklarının olduğunu eski ve değişik tabakları alıp koleksiyon yaptıklarını söyler. Bu şekilde aralarında başlayan ilişki evlilikle sonlanır.

“Güdük Parmak” adlı öyküde parmaklarının güdüklüğü nedeniyle bir araya gelen bir çift anlatılır. Etrafındaki erkeklerle ilgilenmeyen bir kadın yolda yanında oturan adamın güdük parmaklı olduğunu görünce onunla ilgilenmeye başlar. Kendisinin de aynı şekilde parmağı güdüktür. Bu özellik iki genci birbirine yaklaştırarak bir aşk doğmasına neden olur.

Başka bir hikâyede ise aksilik konusunda ortak bir noktada buluşan iki genç anlatılır. On sekiz yaşında çok hırçın ve asabi bir kızı, ailesi belki sınırları yatıştır diye doktor tavsiyesiyle güzel bir sayfiye yerine götürür. Genç kız küçüklüğünden beri sınırlı bir yapıya sahiptir. Olur, olmaz her şeye sinirlenir. Oysa dünyada mutlu olmak için birçok şeye sahiptir. Selma, iyi eğitim görmüştür; oldukça zengin, hesapsız paraya sahip bir ailenin baş döndüren güzelliğe sahip tek kızıdır. Fakat tüm bunlar onu mutlu etmeye yetmez. Bir gün kendisi gibi aksilikleriyle meşhur olan bir mühendisle karşılaşır. Aksi mühendisin kendisinden daha sınırlı olduğunu görünce ona kızmaya başlayan Selma, aynı zamanda ondan hoşlanmaya da başlar. Yaptığı aksiliklere mühendis tarafından daha sert tepkiler gelince yavaş yavaş bu halinden vazgeçmeye uyumlu ve uysal bir insan olmaya başlar. Aksiliği yüzünden âşık olduğu mühendisle yaşadığı aşk, sınırlarının düzelmesine sebep olur.

Başka bir hikâyede ise hayvan sevgisinin bir araya getirdiği iki genç âşık anlatılır. “Mercimek” adlı öyküde aynı köşkte kiracı olarak kalan iki kişi sürekli birbiriyle evdeki köpekler yüzünden kavga ederler. Alt katta kalan kiracının köpekleri üst katta alan kadını rahatsız eder. Kadın daha sonra köpeklerden bir tanesini sevmeye başlar fakat bu köpek daha sonra ölür. Kadın, sevdiği köpeğin ölmesine çok üzülür. Bu üzüntü alt katta kalan kiracı ile üst katta kalan kiracıyı birbirine yaklaştırır. Ortak ilgiler gibi ortak üzüntüler de aşkın oluşumunda etkili olur.

Hikmet Feridun'un kahramanları âşık oldukları anda tüm hayatlarını değiştirebilir aşkları uğrunda her şeyi göze alabilirler. “ Kazazede” adlı öyküde, birdenbire İstanbul'daki her şeyini bırakıp Anadolu'da bir sahil kasabasına yerleşen bir adamın âşık oluşu anlatılır. Deniz kenarında bir ev yaptırıp, tüm eşyalarını ve kitaplarını oraya taşıyarak adeta bir manastır hayatı yaşayan Ahmet Fehmi, hayatından oldukça memnundur. Onun asıl amacı aşk gibi bir hastalığa yakalanmaktan kaçmaktır. Kalabalıktan kaçarak mutlu bir dünya oluşturan kahraman, huzur dolu hayatında mesleği ile ilgilenmekte ve bol bol kitap okumaktadır. Üstelik sağlığının iyiye gitmesi onu bir kat daha sevindirmektedir. Fakat bir gün yabancı bandıralı bir gemi kaza yapıp onun evinin bulunduğu yerde demir atmak zorunda kalır. Kazazedeler arasındaki bir kadın Fehmi'nin aklını başından alır. Evinde konuk olduğu günlerde, evi düzenleyerek bir cennet bahçesi haline getirmiş, çaldığı müzikle etrafındaki insanları ve Fehmi'yi eğlendirmiş, mutluluktan başının dönmesine sebep olmuştur. Lakin yaklaşık dört gün süren bu macera geminin tamir edilmesiyle son bulur. İstanbul'a giden gemi ve yolcuları Fehmi'nin hayatında doldurulamayacak bir boşluk yaratır. Bu boşluğu doldurmak için hemen onların arkasından yola çıkan Fehmi, genç ve güzel kadının kaldığı otele gider ve onunla beraber yaşamak istediğini söyler. Böylece Fehmi, münzevi hayatını terk ederek tekrar İstanbul'a, Beyoğlu'na döner. Sevgilisi ise yabancı uyrukludur ve onun için ülkesine gitmekten vazgeçerek, İstanbul'da, hiç tanımadığı bir yerde ve yabancı olduğu insanlar arasında yaşamayı kabul eder. Öykünün iki kahramanı da aşkları uğrua tüm hayatlarını tamamen değiştirir. Biri şehrin kalabalığından ve güvensiz insanlarından kaçıp saklandığı huzurlu ve mutlu evini terk edip tekrar eski kalabalığa geri döner diğeri ise dilini bile bilmediği bir ülkede yaşamının zorluklarını göze alır.

Aşk aynı zamanda hoşgörüyü ve anlayışı gerektirir. “ Aç Şu Kapıyı” adlı öyküde tavlâ oynayan iki sevgiliden biri hiçbir kurala riayet etmez ve her şeyin kendi isteği doğrultusunda gelişmesini sağlar. Çok iyi bir tavlâ oyuncusu olan sevgilisi ise bu durum karşısında oldukça anlayışlı davranarak hiç itiraz etmez. Karşısındaki kadına duyduğu sevgi onun yaptığı şımarıklıklara katlanmasına neden olur.

Aşk, aynı zamanda birçok tehlikeye atılmayı; cesur ve gözü kara olmayı gerektirir. Öykülerde yer alan birçok kahraman sevgilileriyle buluşmak için çeşitli tehlikeleri göze alır. Yazar, “Kleopatra” adlı öyküde bu durumu kahramanlarını biraz da komik bir hale düşürerek anlatır. Yazı geçirmek için taşındıkları sayfıyeye her gün vapurla giden adam minyon yapılı bir kız görür. Kendisine bakıp bakıp gülen bu kızla birkaç kez yine karşılaşır. Zamanla aralarında bir arkadaşlık oluşur. Adı Müjgan olan bu kadın, sevgilisi Faruk'u gece köşke davet eder. Geç vakitte gizlice eve giren Faruk, yanlışlıkla kızın değil de dayısının odasına girer. Dayısı ise ruh çağırma, isprizmayla uğraşmaktadır. İçeri giren Faruk'u Cleopatra'nın ruhu zanneder. Faruk odadan çıkıp, sevgilisinin odasına girer. Kimse onun Müjgan'ın sevgilisi olduğunu düşünmemiş onu dayısının çağırdığı bir ruh olduğunu zannetmişlerdir.

Bu iki sevgili çevrelerindeki insanların haklarında dedikodu yapmalarından çekindikleri için تنها yerlerde dolaşmak zorunda kalırlar. Buluşup vakit geçirebilmek için geceyi bekledikleri için birçok tehlikeyle karşı karşıya kalırlar. Müjgan, aşkı uğruna dayısı tarafından yakalanmayı ya da birinin onları görmesi gibi tehlikeleri hiçe sayar.

Yazar, aşkı kutsal bir değer olarak görmektedir. Aşk insanlar için hayatlarındaki birçok şeyden daha önemlidir. “Köpek” adlı hikâyede, köpeğini çok seven bir kadının aşkı uğruna

ondana vazgeçiş anlatılır. Öykü kahramanı Nimet için ‘İhtiras fırınında yanıp kavrulmuş⁶¹’ denir. Çok güzel ve göz alıcı bir kadındır. Parlak kara saçları ve kemiksizmiş hissini uyandıran düzgün vücudu ile bulunduğu yerdeki bütün erkeklerin başını döndürür. Aynı zamanda çok zengin bir kadındır ve evlenmek istemektedir. Lakin evleneceği erkekle köpeği arasında iyi bir ilişki olmasını, kocasının da kendi gibi köpeğini çok sevmesini ister. Köpeği hayatındaki birçok şeyden önemlidir; o, olmadan hiçbir yere gitmez. Nimet, çok zengin, çok yakışıklı veya çok yetenekli olsa bile köpeğinin sevmediği erkeklerle asla ilgilenmez. Kahraman, “ *Dostlarımı sevgili köpeğim seçiyor. Öyle umud ediyorum ki kocamı da o seçecek. Ben kendisinin hüsnü intihabına eminim.*⁶²” diyerek köpeğine ne kadar önem verdiğini belirtir. Bu nedenle onunla ahbap olmak isteyenler önce köpeği, Bobstil’e kendilerini beğendirmeye çalışırlar; fakat köpek çok hırçındır ve kimseyi beğenmez.

Bir gün Nimet’in kaldığı sayfiyeye Yunan heykellerini gölgede bırakacak kadar güzel vücutlu, Amerikan film artistlerinden daha yakışıklı bir genç gelir. Adı Ahmet olan bu genç aynı zamanda oldukça kibirlidir. Nimetle ve onun köpeği ile hiç ilgilenmez. Nimetse Ahmet’ten hoşlanır, onun ilgisini çekmeye çabalar. Köpeği Bobstil, diğer erkekler gibi onu da sevemez. Fakat Nimet, bu defa Ahmet’e ters ters bakan köpeği hemen azarlamaya başlar. İlk defa köpeğine böyle davrandığını görenler büyük bir şaşkınlık yaşar. Nimet ile Ahmet’in arkadaşlıkları, ilerleyen zamanlarda daha samimi bir hâl alır. Ahmet, köpekten hoşlanmaz, bu nedenle ilkin köpeği ile dışarı çıkmamaya başlayan Nimet, Ahmet’le evlenir ve çok sevdiği köpeğini sokağa bırakmak zorunda kalır. Etrafındaki insanları, arkadaş seçimini yaptıracak hatta nerdeyse evlilik kararını bile ona yaptıracak kadar sevdiği köpeğini unuttur. Aşk için köpeğinden vazgeçer.

Aşk, aynı zamanda bu öyküde olduğu gibi beklenmedik bir zamanda, aniden gelen bir şeydir. Tüm umutların tükendiği, karamsarlığın hâkim olduğu bir zamanda insanların hayatlarını aydınlatan bir güç olarak dile getirilmiştir. “Bir Evlenme” adlı öyküde babasından kalan yüklü mirası har vurup harman savurduktan sonra, parasız ve zor günler yaşayan bir adamın aşk ile hayatının değişimi işlenir. Mirasyedi Süleyman olarak tanınan adam, parasız kalınca bir daktilo alıp, arzuhalcilik yapmaya başlar. Onun için karamsar ve kötü günler başlamıştır. Ancak bu kötü günler bir kadının varlığıyla tekrar aydınlanır. Süleyman’ın sadece bir tane müşterisi vardır. Kimsesi olmadığı için kocasından kalan miras işleriyle uğraşamayan bir kadın. Oldukça mahcup biri olan kadın köylüdür. Süleyman bu kadına aşık olur ve onunla evlenir. Çok savurgan biri iken evlendikten sonra tutumlu olmayı öğrenir; karısı ile çok mutlu bir hayat sürer. Aşk burada aralarında sosyal statü ve eğitim farkı olan iki kişi arasında yeşermiş ve birbirinden oldukça farklı yaratılışlı iki insanı mutlu etmeyi başarmıştır.

Aşk, var olduğu anda insanı mutlu ve huzurlu kılan ama yokluğunda veya karşılık bulamadığında mutsuz eden bir şeydir. “Neşeli Adam” adlı öyküde hoşlandığı kadınla farklı gruplarla aynı barda eğlenen adam, bir türlü mutlu olamaz. Etrafındaki insanlar gülüp eğlenmektedir ama o, hislerini hoşlandığı kadına anlatamadığı için etraftan fark edilebilecek derecede mutsuz görünmektedir. Bir insanın en kalabalık yerde bile yapayalnız kalmasına sebep olan aşk, anca karşılık bulduğunda mutluluğa sebep olur. Adam, sevdiği kadına duyduğu hisleri anlatıp hislerine karşılık bulduğunda gözlerinin içi gülmeye başlar ve bu defa dışarıdan fark edilebilecek kadar mutlu görünür.

⁶¹ Hikmet Feridun Es, “Köpek”, *Akşam*, 11 Kânunusani 1941, s.3.

⁶² Hikmet Feridun Es, “Köpek”, *Akşam*, 11 Kânunusani 1941, s.3.

Aşk, aynı zamanda sadece sevgiliye dikkatin odaklandığı ve onun dışında hiçbir şeyin görülemediği bir durumdur. “Dağ Gibi Sevgili” adlı öyküde sevgilisini dünyanın en nazik ve narin kadını olarak gören ve onun haricinde hiç kimseye dikkat etmeyen biri öykülenir. Öykünün kahramanı olan Naci, çok mahcup bir gençtir. Vapurda karşılaştığı bir kadına âşık olur. Arkadaşına âşık olduğu kadını dünyanın en nazik, en güzel kadınıymış gibi tasvir eder. Fakat yazarın ifadesiyle kadın tam bir insan azmanıdır. Oldukça kaba ve saygısızdır.

Burada aşkın kusurları kapatan insanı kör eden gücü vurgulanır. Aşkın kör edici gücünün arkasında yatan ise genç adamın beklentileri ve istekleridir. Adam gördüğü kadını daha önceden zihninde yaratmış olduğu sevgili tipine benzetmiş ve onu olduğundan farklı bir şekilde değerlendirmiştir. Bu ise âşık olduğu kadının sahip olduğu özellikleri göz ardı etmesine onu olduğunun tam aksi bir şekilde görmesine sebep olmuştur. Aşk kör edici gücünü göstermiş, sahibinde saklı her şeyi değiştirmiştir. Önce sahibini değiştiren aşk sonra sahibinin gözünden sevgiliyi ve bütün dünyayı farklı bir hâle getirmiştir. Hataların yok olduğu bir bilinç oluşturmuştur.

Aşk, bazı zamanlarda ise kişilerin istek ve ilgilerinin önüne geçmeyi, bazı şeyleri görmemezlikten gelmeyi başaramaz. Bazı hatalar ve kusurlar bir aşkın bitmesi için sebep olabilir. “Geliyor” adlı öyküde şehir hayatına alışmış, eğlenceli bir hayat yaşayan, vaktini sürekli barlarda geçiren bir adamın nişanlısından ayrılışını ve sonra tekrar birleşmesini işler. Sami’nin nişanlısı Şadan, çok sakin bir hayat yaşar. Sami ise tam tersi macera ve eğlence dolu bir hayat yaşar. Bu iki çift hayat tarzları farklı olduğu hâlde birbirlerine âşık olurlar ancak bu farklılıkları birbirlerinin hayatlarına ayak uyduramadıkları için ayrılmalarına sebep olur. Aşkları bu engeli aşmaya yetmez. Sami ayrıldıktan uzun yıllar sonra eğlence dolu, gürültülü hayattan bıkar ve sakin bir yaşantı sürmeye başlar. Şadan’la tekrar karşılaşır ve bu defa aralarındaki engel ortadan kalktığı için tekrar bir araya gelirler.

Yazarın birçok öyküsünde kahramanlar farklı ilgi ve istekleri doğrultusunda aşk hayatları için seçim yaparlar. Bu ilgi ve istekler oldukça garip ve değişik olabilmektedir. Kimi sarımsak koktuğu için âşık olurken kimi horladığı için kimi de çok asabi olduğu için âşık olur. Aynı durum “Mayolu Jakond” adlı öykü için de söz konusudur. Öyküde resim sevgisi nedeniyle Leonardo da Vinci’nin tablosundaki kadının benzerine âşık olan bir genç anlatılır. Kadın çok sert ve kabadır. Sanatkâr bir ruha sahip olan delikanlı ise kadının tam aksi yaratılıştadır fakat delikanlının resme duyduğu sevgi bu kadına katlanması için yeterli sebeptir. “Lahana, Pırasa” adlı öykü de ise çok güzel, zengin ve alımlı bir kadın, çirkin, okuması yazması olmayan, kaba ve yaşlı bir seyyar satıcıya sesi güzel olduğu için âşık olur.

Aşkın sahip olduğu bu büyük değişim gücü dolayısıyla her zaman ateşle birlikte anılmış, yok edici, tahrip edici, yakıcı gücü vurgulanagelmıştır. Hikmet Feridun’un birçok öyküsünde de aşk, yaşayanları rahatsız ederek, büyük acılar yaşatır. “Rahat Adam” adlı öykü kahramanını gıpta edilen bir hayat yaşar. Uzaktan rahat, huzurlu ve hiçbir eksiği yokmuş gibi görünür. Uzaktan kaygısız, tasasız olduğu düşünülen adam ise bir saadet ülkesi olarak tasvir edilen evinde dayanılmaz acılar içindedir. Çünkü kahraman âşiktir. Cennet gibi bir hayatın içinde ateşten bir gömlek giymektedir. Komşusu olan genç kadına duyduğu aşkı onun hayatını cehenneme çevirmeye yetmiştir.

Aşk aynı zamanda vazgeçilemezdir. Tutulanlar, tıpkı pervanenin ateşe olan aşkı gibi ölmeyi bile bile göze alırlar. Bu bağlamda aşk, öleceğini bilerek vazgeçmemektir. “Genç Âşıklar” adlı hikâyede birbiriyle sürekli kavga eden ama yine de birbirinden vazgeçemeyen bir çift anlatılır. Birbirlerini çok seven iki genç önce tutku ile birbirine bağlı bir çift izlenimi uyandırır sonra ise birbirlerine katlanamayan iki kişi gibi görülürler. Bu çift önünü almadıkları bir duygu seline kapılmıştır. Ne birbirinden vazgeçebilirler ne de birlikte mutlu olabilirler.

Aşk bir nevi deliliktir, âşık olmak mecnun olmak, deli olmak demektir. Hikmet Feridun da bu delilik halini biraz da alay ederek “Telsiz Telefon” adlı öyküsünde anlatır. Balkona çıkıp garip hareketler yapan adam onu görenlerce deli olmakla suçlanır. Oysa kahraman karşı evde kalan sevgilisi ile iletişim kurmaya çalışmaktadır. Aralarında anlaşarak özel bir dil oluşturan sevgililer evlerinden bu yolla birbirlerine haber ulaştırırlar. Bu işaretleşmeler devam ederken de insanların onlarla ilgili düşüneceklerini önemsemeler. Tamamen kendi dünyalarında, aşklarından güç ve destek alarak yaşarlar. Âşıklar birbirleriyle konuşabilmek, görüşebilmek uğruna hiçbir engel tanımamaktadırlar.

Âşıklar birbirleriyle vakit geçirebilmek için olmadık şeyler yapabilirler. Bu bağlamda sosyal kabuller zaman zaman onları sınırlayıcı, kısıtlayıcı bir etkiye sahip olur fakat onlar bu tür kısıtlayıcı şeyleri buldukları çözüm yollarıyla giderip, birlikte vakit geçirmeye çabalarlar. “Vapur” adlı öyküde bir vapur seyahati esnasında yanında bulunan iki sevgilinin konuşmasına şahit olan kahraman, onların yanlış hatırladıkları bir bilgiyi sırf mağdur olmamaları için düzeltir. İki sevgili gezmek ve biraz eğlenmek için vapurla bir günlük seyahat etmeyi planlarlar. Gece saat 11.15 vapuruyla geri dönmeyi düşünürler. Ancak gece o saatteki vapur sadece hafta sonları işlemektedir ve o gün de hafta içidir. Bu ayrıntıyı atlayan gençler huzurlu bir şekilde seyahatlerine başlar. Ancak kahraman, ikisinin konuşmalarına şahit olur ve onlara gece vapur olmayacağını söyler. İki sevgili bunu duyunca sevineceklerine üzülürler. Çünkü aslında ikisi de hafta içi o saatte vapur olmadığını bilmekte fakat birbirleriyle baş başa sabaha kadar vakit geçirmek istedikleri için bilmiyormuş gibi davranmaktadırlar. Dolayısıyla bu durumun açığa çıkması onları memnun etmez. Yapılan yardım hiç hoş karşılanmamış hatta rahatsızlık vermiştir.

Aşkta sadakat da gerekli ve önemli bir kavram olarak karşımıza çıkar. Yazar genellikle çapkın karakterleri konu edinir. Çapkınlık davranışı erkeklerde çok daha yoğun anlatılırken kadınlarda daha azdır. Sadakat, kadınların erkeklerden istediği bir özellikken erkeklerin olmazsa olmaz dedikleri bir şey olarak dile gelir. Erkek kahramanlar eşlerinden habersiz sürekli çapkınlık yaparlar ancak bu davranış evli kadınlara fazla yakıştırılmaz. Kadınların sadık olmaları istenen ve beklenen bir şeydir. “Plajdaki Esmer Kadın” adlı öyküde evlenmeyi düşündüğü kadını takip ettiren ve onun sadakatinden emin olmak isteyen biri anlatılır. Sadakat bu hikâyede evlenebilmek için bir ön koşul niteliğindedir. Yani aşkın gerekliliğidir.

Öykülerde aşk çok değerli bir kavram olarak işlendiği için, geçmişte yaşanan aşka kıymet vermek, onlara saygı duymak da takdir gören bir özellik olarak karşımıza çıkar. “Resimler” adlı öyküde tatile gittiği gün evinde yangın çıkan bir adamın eski aşklarına dair anılarının insanlar tarafından görülmesini konu edinir. Öykünün kahramanı Nedim, yan komşusu olan Sabahat’tan hoşlanmakta fakat bir türlü onunla arkadaş olmayı başaramamaktadır. Evinde yangın çıkınca yan komşusu olan Sabahat, yangının söndürülmesini ve eşyalarının kurtarılmasını sağlar. Bu esnada da Nedim’in eski sevgililerinden kalan, bir kutunun içinde sakladığı resimleri görür. Nedim, bu resimlerin Sabahat’ı kendisinden büsbütün uzaklaştıracağını düşünürken Sabahat’in onunla

ilgilenmesine neden olur. Nedim'in eski aşklarına duyduğu vefa Sabahat'ın ilgisiyle ödüllendirilmiş olur.

Hikmet Feridun'un öykülerinde bütün tesadüfler aşka neden olduğu gibi aksilikler de yeni bir aşk doğmasına neden olur. "Saat" adlı öyküde aynı trende yolculuk eden iki gencin bir aksilik sonucu arkadaş olmaları konu edinir. Ahmet Sami, uzun zamandır çok nemrut, asık suratlı, ciddi ve çok güzel biri olarak anlatılan genç kızla ilgilenmektedir. Ancak tüm çabasına rağmen kızın dikkatini bir türlü çekmeyi başaramaz. Genç kızla bir gün trende karşılaşırlar. Ahmet Sami'nin yeni aldığı çalar saatin çalması genç kızı kahkahalarla güldürür. Bu olay üzerine çok utanan Ahmet Sami, hiç gülmeyen asık suratlı kızla arkadaş olmayı da başarır.

"Asansör" adlı öyküde bir kadın ve erkek birlikte asansöre biner. Asansör bozulunca korkan kadın ve onu teskin eden adam arasında evlilikle biten bir aşk başlar. Burada da herkesin başına gelebilecek bir aksilik bir aşkın doğmasına neden olur.

Hikmet Feridun'un öykülerinde her şey aşka çıkan bir yodur. Çaresizlik de bu anlamda aşka sebebiyet verir. "Dayının Komşusu" adlı öyküde dayısına haber vermeden onu ziyarete gelen genç bir kız evde kimsenin olmadığını görünce karlı bir gecede çaresizce dışarıda kalır. Adana'dan gelmiş olan bu genç kız, dayısına ulaşamayınca komşusuna telefon açmak zorunda kalır. Kadın Haydarpaşa Tren Garı'nda beklemektedir. Dayının komşusu kıza acıdığı için gidip onu gardan alır ve dayısı gelene kadar evinde misafir eder. Ancak kızın dayısı 20-25 günlüğüne şehir dışına gitmiştir ve kız o gelene kadar komşusunda kalmak zorunda kalır. Dayısı geldiğinde bu iki gencin evlenmek istediğini öğrenir. Çaresizlik öyküde yine bir aşkın doğmasına sebep olmuştur.

Yazar, insanların duydukları ihtiyaçlara göre geliştirdikleri aşk anlayışını da konu edinir. "İştah ve Kadın" adlı öyküde iştahsızlık yaşayan kahraman, yemek yiyebilmek için birçok yol dener. Doktorların verdiği ilaçlardan bile fayda göremeyen adamın lokantada iştahla yemek yiyen bir kadın görmesi onu olumlu etkiler, iştahı açılır. Kadın sayesinde bol bol yemek yiyen adam ertesi gün de kadının gittiği lokantaya gider ve güzel bir şekilde yemek yer. Daha sonra yemek yiyebilmek için iştah ilacı vazifesi gören kadını takip etmeye başlar, derken onunla arkadaş olur. Aralarında bir samimiyet meydana gelir ve artık hem yemeklerde ve hem yemek haricinde beraber dolaşırlar. Mecdi bu şekilde hem yaşadığı sağlık probleminden kurtulmuş hem de bir sevgiliye sahip olmuştur.

"Cömert Peri" adlı öyküde ise daha çok menfaat düşünülerek yaşanan bir ilişki söz konusudur. Öykünün kahramanı olan kapıcının birçok sevgilisi vardır. Sevgilileri zengin ailelerin hizmetçiliğini yapar. Ev sahiplerinin evde olmadığı saatlerde sevgililerini ziyarete giden adam zengin bir evde olmanın keyfini yaşar. Her gün güzel yemekler yer, pahalı içkiler, sigaralar içer, sıcaık bir odada oturur. Günün büyük kısmını bu şekilde sevgililerinin evinde geçiren adam, para harcamadan karnını doyurabildiği ve zengin olmadığı halde zenginmiş gibi yaşayabildiği için oldukça memnundur.

Hikmet Feridun, bu öyküde olduğu gibi kadınların para ve zenginlik için yaşadıkları aşkları konu edinmemiş aynı durumu yaşayan erkekleri de konu edinmiştir. "Melonlu Adam" adlı öyküde zengin ve güzel bir kadına jigololuk yapan bir adam anlatılır. Öykünün yazılma tarihi düşünüldüğünde bu olayın 1930'lu yıllarda konu edilmesi oldukça ilginç bir ayrıntıdır.

Aşk, aynı zamanda zor elde edilen bir kavram olarak işlenir. Bu tarz bir yaklaşım Hikmet Feridun'un öykülerinde çok fazla işlenmemektedir. Genelde kadın veya erkek duygularını rahat bir şekilde ifade edebilen kişiler olarak anlatılır. Erkekler gibi kadınlar da bu bağlamda engellemezler. Hislerini karşı cinsle emen paylaşırlar. “Şemsiye” adlı öyküde bu durumun tam tersi istenilen bir özellik olarak anlatılır. Nazmi adında oldukça yakışıklı bir adamdır ve hiç âşık olmamıştır. Etrafında onunla ilgilenen birçok kadın olmasına rağmen o bunları önemsememektedir çünkü âşık olacağı kadında aradığı özellikler farklıdır. O bir kadının güzelliği veya parasını değil, bir erkeğin karşısında takınacağı mağrur tavrı önemser. Kadınlar onun peşinde koşmamalı, o kadınların peşinden koşmalıdır. “Azizim... Ben peşimden koşan kadınlardan hoşlanmam. Kadın dediğin benden kaçmalıdır. Seveceğim kadının peşine ben düşmeliyim. Ben onu kovalamalıyım. Hatta pek güçlkle elde etmeliyim...Benim için kadın demek böyle bir mahluk demektir.”⁶³ sözleri onun kolay elde edilen kadınlardan hoşlanmadığını ve bu konuda geleneksel bir yaklaşım sergilediğini gösterir. Hikmet Feridun'un öykülerinde genellikle kadınlar hislerini erkeklere rahatlıkla söyleyebilir, arzularını her hangi baskıya tabi tutmaksızın yaşayabilirler. Bu hikâyede gelenekten gelen bir anlayışın devamı olarak kadınların erkeklere karşı ciddi olmaları beklenmektedir. Erkeklerin ilgilerine hemen karşılık vermeleri, çok seçici olmamaları istenmeyen bir özellik olarak yansıtılmaktadır.

Aşk, emek ve çaba gerektirir. “Mektuplaşmak” öyküsünde aşka verilen emeğin karşılığı dile getirilir. Güzel komşusuna yirmiye yakın mektup yazan Fahri, bu mektupların hiçbirine karşılık bulamadığı için üzgündür. Muazzez'in çetin inadını kırmak ve onun kendisiyle ilgilenmesini sağlamak için farklı bir yol dener. Kendisine onun ağzından mektuplar yazar ve bu mektupları düzeltmesi için ona gönderir. Önceki mektuplara cevap yazmayan Muazzez bu mektup düzeltme işini eğlenceli bulur ve Fahri'den gelen mektupları düzelterek ona tekrar gönderir. Bu şekilde Fahri'nin duygularını daha net öğrenir ve ona karşı ilgi duymaya başlar, aralarında bir aşk başlar. Fahri, uzun müddet aşkı uğruna çaba gösterir ve bu çabasının sonucunda istediğini elde etmeyi başarır.

Aşk, uğruna birçok bedeller verilen bir şeydir aynı zamanda. “Çocukların Çay Ziyafeti” öyküsünde evli ve bir çocuk sahibi adam, başka bir kadına âşık olur ve onun için karısını ve çocuğunu terk eder. Uzun yıllar onlardan ayrı kalır ama hiçbir zaman unutamaz. Eski karısı ve çocuğu içinde her zaman kanayan bir yara olur.

Hikmet Feridun'un öykülerinde aşk genellikle karşı cinsin görünümüne duyulan hayranlıkla başlar. Güzellik, bir insanda aranan niteliklerin başında gelir. Yazar, bir kadını tasvir ederken ilkin onun güzelliğinden, gösterişinden ve kıyafetlerinden bahseder. Bu da görüntünün aşk içinde sahip olduğu büyük etkiyi göstermektedir. Fakat Hikmet Feridun'un bazı öykülerinde gözle başlayan aşk, bilinçle güzelleştirip değişir. Güzelliğin haricinde masumiyet, şefkat, yardımseverlik ve vefakâr olmak gibi özellikler de önemli bir vasıf olarak yer bulur. Hatta zaman zaman bu vasıflar güzelliğin önüne geçebilmekte ondan daha kıymetli olabilmektedir.

“Bahar Nezlesi” adlı öyküde güzelliği dolayısıyla değil, şefkati ve duyarlı bir insan olması dolayısıyla sevilen ve evlenilmek istenilen bir kadın öykülenir. Oldukça serseri bir bekâr hayat yaşayan ve evlenmeye hiç niyeti olmayan bir genç, hastalandığı zaman sıkıntılı anlar yaşar. Bu nedenle hasta olmaktan korkar ve hastalanmamak için büyük gayret gösterir. Lakin bahar

⁶³ Hikmet Feridun Es, “Şemsiye”, *Akşam*, ?.

nezlesine yakalanır. Teyzesinin evinde olduğu için hastalığı esnasında onun bakımıyla bir kız ilgilenir. Etrafta daha önce çok sayıda güzel kız olduğundan kahramanın dikkat etmediği bu kız, hastalığı boyunca bir hasta bakıcı gibi onunla ilgilenir. Her sabah kahvaltısını onun istediği gibi hazırlar, arkasına yastıklar koyar, tülbenkten yumuşak nezle mendili diker, meyve şerbetleri hazırlar ve camı sıkılmasın diye ona kitaplar okur, eğlenceli olaylar anlatır. Yemeği bile kaşıkla yediren genç kızın yanında şımarık bir çocuk gibi davranan adam, onun için önceleri bir işkence olan nezle hastalığını sevmeye başlar. Genç kızın bu ilgisinden oldukça memnun kalan adam onunla evlenir. Genç adam, etrafındaki güzel kızlara rağmen tercihini yardımsever ve şefkat dolu olan bu kızdan yana kullanır. Onun bu özellikleri âşık olmasına neden olur.

Başka bir öyküde yine şefkati nedeniyle iltifat ve değer gören bir kadın anlatılır. “Çocuk” adlı öykünün kahramanı Olan Müfide, vapurda kucağında küçük bir çocuk olan adama yer verir. Daha sonra küçük çocukla ilgilenmeye başlar. Çocuk da kadını sevmiş hatta ona ‘anne’ diye hitap etmiştir. Müfide, annesinin bir yıl önce vefat ettiğini öğrenince çocukla daha çok ilgilenmeye başlar. Çocuğun babası İhsan’ı her gördüğünde onu sormaya başlar. Bir gün telaşlı bir vaziyette İhsan’ı gören kadın, küçük Yıldız’ın hasta olduğunu öğrenir, babasının ona iyi bakamayacağını söyleyerek Yıldız’la kendi ilgilenmek ister. Bu şekilde İhsan’la arasında başlayan arkadaşlık ilişkileri evlilikle sonlanır. Çalıştığı şirketin en önemli memurlarından biri olan, iyi bir eğitim görmüş, iki yabancı dil bilen, güzel kıyafetler giyen Müfide, bu özellikleri nedeniyle değil de şefkati nedeniyle tercih edilir. İhsan’ın da Müfide ile evlenmek istemesinin nedeni onun kızına iyi bir anne olabilecek vasıflara sahip olmasıdır.

Başka bir hikâyede ise güzelliğine hayran kalman bir kadının sevgilisine yaşattığı sıkıntılar dile getirilir. “Elmaslı Kadın” adlı hikâyede, bir pastanede sevgilisini sabırsızlıkla bekleyen mavi kıyafetler içinde muhteşem güzellikte bir kadın, etraftaki insanların dikkatini çeker. Herkes onun beklediği adamın yani sevgilisinin çok şanslı olduğunu düşünerek yerinde olmayı ister. Kadını uzaktan izleyen bir genç yerinde olmayı istediği sevgiliyi merak ettiği için gelmesini bekler. Beklediği esnada kadının güzelliğinin ne kadar baş döndürücü olduğunu düşünür. Kadının sevgilisi nihayet büyük bir telaş içinde gelir. Kadın hemen onu azarlamaya başlar. Bir mücevher konusunda tartışırlar. Kadın gördüğü bir elmas yüzüğü almayı istemekte adam da yeterli parayı bulabilmek için uğraşmaktadır. Ayaklı bir mücevher dükkânı görünümünde olan kadın, sevgilisinin hiçbir mazeretini kabul etmez ve yüzüğü mutlaka almasını ister. Sevgilisini zora sokan kadın, mücevher hastasıdır. Onları gözlemleyen adam yerinde olmak istediği adama daha sonra acıyarak bakar. Burada sevgilisinin mutluluğu için elinden gelen her şeyi yapan ve hiçbir şey sakınmayan adam fedakâr bir âşiktir fakat sevgilisi bu konuda oldukça bencil davranmaktadır.

Yazar, birçok öyküsünde kalıcı uzun süre devam eden aşklar yerine çok yoğun bir duygu atmosferinde yaşanan çabuk başlayıp kısa zaman sonra biten aşk hikâyelerini anlatmıştır.

“Garib Bir kadın” adlı öyküde kaldığı otelde yan odasındaki komşusunun hayvan sesleri çıkardığını gören kahraman kurbağa taklidi yapmaya başlar. Bu şekilde aralarında bir aşk başlar. Kadın bir radyoda hayvan taklitleri yapmaktadır ve ona beraber çalışmayı teklif eder. Bu teklifi hiç düşünmeden kabul eden kahraman hem kurbağa taklidi yaparak para kazanır hem de güzel iş arkadaşı ile şehir şehir dolaşır. İlişkileri bir süre sonra biter. Öyküde bu ilişkinin bitiminden kaynaklanan bir üzüntü anlatılmamıştır. Her iki kahraman da belli bir süre beraber hoş vakit geçirmeyi amaçlamış ve ayrılmaları gerektiğinde de bunu hiç problem etmeden ayrılmışlardır.

Hikmet Feridun genellikle erkekleri çapkın ve sürekli değişik ilişkiler içerisinde anlatır. Ancak hikâyelerdeki kadınlar da en az erkekler kadar çapkındır. “Esrarengiz Plak” adlı öyküde garip bir arkadaşlık hikâyesi anlatılır. Çok samimi arkadaşının evine misafir olan Adnan, onun plaklarından bir tanesini çalmak isteyince arkadaşı Hakkı, plağın uğursuz olduğunu söyleyerek onu engeller. Adnan, Hakkı’nın evde olmadığı bir gün merak ettiği uğursuz plağı çalmak ister. Plağı gramofona takınca yan köşkte oturan kadın gizlice içeri girer. Bu plak yan komşu ile Hakkı arasında bir işaretir. Plağı çalınca kadın Hakkı’nın onu çağırdığını anlayıp odasına gelir. İçeri girip elektrikleri yakınca Hakkı’nın yerine başka birinin olduğunu görür. Kadın maceradan ve garip tesadüflerden hoşlandığı için geri dönmez, Adnan ile sabaha kadar konuşup, çok güzel bir aşk gecesi geçirir. Bu hikâye kahramanların duygusal ilişkilere ve sevgililerine nasıl baktıklarını net bir şekilde göstermektedir. Kadın sevgilisinin yerine başka birini görünce onu hemen unutup başka biriyle güzel bir gece geçirir. Diğer sevgilisine hiçbir bağlılığı yokmuş gibi davranması aslında her ikisinin de bu ilişkiyi önemsemediklerini sadece tensel zevkleri için ve hoş vakit geçirmek amacıyla bir araya geldiklerini gösterir. Adnan, sevgilisinin samimi arkadaşısıdır. Fakat bu durum onun sevgilisi ile aşk yaşamasına engel değildir. Ne kadının ne Adnan’ın ne de Hakkı’nın bu olaydan duydukları bir rahatsızlık yoktur.

Hikmet Feridun’un kahramanları her an her yerde bir kadınla veya bir erkekle karşılaşmayı bekler. Tramvayda, vapurda karşılaşılan bir kadınla bir bahaneyle başlayan sohbet mutlaka aşk macerasıyla sonlanır. Kahramanlar hemen âşık olurlar ve unutmaları da zor olmaz. “Maymun” adlı öyküde kahramanın kendisi için söyledikleri bu anlamda çok önemlidir. *“Benim iki halim pek müthiştir. Nezle olmam bir âşık olmam iki... Bunlardan hangisine tutulsam berbad olurum. Aksi gibi ikisine de sık sık tutulurum. Gerek nezlenin gerek aşkın daha tutulur tutulmaz bende bir takım dehşetli tezahürleri baş gösterir. Ateşim yükselir, kalb intizamını kaybeder. İştihadı sıfır. Uykular intizamsız. Dalgınlık ve hezeyan girer. Görüyorsun ya aşk nezle üzerimde hemen hemen aynı tesirleri gösteriyor..... Bilirsin ya sanki içi benzini dolu imiş gibi pek çabuk alev alan bir kalbim vardır.”*⁶⁴ Öykülerdeki kahramanların geneli bu özelliklere sahiptir. Aşk, yaşandığı anda etkili ve yakıcı bir güçtür. Ayrılık söz konusu olduğunda bu yakıcılıktan ve aşktan bahsetmek mümkün olmaz. Deliler gibi âşık olan onsuz yaşayamayacağını düşünen bir adam, ayrıldıktan iki gün sonra başka bir kadına yine deliler gibi âşık olur ve onsuz yaşayamayacağını düşünür.

“Maymun” adlı öyküde aşkından alev alev yanan ve sevgilisi için birçok şeye katlanan adamın bu büyük aşkı, maymununun yaptığı taklidi izleyince bitiverir. Maymun, sevgilisi Şayeste’nin taklidini yapar. Kahraman, Şayeste’yi gördüğü her an maymunun yaptığı taklidi hatırlar. Bunu her hatırladığında da içindeki büyük aşk söner. Bir maymunun yaptığı hareketler onu sevgilisinden soğutmaya yeter. Bu da onun aslında sevgisinde çok samimi olmadığını gösterir. Kahraman âşık olduğunu zanneder fakat yaşadığı hisler geçici bir hevestir.

Başka bir hikâyede ise ayrıldıkları için üzülen bir kızla bu ayrılığı önemsemeyen bir erkek hikâye edilir. “Köy İstasyonu” öyküsünde tren istasyonunda bekleyen bir yolcunun dikkatini iki genç çeker. Ayrılmak üzere olan bu iki gençten bayan olanı çok üzgün görünmekte ve sürekli ağlamaktadır. Adam da aynı şekilde sevgilisine üzüldüğünü söylemektedir. Trene bindikten sonra adamın ne yapacağını merak eden yolcu, onun aslında hiç üzülmeyeceğini, sevgilisinin yanında iken üzgünmüş gibi görüldüğünü, hatta mutluluktan şarkılar söylediğini, her istasyonda köylü kızlarla

⁶⁴ Hikmet Feridun Es, “Maymun”, *Akşam*, 23 Temmuz 1986, s. 2

konuştuğunu görür. İstasyondaki yolcuyu hayretler içinde bırakan adam, aslında ayrılmak zorunda kaldığı sevgilisini çok fazla sevmemektedir ki bu ayrılık onu üzeceğine mutlu etmiştir. Üstelik karşılaştığı genç kızlarla sürekli konuşması çapkın olduğunu ve geçici ilişkiler yaşadığını gösterir.

Öykülerdeki kahramanlar bir ilişki yaşamak için bahane arıyorlar gibidir. “Beyazlı Kadın” adlı öyküde hareket etmek üzere olan gemideki bir yolcuyu eski sevgilisine benzeten kadın uçakla geminin demirleyeceği bir sonraki limanın olduğu şehre gider. Amacı kalkmak üzereyken gemide gördüğünü zannettiği eski sevgilisine tekrar ulaşmaktır. Öykünün kahramanı olan Nail, gemiden inmeden kadın onu botla alır ve büyük bir şaşkınlık yaşar çünkü gördüğü adam eski sevgilisi Mr. Brown değildir. Madem buraya kadar geldik o zaman gezelim diye düşünürler ve birkaç gün gezerler. Aralarında bir yakınlık oluşur ve yaklaşık dört yıl İstanbul’da beraber yaşarlar. Kadın, uğruna birçok çılgınlık yapabilecek kadar sevdiği bir adamı unutup hemen başka bir adamla gezmeye başlamıştır. Aradan belli bir zaman geçtikten sonra gerçekten eski sevgilisiyle karşılaşan kadın bu defa ondan köşe bucak kaçır. “*Şu kadınların bazıları ne kadar garibdi... Ufak bir benzeyişler uğruna ne çılgınlıklara kalktığı erkekten zaman geliyor ki bucak bucak kaçıyorlar.*”⁶⁵ öykünün kahramanı olan Nail’in bu düşünceleri kadınların da aşka bakışını gösterir. Aşk, onlar tarafından da geçici bir heves olarak algılanır ve öyle yaşanır.

Hikmet Feridun, birçok öyküsünde evlenmeden beraber yaşayan insanları konu etmiştir. Birbirlerine deli gibi âşık olan kahramanlar evlenmeden on veya on beş yıl gibi uzun müddet beraber yaşarlar. Aşk, bu kahramanlar tarafından evlilik gibi bir kurumla sonlandırılmak zorunda değildir. Evlenemedikleri için çocuk sahibi olamayan kahramanlar, yaşadıkları ilişki haricinde toplumsal kaygı, devamlılığını sağlayacak çocuk ihtiyacı ve aile oluşturma gibi bir kaygı içerisinde değildirler. Erkek kahramanlar evlenmeden yaşadıkları bu ilişkileri geçici ilişkiler olarak değerlendirirler. Zaman zaman aşkları galip gelir ve beraber yaşadıkları kadınlarla evlenmek de istedikleri de olur fakat bütün kahramanlar birlikte yaşadıkları insanla evlenip evlenmeme konusunda tedirginlik yaşar. “Ayşe’ye Nasıl Söylemeli?” öyküsünde sekiz yıldır beraber yaşadığı kadından ayrılıp başka bir kadınla evlenmeyi düşünen adam bu isteğini sevgilisi Ayşe’ye bir türlü söyleyemez. Adam, artık evlenip bir yuva kurmak ister, Ayşe ile beraber yaşamaktadır, onu sevdiği halde onunla evlenmeyi düşünmez. Yani Ayşe’yi geçici bir heves olarak görmüştür. Ayşe, onunla beraber yaşamayı kabul ettiği için evlenilecek kadın özelliğine sahip değildir. Kahraman geçici bir ilişki yaşamayı planlamış fakat kadına âşık olduğu için ayrılmayı başaramamıştır.

“Parasız Kız” adlı öyküde oğlunun fakir bir kızla birlikte olduğunu öğrenen baba, önce oğluna kızır. Fakat sonra aşkın paradan daha önemli olduğunu düşünerek oğluna sevdiği kızla evlenebileceğini söyler. Fakat oğlunun cevabı onu bir hayli şaşırtır. Oğlu zaten o kızla evlenmeyi düşünmediğini, fakir bir kız olduğunu ve aslında zengin bir kızla evlenmek istediğini söyler. Üstelik babasına da fakir kızla evlenebileceğini söylediği için kızır, onun hiç mantıklı düşünmediğini söyler. Bu öykü, özellikle gençlerin aşkı geri plana attığını servet sahibi olmayı daha çok önemsediklerini gösterir. Aynı konuyu birçok hikâyesinde işleyen yazar, bu şekilde aşkın geçiciliğini vurgular.

Öykülerdeki birçok kahramanın yüzü geçmişe dönüktür, anıları ile beraber yaşarlar. Bu nedenle eski aşklar hatırlarda canlı bir şekilde kalır. Özellikle ilk aşklar oldukça önemlidir,

⁶⁵ Hikmet Feridun Es, “Beyazlı Kadın”, *Akşam*, 4 Haziran 1938,s.3.

genellikle unutulmaz. “Unutulamayan Kadın” adlı öyküde çocukluğunu birlikte geçirdiği komşu kızına duyduğu aşkı unutamayan bir adam anlatılır. Mahmut adındaki bu adam, çok para kazanır ve kazandığı paraları kadınlarla beraber su gibi harcar. Harcadığı paranın hesabı yoktur. İki büyük iptilası vardır. Güzel kadınlarla ahbaplık etmek ve seyahat. Bu nedenle durmadan seyahat etmiş, hayatından sayısız kadın geçmiştir. Yakışıklı ve çapkın olan adam, eski aşklarını düşündüğünde aklına her zaman ilk aşkı olan komşu kızı gelir. Küçüklüğünde hem çok kavga ettiği hem de eğlenceli vakit geçirdiği bu kız, onun için hayatından geçen sayısız güzel, zengin ve çılgın kadından daha büyük önem arz eder. Başka bir hikâyede yine ilk aşkını unutamayan biri anlatılır. “Pembe Mendil” adlı öyküde yirmi iki yıl sonra ilk aşkıyla buluşmaya giden adamın yaşadıkları anlatılır. Heyecanla buluşma anını bekleyen adam, yıllar önce sevgilisinin verdiği pembe mendili de yanına alır. Amacı ona sürpriz yapmaktır. İlk sevgilisinin verdiği mendili yirmi iki yıl boyunca saklamış olması ona ve onun hatıralarına ne kadar değer verdiğini gösterir. “25 Sene Sonra” adlı öykünün kahramanı çocukluk aşkını tekrar görmeye çalışan birini anlatır.

“Eski Sevgili” adlı öyküde de ilk sevgilisine delice âşık olan adam, onu hiç unutamamıştır. Bu adam tüm arkadaşlarına onun hayalini anlatarak bunaltmıştır. Sohbetlerde sürekli o kadın anlatıldığı için arkadaşları onu aralarında yaşayan bir varlık gibi görmeye başlar.

Karşılıksız aşk nadir olmakla beraber birkaç hikâyede geçer. Platonik aşk kişinin, kendi iç dünyasında, bütün sevgi ve dikkatini tek bir objeye yoğunlaştırarak ideal sevgiyi ve aşkı bulmaya yönelik bir arayışıdır. Öykülerde karşılık bulamayan aşklarda ideal aşkı ve sevgiyi bulmaya çabalamak yerine tüm dikkatin ve sevginin yoğunlaştırıldığı kişileri kazanmaya çalışan insanlar söz konusudur. Karşılıksız aşk kişiyi acılarla olgunlaştıran, kemale ermesini sağlayan bir kavramdan ziyade sadece acı ve üzüntü yaşatan olumsuz bir durum olarak işlenir. “Kim Kimi Teselli Edecek?” adlı öykü kendisinden yaşça çok küçük bir delikanlıya âşık bir kadını öyküler. Mehlika adındaki bu kadın yaklaşık kırk yaşlarındadır. Çocukluğundan beri evlerine sürekli gidip gelen ve aralarında çok samimi bir ilişki bulunan Ferhad ise henüz otuzuna basmamıştır. Mehlika, çocuğu gibi sevdiği Ferhad’a zamanla âşık olduğunu hisseder. Çok zengin ve güzel bir kadındır, birçok talibi olmasına rağmen Ferhad haricinde hiç kimseye kendini yakın hissedememiştir. Ferhat da abla dediği Mehlika’ya çok bağlıdır fakat bu sevgi, anne, abla sevgisi gibidir. Mehlika’nın Ferhad’a duyduğu karşılıksız aşka karşın Ferhad, Mehlika’nın tatil için gelen yiğeni Nazan’a âşık olur. Nazan ile kısa bir beraberlik yaşarlar ve Nazan daha sonra başka bir adamla evlenir. Bu duruma çok üzülen Ferhat ise teselliyi Mehlika ablasında bulur. Mehlika kendi karşılıksız aşkını unutup Ferhat’ın karşılıksız aşkına merhem olmaya çalışır.

Karşılıksız aşk çoğu zaman erkeklerin yaşadığı bir histir. Hikmet Feridun’un aşk ve sevgili meselelerinde çok derin düşünmeyen, hemen âşık olan ve vakit kaybetmeden ayrılan kahramanların kendileriyle ilgilenmeyen güzel bir kadınla karşılaşmaları karşılıksız bir aşkın doğmasına yeterli olmaktadır. “Şeker Kâğıdı” adlı öyküde vapurla seyahat eden bir adam kâğıdında çeşitli maniler yazılı bir şeker çıkarıp, yer. Şekerin kâğıdında sarışın bir kadının varlığından ve kadının onu seveceğinden bahseder. Kahraman maniyi okuduktan sonra karşısında duran sarışın kadını fark eder ve sanki kâğıtta yazılanlar doğruymuş gibi kadını süzmeye daha sonra da takip etmeye başlar. Kadına âşık olmuştur bile. Fakat kadın, kahramanın bu davranışına çok sert bir şekilde cevap verir ve böylece karşılıksız başlayan bir aşk bitmiş olur.

Yazar, karşılıksız aşkı işlediği öykülerde de aşkın geçiciliğini vurgular. “Mektup Parçaları” adlı öyküde Talat adındaki kahramanın komşusu evlilik hazırlıkları yapmaktadır. Bu

hazırlıklar esnasında eski sevgililerinden gelen mektupları yırtıp balkondan aşağı atar. Alt katta oturan Talat, bu mektup parçalarını birleştirip okur ve mektubu yazan kızın intihar etmek üzere olduğunu; evlilik hazırlıkları yapan genci çok sevdiğini, ondan sürekli mektup beklediğini görür. Komşusunun ağzından kıza mektuplar yazmaya başlar. Genç kızın intihar etmesini önlemiş olan Talat, ona yazdığı aşk dolu satırların etkisiyle kıza adeta âşık olur. Fakat bir gün kızdan nişanlanacağını yazan bir mektup alır ve sanki gerçek sevgilisinden ayrılmış gibi bir hüzne kapılır. Kızın yazdığı tüm mektupları ona iade eder aralarındaki her şey bitmiş olmasına rağmen ondan mektup beklemekten kendini alıkoyamaz. Genç kızın kendini öldürmek isteyecek derecede âşık olduğu adamdan ayrılmak isteyebileceğine inanmak istemez. Bu öyküde de genç kız Talat'ın komşusuna âşiktir ama aşkı karşılıksız kalınca intihar etmek ister. Sevgisi için ölmeyi göze aldığı sevgilisini başka birini bulunca hemen terk eder. Genç kızın sevgisi de diğer birçok hikâyede anlatıldığı gibi saman alevi gibidir hemen parlayıp söner.

Yazar, başka bir öyküsünde de karşılıksız aşkı ve gizli sevdayı konu olarak işler. "Mozambik'te Bir Kadın" adlı bu öyküde eskiden birçok kadının veya erkeğin yıllarca gizli sevda çektiği ve hislerini uzun yıllar boyu sakladıkları söylenir. Yazar, artık bu tür sevgilerin kalmadığını, şimdiki âşıkların sevmedikleri halde seviyor gibi göründüklerini söyler. Fakat buna mukabil zaman zaman çok modern gizli sevdalar da yaşanmaktadır. Öykü kahramanı Sacid, San Fransisco'da radyo mühendisliği öğrenimi gördüğü esnada Mozambik radyosunun billur sesli spikerine âşık olur. Yaklaşık iki yıl boyunca sadece sesini duyabildiği bu kadın için, için için yanıp tutuşur. Ve iki yıl sonra gazetelerde kadının evlendiğini görünce bu sevdadan vazgeçer.

Yazar, birkaç öykü hariç tüm öykülerinde aşkı konu edinir. Aşkın birçok halini ve türünü anlatır. Genel olarak tüm öykülerde aşk, insan hayatı için vazgeçilmez bir kavram olarak anlatılır. Kahramanlar sürekli aşk yaşarlar, bir aşk biterken diğeri başlar. Hikmet Feridun'un öykülerinde aşk, insanı sadece başka bir insana taşır. İnsan aşk ile sosyal statü, gelenek gibi birçok farklılıkları aşarak ruhundaki özgürlük arzularını gerçekleştirir. Genellikle tutkulu yönelişlerin anlatıldığı öykülerde aşk, 'bağlanma' haliyle kısmen bir tutsaklık, sınırsız açılım alanlarıyla mutlak bir özgürlüktür. Bu yönüyle aşk, hayata tutunma noktasıdır.

2.2.2. ÇAPKINLIK

Çapkınlık, insanoğlunun var olduğu günden beri farklı içeriklerle karşımıza çıkan bir zaaf halidir. Sözlükte bu kelime; "Geçici aşklar ve ilişkiler peşinde koşan (kimse), hovarda⁶⁶" olarak açıklanmaktadır. Felsefi bir söylem olarak bakıldığında ise; çapkınlıkla ilgili herhangi bir ifadeye rastlamak zordur. Çünkü sözcük, içerik olarak düşünsel bir arka plan içermez daha çok eyleme yönelik bir acziyeti bildirir. Günümüzde bu kelime daha çok erkekler için kullanılmaktadır. Hikmet Feridun'da ise bu sözcüğün konuların merkezinde sihirli bir sözcük gibi sürekli işlendiğini görürüz.

Hikmet Feridun Es'in öykülerinde en çok işlenen temaların başında çapkınlık gelmektedir. Onun öykülerinde çapkın insanlar, sözcükteki anlamına uygun olarak, kullanılır. Hikmet Feridun

çapkınlığı, kadın-erkek ilişkilerinde tekrarlanan bir eylem olarak değerlendirir. Kadın-erkek ilişkilerini merkezde aşk olmakla birlikte, yoğun bir duygu atmosferinden ziyade bir araya gelirken tekrarlanan, içi boşaltılmış bir duygu hali olarak değerlendirmek daha doğrudur. Zaten çapkınlıkta da uçar ve geçici bir aşk durumu vardır. Bu anlamda kalıcı olması beklenemez. Hikmet Feridun da öykülerinde bu durumu bilinen şekliyle işlemektedir.

Yazar, öykülerinde genellikle geçici aşkları anlattığı için öykü kişilerinin büyük kısmı çapkındır. Fakat yazarın özellikle çapkınlığı ele alıp işlediği öyküler yaklaşık 120 tanedir. Bu tabii bir öykücü için oldukça yoğun bir tema anlamına gelmektedir. Öykülerinde niteliğe pek de dikkat etmeyen yazarın, 120 öykü içinde sık sık bu temayı işlemesini hayat tarzıyla da ilişkilendirerek açıklamak mümkündür. Birçok yazısında kadın-erkek ilişkileri üzerinde duran Es, kendi deneyimlerini öykülerinde de kullanmak istemiştir. Tabii bu durumun yazarın konu bulmada çok sıkıntı yaşamamasıyla da ilişkisi bulunmaktadır. Gerçekten birçok öyküsü birbirine benzeyen yazarın sadece isimlerini değiştirerek öykülerini tekrara boğduğunu söylemek mümkündür. Bu durumu “çapkınlık” temasını işlediği öykülerinde de görmemiz mümkündür. Onun hikâyelerindeki kadın ve erkek kahramanların çoğu çapkındır, sürekli duygusal ilişki yaşarlar. Aşk, bütün kahramanlar için hayatın merkezinde yer alır. Toplumsal normlar ve ahlak kuralları bu anlamda göz ardı edilir. Kadın ve erkek evli olmadıkları halde birlikte yaşayabildikleri gibi, bir kahramanın hayatında birden fazla kişi olabilmekte ve bu olay oldukça normal karşılanmaktadır.

Çapkınlık aynı zamanda insani bir zaaf olarak da değerlendirilebilir. Hikmet Feridun, öykülerinde işin bu boyutu üzerinde durmaz. Hatta felsefi bir kaygısı yoktur. Onun öykülerinde evli bir adam genç bir kızla ilişkiye girer; daha aşk filizlenmeden erkek başka bir kadına meyleder. Ve bu durum sürekli tekrarlanır durur. Çapkınlık günümüzdeki anlamında genelde erkekler için kullanılmaktadır; fakat Hikmet Feridun buna pek dikkat etmez. Çünkü onda sadece erkekler değil kadınlar da çapkındır. Evli bir kadın genç bir erkekle birlikte olur ve ardından başka bir erkekle birlikte olmakta zorluk çekmez.

Çapkınlık hali geçici aşklar peşinde koşan, hovarda kişiler için kullanılan bir söylemdir. Ancak işin bir de ahlaki boyutu vardır. Bu da ilmi bir çerçeveden bakıldığında somut olarak üzerinde konuşulacak bir durum değildir. Çünkü böyle bir durumda olan insan kendisini gayet masum değerlendirebileceği gibi bunun aksi iddia edenler de çıkabilir. Ya da erkek-kadın ilişkileri bu anlamda bir yozlaşmayı da beraberinde getirebilir. Hikmet Feridun’da ise bu tür tartışmalar hemen hemen hiç yok gibidir. O kadın-erkek arasındaki çarpık ilişkileri anlatır ama bunun sorgulanmasını okuyucuya bırakır. Hatta bazı yerlerde bunu benimsediğini de söylemek mümkündür. Mesela “Yalanlar” öyküsünde kadın-erkek arasındaki çarpık ilişkiler yaşanabilecek, olası ve arzulanabilir bir sonuç olarak gösterilmiş ve yozlaşmış ilişkilerin eleştirisine hiç girilmemiştir.

Hikmet Feridun’un öykülerinde çapkınlık birçok yönüyle yer bulur. Onda evli veya bekâr erkeklerin çapkınlığı özellikle yoğun bir şekilde anlatılır. Bunlara nazaran daha az bir yoğunluğa sahip olan kadınların çapkınlıkları yer alır. Bu öykülerde çapkınlık yapan insanların çoğu sosyal statüsü yüksek insanlardan oluşur. Özellikle sosyetik kesimin insanları arasında bu durumun çok yaygın olduğunu söyleyebiliriz. Bunun sebebi de çalışmak zorunda olmayan kahramanların tüm vakitlerini eğlencelerde; seyahatlerde geçirmeleri ve hayatlarında aşk iştihakı haricinde bir şeyi önemsemek zorunda kalmamalarıdır. Bu kahramanlar genelde yalnız yaşar, aile bağlarından bahsedilmez. Kahramanların geneli hayatta her hangi bir problem yaşamayan rahat ve özgür

insanlardır. Çalışanların rahat bir iş hayatları, problemsiz arkadaşlık ilişkileri ve bol miktarda paraları vardır. Hikmet Feridun'un öykü kahramanlarının geneli olduğu gibi çapkın kişilerin çoğu da iyi eğitim almış, yurtdışında bulunmuş ve birçok dünya ülkesini gezmiş, kültürlü kişilerdir. Çapkın karakterler genellikle mirasyedi, üst düzey memur, sanatkâr, zengin esnaf, iş adamı veya özel sektör çalışanı, yöneticisidir. Bu kişiler arasında sosyal statü olarak en düşük insanlar memurlar veya iflas etmiş eski zenginlerdir. Alt tabaka insanı çok nadir birkaç öyküde geçer sadece. Öykülerdeki köylü sınıfı bile çiftlikte veya güzel bir köşkte yaşayan ekonomisi iyi veya orta halli olan insanlardır. Üstelik bu kişilerin çoğu çok yakışıklı veya çok güzeldir. Güzel vücuda ve göz alıcı bir görünüme sahiptirler. Bunların haricinde azda olsa düzenli bir işi ve aile hayatı olanlar da vardır. Öykülerde çapkınlık belli bir yaş grubuna dâhil insanların yaşadığı durum olarak anlatılmamıştır. Çapkınlık her yaş grubu için olası bir yaşantıdır. Bununla birlikte çapkınlığın genellikle genç ve orta yaş grubunda yer aldığı yaşlılar gurubunda kısmen daha az çapkın karakter olduğu görülmüştür. Yazar sadece erkeklerin yaptığı çapkınlıkları değil kadın karakterlerin çapkınlıklarını da anlatır. Çapkın erkek kahramanların geneli Türk iken, çapkın kadın kahramanlar arasında yerliler olduğu gibi İngiliz, Fransız gibi yabancı kadınlar daha çoğunluktadır. Yazar, kahramanları aracılığı ile ifade ettiği çapkınlık kavramı ile ilgili ise yorum yapmaktan, olumlu veya olumsuz görüş belirtmekten kaçınır. Hikmet Feridun, sadece kahramanların yaşantılarını aktarır. Onun kaleminden kimi zaman çapkınlık yaparak yaşanan eğlence dolu, mutlu anlar anlatıldığı gibi kimi zaman aldatma sonrasında yaşanan acı, üzüntü dolu anlar dile gelir.

Hikmet Feridun'un kahramanları bir ilişkiye başlamak için her şeyi bahane edebilirler. Sanki aşk tek amaç, hayat ise etrafındaki bir teferruat gibidir. 'Mevsimler' adlı öyküde Haydar adında çok şık giyinen bir adamın çapkınlık maceraları konu edilir. Haydar, yaşam tarzına dikkat eden, şık giyinen, nazik bir beyefendidir. Ancak Haydar Bey'in bir zaafı vardır: O da hemen hemen her mevsim başlangıcında âşık olması. Kırk yaşını geçmiş olmasına rağmen bu zaafından bir türlü kurtulamamıştır. Gerçi böyle bir endişesi de yoktur. O böylesine bir yaşam tarzını sever. Çapkınlık yapmaktan hoşlanır. Genç bir delikanlı gibi heveslidir. Ancak yaptığı çapkınlıkları sorguladığında her defasında bir suçunun olmadığını düşünür. Ona göre asıl suçlu mevsimlerdir.

Mevsimlerin karakteri üzerinde bir tesiri olduğuna inanan Haydar, her mevsim başlangıcında yeni bir aşk yaşamak için heyecanlandığını, bunun da kendisini yaşama bağladığını belirtir. Kışın üşüyen ve kendini ısıtacak sıcak bir el arayan Haydar, baharda kanı kaynadığını, yazın aşk mevsimi olduğunu, sonbaharda duygusal bir yoğunluk yaşamak istediğini söyleyerek her mevsim değişen aşk hayatını ifade etmeye, açıklamaya çalışır. Haydar, böylece her mevsim başlangıcında hayattan zevk almaya çalışır. 'Mevsimler' öyküsünde çapkınlık Haydar'ın yaşama bakışı çerçevesinde sunulur. Bu yaşam felsefesi yıllar geçmesine rağmen değişmeyen bir bakış açısıdır. Çapkınlık burada eleştirilmez. Hatta Haydar'ın gözünde bir gençlik iksiri olarak sunulur.

Haydar'ın evli veya bekâr olup olmadığına dair her hangi bir bilgi yoktur, fakat evli birinin her mevsim yeni bir aşk yaşaması normal bir durum olmayacağı için bu Haydar'ın bekâr olduğunu düşündürmektedir. Kırk yaşında bir adam olan Haydar'ın bekâr olduğu düşünüldüğünde sürekli aşk yaşamak iştiağı sebebiyle evlenmemiş ve aile sahibi olmadığı ortaya çıkar ki bu da yazarın birçok öyküsünde dile getirilen benzer hayat tarzlarından biridir.

Aynı tarz bir hayat süren Hamdi adlı bir kahraman da "İki Kadın Sesi" adlı öyküde anlatılır. Hamdi, güzelliği ve zenginliği ile meşhur bir kadın olan Müjgan'ın evinden kavga

ederek çıkar. Hamdi'nin Müjgan ve Yıldız adında oldukça güzel iki sevgilisi vardır. Hamdi sevgililerinin birbirlerinden haberi olacak diye sürekli bir tedirginlik yaşar. Oysa hakkında birçok dedikodu çıkmış ve bu dedikodular da sevgililerin kulağına kadar gitmiştir. Ama kahraman bu konuda da şanslıdır ki her ikisi de duyduğu dedikodulara inanmamıştır. Bir gün Hamdi, Müjgan'ın evde yalnız olduğu bir vakitte evine gidebilme şansı elde eder. Müjgan bir sabahlıkla kapıyı açar ve onu içeri alır. İkisi de çok heyecanlıdır. Hamdi heyecandan Müjgan'a, Yıldızcığım der. Bunu duyan Müjgan çok sinirlenir ve onu evden kovar. Hamdi bir kahveye oturur o esnada Yıldız gelir, bu sefer Hamdi, Yıldız'a Müjgan der ve Yıldız'da onu yanından kovar. Çapkınlık bu öyküde olduğu gibi olumsuz şekillerde de sonuçlanabilmektedir. Burada sadece geçici bir ilişki peşinde koşmak söz konusu değildir, tek bir kişiyle yaşanan bir aşkın yetersiz olması ve aynı zamanda yaşanan birden fazla ilişki söz konusudur. Bu durumda da yapılan çapkınlık ilişkinin taraflarından birini mutsuz ederken diğerine bir macera yaşatmaktadır yani tek taraflı bir mutluluk söz konusudur.

Çapkınlık, karşı cinse karşı koyamama ve bir zaaf halidir. Sürekli karşı cinsin gönlünü çalmaya onu kendine âşık etmeye alışık bir karakter karşılaştığı her kadınla aynı şeyi yaşayacağını, tüm kadınların ona âşık olacağı gibi bir yanılgıya düşebilir. “Müşterek Hastalık” adlı öyküde bir kadının ilgisini çekebilmek için elinden gelen her şeyi yapan çapkın bir adam anlatılır. Öykünün başkahramanı Rüştü, Gülseren'e deli divane gibi âşıktır. Rüştü, kadınların gönlünü çalmakta oldukça ustadır ve yaşantısı boyunca Gülseren haricinde baştan çıkarmadığı kadın olmamıştır. Uzun zamandır Gülseren'in ilgisini çekmeye çalışan kahraman, bu konuda büyük bir başarısızlık yaşar. Yaptığı onca şeye rağmen Gülseren, bir defa bile onun yüzüne gülümseyerek bakmaz. Rüştü, kadının gönlünü alabilmek için akıl almaz yöntemler dener. Onu elde etmek bir fetih oyunu olur. Bunlar işe yaramayınca ders çalışır gibi odalara kapamış aşk hakkında yazılmış birçok kitap okur. Fakat onlardan da bir sonuç elde edemez. Yavaş yavaş bu konudaki umudu azalır. Onu elde edemediği için sevgisi her geçen gün büyür. Bir gün eski eşya satan bir mağazaya tabak almak için gider. Çeşit çeşit tabak satın almak Rüştü'nün özel zevkidir. Orda Gülseren'le karşılaşır, Gülseren'e kendisinin tabak hastası olduğunu söyler. Gülseren de aynı hastalığa sahiptir bu nedenle aralarında bir yakınlık doğar ve bu yakınlık zamanla aşka dönüşür.

Öyküde Rüştü, Gülseren'in ilgisini çekebilmek için sürekli yeni metotlar geliştirip, farklı yollar dener. Hırslanır ve Gülseren'in gönlünü hiç ummadığı bir şekilde kazanır.

Hikmet Feridun'un kahramanlarının çapkınlık uğruna denemedikleri yol kalmaz. Bu uğurda yalan söyleyebilir ve bir insanı kandırabilirler. “Oyuk Kaya Macerası” adlı öyküde Avrupa'da öğrenim görmekteyken meşhur, oyuk bir kayayı ziyaret eden Naci'nin orada yaşadığı aşk anlatılır. Naci küçük bir deniz motoru ile tek başına oyuk kayayı ziyarete gider. Oyuk kayanın içinde resim yapan bir kadın görür. Kendisinin de ressam olduğunu ve kayanın resmini çizeceği yalanını söyler. Ertesi gün resim malzemelerini de götürür ve resim yapmaya başlar. Ancak ressam olmadığı için başarılı olamaz; yalanını kapatmak için de sürrealizmden faydalanır. Naci, sürrealist olduğunu bu nedenle kayayı farklı şekillerle anlatmak istediğini söyler. Kadın ise ressam olarak tanıdığı adamın sürrealist olmasına çok sinirlenir, onu bu düşüncesinden vazgeçirip klasik resim anlayışıyla resim yapması konusunda ikna etmeye çalışır. Kadın adeta bunu kendisine bir görev edinir. Her gün ona ressamlarla ilgili sorular sorar ve onu sürrealizmden vazgeçirmeye uğraşır. Naci, kadının sorularına cevap verebilmek için epey resim ve ressam araştırması yapar. Oyuk kayada başlayan resim sohbetlerine birlikte gidilen yemekler eşlik eder.

Böylece aralarında bir arkadaşlık, yakınlık başlar. Buna karşılık Naci, artık ikna olduğunu ve sürrealist resim yapmayacağını söyler. Kadın o kadar sevinir ki o gün boyunca çılgınlar gibi eğlenirler. Bu eğlence kadının evinde devam eder. küçük yalanlar, Naci'ye bir aşkın kapısını aralamıştır.

Çapkınlık ve hovarda yaşam birçok öyküde kahramanların her şeylerini kaybetmelerine sebep olarak gösterilir. “Bir Şarkı” adlı öykü kahramanı Sedat, eskiden çok zengin ve çapkın bir adamdır. Çok çalışmış, hayatta başarılı olmuş ve çok para kazanmıştır. Parayı harcamayı iyi bilen Sedat, gönlünce gezip eğlenir. Lakin bir gün iflas eder, dostlarını ve eski şaşalı hayatını kaybeder. Son bir hovardalık gecesi yaşamak ister, fakat eski hovardalık gecelerine oranla o gece çok sefil geçer. Sedat, kendisini yaşlanmış hisseder. Barda onun gençliğinde çok severek dinlediği bir vals çalmaya başlar. Kahraman, eski anılarıyla iyice sarhoş olur. Bu esnada eski bir arkadaşı, onun nişanlısı ve nişanlısının kız kardeşi bara gelir onun yanına otururlar. Arkadaşı onunla iş yapmayı düşündüğünü ve bu ortaklık için para istemediğini söyler. Teklifi sevinçle kabul eden Sedat aynı grupta olan bir kadınla da gece boyunca dans eder, yani sadece iş hayatı değil aşk hayatı da canlanmaya başlamıştır. Kahraman kendini tekrar genç ve hayat dolu hisseder.

Aslında bu öykü, Hikmet Feridun'un birçok öyküsündeki kahramanların hayat çizgilerini göstermektedir. Kahramanların yaptıkları hovardalıklar, çapkınlıklar yavaş yavaş ekonomilerini çökerterek dolaylı olarak onları bir yalnızlaşma sürecine sokar. Maddi açıdan güçlü oldukları için ortaya çıkan insanlar ve ilişkiler bu gücü ağır ağır tüketerek kaybolurlar. Sedat'ın son hovardalık ve çapkınlık gecesi olarak değerlendirdiği gün onun her şeyini de resmen kaybettiği gündür. Bir tükenmişliğin ifadesi olarak Sedat, çok yaşlanmış hisseder kendini. Fakat o gece karşılaştığı arkadaşı onunla beraber bir iş kurmak ister, aslında bu iş teklifi bir anlamda Sedat'ı kendi kaderine ortak etme isteğidir. Ve bu arkadaşının nişanlı olması onun daha düzenli bir hayat yaşadığını çapkınlıktan ve hovardalıktan uzak olduğu anlamına gelir ki; Sedat'ın da onun kardeşiyle bir aşk ilişkisine girmesi daha düzenli bir hayat görünümü doğurur. Gecenin sonunda Sedat kendini artık yaşlanmış değil oldukça genç ve dinamik hisseder. Yani çapkınlık beraberinde önce tükenişi getirmiş daha sonra kaybolduğunda yeni bir oluşumu, bir canlılığı doğurmuştur.

“Ne Hava Ne Hava” adlı öyküde de benzer bir durum orta yaşlı bir adamın başından geçer. Hilmi ile İbrahim aynı iş yerinde çalışırlar. İbrahim şefi ve uzak akrabası olan Hilmi'den her zaman çekinmiştir. Bir gün yine çekinerek odasına girer, sohbet ettikten sonra onu yeni taşındığı evine davet eder. Çapkın bir adam olan ve zamanını eğlencelere giderek geçiren Hilmi, bir sonraki hafta geleceğini söyler. Hilmi, zor beğenen, pimpirikli biri olduğu için, İbrahim ve eşi her şeye dikkat eder. Fakat Hilmi vapura bindiği andan itibaren buralarda yaşanır mı diye şikâyet etmeye başlar. İbrahim ise eve geldiklerinde her gün mayolarını giyip balkonda güneşlenen komşularını gördükten sonra Hilmi'nin fikrini değiştireceğinden emindir. Nitekim eve geldikten kısa bir zaman sonra karşı balkonda üç tane birbirinden güzel kadın görünür; bunlar mayolarıyla çıkıp güneşlenmeye başlar. Sayfiye yeriyle ilgili düşünceleri birden bire değişen Hilmi, sürekli oranın havasının ne kadar güzel olduğundan bahsetmeye başlar. Eline bir dürbün alarak çevreyi (kadınları) daha dikkatli inceler ve gördükleri karşısında morali iyiden iyiye düzelir hatta haftada birkaç gün güzel havasından istifade edebilmek için, İbrahim'in misafiri olur. Belli bir zamandan sonra o kadınların oturduğu dairenin alt katında bir ev kiralar ve onlarla eğlenceli bir hayata dalar. Fakat yaşlı olduğu için bu tempoya fazla dayanamayıp ve iğne ipliğe döner. Aynı zamanda sürekli para harcadığı için mali sıkıntılar yaşamaya başlamıştır. Nihayet bir gün her şeyini toplayarak

şehre dönmeye karar verir. Hilmi'yi gören İbrahim, “*Bu güzel hava bırakılıp gidilir mi?*”⁶⁷ diye sorar Hilmi ise havanın güzel ama sert olduğunu, onun yaşındakiler için daha mutedil havanın iyi geleceğini, o yüzden şehre tekrar kaçtığını söyler. Hilmi en son sözleriyle çapkınlığın yarattığı etkiyi çarpıcı bir şekilde dile getirir. Çapkınlık erkek kahramanlar için güzel ve eğlence dolu bir yaşamı getirirken mali sıkıntıları ve sağlık problemlerini de beraberinde getirir.

Çapkınlık her zaman zarar veren bir davranış değildir. Karşı cinde duyulan zaaf bu öyküde olduğu gibi karşı konulmaz bir güçtür ve bazı kişileri değişik davranışlar geliştirmeye sevk edebilir. “Marifetli Eşya Meraklısı” adlı öykü bu tür bir davranışı anlatır. Öyküde tren yolculuğu yapan şişman bir adam dikkat çeker. Onu uzaktan izleyenler bu adamın etrafındaki hiçbir şeyle ilgilenmediğini, sadece zaman zaman bir sigara tabakası çıkarıp dikkatli dikkatli ona baktığını, ardından bir sigara ağızlığı çıkarıp incelediğini, daha sonra ise saatinin arka kapağını açıp baktığını görürler. Şişman adam bu eşyalara bakıp bakıp güler. Bu eşyalardan sigara ağızlığı ışığa tutunca banyoya giren genç bir kadını gösterir, saatinde ise etekleri uçuşan bir kadın vardır. Kadının iki ayağı akreple yelkovan şeklinde açılmıştır. Saatin kurma kolu çevrildiğinde akrep ve yelkovanla birlikte kadının bacakları da dönmektedir. Saat tam 12'ye geldiğinde ise kadının etekleri iyiden iyiye havalanır. Sigara tabakasında ise bir hizmetçi ve arkasında onu çimdikleyen kel bir adam vardır. Adamın arkasında ise elinde sopa olan şişman bir kadın vardır. Şişman adamın eşyalarının sırrını çözüldüğünde karakteri de kendini ele vermiş olur. Adam bir hayli çapkındır.

Kadınlara veya karşı cinse duyulan ilgi her şeyden önemlidir. Bu anlamda özellikle erkek kahramanlar bir kadınla karşılaşınca hayatlarında daha önce önemsedikleri şeyleri geri plana atarlar. Bu da onların gönül maceraları, çapkınlıkları yüzünden zarar görmelerine sebep olabilir. “Şeytanla Karşı Karşıya” adlı öyküde gece gündüz bir konu üzerinde araştırma yapan ve ders çalışan gençler karanlık bir gecede tesadüf eseri güzel bir kadınla karşılaşır. İçlerinden biri bu kadınla çok sık görüşmeye başlar. Görüşmeleri sıklaştıkça yurt dışında devam ettiği ve önceden çok önemseydiği eğitimi aksamaya başlar ve sınıfta kalır.

Hikmet Feridun'un kahramanları aşk için yaşar. Hayatlarının merkezinde ya kadınlar yahut erkekler vardır. Onlar olmadan yaşanan bir hayat boşa geçirilmiş, heba edilmiş günlerdir. “Yalanlar” adlı öykünün halim selim kahramanına bir arkadaşının verdiği nasihat bu anlamda yazarın düşüncelerini ve genel olarak bütün kahramanların hayat tarzını, yaşam anlayışını yansıtır. Öykünün kahramanı kendi halinde yaşayan ve hiç âşık olmamış biridir. Sami'nin bu yönü bütün arkadaşları tarafından alaya alınır, sürekli onunla dalga geçerler. Bir arkadaşı “*A mübarek çocuk!... İnsanlar ne için yaşarlar? Aşk için... Hâlbuki senin bir çayırda bağlanmış saf ve masum bir kuzudan hiç farkın yok. (...) Oğlum, biraz insan içine karış. Araştır dünyaya niçin geldiğini düşün. Ve hayatın kısalığını düşün... Şu dünya denilen yere bir kere geleceksin ve her halde iki asır yaşayacak değilsin... Ona göre hayatın yudum yudum tadını çıkarmaya bak, a budala!*”⁶⁸ sözleriyle onun hayatına çeki düzen vermesini ister. Sami bir gün ‘ahmak, aptal, saf koyun’ gibi laflardan sıkılarak arkadaşlarına yalan söylemek zorunda kalır. Onlara başından çok ateşli bir aşk macerasının geçtiğini söyler. Bu söylemleriyle arkadaşlarıyla inceden alay eden Sami, onların gözünde adeta büyür ve aynı zamanda aptallıktan kurtulur. Sami, her gece ertesi sabah arkadaşlarına anlatacağı aşk yalanlarını düşünmeye başlar ve zamanla bir aşk meddahı haline

⁶⁷ H.F.Es, “Ne Hava Ne Hava!”, *Akşam*, 10 Kanunu evvel 1935, s.3.

⁶⁸H.F.Es, “Yalanlar”, *Akşam*, 19 Temmuz, 1939,s.3.

gelir. Bu öyküde olduğu gibi çapkınlık zorunlu bir yaşam şekli olarak algılanmaktadır. Çapkın olmayan, aşk yaşamayan insanlar, acınası bir hayat yaşamaktadır ve aşağılanmaya mahkûmdur. Aşkyla dolu geçen bir hayat yaşayanlar ise gıpta ile bakılan, saygı duyulan insanlardır.

Fakat çapkınlık sadece hemcinsler arasında bu şekilde algılanmaktadır. Özellikle erkekler arasında gurur duyulan ve istenilen bir özelliktir. Kadınlar olaya aynı şekilde yaklaşmazlar. Kadınlar, aldatılmaktan ve sevgililerinin çapkınlıklarından şikâyetçidir. Birçok öyküde çapkınlık yüzünden yaşanan hayal kırıklığı anlatılır. “Bekleyiş” adlı öyküde birbirinden uzak yaşayan iki sevgiliden birinin çapkınlıkları dile getirilir. Trenle onu çok özlediğini ve onsuz yaşayamadığını söyleyen sevgilisinin yanına giden Nebahat, yolculuğu esnasında sevgilisi Hakkı’dan gelen mektupları okur. Bu mektupların hepsi iflah olmaz bir aşığın ağzından yazılmış gibidir. Yazılanlara göre Hakkı, Nebahat’i göreceği günü sabırsızlıkla beklemektedir. Nebahat, mektupları okudukça habersiz çıktığı bu yolculuğun sevgilisi için ne büyük bir mutluluk olacağını düşünür. Trenden inip geceyi geçirmek ve dinlenmek için bir otele gider. Otele geldiğinde yolculuğu esnasında hiçbir şey yemediğini fark eder ve otelin lokantasına oturur. Ancak oturmasıyla karşı masada sevgilisi Hakkı’yı başka bir kadınla sarmaş dolaş görmesi bir olur. Hakkı ile yanındaki kadın oldukça samimi bir şekilde yemek yemekte ve Hakkı, kadına yaranabilmek için türlü şaklabanlıklar yapmaktadır. Öykü Hakkı’nın sulu davranışlarını gören Nebahat’in “*Ne bekleyiş*” sözleriyle biter. Nebahat, büyük bir hayal kırıklığına uğramış aldatılmış ve kandırılmıştır.

“Rozita” adlı öyküde ise karısı tarafından yakalanan bir adam anlatılır. Öykünün kahramanı geçmişte yaşanan bir çapkınlık anısını anlatır ve karısı tarafından nasıl öldürülmediğine hayret eder. Yapılan çapkınlıkların saklanması ise en büyük destek arkadaşlardır. Yakın arkadaşlar birbirlerinin gizli sırlarını, çapkınlıklarını eşlerinden saklarlar yahut bu tür olayları kapatmaya çalışırlar. “Çekmece” adlı öyküde yaptığı çapkınlıkları saklayan bir adam konu edilir. Bu öyküde arkadaş, sır saklayan, yardımcı olan biri olarak anlatılır. Arkadaş zor zamanların yardımcısı, her zaman yanında olan bir sığınak olarak ifade edilir.

Kadınlar arasında ise çapkın olanlar erkeklere nazaran oldukça azdır ve bu kadınlar ya genç, güzel servet avcıları yahut da yabancı kadınlardır. “Hapishane Arkadaşım” adlı öyküde bir gemi yolculuğu anlatılır. Gemide Anita adında çapkın bir kadın vardır. Bu kadın kamarasının kilidini bozarak hoşlandığı erkeklerden yardım ister. Kilidi bozulan kamarada erkeklerle baş başa kalmayı başaran Anita, bu şekilde aralarında doğan yakınlık ve samimiyeti kullanarak onlarla beraber hoş vakit geçirir.

“Mukaddes Hatıra” adlı öyküde ise para avcısı, çapkın bir kadının maceraları anlatılır. Ferhunde 35-36 yaşlarında birçok aşk macerası yaşamış, oldukça tecrübeli, zeki, dul bir kadındır. Eski kocasından yüklü bir servet kalmış olmasına rağmen etrafında para avcısı olarak tanınır. Büyüleyici güzelliği ile etrafındaki birçok erkeği felakete sürüklemiştir. Ferhunde, hoşlandığı erkekleri onlara yalanlar söyleyerek kandırır. 16 yıl önce yurtdışında genç bir delikanlıyla unutulmaz bir aşk gecesi yaşamış, aradan uzun yıllar geçmesine rağmen bu geceyi ve o delikanlıyı unutmamıştır. Ferhunde, karşılaştığı erkeklere bu hikâyeyi anlatıp, hikâyedeki kahramanın onlar olup olmadığını sorar. Tabi bu kadar güzel bir kadının aklında 16 yıl yer etmiş biri olmayı hiçbir erkek reddedemediği için her erkek gerçek kahramanın kendisi olduğunu söyler. Ferhunde’yle o aşk gecesini tekrar yaşarlar ve bu geceler erkeklerin paraları bitinceye kadar birbirini izler. Parası biten erkekten ayrılan Ferhunde, başka bir erkeğe yine aynı yalanı söyler ve bu defa da onunla gezmeye başlar.

Çapkınlık Hikmet Feridun'un öykülerinde hayatın tatlı bir eğlencesi olarak anlatılır. Yazarın neredeyse tüm kahramanları çapkındır ve hayatlarında birçok aşk macerası yaşamışlardır. Aşk, tüm kahramanların hayatlarının anlamını teşkil etmiş adeta tüm hayatı aydınlattığı için çapkınlık da bu kavramın ışığından beslenmiştir. Kavram özellikle erkekler için vazgeçilmez bir mutluluk kaynağı olarak anlatılmıştır. Yazar, çapkınlığı erkeklere mahsus bir davranış olarak anlatmamış kadın çapkınlıklarına da yer vermiştir. Erkek çapkınlıklarını hoş görürken kadın çapkınlıklarını kimi zaman eleştirel bir bakışla vermiştir.

2.2.3. CİNSİYETE BAĞLI BİR DUYGU OLARAK GÜZELLİK VE ÇİRKİNLİK

KADIN GÜZELLİĞİ

Estetik bir değer konumunda olan güzellik, herhangi bir konuda haz ve beğeni hislerini uyandıran temel özelliklerdir. Haz ve beğeni gibi hislerin uyanmasına sebep olan kavram, kişilerin duygusal özelliklerine hitap eder. Dolayısıyla güzellik; görme, işitme, dokunma gibi duyu verilerinin biçim, orantı, düzen, ahenk, yetkinlik, basitlik, birlik ve ölçülülük yoluyla ruhun derinliklerinde beğenme, hoş gitme ve hayranlık uyandıran duygudur⁶⁹.

Güzellik aynı zamanda felsefi temeli olan bir kavramdır fakat Hikmet Feridun, kavramın felsefi altyapısıyla ilgilenmez, hatta güzelliği bir kavram olarak da incelemez. Yazar, sadece kültürel faktörlerle şekillenen ve çeşitli durumlara göre değişebilen bir güzellik anlayışından bahseder. Bu kavramı da özellikle kadınlar nezdinde işler.

Yazarın kadınları ve kadınlar için güzellik olarak nitelendirilebilecek özellikleri dile getirdiği yaklaşık elli öyküsü bulunmaktadır. Genel olarak öykülerde yer verilen kadın tipi iyi eğitim görmüş, yurtdışı seyahatler yapmış, tek başına yaşayan, güzel ve bakımlı insanlardan oluşur. Dolayısıyla güzellik kavramı genel olarak bu çerçevede çizilmiştir.

Yazar, maddi gelir seviyesi yüksek insanları anlattığı için kadınların çoğu bakımlıdır. Bu kadınların genel özelliği göz alıcı bir yüz ve beden güzelliğine sahip olmalarıdır. Genellikle küçük bir ağza, etli ve kırmızı dudaklara, hokka gibi bir burna, orantılı ve güzel bir vücuda, uzun bir boya sahiptirler. Yazar, bir öyküsünde güzel kadınları üç gruba ayırır.

1) Güzelliği gizli olanlar. İnsan bunlardaki güzelliği yavaş yavaş, zaman geçtikçe fark eder ve böyle gizli güzelliklerden ancak erbabı anlar.

2) Herkesin güzel bulduğu tipler.

⁶⁹ Cevad Memduh Altar, *Sanat Felsefesi Üzerine*, İstanbul, 1996, Yapı Kredi Yayınları, s. 13.

3) Güzellikleri kıpkırmızı bir renk gibi derhal göze çarpanlar. Güzellikleri adeta karanlık gecelerde sahile tutulan vapur projektörleri gibi dikkat çeken kadınlar.⁷⁰

Bu sınıflamadan da anlaşılacağı üzere yazar, güzellik olarak dış görünümü ön plana çıkarır. Bu bağlamda iç güzellik, ikinci planda kalır. Özellikle erkekler kadınlara güzel görünüşleri sebebiyle değer verir, onları görünüşleri ile tanırlar. Bu durumun farkında olan kadınlar ise güzelliklerine çok düşkündür bu uğurda her şeyi denerler.

“Uyku İlacı” adlı öyküde güzelleşebilmek için sağlığını tehlikeye atan kadınlar anlatılır. Öykünün kadın kahramanları reçetesinde cildi güzelleştireceği yazılı olan uyku ilaçları kullanır. Bu ilaçlar, başka birine aittir ve kadınlar yan etkisinin olup olmadığını ya da sağlıklarına zarar verip vermeyeceğini öğrenmeden ilacı kullanırlar. İlacı kullanırken tek gerekçeleri onları biraz daha güzelleştirme ihtimalleridir.

“Üç Garip Kadın” öyküsünde de yine güzelleşme çabası anlatılır. Kadınlar bu uğurda garip davranışlar sergiler ve çevredeki insanlar tarafından deli olarak algılanır. Öyküde anlatılan üç kadın da çok güzeldir ancak bu güzelliklerini her gün yaptıkları egzersizlere borçludur. Kadınlar gün içinde dokuz defa kahkahalar eşliğinde ağızlarını su doldurup birbirlerine püskürtür veya balkondaki çiçeklere dökerler. Daha sonra kafalarına birer saksı koyup yürümeye başlar. Bu hareketleri yaparken genelde balkonda oldukları için de etraftan görülürler. Yalnız, onları uzaktan görenler deli olduklarını düşünür. Hatta yeni taşınan karşı komşuları onların evini tımarhane zanneder. Kendi kendilerine gülüp, çocukça eğlenceler buldukları düşünülür. Oysa üç kadın, bu garip davranışların hepsini daha güzel olabilmek adına yapar. Ağızlarını su ile doldurmaları yüzlerindeki kırışıklıkları azaltır, saksı eşliğinde yürümelerinin ise yürüyüşlerini güzelleştirir. Çok zeki insanlar olmalarına rağmen, etrafta deli olarak tanınırlar ancak güzellik, deli olarak tanınmaktan çok daha önemlidir ki bu durumu pek önemsemezler.

“Ev İşleri” adlı öyküde yazar, güzellik kaygısı taşıyan kadınları komik bir dille anlatır. Öyküde ev işleri konusunda kavga eden bir gelin kaynana öykülenir. Gelin kaynananın bu tartışması ev işlerinin kadınları güzelleştirdiğini öğrenene kadar devam eder. Bu bilgiyi edindikten sonra kavgaları farklı bir boyuta geçer. Önce iş yapmamak uğruna tartışan gelin- kaynana daha sonra iş yapabilmek için tartışmaya başlar. Bu da güzelliğin hem her yaş grubu için gerekli görüldüğünü hem de hayattaki birçok unsurdan önemli olduğunu gösterir.

Güzellik önemli bir özellik olduğu için güzel kadınlar her zaman kıskanılır. Kıskanılan kadınlar hemcinsleri tarafından kötülenir, sürekli kusurları bulunur. “Süs Güzeli” adlı öyküde güzelliği yüzünden hasetle bakılan Mükerrerem adlı bir kadın öykülenir. Mükerrerem, kusursuz bir güzelliğe sahiptir; aynı zamanda çok şıktır. O kadar güzeldir ki diğer kadınlar onda kusur bulamadıkları için ne yapacaklarını şaşırır. Onu çirkin göstermeleri mümkün olmayacağı için güzelliğini sönmükleştirecek, anlamsızlaştıracak şeyler söylemeye başlarlar. Makyaj sayesinde güzel görüldüğünü, yüzündeki her şeyin yapay olduğunu iddia ederler. Tüm güzelliği süsten ibarettir. Bu yüzden ona “boya güzeli, süs güzeli, tuvalet güzeli” gibi isimler takarlar. Fakat yaz mevsiminde Mükerrerem hem çok sade giyinmeye hem de makyaj yapmamaya başlar. Etraftaki insanlar onun süssüz ve makyajsız da çok güzel olduğunu görür. Bu defa mağlubiyetin eşiğine gelen kadınlar onun ustaca makyaj yaptığını ve hiç belli etmediğini söylerler. Mükerrerem, bu dedikodulara dayanamaz ve oturduğu yeri değiştirmeye mecbur olur.

⁷⁰ H.F.Es, “Kiminle Evlenecek”, Akşam, 21 Mart 1942,s.3.

Öykülerin çoğunda kadınlar doğalarındaki güzellikle yetinmeyip daha güzel olmaya çabalar. Güzel olmak ve devamında insanlar tarafından beğeni görmek o kadar büyük bir öneme sahiptir ki kişiler ellerinde bulunan bu kıymetli hazineden vazgeçmek istemez. Ama bu durum, insanların müdahale edebileceği bir şey değildir. Nasıl kişi güzel olarak yaratılmayı sağlayamıyorsa, bu güzelliğinin yaşlandıkça doğal bir süreçte deforme olmasına da müdahale edemez. Güzel olabilmek adına birçok yol deneyen kadınlar, zamanla güzelliklerini kaybettiklerinde ellerinden oyuncağı alınan çocuklar gibi olur. “Gençlik Resmi” adlı öyküde gençliğinde çok güzel olduğunu düşünen bir kadın yaşlandıkça çirkinleşmesine karşılık gençliğindeki güzel günlerine büyük bir özlemle sarılır. Bu özlemini gençliğinde çektiği bir resimle bağdaştırıp resmi, çok özel bir nesne haline getirir. Yaşlı kadın resme o kadar bağlanır ki gençliğinin ve güzelliğinin canlı şahidi olan tablo, deforme edildiğinde buna dayanamayıp ölür. Bu da güzelliğin onu hayata bağlayan en güçlü bağ olduğunu gösterir.

Kimi zaman da olgunluk ve ilerlemiş yaşa rağmen genç görünüm, güzellik olarak anlatılır. “Bir Kadının Yaşı” adlı öyküde otuz beş yaşında gibi görünen bir kadının otuz bir yaşında evli bir kızının olduğu öğrenilince kadın, herkesin gözünde bir tabiat harikası gibi görünür. Onun yaşına rağmen şaşırtıcı bir şekilde genç görünmesi etrafındaki erkeklerin başını döndürür. Kadını emsalsiz derecede güzel bulurlar. Herkes onunla tanışmaya can atar. Onunla tanışmayı başaran bir genç yaşını sorduğunda otuz dört cevabını alır. Buna karşın ona “ *Sevgilim birçok erkeklerin aksine olarak sen yaşın hakkında bana ne kadar büyük bir rakam söylersen o kadar hoşuma gider. Emin ol böyle. Bence senin nadideliğin, büyük kıymetin buradan geliyor.*⁷¹” diyerek gerçek yaşını öğrenmeye çalışır. Gerçekten de kadın, kahramanın gözünde yaşı dolayısıyla bir ilah gibi görünür. Oysa kadınla ilgili bir yanlış anlaşılma olmuştur. Kadın gerçekten otuz dört yaşındadır ve çocuğu da yoktur. Bunu öğrenen kahraman kadından ayrılır. Çünkü tüm güzelliğini kaybetmiştir.

Genellikle öykülerdeki kadın kahramanlar yaşlandıkça tam tersi özelliklere sahip olurlar. Yazar, gençken çirkin olan kadınları yaşlılıklarında güzelleştirir gençken güzel olanları ise çirkinleştirir. “Çirkin Hemşireler” adlı öyküde gençken çok çirkin olan ancak yaşlandıkça güzel bir görünüme kavuşan üç kadın anlatılır. Çirkin kadınların yaşlanınca güzelleşmesi şaşırtıcıdır güzel kadınların yaşlanınca çirkinleşmesi ise kabul edilebilir bir şey değildir.

“İki Kadın” adlı öyküde gençliklerinde biri güzelliği, diğeri ise çirkinliği ile meşhur iki samimi arkadaş anlatılır. Güzel kadın gençliğinde para ile sigarasını yaktırıp, yatağını meşhur artistler gibi banknotlarla kaplayacak kadar iltifat görmüştür. Dünya tarihinde bunu yapan iki kişiden biridir. Ancak bu güzel kadın yaşlanınca sigarasını kibritle yaktırarak birini bile bulamaz hâle gelir. Çünkü yaşlılığı kabullenmek istemediği için, yüzüne aşırı pudra sürmüştü ve yaptığı makyajıyla, kılık ve kıyafetiyle insanları rahatsız eden bir görünüme bürünmüştür. Oysa çirkin olan Matild halinden memnundur. Çünkü hiçbir şeyini kaybetmemiştir. Gençken çirkin olduğu için yaşlılığı kabullenmekte de zorlanmamıştır. Onun bu rahat tavırları ise yaşlandıkça onu sevimlileştirmiştir.

Yazar, burada güzelliğin sahip olduğu etkiyi ve gücü eleştirir. Güzelliğin geçiciliğini, çok güvenilmemesi ve saplantıya dönüştürülmemesi gerektiğini vurgular.

⁷¹ H.F.Es, “Bir Kadının Yaşı”, *Akşam*, 26 Nisan 1941, s.3

Yazar, bazı öykülerinde de güzelliğin göreceli olan tarafını işler. Kavram, kişilere göre değişkenlik arz eder. “At Sirtında” adlı öyküde erkek pantolonu, ceket ve çizmeleriyle at sırtında büyüleyici etkiye sahip bir kadın kahraman anlatılır. Onu gören bir erkeği büyüler. Ancak büyüü kıyafetlerini değiştirdiğinde ve attan indiğinde kaybolur. Öykünün erkek kahramanını büyüleyen, ona güzel görünmesini sağlayan kadının erkeksi bir görünüme sahip olmasıdır. Dolayısıyla da at sırtında görüp hayran kaldığı dünya güzeli olarak nitelediği kadını şehirde şık kıyafetler içinde görünce aslında çok da güzel olmadığını düşünür. Bu da güzelliğin göreceli bir kavram olduğunu, kişilerin beklentileri ve karakter özelliklerine göre değişkenlik arz ettiğini gösterir.

“Dağ Gibi Sevgili” adlı hikâyede de benzer bir durum anlatılır. Öykü kahramanı Nuri, âşık olduğu kadının narin ve güzel olduğunu düşünmektedir. Kadın ise iri yarı ve kaba biridir. Yazar yine güzelliğin bakanın gözüyle ilgili olduğunu kişilerin bakışına ve düşüncelerine göre değişiklik arz ettiğini vurgular.

Kişilerin bulunduğu durum, estetik değer verilmesinde tesir eder. Sözelimi birkaç tabak yemek, çok aç biri tarafından güzel olarak değerlendirilirken tok biri için eş güzellikte görünmeyebilir. Bu değer verme, nesnenin faydalılığıyla da ilgilidir. “İştah ve Kadın” adlı öyküde iştahsızlık çeken bu sorununu gidermek için her türlü çareye başvurup da sonuç alamayan bir adamın ilginç bakışı anlatılır. Kahraman bir gün lokantada iştahla yemek yiyen bir kadını görür, onun etkisiyle ilk defa o gün iştahla yemek yer. Daha sonra sürekli bu kadını takip eder ve onun gittiği lokantalarda yemek yer. Kahramanın iştahını açan bu kadın onun gözünde harika bir güzelliğe sahiptir. Bu düşüncesine etki eden şey kadının dış görünümü değil iştahlı yemek yemesi ve kahramanın da bu duruma duyduğu ihtiyaçtır. Aynı durum “Avda Bir Kadın” adlı öyküde de dile getirilir. Av merakı olan bir adam, kendisinden daha iyi nişancı ve av meraklısı olan bir kadını görünce ona hayran olur. Oysa kadını daha öncede görmüş ve şımarık biri olduğunu düşünmüştür fakat kadının avcılık yönünü fark edince birden bire gözüne dünyanın en güzel kadını gibi görünmüştür.

Bu durum bazı öykülerde çok daha değişik şekillerde işlenir. “Kulübe” adlı öyküde karlı bir kış günü tipiye yakalanan bir adam anlatılır. İçinde bulunduğu otobüs, kara saplanınca arkadaşı ile beraber yürümeye başlayan adam, tipide diğer arkadaşını da kaybeder. Onu ve gideceği yönü bulabilmek için saatlerce uğraşır. Tam donmak üzereyken uzakta bir ışık görür ve oraya ulaşmaya çalışır. Işık bir kulübeden gelmektedir. Adam, oraya sığınmak ister fakat evde huysuz ve aksi bir ihtiyar oturmakta ve adamı içeri almak istememektedir. Genç karısı onu ikna eder kahramanı misafir edip; ona yiyecek ve yatak verirler. Tipide yolunu kaybeden genç, bu ıssız kulübede yaşlı adamla evli olan ve hayatını kurtaran bu kadını dünya güzeli gibi görür. Kulübede yaşayan kadını hayal ettiğinde oranın cennet olduğunu düşünür. Kadının kocasına gıpta eder.

Adam, tipiden kurtulup normal hayatına döner. Daha sonra aynı kadınla bir sinemada karşılaşır ve onunla ilgili düşüncelerinin değiştiğine şahit olur. Kadın eskisi gibi güzel ve çekici görünmemektedir. Hatta kocasından ayrıldığını ve adamdan hoşlandığını açıkça söyler buna rağmen adam kadından uzaklaşır.

“Enginde” adlı öykü de benzer bir konuyu işler. Uzun bir deniz yolculuğuna çıkan iki genç, gemiye bindiklerinde geminin tek kadın yolcusunun çok çirkin olduğunu düşünerek hayıflanır. Fakat yolculuğun ilerleyen zamanlarında kadının değişen görüntüsü onları hayrete düşürür. Kadın gittikçe güzelleşmektedir ta ki gemi herhangi bir limana girince kadar. Limanda

başka kadınları görünce gemideki kadının çirkinliği yine ortaya çıkar. Uzaklaştıklarında da kaybolur. Burada güzellik anlayışının değişkenliği söz konusudur. Kıyas yapacak bir ölçüt olmayınca var olanın özellikleri güzellik kıstası haline gelir. Bu konuda belirleyici olur. Bu kıstasların yetersizliğini ortaya çıkaracak farklı bir ihtimal belirince de kadının büyüğü kaybolur ve belli bir zaman onda güzellik olarak algılananların aslında çirkinlik olduğu görülür.

Hikmet Feridun'un kadın kahramanları genelde bakımlıdır. Makyaj yapar ve kıyafetlerine özen gösterir. Kadınlar, genelde birçok duygusal ilişki yaşar ve erkeklere nasıl davranacaklarını gayet iyi bilir. Yazar, çok sık olmamakla birlikte bazen dış görünümün değil de iç güzelliğin önemli olduğunu vurgular. Öykülerdeki alışılmış bakımlı, erkekleri tanıyan, çekici kadın tipi, çirkin görülür ve aksi özellikteki kadınlar arzulanır. "Kirazağacı" adlı öykü kahramanı sade giyimli, insana nisan ayını ve çiçeklenmiş kiraz ağacını hatırlatan bir kızdaki etkilenir. Kahraman yeni bir insan tipiyle karşılaşmış gibi hisseder ve tüm yorgunluklarını unuttur bu kız ona yaşama sevinci verir. Genç kız da öykü kahramanı Mümtaz'dan etkilenmiştir. Mümtaz'ın eve gitmek için bindiği tren istasyonunun yanına yaşayan kız, onun işten çıktığı zamanları balkonda bekler. Kahramanla aralarında uzaktan bir arkadaşlık başlar. Mümtaz yaşadıklarını çocukça bulur fakat bu saf ve çocukça yaşantı onu çok mutlu etmektedir.

Mümtaz'ın bu mutluluğu uzun sürmez. Bir gün sevgilisini çok farklı bir hâlde görür. "Kirazağacı" lakabıyla çağırıldığı, doğallığın ve samimiyetin sembolü olan genç kız, balkonda uzun mavi ipek bir gecelik, elinde bir ağızlığın ucunda sigarasıyla görünür. Kirazağacı, kendisine mümkün olduğu kadar esrarengiz, olgun, feleğin çemberinden geçmiş bir kadın görüntüsü vermeye çalışmıştır. Uzun eteği ve sigarasıyla fatal kadın rolündeki, biraz geçkince fakat bakışlarıyla karşısındaki erkeği mahvetmeye hazır artistleri andırır. Mümtaz'ın zihnindeki saf genç kız modelinden o kadar uzaklaşmıştır ki, kahraman büyük bir hayal kırıklığı yaşar. Ona yaşam enerjisi veren kızı bir daha görmez.

"Fayton Arabası" adlı öyküde de aynı hayal kırıklığı anlatılır. Öykü kahramanı Naci, uzun yıllar eğlence ve macera dolu bir hayat yaşar. Fakat sabahlara kadar süren sefahat gecelerinden, derin kalp acılarından ve kadınlardan usanmıştır. Artık tam anlamıyla sakin ve doğal bir hayat yaşamayı istemektedir. Naci'nin değişik özelliklere sahip birçok kadın arkadaşı vardır. Dünyanın her köşesinde onun bir kadın arkadaşına rastlamak mümkündür. Fakat Naci, eğlence hayatından olduğu gibi süslü ve abartılı kadınlardan da uzak kalmak istemektedir. O, doğal haliyle beraber olabileceği birini ister ve aradığı kadınla uzak bir sayfiye yerinde karşılaşır. İffet adındaki bu genç kız, eğitilmiş, iyi bir ailenin kızıdır. İffet, örük yaptığı saçlarıyla, makyajsız yüzü ve doğal kokusuyla Naci'nin tanıdığı sigara içtiği için yanık tütün kokan, kaşlarını jilette kazıyıp yerine kalemle kaş çizen kadınların hepsinden farklı ve güzeldir. Genç adam, onunla evlenme kararı alır. Kısa bir süre ayrı kalırlar. Bu ayrılık esnasında onu ziyarete gelecek olan sevgilisini dört gözle bekler. Sevgilisi İffet, bu defa çok farklı bir şekilde karşısına çıkar. Kaşlarını kökünden kazımış yerine kalemle kaş çizmiş, abartılı bir makyaj yapmış, saçlarını kestirmiştir. Üstelik abartılı, süslü bir kıyafet giymiş ve oturur oturmaz da sigara içmeye başlamıştır. Doğallığına âşık olduğu kadının bu hâli Naci için büyük bir yıkım olur.

Yazar, burada doğallığın, daha güzel olduğu göstermeye çalışmıştır. Güzelleşebilmek için gösterilen çabayı anlamsız göstererek çok süslü, aşırı makyajlı, yapay güzellerin değil de doğal hâle sahip kadınların daha kıymetli olduğunu vurgular. Aynı zamanda öyküde sadece dış görünüm değil çeşitli davranışlar da güzellik olarak gösterilmeye çalışılır. Bu da Sokrates'in güzellikle

iyiliğin aynı kavramlar olduğu söylemini akla getirir. Ahlaki açıdan iyi olan aslında güzellik kavramını da içinde barındırmaktadır.

Yazarın özellikle birkaç öyküde dile getirdiği başka bir şey de güzellikte değişen bir anlayış olmasıdır. Güzellik belirli standartlara sahip değildir bu nedenle de zamanla değişebilen bir özellik arz eder. Bu anlayış hem dönemde değişen güzellik kıstasları hem de kişilerin kendi ilgilerine göre oluşmaktadır. Güzellikte de bir moda söz konusudur. Bu durum “Mankenler” adlı öyküde net bir şekilde dile getirilir. Bir giyim mağazasının sahibi otuz beş yıl önce Avrupa’dan üç adet cansız manken getirir. Bu mankenler o dönemde İstanbul’da çok ilgi görür. Mankenlerden kadın olanı daha çok ilgi çeker. Birçok kişi, cansız olmasına rağmen mankenin güzelliğine hayran kalır. İç geçirerek mankenin canlanmasını diler. Canlanması takdirde onunla evlenmek isteyen birçok kişi vardır. Güzelliği ile tüm çarşı halkını birbirine katan bu cansız mankene “Venüs de Milo” adını takarlar. Fakat sadece insanlar değil mankenler bile yaşlanır ve güzellik anlayışı zamanla değişir. Alnının üstünde bir topuzu, burnunun üzerinde birleşen çatık kaşları, büyük olan göğüs ve kalçaları ile Venüs, zaman sonra kimsenin ilgisini çekmediği gibi insanların alaylarına maruz kalır. O, eski zamanların güzel kadın sembolüdür ve günün kadını temsil edememektedir. Artık, ince, çizgi şeklinde kaşlar ve zayıf vücutlu kadınlar beğenilmektedir. Bu nedenle de mağaza sahipleri kırk yıllık emektar mankenlerini zayıf olan yenileriyle değiştirmek zorunda kalır.

Aynı şekilde “Ortanca” adlı öyküde değişen güzellik anlayışının ne kadar ciddi boyutta olduğu anlatılır. Öyküde kusursuz güzelliğe sahip bir genç kız anlatılır. Sıdika adındaki bu kız üç kız kardeşin ortancasıdır. Diğer iki kardeşinin aksine Sıdika’nın muhteşem bir güzelliği vardır. Kardeşleri ne kadar çirkinse o, sanki onların inadına bir o kadar güzeldir. Kardeşleri kocaman ağızları olan, çatlak sesli ve dümdüz vücutludur. Sıdika minicik bir ağza, etli dudaklara, biçimli bir buruna, kapandığı zaman yanaklarının yukarısına değen kirpiklere, düzgün vücut hatlarına sahiptir. Sıdika’nın güzelliği dillere destan olur. Mahallelerinin en kışkıncı kadınları bile ona hayranlık duyar. Gün geçtikçe Sıdika’nın güzelliğinde değişim olmamasına rağmen, eski önemini kaybetmeye başlar. Artık insanlar ona modası geçmiş bir güzel olarak bakarlar. Onu 1890 tipi bir kız, alaturka hatta basit bir güzel olarak görürler. Sıdika eskimiş bir taş bebektir artık. Bunun sebebi onun yaşı değil değişen güzellik anlayışıdır. Artık kusursuz güzellik insanlar için önem arz etmemektedir. Bir kahramanın Sıdika’ya hakkında yaptığı değerlendirme güzellik konusunda değişen anlayışın sebebini de vermektedir:

“ – Peki, şu Sıdikayı beğenmiyorsunuz? Nesi var bu kızın?.. Ne çirkinliğini görüyorsunuz?

- *Daha nesi olsun? Çehresindeki o can sıkıcı derecedeki intizam ve ahenk nedir? Biz şiirde bile nazmı, ölçüyü, kafiyeyi parçaladık... Ahenkten vazgeçtik... Bu arada eski “taş bebek güzelliği” de artık bizi tatmin etmiyor. “Ağız burnu ufacık”, “hokka ağızlı, hurma burunlu” diye tarif edilen güzelliğin pabucu dama atıldı.*

Şimdi biz yeni güzelliğe bakıyoruz. Ahengin ve aşırı derecede intizamın dışına çıkan güzellikler...Mesela ağız, burun biraz büyük olabilir...hem bu suretle insan taş

bebeğe değil, doğrudan doğruya “insan”a benzer...Halbuki Sıdika sadece bir taş bebek güzelliği taşıyor!..⁷²”

O yıllarda dünyada yaşanan çeşitli savaşlar ve gerilim ortamı birçok alanda olduğu gibi edebiyat dünyasında değişimlere neden olur. Öyküde ilkin Garip Akımı ve ardından İkinci Yeni'nin getirdiği yeni şiir anlayışının insanları ne şekilde etkilediği ve dönemin bunalımlı havasından sadece edebiyatın ve düşünürlerin değil halkın da etkilendiği anlatılmaktadır. Kardeşlerinin etrafında pervane olan birçok gence karşın, dönemin anlayışına göre güzel sayılmayan Sıdika, yaşlı bir adamla evlenmek zorunda kalır. Ve Sıdika'nın kocası yeni şiirden nefret eden Divan edebiyatı okuyan biridir.

Güzel kadın, erkekler için tehlikeli olabilmektedir. Yazar “Aç Şu Kapıyı” adlı öyküde kadınların güzelliklerini fark ettiklerinde erkeklere ne denli acımasızca davranabileceklerini gösterir. Bu düşüncesini meşhur bir yazarın “*Harikulade güzelliği olan bir kadın füsunkârlığının derecesini kendisi de bilirse vay onun âşıklarının başına geleceklere...⁷³”* sözünü alıntılıyarak belirtir. Öykünün kadın kahramanı uzun boya ve kusursuz vücut hatlarına sahiptir. Vücudu en dalgın kimselerin bile ilgisini çekecek kadar güzeldir. Kadının vücudu cansız, hareketsiz Venüs benzeri bir güzelliğe sahip değildir. Onun güzelliği canlılığında, hatlarında, hareketlerinde ve diriliğindedir. Kadınsa güzelliğinin farkında olduğu için bir naz sarhoşluğu içerisindedir. Kocasıyla beraber tavla oynar; ancak kocasını yenebilmek için onun attığı iyi zarları tekrar attırır, kocasının aldığı tavla kapılarını açtırır, iyi oyun oynadığı zaman müdahale ederek kötü oynamasını sağlar. Hatta istediklerini yapmadığı zaman tırnağıyla elini çizer. Kocasının hiçbir şekilde iyi oynamasına müsaade etmeyen kadın en sonunda onu yenerek muzaffer bir komutan edasıyla kalkar. Her isteğini yerine getiren kocası yine onun etrafında pervane gibi dolaşmaya devam eder. Yazarın öykünün sonunda söylediği sözler oldukça önemlidir: “*Gençlik ve güzellik! Ne mühim kuvvet!⁷⁴”* Yazar, burada kadın güzelliğinin erkekler üzerindeki etkisinin ve yönlendirebilecek büyük bir gücünün olduğunu vurgular.

Kadınları hayata bağlayan bu güçlü bağın en önemli unsurlarından biri saçlardır. Hikmet Feridun'un öykülerindeki güzellik kavramında saçların özel bir yeri olduğu görülür. Kadının en önemli aksesuarlarından biridir. Genellikle hayranlık uyandıran saçlar kendiliğinden altın sarısı, platin rengindedir. Kadınlar, saçlarının güzelliği için para harcamaktan çekinmeyip her türlü bakımı yaptırır.

“Saçlar” adlı öyküde güzelliğine çok düşkün Sabiha adlı biri anlatılır. Sabiha yüzüne, cildine ve saçlarına çok dikkat eder. Yüzünde çıkan küçük bir sivilceden bile rahatsız olur. Doktorunu sadece muayenehanesinde değil gördüğü her yerde cildi ile ilgili sorulara boğar. Sabiha, özellikle saçlarına ehemmiyet verir. Saçları onun için hayati öneme sahiptir, onlar olmadan yaşayamayacağını düşünür. Bir gün telaş içerisinde geç vakit doktorunu arar. Başına büyük bir felaket gelmiştir. Üç yaşındaki küçük kızı annesi uyurken onun saçlarını dibinden kesmiştir. Doktor kadını teselli ederken onun birden bire ne kadar çirkinleştiğini fark eder. Saçları kesilmeden önce fevkalade bir güzelliğe sahip olduğunu düşündüğü kadın, saçları gidince adeta güzelliğini kaybeder. Bu ayrıntı saçın kadınların en önemli aksesuarı olduğu, görünümelerini

⁷² H.F.Es, “Ortanca”, *Akşam*, 30 Mart 1942, s.3.

⁷³ H.F.Es, “Aç Şu Kapıyı”, *Akşam*, 8 Kânunuevvel 1941,s.3.

⁷⁴ H.F.Es, “Aç Şu Kapıyı”, *Akşam*, 8 Kânunuevvel 1941,s.3.

tamamen değiştirebildiği gerçeğini gsterir. Kadınlar da bu gerçeği bildikleri için de özellikle saçlarına önem verirler.

Aynı Şekilde ‘‘Salar’’ adlı başka bir öyküde yine saçların kadın görünümündeki önemi vurgulanır. Besleme olarak geldiği evde saçını uzatmasına müsaade edilmeyen bir kız çocuğu anlatılır. Evin beslemesi, kendi yaşında olan evin kızlarının saçlarını tarar ve çantalarını taşır. Onların çantalarını taşırken arkalarından saçlarını hayran hayran seyrederek, hatta onların saçlarına bakmaktan yürüyemez, zaman zaman düştüğü olur. Rüyalarında saçlarının topuklarına kadar uzadığını görür. Adı Karanfil olan kız, uyanıkken bile bir sa rüyası içinde yaşar. On sekiz yaşına geldiğinde Karanfil, saçlarının uzamasına müsaade edilmeyen evde kaçar. Ve o günden itibaren saçlarını bir daha hiç kesmez. İlerleyen yıllarda muhteşem güzellikte saçlara sahip olur. Onu görenler saçlarına aşık olur. Yazar, Karanfil’in saçının her teline bir yüreğin takılı kaldığını söyler. Karanfil, uzun yıllar mahrum kaldığı saçının intikamını alır.

‘‘Bir Sa Davası’’ öyküsünde yine saçları sebebiyle hayranlık uyandıran bir kadın anlatılır. Saçları çok güzel olan kadın, erkekleri kendine hayran bırakır. Kadının sürekli gittiği kuaförün nişanlısı da ona hayran olanlardan biridir. Kuafrn nişanlısı güzel saçlı kadını gördükten sonra nişanlısından ayrılmış bu kadınla beraber olmaya başlamıştır. Kuaför bu durumu öğrenince hincını kadının saçlarından alır ve onun saçlarını dibinden keser.

Karakter zellikleri çok az öyküde güzelliğin üstünde bir değer olarak ele alınmıştır. ‘‘Su’’ adlı öyküde eve gelen misafirin dünyanın en güzel suyunu ikram eden kadın, hem ikram ettiği suyun güzelliği hem de Şefkat sahibi olması nedeniyle evlenmeye değer görülür. Kadın, irkin biridir fakat eşi hem yeryüzünün en güzel suyuna hem de su gibi temiz ruhlu bir kadına sahip olduğu için mutludur. Başka bir öyküde ise güzel kadın olarak kocasının her isteğini o söylemeden yapan bir kadın tarif edilir. Kadının mükemmelliği, temiz, titiz, hamarat biri olması ve kocasının her isteğini yerine getirmesidir.

Aynı zamanda gevezelik de kadını çirkinleştiren, istenmeyen bir özellik olarak anlatılır. ‘‘Geveze’’ adlı öyküde etrafındaki insanları kendine hayran bırakan ama sonrasında köşe bucak kaçıran bir kadın anlatılır. Kadın çok gevezedir. Zek da kadınlarda bulunması istenilen bir özelliktir. ‘‘Al Kurşunları’’ adlı öykü, kahramanın emsalsiz derecede güzel bir kadınla beraberken ondan ayrılıp çirkin bir kadınla evlenmeye karar verdiğini anlatır. Kahramanın ilk sevgilisi kusursuz bir güzelliğe sahip olmakla birlikte oldukça saf hatta budala bir kadındır. Kahraman, güzel sevgilisi ile birlikteyken evine hırsız girer. Hırsız korkutmak için içinde kurşun olmayan tabancasını alır ve hırsız korkutur tam hırsız çaldığı Şeyleri bırakıp gitmek üzereyken sevgilisi elinde kurşunlarla gelir ve tabancanın boş olduğunu hırsızın duyabileceği bir Şekilde söyler. Bunu duyan hırsız hem bıraktığı eşyaları hem de tabancayı alıp kaçar. Bu olaydan sonra kahraman güzel ama budala biriyle olmaksızın akıllı bir kadınla beraber olmaya karar verir.

Yazar, yklerinde kadınları göz alıcı güzellikleriyle anlatır. Bu güzelliğin sosyal hayatta ne gibi Şeylere yol açtığı hem olumlu hem de olumsuz hallerle anlatılmaya çalışır. Yazar, hem güzelliği zamanın geçer akçesi olarak anlatır hem de onun geçiciliğini vurgular. Hem yüz ve vücut güzelliğini önceler hem de karakter güzelliğini anlatır. Bunu yaparken de okuyucuyu yönlendirip, ona bir Şey öğretmekten ziyade var olan durumları göz önüne serip kararı okuyucuya bırakır.

ERKEK GÜZELLİĞİ:

Hikmet Feridun'un bu konuyu ele aldığı yirmi bir adet öyküsü bulunmaktadır. Yazar, erkek güzelliğinde sabit bir anlayışansa değişen görüşleri anlatmayı yeğlemiştir. Bir öyküde olumlu ifade edilen, yüceltilen bir özellik başka bir öyküde eleştirilmiştir. Yazar, bu konuyu birbirinden farklılık arz eden, tezat özellikleri değişik durumlarda göstererek vurgulamak istemiştir. Dolayısıyla güzellik anlayışı oldukça farklıdır. Fakat bu farklılık içinde bir genelleme yapmak gerekirse yazarın, öykülerinde erkek güzelliğini yüz, beden biçimi ve çeşitli karakter özellikleri olarak değerlendirdiği söylenebilir. Kadınlarda daha çok yüz ve beden görünümünün önemini dile getiren yazar erkek kahramanları için kişilik özelliklerini ön plana çıkarır. Çoğu erkeğin beğenilmesinin sebebi çok yakışıklı ve atletik bir vücuda sahip olması değil, kabalık, çirkinlik, sadakat veya ev işlerindeki becerileri gibi ilginç özelliklere sahip olmalarıdır. Erkekler için güzellik, kadınlar tarafından ilgi görebilmek için gerekli olan nitelikler demektir. Dolayısıyla da yazar, erkek güzelliğini genelde kadınların dilinden anlattığı için biz de bu konuyu kadınların bakışı ile anlatmaya çalışacağız.

“Erkek Güzelliği” adlı öykü güzellik konusunda erkeklerde aranılan ve istenilen özellikleri göstermesi bakımından önemlidir. Yazar bu öyküde anlattığı şeyleri birçok öyküsünde de dile getirir. Öykü kahramanı evlenme çağında bir genç kızdır. Onunla evlenmek isteyen birçok taliplisi vardır. Bunlardan biri o civardaki en yakışıklı adamdır. Birçok insan onun kadar yakışıklı birini daha önce görmediğini söyler. Derisinin altında sanki küçük ampuller yanıyormuş gibi parlak bir cildi, kumral, ışıltılı saçları, muntazam ve ahenkli bir siması vardır. Bu gencin yüzünde ufak bir kusur bile yoktur. Aynı zamanda ince ve duyarlı bir yapıya sahiptir, iyi kalplidir. Lakin genç kız bu delikanlı ile değil oldukça çirkin biriyle evlenir. Bu adam, esmer, uzun boylu, saçları dökülmüş ve yüzü kırışıklıkla dolu biridir. Adamın en çirkin yeri kulaklarıdır. Kulakları kıpkırmızı, kocaman ve etlidir. Onu uzaktan gören kafasının kenarına iki domates tutturulmuş zanneder. Aynı şekilde burnu da çok büyüktür. Üstelik karısından yaşça çok büyüktür. Genç kıza neden yakışıklı gençle evlenmeyip de bu çirkin adamla evlendiğini sorduklarında aldıkları cevap ilginçtir. Genç kız yakışıklı delikanlıyı bir kartpostal olarak nitelendirir ve onunla bu sebepten ötürü evlenmediğini söyler. Onun güzelliğinin çok adı, bayağı ve kaba olduğunu, bu güzellik anlayışının modasının geçtiğini söyler.

“Belki birçok kadınlar hâlâ böyle güzellere meftun olabilirler. Lakin bugünün kıızı, erkek tipinde daha başka şeylere dikkat ediyor. Kadının güzelliği telakkisinde ne büyük değişiklikler oldu değil mi? Bugün harikulade güzel addettiğimiz birçok kadınlar dünkü güzellik telakkilerine göre not alsalar, hepsinin hakkı birer kocaman sıfır olurdu. Erkek de böyledir. Bir zamanlar canlar yakan kartpostal güzelinin bugün artık papuçları tamamiyle dama atılmıştır. İşte Rıfki da bu kartpostal güzellerinden biridir. İnsan ona bakarken kuşlu kartpostalların içinden fırlayıp da karşınıza çıkmış zannediyor. Kendisile konuşurken her an bir güvercinin, gagasında bir mektupla dizinize konuvereceğini sanıyorsunuz. Birçok eski zaman tazelerinin en beğendikleri tip olan bu kartpostal güzelleri benim sinirime dokunuyor. Onların çehrelerindeki harikulade, mübalağalı intizam, ahenk bana sanki bilhassa özenilip de böyle yapılmış gibi geliyor(...) – Hem canım “kusursuz erkek” de ne demek? ...Erkek kusursuz olur mu?...Kusursuz güzellik kadınlara

*mahsustur. Bir erkeğin çehresindeki çok değil, bir haydi haydi, iki kusur onun cazibesini eksiltmez, bilakis arttırır. Mesela büyük kulaklar, yahut büyük bir burun...*⁷⁵

Genç kız, nişanlısı ile ilgili ise “- Ooooo mu?... dedi, o tam bir erkektir... Kartpostal güzelliğinden, taş bebek ve kukla güzelliğinden uzak bir güzellik...Erkek güzelliği!...”⁷⁶ Değişen bir güzellik anlayışı söz konusudur. Önceden beğenilen yakışıklı erkek tipleri artık kadınlara itici gelerek beğenilmemekte ve kusursuz güzelliktense kusurlu güzellik tercih edilmektedir. Bu tercihin sebebi üstelik olumlu karakter özellikleri de değildir, tamamen kusursuz güzelliğin yarattığı rahatsızlık hissinin kişiyi çirkinliğe yönlendirmesidir.

Güzellik anlayışı bu bağlamda erkekler için farklılık arz etmektedir. Aynı durum “Aranan Erkek” adlı öyküde de dile getirilir. Öyküde herkesin ilgisini çeken güzel bir kadın hem vücut hem de yüz itibariyle çok çirkin biriyle evlenmek ister. Bunun sebebi ise çok uysal biri olması, hiçbir konuda sorun çıkarmaması ve eşine itiraz etmemesidir. Öyküde yüz ve vücut güzelliği ile karakter özellikleri karşılaştırılır. Burada kişilerde haz ve beğeni uyandıran güzellik hissi, kişilik özelliğinde ortaya çıkmış ve dış güzelliği arka plana atmıştır. Öncelenilen iç güzellik olmuştur.

Bazı öykülerde aranan karakter güzelliği doğruluk, dürüstlük, mertlik, cömertlik, nezaket gibi alışlagelen özelliklerden farklılık gösterir. Kimi öykülerde garip bazı istekler söz konusudur. “İki Tokat” adlı öyküde çok güzel ve zengin bir kadın, peşinde dolaşan yakışıklı, ince yapılı erkeklerden biriyle değil de kaba bir adamla evlenir. Şımarık bir kadın olduğu için ona sert davranan birine âşık olur. Onu ideal erkek olarak niteler ve diğerlerinden üstün görür. “Kamçılı Erkek” adlı öyküde bu durum abartılı bir şekilde işlenir. Öykünün kadın kahramanı çok nazik bir adam olan eşini, kırbaçla döverek sert, kaba biri olmasını sağlar. “Bir Nevi Sarhoşluk” adlı öyküde insanlarla iyi iletişim içerisinde olan, her zaman kibar bir şekilde konuşan adam sevdiği kadının yanında tamamen değişir. Etrafına emirler yağdırmaya, zenginmiş gibi görünmeye ve şair ruhluymuş gibi davranmaya başlar. Onun bu tavırlarını gören kadının duyduğu hayranlık artar.

Bazı öykülerde erkekler için iri yarı olmak yüz güzelliğinden daha önemlidir. “Serçe Damat” adlı öyküde kızının sevdiği genci iyi, hoş ve yakışıklı olmasına rağmen zayıf olduğu için beğenmeyen bir kayınpeder anlatılır. Kayınpederin kendisi bir güreşçidir bu nedenle de onun güzellik anlayışını mesleği şekillendirmiştir. Kayınpedere göre iyi bir damat iri yarı, güçlü kuvvetli, pehlivan yapılı hatta güreşe meraklı biridir. Güçlü olmak erkekler için istenilen bir özelliktir. “Çiroz” adlı öyküde çok zayıf ve çelimsiz görünen bir adamın aslında çok güçlü biri olduğunu öğrenen güzel bir kadın onunla evlenmeye karar verir. Bunun yanında yazarın erkeklerin de kilolu olmamaya dikkat etmeleri gerektiği konusunu işlediği öyküsü de mevcuttur. Zayıflık erkeklerde de istenilen bir özelliktir ancak aşırı zayıflık sağlık açısından sakınca doğurduğu ve çirkin bir görüntü yarattığı için istenen bir durum değildir. Yazar, bu konuda da standart bir görüşense kişilere göre değişebilen bir anlayışı dile getirir. Yazar iri yarı olmanın avantajını anlattığı gibi zayıf olmanın ya da şişman olmanın da güzellik konusunda bir avantaj olabileceğini anlatır.

“Şiş Yüzlü Adam” öyküsünde şişman erkeklerin kadınlar tarafından gördüğü iltifat anlatılır. Öykü kahramanının dişi ağrıdığı için yüzü şiş hâldedir. Ancak yüzünün şiş olduğu dönemlerde oldukça güzel bir kadından iltifatlar görmeye başlar. Fakat bir hafta sonra yüzünün

⁷⁵ H.F.Es, “Erkek Güzelliği”, *Akşam*, 15 Kanunu evvel 1941, s.3.

⁷⁶ H.F.Es, “Erkek Güzelliği”, *Akşam*, 15 Kanunu evvel 1941, s.3.

şişi inince kadın bir daha yüzüne bakmaz. Bu kadın şişman erkeklerden hoşlanır. Kahramanın yüzünü şiş görünce onu gerçekten şişman zannetmiş; iltifat ve ilgi göstermiş daha sonra bunun geçici bir şey olduğunu anlayınca da adamla ilgilenmekten vazgeçmiştir. Kadın çirkin ve oldukça şişman kimselerle iki evlilik yapmış ve her ikisini de ölüm dolayısıyla kaybetmiştir. Bu nedenle güzellik anlayışını eski eşlerinin özellikleri çerçevesinde geliştirmiştir.

Erkeklerde aramılan niteliklerden biri de ev işlerinden anlaması ve sadık olmasıdır. “Karşı Komşu” adlı öykünün kadın kahramanı kocasına sürekli örnek olarak karşı komşularını gösterir. Karşı komşu iyi bir ev erkeğidir. Alışverişin nasıl yapılacağını, nasıl iyi mal seçileceğini bilir. Aramılan şey sadece ev işlerinden anlaması değildir aynı zamanda iyi ve sadık bir eş olmasıdır.

Her ne kadar erkekler konusunda iç güzellik vurgulanmak istense de yine de tek başına yeterli görülmez. Her zaman dış güzellikle bütünleştirilmek istenir. Bu nedenle de güzel bir görüntü herkesçe istenen, bir şeydir. Güzellik, kadınlarda olduğu kadar erkeklerde de önem arz eder. Erkekler de hoş bir görüntüye sahip olmayı arzu eder. “Aman Ne Güzelleşeceksin” adlı öyküde bir erkeğin güzel görünme zaafının kullanılması ve onunla alay edilmesi konu edilir. Nail, oldukça çirkin biridir. Etrafındaki insanlar ona sürekli yüzünde, saçında, kıyafetlerinde garip değişiklikler yapmasını öğütler, bu değişik saç, sakal şekillerin ona çok yakışacağını söylerler. Nail de arkadaşlarının söylediği her değişikliği zaman kaybetmeden uygular. Her gün oldukça enteresan ve değişik biçimlerde dolaşır. Farklı tarzların ona yakıştığını ve insanların kendisini çok beğendiğini düşünür. Oysa etrafındakiler bu değişikliklerle zaten çirkin bir suratı olan Nail’in daha da çirkinleşmesini sağlayıp, onunla alay ederler. Çirkin olmak kişi tarafından kabul edilemeyen bir düşüncedir. Bu nedenle de sürekli bir güzelleşme çabası söz konusudur.

Yazar, çirkinlerin kendi durumlarını kabullenmediklerini mutlaka kendilerinde güzel bir taraf bulduklarını söyler. “Romadaki Prens” adlı öykü kahramanı cüce denilebilecek derecede kısa boylu, yüzü sivilcelilerle dolu biridir. Vapurda sürekli karşılaştığı kadınların ondan hoşlandıklarını, dolayısıyla da müthiş bir cazibesinin olduğunu düşünür. Oysa kadınlar onunla alay etmektedir.

Güzel görünüm kadınlarda olduğu gibi çok önemli bir özellik olarak işlenmez, erkekler için söz konusu olan güzellik anlayışı onlardan farklılık arz eder. Bir erkek için yüz ve vücut güzelliği önem ve kıymeti olan, istenilen özellikler olmakla beraber çeşitli karakter özelliklerinden daha büyük bir öneme sahip değildir. Güzellik, kavramında çeşitli hislere sebep olan bir nesne ve bu hisleri duyan kişi söz konusudur. Yani kavram, özne (beğenme işini yapan) ve nesne (beğenilen) olarak iki ayağa sahiptir. Yazar, öykülerinde özellikle öznenin beğenisini oluşturan değişkenleri işlemiş nesnenin bu konuda etkisizliğini vurgulamıştır. Yani güzellik bakanın gözünde saklıdır. Bu nedenle herhangi bir özellik biri tarafından güzel olarak değerlendirilirken başka biri tarafından çok farklı görülmüştür.

Güzellik, sadece erkek ve kadın açısından ele alınmaktadır. Bunda da beğenilme duygusu ön plandadır. Kadınlar güzelliğe o kadar önem verir ki bu bazen ölümle sonuçlanabilmektedir. “Gençlik Resmi” hikâyesinde gençlik fotoğrafının genç kızlar tarafından yıpratıldığını gören kadın ölüme doğru sürüklenir. Onu hayata bağlayan tek şey gençliğinde güzel olduğunu hissettiği fotoğrafıdır. Erkeklerde ise güzellik duygusu daha çok karakter yapısı paralelinde gösterilir. Sadakat, cesaret ve cömertlik gibi özellikler görüntüden daha fazla önem arz etmektedir. Bunun yanında yazarın hem kadın hem erkek güzelliğinde değindiği başka bir husus da bu anlayışın

zamanla değişkenlik gösterdiği ve güzellik konusunda bir modanın söz konusu olduğudur. Bu düşüncenin yerleşmesinde etkili olan sebep kadınların kilo bakımından farklı algılanmalarıdır. İlk başta kilolu insanlar güzel bir his uyandırırken bu anlayışın zamanla değişmesi, yazar tarafından bir değişimin başlangıcı olarak görülmüş ve değişen kilo algısının devamında birçok özelliğın de gelecekte çirkin görüleceği düşüncesini uyandırmıştır. Bu nedenle de öykülerinde hep kişilere göre farklı algılanan özellikleri anlatmış, zıt durumları okuyucuya sunarak kıyas yapmasını amaçlamıştır.

2.2.4. EVLİLİK, AİLE KURUMU VE KARI-KOCA İLİŞKİLERİ

Evlilik, toplumsal düzeni sağlamak adına riayet edilen ve asırlar boyu tüm insanlar için geçerli olan bir yaşayış türüdür. Sözlükte bu kavram, bir erkekle bir kadının aile kurmak üzere çeşitli yasal işlemlerden sonra birleşmesi olarak anlatılır. Dolayısıyla aile kurmak evliliğın görünen birinci amacıdır. Evlilik ve aile birbirini tamamlayan iki temel kavramdır. Evliliğın bir kurum olmasına karşılık, aile, topluluk içinde en küçük ve en temel sosyal gruptur. Buna göre aile denen sosyal birliğın kurulması için gerekli olan bütün yolları, kuralları içeren sosyal kurumdur evlilik. Evlilik, kadının doğurduğu çocukların her iki eş tarafından meşru evlat olarak kabul edilmesini sağlar. Bu şekilde çocukların toplumsal haklara sahip olmaları sağlanır.

Hikmet Feridun'un öykülerinde ise evliliğın amacı bu tanımdan biraz farklılık arz eder. Hikmet Feridun'un öykülerinde aile, sadece karı-koca ilişkisi çerçevesinde anlatılır. Evlilikler soyun devamlılığın sağlamak gibi bir amaca hizmet etmez. Bu nedenle kahramanların çoğu çocuk sahibi değildir. Öykülerde geçen aileler, kadın ve erkekten ibarettir. Çok az öyküde çocuklu aileler konu edilirken; kayınvalide, kayınpeder, elti ve görümce ile birlikte yaşayan geniş aileler ise neredeyse hiç anlatılmamıştır. Öykülerde zaman zaman rastlanılan akrabalık bağı ise amca, dayı, hala gibi anne ve babaya göre bir derece daha uzak insanlardır. Bu durum ise yazarın aile algısını göstermesi bakımından oldukça ilgi çekicidir. Bu anlamda yazarın kahramanları anlatırken özellikle anne ve babaya bağı olmayan bağımsız ve rahat tipleri anlattığı söylenilebilir. Çünkü amca veya hala gibi ikinci dereceden yakınlar, kahramanların hayatlarına müdahale edememektedirler. Öykülerdeki kahramanların önemli bir kısmı bekârdır; bununla beraber bir aşk ilişkisi içerisinde olanlar ise hayatlarını evlilik bağı olmadan sevgilileriyle birlikte geçirir. Evli çiftler ise genellikle yaşadıkları sorunlar hasebiyle öykülere dâhil olur.

Evlilik, bir eş seçme ve tercih sorunu gibi görülebilir. Öykülerde geçen evlenmelerde çıkar ilişkileri, soy devamı ve mevcut uyumun sürdürülmesi yerine romantizm ve duygusal bağı geçerlidir. Eş seçimleri kişilerin kendileri tarafından yapılır. Ekonomik uğraşlar bakımından geleneksel tarımcı ve hayvancı olan kültürlerde bireysel tercih yerine ailesel tercihlerle gerçekleşen evliliklerin yaygın olduğu görülür. Bu tür aileler arası dayanışma ve uyumun devam ettirilmesini amaçlayan tercihli evlilikler temelde çıkar esasına dayanır. Oysa modern toplumlarda bu tercih her hangi bir çıkara bağlanmadan kişilerin duygusal bağı kaynaklı yapılır. Bu nedenle yazarın sadece bireysel tercihli evliliklere yer vermesi, diğer türleri konu edinmemesi evliliği modern toplumlarda yaşanan haliyle anlatmak istemesiyle açıklanabilir. Bu özellik öykü kişilerinin evlilik yaşı, nikâh şekli ve eş seçimi düşünüldüğünde daha bariz bir şekilde ortaya çıkar. Öykü kahramanları, kadın veya erkek, evlenme yaşını sorun etmemektedirler. Genellikle

çok erken yaşlarda gerçekleşmeyen bu olay, ömrün herhangi bir kısmında yaşanabilir. Erkekler için en erken evlenme yaşı otuz civarı, kadınlar için yirmi beş- otuz arası yaşlardır. Öykü kahramanlarının çoğu hayatının büyük kısmını çapkınlık yaparak geçirir ve kırklı yaşlarda evlenmeye karar verir. İlerlemiş yaşlarda gerçekleşen evlilikler hem kadınlar için hem erkekler için çok sıradan bir durumdur. Ve hemen hemen hiçbir öyküde kadınlar dâhil küçük yaşta evliliğe yer verilmemiştir. Bu durum evlilik yaşının giderek arttığı düşünülürse günümüz için bile geçerli rakamları ifade etmez. Dolayısıyla öykülerin yazılma zamanı düşünüldüğünde yazarın Türk toplumunun gerçeklerini değil; idealize ettiği toplumun özelliklerini ve gerçeklerini anlattığı görülür. Genellikle Türkiye’de kadınlar erkeklerden erken yaşta evlenir, öykülerde bu anlamda bir ayırım söz konusu değildir. Ancak çok yaşlı erkeklerin tekrar gerçekleştirdikleri evliliklere yer verilirken yaşlı kadınların bu anlamda yaşantılarına pek yer verilmez. Öykülerdeki kahramanların önemli bir kısmı birden fazla evlilik yapar. İkinci veya üçüncü defa evlenme ise kişiler için olumsuz bir anlam ifade etmediği gibi çiftlerin daha çok tecrübe kazandığı düşünülebilir zaman zaman olumlu bir bakış sağladığı söylenebilir. Bu açıdan da gelenekselden farklı bir bakış ve yaşayış söz konusudur.

Evliliğin gerçekleşmesi için ihtiyaç duyulan ritüellerden ise sadece resmi nikâha yer verilir. Nikâhın dini boyutu ise hiçbir öyküde geçmez. Nikâh haricinde görücü, kız isteme, kına gecesi, nişanlılık gibi uyulan diğer ritüellerden hiç bahsedilmez. Nişanlı çiftler sıklıkla yer alır; ancak bu nişanın nasıl gerçekleştiği, aileler arasında bir görüşme olup olmadığı belli değildir. Evlilik töreninden bahsetmeyen yazar, kahramanlarını apar topar bir hafta, bir ay gibi kısa bir zamanda evlendirir. Çeyiz serme, duvak, soruşturma gibi evlilik öncesi birçok yerde uygulanan geleneksel kuralların hiçbiri öykülerde yer almaz. Yalnız, yazarın bu evlilik döneminde ailelere hiç yer vermemesi oldukça dikkat çekicidir. Evlilik, kahramanların tek başlarına verdikleri ve kendi kendilerine yaptıkları bir şeydir. Evlilik ve nikâh töreni ile ilgili neredeyse hiç bilgi içermeyen öyküler, düğünlerin nerde, ne şekilde gerçekleştiği hakkında da bilgi içermez. Evlendikten sonra çiftler ya kızın ya da damadın evine veya yeni bir eve yerleşirler. Bu yerleşme esnasında yeni eşyalar alındığı gibi hiçbir hazırlık yapılmadan gerçekleşen evlilikler de mevcuttur.

Öykülerde evin reisinin kim olduğu pek belli değildir. Kimi zaman para kazanıp evin ihtiyaçlarını erkek karşılarken kimi zamanlarda bu işi kadın yapar; fakat çoğunluğu erkekler oluşturur. Evde kadınların sözü erkeklere oranla daha çok dinlenir ve kavgalardan erkek tarafı daha olumsuz etkilenir. Karılarını döven kocalar olduğu gibi kocasını hırpalayan kadınlar daha yoğunluktadır. Buna mukabil bazı öykülerde yazar, karısına söz geçirebilen erkekleri övgüye boğar.

Evlilik, aşkla bütünleştiği zaman imrenilen bir haldir. “Karı- Koca” adlı öyküde birbirine deliler gibi âşık bir çift taşındıkları tüm mahallelerde en inatçı bekârları bile evlenmeye ikna eder. Tüm mahalle bekârları, onların birbiri için koşturan, heyecanlı, aşk dolu hallerini görünce evlenmeye karar verir. Aynı durum “ Evlenmek Arzusu” adlı öyküde de dile getirilir. İnatçı bir bekâr olan Macit, bu durumundan memnun olduğu için evlenmeye niyeti yoktur. Fakat gördüğü mutlu bir aile tablosu onun bu, katı düşüncesini değiştirmeyi başarır. Macit bir iş yolculuğu esnasında yolda kalır ve uzak bir çiftliğe sığınır. Bu çiftlikte oturan karı koca oldukça iyi insanlardır ve birbirlerini çok severler. Çocukları ile beraber çiftlikte bir mutluluk tablosu oluştururlar; etraftan onları izleyenler mutluluklarına imrenerek bakar. İyi yetiştirilmiş, terbiyeli çocuklar, şefkat dolu, özverili bir anne, ailesini korumak için her şeyi yapabilecek bir baba ve tüm aile fertlerinin birbirlerine duydukları büyük sevgi, Macit’in bekârlık konusundaki fikrini

değiştirir ve onların mutluluğuna hayran kalan Macit, evlenmeye karar verir. Fakat yazar, bu durum çok sık anlatmaz. Genellikle evlilik, aşk duygusunun söndüğü, zaman zaman mutluluk veren ama genellikle sıkıntı yaratan bir durum olarak ifade edilir.

“Âşık Zannedilmek” adlı öyküde evli olan ama aralarındaki aşkı tüketen bir çift anlatılır. Evlilik işlemlerini henüz yaptırmamış karı-koca geceyi dışarıda geçirmek zorunda kalır. Otele gittiklerinde onların evli olmadıklarını iki sevgili olduklarını düşündükleri için oda vermezler. Ama bu durum çifti hiç rahatsız etmez, aksine âşık zannedilmekten mutluluk duyarlar ve sanıldığı gibi âşık rolü oynamaya başlarlar. Vakit geçirmek için dışarıda gezerler, üstelik çok da masrafları olur ancak yine de âşık zannedilmek ikisini de mutlu eder. Öyküde dikkat çeken ise bu durumu yaşayan çiftin henüz evlilik işlemlerini tamamlamış olmasıdır. Evliliklerini başlamadan bir tükenme sürecine girmiştir. Sevgililik dönemi aşkın yoğun şekilde yaşandığı bir dönemken evlilik sadece âşık taklidi yapılan bir dönem olarak anlatılır. Bu ise karı- koca ilişkisiyle sevgililik ilişkisinin oldukça farklı algılandığını gösterir. Evlilik bir şekilde duygusal yoğunluğu ve heyecanı azaltan bir olgu olarak karşımıza çıkmaktadır.

Bunun gibi evliliklerin yanı sıra nadir de olsa birbirlerine tutku derecesinde bağlı olan çiftlerde vardır. Yazar, bu durumları birbirine çok zıt bir şekilde işler. Ya eşler birbirine hastalık derecesinde bağlıdır ve kaybetmeyi kabullenemez ya da eşler birlikte ama birbirlerine çok sadık olmadıkları gibi karşı taraf için varlıkları bir zorunluluk da değildir. “Kırmızı Elbise” adlı öykü kahramanı Saffet, çok severek evlendiği karısını bir trafik kazasında kaybedince çok büyük bir sarsıntı geçirir. Kendisini avutmak için eskiden beri ilgilendiği metafizik konulara yönelir. Karısının ruhunu çağırmaya çalışır. Öldüğü için artık çok uzaklarda olan karısını bir kere daha yanında hissedebilmek için gece gündüz dışarı çıkmadan bu işle uğraşmaya başlar. Bu uğraş uğruna harcadığı zaman arttıkça ruhun geleceğine dair inancı da artar. Onun için tek teselli karısının ruhunun gelme ihtimali olur. Bir gün yine arkadaşlarının da olduğu bir ortamda karısının ruhunu çağırır, tam o esnada içeri karısının elbiseleri içinde ona çok benzeyen kız kardeşi girer. Saffet, geleni karısının ruhu zanneder ve heyecandan ölür. Yani karısını tutkulu bir şekilde yeniden görme isteği onu ölüme kadar götürür. Saffet, karısının yokluğunda adapte olamadığı yaşama onu görmek arzusuyla veda eder.

İnsanın doğası gereği evlilikte kadın ve erkek arasındaki uyum eskiden beri önemli bir sorun teşkil etmektedir. Çünkü aile, sadece iki kişinin bir araya gelmesiyle oluşan bir kurum değildir. Her şeyden önce bu iki kişinin birbirine uyması, ailenin sürekliliği için zorunludur. Eşler arasındaki uyumsuzluklar sadece o evliliğin dağılmasına zemin hazırlamakla kalmamakta, aynı zamanda sosyal bir sorun olarak tüm toplumu ilgilendirmektedir. İçinde yaşadığı toplumunun işleyişine olumlu bir biçimde katılabilmesi için, ailenin de belirli bir yapısının ve işleyiş biçiminin olması gerekir. Bu nedenle çiftler arasında karşılıklı anlayış her zaman esastır. Çiftler birbirlerinin isteklerini gözetirler. Kendileri için zor ve sıkıntılı olsa bile eşleri istediği için bir kısım olumsuzluklara katlanırlar.

“Tarihte Meşhur Kadınlar” adlı öykü, meşhur kadınların hayatlarını okuyan ve okuduğu kitaplardan fazla etkilenen bir kadını konu edinir. Şaziye, iyi bir insan olmakla beraber biraz mütehakkim, okuduğu romanların tesirinde kalan biridir. Lüzumundan fazla hassas, hayal gücü geniş ve kaprislidir. Kocasına istediğini yaptırır. Okuduğu romanlarda meşhur kadınların yaptıkları şeyleri kocasıyla birlikte yapmaya çalışır. Yalnız yapmaya çalıştığı şeyler -Cleopatra ve sevgilisinin ellerinde yanan bir meşale ile gece 12’de evin etrafında tam dokuz defa dolaşması

gibi- genellikle garip davranışlardır. Üstelik tam gece yarısı gerçekleştirildiği için koca, yorgun argın bu ayinlere katılmak zorunda kalır. Etraftaki insanların garip bakışlarına rağmen karısına itiraz etmeden katılması daha doğrusu buna tahammül etmesi, karısını kırmak istemediği anlamına gelir. Çiftlerin bu tür istekleri diğerinin kendisini fazla engellemesine ve arzularını gerçekleştirememesine neden olabilir. Bu durumlar kıskanç insanların eşleriyle ilgili baskılarında da görülür.

“Plajdan Dönüş” adlı öyküde eşinin kıskançlığı yüzünden plaja gidemeyen bir adam anlatılır. Bu adam trenle evine giderken plajda ne kadar eğlendiklerini anlatan yolcuları dinler. İçinde plaja gitmek için büyük bir arzu uyanır; fakat karısından korktuğu için bu işi gizlice yapar. Kendisiyle aynı kaderi paylaşan bir arkadaşı ile plaja gidip, akşama kadar çocuklar gibi eğlenirler. Onları eğlendiren plajdaki yarı çıplak kadınlar değil, masmavi sulardır. Çok eğlenen adam, geç kalmamak için apar topar giyinirken yanlışlıkla arkadaşının çorabını giyer ve bu durum karısı tarafından fark edilir. Öykü kahramanı çapkınlık yapmak gibi bir niyeti olmamasına rağmen plaja gitmesine izin vermediği için mağdur durumdadır.

Hikmet Feridun, bu öyküde olduğu gibi karı koca ilişkisinde bir tarafın anlayışsızlığını ve bunun yarattığı olumsuz sonuçları sıklıkla işler. Öykülerdeki anlayışsız kişiler ise genellikle kadınlardan oluşur. Başta kıskançlıkları, paraya ve eğlenceye düşkünlükleri ya da garip inanışları erkeklere sıkıntılı zamanlar yaşatır. “Uyku hasreti” adlı öykünün kadın kahramanı her gece gezmek ve eğlenmek ister. Bu nedenle her akşam kocasıyla beraber katılmak üzere ayrı bir program hazırlar. Fakat işten yorgun argın gelen adam, karısının programına riayet etmek istemez. Karısını evde vakit geçirmeye ikna edemeyince de farklı yollar dener. Uzun zamandır geç vakitlere kadar dışarıda eğlendikleri için uykusuz kalan adam karısına hipnoz yapmayı öğretir. Kadın yeni öğrendiklerini kocasında dener ve onu hipnotize ederek uyutmaya çalışır. Karısını ancak bu şekilde ikna edebilen adam bir yıl boyunca bu bahane sayesinde rahat rahat uyur. Birçok hikâyede buna benzer durumlar, zaman zaman da komik bir şekilde dile getirilir. Fakat hatalı olan ya da düşüncesizce davranan genellikle kadınlardır.

Aynı durum “Hikâyeci” adlı öyküde de işlenir. Öykü kahramanı sürekli yeni şeylere heves eden, değişik ve farklı şeyler denemek isteyen bir kadındır. Bir gün erkek terziliğini merak eder ve kocasının bütün kıyafetlerini kesip biçmeye başlar. Hevesi geçince saksı içinde kavun karpuz yetiştirmeye başlar. Sürekli yeni şeylere merak salan kadın, bir gün hikâyeye yazmaya karar verir. Kendisini geleceğin ünlü bir yazarı olarak gördüğü için de evde hiçbir iş yapmamaya başlar. Sürekli yazacağı hikâyeyi düşünür. Eviyle ve kocasıyla ilgilenmediği gibi kocasını her gece yedi sekiz defa uykusundan kaldırıp aklına yeni şeyler geldiğini söyleyerek ondan bu değerli bilgileri yazıya geçirmesini ister. Geceleri uykusu bölünen adam uyku problemi yaşamaya başlar. Zaten karısı onunla hiç ilgilenmemektedir, üstüne yorgunluk ve uykusuzluk da eklenince oldukça perişan görünür. Öyküde kahramanın karısının kaprislerine karşılık yine de hevesini kırmamaya çalışması dikkat çekicidir. Kadın türlü şımarıklıklar yapar fakat kocası bunlara ses çıkarmadan katlanır.

Çağdaş toplumlarda evlilik öncesi çiftlerin beklentileri, bireylerin bu beklentileri ne ölçüde karşılayabileceği, güçlü ve gelişmeye açık yönleri, evlilik sonrasında çeşitli sorunlar yaratabilir. Bu nedenle çiftlerin evlilikten umdukları yaşantılar zamanla bir uyum sürecinde törpülenmeye veya kaybolmaya başlar. Karı- koca, zamanla birbirlerine alışarak daha önce garipsedikleri durumlar alışır.

“Takke” adlı öyküde şıklığı ve zarafetiyle etrafında ünlenen narin yapılı biriyle evlenen kadının ilk gecelerinde kocasını garipseyişi anlatılır. Afife’nin Selimle evlenmek istemesinin nedeni onun şık giyimi ve narin yapısıdır. Fakat bu narin yapı evde baş başa kaldıkları ilk gece gözüne çok farklı görünür. Kocasını hassas olduğu için, pijama yerine pazen entari giyer; üstelik entarinin altından uzun paçalı içliği görünür. Bu görüntüden hiç hoşlanmayan Afife, birazdan kocasının kafasına bir takke giymesiyle büsbütün şaşırır. Dışarıda çok ince bir zevkle giyinen adamın geceki paspal hali çok garip gelir. Kocasını adeta on- on beş yaş büyük görünür. Afife’nin tüm genç kızlık hayalleri yıkılır o anda; kocasından boşanabileceğini bile düşünür. Fakat daha sonra kocasının takkelerine alışır hatta takmadığı zaman onu uyarır. Genç kızlık hayallerinden farklı olmasına rağmen kocasının o halini kabullenir. Bu durum aslında evliliklerin ne kadar hassas bir noktada olduğunu gösterir. Öyküde Afife’nin söyledikleri bu bağlamda önemlidir. “ (...) *Hani bazen gazetelerde okuruz. Mesela filanca şehirde bir karı kocanın hiç yoktan bir sebep yüzünden bir türlü anlaşamadıklarını öğreniriz. Bu anlaşamamazlık sebebi bize o kadar sudan gelir ki hayret ederiz:*

-Bu da anlaşamamazlık sebebi olabilir mi?... deriz... hariçten bir takke için anlaşamamazlık gayet ehemmiyetsiz ve aklın kabul etmeyeceği bir sebep gibi görünür. halbuki bu takke beni allak bullak etmişti... Hatta belki de genç kızlık zamanımdaki düşüncelerimle sırf bunun için Selim’den ayrılabilirdim.⁷⁷” Afife’nin o gece hissettiği garip duyguların, gençliği ile birleşince evlilikleri açısından çok olumsuz bir duruma yol açabilecek güçte olduğu görülüyor. Bu ise evliliğin çok ince bağlarla oluştuğunu ve bu bağların aslında çok kolay kopabilme ihtimalinin olduğunu gösterir.

Farklı kişilik özelliklerinin farklı yaklaşımlar gerektirdiği bilinmektedir. Dolayısıyla, başlangıçtan itibaren bireylerin kişilik özelliklerinin farkında olmak, gerek evlilik öncesi, gerek evlilik sonrası daha mutlu birliktelikler sağlayacaktır. Çiftlerin de birbirlerinin kişilik özelliklerinin ve bu çerçevede eşlerin birbirlerine karşı beklentilerinin farkında olması, farklılıkları tolere edebilme ve ilişki uyumunu arttırmayı sağlamada önemli olacaktır.

Evliliklerde karı- koca arasındaki küçük çaplı geçimsizlikler, küsmeler yazarın çok yer verdiği konulardandır. Bu dargınlıkların boyutu zaman zaman değişiklik arz etmektedir. “Âşıklar” adlı öyküde gemiye yabancı gibi binen evli bir çift etraftaki insanlar tarafından birbirine ilgi duyan iki insan olarak algılanır. Fakat daha sonra onların sevgili değil karı koca oldukları anlaşılır. Bu çift gemiye binmeden önce bir dargınlık yaşamış bu nedenle de yolculuk esnasında birbirlerine soğuk davranmışlardır. Bu tür geçimsizlikler ve uyumsuzlukların farklı öykülerde çok daha ciddi bir şekilde dile getirildiği de olur; ancak genel olarak yazarın öykülerinde önemli anlaşmazlıklara yer vermediği aile içi küçük sıkıntıları anlattığı söylenebilir.

“Erkekler Radyoya Benzer” adlı öyküde radyo istasyonlarını çok iyi bilen ve dinlemek istenilen müzik türüne göre istasyon bulmak konusunda uzman olan bir adam, hoş sohbeti ve kadın-erkek ilişkileri konusundaki ilginç tespitleri ile ilgi çeker. Fakat aynı ilgiyi eşinden görememekte, onunla sürekli münakaşa etmektedir. “Koca” adlı öyküde ise bir kadının kocasının huysuzlukları ile başa çıkma yolları anlatılır. Kadın kocasının anlamsız ve aşırı siniri dolayısıyla ondan çok korkar. Ancak bir gün sabrı taşar ve o da kocasına bağırır. Bu durum karşısında kocası

⁷⁷ Hikmet Feridun Es, “Takke” *Akşam*, 15 Teşrinisani 1941, s. 3,

yumuşar ve ilk defa karısını dinlemeye başlar. Kadın bundan sonra kocasına karşı sürekli asabi davranır.

Hikmet Feridun'un, öykülerindeki evliliklerde çok güçlü bağlarla birbirine bağlı çiftler anlatılmaz. Çiftler birbirlerinin gözlerinden uzak her türlü eğlenceyi yaşayıp, eşlerini çok rahat aldatabilirler. “Bahçedeki Kadın” adlı öyküde deniz aşırı bir ülkede yaşamakta olan annesini ziyarete giden kadın tam sekiz ay boyunca eşinden uzak kalır. Sekiz ay sonra geri döner ama bu dönüşün sebebi eşini özlemiş olması değil onun hakkında çeşitli dedikodular duymasıdır. Habersizce gelen kadın, kocasının eve geç geldiğini görünce onunla henüz selamlaşmamışken yanağına bir tokat atar. Bu durumda çiftlerin birbirlerini çok fazla özlemediklerini gösterir. Kadın yaklaşık bir yıl gibi uzun bir zaman eşinden ayrı kalmakta bir beis görmemiş; evin erkeği de karısına sadık kalmak konusunda yeterince hassas davranmamış, her gece barlarda kadınlarla eğlenmiştir. Yani karısının eşine ve evine karşı sorumsuzluğuna karşın adam da karısını özleyen bir kocanın tavırlarını sergilemez.

“Kulübede Bir Gece” adlı öyküde ise yaşlı bir adamla uzak ve ücra bir yerde tek başına yaşayan bir kadının evliliği konu edilir. Bu kadın tipide yolunu kaybeden genç bir adama evini açtıktan sonra davetkâr bakışlarıyla onu taciz eder; kocasına ve duyduğu rahatsızlığa rağmen adamla fazlasıyla ilgilenir. Kocasıyla arasındaki gönül bağını çoktan koparmış olan kadın evliliğini çok fazla devam ettiremez; daha sonra kocasından ayrılır. Fakat evliyken kocasına çok sadık olduğu söylenemez. Yaşlı biriyle evli olması kocasını aldatabileceği sonucunu doğurmaz. Bu nedenle ilişkileri ve evlilikleri sağlam ve güvenilir değildir.

Oysa evlilik kurumu aileler tarafından aksi bir bakışla incelenir. Evlilik kişileri, eğlence ve macera dolu yaşandan alarak hayatlarını düzenleyen bir kurum olarak değerlendirilir. “Evlenmek” öyküsünde oğullarının macera dolu hayatının sona ermesini ve artık düzenli bir hayat yaşamasını isteyen ve bu nedenle de onu evlendirmeye çalışan bir anne- baba anlatılır. Fakat oğulları bu yaşam tarzını o kadar benimsemiştir ki etrafındaki ısrara rağmen türlü maceralara atılmaktan kendini alıkoymaz.

Evliliklerde sadakat hem kadınların hem de erkeklerin istediği arzuladığı bir özelliktir. Öykü kahramanının sahip olduğu sadakat ve güçlü sevgi kadınlar için o kadar önemlidir ki sadece bu özellikleri taşıma ihtimali olan biri bile evlenmek için ideal bir insandır. “Kiminle Evlenecek” adlı öyküde etrafına güzelliği ile ün salmış olan Ayşe, kendisi ile evlenmek isteyen, zengin, yakışıklı, iyi eğitim görmüş, terbiyeli, üst düzey insanların tekliflerini reddederek cahil, çirkin sayılabilecek bir kasapla evlenir. Ayşe, birçok genç kızın hayır diyemeyeceği taliplerinin hiçbirini kabul etmemiştir. Bu adayların biri parasının hesabını bilemeyecek kadar zengin, biri genç yaşta çok başarı elde etmiş bir profesör, biri olağanüstü yakışıklı bir mirasyedir. Ayşe tüm bu adayları reddettiği için onun nasıl biriyle evleneceği herkes tarafından merak edilmektedir. Ayşe ise cahil ama çok titiz, terbiyeli, sadık ve kendi halinde olan bir kasapla evlenir. Onunla evlenmeye karar vermesinin en büyük nedeni sadık bir insan olmasıdır.

Evliliğin korkutucu taraflarından biri de uzun vadede sıkıcılaşması, her şeyin tek düze ve yeknesak yaşanmasıdır. Hikmet Feridun, öykülerinde bundan kurtulmak için kahramanlarına sürekli hayatlarını farklılaştırmalarını salık verir. “Değişiklik” adlı öyküde çiftlerin gittikçe mutsuzluğa sürüklendiği monoton bir evliliğin nasıl kurtarıldığı dile getirilir. Remzi, çok mülayim, yumuşak huylu, tek yönlü ve hayatında en küçük bir değişikliğe bile ihtiyaç duymayan

biridir. Karısı Nazlı, evliliklerinin henüz birinci yılında olmasına rağmen sıkılmaya başlamıştır. Eşi uzun zamandır onun halinde bir durgunluk sezer. Bir yıldır her akşam aynı saatlerde yemek yiyip, haftanın aynı günü sinemaya giderler, aynı saatte kahve içerler, yani yaşadıkları her gün bir önceki günün tekrarı şeklindedir. Bu durumdan kendisini sorumlu hisseden Remzi, hayatlarını farklılaştırmak ister. Remzi, her ne kadar tekdüze bir hayat sürmüş olsa ve hayatından şikâyetçi olmasa da karısını mutlu etmek ve onu kendine tekrar bağlamak için çeşitli değişiklikler yapar. Ona göre, birçok kişi için hayat yekpare bir piyes olmaktan ziyade birbiri arkasından gelen bir sürü varyete numaralarından ibarettir⁷⁸. Nazlı'nın da bu insanlardan olabileceği ihtimaline karşılık hayatlarına yenilik getirmeye çalışır. Nazlı'yı hiç ummadığı bir zamanda mehtabı izlemek için bir bahçeye götürür, ona güzel şiirler okuyarak şairlik yönünü ifade eder. Ertesi gün hiç neden yokken kavga eder, diğer günlerde de çok daha farklı şeyler yaparlar. Nazlı, hem kocasının farklı yönlerine şahit olduğu için hem de her gün tahmin etmediği şeyler yaşadığı için kendini tekrar canlı ve hayat dolu hisseder, daha mutlu olduğu için de hayata pozitif bir nazarla bakar ve kocasını tekrar sevmeye başlar. Remzi ise değişiklikler bulma konusunda adeta bir uzman, insanların akıl danıştığı biri haline gelir. Bu durum sonunda karı- kocanın her ikisi de hayatlarından memnun ve mesut bir şekilde yaşarlar.

Evlilikler daha doğrusu beraber bir hayatı paylaşan insanların zamanla birbirlerine benzedikleri söylenir. Çiftler aynılaşılmaya başlar. Birbirlerini karakter olarak etkilemekle beraber, bilgi ve kültür yönüyle de etkilerler. “Nerede Okumuş” adlı öykünün kahramanı oldukça güzel bir kadındır. Birçok alanda geniş bir bilgi birikimine sahip olan kadının hangi üniversiteden mezun olduğu, ne işle uğraştığı yolculuk yaptığı gemideki insanlar tarafından merak edilir. Önce kadının tıp ilmindeki derin bilgisine şahit olanlar onun tıp fakültesinden mezun olduğunu düşünür, daha sonra hukuk alanında avukatlardan daha derin bilgisi olduğu görülünce hukuk fakültesinden, müzik ve müzik tarihi ile ilgili geniş bilgi birikimi fark edilince de konservatuardan mezun olduğunu düşünürler Oysa kadın bu okulların hiçbirine gitmemiştir. İlk kocası Newyork'un ünlü cerrahlarından biridir, ikinci kocası Meşhur bir avukattır, üçüncü kocası ise musiki tarihçisidir. Kadın, hayatındaki erkeklerin hepsini bir okul gibi görmüş ve engin bir birikime sahip olmuştur. Aynı durum erkekler için de geçerlidir. Çiftler için evlilik aynı zamanda bir okul gibi algılanır. Evlilik sadece karı- koca olmayı değil, eşlerin özel ihtisas alanlarında bilgi sahibi olmayı da beraberinde getirir.

Hikmet Feridun'un öykülerinde evlenmek için aranılan kriterler de oldukça farklılık arz etmektedir. Genellikle çiftlerde aranılan özellikler, güzel bir yüz, kusursuz vücut hatları, şık kıyafetler ve zenginliktir. Fakat bunun yanında çok garip özellikler de çiftlerin birbirlerini seçmelerinde etkili olmaktadır. “Yüzük” adlı öyküde yüzük meraklısı olan ve ilginç yüzüklerin koleksiyonunu yapan bir adam, parmağında değişik türde yüzük gördüğü bir kadınla evlenir. Bu durum eşlerin kişilik özelliklerindeki benzerliklerin artmasıyla evlilik uyumlarının da artacağını göstermektedir.

Başka bir öyküde tutumlu olduğu için evlenmek istenilen bir kadın anlatılır. Yaşadığı ilişkilerde karşı cinsin müsrifliği yüzünden çok sıkıntı yaşayan ve bir daha böyle ilişkiler yaşamama kararı alan kahraman, en sonunda istediği gibi bir kadınla rastlaşır. Kadını sokakta takip edip onun çarşıda ve pazarda ne kadar tutumlu olduğunu gördükten sonra onunla evlenmeye

⁷⁸ Hikmet Feridun Es, “Değişiklik” *Akşam*, 28 Haziran 1941, s.3

karar verir. Bunun gibi beceriklilik, cesaret, dürüstlük, spor ilgisi gibi özellikler de aranılan kriterlerdir.

“Sazan” adlı öyküde yüzme ve kayak gibi spor dallarında çok başarılı olduğu için evlenmek istenilen bir kadın öykülenir. Ancak bazı hikâyelerde aranılan bu kriterleri kişilerin menfaatleri belirler. Zengin biriyle evlenmek günümüzde daha çok genç kızların hayalini süslerken Hikmet Feridun’un öykü kahramanlarının kız-erkek fark etmeden birçoğunda bu istek söz konusu olmaktadır.

“Perde Arkasında” adlı öyküde zengin olduğu için evlenmek istenilen bir kız anlatılır. Cakacı Ahmet, etrafındaki kızlara caka satmayı seven bir karakterdir. Çok zengin bir kız olan Sabiha’yı gördüğünde onun eş oranda zengin olan güzelliğine hiç aldırılmadan sadece parası için evlenmeyi kafasına koyar ve kendi deyimiyle kuşu kafese sokmayı başarır, onunla nişanlanır. Ancak Sabiha’ya gönlünü çalabilmek için söylediği yalanlar yüzünden başı belaya girer. Sabiha’nın yüzme ve resim yapma merakı vardır. Cakacı Ahmet de ona hem çok iyi yüzdüğü hem de çok güzel resim yaptığı yalanını söylemiştir. Ahmet’in yüzme bilmediği, denizde boğulma tehlikesi geçirince anlaşılır. Lakin Sabiha hâlâ onun çok güzel resim yaptığına inanmaktadır ve ondan bir resmini çizmesini ister. Zaten bir yalanı ortaya çıktığı için mahcup durumda olan Ahmet, Sabiha’nın resmini yapmak için bir arkadaşından yardım ister. Adı Ahmet Şemsi olan bu genç çok iyi resim yapmakla birlikte oldukça fakir bir gençtir. Aynı zamanda çok iyi kalpli biri olan Ahmet Şemsi, para karşılığında Sabiha’nın resmini yapmayı kabul eder. Cakacı Ahmet’in evinde perdenin arkasına saklanarak modellik yapmak için gelen Sabiha’nın resmini çizmeye başlar. Cakacı Ahmet de boş bir tuvalin önünde resim yapıyormuş gibi davranır. Ahmet Şemsi, zenginliği yüzünden istenilen ve kandırılan bu genç kızın resmini yaparken onun güzelliğine hayran kalır. Resim ilerledikçe ona olan hisleri de büyür. Resmin sonlarına doğru çizmeye çalıştığı bu güzelliğe âşık olduğunu anlar. Ahmet Şemsi, yanlışlıkla arkasına saklandığı perdeye basar ve böylece her ikisinin de foyası ortaya çıkar. Sabiha önce onun önündeki resme bakar ve kendi resminin muhteşem bir şekilde çizilmiş olduğunu görür daha sonra da Cakacı Ahmet’in tablosuna bakar ve orada “zengin kız, aptal kız” gibi ifadeleri görür. Bu durum karşısında öfkeden deliye dönen Sabiha, Cakacı Ahmet’ten ayrılmaya karar verir. Ahmet Şemsi’nin henüz bitmemiş olan portresi bir gün Sabiha’nın onu ziyarete gelmesiyle devam eder. Ve portre bittiğinde Ahmet Şemsi ile eski sevgilisini terk eden Sabiha evlenme kararı alırlar. Sabiha böylece kendisini parası için seven biriyle değil de gerçekten ona âşık olan biriyle evlenir.

Öykülerde çiftler, genellikle birbirleriyle uzun bir flört devresi geçirdikten sonra evlenmeye karar verirler. Yalnız yaşayan bireyler gerek evlerinde sevgilileriyle baş başa olabildikleri gerek de dışarıda çok rahat vakit geçirebildikleri için evlenecekleri kişiyi iyi tanıma fırsatı bulur. Bu nedenle evlilik ailelerin verdiği bir karar değildir. Çiftler birbirlerini tanıdıktan sonra evlenme kararı alır. Yazar, bu düşüncesi nedeniyle bazı öykülerde birbirini tanımadan evlenen çiftlerin yaşadığı olumsuz durumları dile getirir.

“İlk Gece” öyküsünde birbirlerini çok iyi tanımayan bir çift anlatılır. Nişanlılık dönemleri fazla uzun sürmeyen Fahriye ve Rahmi, evlendikleri gece hem çok mutlu hem de çok heyecanlıdır. Fahriye, üzerini değiştirip geceliğini giymek için yatak odasının dışına çıkar. Bu esnada, para sıkıntısı içinde olan Rahmi, zengin amcasından nasıl para isteyebileceğini düşünür. Rahmi’nin amcası hayatını fotoğraf sanatına adanmış biridir. Hiç evlenmemiş olan amca, fotoğraf çekmek haricinde hiçbir şeyle uğraşmamıştır. Rahmi, onun bu merakını kullanarak para

isteyebileceğini düşünür. Amcasından para alabilmesi için ona birkaç güzel poz vermesi yeterli olacaktır. Rahmi önce sarhoş bir adam gibi davranır daha sonra cani bir katil gibi davranarak aynada nasıl görüldüğüne bakar. Amcasının bu pozlara çok para vereceğini düşünür, daha sonra karısının gelmediğini fark ederek ona bakmak için dışarı çıkar. Hizmetçi karısının az önce koşarak dışarı kaçtığını söyler. Karısı ayna karşısında onun cani halini görünce korkup kaçmıştır. Zaten ilk geceleri olması hasebiyle oldukça gergin ve heyecanlı olan Fahriye, kocasının bu tavırlarını anlamayarak onun bir deli olduğunu düşünmüş bu nedenle de korkup kaçmıştır. Bu korkunun oluşmasının sebebi ise onu çok iyi tanımamasıdır. Bu bağlamda yazarın birbirlerini tanımadan evlenen çiftlerin korku, ön yargı, pişmanlık gibi birçok his yaşayabileceğini ve bu nedenle görücü usulü ile evlenmenin yanlışlığını göstermek istediğini söyleyebiliriz.

Genel olarak Hikmet Feridun'un öykülerinde anlatılan evlilikler sadece karı koca ilişkisi çerçevesinde anlatılmış, geniş aileye yer verilmemiştir. Ailede kadınların erkeklere göre daha baskın bir rolü olduğu ve evde kadınların sözünün dinlendiği görülmektedir. Üstelik evinde karısından şiddet gören erkekler bile anlatılmıştır. Elbette ki aksi durumlar da dile getirilmiş fakat genellikle geleneksel aile modelinden farklı bir tablo çizilmiştir. Sadece baskın bir role bürünen, güçlü ve sınırlı kadınlar değil; mali olarak da güç sahibi kadınların ilişkileri anlatılmıştır. Bu ailelerin ise çok az bir kısmının çocuk sahibi olması ilginç bir ayrıntıdır. Çiftler uzun yıllardır evli olmalarına rağmen çocuk sahibi olmazlar. Bu da Hikmet Feridun'un Türk aile yaşantısına ait olmayan bir aile tipini anlattığı yani Avrupalı tarzda ilişkilere yer verdiği sonucunu doğurur. Yazar, sadece öykü kahramanlarının adlarını bu ülkeden almış ancak olay örgüsü ve ilişkiler ağını Batı kaynaklı anlatmıştır. Bunu yaparak da ülkede yeni bir aile modeli çizmek istemiş, klasik aile yapısını değiştirmeye çalışmıştır.

2.2.5. EBEVEYN, ÇOCUK İLİŞKİSİ

Hikmet Feridun'un öykülerinde çocuklar pek yer almaz. Yer alanlar ise daha çok yaramazlık, haylazlık ve hatalı davranışlar yönüyle öne çıkarlar. Bunun yerine yazar, ebeveynlerin çocuklarla ilişkisine ayrı yer verir. 19 adet öyküde çocuklu aileler yer alır. Yazarın Akşam Gazetesi'ndeki bine yakın öykü sayısı ve bu öykülerin tamamına yakınının aşk temasını çerçevesinde evli veya bekâr çiftleri anlattığı, düşünüldüğünde yazarın bu konuya değinmek istemediği görülür.

Öykülerdeki aileler, genellikle çocuk sahibi değildir. Bu durumu ise yazarın kendi hayatıyla ilişkilendirmek mümkündür. Kendi hayatında çocuk sahibi olmayan yazar, annelik, babalık gibi konulara pek önem vermez. Öykülerde anlatılan çocuk tipleri de bu düşünceyi destekler niteliktedir. Yazar, genellikle çocukları rahatsızlık veren varlıklar olarak anlatır. Onların yaptıkları çocukluklar daha doğrusu çocuk olmaları nedeniyle anlayışsız ve bencil davranışları, istenilen bir durum olarak yansımaz. Anne ve baba ise zaman zaman korumacı tutumları ile zaman zaman da sorumsuzlukları ile yansır. Ailenin çocuğunu korumak isterken ona zarar verdiği durumlar anlatıldığı gibi çocuklarının hayatlarını olumlu yönde etkileyen ebeveynler de anlatılır.

“Bir Damlacık Maksum” adlı öyküde çocukların şirin görünüşleri altında ne kadar zararlı ve sinir bozucu olabileceği anlatılır. Öyküde son derece sakin bir insan olan Ahmet Kenan'ı bir

çocuk yaptığı haylazlıklarıyla çileden çıkarır. Ahmet, otobüste bu çocuk ve annesiyle yan yana oturmak zorunda kalır. Ahmet Kenan'ın yanına oturmasından rahatsız olan çocuk, onu sinemada gördüğü bir katil, hırsıza benzettir. Bunu duyan otobüs yolcularının hepsi birden gülüşmeye başlar. Otobüsün içinde Ahmet Kenan'ın hoşlandığı kız da vardır ve olayın en kötü tarafı da budur. Ahmet Kenan, kızın gözünde rezil olmaya başlamıştır. Çocuk önce onun kel olduğunu yüksek sesle tüm otobüse haykırır. Daha sonra da onun parmağıyla burnunu karıştırdığını söyler. Ardından da, parasını çalmakla suçlar. Tüm bunlardan sonra otobüsün eğlencesi haline gelmiş olan Ahmet Kenan, mecburen otobüsten iner. Ancak hem hoşlandığı kıza rezil olmuş, hem de çocuğun söyledikleri yüzünden bir hayli sinirlenmiştir. Öyküdeki anne ise çocuğunun yaramazlıkların karşı kayıtsız kalmakta o da Ahmet Kenan'ı anlayışsızlıkla suçlamaktadır.

“Yağmurdan Kaçış” öyküsünde ise yine yaramaz bir çocuk anlatılır. Bu çocuk, yaramazlığı sayesinde hem anne ve babasını hem de etrafındaki herkesi rahatsız eder.

Çocukların bilinen başka bir özelliği de oldukça kıskanç olmalarıdır. Sevdikleri şeyleri kimseyle paylaşmayı kabullenemezler. “Nişanlılar” adlı öyküde hem yaramaz hem de kıskanç çocukların verdiği dönüşümlü rahatsızlık dile getirilir. Çocukken mahallelerinde çok sevdiği bir kadın ve onun nişanlısını sürekli rahatsız eden, baş başa vakit geçirmelerine müsaade etmeyen adamın kendisi nişanlanınca aynı duruma düşer. Fehmi, küçükken, mahallelerinde oturan hem çok güzel hem de çocukları çok seven Leman'a âşiktir. Leman, nişanlanınca onu kıskandığı için nişanlısı ile onu hiç yalnız bırakmaz. Bu durumdan oldukça şikâyetçi olan nişanlıyı rahatsız etmek adeta onun için bir görevdir. Fakat ilahi adalet tecelli eder ve küçüklüğünde yaptıklarını büyüyünce kendi yaşar. O da nişanlanır ve ne zaman nişanlısı ile yalnız vakit geçirmek istese, komşu kızı küçük Lemanla karşılaşır. Küçük kız Fehmi'nin nişanlısını çok sevmektedir bu yüzden de onu başkasıyla paylaşmaya pek gönüllü değildir. Bu yüzden de Fehmi'yle nişanlısını hiç yalnız bırakmaz. Fehmi, küçük Leman'ı uzaklaştırmak için para verir veya bir yere göndermeye çalışır ancak tüm çabaları beyhudedir. Tıpkı yıllar önce Fehmi'nin Leman ve nişanlısına yaptığı gibi.

“Çocuk” adlı hikâyede yine yaramaz bir çocuğun yaptıkları dile getirilir; ancak bu hikâyede, diğer hikâyelerden farklı olarak çocuk olumsuz şeylere değil arzulanan bir duruma sebep olur. Öykü, patronları tarafından gerçekleştirilecek ev ziyareti konusunda bir anne ve babanın yaşadığı sıkıntıyı anlatır. Bu ziyaret sonrasında ev sahibi Cemal'in terfi edilip etmeyeceği belli olacaktır; dolayısıyla hem Cevat hem de karısı Suphiye her şeyi en ince ayrıntısına kadar düşünür, müdürü rahat ettirmek için ellerinden geleni yaparlar. Bu ziyareti çok önemseyen baba, yaramaz oğlunu uyutup müdürün yanında sorun çıkarmasını engellediğini düşünür. Ancak çok yaramaz bir çocuk olan Çetin, uyuduktan kısa bir süre sonra uyanır ve tekrar uyumadığı gibi olmadık yaramazlıklar yapar. Çetin'in yaramazlıkları zannettikleri gibi müdürü rahatsız etmez çocukları çok seven adamın coşkuyla dolmasını sağlar. Müdür, Çetin'le eğlenceli oyunlar oynar. Çetin, adeta müdürün içindeki sevgi ve şefkati harekete geçirir; çocuk sahibi olduğu için Çetin hem terfi hem de maaşına zam alır.

Çocuk büyütme, büyük bir sorumluluğu da beraberinde getirir. Bu sorumluluğu oluşturan en büyük şey, çocukların eğitimleridir. İnsanın gelecekte doğru bir benlik algısı oluşturabilmesi, topluma faydalı bir birey olması her şeyden önce aile içinde aldığı eğitime bağlıdır. Yazar, çocuk eğitimini vurgularken çocuklarını iyi terbiye etmeyen aileleri de eleştirir.

“Cevahir Parçası” adlı öyküde başkalarının çocuklarını eleştirirken kendi çocuğunun yaramazlıklarını görmemezlikten gelen bir baba anlatılır. Dışarıda gördüğü çocukların anne ve babaları tarafından iyi eğitilmediğini, çocuklara terbiye verilmediğini söyleyen babanın çocuğu da tıpkı diğer çocuklar gibi yaramazdır. Ama o çocuğunu bir cevahir parçası olarak değerlendirdiği için, onun yaptıklarını yaramazlık olarak değil kabiliyet gösterisi olarak niteler.

Öyküde yaramazlık, çocuklar için kötü karakter gelişimi şeklinde anlatılmıştır. Baba, dışarıda gördüğü çocukların eğitilmediğini söylerken onları yaramazlıkları nedeniyle eleştirir ve buna karşılık da kendi çocuğunun haylaz olmadığını savunur. Bu da eğitimin çocuğa doğru davranış kazandırmakla eş anlama sahip olduğu sonucunu doğurur. Baba ise çok sevdiği evladına toz konduramamakta aşırı sevgisi nedeniyle onun hatalarını başarı olarak yorumlamaktadır. Bu davranış günümüzde de birçok ailenin düştüğü bir yanıldır. Anne ve babanın çocuklarına karşı büyüttükleri sevgi aşırı olduğundan bu sevgileri onları objektif düşünmekten alı koyar.

Yazar çocukların yetişme şartlarının çok önemli bir konu olduğunu “İki Kız Kardeş” adlı öyküde çarpıcı bir şekilde dile getirir. Rıfkı ile karısı çocukları olmadığı için bir Çingene kızını küçükken evlatlık edinir. Evlatlık edindikleri kızı öz kızları gibi benimseyip el bebek gül bebek yetiştirirler. Avrupa’da ve Amerika’da eğitim gören, çok züppe tavırlara sahip olan kızın her isteğini gerçekleştirirler. Bir gün Rıfkı’yla evlatlık kızı Ferda yürürken yolda Ferda’nın gerçek annesi ve kız kardeşi ile karşılaşılır. Yoldan geçenlerin falına bakan gerçek anne, Ferda’nın da falına bakar. Bu esnada Rıfkı, Ferda ile kardeşi arasındaki derin uçurumu fark eder. Bir Çingen kızını alıp, ona iyi bir eğitim vermiş, kızın hayatını değiştirmiştir. Fakat onun kardeşi sokaktan geçenlerin fallarına bakan ve kıt kanaat geçinen biri olarak kalmıştır. Bu da çocuk gelişiminde eğitimin, irsiyet faktöründen baskın olduğu sonucunu doğurmaktadır. Çingene bir ailenin kızını alıp, farklı şartlar altında büyütüp ondan hayranlık uyandıran bir genç kız yaratılmıştır.

Bir Çingen kızından bir hanımefendi yaratan güç, elbette ki eğitimidir. Dolayısıyla çocuk bakımı ve eğitimi uzun yıllar hiç yılmadan, yorulmadan aynı istekle devam eden özenli bir yaklaşımı gerektirir. Çocuk, bir kere sahip olunduktan sonra sorumluluğu hiç bitmeyen bir şeydir. Kişi hayatındaki her şeyi değiştirebilme şansına sahiptir; fakat çocuk bu anlamda hem anne hem de baba için bir milat gibidir. Bir kere bu gruba dâhil olunduktan sonra bir daha hiçbir zaman eskiye dönüş mümkün olamaz, yani yaşanılan ülke, hayat tarzı değiştirilebilir veya işten emekli olunabilir ama bir anne veya baba hiçbir zaman annelikten veya babalıktan emekli olamaz. Çocuk sahibi olmak sürekliliği olan bir sorumluluktur. Bu nedenle de oldukça ağır bir yükür.

“İğne” öyküsünde ise çocuk bakmanın ne kadar hassas bir şey olduğu anlatılır. Yazar, sorumsuz anne ve babanın nelere yol açabileceğini ve onların sorumsuzluklarından çocukların ne derece etkileneceğini çarpıcı bir örnekle gösterir Masa başında yemek yiyen aile büyük çocuklarını azarlarken küçük çocuklarını ihmal ederler ve çocuk elindeki iğneyi yutar. O günden sonra hem anne hem de baba için sancılı günler başlar. Röntgenlerde göremedikleri iğnenin çocuğa zarar vermemesi için bir hafta boyunca tetikte beklerler. Bu esnada baba sinirlendikçe büyük çocuğunu döver. Evde herkesin sinirleri gergin olduğu için sürekli kavga çıkar. Ancak bir hafta sonra bir minder arasında bulunan iğneyi çocuğun yutmadığı, elinden düşürdüğü anlaşılınca herkes rahatlar. Öyküde bir ihmalin bir çocuk söz konusu olduğunda çok tehlikeli olabileceği dolayısıyla da anne ve babaların her zaman dikkatli olmaları ve asla çocuklarını ihmal etmemeleri gerektiği anlatılır.

Burada anne ve babanın çocuklarına karşı tavırları oldukça yanlıştır. İlk küçük çocuklarını ihmal eden ebeveyn, daha sonra gergin bir ruh haline sahip oldukları için büyük çocuklarını tartaklar, sürekli bağırır. Baba yemek masasında bile büyük oğlunu döver. Anne, bu durumu engellemeye çalışsa bile tepkisinin çok kayda değer olmadığı ve aslında babaya bu anlamda fazla itiraz etmediği söylenebilir. O da oğluna karşı kötü davranmakta ona kötü sözler söylemekte bir beis görmemektedir. Küçük çocuk, iğneyi yuttuktan sonra oldukça telaşlanırlar ama bu onların ilgisiz ve sorumsuz ebeveynler olduğu gerçeğini değiştirmez. Bu bağlamda çocuklar mağdur anne ve baba ise suçludur.

Ancak yazar, farklı öykülerde ideal ebeveyni de tarif eder. İdeal ebeveyn çocuklarının isteklerini her zamanda ve koşulda önemser. “Çocukluk Hatırası” öyküsünde küçükken babası ile birlikte tiyatroya gitme kararı alan ancak küçük bir hatası yüzünden ceza alıp tiyatroya gidemeyen adamın çocuğuna karşı tavrı işlenir. Rahmi, tiyatroya gitmeyi çok istediği için evdeki saati bir saat ileri almış, babası bu durumu fark edince onu tiyatroya götürmekten vazgeçmiştir. Bu olay tiyatroya gitmeyi çok isteyen Rahmi’yi o kadar üzmüştür ki, çocuk sahibi olduğunda bile bu olayı unutamamıştır. Rahmi de kendi oğluna onu tiyatroya götürme sözü verir ancak daha sonra bu sözü unuttuğu için genç ve güzel bir kadınla aynı gün buluşma kararı alır. Bu karışıklığı daha sonra fark eden kahraman bir tercih yapmak zorunda kalır. Ya uzun zamandır peşinden koştuğu ve güzel hisler beslediği kadınla buluşmaya gidip yıllar önce babasının ona yaptığı gibi oğlunun isteğini görmezden gelecek ya da oğluna hayal kırıklığı yaşatmayıp kendi isteklerini engelleyecektir. Rahmi, kendi çocukluğunu ve tiyatroya gidemediği zaman hissettiği kırgınlığını hatırlayınca, tercihini oğlundan yana kullanır ve bu randevuya çok önem vermesine rağmen oğlunu kırmayıp tiyatroya götürür. Oğlunun isteklerini, onunun duygu dünyasını kendinden öncelikli tutar.

Bu öyküde yer alan ebeveyn, sorumluluklarının farkındadır ve çocuğunu önemser onun isteklerini kendininkilerden üstün tutar. Benzer bir durum “Ayrılış” adlı öyküde de anlatılır. Bu öyküde de çocukları için kendi hayatlarından taviz veren onların mutluluğuna karşın kendi mutsuzluklarını tercih eden anne ve babayı anlatır. Sabahat ile Selim eşleri ile ayrıldıktan sonra tanışmış ve büyük bir aşk yaşamaya başlamıştır. Her ikisi de deli gibi âşıktır. Birbirlerine âşık olan çocuk sahibi iki dul, birlikteliklerinin çocuklarını üzeceğini düşünerek ayrılma kararı verirler. Birinin çocuğu yirmi iki diğersinin ise on dört yaşındadır. Çocuklar tam gençlik çağında oldukları için bu evliliği kabullenemeyeceklerdir. Birbirlerini çok sevdiikleri halde yaşadıkları aşk macerası çocuklarına duydukları bağlılık nedeni ile sona ermek zorunda kalır; çocukları için sevgilerinden feragat ederler. Bu öyküde zorunlu sebepler ve sorumluluk duygusu nedeniyle verilen bir ayrılık kararı söz konusudur. Çocuk bakmak o kadar büyük bir sorumluluk gerektirir ki bu sorumluluk anne ve babanın hayatlarına ciddi anlamda bir kısıtlama getirmiş onların isteklerinin engellenmesine sebep olmuştur.

Aynı durum “Telefon” adlı öyküde de işlenir. Şaziye, kocasının ölümünden sonra her şeyden elini eteğini çeker, sadece kızı Şevkiye ile ilgilenir. Fakat kızını leyli bir mektebe verince evde sürekli bir can sıkıntısı ile baş başa kalır. Bu arada yeni arkadaşlar edinir. Bu arkadaşları arasında gençlik günlerindeki hayallerini süsleyen erkek profilinde bir delikanlı da vardır. Bu delikanlı sürekli onunla ilgilenmektedir. Şaziye ilk zamanlarda bu delikanlıdan uzak durmaya çalışır fakat daha sonra onun yanında kendisini çok genç hissettiğini fark eder. Arkadaş olurlar. Sevgilisi İzzet ise ilişkilerini daha ileri bir boyuta taşımak istediği için sürekli Şaziye’nin evine gelmek ister. Şaziye bir gün onu davet eder, içinde büyük bir değişim olacağına dair bir his,

mutluluk ve heyecan vardır. İzzet'in gelme saatine yakın bir telefon gelir, arayan kızı Şevkiye'dir ve hasta olduğu için hafta sonu eve gelemeyeceğini söyler. Şaziye bu telefonun ardından içinde bir daha İzzet'le görüşmek istemediğini bildiren bir mektup yazıp kapıcıya bırakır ve kızını görmeye gider. Şaziye kendisinin bu tür gönül maceralarına atılmaması gerektiğini düşünmüştür. İlk başta onunla ilgilenen genç adamdan kaçmaya, uzak durmaya çalışmış daha sonra duygularına engel olamamış fakat yine de temkinli olmayı tercih etmiştir. Ancak bu tam bir koyuvermeden ziyade bir bocalamadır. Nitekim kızının hasta iken açtığı telefon yaşadığı bu duygu bunalımını kızının yanında olmayı tercih ederek, onun lehine bitirmiştir. Şaziye, fedakâr bir anne rolündedir.

Çocuk, varlığının başlamasını anne ve babasına borçlu olduğu gibi varlığının devamını sağlama konusunda da anne ve babasına muhtaçtır. Doğduğu andan itibaren karnını doyurma, korunma, bakılma ve sevilme gibi ihtiyaçları hep anne ve babası tarafından karşılanır. Bu bağlamda ebeveyn her zaman çocuğu için verici bir durumda iken çocuk hep talep eden konumundadır. Anne ve baba kendilerine muhtaç olan ve bakmadıkları takdirde hayata tutunamayacak olan yavrularını koruyup kollarlar. Hatta bu duruma o kadar alışır ki çocukları büyüyüp, varlığını devam ettirebilmek için kimselere ihtiyaç duymadığı anda bile anne ve baba tarafından korunmaya devam eder. Ebeveynin çocuk ile arasında olan bağ, candan, gönülden olduğu için, her zaman çocuklarına yardım etmeye, hayatını kolaylaştırmaya çalışırlar. Bu da çocukların büyüse bile anne ve babaların gözünde hep küçük kalmasına neden olur. Bu, bir nevi büyümelerine bir tepkidir. Çünkü hep ihtiyaç anında varlıkları gerekli görüldüğü için bu ihtiyaç ortadan kalkınca çocuğun hayatında yer alamayacaklarını düşünürler. Yazar, bu durumu birkaç öyküsünde dile getirir.

“ Bir Damlacık Çocuk” adlı öyküde bu durum oldukça abartılır. Yaklaşık iki yıl önce gemi ile bir Akdeniz seyahatine çıkan Mebrure'den yaşlı komşusu bir ricada bulunur. Yaşlı kadının İzmir'de bulunan oğlu da Mebrure'yle aynı gemide seyahat edecektir. Teyze oğluna iletilmek üzere bir mektup bırakır ancak oğlunu tanıtırken ondan küçük bir çocuk gibi bahseder. Hatta ondan İzmir'den gemiye binecek olan küçük çocuğa göz kulak olmasını ister. Fakat İzmir'den binen yolcuların arasında yaşlı komşusunun anlattığı profilde biri yoktur; gemiye sadece 40-45 yaşlarında bir adam binmiştir. Mebrure sohbet ederken onun yaşlı teyzenin küçük oğlu olduğunu öğrenir ve hayretler içinde kalır. Oysa teyze oğlundan bir damlacık çocuk olarak bahsetmiştir fakat oğlu 40- 41 yaşlarında olgun bir adamdır. Mebrure ile bu adam gemide uzun müddet sohbet ederler ve yolculuk sonrasında teyzeye nişanlanmak istediklerini söylerler. Fakat yaşlı teyze oğlunu hâlâ küçük bir çocuk olarak gördüğü için bu duruma itiraz eder.

“Annesinin Yanında” öyküde ise bu durum bir evliliğin doğmasına sebep olur. Melek, kendisinden yaşça büyük olan Hadi adında orta yaşlı bir adamla nişanlanır. Hadi, oldukça yakışıklı, nazik biridir; tek kusuru Melek'e göre biraz yaşlı olmasıdır. Melek ise bu durumu önemsemez. Hadi'nin annesinin yanındayken şahit olduğu çocukça tavırları aralarındaki yaş farkını sanki yok eder. Annesinin yanında yaramaz bir çocuk olan Hadi'ye, onun gözüyle bakmaya başlar. Nasıl annesi oğlunu yaramaz bir çocuk olarak kabul ediyorsa Melek de onun bu tavrını benimser ve bir anne gibi sevgilisinin olgunlaştığını, yaşlandığını düşünmek yerine onu kendi yaşıtı biri olarak değerlendirir.

Anne ya da baba çocuğun geçmişini oluşturur oysa çocuk, anne ve babanın geleceği demektir. Bu nedenle birçok ebeveyn kendi hayatlarında gerçekleştirmediği şeyleri, ulaşmaya çalıştıkları hayatları ve koşulları çocuklarının yaşamasını ister. Dolayısıyla da çocuklarının

hayatlarına bu kaygı nedeniyle fazla müdahale ettikleri de olur. Amaçları tamamen fayda sağlamakken önleyemedikleri bu his nedeniyle onlara zarar verirler. Çocuklarının geleceği ile ilgili karar verirken onların isteklerinden ziyade kendi arzularını gerçekleştirmeye çabalarlar. Bu durumda yazarın dilinden anlatılan bir diğer husustur.

“Aktör’ün Oğlu” adlı öyküde, oğlunun baba mesleğini devam ettirmesini isteyen ve bu konuda ısrarcı davranan bir baba ile oğlu anlatılır. Yalnız bu konu da alışılmışın dışında bir şekilde işlenir. Aktör olan baba, küçüklüğünden beri mühendis olmak isteyen oğlunu engellemeye çalışır; onun da kendi gibi aktör olmasını amaçlar. Genellikle bu tür meslek dalları çok fazla mali getiri sağlamadığı için aileler çocuklarının daha ciddi iş alanlarına yönelmelerini ve para kazanmalarını isterler. Aktör, şarkıcı veya dansçı olmak isteyen evlatlar bu gerekçeyle engellenmeye çalışılır. Fakat öyküde çıkan aile içi tartışma oğlun mühendis olmak istemesi fakat babanın bunu istememesi şeklinde gerçekleşir. Oğlu, babasına aktör olursa para kazanamayacağını söyler ancak babası ona mesleğini parayla değerlendirmemesi gerektiğini ve oyun sonunda seyirci alkışlarının en büyük zenginlik olduğunu söyleyerek kendi düşüncelerini savunur.

Oldukça mahcup ve sıkılgan bir çocuk olan Fethi, babasının isteğiyle bir sanatkâr olmak için eğitim görmek üzere, Avrupa’ya gider. Ancak güzel sanatlar akademisine gideceğine, matematik okur ve okulunu da birincilikle bitirir. Bu gerçeği öğrenen babası büyük bir hayal kırıklığı yaşar. Onun babası da onun mühendis olması için çok çabalamış ancak bunu başaramamıştır, o da oğlunun bir tiyatro sanatçısı olmasını istemiş bunu başaramamıştır. Öyküde baba, gerçekleştiremediği isteklerini çocuğundan bekler ve bu nedenle de onun hayatına müdahale edip, isteklerini gerçekleştirmesini engeller. Burada önemli olan çocuğu itiraz edilebilecek bir durumdan kurtarmak değildir; babası onun mühendis olmasını istemiş ve onu buna yönlendirmiş, o da oğlunu aktör olmaya teşvik etmiş, ona yönlendirmiştir. Tam ters mesleklerin seçilmiş olması çocukların meslek seçimlerinde yetenek ve isteklerinin gözlemlenmediği, babaların denetiminde bir seçimin zorunlu kılındığı gerçeğini değiştirmez.

Yazar, ebeveynlerin bu yanlış tutumlarını aynı durumun olumlu halini göstererek daha net bir şekilde ifade eder. “Bir Evlenme Hikâyesi” adlı öyküde oğlunun isteklerini önemseyerek ona yardımcı olan bir anne anlatılır. Evleneceği kız konusunda çok titiz davranan bir adam, annesinin yardımıyla mükemmel bir evlilik yapar. Kahraman ve annesi de kılı kırk yarar bir titizlikle gelin adayı aramaktadır. Anne nihayetinde oğluna mükemmel bir kız bulmayı başarır. Yani anne evlatlarının hayatı konusunda endişe duymakta ve bu konuda elinden geleni yapmaya çalışmakta, yardımcı olmaya çalışmaktadır.

Burada yine çocuk sahibi olmak hem küçükken hem de büyüdüğünde sorumluluğun azalmadığı aksine arttığı bir durum olarak işlenmiştir.

“Analar ve Kızları” adlı öyküde bu durum biraz daha farklılaşır. Nazlı yirmi yıl önce evine konuk olan genç bir delikanlıya âşık olur. Aralarında bir yakınlık oluşmasına rağmen duygularını birbirlerine açıklayamazlar. Tam bu esnada Nazlı’nın en yakın arkadaşı olan Leyla onların evine gelir. Leyla’nın gelmesiyle Nazlı’nın âşık olduğu Selim, Nazlı’yla değil de Leyla’yla ilgilenmeye başlar. Bir müddet sonra da Leyla ile Selim evlenmeye karar verir. Nazlı ise hislerini içine gömerek onları uzaktan seyretmeye mahkûm olur. Aradan yıllar geçer. Şimdi ise Nazlı’nın kızı Hadiye ve komşuları Necmi, birbirlerini sevmekte ve yakında nişanlanmayı düşünmektedir. Fakat

Leyla'nın Hadiye ile aynı yaşta olan kızı Selma, onları ziyaret gelecektir. Ve Selma'da annesi gibi baş döndüren bir güzelliğe sahiptir. Bu durumu kızının mutluluğu için bir tehlike olarak gören Nazlı, Selma'nın Hadiye'nin sevdiği çocuğun aklını çeceleğinden korkar. Tıpkı yirmi yıl önce kendi yaşadıklarını kızının da yaşama ihtimalini düşünür. Bu nedenle ani bir karar alır ve Selma gelmeden kızı ile sevdiği delikanlıyı nişanlar. Böylece kendi kaderini kızının yaşamasına müsaade etmez ve onun mutluluğunu garanti altına alır.

“Parasız Kız” öyküsünde ise oğlunun mutluluğunu düşünen bir babanın şaşkınlığı dile getirilir. Zengin bir adam olan Memduh, uzun zamandır oğlu ile ilgili duyduğu çeşitli dedikoduların gerçek olduğunu gözleriyle görür. Oğlu Fatma adında fakir bir kızla arkadaşlık etmektedir. Böyle fakir bir kıza âşık olduğu için ona kızmayı düşünen baba ilkin oğlunu bu sevgiden vazgeçirmeyi düşünür. Fakat kendi gençliğinde fakir olduğu için ayrıldığı kız arkadaşını hatırlar. Mademki oğlu kızı bu denli seviyor o zaman evlenmelidir diye düşünür. Oğlunu yanına çağırıp ona Fatma ile evlenebileceğini söyler. Aşkın paradan kıymetli olduğu gerçeğini geç de olsa anlamıştır ve oğlunun mutluluğunu engellemek istemez. Lakin oğlunun zengin bir kızla evlenme kararı verdiğini duyunca büyük bir şaşkınlık yaşar. Oğluna gerçekten sevdiği kızla evlenmesi gerektiğini söyler. Ama oğlu aşkın geçici olduğunu bu konuda mantıklı davranıp zengin bir kızla evlenmenin daha doğru olacağını söyler, hatta böyle düşünmediği için babasını azarlar ve onu eski kafalılıkla suçlar.

Çocuklar, zaman zaman annenin veya babanın belirlediği sınırın dışına çıkabilmekte ve bu onların kaygı duymasına sebep olmaktadır. Bu da anne ve babanın çocukları ile ilgili yaşadıkları bir paradokstur. Onların mutluluğunu sağlamak adına mutsuzluk yaratabilirler. Fakat bazen de gerçekten ciddi fedakârlıklarda bulunmaları gerekli olabilir. Anne ve babanın istekleri çocuklarıyla kesiştiği anda taraflardan birinin kendi haklarından feragat etmesi gerekir ki bu taraf genelde anne ve baba olur. Bu bağlamda düşünüldüğünde çocuk, aile ferdinin mutluluğuna istemeden de olsa engel olabilir.

Hikmet Feridun, öykülerinde küçük çocukları yaramazlıkları, büyükleri ise haylazlıkları, çılgınlıkları vesilesiyle anlatır. Yaramaz çocuklar genellikle ailelerine ve etraflarına yaşattıkları rahatsızlık dolayısıyla yer bulur. Anne ve baba ise bazı öykülerde çocukları için ellerinden gelen yardımı yapan, fedakâr kişiler olduğu gibi sorumsuzluk ve cahillik yönüyle de anlatılmaktadır.

2.2.6. KISKANÇLIK

Kıskançlık, önemsenen bir ilişkinin yitirilmesine ya da bozulmasına yol açabilecek bir tehlikenin algılanması sonucunda verilen karmaşık bir tepki; bireyin süregelen ya da daha önceden var olan ilişkisindeki eşyle üçüncü bir kişinin ilişkisinden kaynaklanan, hoş olmayan duygusal tepkilerdir. Değer verilen biriyle kurulu ilişkinin bozulması ya da tehlikeye girmesiyle artan, öfke, mutsuzluk ve korku duygularıyla kendini gösteren sapkın bir duygu durumu olarak tanımlanabilir. Hikmet Feridun, öykülerinde kıskançlığı bu anlamda dile getirmiştir. Öykülerdeki kıskançlık birini veya bir şeyi kaybetmekten korkma hâli olarak dile getirilmiştir ve genelde kadın erkek ilişkileri çerçevesinde yaşanır. Yazarın bu konuyu işlediği kırk beş adet öyküsü bulunmaktadır.

Yazar, kıskançlık kavramını sadece duygusal ilişkiler ve aşk etrafında anlatmamıştır. Sosyal hayat içerisinde kadınların yahut erkeklerin kendi hemcinslerine karşı geliştirdikleri kıskançlıkları ya da aile içinde yaşanan kıskançlıkları da anlatır. Yani kıskançlık yalın bir kavram ya da duygu değil, bir duygular ve tepkiler karmaşası hâlinde dile getirilmiştir. Bu nedenle yazar, kıskançlığı çok boyutlu ve çok değişkenli bir olgu olarak ele alır.

Kıskançlığın daha çok duygusal ilişkiler içerisinde ortaya çıktığını söylemiştik. Bu duyguyu ortaya çıkaran faktörler kahramanların çapkın kişiliği ve hayat tarzlarıdır. Sürekli farklı ilişkiler yaşama isteği neredeyse bütün öykü kahramanlarının sahip oldukları bir özelliktir. Kahramanlar, macera ve eğlence peşinde gezerler. Onları mutlu eden en büyük şey de çoğu zaman karşı cinsle yaşanan gönül ilişkisidir. Bu nedenle Hikmet Feridun'un gönülden gönle dolaşan kahramanlarının partnerleri sürekli aldatılma ihtimaliyle karşı karşıyadır. İlişkilerdeki doyum oranının artması yani sevgiye duyulan güvenin çoğalması da bu durumu değiştiren bir güç değildir. Yeni tanışan çiftlerin henüz güven ortamını sağlayamamaları kıskançlık hislerinin temelini oluştururken uzun süren birlikteliklerde sevginin büyüklüğü aynı hisse kaynaklık eder. Yani ilişki süresi arttıkça değişen bir şey söz konusu değildir. Çiftler birbirlerini kıskanmaya devam eder.

İlişki türü de bu bağlamda çok belirleyici değildir. Kadınlar ele alınırsa öykülerde evli olmayan kadınların yaşadığı kıskançlık hissinin daha yoğun olduğu görülür ancak bu durum evli olmayan kadınların bu hissi daha çok yaşamasıyla değil yazarın genellikle evlilik harici ilişkileri konu almasıyla ilişkilidir. Burada da yazarın evli kişilerle evli olmayanları farklı değerlendirmeyişi önem arz etmektedir. Evlilik bağı olmayan ilişkiler de uzun yıllar devam ettiği için bir farklılık görülmemektedir. Yani evli olmayanlarla evliler birbirlerini eş oranda kıskanırlar.

Kıskançlık konusunda bir cinsiyet ayrımı söz konusu değildir. Hem erkekler hem de kadınlar kıskançtır ancak kadınlarda bu oranın çok daha fazla olduğu görülür. Bu tür durumlarda verilen tepkiler de değişiklik arz eder. Genelde kadınlar daha ılımlı davranır erkekler ise hislerini ifade etme konusunda daha kaba ve şiddete meyilli bir tavır sergiler. Fakat öykülerde tam tersi bir durum söz konusudur. Kadınlar daha fevri ve sert tavırlar takınırken erkekler daha yapıcı olmaya çabalar.

“Görünmez Adam” adlı öyküde bir kadının her hangi bir sebebi olmadan ne kadar kıskanç olabildiği anlatılmaktadır. Öykü kahramanı, okuduğu bir kitaptan esinlenerek kocasına görünmez adam olursa neler yapacağını sorar. Kocasını da uzak yerlere tek başına seyahat etmek isteyeceğini söyler. Fakat karısı bunu yanlış anlayıp onun görünmez adam olunca çapkınlık yapacağını, kadınları soyunurken izleyeceğini düşünerek kocasını ahlaksızlıkla suçlar. Kocasını ısrarla yanlış düşündüğünü söylese de o, bu sözlerin hiçbirine itimat etmez. Aralarındaki tartışma büyüyerek kavgaya dönüşür. Adam “*Sanki görünmez adam olduk da*⁷⁹” sözleriyle tartışmaya son verirken bu suçlamanın gereksizliğini de dile getirmiş olur.

Kadınlar eşlerinin çapkınlıkları konusunda sürekli tedirgindir. Ve onları her zaman kontrol etme gereği duyarlar. “Telefon Numarası” adlı öykü, kadınların bu konudaki hassasiyetini işler. Sürekli kocasının telefon defterini kontrol edip onun çapkınlık yapıp yapmadığını öğrenmeye çalışan Pakize, bir defasında tanımadığı bir numara görür. Numaranın kime ait olduğunu sorar. Kocasını kısa bir tereddüt yaşar ve numarayı hatırlayamaz. Onun bu hâli Pakize’yi daha çok

⁷⁹ H.F.Es, “Görünmez Adam”, *Akşam*, 13 Kânunusani 1941, s.3.

şüphelendirir. Kocasının bir yalan bulmak için vakit kazanmaya çalıştığını düşünür. Necdet, numarayı bir türlü hatırlayamaz. Sonunda telefon açarak numaranın kime ait olduğunu bulmaya karar verirler. Telefona çok laubali bir kadın çıkar. Sinirden çılgına dönen Pakize, kocasına olmadık hakaretler eder. Ertesi gün kadının evine gider ve hafifmeşrep biri olduğunu öğrenir. Aldatıldığından emin olan Pakize kocasını terk eder. Birkaç gün sonra olayın gerçek yüzü açığa çıkar. Deftere yazılan numara bir evrak takip numarasıdır. Bunu öğrenen Necdet, hemen karısının gönlünü almak için yanına koşar.

Kadınların kıskanç oldukları erkekler tarafından kabullenilmiş bir gerçektir. Bu nedenle cüzdanlarını, defterlerini kontrol amaçlı almaları garipsenecek bir durum değildir. “Telefon Defteri” öyküsünde kocasının defterini kontrol eden kadın oldukça rahattır. Kocasının yanında defteri alır, içeri karıştırır. Kocası onun bu halini kabullenmiştir. “Yabancı Kadının Kokusu” adlı öyküde erkeklerin bu olaya bakışı daha net bir şekilde ifade edilir. İki arkadaş yolda giderken kıskançlık konusunda sohbet ederler. İçlerinden biri

“ – Azizim, dedi, bu kıskançlık kavgaları yeryüzünde milyonlarca erkeğin rahatını kaçırıyor. Lakin kabahat kimde? Gene bizde, erkeklerde... Evet, bizde azizim, bizde... Kadınların kıskançlık kavgaları çıkarmalarına biz sebebiyet veriyoruz. Onlar bize karşı aşırı derecede kıskançlık gösterdikçe biz, - sanki hakikaten kabahatli imişiz gibi- pısırlaşırız. Ben arkadaşlarım arasında öylelerini bilirim ki mesela sokakta, tanıdıkları bir kadına rastgelir. Selamlaşırlar, ayak üstünde ahbapça birkaç cümle konuşurlar. Lakin eve geldiklerinde karılarından bu tesadüfî gizlerler. Niçin?.. “Herhangi bir kıskançlık kavgasına sebebiyet vermeyeyim” diye... Ne pısırlıklık, ne pısırlıklık değil mi? Hâlbuki işte ben böyle değilimdir. Eğer o günü bir kadını görmüş ve onunla konuşmuşsam eve gelince karıma hemen: “Bugün sokakta filanca bayana rasgeldim. Onunla uzun uzun konuştuk. Ayak üstü dedikodu yaptık.” diye hemen söylerim. Niçin saklayayım? Vele ki o gün rasladığım kadın zevcemden çok genç, çok güzel, çok zarif bir kadın olsun.. Neden saklayacakmışım?

Sonra bazı erkekler vardır. Karılarıyla birlikte sokağa çıkarlar yahut bir yere giderler. Orada güzel bir kadına raslarlar. Erkek bu yabancı kadını çok güzel bulur. Fakat bu fikrini karısına söyleyemez. Kıskançlık kavgasından korktuğu için... Hâlbuki ben hiç böyle değilimdir. Hemen güzel bulduğum kadını:

- Bak karıcığım... Ne güzel kadın değil mi? diye zevceme gösteririm. Yani senin anlayacağın ben öyle kadınların manasız kıskançlıklarına papuç bırakacak, bunlardan korkacak adam değilimdir. Gelemem efendim öyle saçma sapan kıskançlık hadiselerine tahammül edemem. Bir kadının bir erkeği kıskanması için ortada tevili imkânı olmıyan birçok delillerin bulunması lazımdır.⁸⁰”

Burada kadınların kıskançlıklarından ne kadar rahatsız olduklarını ve bu kıskançlıkları gereksiz gördükleri anlatılır. Öykünün devamında bu sözleri söyleyen kahraman güzel bir kadınla karşılaşır. Az önce arkadaşına söylediği sözlerin aksine kadınla parmak uçlarıyla tokalaşır. Kadın gittikten sonra ellerini iki defa yıkar. Fakat kadının kokusu ellerine sindiği için evine gidemez. Çünkü eve gittiğinde karısı kokuyu alacak ve bir kıskançlık kavgası yaşanacaktır. Bu da genç

⁸⁰H.F.Es, “Yabancı Kadının Kokusu”, *Akşam*, 9 Şubat 1941, s.3.

adamın, yukarıdaki sözleriyle aslında yapmayı istediği şeyleri anlattığını gösterir. O söylediklerinin hiçbirini yapamaz ve karısının anlamsız kıskançlıkları yüzünden sürekli sıkıntı yaşar. Bu öyküde erkeklerin kendilerini hangi alanlarda kısıtladıkları da görülmektedir. Sokakta karşılaşılan bir kadın bile tehlike arz etmektedir. Erkeklerin sosyal ilişkileri bu anlamda engellenir.

Erkekler, kadınların kıskançlıkları dolayısıyla isteklerini engellemek zorunda kalırlar. Bir kadınla beraber yaşayan erkek onun istekleri doğrultusunda evine vaktinde gider, gece hayatına veda etmek zorunda kalır. Bu beraberlik uzun süre devam ederse de bu şekilde bir yaşantıya alışır. “Kavanoz Balığı Okyanusta” adlı öykü kahramanı Kenan’ın uzun yıllar sevgilisiyle bir arada düzenli, sakin ama neşesiz, rutin bir hayat yaşadığı anlatılır. Sevgilisi çok kıskanç bir kadındır ve Kenan’ın eve yarım saat geç gelmesine bile müsaade etmez. Karısı izin vermediği için arkadaşları ile dışarıda eğlence yerlerine gidemeyen, gezintilere çıkamayan Kenan, onlara gıptayla bakar. Vaktinin çoğunu 20 yıldır birlikte olduğu sevgilisi ile geçirmiş, isteklerini gerçekleştirememiştir. Hayatının güçlü bir baskı altında geçtiğini düşünür. Sevgilisi dışarıda geçirdiği her dakikanın hesabını sorar. Büyük bir engellenmişlik ve baskı yaşayan Kenan, nihayet sevgilisinden ayrılmaya karar verir. Ve hep düşlediği, hayalini kurduğu, özendiği eğlenceli hayatın içine girer. İstanbul’un ne kadar büyük bir şehir olduğunu keşfeder. Arkadaşları ile eğlencelere katılır. Fakat bu hayat tarzı yıllardır aynı saatte uyuyup aynı saatte kalkmaya alışmış biri için ağır gelir. Artık kavanozundan çıkıp okyanusa açılmıştır. Fakat kendisini güvende hissetmez ve sonunda kavanozuna, yani eski sevgilisine geri döner. Onunla birlikte evden çıkmadan, küçük kavanozunda yaşar.

Kıskançlık yaşayan kişilerin özellikle başarmak zorunda oldukları konulardan ilki ilişkiyi korumak ve sürdürmektir. Bu noktada yapıcı yaklaşım, zorlayıcı olmayan ve kendi haklarından özveride bulunarak daha fazla yaşantıyı paylaşmaya çalışmaktır. Fakat kıskançlık yaşayan birçok öykü kişisi ilişkiyi korumak ve geliştirmek için yapıcı çaba harcamak yerine küsmeyi veya ilişkilerini noktalamayı tercih ederler. Bu öyküde kahraman kıskançlıktan sıkıldığı için ilişkisini sonlandırmak zorunda kalır. Sevgilisinin tavrı ise bu bağlamda dikkat çekicidir. O ilişkisinin devamı için kıskançlık konusunda kendini engellemek yerine ayrılmayı kabul eder. Yani, bir anlamda korktuğu başına gelir; sevgilisi hayatında başka bir kadın olduğu için değil kıskanılmaktan bıktığı için ilişkiyi bitirmek istemiştir. Yani aldatma veya kıskanma aynı sonucu getirmiştir ve bu sonuç karşısında kadın kıskanmaktan vazgeçmemiştir. Bu da kıskançlığın önlenemez bir his olduğu sonucunu çıkarır.

Bu kıskançlığa rağmen kadınlar, erkeklerinin çapkınlıklarını çok garipsemez. “Öteki Odada” adlı öyküde birkaç aydır birlikte olduğu sevgilisini habersiz ziyarete gitmek isteyen kadın tereddüt içindedir. Bir türlü gidip gitmeme konusunda karar veremez. Gitmekten vazgeçmesinin sebebi sevgilisinin evinde bir kadın misafirin olma ihtimalidir. Eve gittiğinde böyle bir durumla karşılaşmak istemediği için vazgeçer. Onun böyle düşünmesinin sebebi sevgilisinin çapkın bir adam olarak anılması ve birçok kadının ilgisini çekmesidir. Bunları düşünürken içindeki kıskançlık hissi gittikçe büyür ve ani bir kararla gitmeye karar verir. Sevgilisi onu görünce şaşırır, fakat üzerinde farklı bir şaşkınlık daha vardır. Genç kadın adamın suçluluk hissiyle hareket ettiğini; evinde kadın misafiri olduğuna emin olur. Evi gezmeye başlar. Odaları gezince sevgilisinin dolma yaptığını ve bu nedenle tedirgin olduğunu görür. Adam mahcup olur kadına, sevinçten sevgilisinin boynuna sarılır. Zannettiğinin aksine aldatılmamaktadır. Sevincinin sebebi

aldatılmamış olmasıdır. Fakat evine habersizce gittiği adam ile birkaç aydır bir ilişki içinde olduğu düşünülünce kadının bu ilişki bağlamında sevgilisinden sadakat namına bir beklentisi olmadığı görülür. Çapkınlık yapma ihtimali o kadar yüksektir ki kadın ilk önce bu gerçekle yüzleşmek istemediği için eve gitmekten vazgeçer. Bu konuda kendini engellemek isteyen kadın daha sonra içinde büyüyen kıskançlık hissine karşı koyamadığı için de karar değiştirir. Eve gittiğinde ise başka bir kadının olmamasına karşın duyduğu sevinç onun beklemediği bir olay yaşadığını gösterir. Yani sevgilisinin çapkınlığı bir kadın tarafından rahatsız eden fakat var olabilen bir gerçek olarak algılanmaktadır. Kadın bu bilinç yüzünden aslında törpülenmiş bir kıskançlık yaşamaktadır. Kahraman öfke, değersizlik, mutsuzluk, yalnızlık ve çaresizlik gibi duygular hisseder. Bu duygulara değersizlik ve özgüvensizlik de eşlik eder.

Kıskançlık hissi, farklı davranışlara sebebiyet verir. Kadınlar için özellikle kocalarının hayatlarında başka bir kadının var olup olmaması büyük bir merak unsurudur. Bu meraklarını giderebilmek için ise türlü yollar denerler. Kocalarının yahut sevgililerinin çapkınlık yapıp yapmadığını öğrenmek için kılık değiştirerek onları takip ederler. “Matem Tutan Kadın” adlı öyküde baştan aşağı siyah kıyafetler giyen ve yüzünü de bir peçe ile saklayan kadın nişanlısını takip eder. Bu kılığa tanınmamak için bürünür. Bu şekilde nişanlısı onu tanımayacaktır. Nitekim nişanlısını sinemaya giderken bulur. Yanında başka bir kadın yoktur fakat onsuz sinemaya gittiği için suçüstü yakalanmıştır. “Süpürgeli Âşık” adlı öyküde ise geceleyin kocasının onu aldattığını söyleyen bir telefon alan kadın kocasını takibe başlar. Fakat kocasının onu aldatmadığını hatta ona ev alarak sürpriz yapmaya çalıştığını görür. Burada da olduğu gibi kıskançlık çiftlerin en büyük korkularını oluşturur. Evli çiftlerin özellikle de kadınların en çok korktukları şey aldatılmaktır.

Aldatılma korkusu kadınları sürekli rahatsız eder. Haksız olduklarını, eşlerinin sadakatini görünce de bir o kadar mutlu olurlar. “Çay, simit, Peynir” adlı öyküde iş arkadaşının eşini aldatışını gören kadın, kendi kocasını kontrol etmek için habersizce yanına gider. Kocasının da bir çapkınlık yapabileceği düşüncesi onu çok huzursuz etmiştir. Fakat kocasının yanında gidip de onun iş yerinde tek başına çay, simit, peynir yediğini görünce kendisini çok şanslı ve mutlu hisseder.

Aldatılma korkusu yaşayanların hayatlarını zaman zaman çekilmez hâle getirir. Her yere beraber gitmek, her şeyden birbirlerini haberdar etmek zorunda kalırlar.

Kadınlar bazen erkekleri kıskandırmak isterler ve bilinçli olarak onları bu davranışa iterler. “Zümrüd” adlı öykünün kadın kahramanı vapurda onu sürekli izleyen bir adamı telefon açarak buluşmaya çağırır. Fakat bu kendi sevgilisine hazırladığı bir oyundur. Amacı sevgilisinin onu başka bir erkekle görüp kıskanmasını sağlamaktır ve bu iş için de ondan haşlanan bir erkeği kullanmıştır. Kıskançlık sevginin ölçütü olarak görülür. “Nişanlıyı Kıskandırmak” adlı öyküde de genç kadın nişanlısını kıskandırarak onu ne kadar sevdiğini öğrenmeye çalışır. Fakat nişanlısı bu plandan haberdar olur ve aynı taktiği kendi kullanır. Öykünün sonunda nişanlı çift birbirlerine sarılırlar. Sevgilerini test etmiş ve bundan emin olmuşlardır.

“Yüzük” adlı öyküde ise erkeklerin farklı türlerde olan kıskançlığı anlatılır. Arif birkaç evvel bir kadınla aşk macerası yaşamış ve bu macera kadının yüzük sevgisi nedeniyle sonlanmıştır. Arif, kadınla tanıştığı gün onun parmağındaki kocaman pırlanta yüzükten rahatsız olur. Yüzükle onun arasında bir nevi rekabet başlar. Çok büyük ve iri taşlı yüzük Arif’e sonradan görme insanların kullandığı eşyalardan biriymiş gibi gelir. Bu yüzük sevgilisine zengin bir adam

tarafından hediye edilmiştir. Bu bilgi kahramanın yüzükten büsbütün rahatsız olmasına yol açar ve sevgilisinden onu çıkarmasını ister. Nesrin, ilk önce yüzüğü çok sevdiğini söyleyerek çıkarmayı reddeder ama sonra sevgilisinin ısrarlarına dayanamayarak yüzüğü bir daha takmayacağını söyler. Arif, rahatlamış hisseder kendini, bir yüzüğü kıskanmış ve rakibinden kurtulmayı başarmıştır. Oysa Nesrin, yüzüğü saklamıştır ve onun görmediği yerlerde takmaya devam eder. Başka bir adamın aldığı yüzüğün sevdiği kadının tenine dokunma ihtimalini düşündüğünde bile sinirlenen Arif, bir gün sevgilisini parmağındaki yüzükle birlikte yakalar ve ona “*Ya ben, ya o* ⁸¹.” der. Nesrinse, yüzüğünden ayrılmayı kabul etmez ve aralarındaki aşk bitmiş olur.

Kıskançlık yaşayan kişilerin özellikle başarmak zorunda oldukları konulardan biri de özgüvenlerini ve özsaygılarını korumaktır. Kıskançlık yaşayan kişiler, içinde oldukları rekabette yarışı kaybedeceklerini düşünerek kendilerini değersiz, önemsenmeyen, sayılmayan ve sevilmeyen bir insan gibi hisseder. Burada da kahraman bir pırlanta yüzükle baş edememiş, hem öz güvenini hem öz saygısını yitirmiştir. Bir yüzükle değer kavgasına girişmiş ve bu savaşı kaybettiği için kendisini yüzükten değersiz algılamaya başlamış, özgüven eksikliğinden kaynaklanan bir duygu karmaşası yaşamıştır. Kahraman sevgilisine parmağındaki yüzükten daha güzel bir yüzük alamayacağını bildiği için bir güvensizlik yaşar. Bu konuda, kendisini yetersiz hissetmeye başladığı için de elinde olanı kaybetme korkusu hisseder ve bu korkularını yüzüğü sevmeme davranışı şeklinde ifade eder.

“Sıra” adlı öyküde kıskançlık çok daha çarpıcı bir şekilde işlenir. Öykü kahramanı yirmi üç yıl önce kendinden birkaç yaş büyük bir kadına âşık olur. Âşık olduğu kadın da kendinden yirmi yaş büyük başka bir erkeğe âşıktır. Kadın kendisinden yirmi yaş büyük olan adamın peşinde koşar; sürekli onun ilgisini çekmeye çalışır. Öykü kahramanı âşık olduğu kadının başka bir erkek için gösterdiği çaba ve gayreti görünce rakibine karşı kıskançlık hisleri beslemeye başlar. İçindeki öfke büyüdükçe ona zarar verebilmek için planlar hazırlar. Bu şanslı adama zarar vermek için bin türlü kötülük düşünürken bir taraftan da ona haset, kıskançlık ve gıpta ile bakar. En büyük isteği onun yerinde olmak, ona benzemektir. Fakat aradan yıllar geçer, yaşça büyük olan adam, gittikçe daha çok ihtiyarlamaya, çirkinleşmeye başlar. Aralarında büyük yaş farkı olduğu için rakibin yaşlılık dönemi, kahramanın olgunluk dönemine denk gelir. Sevdiğini elinden alan, yakışıklı adamı, çökmüş, yaşlanmış bir hâlde görmek kahramanı mutlu eder. Eski güzel bir binanın yıkılışına benzetilen bu olay kahramanın görkemini de ortaya çıkarmış olur. Bu defa kıskanma sırası yaşlı adama gelir. Etraftaki kadınların genç ve yakışıklı kahramanla ilgilendiğini ve kimsenin onun yüzüne bile bakmadığını görünce o da kıskançlık çukuruna düşer. Bir zamanlar kadınların ilgisine mazhar olup tüm erkekler tarafından kıskanılan adam, artık gençliğini ve güzelliğini kaybettiği için başkalarına hasetle bakar.

Aynı durum “Rezalet” adlı öyküde de anlatılır. Kadınlar tarafından ilgi gören Şermin Bey, diğer erkeklerin kıskançlıklarına maruz kalır. Şermin Bey, oldukça mağrur ve kibirlidir. Hem bu özelliği hem de yaşlı bir çapkın olması dolayısıyla insanların kötü bakışlarını üzerine çeker. Kadınların ilgisini çekmekten memnun bir hâlde onlarla sohbet ederken yanına iki genç gelir. Şermin Bey, aynı zamanda şıklığı ile de göz doldurduğu için kadınlara terzisinin maharetini anlatmaktadır. Kadınların arasında gençlerden birinin âşık olduğu kız da vardır ve hayranlıkla

⁸¹ H.F.Es, “Yüzük”, *Akşam*, 13 Mart 1941, s.3.

Şermin Bey'i dinler; tüm ilgisi onun üzerindedir. Delikanlı kıskançlıktan çıldırarak hâle gelir. O sırada Şermin'in üzerindeki ceketini tanır. Bu ceket onun bir ay önce eskiciye sattığı ceketidir. Şermin Bey, ceketini konusunda ukalalık yapınca ceketin eski sahibi dayanamaz ve salondaki herkesi yanına toplayıp ceketin eskiciden alındığını söyler. Şermin Bey, bu durum karşısında utancından kıpkırmızı kesilir ve inkâr eder. Çünkü az önce ceketini yaptırmak için çok para harcadığını söylemiştir. Fakat delikanlı ondan öç almak istediği için, onu olabildiğine rezil etmeyi amaçlar. Bu iddiasını kanıtlayabileceğini söyler, ceketin astarına annesinin diktiği küçük cebi ve kolundaki imzasını gösterir. Şermin Bey, gerçekten rezil olur ve o günden sonra ortadan kaybolur. Bu şekilde delikanlı, sevdiği kızını elinden alan, kıskandığı adamdan intikamını almış olur.

Erkekler kıskançlıkları yüzünden tehlikeli şeyler yapabilirler. Genelde kadınlar yüzünden çıkan tartışmanın veya kavganın nasıl biteceği tahmin edilemez. "Eski Bir Aşk" adlı öyküde elli yıl önce bir kadın yüzünden kavga eden iki ihtiyar anlatılır. Bunlardan biri çıkan kavgada bıçağıyla diğerinin yüzünü boydan boya kesmiş, diğeri de onun kulak memesini koparmıştır. İki yaşlı ihtiyar birbirlerini yüzleri buruşmuş bir halde görünce eski kavgalarının ne kadar anlamsız olduğunu fark edip, gençliklerinde yaptıkları bu hataya kahkahayla gülerler. İhtiyarlardan biri "*Bir zamanlar müthiş derecede kıskandığım, kendisini öldürmek istediğim adam siz misiniz?*"⁸² der. Bir zamanlar sevgilisini bu adamdan kıskandığı için pişmanlık duyar.

Kıskançlık hem sahip olunanın yitirebileceği (başkalarına kaptıracağı), hem de başkalarına ait olana kendinin de sahip olması gerektiği düşünüldüğünde hissedilen bir duygudur. Bazen günlük yaşamın bir cilvesi olarak gelip geçici, bazen yaşamı alt üst edecek biçimde; bazen yersiz yere ortada hiçbir neden yokken bazen de gerçek bir tehdit ya da yitim söz konusu olduğunda yaşanır. Bu bağlamda erkekler sadece sevdikleri kadını değil hemcinslerinin sahip oldukları başka şeyleri de kıskanabilirler. "Komşu Gözü" adlı öykü, bu kıskançlığı dile getirir. İki komşu karşılıklı birbirlerinin evlerine bakarak diğerinin talihini kıskanır. Kahramanlardan Ferdi, komşusu Ahmet'in sahip olduğu her şeyin benzerine sahip olmasına rağmen onunkilerin çok daha iyi olduğunu düşünür. Evleri yan yanadır fakat Ahmet'in manzarası ve bahçesi onunkilerden daha güzeldir. Ahmet'in hizmetçisi daha güzel ve akıllıdır. Ferdi, aynı şeyleri Ahmet'in de düşündüğünü özellikle hizmetçisinin çok daha iyi olduğunu öğrenince karşılıklı iki komşunun da birbirlerini eş oranda kıskandıklarını ve komşunun tavuğunun komşuya kaz gibi görüldüğünü anlar.

Aynı durum kadınlar için de geçerlidir. Onlar da duydukları kıskançlık yüzünden etraflarına zarar verirler. "Bir Saç Davası" adlı öyküde nişanlısını elinden alan kadının saçlarını dibinden kesen bir kuaför anlatılır. Kadının saçları çok güzeldir ve kuaförün nişanlısı kadının saçlarına âşık olmuştur. Bu nedenle de terk edilen kuaför kadının saçlarını dibinden keser.

Kadınların birbirlerine duydukları kıskançlık "Resimler adlı öyküde de anlatılır. Âşık olduğu tüm kadınların resimlerini bir kutuda saklayan Nedim, komşusu Sabahat'ın gönlünü çalmayı bir türlü başaramaz. Nedim, şehir dışındayken evinde yangın çıkar. Komşusu olarak Sabahat, itfaiye ekiplerini çağırıp, bazı eşyaları kurtarır. Bu esnada Nedim'in fotoğraf koleksiyonunu görür. Bu resimleri gördükten sonra Sabahat, Nedim'le ilgilenmeye başlar. Nedim'in koleksiyonundaki kadınların hepsi inanılmaz derecede güzel kadınlardır. Üstelik hepsi fotoğrafların üzerine yazdıkları sözlerle Nedim'i ne kadar beğendiklerini açık açık dile getirmiştir.

⁸² H.F.Es, "Eski Bir Aşk", *Akşam*, 24 Kânunuevvel 1941, s.3.

Sabahat'ın gözünde Nedim, birden bire büyür, özel bir insan hâlini alır. Bundan sonra aralarında bir aşk başlar. Sabahat, bir ay sonra Nedim'den tüm fotoğrafları yakmasını ister. Fotoğraflar yanarken büyük bir haz duyar. Bu durum onun gururunun okşar. Fotoğraflar yanarken gözleri mutlulukla dolar, sevinçle parlar. Bu şekilde Sabahat, diğer hemcinslerine göre bir üstünlük elde etmiş olur. Şıklığı, gururu ve güzelliği ile meşhur kadınların peşine düştüğü bir erkeği elde etmiş olmanın gururunu yaşar.

“Lacivert Kadın” adlı öyküde yine kadınlar arası kıskançlık işlenir. Kocasıyla beraber yürürken yolda gördüğü kadının ne kadar güzel olduğunu söyleyen kadın, kocasının da fikrini öğrenmek ister. Kocası, kadını çok güzel bulmasına rağmen düşüncelerini karısına söylemez. Onun göz alıcı bir güzelliğe sahip olmadığını söyler. Fakat karısı ısrarla kadının güzelliğini anlatır. Kocası ona “ *Karıcığım, “kadınlar birbirlerini beğenmezler, beğenseler bile bunu yanlarındaki erkeğe belli etmezler” der. Sen bu sözün saçmalığını adeta ispat ettin.*⁸³ “ der ve karısının bu tavrını takdir eder. O günden sonra ne zaman aynı kadına rastlasalar, karısı güzelliğinden bahseder. Fakat kocası hiçbir zaman onun güzel olduğunu söylemez. Çünkü bilir ki o kadını güzel bulmaya başlasa, karısı kadını kötülemek için elinden geleni yapacaktır. Yani karısının dışarıdaki kadını beğenmesinin ve bu beğenisini açıkça ifade etmesinin nedeni kocasının o kadını güzel bulmuyor olmasıdır. Kocası kendisini güzel gördüğü için diğer kadının güzelliği ne kadar muhteşem olursa olsun ondan daha güzel olduğuna inanacaktır ki bu da gurur vericidir. Fakat koca kadının güzelliğini dile getirdiği anda ona yeni bir rakip çıkmış olur ki kadını karalamaya çalışmasının tek sebebi rakibini alt etmeye çalışmasından ibarettir ve bu durum da onun gururunu incitecektir. Dolayısıyla yine hemcinsine karşı bir kıskançlık ve ondan iyi ve güzel olma çabası söz konusudur. Kadın kocasını kaybedeceğini ya da başka birine kaptracağını düşündüğü için kıskanır kendi hemcinsini. Bu nedenle güzel bir kadın her zaman tehlikedir.

Kadınlar birbirlerinin özellikle güzelliklerini kıskanırlar. “Rekabet” öyküsünde kırk yaşlarında olan bir kadın anlatılır. Nazlı adındaki bu kadın, bir delikanlının sürekli ilgisine maruz kalır ve bundan hayli rahatsız olur. Fakat yaşlandığını düşündüğü günlerden birinde bu delikanlıyı yanında çok genç ve güzel bir kadınla birlikte görür. Nazlı, önceden hiç ilgilenmediği hatta rahatsız olduğu genç adamın yanında kendisinden çok genç ve güzel bir kız görünce delikanlının yine kendisiyle ilgilenmesini diler. Delikanlıyla yakınlık kurmaya çalışır. Delikanlı ise yanındaki genç kıza rağmen Nazlı ile ilgilenmeye devam eder. Nazlı'nın ilerlemiş yaşına rağmen böyle genç ve güzel bir kıza gölgede bıraktığını düşünmesi onun gururunu okşar. Delikanlı ile ahablığını daha da ilerletir. Fakat onun yanındaki genç kızın sevgilisi değil de kız kardeşi olduğunu öğrenince yine ondan uzaklaşır. Nazlı sırf genç kıza rekabet edebilmek için delikanlı ile yakınlık kurmuştur. Bu da onun gençliği ve güzelliği kıskandığını ve bu nedenle yanlış ilişkiler bile kurabileceğini gösterir.

“Mızıkçı” adlı öyküde eşlerin birbirlerinin güzelliğini kıskanışı anlatılır. Karı kocanın her ikisi de geçliğinde göz alıcı bir güzelliğe sahiptir. Fakat erkek olan yaşlandıkça daha güzel görünürken kadın gün geçtikçe çirkinleşir. Bu durum kadını rahatsız eder hatta bazen eşinin pırl pırl yanan tenini buruşturmak ister. Eşinin mızıkçılık yaptığını beraber yaşlanmaları gerekirken sadece kendisinin yaşlandığını düşünür.

⁸³H.F.Es, “Lacivert Kadın”, *Akşam*, 7 Mayıs 1941, s.3.

Yazar, kıskançlığın gençlik ve güzellikle ilgili bir şey olmadığını, kişilerin yaşadığı bir tür travma olduğunu da belirtir. “Kıskanılan Kadın” adlı öyküde kıskançlığın kıskanılan kişiyle ilgili olmadığı, kişilerin zihnine yerleşen hastalıklı bir düşünce olduğu anlatılır. Öyküde her gün kıskançlık kavgası yaşayan çift 65-70 yaşlarındadır. Kıskanılan kadın, hayli yaşlı, yüzü kırışıklık içinde biridir. Gençliğinde çok güzel olan kadının güzelliğinden eser kalmamasına rağmen kocası onu hâlâ deliler gibi kıskanmaktadır. Kocasının bitmek bilmez kıskançlık krizlerinden usanan yaşlı Nadide Hanım, bazen onu terk edip damadının evine kaçar. Bu zamanlarda kocası sürekli içki ve sigara tüketir ve karısının delikanlılarla birlikte sefa sürdüğünü hayal eder. Karısının hâlâ genç ve güzel gören adam onun yaşlandığı ve kıskanmasına neden olabilecek bir şey yapamayacağı gerçeğini kabul etmez. Bu da kıskançlığın aslında karşı tarafla ilgili olmadığını bu hissi yaşayan kişilerin zihni yapısıyla ilgili bir yaşantı olduğu gerçeğini dile getirir.

Yazar “Kıskançlık ve Dedikodu” adlı öyküde kıskançlığın doğal tarafını farklı bir şekilde dile getirir. Kıskançlık günlük hayatta sürekli yaşanabilecek bir şeydir. Her insan az ya da çok mutlaka kıskançtır. Fakat yazar bu öyküsünde hayvanların da kıskanç varlıklar olduğunu söyler. Dolayısıyla yeryüzünde kıskançlığın olmadığı bir yer yoktur. Öykü kahramanı şehirdeki insanların kıskançlık kavgalarından bıkip bir çiftliğe gider. Ancak çiftlikte de hayvanlar arasında aynı olayların yaşandığına şahit olunca bu olaydan kaçamayacağını anlayarak tekrar şehre döner.

Kıskanmak kuşkusuz insanoğlunun doğasında olan bir duygudur. Bu nedenle de kökeni çocukluk yıllarına dayanır. “Nişanlılar” adlı öyküde küçükken çok sevdiği bir kadının nişanlısını kıskanıp ona olmadık eziyetler eden küçük bir çocuğun büyüyünce aynı olayı yaşamaması anlatılır. Yazar, burada kıskançlığın küçük yaşlarda başladığı gerçeğini gösterir. Kıskançlık küçük yaşlarda başlayan hatta kişinin doğuştan getirdiği özelliklerindedir. Kişiler büyüdüklerinde zaten var olan kıskançlık hissi sadece bazı olaylarla kendini gösterme fırsatı bulur.

Yazar, kıskançlığı, doğuştan getirilen ve herkes tarafından yaşanan bir his olarak anlatır. Birini veya bir şeyi kaybetme korkusuyla ortaya çıkan bu histen kaçmak mümkün değildir. Çünkü doğada bile bu hisse rastlamak mümkündür. Genellikle kadın- erkek arasındaki kıskançlığa yer veren yazar, sadece erkekler arasında veya kadınlar arasında yahut farklı şekillerde ortaya çıkan kıskançlıkları da dile getirerek bu kavramı çeşitli yönleriyle anlatmıştır.

2.2.7. CİNSELLİK

“Cinsellik” Hikmet Feridun Es’in öykülerinde üstü kapalı bir şekilde görünmeyen amaç olarak anlatılmaktadır. Yazar, öykülerde cinselliği açık bir şekilde ifade etmekten kaçınır. Fakat hemen hemen tüm öykülerinde geçen kadın tasvirleri ve sevgili ile baş başa kalabilmek için gösterilen çaba bizi öykülerin alt yapısının cinsellik üzerine kurulu olduğu sonucuna götürmektedir.

Yazarın kadın tasvirleri genelde fiziki görünümünün anlatılmasıyla başlar. Uzun boy, biçimli vücut, dirilik, tazelik ve cazibe bir kadında ilk anlatılan özelliklerdir. Yazar, genelde bu özelliklerden sonra karakter analizi yapar ve genelde karakter analizleri fiziki tasvirler kadar uzun ve açıklayıcı olmaz.

Öykü kahramanları ise sevgilileriyle baş başa vakit geçirmek için büyük bir çaba gösterir ve bu yüzden olmadık işler yaparlar. Kalabalık yerlerde rahatlıkla vakit geçirebilen çiftlerin yalnız kalmaları ve yaşayacakları “aşk gecesini” günlerce hayal etmeleri cinsel anlamda bir bekleme içinde olduklarını göstermektedir. Üstelik bu tür buluşmalarda kadınların genelde dekolte gece kıyafetleri ve gecelik giymeleri de aynı sonucu doğrulamaktadır.

“Banyonun Penceresinden” yazarın cinselliği en yoğun anlattığı öyküdür. Öyküde cinsel ihtiyaçlarını başkalarını gözetleyerek gidermeye çalışan biri anlatılır. Öykülerinde Hikmet Feridun, bu duyguyu sadece göze dayalı algılar olarak anlatmayı yeğler. Gördüğü bütün kadınlara dikkatli bir şekilde bakan ve bu huyundan vazgeçmeyen Nahit, arkadaşlarının bu konudaki ihtarlarına aldırılmaz. Nahit, yeni bir apartmana taşınır. Dairenin her şeyi güzel ancak banyosu oldukça dardır. Bir gün banyoda traş olurken yüzünü keser ve bir müddet banyoda kalır bu esnada gözü banyonun penceresine ilişir. Banyonun penceresi diğer apartmanlara bakmaktadır. Nahit karşıda bir kadının soyunduğunu görür ve banyodan ayrılamaz. Aile fertleri onu merak ederler. Belli bir zaman sonra çıkmak zorunda kalan Nahit’in aklı fikri karşı apartmandaki kadında kalır. Tekrar bir bahane uydurarak banyoya gider. Bu defa kimseler anlamasın diye bütün muslukları açar. Az önce soyunan kadın açık saçık bir kıyafet giymiştir. Diğer apartmanda da başka bir kadın açık saçık kıyafetlerle dolaşmaktadır. Nahit uzun süre banyoda vakit geçirmeye, bu kadınları gözetlemeye başlar. Gözetlemeler esnasında suyu açarak evdekilerin dikkatini çekmez. Kadınları daha net görebilmek için gece dürbünü bile alır ancak yine de çok net görmesi mümkün olmaz. Bir gün kadınlardan birinin dışarı çıktığını görür ve arkasından dışarı çıkar. Kadının yüzünü görür. Kadın oldukça çirkindir. Başka bir gün ise gözetlediği diğer kadını görür. Bu kadın ötekinden daha çirkindir. Nahit, büyük bir hayal kırıklığı yaşar. Bunun üzerine çok kabarık bir su faturası gelir. Zaten daracık banyoda çok sıkılan Nahit bir daha insanları gözetlememeye yemin eder. Bu öyküde kahramanın cinsel ihtiyacı bir davranış bozukluğu şeklinde ortaya çıkmıştır.

Cinsel dürtüler kişileri birçok duygusal ilişkiye yönlendirebilen bir güçtür. Kişiler bu ihtiyaçlarını giderebilmek için gönülden gönle girmekte, birçok ilişki yaşamaktadır. Bu durumda birden fazla kadın veya erkekle birlikte olmak ve tüm ilişkileri devam ettirebilmek zor ve sıkıntılı bir durumdur. Sürekli gizli saklı bir şeyler yapmak, tedirginlik içinde yaşamak kişileri mutsuz eder. Yazar “Saadet” adlı öyküsünde çapkınlığın bu gibi olumsuz taraflarını işler. Öykünün kahramanı ‘erkek güzeli’ denilecek kadar yakışıklı ve bekâr bir delikanlıdır. Kılık kıyafetine dikkat eder ve maddi durumu da oldukça iyidir. Lakin kendisinin çok sayıda kadın ahabası vardır üstelik bu kadınların hepsi de çok güzel, göz alıcı, cazibeli kadınlardır. Bir günde dört-beş kadın tarafından aranır. Fahri adındaki bu delikanlının sevgilileri her hafta onlar için belirlenmiş günlerde gelirler. Pazar günleri öğleden önce bir kadınla akşamüzeri başka biriyle pazartesi ve diğer günlerde yine farklı kadınlarla görüşür. Etrafındaki insanlar, dünyanın en şanslı adamı olarak gördükleri Fahri’nin hayatına gıpta ile bakarlar. Fakat Fahri için aynı duygular geçerli değildir. O artık bu çetrefilli hayattan sıkılmıştır. Sakin bir hayat süren komşularına özenir. Hayatı boyunca bir sürü gaile atlatmış, birçok belayla uğraşmış ve kendisini çok yıpratmıştır.

“Baskın” adlı öyküde de aynı şekilde cinsel dürtüler, kişileri etkileyerek karşı cinse yaklaştıran itici bir güç konumundadır. Evde yalnız kalmaktan ürken kahraman bir arkadaş bulmak ister. Vapurda karşılaştığı “etli dudaklı kadın”ı getirmek ister. Bu öyküde kahraman yalnızlıktan çekinmektedir fakat yalnızlığını bir erkek arkadaşı ile değil vapurda gördüğü ve etli dudaklarından çok etkilendiği kadın ile gidermek ister. Yani asıl amacı yalnızlıktan ziyade o kadın

ile beraber olmaktadır. Kadının ise adamı fazla tanımadan evine gelmesi onları cinsel bir eğilimin birleştirdiğini gösterir.

Yazar, cinsel eğilimin doğallığını vurgulamak için bir öyküsünde bu durumu küçük bir çocuğun yaklaşımıyla açıklar. “Saat” adlı öyküde küçük bir çocuğun güzel kadınlara karşı koyamayışı anlatılır. Öykünün küçük kahramanı babası ve onun üç arkadaşı ile hiç tanımadığı bir şatoya misafir olur. Uyuyacakları odada çok büyük ve muazzam güzellikte bir saat vardır. Saatin sahibi üzerinde eski sevgililerinin kuklaları olan bu şaheseri özel olarak ve çok para harcayarak yaptırmıştır. Saatin üzerindeki kuklalar can alıcı güzelliğe sahip kadınların kuklalarıdır. Odadaki herkesin hayran kaldığı kadın kuklalarını, evin küçük misafiri çalar. Küçük çocuk, kuklaları oyuncak oldukları için değil güzel kadınlar olduğu için çalar. Aslında yazar, bu öyküsüyle karşı cinse duyulan ilginin her grup insan için geçerli bir davranış olarak belli bir zaman süreci içerisinde geliştiğini ve böylece bu davranışın onların tabiatında var olduğunu anlatmak ister.

Hikmet Feridun, öykülerinde açık açık cinselliğe yer vermemiş, fakat tüm öykülerinde cinselliği kahramanlarının bilinçaltına gizlemiştir. Bilinçaltına gizlenen bu dürtü kişileri duygusal ilişkilere yönlendirmiş, çoğunun sürekli aşk macerası yaşamasına sebep olmuştur.

2.2.8. ARKADAŞLIK, DOSTLUK

Arkadaşlık, iki kişi arasında karşılıklı paylaşım, iletişim, etkileşim, eğlence gibi öğelerin yanı sıra duygusal bağları da içeren bir ilişkidir. Bu sebeple bireyin sosyal yaşamındaki en önemli etkileşim alanıdır. Hikmet Feridun’un öykülerinde kişilerin sosyal yaşamı kapsamında aile ve akrabalık ilişkilerinin pek fazla anlatılmadığı düşünülürse yazarın özellikle arkadaşlık kavramına önem verdiği ortaya çıkar. Bu nedenle bireyi belli bir topluluk içinde resmeden Hikmet Feridun sosyal ilişkiler içerisinde arkadaşlık kavramını sıklıkla işler. Bu konunun anlatıldığı çok sayıda öykü olmakla beraber özellikle konunun yoğunlaştığı 30 adet öykü bulunmaktadır.

Hikmet Feridun Es öykülerinde genellikle sosyal yönü kuvvetli insanları ele aldığı için onun kahramanları, belli bir topluluk içinde çeşitli arkadaşlık ilişkileri olan insanlardır. Bunun yanında öykülerinde münzevi hayat süren insanlar da anlatılır; ancak bu, azınlıkta kalır. Öykülerindeki ilişkiler ise genellikle kadın erkek arkadaşlığı çerçevesinde anlatılır. Erkek- erkek veya kadın- kadın arkadaşlığı yahut sevgili olmayan sadece arkadaş olan kadın-erkek arkadaşlığı diğerine oranla daha az sayıdadır. Aşk kavramı ile paralellik taşıyan kadın erkek arkadaşlığı farklı bir bölümde inceleneceği için burada sadece sosyal alanda sevgili olmaksızın birbirleri ile ilişki içerisinde olan kadın erkek ilişkileri ve diğer arkadaşlık şekilleri anlatılacaktır.

Genellikle yazarın erkek-erkek arkadaşlığını konu edindiği öykülerinde çıkara dayalı ilişkiler ve arkadaşların birbirlerini düşürdükleri zor durumlar göze çarpmaktadır. Yazar, özellikle burada arkadaşlığın sadakat ve güven gerektiren bir kavram olduğunu vurgular. Bunu da arkadaşlığın göz ardı edilmesine sebep olan bencillik gibi hisleri anlatarak yapar. Erkek-erkek arkadaşlıkları içinde samimi, hoş görüye ve sevgiye dayalı ilişkiler de mevcut ancak bu tür ilişkiler kadın- kadın arkadaşlığında daha büyük yoğunluğa sahiptir.

Bencillik, “Esrarengiz Plak” adlı öyküde bilinen ve alışlagelmiş arkadaşlık anlayışının çok ötesine, çok farklı bir biçimde geçer. Öyküde arkadaşının ısrarla çalmamasını istediği bir plağı o yokken çalan bir gencin yaşadığı ilginç olay anlatılır. Arkadaşının odasında uyuyan adam, onun plağını çalınca odasından içeriye bir kadın girer. Bu plak arkadaşı ve onun sevgilisi arasında bir şifredir. Plak çaldığında kız arkadaşı odasına gelir. O gün arkadaşının yatağında olan adam plağı çaldığında aynı kadın gelir ve karanlık olduğu için yüzü seçilmez. Genç, kadına onun sevgilisi olmadığını söylemez ve ateşli bir gece geçirir. Kadın ise sabaha karşı hava aydınlanmadan tekrar kendi odasına döner. Genç, arkadaşının sevgilisiyle beraber olur ve bu olayı ondan saklar.

Arkadaşlık bir nevi gönüllü kardeşliktir dolayısıyla arkadaşlar arasında beklenen birbirlerini kendileriymiş gibi düşünmeleridir. Arkadaşlar birbirlerinin her türlü canını, malını, namusunu korumakla yükümlü gördükleri için özel bir anlama sahiptir ve bu nedenden ötürü tamamen güvenilen insandır. Fakat öyküde yaşanan durum arkadaşlık anlayışının bilinen anlamından ne kadar farklı algılandığını çarpıcı bir şekilde ifade eder. Özellikle geleneksel Türk toplum yapısında arkadaşın sevgili, anne veya kardeş gibi değerli kişileri koruyup kollaması beklenirken, öyküde tam tersi bir durum yaşanır. Arkadaşının sevgilisi ile oymuş gibi ateşli bir gece geçiren kişi ile arkadaşı arasındaki bağ oldukça ilginçtir. Yazar, bu olayı geçmişte kalan eğlenceli anılardan biri olarak anlatır. Yani yaşanan şey kahramanların hiçbirisi, özellikle de arkadaşının sevgilisiyle beraber olan genç tarafından garipsenmez.

Hikmet Feridun’un arkadaşlık kavramına konusunda çizmiş olduğu bu olumsuz tablonun haricinde kalan, arkadaşlığı kutsal bir değer olarak gösteren öyküleri de mevcuttur. Kimi öykülerinde insanın sosyal bir varlık olması hasebiyle yalnız yaşayamaması ve sürekli etkileşim içerisinde olacak birilerine duyulan ihtiyaçtan kaynaklanan gerçek arkadaşlıklar anlatılır. Bunlar genellikle kadınlar arasındaki daha sağlam ve güvenilir bir temele dayanan arkadaşlıklardır. “Vay Yalancı Adam” adlı öyküde arkadaş için şemsiye görevi üstlenen bir arkadaş söz konusudur. Yani bu öyküde arkadaş kötülöklere, olumsuzluklara karşı arkadaşını korumaya ve zararlı olabilecek şeyleri engellemeye çalışan biri olarak geçer. Öyküde arkadaşının nişanlısının sadakatini ölçmek için onunla arkadaşlık eden bir kızıdan bahsedilir. Bursa’dan İstanbul’a giden Necla, yolda karşılaştığı yakışıklı adamı, arkadaşının nişanlanmak üzere olduğu sevgilisi zanneder. Bu adamın arkadaşına sadık kalıp kalmayacağı konusunda endişeleri vardır. Feride’nin sevgilisini test etmek için onunla konuşmaya arkadaşlık etmeye başlar. Bunu arkadaşlık vazifesi olarak görür. Çapkın bir adama benzeyen Selim, onun etrafında dönmekte, ona kur yapmaktadır. Necla, bu durum karşısında daha da endişelenir. Arkadaşına bu yaşadıklarını ve sevgilisi Haydar’ın güvenilirmez biri olduğunu söylemek zorundadır. Tam ona mektup yazacağı esnada ondan bir mektup alır. Mektupta Haydar’ın İstanbul’a gitmediği de yazılıdır. Necla karşılaştığı adamın Feride’nin sevgilisi olmadığını anlar ve çok sevinir. Burada arkadaş için kendini bir macera içine atan Necla’nın arkadaşlığa kıymet verdiğini, arkadaşını en az kendisi kadar düşündüğünü gösterir.

2.2.9. BENCİLLİK

Kişinin ben merkezli düşünmesi, kendini öncelemesi ve başka insanları daha az düşünmesi demek olan bencillik, Hikmet Feridun'un kahramanlarında sık karşılaşılan bir özelliktir. Yazar, bu kavramı kadın erkek arasındaki duygusal yoğunluklu ilişkilerde, aile içi ilişkilerde, arkadaşlar arasında yani tüm sosyal ilişkiler kapsamında ele alır.

Bencil kahramanların genellikle kadınlar olduğu görülüyor. Öykülerde bencillik kavramı da kadın erkek ilişkileri çerçevesinde ele alınır. Yazar, kadınların sevgililerini terk edip daha zengin bir erkeği tercih etmelerini bencillik olarak işler. Bu tür bencil davranışlar öykülerde sık karşılaşılar. Kadınların hevesleri, ilgi ve istekleri bencilliklerinin kaynağı olmakta, karşılarındaki erkeğin hislerini önemsemelerini engellemektedir. Kadınlar sevgililerinden daha zengin birini bulduklarında aşklarına yüz çevirir. Kendileri maddi açıdan rahat bir hayatın içinde mutlu bir şekilde yaşarken sevgililerini yahut eşlerini büyük bir üzüntüyle baş başa bırakırlar.

Miras" adlı öykü de aynı bencilce tutumun çiftler arasında aşılması zor bir uçuruma yol açısı işlenir. Öykünün başkahramanı olan Sabahat, küçüklüğünden beri zengin biriyle evlenmeyi, lüks bir evde oturmayı, seyahatlere gitmeyi, değerli mücevherler takmayı hayal eder. Evleneceği insanın ona bu imkânları sağlayabilmesini umut eder. Fakat tam tersi az maaş alan bir gence âşık olur. Tam bu esnada hayallerindeki gibi zengin bir adam onunla evlenmek ister. Uzun süre düşünüp taşındıktan sonra, Ferit'i terk etmeye ve bu adamla evlenmeye karar verir. Sevgilisine bu kararını açıklar. Ferit'i ayrılıktan ziyade bu kadar para canlısı bir kadına âşık olmak üzmüştür. Sabahat'a büyük bir öfke duyar. Onun duygularını hiçe saymış olmasını kabullenemez. Bu tür karmaşık hisler yaşadığı sırada çok mutlu olacağı bir haber alır. Yüklü miktarda bir mirasın tek varisidir. Ferit'e miras kaldığından haberi olmayan Sabahat, Ferit'in yokluğuna, zengin talibinin de varlığına alışmaya çalışır. Ferit'ten ayrıldıktan sonra onu ne kadar çok sevdiğini anlar. Paranın onu mutlu etmeyeceğini görür ve Ferit'e geri döner. Ona gidip evlenmekten vazgeçtiğini söyleyecekken, Ferit'in artık çok zengin olduğunu öğrenir. Bu durum onun için beklenmedik bir gelimedir ve Ferit'e giden yolu kapatmıştır. Çünkü artık gitse de duygularının samimiyetine kimse inanmayacak, Ferit'e parası için döndüğü düşünülecektir. Para hem varlığıyla hem de yokluğuyla Sabahat'ın mutluluğunu engelleyen bir güç olarak karşısına çıkmıştır.

Yazar, öyküyü bu şekilde sonlandırarak para için sevgililerini terk eden bencil kadınlara bir ders vermeyi amaçlar. Aşkın, paradan kıymetli olduğunu, aşk olduktan sonra diğer eksikliklerin tamamlanabileceğini anlatmak ister.

Aile içi ilişkilerde ise bencilliklerin kaynağı aştır. Bu defa erkekler, en büyük zaafı olan güzel kadınlar yüzünden ailelerini, arkadaşlarını ve işlerini ihmal eder. Bir kadına âşık olup aile fertlerine ya da arkadaşlarına yüz çevirirler. Kendi istekleri yüzünden evlerini, eşlerini terk ederler. Çocuk sahibi olmak, geride bir çocuk bırakmak da bu anlamda önem arz etmez. Baba, sorumluluk sahibi, ailesini düşünen, koruyan, gözeten biri olmaktansa kendi heveslerinin peşinde dolaşmayı tercih eder.

"Baba-Kız" adlı öyküde evli ve çocuk sahibi bir adam, çocuğu henüz bir yaşındayken başka bir kadına âşık olur. Bu kadına olan duyguları o kadar güçlüdür ki onun peşinden yurtdışına çıkar. Yirmi yıl boyunca eşi ve çocuğu ile hiçbir şekilde iletişim kurmaz; onları kendi kaderlerine terk ederek sevgilisiyle birlikte seyahat ederek zevk ve sefa içinde yaşar. Eğlence dolu bir yaşamı olur. Öykünün bencil kahramanı sevgilisi tarafından terk edildiğinde bir eşi ve çocuğu olduğunu hatırlar ve ülkesine döner. Tesadüfen kızı ile karşılaşır fakat utancından ona babası olduğunu

söyleyemez. Çünkü onu çok seven eşini ve kızını terk etmiş onları tam yirmi yıl boyunca savunmasız, yalnız ve kimsesiz bırakmıştır. Çocuğunun babasız büyümesine sebep olmuştur.

“İrfan’ın Hikâyesi” adlı öykü ise Hikmet Feridun Es’in bencillik kavramına bakışını gösteren karakteristik bir öyküdür. Bu öykü uzun yıllardır tanışan fakat samimi olmayan iki arkadaşı anlatır. Öyküde bir kahramanın iyi niyetinin arkadaşı tarafından suiistimal edilmesinin yarattığı üzüntü dile getirilir. Fikret, bir işi için çok samimi olmadığı İrfan’ın evine gitmek zorunda kalır. O günden sonra garip bir şekilde onu kardeşi gibi sevdiğini söyleyerek neredeyse tüm zamanını onun evinde geçirmeye başlar. Gece, gündüz, İrfan evdeyken veya dışarıdayken yani herhangi bir vakitte, canı istediğinde eve gelir ve istediği kadar zaman geçirir. İrfan, onun arkadaşlık kurma ihtiyacı içerisinde olduğunu düşünerek evinde sürekli bir misafirin varlığına katlanmak zorunda kalır. Oysa işin iç yüzü çok farklıdır. Fikret, İrfan’ın karşı komşusuna âşık olduğu için sürekli İrfan’ın evine gelmektedir. Bu durumu da açık açık söyleyemediği için İrfan’ı çok sevdiğini, onu sürekli görmek istediğini söyler.

Öyküde, Fikret’in bencil kişiliği İrfan’ın evinde verdiği rahatsızlıklarla ortaya çıkar. İrfan, uzun yıllardır yalnız yaşadığı için, evinde onunla birlikte kalmaya alışması kolay olmaz. Üstelik evinde sürekli bir misafir vardır. Bu onun çalışmalarını, arkadaşlarıyla görüşmelerini, yaptığı özel programlarını olumsuz etkiler. Uzun bir zaman hayatını evindeki misafire göre ayarlamak zorunda kalır. Yaşadığı bu sıkıntılar da Fikret’in umurunda bile değildir. İrfan’ın evi sayesinde tanışıp, arkadaşlık kurduğu kadınla evlenir. Evlendikten sonra kardeşim gibi seviyorum dediği arkadaşının ziyaretine bir defa olsun gitmez. Hatta onu düğününe bile çağırmaz. Evlenip, İrfan’ın evinin karşısına yerleşir. İrfan, onun komşusuyla evlendiğini o zaman öğrenir. İki arkadaş balkonda göz göze gelirler ve Fikret zoraki bir selam verir. Tesadüfen gerçekleşen bu karşılaşma olmasa İrfan’ı bir daha hatırlamayacaktır bile.

Fikret, İrfan’ı çok sevdiğinden ona ne kadar değer verdiğinden bahsederek evini kullanmış; sonrasında ona haber vermeden ortadan kaybolmuştur. İrfan, evine sürekli vakitli vakitsiz gelmesine ses çıkarmamış ona karşı kötü bir sözü veya kaba bir davranışı olmamıştır. Fikret’in arkadaşı konusundaki bu hassasiyeti onun bencilliğiyle karşılık bulmuştur. Kendi istek ve arzuları yüzünden arkadaşını huzursuz etmiş; en kötüsü onun iyi niyetini çıkarları için kullanmıştır.

“Çörekler” adlı öyküde de bencillik benzer bir arkadaşlık ilişkisinde ortaya çıkar. Bu öyküde bencilliği ve şanssızlığı yüzünden birçok aksilik yaşatan bir kahramanın yakın arkadaşı anlatılır.

Öyküde arkadaşının istek ve ihtiyaçlarını gözetmeyen biri konu edilerek bencilce bir tutumun ne kadar gurur kırıcı olabileceği gösterilir. Garip bir şekilde yanındaki insanların ve kendisinin sürekli aksilik yaşamasına neden olan Ahmet, birçok sıkıntıyı beraberinde taşır. Özellikle en yakın arkadaşının insanların önünde küçük düşmesine, birçok isteğinin engellenmesine sebep olur. Sakar, düşüncesiz, bencil ve şanssız bir gençtir. Öyküde onun sakarlığı ve şanssızlığı yüzünden yol açtığı aksilikler kabul görürken, bencilliği yüzünden yol açtığı aksilikler eleştirilir. Şanssızlık ve sakarlık tahammül edilen şeyler olarak gösterilirken bencillik tahammül edilmeyen bir davranış olarak yansıtılır. Ahmet’in en yakın arkadaşıyla ilişkisinin bitme sebebi olur.

“İki Arkadaş” adlı öyküde ise bir arkadaşlığın garip sebebi anlatılır. Bu öyküde de oldukça bencil bir yaklaşım söz konusu edilmiştir. Pakize ve Cavidan hiçbir gün hatta hiçbir saat birbirlerinden ayrılmamış yakın arkadaşlardır. Cavidan güzel bir kızdır, giyinmesine dikkat eder ve sıcakkanlıdır. Pakize ise cüce denecek kadar kısa bir boya ve küçücük gözlere sahip çirkin bir kızdır. Üstelik kısa boyuna rağmen dikkat çekecek kadar büyük ayakları vardır. Güzel olan Cavidan’ın sürekli çirkin Pakize ile dolaşmasının ilginç bir sebebi vardır. Aralarındaki ilişki uzaktan bakınca güzel bir arkadaşlık gibi görünür ancak iç yüzü oldukça çirkindir. Burada da kahramanlardan biri diğerini kendi istekleri doğrultusunda kullanır. Cavidan’ın Pakize’yle dolaşmasının tek sebebi onun yanında olduğundan daha güzel görünmesidir. Cavidan, Pakize’nin yanında dünyanın en güzel kadını gibi görünür ve onu gören her erkek güzelliğine hayran kalır. Ancak bu erkekler onunla baş başa kaldığında bu sihir bozulur. Hatta çirkin arkadaşı ile beraber görünen kahraman o yokken çirkin olarak görülür. Bu, Cavidan’ın arkadaşlığının altındaki bencil sebeptir.

“Evlenmek” hikâyesi bencilliği sebebiyle arkadaşının evlenmesini sağlayan bir genci anlatır. Hikâyede ailesinin zorlamasıyla bir genç kızla tanışan adam, ailesinin baskısından kurtulabilmek ve kızı başından savabilmek için onu yakın arkadaşıyla evlendirir.

Bencillik, Hikmet Feridun’un öykülerinde genellikle rahat bir hayat sürebilmek için kişilerin etrafındaki insanları düşünmemesi şeklinde anlatılır. Kahramanların hayatlarıyla ilgili bir tercih söz konusu olduğunda fedakâr olmak yerine bencil olmayı tercih ettiklerini görüyoruz. Bu bencillik önemsizmiş gibi gözükse de bazı hikâyelerde telafisi mümkün olmayan hasarlara yol açar. Yazar ise bu durumlar karşısında iyi ya da kötü gibi bir değerlendirme yapmaktan kaçınır; okuyucunun karar vermesini ister.

2.2.10. İLETİŞİM ÇATIŞMASI, YANLIŞ ANLAŞILMA

Toplumsal bir varlık olan insanın en önemli özelliklerinden birisi de kendi cinsiyle ilişki kurması, duygu ve düşüncelerini bir diğerine aktarmasıdır. İnsanın bu özelliği onda var olan iletişim yeteneği ile ilgilidir. Bir kişiden diğer kişi veya kişilere bilgi duygu ve düşüncelerin aktarılması demek olan iletişim, çağlar boyu insanların birbirleri ile etkileşimde bulunmalarını, kültürlerini, uygarlıklarını geliştirmelerini sağlamıştır.

İletişim toplumsal ve örgütsel faaliyetlerin sürdürülmesi; insanın kendisini sosyal bir varlık olarak hissetmesi ve ifade edebilmesi için zorunludur. İnsan çevresi ile iletişim kurarak yaşar. Bildiklerini, duyduklarını, olaylar hakkında yorumlarını ve duygularını çevresindeki insanlara aktarmak ve aynı zamanda diğer insanların bilgilerini, olaylar üzerindeki yorumlarını, hissettiklerini öğrenmek ihtiyacındadır. Onun her davranışı konuşması, gülmesi, hiddetlenmesi, başkalarını dinlemesi, duruşu, yürüyüşü jestleri, hatta suskunluğu bile bir anlamda kendini ifade etmesi, bu davranışlarıyla içinde yaşadığı çevre ile iletişim içinde olmasıdır. Kısaca; insanın kendi varlığını hissetmesi için bir ihtiyaçtır.

İletişim bir simgeleme gücüdür. İnsanların duygularını düşüncelerini fikirlerini simgeler, semboller kullanarak ifade eder. Bu, insanların birbirleriyle olan amaçsız etkileşimlerinden çok

mesajın kaynaktan hedefe bilinçli bir şekilde aktarılmasıdır. İletişimsizlik ise aktarılan sembol veya mesajın alıcı tarafından anlaşılması ya da yanlış anlaşılması demektir. Mesajı gönderen ile alanın, ortak anlamlı kavram ve sembol kullanmadığı zamanlarda ortaya çıkan durumdur.

Hikmet Feridun'un eserlerinde yer alan iletişim çatışması, gönderici konumundaki kişinin gönderdiği işaret ve sembolleri, alıcı konumundaki bireyin yeterince algılayamamasından ileri gelir. Bu durum, öykülerdeki ortak çatışma sebeplerinin başındadır. Konunun ele alındığı 14 adet öykü bulunmaktadır. Öykülerde genel olarak bir birine ilgi duyan, birbirinden hoşlanan kişiler arasında yaşanan yanlış anlaşılmalara yer alır. Bu durumun ortaya çıkmasındaki en büyük neden kişilerin ifade problemidir. Duygu ve düşüncelerini açık ve net ifade edemeyen kişiler yanlış anlaşılmalara, iletişim problemlerine sebep olur.

İletişimsizlik odaklı öykülerinin alt yapısını sosyal gerçeklik ve değer olgusu, oluşturmaz. Öykülerde kavram kargaşası nedeniyle anlaşılama ve ifade probleminden ziyade sadece basit yanlış anlamalar veya ön yargı kaynaklı problemler anlatılır. Yazar, bu konuyu anlatırken de kavramın kökenini ve felsefi alt yapısını düşünmemiş günlük hayatta sık yaşanan basit iletişim hatalarına yer vermeyi tercih etmiştir.

Kahramanlar, aynı kültürü, çevreyi paylaşımlarına ve aynı dili konuşmalarına rağmen, yine de iletişim çatışması içindedirler. Burada dikkati çeken bir unsur da yazarın birçok öyküsünün yurtdışında geçmesidir. Kahramanların yurtdışında herhangi bir iletişim problemi yaşamadıkları görülür. Onlar ne yurtdışında oldukları anda ne de uzun yıllar orada yaşayıp ülkeye geri döndükleri anda sorun yaşamazlar. Öykülerde geçen ülkelerde yabancılarla yerliler arasında iletişim çatışması yaşanmamaktadır. Genel kanı, birbirini tanımayanların tanıyanlara oranla daha az iletişim kurabilecekleri şeklinde olmasına rağmen öykülerde tersi durum mevcuttur. Yazar, iletişim sorununu bu ülkede yaşanan bir problem olarak anlatır.

Özellikle de sevgililer arasında geçen yanlış anlaşılmalara yer verir. Aile içinde veya toplumsal alanda yaşanan iletişimsizlik çok nadirdir. Az sayıda olan aile içi iletişimsizliğin geçtiği öykülerde bu çatışmanın sorumlusu olarak kadınların, aile fertleri dışında yaşanan iletişimsizlikte ise erkeklerin ön planda olduğu görülür. Yazar, yaşanan bu iletişim problemini de komik bir dille anlatır.

“Çalınan Eşarp” öyküsünde anlatılan yanlış anlaşılma ciddi boyuttadır ve olumsuz sonuçlara yol açar. Evli bir çift pastanede otururken kadın, yan masadan kalkan başka bir kadının boynunda kendi eşarbını görür. Kocasına eşarbının çalındığını ve onu geri getirmesi gerektiğini söyler. Karısı, ısrarlı bir şekilde eşarbını isteyince adam da pastaneden çıkan eşarplı kadını ve onun iri yarı kocasını takip etmeye başlar. Amacı eşarbu tekrar görüp karısına ait olup olmadığından emin olmaktır. Bu nedenle gözlerini kadından ayırmadan, onun etrafında dolaşır. Bu durum eşarplı kadının kocası tarafından fark edilir. Uzun bir süre devam eden bu takip, eşarplı kadının kocasını hayli rahatsız eder. Sonunda sinirlerine hâkim olamayan adam, onları takip eden kahramanı bir güzel döver. Kahraman dayak yediği esnada kadının boynundaki eşarbu yakından görme fırsatı bulur, eşarp karısının eşarbına çok benzemekle beraber onunki değildir.

Gecenin sonunda yüzü gözü şişmiş, mosmor bir halde eve geri dönen kahraman, düşüncelerini açıkça paylaşmadığı için dayak yiyerek cezalandırılmış olur. Oysa eşarbu çalındığını düşündüğü anda gidip nazikçe sormuş olsa veya bir bahane bularak konuşmalarını

sağlayarak eşarbin kendilerine ait olup olmadığını öğrenmiş olsaydı bu tür bir yanlış anlaşılmaya mahal vermeyebilirdi.

İletişim, bir bilgi, paylaşımıdır ve bireylerin kendilerini ifade edebilme ve bunu diğer bireylere dinletme ihtiyacı sonucunda ortaya çıkar. İnsanlar bunu yaparken bir ifade aracı olarak sadece dili kullanmazlar. Elbette ki iletişim eyleminde, dil, dilin kullanımı ve kültürel boyut, birincil öneme sahiptir. Ancak beden dili, jest ve mimikler de duygu ve düşünceleri ifade etme konusunda dili destekleyen, iletişimi güçlendiren önemli unsurlardır. Zaman zaman sadece bu tür jest ve mimiklerin yani görüntülü iletişimin olmaması, iletişimin tek boyutlu sadece sözlü gerçekleştirilmesi ciddi sorunlar ortaya çıkarabilmektedir. Yazar, bu durumu “Bakkaldaki Telefon” adlı öyküde dile getirir. Öykü, yeni tanıştığı kızla telefonda konuşmak üzere sözleşen Şevki'nin yaşadığı iletişim daha doğrusu ifade problemini anlatır.

Şevki, yeni sevgilisiyle yüz yüze pek görüşmemekte, onunla sadece telefonda konuşabilmektedir. Evinde telefon olmadığı için de sevgilisini bakkalın telefonuyla arar. Şevki, sevgilisiyle sadece telefonla iletişim kurabildiği için bu konuşmaların hepsine çok özenir. Söyleyeceği her sözü inceden inceye düşünür. Hatta güzel iltifatlar bulabilmek, sözlerini güzelleştirmek ve etkili kılabilmek için roman inceleyip bulduğu güzel sözleri sıralı bir şekilde kâğıda not eder. Bu sözleri 15-20 kez tekrar ederek, iyice ezberler. Öykü, Şevki'nin bu kadar özenerek hazırlandığı bir telefon konuşmasının yanlış ifadelerle bambaşka sonuçlara ulaşmasını anlatır.

Kahraman sevgiliyle sözleştiği konuşma saati gelince aceleyle evden çıkıp telefon açabileceği bir bakkala gider. Sohbet esnasında tam ona iltifat edecekken bakkaldan içeri bir kadın girer. Bakkalla mercimek konusunda kavga etmeye başlar. Şevki, o sırada sevgilisi Ayşe'nin gözlerinin neye benzediğini söylemek üzeredir. Bakkaldaki tartışmadan o kadar etkilenir ki yanlışlıkla Ayşe'nin gözlerinin mercimeğe benzediğini söyler. İltifat beklerken hakaretle karşılaşan Ayşe, neye uğradığını şaşırır. Şevki, bu yanlış anlaşılmayı telafi etmek için defalarca özür diler. Tam onun gönlünü almış ve saçlarıyla ilgili bir iltifat söyleyecekken içeriye bu defa bakkalın karısı girer ve yine bir tartışma başlar. Bu defa da konu çalı süpürgesidir. Çıkan tartışma yine Şevki'nin dikkatini dağıtır; bu defa da Ayşe'nin saçlarını çalı süpürgesine benzetir. Ayşe bu defa çok sinirlenir, Şevki'ye teessüf eder. Bakkal da o esnada karısının ne kadar geveze olduğundan bahsetmektedir. Şevki bu defa da telefonda konuşmakta olan Ayşe'ye geveze der. Bu da istemsiz çıkmış bir sözdür fakat Ayşe, daha fazla dayanmadığı için telefonu kapatır.

Öykü de Ayşe ve Şevki arasında dış kaynaklı da olsa bir iletişim problemi yaşanmıştır. Yazar, sözlü iletişimin bazı durumlarda yeterli olmayacağını, yanlış anlaşılmalara mahal verebileceğini gösterir. Şevki, Ayşe'ye karşı hissettiği güzel duyguların hiçbirini anlatamamış, üstelik bir de yanlış anlaşılmıştır. Ayşe'yle yüz yüze görüşmüş olsaydı şüphesiz, sözlerini izah etmek zorunda kalmayacak, içinde bulunduğu durum Ayşe, tarafından anlayışla karşılanacaktı. Bakkalda sürekli içeri giren çıkanın Şevki'nin dikkatini dağıtması zaten çok heyecanlı olan kahramanın elini ayağına dolamış, kurdukları iletişimin kısır ve açıklamaya muhtaç olması da ilişkilerini ayrılık noktasına getirmiştir.

Öyküde Şevki'nin hislerini anlatabilmek için edebi eserlerden faydalanmaya çalışması da kahramanın bir ifade çabası içinde olduğunu gösterir. Bir aktarım aracı olarak edebiyatın dil ve anlatım olanaklarında faydalanmaya çalışmış, kullandığı dili zenginleştirerek Ayşe'yle

etkileşimini canlı kılmak istemiştir. Çünkü dilin zenginliği, kurgusal yapısı, düşünme biçimini etkilemekte, ona yeni boyutlar katmakta, olayları, kavramları yorumlamada, duyguların farkına varmada ve bütün bunları olduğu gibi ifade etmede, yani bir başkasına aktarmada, toplumsal ve kültürel yaşamı zenginleştirmede önemli katkılarda bulunmaktadır. Kahramanın bunca çabadan sonra, hiç istemediği ve günlerce hazırlık yaptığı hâlde bu şekilde sonuçlanan bir olay yaşaması iletişimin, dış faktörlerden çok etkilendiğini, tek boyutlu(sadece sözlü) bir şekilde gerçekleştirildiği zaman da bu dış etkiye karşı koyamadığını gösterir.

Bir mesajın alıcı tarafından doğru yorumlanabilmesi için açık ve anlaşılır olması gerekir. Mesaj, üstü kapalı ve yoruma açık bir şekilde gönderilirse alıcı tarafından yanlış yorumlanabilir ve dolayısıyla iletişim problemine sebep olabilir. Aynı zamanda bir mesajı almak, yorumlamak veya bir mesaj göndermek, kişinin eğitimi, bilgi ve kültür birikimiyle yakından ilgilidir. Aynı şekilde kişilerin beklentileri de ilişkilerde ve toplumsal yaşamın her alanında (ev, okul, iş yeri, kamu alanları vs.) iletişim için çeşitli sıkıntılara yol açabilmektedir. Yazar bu duruma “Telgraf” adlı öyküsünde yer verir. Eksik gönderilen bir mesaj yanlış yorumlanır. Gece ansızın gelen bir telgrafla uyanan genç adam, ertesi gün misafiri geleceğini öğrenir. Telgrafi çeken kişi sadece adını yazmış, isminin yanına kendini tanıtabilecek herhangi bir sıfat eklememiştir. Dolayısıyla kahraman gelecek misafirin kim olduğunu düşünmeye başlar. Telgraftaki ismin uzun zamandır unuttuğu biri olduğuna karar verir ve gelen mesajı kendi istek ve arzuları doğrultusunda yorumlar. Biraz düşündükten sonra telgrafın üç yıl önce ayrıldığı sevgilisinden geldiğine hükmeder. Sabaha kadar evi temizler ve onun için ikramlar hazırlar. Sevgilisi ile geçireceği aşk dolu gece, birden bire hayatına renk katmış, coşku ve eğlenceyi de beraberinde getirmiştir. Ertesi sabah acil bir işi çıktığı için eve biraz geç gelmek zorunda kalır. Yolda mahcup bir güveyin ilk gece heyecanını hisseder. Evde onu büyük bir sürpriz beklemektedir. Gelen eski sevgilisi değil sütünesidir.

Burada hem mesajın anlaşılır bir şekilde yazılmaması hem de alıcının beklentisi yanlış anlaşılmaya sebebiyet vermiştir. Bir şeyin gerçekleşmesi çok isteniyorsa ortaya çıkan her şey beklenen durum lehine yorulabilir. Kimliği belirsiz bir telgrafın eski sevgiliye yorulması kahramanın hemen onunla ilgili, hayallere dalması bu kadını çok arzuladığını gösterir. Kahraman, sütünesini ve onun ziyaret ihtimalini aklına bile getirmemiştir. İçindeki arzu; onun objektif düşünmesini engelleyerek çatışmaya sebep olmuştur. Sütüne de sadece adını yazıp kim olduğuyla ilgili net bilgi vermeyerek bu çatışmadaki rolünü üstlenmiştir.

Büyük önemi olan iletişimde zaman zaman sıkıntılarla veya engellerle karşılaşılması, gündelik yaşamda bir takım sorunlar yaratmakla kalmayıp, gelecekteki düşünce ve eylemlere de etki etmektedir. Bu problem “İşaretler” adlı öyküde telafi olmayan bir şeye yol açar. Öykünün başkahramanı Naciye, kıskanç biridir. Nişanlısının başka bir kadınla ilgilenme ihtimali bile onu çıldırtmaya yeter bir sebep olarak anlatılır. Naciye'nin nişanlısı bir apartman dairesinde yaşamaktadır. Komşularından biri ise zengin, kırk yaşlarında bir kadındır. Çok bakımlı ve güzel olan bu kadının kendinden yaşça küçük gençlerle flört etmekten hoşlandığını bilen Naciye, bu durum yüzünden sürekli tedirgindir. Kadının nişanlısının aklını çeceleğinden korkar ve bu konuda onu defalarca uyarır.

Nişanlısının evine ziyarete gittiği bir gün balkonda beraber otururlar. Birdenbire nişanlısı kızarıp bozarmaya başladığını fark eden Naciye, neden böyle davrandığını merak edip etrafa baktığında karşıda oturan zengin kadının nişanlısına el kol hareketleri yaptığını görür. Bu görüntü Naciye'nin nişanlısı tarafından aldatıldığını düşünmesine yeter. Aldatıldığını düşünen Naciye,

nişanlısının konuşup durumu izah etmesine müsaade etmeden ondan ayrılır ve evi terk eder. Gözünü öfke kapladığı için konuşmasına bile müsaade etmez. Oysa durum hiç de zannettiği gibi değildir. Nişanlısının balkonundaki çamaşır ipi koptuğu için çamaşırları yere düşmek üzeredir. Karşıdaki kadın da ona bu durumu anlatmaya çalışmıştır. Naciye, çok sinirlendiği için nişanlısını hem sözle hem de fiziksel olarak hırpalır. Oldukça fevridir. Karşıdaki kadınla ilgisi olmayan nişanlısından hiç yoktan bir sebep yüzünden ayrılır.

Bu öyküde olduğu gibi yanlış iletişim telafisi mümkün olmayan şeylere sebebiyet verebilir. Küçük bir yanlış anlaşılma, büyük bir hataya dönüşebilir. “Lacivert Kravatın Esrarı” adlı öyküde de yine aldatıldığını düşünerek sevgilisinden ayrılan adamın uzun zaman bu üzüntüyü yaşayışı dile getirilir. Cemil 35 yaşındayken Zehra adında dul bir kadına tutku derecesinde âşık olmuş ve tüm hayat boyunca sadece bu kadını sevmiştir. Bir gün büyük bir aşkla bağlı olduğu Zehra’nın evine sürpriz yapmak niyetiyle her zaman gittiği vakitten daha erken gider ve masanın üstünde bir kravat ve gömlek görür. Aldatıldığını düşünen Cemil olayı öğrenmeden, içeri gidip ne olduğunu görmeden evi terk eder. Zehra’yla konuşmadan aralarındaki ilişkiyi bitirip, olabildiğine ondan kaçır. Aldatılmayı gururuna yediremediği için de aşktan ve hayattan iğrenir, yirmi yıl boyunca yalnız yaşar. İzini kaybettirmek için yıllarca seyahat eder. İçindeki öfke ve sinir dindiğinde aradan yirmi yıl geçmiştir. Son kez Zehra’yı görüp konuşmak ister. Zehra’nın da davetli olduğu bir düğüne gider. Düğüne gittiğinde aslında ne büyük bir yanılmanın içinde olduğunu yıllarca boş yere kendini üzdüğünü görür. Zehra ona yıllar önce hediye etmek için aldığı gömleği ve kravatı verir. Bu Cemil’in yirmi yıl önce masanın üstünde gördüğü kravatır. Kahraman bir ömrün pişmanlığını hissederek düğünden döner.

Bir yanlış anlaşılma yirmi yıla ve birçok acıya sebep olmuştur. Cemil yaşadığı ayrılığı unutamamış ve uzun yıllar evini, ülkesini terk edip diyar diyar gezmiştir. Aşkı büyük olduğu için acısı da o denli büyük yaşanmış yıllarca yaşadığı acıyı unutmak için herkesten ve her şeyden hatta kendisinden bile kaçmıştır. Zehra’nın yaşadığı ayrılık ise çok daha üzücüdür. Ortada hiçbir sebep yokken sevdiği adam tarafından ansızın terk edilir. Üstelik sevgilisine o kadar sadıktır ve onu o kadar sevmektedir ki yirmi yıl sonra onu terk etmesine rağmen kızgınlık duymadan yıllar önce ona aldığı hediyeleri verir. Öyküde yanlış anlaşılmanın ne kadar tahrip edici olduğu ve kişilerin hayatlarını alt üst edebileceği vurgulanır. İstenmeyen bir ayrılık yaşanmış ve bu ayrılık her iki kişinin de hayatını derinden etkilemiştir.

Aynı durum “Çikolata” adlı öyküde de anlatılır. Abisini iş yerinde ziyarete giden kız, bir müddet onu beklemek zorunda kalır. Abisini beklediği esnada onun paltosunda bir çikolata olduğunu görür ve çikolatayı yer. Çikolata paketinin içine de oldukça samimi sözler yazar, ona duyduğu sevgiyi öpücükleriyle dile getirir ve tekrar paltonun cebine koyar. Abisi bir arkadaşı ile beraber içeri girer. Ferhunde abisinin arkadaşı Adnan’dan çok hoşlanmaktadır ancak Adnan nişanlı bir gençtir. Adnan ve abisi ile bir müddet sohbet ederler daha sonra Adnan içerdeki paltoyu giyerek dışarı çıkar. Ferhunde, çikolatanın Adnan’a ait olduğunu anlar ancak ses çıkaramaz. Bu olaydan bir hafta sonra Adnan’ın nişanlısından ayrıldığını öğrenir. Nişanlısı Adnan’dan çikolata istemiştir. Çikolatayı paketletip cebine koyan Adnan, hiçbir şeyden haberi olmadığı için gönül rahatlığıyla onu sevgilisine verir. Çikolatanın içindeki notu gören kadın aldatıldığını düşündüğü için ayrılmaya karar verir. Olayın iç yüzünü öğrenmemiştir. Oysa sorun konuşularak halledilebilecek bir meseledir.

İletişim krizinin ortaya çıkmasında en önemli nedenlerden birisi de, kişiler arasındaki ön yargılardır. Özellikle bu öykülerde birbiri ile iletişim problemi olan kişilerin birbirine karşı devamlı aldatılacakları yönünde bir önyargı içinde olmaları dikkat çekicidir.

Hikmet Feridun, diğer birçok konuyu olduğu gibi yanlış anlaşılmayı da aşk için bir sebep olarak anlatmıştır. Yazara göre hayattaki her şey duygusal bir ilişkiye sebep olabilir iletişimsizlik bile. “Çiçekçi” öykü kahramanı Ziya, sürekli kitap okuyan; sosyal yönü zayıf biridir. Hayatında sadece kitapları vardır. Evindeyken ya kitap okur ya da kitap okumaktan yorulduğu zamanlar balkona çıkıp dinlenir. Kahraman balkona çıktığında karşı dairede oturan bir kadınla karşılaşır. Bir gün karşı komşusu onu balkonda görünce hızla kapıyı kapatıp içeri girer, arkasından da hizmetçisi bir buket çiçekle bir mektup getirip ona verir. Bu çiçekler karşı dairedeki kadına gönderilmiştir, ancak mektubun üzerinde isim yoktur sadece aynı apartmandan biri olduğu yazılıdır. Bunu gören kadın çiçekleri sürekli balkonda karşılaştıkları için Ziya’nın gönderdiğini düşünmüş ve sert bir şekilde de geri iade etmiştir. Anlayamadığı bir olay dâhil olan kahraman, bir süre sonra kadının kendisiyle karşılaşır. Bu defa kadının kendisi elinde yine bir buket çiçekle gelir ve sert bir şekilde çiçekleri Ziya’ya verip döner. Kadın çiçekleri onun gönderdiğine o kadar emindir ki açıklama yapmasına bile izin vermez. O ana kadar çiçeklerle ilgisi olmayan Ziya, kadının bu sert tavrından ve güzelliğinden etkilenir. Bu defa bilerek ve isteyerek kendi bir buket gönderir. Kadının yine iade edeceğini düşünür fakat düşündüğü gibi çiçekler geri gelmez. Bunun üzerine kahraman, artarda çiçek göndermeye başlar. Kadınla balkonda karşılaşınca selamlaşırlar ve derken aralarında bir ilişki doğar, nişanlanırlar.

Öyküde kadın Ziya’ya olayı gerçekleştirip gerçekleştirmediğini sormadan sadece zanlarıyla hareket eder. Ziya ise kendini savunmak adına açıklama yapmaz. Dolayısıyla aralarında doğan iletişim problemi bir ilişkinin gelişmesine sebep olur. Bu öyküde Ziya’nın kadınlarla ilgili düşünceleri de önem arz etmektedir. Ziya, kadınları bilmeceye benzetir, onları anlaşılmaz bulur. Ona göre en ağır kitabı anlamak bile bir kadını anlamaktan kolaydır. Onun duygusal ilişkilerden uzak durmasının, kadınlara karşı mesafeli davranmasının sebebi de budur. Bu da karşı cinsle yaşanan ciddi bir iletişimsizlik sorunu olduğu sonucunu doğurur.

Yanlış anlaşılma zannedilen şeylerin doğruluğuna inandıkça boyut değiştirebilir. “Çapkın Yolcu” öyküsünde bilinmeyen bir durum karşısında yapılan tahminlerin yarattığı olumsuz durum işlenir. Bir gemi yolculuğu esnasında yaşlı bir adamla aynı kamarayı paylaşan adam, kamara arkadaşının geceleri kamaraya gelmemesini onun çapkın biri olmasına bağlar. Gemideki diğer yolcularla bu düşüncelerini paylaşınca, yaşlı adam tüm gemide “Çapkın Yolcu” olarak anılmaya başlar. Daha sonra yaşlı adamın kimliğini saklayan bir prensin kâtabi olduğu ve yanında önemli evraklar olduğu için başka birinin yanında uyumadığı öğrenilir. Bu durum yaşlı adam için herhangi bir şeyi değiştirmez; o çoktan tüm yolcuların zihnine “çapkın ihtiyar” olarak yer etmiştir. Kamara arkadaşı onun odasına gelmeme sebebini öğrenebilecekken zanlarına göre hareket etmeyi tercih etmiş ve bir kişiyle ilgili yanlış bir kanaat uyanmasına sebep olmuştur.

Bazen de yanlış anlaşılma toplumsal bir kargaşaya neden olabilir, birçok insanın korkmasını, ürkmesini sağlayarak onların hayatlarını kısıtlayabilir. “Kapı Tokmağı” adlı öyküde, kendi kendine kapısı çalan bir ev anlatılır. Mahalle sakinlerinden biri, hakkında birçok söylenti olan ve tekin olmayan yer olarak nitelenen evin kapısının kendi kendine çaldığını görür. Hayretler içinde kalır ve hemen polis yardımı ister. Konak, garip olayların gerçekleştiği, uhrevi güçlerin olduğu bir mekân olarak değerlendirilir. Dolayısıyla da insanların korktuğu, varlığından

rahatsızlık duydukları bir yerdir. Konak hakkındaki söylentileri işiten polis hemen eve gidip bakar. Ancak sokağa girdikleri anda uzaktan çalan bir kapı sesi duyulmaya başlar. Yaklaştıkça bahsedilen kapı tokmağının kendi kendine kalkıp indiği ve yüksek bir ses çıkardığı görülür. Bu esnada evin sahibi gelir ve olayın iç yüzünü anlatır. Olayda büyük bir yanlış anlama daha doğrusu yanlış yorumlama söz konusudur. Ev sekiz odalı kocaman bir bina olduğu için yalnızca bir katı kullanılmaktadır. Evin beyi işi nedeniyle sürekli geç gelmektedir. Eşi ise hamiledir ve doktorlar rutubetten korunması gerektiğini söyledikleri için uzak bir odayı kullanmaktadır. Kadın hamile olduğu için kocası geldiğinde kapıyı açmak için üst kattan inmesi sorun olur bu nedenle de kapıyı hizmetçinin açması gerekmektedir. Ancak evin hizmetçisi sağırdır ve uykusu da çok ağırdır. Hizmetçiyi uyandırmak zor olduğu için onun ayağına bir ip bağlayıp ipi de kapının tokmağına geçirerek dışarı çıkarırlar. Adam eve geldiğinde ipi çekerek hizmetçiyi uyandırır ve içeri girer. Fakat hizmetçi çok hareketli uyuduğu için kapı kendi kendine çalıyor gibi görünür.

Bu öyküde de kişilerin bilemediği şeyleri anlama ve açıklama dürtüsü nedeniyle garip şeylere duyduğu inanç anlatılır. Sokaktan geçen adam, kapı tokmak sesinin nereden geldiğini anlayamadığı için dehşete düşer ve doğüstü bir olay olarak algılar. Kahramanın daha önce yaşadığı doğüstü bir tecrübe veya duyulan bir olay onu böyle bir inanışa sürüklemiştir. Bunun altında yatan sebep ise aynı içeriğe sahip dini hikâyelerdir. Kişi tanıdığı bildiği bir dünyada yaşadığı için kendisini güvende hissettiği dünyasının farklı bir yüzüyle karşılaştığı anda aynı tarz bir olayın kendi başına gelme ihtimalinden korkar. Bu korkusu nedeniyle de olayları yanlış yorumlar.

Genel olarak, yazar, yanlış anlaşılma ve iletişimsizlik konusunu duygusal ilişkiler çerçevesinde anlatır. Çiftlerin ön yargıları ve korkuları olumsuz durumların yaşanmasına neden olur. Kişiler, açıkça konuşamadıkları için birbirlerini anlayamamış, iletişimsizlik yaşamışlardır. Yazar genellikle bu konuyla ilgili sık rastlanamayacak örnekleri anlatarak konunun önemini vurgulamaya çalışır. Hem iletişim problemi yaşayan insanların ne kadar olumsuz etkilendiklerini hem de bu durumu bir avantaj haline getiren insanları dile getirir. Yanlış anlaşılma sonucu ortaya çıkan en kötü durum olarak dayak yeme ve sevdiğinden ayrılma anlatılır. Bunun haricinde ifade problemi, hayati öneme sahip bir olaya yol açmaz; fakat yine de istenmeyen bir durum olarak yansır. Yazarlar, bu toplumsal gerçeği yansıtırken okurlarına bazen hazır mesajlar verir, bazen de, onu düşünmeye yöneltmek için, gerçeği olduğu gibi yansıtarak olayı kısmen yoruma açık bırakır.

2.2.11. İHANET

İhanet, Hikmet Feridun'un öykülerinde sıkça karşılaşılan bir kavramdır. Onun kahramanlarının çoğu çapkın ve hovarda kişilerden oluşur. Bu nedenle kahramanlar bir gönülden diğerine koşarlar. Hayatlarına her an yeni birisi girebilir. Yeni giren bu kişi başka birinin varlığını engellemez. Dolayısıyla da ihanet sürekli yaşanan bir eylem olur. Bu konunun bir kısmı çapkınlık ve aşk başlığı altında incelendiği için burada sadece konuyu özetlemekle birkaç çarpıcı örnek vermekle yetineceğiz.

Erkekler için ihanet neredeyse günlük hayatın bir parçası şeklinde yaşanır. Onların ihanetleri garip bir davranış olarak değerlendirilmez. Hatta çok az öyküde yüceltilen bir durum

olarak bile anlatılır. Bir erkeğin eşine veya sevgilisine ihaneti, erkekler tarafından hoş karşılanır. Elbette ki olaydan etkilenen kadınlar, yani ihanete uğrayan kadınlar bu durumdan rahatsızdır fakat onlar da ihaneti değerlendirirken kararsızlık yaşar. Kimi öykülerde ihanet bir birlikteliğin bitmesine sebep olacak kadar önemli bir olay olarak anlatılırken kimi öykülerde ise alışılmış bir kavram olarak karşımıza çıkar. Dolayısıyla kadınların bu konuda ne düşündükleri tam olarak belli değildir. Öyküde dikkati çeken başka bir husus da ihanet eden erkeklerin çoğu Türk iken ihanet eden kadınların genelde yabancı uyruklu olmasıdır. Dolayısıyla ihanet Türk erkeklerine fazlasıyla yakıştırılan bir kavramken Türk kadınlarına yakıştırılmayan bir kavramdır. Çünkü ihanet eden kadın, erkekten farklı bir değerlendirmeye tabii tutulur ve farklı bir gözle görülür. Toplumda da aynı bakış açısı söz konusudur. İhanet eden erkekler toplum tarafından dışlanmaz, gariptenmezken kadınlar için durum ve düşünceler değişir. Karısına veya sevgilisine ihanet eden erkekler bu davranışlarını sadece hemcinsleriyle paylaşır. Haricinde başka birinin, aile fertlerinin yahut iş arkadaşlarının duymalarından rahatsız olurlar.

Erkeklerin ihanetleri hayal kırıklığına yol açarken kadınların ihanetleri daha kötü olaylarla sonuçlanır. Yani ihanet erkeklerde müsamaha gösterilen bir şeyken kadınlarda bu denli bir hoşgörüyü karşılanmaz. Bu tür davranışlar içinde bulunan erkeklerin gururları okşanırken kadınlar aşağılanır. Hafifmeşrep, kötü kadın olarak algılanır. Bu anlamda öykülerde kadının yaptığı çapkınlıklar yer almasına rağmen kadın ve erkek arasında büyük bir fark vardır. “Mukaddes Alet” adlı öyküde sevgilisi tarafından aldatılan bir adamın işlediği cinayet anlatılır. Burada ihanet olabilecek en kötü şekilde, ölümlü, cezalandırılır. Öykünün kahramanı kitap okumayı çok seven ve kitaplarına çok değer veren biridir. Bu nedenle sadece ona birçok şey öğreten, onun gözünü açan kitaplar değil kitap okurken kullanılan bütün aletler kutsaldır. Bu ilgisi nedeniyle kahraman işlemeli, kıymetli bir kitap açıcı alır ve bu eşyaya hayatı boyunca çok kıymet verir. Fikri adlı kahraman hayatı boyunca kitaplarla içli dışlı yaşar. Fakat bir gün genç ve güzel bir kadına âşık olur ve âşık olunca da çok sevdiği kitapları okumaya ara verir. Fikri'nin tutku ile bağlandığı kadın şehir şehir macera peşinde koşan bir bar artistidir. Etrafındaki insanlar Fikri'nin bu kadınla beraber olmasını istemez, onu doğabilecek tehlikelere karşı uyardırmaya çalışır. Kadın, çok çapkın ve hovarda biridir. Dolayısıyla Fikri'ye zarar verecektir. Aslında Fikri de kadının güvenilir biri olmadığını farkındadır ama ona duyduğu aşk, o kadar büyüktür ki kadının kötü huylarını bilmesine rağmen ondan ayrılmayı başaramaz. Sonunda korkulan olur; kadın Fikri'yi başka bir adamla aldatır. Sevdiği kadın tarafından aldatılan Fikri, bu durumu hazmedemez; çok severek aldığı ve her zaman en kıymetli eşyası olan kitap açıcısı ile kadını öldürür.

Kadın ihanetinin bedeli hayatla ödenecek kadar büyüktür, erkek ihaneti ise bununla eş oranda cezalandırılmaz ama yine de kişilere zarar verir. Bu zarar, genelde büyük çaplı bir kavga veya hafif bir tartaklanma olur. Bu durum başka bir öyküde eşini kaybetmek istemeyen bir adamın yaşadığı çaresizlik olarak anlatılır. “Çık Paraları!” adlı öyküde çapkınlık yapan bir adam, bir sokak çocuğu tarafından görülür. Çocuk evinde çamaşır yıkayan kadının oğludur. Henüz çok küçük yaşta olmasına rağmen, kabadayı tipli, ıslahevine girip çıkmış belalı bir çocuktur. Çocuk o günden sonra adamın yaptığı çapkınlığı karısına söylemekle tehdit edip sürekli para istemeye başlar. Adam gördüğü yerde ondan kaçmaya çalışır, işleri de kötü gütmeye başlayınca küçük çocuk onun için tam bir kâbus olur. Onun kaba ve pişkin tavırları karşısında çaresiz kalır. Ne çocuğu caydırabilir ne de korkutabilir. Annesi vasıtasıyla evini bulup karısına ulaşma ihtimali vardır. Adam ise karısından daha doğrusu karısının hiddetinden korkmaktadır. Adam, karısının

onu dövmesinden korkmaktadır. Aynı durum “Rozita” adlı öyküde de anlatılır. Yine çapkınlık yapan bir koca yakalanır ve karısı tarafından tartaklanarak cezalandırılır.

Duygusal ilişkilerde yaşanan ihanet, Hikmet Feridun’un öykülerinde birbirine benzer şekillerde ele alınmıştır. Yazarın birçok öyküsünde sadece kahramanların adı değişir ama aynı durumu yaşarlar. En fazla kişilerin medeni halleri değişiklik arz eder. Bir öyküde evli bir adamın ihaneti anlatılırken diğer öyküde nişanlısını aldatan birinin ihaneti, başka bir öyküde de sevgilisini aldatan adamın yaptığı ihanet anlatılır. Bu anlamda öykülerin sürekli birbirini tekrar ettiğini söyleyebiliriz.

Ancak Hikmet Feridun, bir öyküsünde ihanete farklı bir bakış getirir. Bu öyküde ihanet, sadece kadın-erkek ilişkisi çerçevesinde değerlendirilecek bir durum olmaktan çıkar aile fertlerine ihanet konu edilir. “Baba-Kız” adlı bu öykü karısını ve bir yaşındaki kızını terk ederek onlara ihanet eden bir baba anlatılır. Öykünün başkahramanı olan Hamdi, Mehlika’yla yirmi yıl önce evlenir ve bir kız çocuğu olur. Kızı bir yaşındayken başka bir kadına âşık olur ve evini terk edip sevgilisi ile beraber dünya turuna çıkar. Bu seyahati tam yirmi yıl sürer ve sevgilisinin ihanetiyle biter. Sevgilisi tarafından terk edilen Hamdi, yalnız kaldığı için İstanbul’a dönmek zorunda kalır ve yirmi yıl boyunca bir kez dahi görmediği kızıyla bir müzayede salonunda karşılaşır. Öykü baba-kızın dramatik karşılaşmasını anlatır.

Hamdi, evini ve kızını isteyerek terk etmiştir fakat yazar bu olayı dramatik bir üslupla anlatarak aslında Hamdi’nin duyarsız biri olmadığını kadınlara karşı zaafı olan zayıf karakterli biri olduğunu vurgular. Öyküde Hamdi ile karısının ve Hamdi ile sevgilisi Ferhunde’nin arasında yaşanan ihanete pek değinilmemiştir. Asıl anlatılmak istenilen baba ile kız arasında yaşanan ihanettir. Baba aile bütünlüğüne, aile kavramına dolayısıyla da kızına ihanet etmiş eski karısını ve kızını yıllarca aramamış, onları yüz üstü bırakmıştır.

Öykülerde ihanet genelde erkeklere has bir davranış olarak görülmüş yapılanlar küçük kaçamaklar olarak değerlendirildiği için eleştirilmemiştir. Bu da ihanet etme ihtimalinin erkeklerde yüksek olduğunu onların böyle bir teşebbüste bulunmaları için bir kadını sevmelerinin çok gerekli olmadığını gösterir. Bu nedenle kavramının erkekler tarafından sürekli canlı tutulduğunu söyleyebiliriz. Bunun haricinde yazar, bir öyküsünde aile fertlerine yapılan ihaneti anlatarak, bu kavrama farklı bir açıdan da yaklaşmıştır.

2.2.12. ALIŞKANLIK, BAĞIMLILIK

Hikmet Feridun, öykülerinde alışkanlıkların birçok farklı türüne yer verir. Bunların arasında sigara ve alkol kullanma olduğu gibi dürbünle etrafı seyretme, selam verme, konuşma, antika toplama gibi farklı türde olanları da mevcuttur. Yazar, alışkanlıkların, bağımlılıkların alışılmış türlerinden ziyade kişilerin karakter özellikleri sebebiyle oluşan değişik türde olanları anlatır. Alışkanlık ya da bağımlılık haline gelmiş olan bu tür şeylerin hayata etkilerini incelemeye çalışır.

Yazarın yer verdiği alışkanlıklar pek karşılaşılmamış türlerdir. Aşk temasının işlendiği öykülerin çoğunda karşımıza değişik türde alışkanlıklar çıkmaktadır. Bu alışkanlıklar duygusal

ilişkiler sonucu kazanılır. Hikmet Feridun'un aşkı konu aldığı öykülerde erkeklerin kadınlara olan ilgisi genelde bir bağımlılık şeklinde işlenir. Kadın erkek arasındaki ilişki, hayata ait bir süreç değil de özellikle erkekler için olmazsa olmaz niteliğinde bir durumdur. Genelde öykü kahramanlarının en büyük zaafı kadınlardır. Dolayısıyla da onlarla birlikte olmak vazgeçilemeyen bir ihtiyaç halinde algılanır. Bu nedenle öykülerde en çok anlatılan alışkanlık türü kadınlara olanıdır.

“ Kadın ve Sigara” adlı öykü bağımlılık yapma konusunda kadınlarla sigarayı aynı kefedede değerlendirir. Kadın tutkusunu bir bağımlılık olarak gösterir. Öykü kadın ve sigara tiryakisi bir adamın bu tiryakiliğinden kurtulmak için yaptıklarını anlatır. Öykünün en önemli kişisi olan Ekrem, sevgilisi Pakize'ye ve sigaraya bağımlıdır. Pakize “Cüzdan kurdu” olarak tanınan yanındaki erkeklerin parasını harcayan bir kadındır. Pakize, Ekrem'le birlikteyken içki ve sigara tüketilen yerlere giderek su gibi para harcar. Bu durum, hem Ekrem'in ekonomisini sarsmakta hem de sağlığını olumsuz etkilemektedir.

Maddi olarak sarsılmaya başlayan Ekrem, aynı zamanda kalp problemi de yaşamaya başlar. Bir kalp krizi geçirir ve bu nedenle sigarayı bırakmak zorunda kalır. Sigara bırakma sürecinde sürekli fındık fıstık gibi çerezler yiyen kahraman, kolaylıkla bu tiryakiliğinden kurtulur. Aynı şekilde Pakize'ye olan tiryakiliğinden de kurtulması gerekmektedir. Bu defa fındık fıstık yerine Lemana adlı bir kadını kullanır. Ekrem, Pakize'yi görmek istediği, özlediği zamanlar, sıcakkanlı bir kadın olan Lemana'a gider. Lemana ile kırlarda gezmek ona Pakize ile güdültülü, içkili yerlerde olmaktan daha çok huzur verir. Fındık fıstık yiyerek sigaradan kurtulan Ekrem, kayısı şekerine benzettiği Lemana'la gezerek de Pakize'den kurtulmuş olur. Her iki tiryakiliğini de bırakır.

Bu öykü kadınlara olan ilginin bir bağımlılık, büyük bir alışkanlık olarak algılandığını gösterir. Aynı zamanda kadınlara duyulan bu ilgi başka alışkanlıkların oluşmasına da sebep olur. Hikmet Feridun'un birçok öyküsü, dürbünle insanları gözetleyen kahramanları anlatır. Bu gözetlemenin amacı bazen eğlenmektir ama büyük oranda güzel kadınları görme isteğidir.

“Dürbün” adlı öyküde dürbün kullanma alışkanlığı anlatılır. Öykünün başkahramanı Fikret'in evinde bir dürbün unutulur. Fikret'in gözleri zaten çok net görmemektedir. Kahraman, bu dürbünle önceleri hayal meyal gördüğü nesnelere ayrıntılarını görme şansı yakalar. Dürbün Fikret'in uzun zamandır hayal meyal gördüğü ve çok merak ettiği bir kadını görme fırsatı da verir. Oldukça güzel olan bu kadın, Fikret'in bu davranışına gülümseyerek karşılık verir. O günden sonra Fikret'in tek eğlencesi bu dürbün olur. Her akşam balkondan güzel komşusunu seyrederek. Bu davranış gittikçe büyüyen ve Fikret'in hayatını kaplayan bir alışkanlık haline gelir. Fikret hoşlandığı kadını gözetlemek haricinde bir işle uğraşamaz olur. Dürbünün sahibi onu geri istediğinde ise çok önemli bir uzvundan ayrılmış gibi hisseder. Dürbünsüz duramayacağı için de hemen bir yenisini alır.

Öykülerde alışkanlıklar kolay vazgeçilemeyen şeyler olarak anlatılır. Kişiler rahatsız oldukları halde kurtulmayı başaramazlar. “Kavanoz Balığı Okyanusta” adlı öyküde bu tür bir alışkanlık anlatılır.

Kenan oldukça kıskanç bir kadın olan Nuriye ile evlidir. Nuriye'nin bu kıskanç ve kavgacı yönü yüzünden yirmi yıldır devam eden beraberliğinde Kenan, hiçbir zaman istediği gibi hareket

edememiş; kendini her zaman kavanozda sıkışıp kalmış bir balık gibi hissetmiştir. Nuriye, o kadar kıskançtır ki Kenan'ın yarım saat dahi dışarıda vakit geçirmesine izin vermez.

Bir kavanozda hapsediğini düşünmeye başlayan kahraman, yirmi yılın sonunda ayrılmaya karar verir ve okyanusun engin sularına koşar. Kendini avare ve başıboş bir hayat içinde bulan Kenan, her gece kadınlarla barlara gitmeye, sürekli gezip dolaşmaya başlar. Fakat yeni hayatına uyum sağlamaya çalışırken büyük bir güçlüklerle karşılaşır. Alışkanlıkları karşısına büyük bir engel olarak çıkar.

Yirmi yıl boyunca düzenli bir hayat yaşayan kahraman, aslında gece geç saatlere kadar eğlenerek değil eğlenmeye çalışarak vakit geçirir. Çünkü erkenden uykusu gelir bu nedenle de mutsuz olur. Sabahları baş ağrılarıyla uyanır. Gece hayatı içerisinde tahmin etmediği şeylerle karşılaşır. Uzun zaman ayakkabı içinde kalan ayaklarının sızısından yürüyemez olur. Yanındaki kadınların belalı sevgilileriyle uğraşır. Okyanusun tehlikeli sularında bunları yaşarken kavanozunun güvenli suları onun için bir mutluluk ülkesi gibi görünmeye başlar. Sevgilisi yüzünden yaşayamadığı eğlence dolu avare ve bohem hayatı çok arzulamasına rağmen eski günlerini özler. Nihayet kavanoz balığı eski alışkanlıklarına yenik düşer ve okyanustan kavanozuna geri döner.

“Saadet” adlı başka bir öyküde de benzer bir durum anlatılır. Ancak bu defa eski alışkanlığa dönmek o kadar kolay olmaz. Öykü kahramanı Rahmi, sürekli karısının onu çok çalıştırdığından yakınıdır. Karısı ona her gün evi temizlemek, yemek yapmak, bulaşık yıkamak gibi bir sürü iş yaptırmaktadır. Çok yorulan Rahmi, en çok da pazar günleri çalışmaktan dertlidir. Hafta içi iş yerinde olduğu için dinlenememekte ve dinlenebileceği tek gün olan pazarları da karısı ona bir sürü iş yaptırmaktadır. Bu durum karı koca arasında münakaşalara sebep olur. Kahraman dayanamayıp karısından boşanır ve başka biriyle evlenir.

Rahmi'nin yeni karısı eski karısının tam tersi özelliğe sahiptir. Onun elini sıcak sudan soğuk suya sokmaz, hiç iş yaptırmaz. Hatta mutfakta gördüğü zaman bile kızar. Rahmi, ilkin bu durumdan memnun olur ancak zaman zaman eski alışkanlıkları depreşir; arada sırada yemek yapmak veya sofrayı hazırlamak ister. Karısı ise katiyen izin vermez. Rahmi, bu defa iş yapmak için münakaşa eder. Zamanla eski mutsuz haline döner.

Kahraman, ilk karısı ile beraberken yaptığı işleri alışkanlık haline getirmiş ve bu alışkanlığından vazgeçemediği için de kendisini mutsuz hissetmeye başlamıştır ama artık ayrıldığı için eski alışkanlıklarına dönmesi mümkün değildir.

Alışkanlık bazı öykülerde bir nesneye veya kişiye bağlılık şeklinde ifade edildiği gibi kökeni çocukluk yıllarına dayalı davranışlar şeklinde de anlatılır. “Ninni” öyküsü başkahraman Cafer'in, komşusunun okuduğu ninnilere alışması ve onları dinlemeden uyuyamayışını anlatır. Komşu kadının sesi, insanlar üzerinde büyüleyici bir etkiye sahiptir. Dinleyenlerin tüm dikkatini üzerine çeker ve alışkanlık yaratır. Tüm alışkanlıklar gibi Cafer için ilk önce tatlı gelen ses yavaş yavaş, sinsi sinsi içine kök salar ve Cafer kısa sürede sesin müptelası olur.

Onun alışkanlığının çok kısa zamanda ortaya çıkmasının tek sebebi sesin güzelliği değildir. Cafer, çocukken Vicdan Kalfa adında bir kadından ninniler dinleyerek büyümüştür. Güzeli ninniler dinlemek çocukluğundan beri vazgeçemediği bir şeydir.

Yazar, bu hikâyede çocuklukta kazanılan alışkanlıkların unutulmadığı gerçeğini vurgular. Bu alışkanlıklar belli bir zaman unutulsa da geri dönmeleri kolay olur. Cafer, bu ninni sesiyle uyumaya o kadar alışmıştır ki gündüz vakti hatta evinde misafir varken bile bir ninniyle uykuya geçer.

“Tahtadan Kız” adlı öykü yine eskide kalmış bir alışkanlığın gün yüzüne çıkışı anlatılır. On beş yıl önce eğlence dolu yaşamına veda etmeye karar veren kahraman, kendi için çok ciddi meşgaleler bulur. Tüm vaktini kitap yazmak ve koleksiyon yapmakla geçirir. Kahramanın odasında bulunan duvar saati de onun bu vedasına eşlik etmek ister ve kahramanın eğlenceye veda ettiği gün bozulur. Her saat başında bu saatin içinden bir genç kız çıkıp kafasını sallar ve arkasından eğlenceli geceleri anlatan bir şarkı çalar. Kahraman gençlik ve bekârlık günlerinde saatin sesini duyduğu anda dışarı çıkmak ister ve hemen giyinip dışarıya eğlence yerlerine gider. On beş yıldır sanki onun dışarı çıkmasını istemiyor gibi duran saat bir gün çalışmaya başlar. Yıllar sonra o şarkıyı duyan kahraman, bu sesi gençliğinin ve bekârlığının sesi olarak niteler ve on beş yıldır gitmediği ve gitmeyi de düşünmediği bir bara gider. “ *On beş sene evvel kaç kere bu sesi dinliyerek acele acele hazırlanmış ve aşk randevularına koşmuştum. Bu sefer de kalemi elimden bıraktım. Giyindim. Sokağa fırladım. Buraya geldim. Görüyorsun ya beni bekârlığımda çok dinlediğim bir ses, tahtadan bir kız, bir duvar saati baştan çıkardı.*⁸⁴” Sözleriyle eskiden önemsiz denebilecek, dikkat çekmeyen, küçük bir ayrıntının bile hayatın devamında büyük bir rol oynayabileceği ve bu yaşantıların kolayca unutulamayacağı dile getiriliyor. Öyküde duvar saati kahramanın geçmişi ile arasında sinsi, fark edilmeyen bir bağ kurmuş; hatta bir takıntı haline gelmiştir.

Bu öyküde olduğu gibi düzenli bir hayat süren ve bundan şikâyetçi olmayan birinin hayatını tamamen değiştirebilmesi alışkanlıkların geride bırakması zor ve zaman alan bir güç olduğunu gösterir. Bu büyük güç insanların uğraşları, dolayısıyla da mesleklerine duydukları bağlılıkla da oluşabilir. Meslek, insanın hayatını o denli değiştirir ki uzun zaman aynı işle uğraşan biri işinden ayrılınca eski günlerini özlemeye başlar.

“Garson” adlı öykü kahramanı bir barda garsonluk yapmaktadır. Babası da garson olan adam, tam 35 yıldır aynı işle uğraşmış fakat yavaş yavaş yorulduğunu hissetmeye başlamıştır. Her gece geç saatlere kadar gürültülü bir ortamda uykusuz kaldığı için şikâyetçidir. Bir müddet sonra garsona bir miras kalır. Artık garsonluk yapmak zorunda kalmayacağını ve bu hayata veda edeceğini düşünen adam, uzun yıllardır kazandığı alışkanlıklarının pençesinden kurtulamaz. Erken uyumaya çalışır ama başarılı olamaz. Uyuyamadığı için de garson olarak çalıştığı bara müşteri olarak gitmeye karar verir. Her gece çalışmaya başladığı saatte bara müşteri olarak gider ve işten çıktığı saate kadar orada vakit geçirir. Sürekli oraya gitmesinin sebebi can sıkıntısı değildir. Kahraman, yıllardır yapmaya alıştığı şeylere geri döneyi istemiştir. Barda çalıştığı zaman sürekli şikâyet ettiği şeyler, onun için alışkanlık haline gelmiştir. Servet sahibi olmasına rağmen hayatı değişmez; aynı saatte, aynı barda sabaha kadar vakit geçirmeye devam eder. Nihayet elindeki parayı tamamen bitirip barda yine garson olarak çalışmaya, eski alışkanlıklarına bağlı bir şekilde yaşamaya devam eder.

Montaigne de “ *Alışkanlıklar pek yaman bir hocadır*⁸⁵” diyerek insan psikolojisinde ne denli etkili olduklarını vurgular. Hikmet Feridun da bazı alışkanlıkları hayatı yönlendiren büyük

⁸⁴ Hikmet Feridun Es, “Tahtadan Kız”, *Akşam*, 8 Nisan 1941, s.3

⁸⁵ www.felsefeyat.net/2010/07/montaigne-aliskanliklar/

güçlerden biri olarak anlatır. Hatta bir öyküsünde alışkanlığın ulaştığı boyutlar ve yarattığı tehlikeler çarpıcı ve trajik- komik bir biçimde işler.

“Selam” adlı öykü, selam vermeyi alışkanlık haline getirmiş ve bu alışkanlığı yüzünden vefat etmiş bir adamı anlatır. Öykünün kahramanı olan Muhittin bir tanıdığını gördüğünde mekan ve koşul gözetmeksizin selam verir. Öyküde tanıdığı kişi 2 km uzakta olsa bile selam vermeden geçmeyecek biri olarak anlatılmaktadır. Küçük bir sandaldayken Adalardan gelen vapurda bir tanıdığını görür. Muhittin kürek çektiği sandalı vapurun ön tarafına doğru getirerek çok tehlikeli bir şey yapar ki vapurun kaptanı herhangi bir kazaya sebebiyet vermemek için gemiyi durdurur. Tek amacı selam vermektir. Vapurda Muhittin’in tanıdığı başka bir adam daha vardır. Ancak o Muhittin’in kendisini görüp selam vermek için yeni bir tehlikeye atılmasını önlemek maksadıyla saklanır. Selam verme alışkanlığı kahramanın içine o kadar kök salmıştır ki yolda gezerken yahut bir yerde beklerken gözleri sürekli tanıdık birini bekler. Uzaktan gördüğü tanıdığı tarafından fark edilmek için de yüksek sesle bağırarak ve elleriyle çeşitli hareketler yaparak insanların korkmalarına sebep olur. Bu nedenle öyküde ‘Selam Delisi Muhittin’ olarak anlatılan kahraman, birçok tehlike atlatır en sonunda selam verirken trafik kazası geçirerek vefat eder.

Hikmet Feridun’un öykülerinde yer verdiği başka bir alışkanlık da yemek yemedir. Yazar, bu alışkanlığı hayatının en önemli zevki haline getiren kişileri anlatır. Yemek yemek hayatı devam ettirebilmek için gerekli bir ihtiyaç değil, hayatı güzelleştiren, özellikli hale getiren bir unsurdur.

“Pis Boğaz” adlı öyküde yemek yeme alışkanlığının hayati karar verirken taşıdığı önem dile getirilir. Öykü kahramanı Ahmet Mesut, bir yıldır çok zarif, güzel, narin bir kadınla duygusal ilişki yaşamaktadır. Fakat bu ilişkisinden sıkılır. Şişman ve çirkin bir kadınla evlenme kararı alır. Bu kararı vermesinin tek sebebi yeni sevgilisinin bir pisboğaz olmasıdır. Ahmet Mesut, onunla sırt bu özelliğinden ötürü evlenmeye karar vermiştir. Çünkü Ahmet Mesut’un hayattaki en büyük zevki pisboğazlık etmektir. Hiç durmamasını, sürekli bir şeyler yemek ister. Yürürken, tramvayda, tiyatrodaki, sokakta, vapurda sürekli bir şeyler atıştırır. Eski sevgilisi Neriman ise bu duruma çok kızar. Bu nedenle sürekli münakaşa ederler. Neriman, sonunda Ahmet Mesut’a cebinde kuru yemiş taşımasını ve olur olmaz her yerde bir şeyler yemesini yasaklar. O günden sonra Ahmet Mesut için hayat çekilmez olur. Gittiği hiçbir yerden zevk duyamaz hale gelir. Neriman’la maça gittiği bir gün yanında yiyecek hiçbir şeyin olmaması onu o kadar üzer ki, yan taraflarında sürekli fındık, fıstık yiyen kadına büyük bir hayranlık duyar. Kadına statta âşık olur. Daha sonra bir çay davetinde bir araya gelerek tıka basa pasta yerler ve nihayetinde de evlenmeye karar verirler. Ahmet Mesut, pisboğazından vazgeçemeyeceğini anlayınca kendi özelliklerine uygun biri ile evlenmeyi uygun bulur. Bu durumu şık fakat topuklu bir ayakkabı giyip sürekli rahatsızlık hissetmekle, onun yerine rahat, geniş fakat estetik olmayan bir ayakkabıyı tercih etmeye benzetir. Bu nedenle oldukça rahat ve mutlu hisseder kendisini.

Pisboğazlık bazen çok şaşırtıcı boyutlarda olabilir. “Bir Ziyafet Hatırası” öyküsünde çok sessiz, sakin, konuşmayı pek sevmeyen kendi halinde, edebiyat ve müzikle ilgilenen bir gencin yarattığı hayal kırıklığı anlatılır. Ahmet Rüzgarlıova adındaki bu genç etraftaki insanlar tarafından maddi şeylerle ilgisi olmayan, kendi iç dünyasında yaşayan ve dünya nimetlerine uzak biriymiş gibi görünür. İnsanlar onu bir yemek masasında otururken değil de piyano başında hayal ederler. Vücut itibarıyla de çok nazik, ince yapılı biridir. Fakat arkadaşları ile bir ziyafete gittikleri gün hepsini şaşkınlığa uğratar. İlk vapurda yemek üzere yirmi beş tane poğaçaya alır. Büyük kısmını

kendisi yer. Vapurdan inince yaklaşık iki kilo kadar kiraz yer. Ziyafette ise her gelen yemeği geri çevirmeden büyük bir iştahla yer. O kadar çok yemek yer ki etrafındakiler midelerini bozacağını düşünüp endişelenir. Ancak o kadar yemekten sonra bir saat kadar uyur ve kalkınca tekrar acıktığını söyler. Bu kadar ince ve narin yapılı olduğu düşünülen bir gencin aşırı derecede yemek yemesi ona yakıştırılmadığı için garipsenir.

Benzer bir durum da “Hatıralar” adlı öyküde anlatılır. Vapurda eski sevgilisini gören kadın heyecan içinde eski hatıralarını düşünür. Hepsi çok duygulu anlardır. Vapurdan inerken ikisi yan yana gelir ve konuşmaya başlarlar. Kadın sabırsızlık içinde hangi hatırayı ilk önce anlatacağını merak ederken karşısındaki adam hiç beklemediği şeylerden bahseder. Onun aklında geçirdikleri duygu dolu, romantik anlardan geriye sadece yemekle ilgili kısımlar kalmıştır. Eski sevgili Galip, gençliğinde de midesine düşkün, yemek yemeyi seven biridir. Ancak yaşlandıkça bu zaafı artmış, yemek yemek hayattaki tek zevki haline gelmiştir.

Öykü kahramanlarının çoğu alkol ve sigara kullanır; bu alışkanlık hayatlarının bir parçası olarak anlatılır. Dolayısıyla çok az öyküde alkol ve sigara kullanımı, kumar alışkanlığı, hayatı olumsuz etkileyen bir şey olarak görülmüştür.

“Otomobildeki Adam” adlı öykü bu alışkanlığın zor duruma düşürdüğü bir kişiyi anlatır. Yüksek miktarda alkol alan genç adam bir taksiye biner, o sırada uyuyan taksi şoförü adamı fark etmemiştir ve yeni bir müşteri alır. Sarhoş adam takside uyuya kalmıştır. Şoför uyuyan adamı tanır. Genç adam genelde bu saatlerde onun arabasına biner ve çok alkol aldığı için de uyanamaz. Şoför, adamın nerde kaldığını da bilir. Otomobile binen genç kadınla onu evine bırakmak zorunda kalır. Bu şekilde genç kızla erkek tanışmış olur ve delikanlının alkol bağımlılığından kurtulması koşuluyla evlenmeye karar verirler.

Yazar, alkol bağımlılığını kötü bir yaşantı olarak anlatmış ancak bunun olumsuz sonucuna yer vermemiştir. Öykülerde bunun gibi alkol ve sigara kullanımına karşı benzer bir olumsuz bakış çok sık dile getirilmez ve bu davranışlar kötülenmez.

Sonuç olarak alışkanlıklar, genellikle Hikmet Feridun’un öykülerinde kadınlar çerçevesinde dile getirilir. Kadınlarla beraber yaşananlar alışkanlık haline gelir ve bu ilişki bittikten sonra vazgeçilmesi zor davranışlar olur. Bunun haricinde Hikmet Feridun, değişik türlerde birçok alışkanlığı da dile getirir. Onun anlattığı alışkanlıklar arasında selam vermek, konuşmak gibi değişik davranış biçimleri vardır. Öykülerde yer eden başka bir alışkanlık da yemek yemek alışkanlığı, yani pisboğazlıktır. Pisboğazlık, günlük hayatın vazgeçilmez bir parçası, en büyük zevklerinden biridir.

2.2.13. YAŞLILIK VE GENÇLİK İKİLEMİ

“Yaşlılık” Hikmet Feridun Es’in öykülerinde yoğun olarak işlediği muhtevalardan biridir. Bu konuyu ele alan 60 hikâyesi bulunmaktadır. Aynı zamanda birden fazla hikâyesine de isim olan “Yaşlılık”, yetişkinliğin bir uzantısı olarak yaşam süresinin ileriki döneminde fiziksel ve ruhsal değişimlerin görüldüğü bir evre olarak anlatılır. Genel anlamda bu şekilde tanımlanan yaşlılık; fizyolojik değişimler, psiko-sosyal faktörler ve kronoloji gibi farklı kriterlerin

tanımlamada göz önünde bulundurulduğu bir dönem olarak kabul edilir⁸⁶. Hikmet Feridun Es, hikâyelerinde hem fizyolojik hem psiko-sosyal hem de kronolojik değişimleri farklı açılardan işler.

Hikâyelerde çoğunlukla gençliğini doludizgin yaşayan, eğlenmekten ve para harcamaktan sakınmayan, sürekli diskolara, barlara giden, seyahat etmeyi, karşı cinsleri ile türü çılgnlıklar yapmayı seven insanlar, konu edilir. Gençliğini çok hareketli ve eğlence dolu geçirmiş olan kahramanlar yaşlandıklarında bu durumu kabullenmekte zorlanır. Diri ve göz alıcı görünümelerini kaybetmiş olmaları üzüntü vericidir. Bu kahramanlar gençlikteki yaşantılarını devam ettirmeye dolayısıyla da yaşlanmaya karşı savaşmaya çalışırlar.

“İhtiyarlık” adlı hikâyede ellili yaşlarda bir adamın yaşadığı duygu değişimleri net bir şekilde ifade edilir. Ahmet Fethi, zamanın onda yarattığı değişimin farkında değildir. Hâlâ yirmi yıl önce sahip olduğu vücut hatlarına, yüz güzelliğine ve aynı ruha sahip olduğunu düşünmektedir. Bu nedenle ihtiyarladığı gerçeğini kabul etmesi oldukça zor olur. Her sabah ağzında acı, pas gibi bir tatla uyanan kahraman bunların yaşlılığın getirileri olduğunu kabullenmekte zorlanır. O kendisini gençliğinde olduğu gibi diri görmeyi amaçlar. Bir sabah kalktığında ağzındaki acı tatları hissetmez ve güne büyük bir enerjyle başlar, kendini çok genç hisseder. Ahmet Fethi’nin yaşlılığını hatırlatan, yaşlılığı ile özdeşleşmiş tat kaybolmuştur. Dolayısıyla sanki yaşadığı yıllar birden uçup gitmiş gibi olur. Hiç hissetmediği kadar genç hisseder kendini. Bu onun yaşlılık halinden vücudundaki olumsuz değişimlerden kaçma isteğinin uyandırdığı bir duygudur. Ahmet Fethi’nin yaşlılık algısı burada ortaya çıkmaktadır. O da birçok insan gibi yaşlılığı, hastalıkların yuvası olarak görmekte, kendisini hayattan kayıp yok oluyormuş gibi hissetmektedir. Bu nedenle de yaşlılık onun için kurtulmak istediği bir durum olmaktadır. Onun yaşadığı hayata tutunma ihtiyacı, bırakıp gitmek istememe duygusudur.

Evden çıktığı vakit kendisini genç ve dinç hisseden Ahmet Fethi, o gün karşılaştığı insanların hepsinden yaşlandığını duyar çaresizce bu gerçeği kabullenmek zorunda kalır. Önce berberine gider; berberi yirmi yıl önce çok gür ve kapkara saçlara sahip olduğunu, o dönemde saç için tarak kıran dediklerini ama şimdi o saçlardan eser kalmadığını, döküldüğünü ve beyazladığını söyler. Berberin bu sözleri üzerine Ahmet “ *Yok canım... Dur daha bakalım. Benim öyle kolay kolay yaşlanmaya niyetim yok.*⁸⁷” diyerek savunma yapar. Ancak bir kez daha kaçmaya çalıştığı gerçeği berber şu sözlerle tekrar eder. “ *Yok yok. Artık gençlik iddia edecek zamanımız çoktan geçti. İhtiyarladık. İhtiyarladık.*”⁸⁸

Berberin yanlış derlendirme yaptığını düşünen Ahmet, sinirlenerek oradan çıkar. Yolda belki çehre itibari ile yaşlanmış olabileceğini ama vücudunun hâlâ dipdiri olduğunu düşünür. Belki de bu gerçeği bir başkasının ağzından duyabilmek umudu ile gömlekçisine gider. Gömlekçi de onun aldığı kilolardan dert yanınca iyiden iyiye sinirlenir. Terzi “ *Vay, vay, vay, nerde o çakı gibi delikanlı! Biliyor musunuz ihtiyarlık evvela vücuttan başlıyor.*”⁸⁹ diyerek umutlarını kırar. Ahmet Fethi, ona da kızar. Yaşlandığını başkalarından duymak onu hayli üzer. Ahmet ise yaşlandığı gerçeğiyle savaşmaya devam eder.

⁸⁶ Onur Bekir. *Gelişim Psikolojisi: Yetişkinlik, Yaşlılık, Ölüm*, Ankara, İmge Yayınevi, 1995.

⁸⁷ H.F.Es, “İhtiyarlık”, *Akşam*, 3 Mart 1941, s.3.

⁸⁸ H.F.Es, “İhtiyarlık”, *Akşam*, 3 Mart 1941, s.3.

⁸⁹ H.F.Es, “İhtiyarlık”, *Akşam*, 3 Mart 1941, s.3.

Son bir hamle ile belki çehresinin ve vücudunun yaşlandığını ama ruhunun hala 18 yaşında olduğunu düşünerek içini rahatlatır. Böylece yaşlılığın getirdiği hem kronolojik hem de fizyolojik değişikliği kabul eden Ahmet, psiko-sosyal değişime karşı direnmeyi amaçlar. Yolda karşılaştığı bir arkadaşı, vakit geçirmek için biraz dolaşmak veya bir bara gitmek ister. Ahmet ise kendisini yoracak gürültülü bir yere gitmek istemediğini ifade eder. Arkadaşı ruhunun 90 yaşında olduğunu ve çok erken yaşlandığını söyleyerek Ahmet'in elinde kalan son umudunu da boşa çıkarır. Böylece güne kendisini çok genç hissederek başlayan Ahmet Fethi, günü yorgun ve yaşlı hissederek bitirir. Yaşlandığı gerçeğini bir türlü kabullenmek istemeyen kahraman başka insanların söyledikleri ile de olsa bu gerçekle yüzleşmek zorunda kalır. Onun kabullenmek istemediği şey başkaları ağzından gün boyunca tekrar edilir. Böylece artık yaşlandığına kendi de inanmaya başlar zor da olsa yaşlandığı gerçeğini kabullenir.

Yaşlılık, yıkıcı tahrip edici bir etkiye sahiptir üstelik bu etki engellenemeyen bir güçtür. Dolayısıyla da insanları şaşkınlıkla beraber dehşete de düşürür. “Vapur Arkadaşları” adlı öykü, vapurda karşılaştığı insanlarla gizli bir dostluk kuran Şükrü'nün uzun yıllar sonra onları yaşlanmış halleriyle görmesini konu eder. Boğaz'ın uzak bir köyünde yaşamış olan Şükrü, yıllarca ülke ülke dolaştıktan sonra tekrar çocukluğunun ve gençliğinin geçtiği köye döner. Eskiden her gün beraber yolculuk yaptığı vapur arkadaşlarını görür. Önceden çok yakışıklı ve çapkın olan bir bey vapurda uyulamaktadır, tüm yakışıklılığını kaybetmiş, yüzü kırışıklıklar içindedir. Tüm vapurun hayran hayran izlediği bir esmer güzeli, şimdi yüzüne bakılmayacak bir hâldedir. Sevdalılar olarak adlandırdıkları âşik çift evlenmiş, çocuk sahibi olmuş ve oldukça şişmanlamıştır.

Tanıdıklarındaki değişimleri görüp hayret eden Şükrü, kendisini onlara nazaran şanslı hisseder. Arkadaşlarının yıpranmış olmalarına üzüldüğü gibi kendisinin yaşlanmamış olmasına da çok sevinir. Tabi ki bu sadece onun algısıdır. Aslında o da arkadaşları gibi çok yaşlanmıştır. Fakat bu gerçeğin farkında değildir. Diğer arkadaşları yaşlanırken o hâlâ genç kaldığını düşünür. Vapurdan inerken arkadaşı, onun ne kadar yaşlandığını ve onu tanıyamadıklarını söyler. Böylece Şükrü de yaşlılıktan nasibini almış olur.

Öyküde yaşlılığın zor kabullenilen bir durum olduğu işlenir yine. Öykünün kahramanlarının yaşlanarak ne çok değiştikleri ve bu değişimin olumsuz olduğu vurgulanır. Burada Şükrü'nün yaklaşımı dikkate değerdir. Çünkü onunla yaşıt insanların yaşlanmış olduklarını görünce üzülür fakat kendisinin yaşlanmış olabileceğini düşünmez. Bu anlamda kendisine toz kondurmaz, böyle bir gerçeği kendi için söz konusu etmez.

Hikmet Feridun'un hikâyelerinde dikkati çeken başka bir husus da yaşlılığın daha çok kadınları etkilediğidir. Aynı yaşta bir kadın ve erkekte bahsederken erkek henüz diri ve dinç anlatılırken kadın çok yıpranmış ve yaşlanmış olarak anlatılır. “Yirminci Yaş” adlı hikâyede erkek kahraman eski sevgilisi ile karşılaşır. Onun yıpranmışlığına ve yaşlanmışlığına şaşır ve üzülür. Oysa yakın yaşlarda olmalarına rağmen kendisi için aynı şey anlatılmaz. Üstelik kadınlar yaşlandıkları gerçeğini daha çabuk kabullenmektedir. Öykülerde yaşlılıktan rahatsızlık duyan kahramanların hepsi erkektir. Kadınlar için böyle bir durum anlatılmaz.

Yaşlılık belli bir hassasiyeti de beraberinde getirmektedir. Yaşlı insanlar genellikle daha kırılabilir ve daha hassas bir yapıya sahip olurlar. Hikmet Feridun, yaşlılığı bu yönüyle de anlatır. “Kalem Odası” hikâyesi, resmi bir kurum çalışanlarının kendilerini yaşlı hissetmelerini konu edinir. Dairedeki çalışanların hepsi erkektir. Uzun yıllardır beraber çalışmakta olan orta yaşlı

çalışanlar, dairelerine yeni atanan genç bir bayan kâtibin gelmesini beklemeye başlar. Heyecan içindedirler. Onun gelişiyle sadece tozlu defterlere ve boş duvarlara bakmakla nasırlaşmış gözlerinin canlanacağını; güzel bir kadını izlemenin hepsini gençleştireceğini, yaşama sevinci vereceğini düşünürler.

Daireye yeni atanan bayan daktilo görevlisini morga girmiş bir kelebek olarak görürler. Bu tasviri yaparken kendi buldukları durumu ölümün soğukluğuna benzeten kahramanlar, genç bayanı ise kırılğan, nazik, hassas ve güzel bir kelebeğe benzetirler. Yeni çalışan bayan nihayet gelir ancak odadaki iş arkadaşlarının hiçbirisiyle konuşmadığı gibi onları erkek olarak da algılamaz. Odadaki çalışanları erkek olarak önemsemediği için rahat davranışlar sergiler, eteğinin açılmasında yahut sevgilisiyle telefonda konuşmakta hiçbir sakınca görmez. Bu durum ise oda çalışanlarının moralini bozarak onlara yaşlı olduklarını daha çok hissettirir. Öylesine heveslenmiştir ki odadakiler, genç kızla beraber sanki büyümlü bir olayın meydana geleceğine ve bütün arkadaşları ile birlikte birden canlanacaklarına, hayatlarının daha güzel bir hâle bürüneceğine inanmışlardır. Bu mucizenin gerçekleşeceğine olan inançları o kadar güçlüdür ki genç kız gelip de onlarla ilgilenmediği vakit bütün umutlarını kaybederek aksine daha çok yaşlandıklarını düşünmeye başlarlar. Hepsi orta yaşlı olmasına rağmen bu durum onların hayata küsmelerine sebep olur. Mukayyit hiç konuşmamaya, dosya kâtibini kamburlaşmaya başlar.

Öyküde sıkıcı ve tekdüze giden bir hayatta heveslerini eskisi gibi yaşayamayan insanlar, dışarıdan bir gücün üzerlerindeki ölü toprağını atıp, kendilerini yeniden yaşama bağlamasını istemektedirler. Hayata yönelik isteklerini genç bir kadına bağladıkları için de bütün çalışanlar hayal kırıklığı yaşar ve bu hayal kırıklığı onların daha da kötü bir hâle gelmesine sebep olur. O kadar hassas ruha sahiptirler ki yaşadıkları küçük bir olay bile onların duygularını incitir, hayata küstürür.

Yaşlılıktan korkmanın türü çoktur ve temeli kayıplara dayanır. Kazanma ve kaybetme kaygısıyla geçen yaşamın sonlarına doğru yaklaştıkça, kaygıların korkuya dönüştüğü görülür. “Para İstemek Usulü” adlı hikâyenin kahramanlarından olan amca, son derece genç görünme meraklısıdır. Yani yaşlılık onda da bir zaaf halindedir. Görüntüsüne oldukça düşkün olan amca ister ki birileri ona her zaman ne kadar genç olduğunu, hiç yaşlanmadığını söylesin. Bu istek sadece övülmek kaygısı değildir, aynı zamanda yaklaşan yaşlılığına karşı bir tepkidir. İzmir’de yaşayan amca ilkin yeğenine hovardalık yaptığı gerekçesiyle para göndermeyi reddeder. Önceki mektuplarında yeğenine hovardalıkları yüzünden kızan amca bir milyoner olmadığını kazandığı parayla ancak geçinebildiğini anlatır. Amca henüz genç olduğuna inandığı için eğlenmek ve daha güzel yaşayabilmek için paraya ihtiyaç duymaktadır bu nedenle de yeğeninden iktisatlı davranmasını ister. Lakin yeğeninden sürekli çok genç ve yakışıklı olduğu, zamana meydan okuduğunu yazan mektuplar alır. Bunun karşılığı olarak da övgü dolu sözlerle beraber sürekli para göndermeye başlar. Yine yeğenine para gönderdiği bir mektubun içine resmini de koyan amcaya yeğeni cevaben ne kadar yaşlanmış olduğunu yazınca bir daha ne mektup ne de para gönderir.

Yaşlılık bir zaaf halini alınca bu zaafı kullananlar da ortaya çıkabilir. Bu hikâyede sürekli genç görüldüğünü duymak isteyen amcanın zaafını kullanarak yeğeni ondan uzun müddet para alırlar. Hikmet Feridun’un birçok hikâyesinde yer verdiği gibi burada da yaşlandığı gerçeğini kabul etmek istemeyen biri anlatılır. Fiziksel değişimin insanları ne kadar üzdüğü, ölüme yaklaşmanın habercisi olan hastalıkların ve yaşlılığın bireyi ne kadar korktuğunu gösterir.

Aynı durum “Sen Genç Adamsın” adlı hikâyede de anlatılır. Hikâye kahramanı Osman’ın etrafındaki insanlar tarafından “sen genç adamsın” denerek nasıl istismar edildiği konu edinir. Osman iş hayatına oldukça genç yaşta başlamıştır. O yıllarda dairedeki arkadaşları tarafından “Genç Osman” diyerek alay edilen Osman, olgun davranmaya, bir an önce büyümeye çalışır. Bıyıkları çıksın diye çeşitli kremler kullanır. Zaman ilerledikçe büyür fakat lakabı değişmez. Osman, büyüdükçe rahatız olduğu lakabından hoşlanmaya başlar. Bundan sonra herkes yapamadığı yahut angarya olarak gördüğü işleri Osman’a ‘Sen gençsin’ diyerek yaptırır. Osman, arkadaşları tarafından sürekli genç olduğu söylenerek yapılan iltifatlara gölge düşürmemek için onların buyurdıkları işleri yapmaktan gocunmaz. Çünkü yavaş yavaş yaşlanmaya başladığı için hakkında sarf edilen sözlerden büyük memnuluk duymaktadır.

Bir toplantıda arkadaşları onun çıktığını düşünerek ne kadar enayi olduğunu söyler. Osman, bu zaafının istismar edildiğini ona enayi dedikleri zaman fark eder. Kırıldığı için de bir daha genç olduğunu duymak istemez ve yaşlandığını artık kendi dile getirmeye başlar. “*Şimdi ban genç adamsın denilince nasıl kızmam⁹⁰*” diyerek yaşlılığını kabullenir.

Öyküde yaşlılık yine kaçınılan bir durum olarak karşımıza çıkmaktadır. Osman, başkalarından genç olduğunu duymaktan hoşlandığı için çok ağır işleri onların yerine yapmaktadır. Fakat Hikmet Feridun’un diğer hikâyelerinin aksine bu hikâyede başkalarının genç olduğunu söylemesine karşılık Osman yaşlandığını söylemekte, yaşlılığı gönüllü olarak kabul etmektedir.

Yazar, yaşı ile barışık olanları da anlatır. “Yirminci Yaş” adlı hikâye Galip adındaki bir adamın önce gençlik özlemini daha sonra da yaşlılığından memnuniyetini dile getirir. Galip 59 yaşında iyi bir iş adamıdır. Yolda 20 yıl önceki sevgilisi ile karşılaşır. Onun adeta harabeye döndüğünü, çok yaşlandığını görür. Oysa gençliğinde bu kadın çok muazzam bir güzelliğe sahiptir. Eski sevgilisini tüm güzelliğini, cazibesini ve canlılığını yitirmiş bir şekilde görünce, Galip zamanın onun üzerindeki etkisinden korkar ve gençliğini büyük bir özlemle anar. Rüyasında yirmi yaşındaki Galip onu görmeye gelir. Yaşlı ve genç Galip birlikte dışarı çıkar; ancak yaşlı Galip, genç olanın yaptığı çılgınlıklara, düşüncesiz davranışlarına, çapkınlıklarına ve agresif tavırlarına katlanamaz. Onun yanlış davranışlar sergilediğini düşünür. Genç Galip, barda bir konsomatris kız için kavga eder. Yaşlı olanın buna kalbi dayanmaz ve tam o sırada uyanır.

Galip, yaşlılık bilinciyle genç olunamayacağını, her yaşın ayrı kazanımları, ayrı zevkleri ve ayrı güzellikleri olduğunu anlar. Bir daha gençlik haline dönmek istemez. Bu öyküdeki kahraman ilkin geçip giden günlerine hayıflanırken; sonra aslında yaşlılığında ne kadar memnun olduğunu anlar. İhtiyarlık, her zaman korkulan ve kaçılan bir dönem değil; gelişim dönemimizin bir parçasıdır. Yaşlandıkça birçok özelliğimizi yavaş yavaş kaybederiz. Bu kaybedişler bize ölümü hatırlatarak korkutur. Ancak aynı kaybedişler farklı alanlarda kazanım olarak bize geri döner. Hayat çeşitli dönemlere ayrılmıştır ve bütün insanlar aynı dönemleri yaşamak zorundadır. Bu gerçeği kabul etmeli, sağlıklı bir yaş algısı geliştirilmelidir. Galip’in fark ettiği şey, kendi yaşını kolay kabullenmesi anlamına gelmektedir. Yaşlılığı bir kayboluş olarak değil de hayatın bir uzantısı olarak gördüğünün göstergesidir.

Hikmet Feridun’un öykülerinde yaşlılık, sadece çılgınlıklar yapmaktan kendini alıkoymayan insanların hayatın eğlencelerinin bittiği, heves ve isteklerin azaldığı dönem yahut

⁹⁰ H.F.Es, “Sen Genç Adamsın”, *Akşam*, 2 Şubat 1939, s.3.

sadece korkulan ve kaçılan bir dönem, olarak ele alınmamıştır. İhtiyarlık aynı zamanda deyim yerindeyse herkesin ununu eleyip, eleğini duvara astığı bir dönemdir ve eşsiz tecrübe, birikim ve deneyim kazandırır. İnsan gençlik döneminde sürekli emek verip bir şeyler oluşturmak için çabalar. Oysa yaşlılık bu emeklerin meyvelerinin alındığı dönemdir. Kişiler, toplumsal kaygılardan, insanlara dair güvensizliklerden kurtulur. Bu da gençlikte sahip olunamayacak bir değerdir.

“İhtiyarlar” öyküsü bir grup genç ve yaşlının sohbetini konu edinir. Yazar kahraman ilk önce gençlerin konuşmalarına kulak misafiri olur. Sinema, spor ve kadın-erkek modası hakkında konuşurlar. Yaşlılar ise gençlik anlarından bahsetmektedir. Fakat birbirleri ile ilgili duygularını o kadar içten, yanlış anlaşılma kaygısı duymadan anlatırlar ki yazar kahraman hayretler içinde kalır. Yazar kahraman çok gizli, mahrem şeylerini hatta sırlarını bile nasıl bu kadar rahat konuşabildiklerini sorar. Yaşlılardan bir tanesinin cevabı bu bağlamda önemlidir:

“ Eeeh... Gençliğe ait hislerimizi, hatıralarımızı artık birbirimize açık açık söylemekte hiçbir mahzur yok... Genç değiliz ki sözlerimizden birer mana çıkaralım... İşte ihtiyarlığın da bu imtiyazları var... Hâlbuki karşımızda konuşan gençler grubunu gördün mü? Onların hepsi hislerini kabil değil ki açık açık söyleyemezler. Bugünkü duygularını, hatıralarını 40–45 sene sonra rahat rahat birbirlerine anlatabilirler...”⁹¹

Sami Servet, yanında oturan Kadriye’ye gençken ne kadar göz alıcı bir güzelliğe sahip olduğunu ve peşinden çok koştüğünü ama gönlünü çalmayı başaramadığını söyler. Kadriye ise ondan daha açık sözlü davranarak kendini beğenmiş bir delikanlı olduğunu ve bu yüzden onunla ilgilenmediğini açıklar. Bunun gibi çok özel şeylerden bahsederler. Çünkü artık yanlış anlaşılabilir herhangi bir şeyin olması mümkün değildir, hepsi ununu elemiş eleğini duvara asmış, yaşlı insanlardır. Bu hikâyedeki kahramanlar yaşlandıkları için daha rahat davranır. Sırlarını birbirlerine açıklamaktan çekinmezler. Kahramanlar yaşlılığın nimetlerinden faydalanmaktadır. Genellikle öykülerinde yaşlılığın kötü yanlarından bahseden Hikmet Feridun, burada olumlu bir bakış getirmiş, olumsuz yanlarının değil, nimetlerinin de olduğunu göstermiştir.

Yazar, aynı zamanda gençken inanılan, düşünülen, tasarlanan şeylerin gerçekleşmediğini; yaşlanınca insanların düşünce dünyalarının farklılaştığını da dile getirir. “Gençlik Hülyaları” gençken hayal kuran iki arkadaşın gençlik hayallerinden ne kadar farklı hayatlara sahip olduklarını anlatan bir hikâyedir. Şemsi, okuldayken hep şair olacağını, şehirden uzak, تنها bir yere yaşayacağını ve sarışın, mavi gözlü, uzun boylu bir kadınla evleneceğini söyler. Fakat bu hayallerinin hiç birini gerçekleştiremez. Hayat onun düşündüğü gibi gelişmemiş ve para kazanmak için şiir haricinde başka bir işle uğraşmak zorunda kalmıştır. Müteahhit olmuştur; istediği işle uğraşamayan bu hayalini gerçekleştiremeyen Şemsi, diğer hayallerini gerçekleştirmek için şehrin dışında güzel bir köşk yaptırır. Fakat hayalindeki kadının tam zıddı özelliklere sahip olan esmer, kısa boylu, şişman bir kadınla evlenince gerçekleştirebildiği tek hayalinden de vazgeçmek zorunda kalır. Karısı şehirde yaşamak istediği için, şehrin dışındaki evden merkeze taşınmak zorunda kalır. Sonunda anlar ki evdeki hesap çarşıya, hayaller de gerçeğe uymuyor.

Şemsi, hayallerini gerçekleştirememiştir fakat bunun için üzgün değildir. Müteahhit olup, çok para kazanmış, sevdiği bir kadınla evlenmiştir. Mutlu olduktan sonra da şehrin dışında yahut içinde yaşamış olmayı önemsememiştir. Böylece gençlik hayallerinden vazgeçmiş, bambaşka bir

⁹¹ H.F.Es, “İhtiyarlar”, *Akşam*, 5 Kânunuevvel 1938, s.3.

hayat yaşamıştır. Öyküde, gençken insanın her şeyi çok idealist bir şekilde hayal ettiği ancak gerçek hayatın bu hayallerden farklı olduğu vurgulanmaktadır.

Yazar, yaşlılığı genel olarak heves ve isteklerin tükendiği, eğlencenin uzak, hastalıkların ve sıkıntıların yoğun olduğu bir dönem olarak anlatır. Bunda yazarın macera ve eğlenceyi bir hayat felsefesi haline getirmesinin de etkisi büyüktür. Bütün öykülerinde çok renkli, sürekli barlarda, gece kulüplerinde ve seyahatlerde anlatılan karakterler yaşlandıkları vakit bu hayat şartlarına uygun bir vücuda sahip olamazlar. Dolayısıyla da eğlenceli bir hayattan uzak yaşamak zorunda kalırlar. Kahramanlar genellikle yaşlandıkları gerçeği ile savaşırlar, bu durumu kabullenmek istemezler. Bunun yanında yaşadığı yılları tecrübe olarak değerlendiren, yaşı konusunda daha sağlıklı bir düşünce geliştiren yaşı ile barışık kişiler de öykülerde yer almıştır.

2.2.14. MESLEK AŞKI, ALIŞKANLIK, MESLEK ALGISI

Hikmet Feridun Es, birçok öyküsünde çeşitli meslekleri konu eder. Yaklaşık yetmiş hikâyede çeşitli meslek dallarına ve iş ahlakına değinir. Onun hikâyelerinde en çok ressam, müzisyenler, cazbantlar, dansçılar, doktorlar, edebiyatçılar, avukatlar ve mimarlar yer alır. Bu mesleklerin yanında berberler, dedektifler, iş adamları gibi farklı statülerde ve farklı dallarda insanlar da çeşitli yönleriyle anlatılır. Öykülerdeki kahramanların geneli iş sahasında birçok başarı elde etmiş insanlardır. Hikâyelerde tembel ve yaptığı işi beceremeyen birini bulmak oldukça zordur. Hikmet Feridun, genellikle yüksek gelir grubuna ait, çok modern bir yaşayış ve düşünüşe sahip insanları konu edinir. Bu kahramanların zenginliklerinin sebebi olarak da kimi zaman mesleki başarıları gösterilir. Yazarın öykülerinde anlatılan yüksek mevki sahipleri dâhil tüm kahramanlar işlerini icra konusunda titiz davranır. Ancak yazar, özellikle iş ahlakını incelediği öykülerde iyi bir mevki ve makam sahiplerinden ziyade küçük esnafı, hizmetçileri, kahvecileri anlatmayı yeğler. Onlardan sonra tiyatrocular, dansçılar, sanatçılar ve radyo çalışanları gelir.

Genellikle mesleklerini iyi icra etmeye çalışan insanları öyküleyen Hikmet Feridun, “Spiker” öyküsünde ölüm anında bile işini düşünen bir karakteri konu eder. Ahmet Faruk, işini hem seven hem de hata yapmaktan korkan idealist bir spikerdir. Eşine işi ile ilgili söyledikleri onun bu konuda ne kadar hassas davrandığının göstergesidir. “ *Korkunç bir iş... Milyonlarca kulak senin bir tek yanlısını mesela bir heceyi ezip büzdüğünü yahut fena okuduğunu beklemek için tetiktedir. Hepsi bütün dikkatini senin zavallı, küçük diline vermiştir. Düşün bir kere...*”⁹² Ahmet, işini çok önemseydiği ve hata yapmaktan korktuğu için radyo dinleyicilerini, hata avcıları olarak algılamaktadır. Sanki milyonlarca insan radyo başında onun hata yapmasını bekler. Ahmet, bu hata avcılara karşı, işini en iyi şekilde yapabilmek için elinden gelen çabayı gösterir. Bu çaba onun hayatının büyük bölümünü kapsar. Kendini tamamen mesleğine adar. Bu da onun işkolik biri olduğu sonucunu doğurur. Ahmet Faruk’un bir gece vakti işten dönerken yoğun siste evine gelmesi ve bu nedenle ölümüne sebep olan hastalığa yakalanması da bu durumu ifade etmektedir.

İşkoliklik, bireyin kendisini sürekli çalışma gereksinimi içinde hissetmesi, çalışmadığı zaman bundan rahatsızlık duyması olarak tanımlanabilir. Dolayısıyla aşırı ve gereğinden fazla çalışmak, işe odaklanmak söz konusudur. Ahmet Faruk, mesleğiyle o kadar bütünleşmiştir ki

⁹² H.F.Es, “Spiker”, *Akşam*, 2 Aralık 1945, s.3.

ölüm döşeğinde ateşleri içinde yatarken yapmış olduğu radyo programlarının sunumlarını sayıklar. Eşi için de işine bu denli bağlı olması saygıya değer bir durumdur.

Hikâyenin yazılma zamanı 1942'dir. Oysa hikâyeye konu olan iş ve meslek ahlakı, 1980'lerin sonundan itibaren gündeme gelen bir konu olmuş ve giderek de önem kazanmaya başlamıştır. İkinci Dünya Savaşı'ndan sonra küreselleşmenin hız kazanması ile insan haklarına verilen önem ve dünyanın giderek artan bir pazar haline gelmesi iş ahlakının önemsenmesini dolayısıyla da işkolik insan sayısının artmasını sağlamıştır.

1942'lerde ise Türkiye Cumhuriyeti, yeni kurulma aşamasını geçmiş; birçok açıdan sancılı bir dönem yaşamaktadır. Hikmet Feridun'un o tarihlerde iş ahlakını önemli bir sorun olarak görüp öykülerinde yer vermesi dikkate değerdir. Çünkü bir toplumdaki iş ahlakı, o toplumdaki iş gücü kalitesinin önemli bir göstergesidir. Yalnız başına teknik bilgi zenginlik ve mutluluk yaratmaya yetmemektedir. Herkesin çalışmadan zengin olmayı hayal ettiği, kısa ve haksız yoldan para kazanmanın her şeklinin doğru kabul edildiği, her yönetim kademesindeki rüşvet ve yolsuzlukların mevcut olduğu bir toplumda iş ahlakı oluşmadan yeni yatırımlar yapmak ve istihdam artışı beklemek doğru olmaz. Kalkınmış toplumların tümünde iş ahlâkının mükemmel olduğu söylenemez. Ancak bu toplumlar, temel iş ahlakı ilkelerine uyma açısından gelişmekte olan toplumlara göre daha ileri düzeydedir. Türkiye ise o tarihlerde gelişmekte olan ülkeler arasındadır. Bu durum Hikmet Feridun'un çok sayıda yurtdışı seyahat yapması ile açıklanabilir. Yazar, başka bir hikâyesinde ülkede iş sahasında yaşanan problemleri dile getirmiş, resmi kurumlarda çalışan işgüzar memurları ve yürümeyen resmi işleri eleştirmiştir. Yazar öykülerinin genelinde çalışma hayatına yer vermezken bu konunun yer aldığı öykülerde kişilerin ciddi bir iş ahlakına sahip olmaları onun idealindeki ülke hayaliyle açıklanabilir.

“Bir Adamın Hayatı” adlı öyküde bir tiyatro sanatçısı anlatılır. Bu sanatkâr, hayatı boyunca tek bir piyeste rol oynar. Piyesteki ilk rolü kundakta bir bebek rolüdür daha sonra on yaşlarında bir çocuk, ardından piyesteki genç âşık, rolünde oynar. Yaşı ilerledikçe aynı piyeste farklı konumlardaki rollere çıkar. Hayatı da piyeste oynadığı hayatlarla paralel bir şekilde seyretmektedir. Kahraman, çocuk rolündeyken gerçek hayatında da çocukluğunu yaşar, genç âşık rolünü oynadığı zaman aşk maceraları yaşar, evli adam rolünü oynarken de evlenir. Yaşı ilerledikçe piyesteki rolleri değişen adam en sonunda öz torunlarıyla birlikte yaşlı bir dede rolünü oynar. Oyunda oynayacağı en son rol budur. Çünkü dede oyunun sonunda ölür. Ve kahraman elinde bastonuyla sahneye kendi ölümünü oynamak için çıkar. Tüm hayatı üç perdelik bir piyesin içinde geçmiştir. İlk gözyaşlarını o perde arasında akıtır, orada büyür, orada sever, orada güler, evlenir, çocuk sahibi olur, hayatının en önemli anlarını o perdede yaşar. Doğumundan ölümüne kadar kendi hayatını oynar ki bu oyuna ölümü de dâhildir. Bu da bir insanın hayatında mesleğin en önemli şeylerden biri olduğunu bazen kişilerin hayatlarını içine koydukları ve şeklini aldıkları bir kap halini aldığı gerçeğini gösterir. Öyküde gerçek hayatın oynanması onun mesleğiyle özdeşleştiğini, bütünleştiğini dile getirmek içindir.

Kahramanlar severek yaptıkları işe o denli bağlıdır ki istemeyerek de olsa işlerinden ayrılmaları onlar için hayatları boyunca unutulmayan büyük bir acı kaynağı olur. Sürekli canlı kalan bu yara uzun yıllar geçmesine rağmen kapanmak bilmez. “Maskeli Hafiyeye” adlı öyküde gençliğinde tiyatro aktörlüğü yapan bir adamın daha sonra esnaf oluşunu ve esnaflık yaparken uzun zaman geçmiş olmasına rağmen aklının ve gönülünün hep aktörlük çalışmalarında kalışını işler. Kahraman bir zamanlar büyük başarı elde etmiş bir oyuncudur. Birçok insanın özellikle de

çocukların hayranlığını kazanır. Tiyatrodan ayrıldıktan uzun zaman sonra bile insanlar tarafından hayranlıkla anılmış unutulmamıştır. Kahraman, hayat koşulları nedeniyle tiyatroyu bırakmak zorunda kalır, İstanbul dışında küçük bir bakkal işletmeye başlar. Fakat oynadığı oyunları aklından çıkaramadığı için bakkal dükkânında çalıştığı esnada hep bu oyunlardan replikleri tekrar eder. Aradan uzun zaman geçmiş olmasına rağmen sanki hâlâ bir tiyatro salonunda, seyircilerin karşısındaymış gibi davranır. Bu da onun eskiden yaptığı işe yani tiyatro aktörlüğüne gönülden bağlı olduğunu, yeni işini benimseyemediğini gösterir.

“Dalgin Garson” adlı öyküde 35 yıl kahvecilik yapan bir adam anlatılır. Kahveci 35 yıl bu mesleği yaptıktan sonra işleri bozulur ve başka bir yerde, bir lokantada garson olarak çalışmaya başlar. Ancak yeni işine bir türlü alışamaz. Lokantada yemek siparişi vereceğine çay, kahve siparişi vermeye başlar. Bu duruma katlanamayan patronu onu işten çıkarır. İşten kovulan adam buna pek üzülmez; çünkü zaten garsonluk yapabileceğine inanmamıştır. Uzun yıllar kahvehane işlettiği ve işini büyük bir hassasiyetle devam ettirdiği için yeni işine alışamamıştır. Kahvecilik yaptığı zamanlar mesleği ile farklı melekeler geliştiren kahraman, kahvehanesinden içeri giren her müşterinin ne içeceğini tahmin edebilmektedir. Belli bir zaman sonra kahveden içeri giren herkesi çay bardağı, kahve fincanı veya nargile olarak algılamaya başlamıştır. Bu bağlamda insanları üç gruba ayırır. Bunlar, çay içenler, kahve içenler ve nargile içenlerdir. Çocukları ise kürdan geçirilmiş lokumlar olarak görür, çünkü çocuklar genelde lokum yer. Bu nedenle nerede çalışırsa çalışsın gelen müşterileri kahvehanedeymiş gibi davranır. Kahraman bir ara rastgele bir kahvehaneye girer. İçeri girer girmez, üzerindeki bedbin ruh halı ve üzüntü kaybolur, birden yüzüne bir canlılık yerleşir. Sanki oranın sahibiymiş gibi davranmaya başlar. Bu da onun işine ne kadar düşkün olduğunu ve severek icra ettiğini gösterir. İşini her zaman çok önemsemiş; her zaman işi ile ilgili yeni şeyler keşfetmeye çalışmıştır.

Başka bir öyküde yine mesleğe duyulan bağlılığın ne denli önemli olduğu vurgulanır. Bu bağlılık kişiyi birçok anlamda engelleyebilmekte veya fedakârlık yapmasına neden olmaktadır. “Mozaik” adlı öyküde mozaik mütehasısı olan öykü kahramanının uzak ve ıssız bir yerde bulduğu bir mozaikçiye duyduğu bağlılık anlatılır. Kudret adındaki bu incelemeci, eski saray harabelerini gezerken çok güzel bir mozaikle karşılaşır. Mozaikçi ilk keşfeden Kudret, onları bozmadan, çizmeden çıkarmak için epey zahmet çeker. Dört parça halinde olan bu mozaikçi her karesinde aynı kadının farklı halleri resmedilmiştir. Kudret, mozaikteki kadına adeta âşık olur. Tüm vaktini mozaikçi karşısında çeşitli hayaller kurarak geçirir. Mozaiklere duyduğu büyük aşk nedeniyle oldukça uzun zaman orada aşksız ve heyecansız yaşar. Bir gün mozaikteki kadına şaşırtıcı bir şekilde benzeyen gerçek bir kadınla karşılaşır. Bu kadın Kudret’e dışarıda yaşanacak renkli bir hayat olduğunu, cansız bir mozaikçiye bağlanacağına gerçek insanlarla birlikte olması gerektiğini anlatmak ister gibidir. Kadın, Kudret’ten hoşlanır. Âşık olduğu kadının gerçeğiyle karşılaşmanın şaşkınlığını yaşayan Kudret, onun ilgisiyle daha karmaşık hisler yaşamaya başlar. Bir yanda özlemini çektiği canlı, renkli bir hayat ve âşık olduğu görüntüdeki kadının gerçeği, bir yanda da severek yaptığı, ayrılmak istemediği işi vardır. Hayatının en zor kararlarından birini veren Kudret, kendi elleriyle çıkardığı ve hayatının uzun yıllarını vakfettiği mozaikçi tercih eder. Şehir hayatını ve kadınları özlemiş olmasına rağmen içindeki meslek aşkı daha baskın çıkmıştır.

Burada sanat sevgisi bir tutku halinde yaşanmaktadır. Kişilerin hayatlarına şekil veren, onların yaşamlarını kısıtlayan yahut çeşitlendiren bir güçtür. Bir resme duyulan sevgi ve bağlılık bir insanın yalnız ve tek başına ıssız bir yerde yaşamasına sebep olabilir. Meslek aşkı, insanı en büyük özelliği olan sosyalliğinden sıyrabilir, onu münzevi bir hayatın içine çekebilir. Aynı

zamanda Kudret'in mozaiği çıkarırken ona zarar vermemek için bin bir güçlüğe katlanması da konuda çok hassas olduğunun göstergesidir.

Meslek konusunda gösterilen bu hassasiyetin çeşitli sebepleri olabilir. “Doktorun Hikâyesi” adlı öykü kişisi olan yeni mezun doktor Anadolu’da güzel, küçük ve şirin bir kasabaya tayin edilir ve büyük bir hevesle işe başlar. Ancak kasabada çok sayıda hasta olmasına rağmen kimse muayene olmaya gelmez. Doktor, bu durumu değiştirebilmek adına onları cesaretlendirmeye çalışır. Bir hastayı tedavi ederse kasabadaki herkes artık doktora görünmeye gelecektir. Beklediği hasta çıkar fakat hastayı tedavi etmek şöyle dursun o kadar yanlış bir teşhis koyar ki bir daha hiç kimse yanına uğramaz olur bu durum karşısında yer değiştirmek zorunda kalan doktor ilkin istifa etmeyi bile düşünür fakat daha sonra çok başarılı bir doktor olmaya karar verir. Uzun yıllar çalışır, başarılı ve meşhur bir doktor olmayı başarır.

Kişiler bazen yapacakları iş konusunda o kadar hassas davranır ki bu hassasiyetleri olumlu değil olumsuz sonuçlar doğurur. “Konferans” adlı öyküde pirelerin aşk hayatı ile ilgili radyoda konferans verecek olan araştırmacı, yapacağı işi o kadar önemser ki program başladığı zaman çok çalışmasına rağmen heyecandan bayılır ve çok istediği halde sunumunu gerçekleştiremez.

Başka bir öyküde de hayata tutunmasını sağlayacak hiçbir şeyi olmayan bir kadının mesleki duyarlılığı farklı bir bakışla anlatılır. “Hizmetçi” adlı öyküde çalışkan ve vefakâr bir hizmetçi anlatılır. Ayşe kadın, kimsesiz kalan bir delikanlının bakımını üstlenmiş, onun rahatı için elinden gelen hizmeti fazlasıyla yapmıştır. Hizmetçisi olduğu delikanlının her isteğini gerçekleştirmesine karşın çok cüzi bir ücret talep etmiştir. Ayşe kadının maharetini görenler onu daha çok maaşla himayelerine almak istemiş ama kadını bir türlü ikna edememiştir. Onun vefası bununla da sınırlı değildir; ömrü boyunca biriktirdiği tüm parasını ölümünden sonra hizmetçilik yaptığı adama bırakır. Tüm hayatını onun rahatı, huzuru için çalışarak geçirmiş ölümüyle bile ona hizmet etmiştir. Ayşe kadın, kimsesizdir; hayatını meşgul eden şey işidir. O da bu konuda çok hassas davranmış, işini mükemmel bir şekilde yapmıştır. Bu nedenle hayatını da mesleğini belirlemiştir.

Yazar, öyküde hayatını kısıtlayacak kadar fedakârlık yapan işkolik birini yüceltmıştır. Fakat bazı öykülerde de mesleğine çok bağlı olan, çok çalıştığı için hayatın farklı zevklerini tatmaya fırsat bulamayan insanlar eleştirir. “Yıldızlar ve İnsanlar” adlı öykü kişisi Ahmet Raif, babasından kalan bütün servetini eğlenerek harcamak yerine yıldızların esrarını öğrenmeye adanır. Bir sürü kitapla dolu olan evinde sürekli kitap okuyarak veya yıldızları seyrederek vakit geçirir. Amacı yıldızların sırrını çözmek bunları bilim dünyasına neşretmektir. Arkadaşları yıldızları bırakıp biraz da gerçek hayatla ilgilenmesi gerektiğini söyler ancak Ahmet Raif onlara bir bilim adamının hayatını anlatarak cevap verir:

“Azizim, asıl dünyalar benim meşgul olduklarım... Sizin yeryüzünüziün nesi var ki? Biliyor musun Amerikalı Lowell isminde bir bilim adamı tamam 22 sene Merih yıldızını tedkik etmekle vaktini geçirdi. Hastalandığı zaman bu adama sordular:

- *Yahu 22 sene Merih'ten başka hiçbir şeyle meşgul olmadın. Şimdi o senelerine acımıyor musun?...*

Lowell buna şu cevabı verdi:

- *Bilakis... Asıl hakiki surette yaşadığımı bu 22 sene içinde hissettim..*

*İşte ben de böyleyim. Beni yeryüzünden çok daha fazla alakadar eden âlemlerle meşgulüm.*⁹³

Böyle düşünen Ahmet Raif, kendini aşk ve kadından uzak tutarak yaşar ve arkadaşlarına hayatlarını eğlencelerde harcadığı için kızar. Ona göre düzensiz bir hayat yaşamaktadırlar. Oysa kâinata bir baksalar, bu düzende yaşamayı tercih edeceklerdir. Ahmet Raif'in hayatı izlediği yıldızların düzeninde devam eder. Onlar her yıl aynı düzende görünmeye başladığı için o da her akşam aynı saatte aynı yerlerden geçerek evine gider. Bir gün bütün arkadaşları hayatının birdenbire değiştiğini görürler. Ahmet Raif artık her gece başka bir kadınla Beyoğlu'nda bir barda görünür. Ondaki bu değişimi merak edenler aldıkları cevap karşısında şaşırır. Ahmet Raif'teki bu değişikliğin nedeni yine yıldızlardır. Uzun zamandır araştırma yaptığı Uranüs yıldızının, Plüton ve Neptün yıldızlarının cazibesine kapıldığını görmüş ve yıldızların bile aşk içinde olduğuna kanaat getirmiştir. Bu nedenle kendisi de Uranüs gibi aşk peşinde koşmaya başlar. Fakat burada yazarın öykü sonunda söyledikleri onun şahsi düşüncelerini aktarmak bağlamında önem arz eder. Yazar, Ahmet Raif'e arkadaşı kanalıyla Uranüs gibi değil canlılığın, çapkınlığın ve eğlencenin sembolü olarak yansıttığı Merih gibi olması gerektiği mesajını verir. Bu şekilde kahramanın hayattan zevk alması gerektiğini vurgular.

Aşk ve kadın kişilerin mesleki başarılarının önündeki engeldir. Başka bir bakışla, mesleki hassasiyet kahramanları hayatın en büyük zevklerinden mahrum bırakan bir meşgaledir. Bu nedenle de yazar, iş konusundaki hassasiyetin fazla abartılmaması ve kişileri aktif, eğlenceli hayattan koparmaması gerektiğini de vurgular. "Pencere" adlı öyküde de işkolik bir adam dile getirilir. Kırk yaşlarına gelmiş olan Ahmet, çok düzenli çalışmış hayatı boyunca işi haricinde bir şeyle ilgilenmemiştir. Ona göre kırk yaşına gelmiş bir adamın boş vakti olmamalıdır. Bu nedenle işten eve döndüğü zamanlarda bile çalışma odasına kapanıp işiyle meşgul olur. Fakat küçük bir değişiklik onun daha önce farkında olmadığı şeyleri görmesini sağlar. Çalışma odasının penceresi yoktur. Ahmet, ferah bir ortamda çalışmanın daha iyi olacağını düşündüğü için odaya bir pencere açtırır. Bu küçük pencere ona dünyada iş haricinde başka şeylerin olduğunu da gösterir. Ahmet'in penceresi komşu evin penceresine bakmaktadır. Komşu evde de birbirinden güzel kızlar yaşamaktadır. Bu kızlar ev içinde açık saçık kıyafetler giymekte ve sürekli şarkılar söyleyerek, şakalar yaparak eğlenceli bir hayat sürmektedir. Onların neşesine dikkat kesilen Ahmet, sürekli pencereden karşıdaki kadınları izlemeye başlar. Bir süre sonra da izlediği kızlardan birine âşık olur. Bu aşk, onun tüm dikkatini dağıtır. Sürekli güzel komşusunu düşünen Ahmet, çalışamaz olur. Eve getirdiği işlerin hiçbirini bitiremez. Ancak bu durumun daha fazla devam etmesine müsaade etmeyerek pencereyi tekrar kapatma kararı alır.

Aynı mazeret yani kadınlarla birlikte eğlenceli yaşam başka bir öyküde yine çalışma düzenini olumsuz etkileyen bir güç olarak yansıtılır. "Otel" adlı öyküde şehir dışındaki bir inşaat şantiyesindeki işler, işçilerin sorumsuz davranışları nedeniyle aksar. Durumu tetkik etmek için bir başmüfettiş ve çeşitli görevliler inşaat şantiyesine gider. Şantiyenin yakınlarında üç kız kardeşin işletmeciliğini yaptığı bir otel vardır. Mecburen burada konaklamak zorunda kalan müfettiş ve ekibi, inşaat çalışanlarının bu üç güzel kadınla ilgilendiği için işi aksattıklarını anlar. Fakat üç kız

⁹³H.F.Es, "Yıldızlar ve İnsanlar", *Akşam*, 17 Teşrinievvel 1941, s.3.

kardeş o kadar güzel, hoş sohbet ve neşelidirler ki onlar bile yanlarından ayrılmak istemez. Yani sadece inşaat çalışanları değil onları teftiş edenler de kadınların büyümesine kapılıp işlerini aksatır.

Yazarın, öykülerine konu olan kişiler, işleri konusunda idealist davranan, sorumluluk sahibi insanlardır genellikle. Kahramanlar geçim sıkıntısı içinde olduğu için çalışan kimseler olarak anlatılmaz hangi meslek grubuna ait olursa olsun paradan ziyade hizmet vermeyi önemseyen kişiler olarak tanıtılır. Büyük kısmı yaptığı işe tutku ile bağlıdır ve zevkle çalışır. Yaptıkları işi külfet olarak değerlendirmedikleri gibi çoğu işinde ilerleme kaydetmeyi, başarı kazanmayı amaçlar. Hatta işlerine duydukları bu bağlılık nedeniyle çeşitli istek ve arzularından vazgeçmeyi bile göze alır, istemedikleri yaşantılara katlanırlar.

2.2.15. YOKSULLUK VE GEÇİM SIKINTISI

Hikmet Feridun'un öykülerinde genelde zengin, şehir insanları konu edilir. Kahramanlar çalışma gereği bile hissetmezler. Çoğu büyük bir miras sahibidir ya da zengin aile çocuklarıdır. Bu nedenle yoksulluk ve geçim sıkıntısı çok sık karşılaşılan bir konu değildir. Yazarın bu konuyu anlattığı altı adet öyküsü bulunmaktadır. Bu konu yazarın ele aldığı sosyal muhteva olması bakımından da önem arz etmektedir. Genelde aşk, çapkınlık, macera düşkünlüğü gibi bireysel muhtevalar işleyen yazar, sosyal muhteva olarak da yoksulluk ve geçim sıkıntısını işlemiştir.

Öykü kişileri genelde sıkıntısı olmayan, dertsiz, tasasız insanlardır. Hayatları macera ve eğlence üzerine kuruludur. Yazar kahramanlarını genelde mutlu bir tabloda resmetmiş, üzüntü ve sıkıntıya yer vermek istememiştir. Yazarın geçim sıkıntısı yaşayan kişileri de bu anlamda diğerleriyle paralel özelliklere sahiptir. Maddi sıkıntı yaşamaları mutlu olmalarına engel teşkil etmez. Kişiler, bu sorunla başa çıkabilmek için kendilerince çözüm yolları bulur. Buldukları çözüm yolları yanlış olsa bile onları mutlu etmeye yeter.

Bu sıkıntı, insanları suça iten bir güçtür. Kişiler, geçinebilmek, karınlarını doyurabilmek için başka insanları kullanırlar. Biz burada geçim sıkıntısının kişileri ne gibi davranışlara yönelttiğini ve onların bununla başa çıkma yöntemlerini inceleyeceğiz

“Geçim Dünyası” adlı öykünün kahramanı maddi problemler yaşar ve çaresiz kaldığı için etrafına yalan söylemek zorunda kalır. Başkahraman, Ayşe, hamileymiş gibi her gün karnına bir yastık koyarak dışarı çıkar. Onun karnı burnunda bir hamile olduğunu düşünen komşuları, ikramlarıyla Ayşe'yi şımartırlar. Her gün evlerinde pişirdikleri yemekten, meyvelerden ve tatlılardan getiriler. Ayşe bu şekilde her gün avantajı karnını doyurması değildir. Etraftaki insanların nazik davranışlarını da kazanır. Tramvay hınca hınç doluyken bile ona yer verilir, herkes Ayşe'ye yardımcı olmak için elinden geleni yapar. Bu şekilde kısıtlı bir zaman geçimini sağlayan kahraman doğum zamanı yaklaşınca da kimselere haber vermeden başka bir mahalleye taşınır ve belli bir zaman da öteki mahallede karnını doyurur.

Ayşe, bunca izzet-i ikram için karnında küçük bir yastık taşımanın çok kolay bir yol olduğunu düşünür. Alacaklıları kapısına geldiğinde bile karnındaki çocuğunu bahane ederek onları başından savar. Yazar, öykünün sonunda geçim dünyası diyerek Ayşe'nin parasızlık yüzünden bu davranış içerisine girdiğini belirtir. Geçinmenin kolay ve yanlış bir yolu da olsa hayat, Ayşe'yi böyle bir davranışa sürüklemiştir.

“Yavru” adlı öykü yine insanları kullanarak geçimini sağlayan birini anlatır. İrfan’ın işi yoktur, sadece kedi beslemekle uğraşır. Çok şişman, iyi eğitilmiş, korkunç yüzlü Yavru adında bir kedisi vardır. İrfan, yemek saatlerinde eğitmiş olduğu kediyi dışarıya salar. Kedi dışarı çıkışında ağzında bir yiyeceklerle geri gelir. Kimi zaman biftek, kimi zaman balık gibi yiyeceklerle sahibini besler.

Geçim sıkıntısı, öykülerde insanları suça iten bir güç olarak anlatılır. Kahramanlar, maddi güçsüzlüklerini etraftaki insanları kullanarak gidermeye çalışırlar. Kahramanlar, çalışıp maddi sıkıntılardan kurtulmayı amaç edinmezler. Yazar, maddi olanaksızlığı yüzünden kendini kısıtlayan, isteklerini erteleyen veya engelleyenlere yer vermek istememiştir. Bu kaygının insanlara bir sınırlandırma getirişini değil de maddi sıkıntılara rağmen rahatından, isteklerinden taviz vermeyen yaşayışları anlatır.

2.2.16. SANATSAL DUYARLILIK

Hikmet Feridun’un öykülerinde genellikle ekonomik refah seviyesi yüksek, eğitimli, estetik hassasiyete ve sanatsal duyarlılığa sahip insanları anlattığını söylemiştik. Bu insanlar gezmeyi, eğlenmeyi sevdikleri gibi sanat ve bilim dallarına da önem verir. Sanatın birçok alanı işlendiği gibi özellikle resim, müzik ve sinema sevgisi ağırlıktadır.

“Mozaik” adlı öyküde mozaik mütehasısı olan adamın bir mozaığe âşık oluşu anlatılır. Kudret adındaki bu incelemeci, eski saray harabelerini gezerken çok güzel bir mozaikle karşılaşır. Kudret, bu mozaikleri kendi keşfettiği için bozmadan, çizmeden çıkarır ancak bunun için çok fazla emek sarf eder. Dört parça halinde olan bu mozaığın her karesinde aynı kadının farklı hâlleri resmedilmiştir. Mozaikteki kadına âşık olan Kudret, tüm vaktini onun karşısında hayaller kurarak geçirir. Oldukça uzun bir süre bu şekilde yaşar. Kudret, kendini heyecansız, renksiz bir hayata mahkûm eder. Bu durumdan şikâyetçidir aslında ama mozaiklere ve orda resmedilen kadına duyduğu bağlılık ve sevginin büyüklüğü onları bırakıp eski hayatına dönmesine engel olur. Kudret, bir gün mozaikteki cansız kadına şaşkıncu bir şekilde benzeyen gerçek bir kadınla karşılaşır. Bu kadın Kudret mozaığın canlanmış hâli gibidir. Kadın ona cansız bir mozaikle yaşayacağına gerçeğiyle yaşaması gerektiğini ifade eder. Birlikte şehre gitmeyi teklif eder ancak Kudret, kendi elleriyle çıkarmış olduğu mozaik parçalarını bırakıp gitmez. Kudret, mozaiklere duyduğu büyük aşk nedeniyle uzun zaman aşksız ve heyecansız yaşamıştır.

Burada sanat sevgisi bir tutku halinde yaşanmaktadır. Kişilerin hayatlarına şekil veren, onların yaşamlarını kısıtlayan yahut çeşitlendiren bir güçtür. Bir resme duyulan sevgi ve bağlılık bir insanın yalnız başına ıssız bir yerde yaşamasına sebep olabilir. Yaşamın içinden kanlı canlı üstelik mozaikteki kadına çok benzeyen biriyle karşılaşmasına rağmen aşkına sadık kalır. Bu durum Hikmet Feridun’un diğer öykü kahramanlarında çok sık rastlanılan bir durum olmadığı için de dikkat çekicidir. Yani gerçek ilişkiler yaşayan insanlar birbirlerine sadık kalmazken bir mozaığe âşık olan adamın karşılık bekleyemeyeceği aşkına sadık kalması, onu bu denli sahiplenmesi dikkate değer bir noktadır. Bu da sanat sevgisinin, kişilerin iç dinamikleri arasında çok önemli bir yere sahip olduğunu ve birçok yaşantı, arzu ve istekten önemli bir konumda bulunduğunu gösterir. Bu tutku, insanı en büyük özelliği olan sosyalliğinden sıyrabilir.

“Keman” hikâyesi Ayşe adında genç bir kızın, bir müzisyene duyduğu hayranlık konu edilir. Ayşe yeni evine taşındığı gün çok karmaşık hisler yaşar. Yaşadığı karmaşık hisler, yeni bir hayata başlamış olmanın verdiği korku ile beraber içinde bir ürpermeye sebep olur. Bu esnada dışarıdan bir keman sesi duyulur. Bu ses, Ayşe’nin duygularının yatışmasını sağlarken, keman çalana yönelik büyük bir merakı da beraberinde getirir. Sadece çaldığı müziği duyan henüz yüzünü bile görmediği genç adamdan hoşlanmaya başlar. Ayşe kısa zamanda yetenekli sanatkâr hakkında birçok şey öğrenir ama onun ilgisini bir türlü üstüne çekmeyi başaramaz. Genç adam sanki başka bir dünyada, bir rüya âleminde yaşar. Bu durum onunla daha çok ilgilenmesine neden olur. Her gece yan komşusu olan genç delikanlının çaldığı müziği dinler. Fakat pek dışarı çıkmayan, genellikle insanlardan uzak yaşayan bu genç sanatkâr, bir gün ondan hiç beklenmeyecek bir kabalık göstererek karpuz satan birine küfür dolu sözler sarf eder. Ayşe, bu olayla adama duyduğu güveni ve saygıyı kaybeder. Duygusal olarak çok sarsılan Ayşe’nin güzel çalmasına rağmen adamı bir daha dinlememesine sebep olur.

Müzik insanlar üzerinde sakinleştirici, yatıştırıcı büyük bir etkiye sahiptir. Ancak sanatın gücü ve güzelliği bile kaba ve sert davranışların üstünü kapatamamakta onları saklayamamaktadır. Kemancıya yakıştırılmayan kötü hareketler ile çaldığı enstrümandan çıkan kusursuz ses hoşlanma – kaçınma durumunun yaşanmasına sebep olmuş, yazar ise bu çatışmanın kaçınma şeklinde son bulmasını sağlayarak topluma duyarlık mesajı vermek istemiştir. Müzik zengin anlatım gücü ve birleştiriciliği ile yatıştırıcı bir özelliğe sebep olmalı ve insanı yüceltmelidir; aksi bir durum ve saldırgan tavırlara sebep olmamalıdır. Bu nedenle öyküde müzik yapan insanların da bir sorumluluğa sahip olduğu ve sanatçı duyarlılığının gerekliliği vurgulanmıştır.

Hikmet Feridun’un birçok kişisi çapkın karakterlidir. Sanatla uğraşan kişilerin çapkınlıklarına da sanata duydukları ilgi yön verebilmektedir. “Tablolar” adlı öykünün kahramanı resim ve heykel hayranıdır. Fakat ne ressamdır ne de heykeltıraş. Sadece meşhur heykellere ve resimlere meraklıdır. Dünyanın en önemli şehirlerini ve bu şehirlerdeki önemli resim ve heykel müzelerini gezmiştir. Tanınmış, dâhi sanatkârların tüm eserlerini defalarca görmüştür. Gezdiği müzelerde gördüğü her eseri hayranlık dolu bakışlarla uzun uzun inceler. Bu meşhur ve güzel eserleri alıp evinin bir köşesine koymak en büyük hayalidir. Fakat bu imkânsız bir düşünceden ibarettir. Arif müzelerde gördüğü tablolara ve heykellere o denli tutkundur ki o resimlerde gördüğü kadınların, gerçek hayatta benzerlerini bulmaya çalışır. Kadınlar arasında benzerlik olmasa bile bu gerçeği görmeyip aralarında çok büyük benzerlik varmış gibi mutlu olur. Ona göre önünde dakikalarca hayran hayran baktığı tablolardaki kadınlar canlanmış, ete, kemiğe bürünmüş ve onun karşısına çıkmıştır. Evinin duvarına asmadığı tabloların gerçeklerini evine davet edebilmesi onu sevinçten çılgına çevirir. Arif git gide gördüğü her kadını meşhur tablolardaki kadınlara veya bir heykele benzetmeye başlar. Bu kadınlarla kısa süreli aşklar yaşayarak mutlu olur. Arif esasında kalbinde bir galeri açmıştır, buraya beğendiği tabloların gerçeklerini asmaktadır. Kendini ise bir maceraperest olarak görmez, ona göre sanat kurbanıdır. Burada Arif’in çapkınlığını kapatmaya çalıştığı bir gerçektir ancak onu belirli kadınlara yönlendiren güç tamamen resim ve heykel tutkusudur. Bu da sanatın onun hayatındaki etkisini ifade eder.

Öykü kişileri zaman zaman sanatsal yeteneklerini karşı cinsi etkilemek için bir silah olarak kullanır. Yeteneklerini pazarda alıcı bekleyen bir satıcı gibi insanlara sunup onlardan övgü beklerler. Sanat bu anlamda insan değerini arttıran bir etkidir. “Nereden Tanıyormuş?” adlı öyküde bir şairin yaşadığı ekonomik problemler ve onun meşhur bir insan olduğuna duyduğu inancı komik bir şekilde anlatılır. Öykü kahramanı Sermet Pembeşik, yıllardır hayalini kurduğu

şeyi gerçekleştirir ve sonunda şiirlerini bir kitap halinde bastırır. Kitabın basım evresi oldukça zorlu geçer. Sermet, kitabını basmayı kabul eden bir yayınevi bulana kadar akla kararı seçer. Şiirlerinin deli saçması olduğunu düşünen yayıncılar kitabı basmayı bir türlü kabul etmemiş; ancak Sermet en sonunda kendi parasıyla kitabını bastırmıştır. Oysa maddi olarak zor günler yaşamaktadır. Kirasını ödemediği için ev sahibi eşyalarını sokağa atar. Sermet, on altı sayfalık küçük kitabını da dayısının ona gönderdiği para ile bastırabilmiştir. Sermet, şiirlerini tüm genç kızlar ve kadınlar tarafından okunup ezberlediğini düşünür. Ona göre sevgililer artık birbirlerine onun şiirlerini okumaya başlamıştır bile. Sermet, kitabı çıkalı birkaç gün olmasına rağmen binlerce kızın ona deliler gibi âşık olduğunu düşünür. Dört gözle hayranlarından gelecek olan aşk mektuplarını bekler. Sokakta gezerken iki kişinin ona bakıp bir şeyler konuştuğunu fark eder. Bu gençlerin kendisine hayran olduklarını zanneden Sermet, hemen yanlarına giderek onlarla konuşmak ister. Konuştuğu güzel kıza şairane bir sürü laf söyler. Genç kız onu tanıdığını söyleyince Sermet daha çok neşelenir. İçini büyük bir coşku kaplar, genç kızla ilerleyen dakikalarda geçireceği güzel anları hayal eder. Fakat kız, iki aydır kirasını ödemediği evin sahibidir ve ondan kira ister. Öyküde Sermet, edebiyatın ve sanatın gücünü kendi lehine çevirmeye çalışmakta ve bu gücün etkisiyle kadınlarla münasebet kurmayı amaçlamaktadır.

Sanatçı beğenilmek, etrafındaki insanlar tarafından kıymet görmek ister. Bu öykünün kahramanı da yetenekli bir sanatçı olmadığı halde takdir edilmek istemektedir. Aynı durum “Şarkı Söylemek İçin” adlı öyküde de işlenir. Öyküde birlikte kâğıt oynayan arkadaşlar yenilen için şarkı söyleme cezasını uygun görürler. Yenilen herkesin içinde şarkı söyleyecektir. Oyunculardan biri şarkı söyleyebilmek için sürekli yenilir. Yenilmediği zaman üzgün bir hâle bürünür. Arkadaşları bu durumu fark edince onlara “Şefkiciğim, kardeşim... Bilirsin ki herkesin bir hevesi, merakı vardır. Ben de şarkı söylemeye bayılırım. Sesimin güzel olduğunu da zannediyorum. İskambil oyunlarında yenildiğim zaman istediğim kadar şarkı söylüyor, hevesimi alıyor, içimin kurtlarını döküyorum. Bilirsin ki musiki güzel sanatlardandır. Sanatkârlar kendilerini başkalarına beğendirmek isterler. Ben de çıkıp umumi konserler veremem ya.. Böyle küçük toplantılarda şarkı söyleyerek merakımı yerine getiriyorum. Allah aşkına buna mani olmayınız. Bırakın da ben yenileyim şarkıyı ben söyleyeyim...”⁹⁴ der. Bu sözlerle sanatçıların duyduğu sosyal kaygıları, beğenilme isteklerini dile getirir. Güzel bir yetenek kendi halinde kalmayıp bilinmek, görülme istemektedir.

Güzel sanatların birçok dalında, resimde, müzikte ve özellikle edebiyatta birçok sanatçı kendi çağında anlaşılammış ve kıymet görememiştir. Dolayısıyla sanatçı çoğu zaman yalnızlığa mahkûm olmuştur. Yazar bu durumu konu edinir. “Keman Sesi” adlı öyküde sanatçının toplum tarafından nasıl değerlendirildiği gösterilir. Öykünün kahramanı tanınmayan ama çok yetenekli olduğuna inanan bir musiki ustasıdır. Ona göre yirminci yüzyıl insanı onu anlayamaz. Ancak gelecek asırlar onun kıymetini anlayabileceklerdir. Bu musiki ustası yaz tatilini geçirmek için bir pansiyon kiralar. Yan tarafında oturan yeşil gözlü bir kadından etkilenir. Bu kadının inceliği ve zarafeti kahramana onun sanatkâr ruhunu anlayabilecek biri olduğu izlenimi uyandırır. Kahramanın, anlaşılabilme umudu ile içi coşku dolar. Kadını dışarı çıkarabilmek için pencereleri açıp keman çalar. Kadın sesi duyunca dışarı çıkar. Bu duruma sevinen adam kadının, onu bir macuncu zannettiğini öğrenince üzüntüye boğulur. Kadın kemanı bir macuncunun çaldığını düşünmüştür. Üstelik ona göre macuncu kahramandan daha iyi keman çalmaktadır. Kendisini anlayacağına inandığı insandan bunları duyan kahraman, kemanını satmaya karar verir. Burada da

⁹⁴ Hikmet Feridun Es, “ Şarkı Söylemek İçin” *Akşam*, 3 Mart 1940, s.3,

sanatçı insanlara duyduğu siniri müziğe yönlendirip ona sırt çevirir. Yani insanların duyarsız tavırları onu sanatından soğutur, anlaşılmak ve bilinmek ihtiyacı içindedir.

Sinema artistliği günümüzde olduğu gibi Hikmet Feridun'un öykülerinde de gıpta ile bakılan ve herkesin dâhil olmayı canı gönülden istediği bir sanat dalıdır. Bunda sinema artistlerinin renkli ve rahat hayatları önemli bir etkidir. “Kıskanç Kadın” adlı öyküde vapur yolculuğu yapan kahraman, karşıda birbirlerini çok seven iki genç görür. Onların mutluluğuna gıpta ederken kadının kıskançlık krizine girdiğini ve çantasından bir tabanca çıkarıp sevgilisini öldürmek istediğine şahit olur. Bu iki genci birbirinden ayırıp bir felaketi önlediğini düşünürken tüm bu yaşananların aslında bir oyun olduğunu görür. Bu çift, kahramanı bir sinema rejisörüne benzetmiş ve onun beğenisini kazanmak için böyle bir oyun oynamıştır. Gençler ellerine geçen fırsatı zekice değerlendirmiş, yeteneklerini sergilemiş ancak bir yanlış anlaşılma olduğunu anlayınca da hayal kırıklığı yaşamışlardır. Bu da onların kendilerini yaptıkları olaya ne kadar kaptırdıklarını ve sinema artisti olmayı ne kadar istediklerini gösterir.

Aynı şekilde “Kilit” adlı öykü sinema sevgisinin ulaşacağı boyutları işler. Öyküde bir sinema artistine duyulan hayranlık anlatılır. Yaşlı bir adam Sara Bernar adında bir yıldız hayrandır. Evinin içinde kilitli bir bölme yapıp kıymetli eşyalarını oraya saklayan adam, bu bölmenin kilidini şifrelemiştir. Şifre bilinmeden kilidi açmanın imkânı yoktur. Yaşlı adam vefat eder, onun mirasına sahip olan yeğeni amcasının hayatındaki en önemli şeylerin adlarını teker teker yazarak kilidi açmaya uğraşır. Uzun süre uğraştıktan sonra şifrenin amcası için hayati öneme sahip olduğunu ve bir sinema yıldızının adı olduğunu öğrenir. Genç, yaşlı her yaş grubundan hayranları olan sinema dünyası yaşlı adam için hayatındaki en kıymetli şey olmuş; bütün sırlarını, kıymetli eşyalarını belki de servetini sakladığı ve onları koruduğu bir savunma silahına dönüşmüştür.

“Lacivert Çocuk” öyküsünde de sanatın farklı bir yönü vurgulanır. Öyküde anlatılan ressam, ünlü ressamlardan birinin resmine çok benzer bir eseri değişiklikler yaparak taklit eder. Meşhur “Mavi Çocuk” tablosunun benzerini “Lacivert Çocuk” adı ile yapar. Burada söz konusu olan usta çırak ilişkisidir. Sanat geçmişin birikimi üzerine yeni biçimler ve formlar arayışıdır. Bu yapılırken eskiyi taklit ilk basamak olarak değerlendirilir. Dolayısıyla üstat olarak kabul edilen kişilerin eserlerinin benzerlerini üretmek yahut onlardan etkilenecek yeni bir çizgi oluşturmak geçmişte olduğu gibi bugün de hâlâ geçerliliği olan bir şeydir.

Hikmet Feridun Es, birçok öyküsünde sanatı, sanatsal duyarlılığı işlemiştir. Genellikle özel insanlar olan sanatçılar başka insanlar tarafından bilinme, takdir görme ihtiyacı içerisindedir. Hikmet Feridun, sanat ve sanatçıya kıymet verir. Sanatın özel bir uğraş ve çok çaba gerektiren bir alan olduğunu düşünür. Aksi durumları sanatçı kıymetini bilinmediği gerçeğini vurgulamak için anlatır.

2.2.17. BATIL İNANÇLAR

Batıl inanç ve davranış kavramının genel kabul gören bir tanımı yoktur. Çünkü birilerinin tuhaf gördüğü ve batıl olarak değerlendirdiğini, bir başkaları normal olgular ve alışılmış durumlar

olarak görebilir. Dahası bugün ancak birkaç kişinin inandığı bir şey ileride yaygın kabul gören inanç haline gelebilir. Bir zamanlar meteorlara çok az kimse inanırken bugün herkes “meteor teorisi”ni kabul etmektedir. Ya da tersinden bir örnek vermek gerekirse, 21. yüzyılda Amerika’da simyaya inanmak, çok irrasyonel bir inanış olarak görülebilir. Çünkü bugün simyaya inanmak mevcut fizik ve kimya kanunlarına aykırı düşmektedir. Ancak 10. yüzyıl İran’ında bu inanış o günün bilimsel verilerine uygundu, insanlar metallerin altın veya gümüşe dönüştürülebileceğine inanmaktaydı. Dolayısıyla, nelerin bâtil inanç ve davranış olduğu, nelerin olmadığı zaman ve mekâna göre değişiklik arz edebilir. Bu nedenle, bâtil inanç ve davranışların tarifini yaparken sosyal, kültürel ve tarihsel bağlamı mutlaka dikkate almak gerekir. Bâtil inanç ve davranışlar kaynağına, içeriğine ve hedefine göre üç kategoride değerlendirebilir. Örneğin Gustav Jahoda bâtil inanç ve davranışları kaynak_açısından dört grupta toplar:

(a). Herhangi bir kozmolojik anlayışın veya tutarlı bir dünya görüşünün uzantısı olan bâtil inançlar. Cin veya şeytan inancının yansımaları bu grupta değerlendirilebilir.

(b). Sosyal olarak paylaşılan bâtil inançlar. Örneğin, kara kedi görme ile şanssızlığı ilişkilendirmek veya sayı sistemlerine dayalı kehanetler.

(c). Bireylerin yaşadığı doğaüstü tecrübeler; olağanüstü algılamayı gerektiren beden dışı deneyimler.

(d). Kişisel bâtil inançlar. Bireyin şanslı bir sayısının ya da şapkasının olması gibi Bâtil inanç ve davranışları içerik açısından da dört grupta değerlendirebiliriz:

(a). Bireyin hayatındaki önemli olaylarla (doğum, evlilik, ölüm vb) ilgili bâtil inançlar: İnsanın göbek kordonunun gömüldüğü yerde yaşayacağı inancı gibi.

(b). Günlük işlerle ilgili bâtil inançlar. Belirli günlerde belirli işlerin yapılmasının uğur ya da uğursuzluk getireceğine inanılması: İki bayram arası nikâh yapmanın uğursuzluk getireceği inancını burada örnek olarak verebiliriz.

(c). Hayvanlarla ilgili bâtil inançlar. Baykuşun ötüşünün ölüm haberi getireceği, kara kedi görmenin bela getireceği inancı gibi.

(d). Din alanındaki batıl inançlar: ulûhiyetle ilgili bâtil inançlar, gayb bilgisi, ölümlerden medet ummak ve cinlerle ilgili bâtil inançlar bu gruba girmektedir.

Bâtil davranışları hedefleri açısından ise iki kısma ayırabiliriz:

(a). Başa geleceği düşünülen kötülükler ve tehlikelere karşı yapılan bâtil davranışlar. (b). Gerçekleşmesi istenilen şeylere yönelik bâtil davranışlar. Birinci gruptaki bâtil davranışların kişiye kötülük yönelen bir rakibe karşı gerçekleştirildiği düşünülür. Çoğu kültürde bu rakip kötü ruhlar, şeytan, kötü niyetli insanlar gibi figürlerle temsil edilir.⁹⁵

Hikmet Feridun’un batıl inanışları ele alış şeklini yukarıda belirttiğimiz hedefler, içerik ve kaynak açısından inceleyeceğiz. Batıl inançların genellikle insanları düşürdüğü komik ve zor durumları anlatan yazar, bu inançların yanlışlığını dile getirmeye çalışır. Ancak bu konuyu ele aldığı çok sayıda öyküsü bulunmamakla beraber Hikmet Feridun’un çizmeye çalıştığı toplum portresini göstermesi açısından bu konuyu işleyiş biçimi önem arz etmektedir. Yazar, toplumsal bir fenomen gibi algılanan ve modern toplumlarda bile varlığını sürdüren batıl inançlara kendi oluşturduğu modernitede yer vermez. Öykü kahramanlarının çoğunu bu dünyanın inanışları ile oluşturan yazar, aklı ve bilimi önceler. Bu bağlamda da hurafelere veya psiko- sosyal açıdan insanı rahatlatan batıl yaşayış ve düşünüşe yer vermemeye çalışır. Konunun ele alındığı üç adet öykü bulunmaktadır. Bu öyküler şunlardır:

⁹⁵ Ali Köse / Ali Ayten “Batıl İnanç ve Davranışlar Üzerine Psiko- Sosyal Bir Analiz” ,*Din bilimleri Akademik Araştırma Dergisi*, IX (2009), sayı: 3.

Garip Bir Huy

Kırmızı Elbise

Papatya Falı

KIRMIZI ELBİSE

Saffet, küçüklüğünden beri isprizmaya ve manyetizmaya meraklıdır. Okulda evde etrafındaki insanlar tarafından azarlanmasına rağmen sürekli bu konuyla ilgili kitaplar okur, araştırmalar yapar. Önceden derslerinde çok başarılı olan Saffet, giderek derslerinden kopar ve üst üste sınıfta kalınca okulu bırakmak zorunda kalır. Saffet, büyük bir aşkla Zehra adında bir kadınla evlenir. Lakin karısı kısa bir zaman sonra trafik kazası geçirerek hayat veda eder. Karısının ölümünü kabullenemeyen Saffet, avuntuyu eski merakında arar. Karısının ruhunu geri çağırma için sürekli ruh çağırma ayinleri yapar. Yaptığı işe o kadar inanır ki günlerce dışarı çıkmaz. Bir gün mutlaka karısının ruhunun geleceğine inanır. Arkadaşlarının da bulunduğu bir ruh çağırma ayininde karısının ona çok benzeyen kız kardeşini onun ruhu zanneder ve heyecandan orada ölür. Ruh çağırmaya duyduğu inanç o kadar güçlüdür ki içeri girenin karısı olmadığı ihtimali aklına bile gelmez. Burada herhangi bir kozmolojik anlayışın veya tutarlı bir dünya görüşünün uzantısı olan bâtil inanç söz konusudur. Din alanındaki bâtil inançlar: ulûhiyetle ilgili bâtil inançlar, gayb bilgisi, ölümlerden medet ummak ve cinlerle ilgili bâtil inançlar bu gruba girmektedir. Hedef olarak da gerçekleşmesi istenilen şeylere yönelik geliştirilen bâtil davranışlar arasına dâhildir. Kişi kabullenemediği bir durum nedeniyle farklı bir inanış geliştirerek kendini rahatlatır ve acısını unutmaya çalışır. Bir nevi psikolojik bir kaçış yaşanır.

PAPATYA FALI

Papatya falı da gerçekliğinin olmadığı bilindiği halde yine de inanılan bir eylemdir. Papatya tarlasında gezinti yapan adam tarlada bir gencin papatya falı baktığını görür. Daha sonraki gezintilerinde de aynı genç adamla karşılaşınca onun âşık olduğunu ve sevgilisi için fal baktığını düşünür. Adam, dikkatini uzun bir zaman celbeden genç ile bir gün sohbet eder. Ona baktığı falın sonucunu sorar. Genç delikanlı, midesine çok düşkün olduğunu ve her gün gelip papatyalarla hangi yemeğin pişeceği konusunda fal baktığını söyler. Burada kişisel olarak bireyin geliştirdiği bir inanış söz konusudur. Giydiği ayakkabının ona uğur getireceğine inanmak gibi. Bir kere gerçekleşen bir durum genellenerek devamında aynı şeyi gerçekleştirmesi beklenir. Günlük hayattaki herhangi bir yaşantı için söz konusu olabilecek bir davranıştır. Gerçekleşmesi istenilen bir olay hedeflenir.

GARİP BİR HUY

Karı- koca uyumlu bir çiftin evliliğinde tek sorun sadece kadının çeşitli garip huylarıdır. Bu garip huylar evliliğinin ikinci yılında başlar. İçinden bir niyet tutar ve o niyetin doğru olup olmadığını dışarıdaki nesnelere bakarak söyler. Örneğin bir pastanede otururken içeri ilk giren kişi erkekse adamın kendisini sevdiğine fakat kadınsa sevmediğine inanır. Giren erkeğe yaşlı ise onu çok sevdiğine orta yaşlıysa orta derecede sevdiğine, gençse az sevdiğini söyler. Ve yaptığı bu

niyet tutma olayına o kadar inanır ki kötü bir sonuç çıktığında kocasıyla şiddetli kavgalar eder. Hatta kocasını hırpaladığı tırnaklarıyla yüzünü yırttığı bile olur. Koca ise karısının bu batıl olaya çok fazla inandığını bildiği için aksi bir sonuç ve kavga çıkmaması için çok çabalamak zorunda kalır. Burada da ilk öyküde olduğu gibi bireylerin yaşadığı doğüstü tecrübeler; olağanüstü algılamayı gerektirmiş, bâtil inanç koşullanma yoluyla öğrenilmiştir. Başa geleceği düşünülen kötü şeyleri önceden sezebilme isteği söz konusudur.

Sonuç olarak yazar, batıl inançları hayatı zorlaştıran, sıkıntıya düşüren, kişilerin psikolojik çıkmazlarından kaynaklanan bir zafiyet olarak anlatmıştır. Dolayısıyla bu bağlamda öykülerinde daha güçlü bireyleri anlatmak istediği ve kendi modern dünyasında bu tür inanışlara yer vermek istemediği söylenebilir.

2.2.18. DEDİKODU, GIYBET, İFTİRA, KARALAMAK

Hikmet Feridun'un öykülerinde yer verdiği başka bir kötü alışkanlık da dedikodudur. Bu konuyu işleyen on yedi adet öyküsü bulunmaktadır. Bu öykülerde dedikodu istenilmeyen olumsuz sonuçlara yol açabilen, kötü bir davranıştır.

“Dul” adındaki öykü, bu konuyu güzel bir şekilde dile getirir. 32 yaşında dul kalan Belkis, etrafında birçok erkek olmasına rağmen yeniden evlenmeyi düşünmez. Ancak hayatında hiç kimse olmamasına rağmen oldukça bakımlı bir kadındır. Sürekli güzel kıyafetler giyer, her zaman şık dolaşır. Bu durumu görenler onun herkesten sakladığı bir sevgilisinin olduğunu düşünür. O ise başkası için değil sadece kendisine değer verdiği, yaşlanmak istemediği için bakımlı olmaya çalışmaktadır. Evlenmeme konusunda kararı kesindir. Böyle bir düşüncesi yoktur. Yavaş yavaş etrafındaki insanlar onun ciddiyetini görüp buna inanmaya başlar. Ancak Belkis, erkek şapkasından kadın terliği yapmak için erkek kardeşinin şapkasını evine getirir. Kıyafetlerini değiştirdiği esnada kapısı çalar. Üzerine bir gömlek giyip kapıyı açar. Gelen dedikoducu bir kadındır. Kadın onun kapıyı geç açmış olmasından şüphelenmiştir. Üzerinde de sadece bir gömlek olduğunu görür, içeri bakınca da bir erkek şapkası görür ve onun sevgilisi ile birlikte olduğu sonucuna varır. Ertesi gün olayı herkese bu şekilde anlatır ve insanlar Belkis'in hayatında bir erkek olduğuna kesinlikle inanırlar. Belkis ise kimseye olayın iç yüzünü anlatamaz.

Bu öyküde toplumsal bir eleştiri de yapılmaktadır. Dul insanlar için genellikle oluşan yargının aksinin gerçekleşebileceği vurgulanır. Dul bir kadın hayata karşı tek başına durmaya çalışır fakat toplumun önyargıları ve dedikodu yapmak iştiyakı onun bu güçlü duruşunu engellemekte ve onu bir iftiraya maruz bırakmaktadır.

Dedikodu, kadınlar arasında bir dayanışma vasıtası haline de gelebilmektedir. “Süpürgeli Âşık” öyküsünde uzaktan tanıdığı bir kadının kocasını başka bir eve girerken gören bir kadın kendini tanıtmadan adamın eşine telefon açıp eşinin onu aldattığını söyler. Kadın bu davranışı erkeklerin çapkınlıklarını engellemek adına yapmaktadır. Telefonda konuşan kadın, Şevkiye'nin kocasını iki gün boyunca takip etmiştir. Şevkiye ertesi gün kocasını takip eder ve gerçekten onun bir köşke girdiğini görür. İçeri girdiğinde kocasının temizlik yaptığını görür. Kocasına ona sürpriz yapmak için bir ev kiralamış ve karısına haber vermeden temizlemek istemiştir. Karısına sürpriz

yapmak isterken bir sürü dedikoduya maruz kalmıştır. Köşke toplamda üç defa gitmiş olmasına rağmen hakkında böyle bir dedikodu çıkması da toplum olarak böyle şeylere ne kadar meyilli olduğunu gösterir. Dedikodu bu öyküde çok olumsuz bir sonuç doğurmamış, işin iç yüzü anlaşılmiş ancak insanları huzursuz etmiştir.

Dedikodu, “Kadın Resimleri” adlı öyküde daha olumsuz bir duruma sebep olur. Öykü kahramanı her zaman bir apartman sahibi olmayı hayal eder. Bu hayaline kavuştuğu gün dünyanın en mutlu insanıymış gibi hisseder kendini. Apartmanı çok büyük ve güzeldir. Bir arkadaşı apartman duvarlarının boş olduğunu ve oraya resim yaptırması gerektiğini söyler. Çocukluğundan beri resim sanatına meraklı olan adam, hayran kaldığı iki tabloyu apartmanın duvarlarına kopya ettirir. Ancak bu iki resim de kadın resimleridir ve mahalle sakinleri tarafından yok farklı bir şekilde algılanır. Resimleri gören mahalle sakinleri oradaki kadınların adamın metresleri olduğunu düşünür. Adam ve resimlerle ilgili bir sürü dedikodu çıkar. Hatta mahalle sakinleri resimleri çizilen kadınları tanıdıklarını bile söylerler ki bu çok ilginç bir ayrıntıdır. Oldukça meşhur iki tablodaki kadınların gerçekten var olduklarına o kadar inanırlar ki bu resimleri birilerine benzetip başkaları hakkında da dedikodu yapmaya başlarlar. Kadınlardan birinin Kasımpaşalı fettan Şaziye, diğerinin de Deli Şaziye diye birinin ablası olduğu bile söylenir. Bu dedikodular sadece mahalle sınırları içerisinde kalmaz. Apartmanın sahibi Necdet’in iş yerine gerçekmiş gibi akseder. Necdet hakkında ortada dolaşan dedikodularla baş edemez ve kadın resimlerine bıyık yaparak onları erkek kılıfına sokar ancak dedikoduların ardı arkası yine kesilmez.

Bu dedikodular bazen de birisine zarar vermek için bilinçli bir şekilde yapılır. “Ben Kamil’i Pek Severim” adlı öykü bir adamın nasıl karalandığını anlatır. Kamil, bir kızla evlenmeye karar verir. Kızın yakınları onun hakkında bilgi toplamaya başlarlar. Kâmil’in en yakın arkadaşının yanına giderler. O Kamil’i çok sevdiğini ve onlara kötü yorum yapamayacağını söyler. Fakat Kamil’le ilgili o kadar kötü şeyler söyler ki adamlar kızlarını vermekten vazgeçerler. Adam Kamil’le ilgili anlattığı her şeyde ilk önce onu çok sevdiğini ve hakkında kötü söz söyleyemeyeceğini belirtir. Ancak hemen arkasına jigololuk, hırsızlık yaptığı, kumar oynadığı, sarhoş olduğu, kavga çıkardığı, hapse girdiği gibi kesinlikle başkasına söylenmeyecek derecede önemli özelliklerini saymaya başlar. Dinleyen adam gitmek istediği halde gitmesine müsaade etmez ve kardeşi gibi sevdiği Kamil’le ilgili şeyler anlatmaya devam eder. Dedikodu beraberinde yalan söylemeyi de getirir. Dolayısıyla da burada söz konusu olan, dedikodu boyutunu aşarak yalan ve iftira haline dönüşür. Konuşulan sözler gerçeği ifade etmez ve kişilerin abartılarıyla başa çıkılamayacak bir hâl alır. Bu nedenle aslında bir davranış bozukluğudur.

“Dedikoduyu Sevmem” adlı öyküde iki arkadaş bir bahçede çay içerlerken içlerinden biri yan masalarında oturan başka bir arkadaşları ile çok kötü şeyler söyler. Karşısındaki kadın ise onun yanlış düşündüğünü, söylediklerinin gerçeklik taşımadığı belirtir. Fakat dedikoducu kadın karşıda oturan arkadaşını gözden düşürmek istiyormuş gibi söylediği olumsuzlukları savunmaya devam eder. Yanındaki kadın onun dedikodularına dayanamayıp kalkar. Bu defa daha ilginç bir şey olur. Kadın gidince az önce dedikodu konusu olan arkadaşının yanına giderek kendisinin söylediği şeyleri diğer arkadaşları söylemiş gibi ona aktarır. Sonra da onu savunduğunu iddia eder. Burada olduğu gibi dedikoducu kişiler aynı zamanda yalancı, fesat, arabozaan kişiler oluyor.

Dedikodu sosyal hayatı karmaşıktırmakta ve kişiler arasındaki ilişkileri bozmaktadır. Bu durum, başka bir öyküde farklı bir şekilde işlenir. “Konuşan Kumru” adlı öyküde kahraman

dedikodunun hayatı ne denli olumsuz etkilediği, çekilmez bir hale getirdiğini insanlara dedikoducu bir kuşla ilgili gerçek olmayan hikâyeye anlatarak gösterir. Kahraman konuşan bir kumru olduğunu bu kuşun papağanlar gibi söylenilene tekrar ettiğini ama papağanlardan daha yetenekli olduklarını söyler. Bu kuş adeta bir kayıt makinesi gibidir. Her söylenilene tekrar eder. Kahraman bu kuşu yakınlarının, arkadaşlarının evlerine götürür. Bu şekilde onların kendileri hakkında gerçek düşüncelerini öğrenir. İnsanlar birçok konuda gerçek düşüncelerini saklamakta ve yalan söylemektedir. Kuşu birkaç arkadaşının evine yine götürür ve tüm yakınlarının onlarla ilgili gerçek düşüncelerini öğrenir. Ancak bu durum, onun için katlanılmaz bir hâl alır. Öğrendikleri hayatlarını çekilmez bir hâle getirmektedir. Kahraman daha sonra böyle bir kuşun yeryüzünde olmadığını ve mademki böyle bir kuş yok rahatlıkla dedikodu yapabileceklerini söyler.

Yazara göre insanların bugünkü ilişkileri birbirleri ile ilgili gerçek düşüncelerin bilinmemesinden kaynaklanmaktadır. Dolayısıyla bu düşüncelerin aşikâr edilmesi huzuru ve rahatı bozacaktır. Nitekim “Kıskançlık ve Dedikodu” adlı öyküde insanların kıskançlıklarından, kavgalarından ve dedikodularından bıkan adam bir çiftliğe kaçmakta çözüm bulur. Her gün karşılaştığı kavgalar, iğrenç dedikodular adamın hayatını işkenceye çevirmiştir. Tüm insanlarla başa çıkamayacağı ve bu davranışları engelleyemeyeceği için onlardan kaçmakta çözüm bulur. Alıştığı, bildiği hayatı bırakıp yeni bir yere adapte olmaya çabalar. Bir çiftliğe yerleşir. Fakat oraya gidince tabiat da dedikodunun ve kıskançlığın olduğunu görerek hayal kırıklığına uğrar.

Yazar, bu öyküde dedikoduyu sadece insanlara has bir davranış olarak göstermemiş aynı şekilde dedikodunun tabiat da var olduğunu anlatmıştır. Bu da dedikodunun kökeninin çok daha derinlerde ve engellenemez olduğu sonucunu doğurur.

Dedikodu insanları rahatlatan, kökeni bilinçaltına dayalı bir eylemdir. Kişiler dedikodu yaparak aslında kendilerine rakip olan bir insanoğlunu daha mağlup etmiş olurlar. Yazar, bunu “Dedikoducu” adlı öykünün sonunda okuyucuya sunar. Öykü kahramanı Mecdi hiç dedikodu yapmayan biridir. Hatta insanlar dünyada dedikodusuz yapamaz diyenlere karşı arkadaşları Mecdi’yi örnek gösterir. O, şu ana kadar hiç dedikodu yapmamış biridir. Fakat bir gün ağır bir hastalık geçirir ve hiçbir şey yapmadan, kendini yormadan evinde yedi- sekiz ay yatmak zorunda kalır. Mecdi kitap bile okuyamadığı için önce çok sıkılır fakat daha sonra penceresinin önündeki insan manzarasını izlemeye başlar. Bu şekilde her gün gördüğü insanlarla ilgili konuşup, onlarla uğraşır. Hastalığı bittiğinde müthiş dedikoducu bir adam olmuş, dünyada kimse dedikodusuz yapamaz diyen arkadaşlarını haklı çıkarmıştır. Sağlıklı bir insanken dedikodu yapmayan Mecdi, hastalık sonrası farklı bir ruh hâliyle, sıkıldığı için dedikoduya yönelmiştir. Bu da hiçbir uğraşı olmayan insanların, sıkıntılarında kurtulmak için dedikoduya başvurduklarını gösterir.

Benzer bir durum da “Dedikoducu Sevgili” adlı öyküde anlatılır. Yine dedikodu yapmaması ile tanınan bir adam gün gelir ortamının en dedikoducu insanı olur. Ancak burada dedikoduya onu yönelten sebep hastalık değildir. Tamamen bilinçli bir yönelim söz konusudur. Uzun zamandır hoşlandığı kadınla iletişim kurmak için her türlü yola başvuran adam kadının dedikoduyu çok sevdiğini öğrenir. Bu yolla onunla konuşabileceğini düşünen adam hemen birkaç dedikodu öğrenip bunları onunla paylaşır. Kadının ilgisini üstüne çekmeye başaran adam artık sürekli başkalarının özel hayatıyla ilgili bilgi edinmeye çalışır. Bu nedenle herkesle dedikodu yapar. Bu kadınla beraber olduğu sekiz ay boyunca onunla güzel anlar yaşamış ancak bu zaman zarfında karakteri de dedikoducu bir hâle gelmiştir.

“ Küçük Kız” adlı öykü, okula giden küçük bir kız öğrencinin dedikodu alışkanlığı ve bu alışkanlığının olumsuz sonuçlarını konu edinmektedir. Bir Okulu ziyarete giden yazar kahraman, okulun müdiresi ile öğrenciler ve çocuk psikolojisi hakkında sohbet eder. Sohbet esnasında sınıfları dolaşırken okul müdiresi gözlerine çarpan bir kız çocuğunun dedikodu yaptığı için kötü olaylara sebebiyet verdiğini anlatır. Bu şekilde bazı karakter özelliklerin toplumsal hayatta ne derece önemli olduğu ve küçük bir çocuğun bile çok olumsuz olaylara yol açabileceği ifade edilmiş olur. Okulu gezen kahraman ilkin saflığın, temizliğin sembolü olan üstelik çok güzel ve şirin bir kızın bu tür kötü bir şey yaptığına inanmak istemez. Okul müdürlerinin genellikle öğrencileri ile ilgili olumsuz bir düşünce ve tepki geliştirerek kötü bir yargıya vardığını, bu nedenle de yanlış yorum yaptığını düşünür. Lakin daha sonra onun ne kadar haklı olduğunu kendi gözleriyle görür. Bu kızın yaptığı dedikodular neredeyse kanla bitecek bir kavgaya sebep olmuştur.

Öyküde böylesi kötü bir olayı bir çocuğun yapması oldukça dikkat çekicidir. Yazar, dedikodunun aslında doğal bir yaşantı olduğunu her kesimden insanın yaptığını anlatır.

“Kahraman” öyküsünde ise dedikodu olumlu bir şeye yol açar. Bu da dedikoduyu yapanın, dedikodu yaptığı kişiyle ilgili duygularıyla ilgilidir. Kişiler sevdiği insanlarla ilgili olumlu şeyler anlatırken sevmedikleri ile ilgili olumsuz şeyler anlatırlar. Öykü kahramanı sevgilisi ile beraber gezerken karanlıkta iki gölge görür. Kadın korkunca adam kadını teskin etmeye çalışır ve yoldan geçenlere kim olduklarını sorar. Adamlar hiçbir kötü amacı olmayan tesadüfen oradan geçen kişilerdir. Ertesi gün adamın sevgilisi bu olayı abartarak gördüğü herkese anlatır. Olay çok farklı bir boyut alır. Sanki yedi sekiz kişi genç kıza tecavüz etmek istemiş ama sevgilisi elindeki, şemsiyeyle hepsini korkutup kaçırmıştır. Bu olay sonunda kadının sevgilisi her yerde bir kahraman olarak anılır. Bu öyküde de gerçek olmayan bir durum, arasında gerçekle çok az bir bağlantısı olduğu halde, çok farklı bir şekilde dile getirilir, fakat dedikoduyu yapan kişi dedikodusunu yaptığı adamı sevdiği için onu olumlu anlatır.

Dedikodu her ne kadar insanların kendilerini engelleyemedikleri bir davranışı olsa bile yine de sosyal hayatı karıştıran insanların huzurunu kaçıran bir şeydir. Bu nedenle de müsamaha göstermemek, bu insanları cezalandırmak gerekir. “Kapıcı” adlı öyküde kapıcısını dedikodu yaptığı için onu cezalandırıp işten çıkaran bir adam anlatılır. Kapıcı zaten tembeldir, fakat bu özelliği ev sahipleri tarafından hoş karşılanmış, onu işten çıkarmak için bir sebep olarak düşünülmemiştir. Kapıcının çok boşboğaz, çenesi düşük, dedikodu yapmayı seven biri olduğu öğrenildiğinde evin beyi onu işten çıkarır.

Yazar, öykülerinde konuya geniş yer vermiş; dedikoduyu yaşamın vazgeçilmez bir öğesi olarak anlatmıştır. Öykülerde kişilerin dedikodu yaparak rahatladıkları ve her insanın dedikodu yaptığı anlatılır. Ancak yazar buna rağmen yine de dedikoduyu olumsuz, istenmeyen olaylara sebep olabilecek, aynı zamanda sevilmeyen kişilere zarar vermek için silah olarak kullanılabilen bir davranış olarak dile getirir. Dedikodu yapan kişilerin genellikle yalan söylemeleri ve iftira atmaları da olayın farklı bir boyutunu teşkil eder. Bu da öykülerdeki dedikodu kavramının, yalan, gıybet ve iftira ile iç içe geçmiş bir şekilde dile getirildiğini gösterir. Dedikodu yapan kişiler ise zannedildiği gibi sadece kadınlar değildir. Hikmet Feridun’un birçok erkek kahramanı da dedikodu yapar. Yazarın anlattığı dedikoducu kişiler çocuklar, gençler veya orta yaşlılardır. Dedikoduculuk, yaşlılarda görülen bir davranış değildir.

2.2.19. YEMEK KÜLTÜRÜ VE YEME ALIŞKANLIKLARI

Hikmet Feridun'un öykülerinde dikkat çeken bir özellik de yemek yemeye olan düşkünlüktür. Bu konuyu ele alan on bir adet öyküsü bulunmaktadır. Bu öykülerde sofrada yemek kuralları, yemek çeşitleri ile ilgili çok detaylı bilgi verilmemiş; genellikle insanların yemek alışkanlıkları dile getirilmiş ve günlük hayatta yemek yemenin yeri incelenmiştir. Yazar, yemek alışkanlığını bir ritüel olarak değerlendirmemiş, sadece yemek yemenin insan için ne kadar önemli olabileceğini göstermeye çalışmıştır.

Hikmet Feridun'un öykülerinde yemek geleneği, sofrada düzeni, yemek adabı gibi konularda çok fazla bilgi verilmemiş. Genelde yemek yemeyi seven kişilerin bu tür ayrıntılara önem vermedikleri görülür. Öykülerde kahramanların tercih ettikleri yiyecek türleri ise şöyledir: yufkalı talaş kebabı, tandır kebabı, patlıcanlı çömlük kebabı, patlıcan dolması, patlıcan beğendi, şiş kebabı, kabak kalyesi, hindi dolması, imambayıldı, puf böreği, dolma, muhallebi, aşure, sütlaç, pasta, börek baklava çikolata, işkembe, pırzola çılıbır, kuzu dolması, fıstıklı irmik helvası, tatar böreği, peynirli börek, vişne peltesi, ıstakoz, levrek, kılıç balığı, uskumru dolması, cevizli güllaç, baklava, tavuk kızartması, bamya, un helvası gibi yiyecekler görülür. Bu da dönemin yemek kültürünü göstermesi açısından önemlidir.

Yazarın kahramanlarının maddi durumları iyi, üst düzey insanlar olduğu, yemek konusunda zevk sahibi oldukları söylenebilir. Yemeklerin besin değerleri de önem arz eder. Genellikle etli yemekler tercih edilirken bu etli yemeğe bir sebze yemeği ve bir tatlı çeşidi eşlik eder. Bunlar arasında yumurtalı piyaz ve ciğer tava ucuz, fakir yemekleri olarak anılır. Yemek saati akşam eşlerin işten çıkış saatleri ile paralellik arz eder. Ev hanımları genelde kendi damak tatlarını dikkate alarak yemek pişirir. Yemek yeme alışkanlığında dikkati çeken bir diğer unsur da kilo aldırılmayacak yemeklerin tercih edilmesidir. Genellikle evde pişen yemekler tercih edildiği gibi az da olsa yemek yeme ihtiyacını lokantada gideren insanlar da mevcuttur. Acıktıkları vakit sofranın kurulmasını bekleyen kahramanların yanı sıra yemek aralarında birçok abur cubur veya hafif bazı yiyecekleri tüketen kahramanlar da mevcuttur.

Günlük hayatın bir parçası olarak yemek yeme kültürü kişileri ortak noktada buluşturan bir güçtür. Kişiler aynı yeme alışkanlığına sahip olanlarla daha iyi iletişim kurarlar. "İşkembeci" adlı öyküde bu durum ele alınır. İşkembe sevdikleri için sürekli aynı işkembeciye çorba içmeye giden iki genç aynı tutkuya sahip olduklarını fark eder. İkisi de işkembeyi çok sevmektedir. Bu şekilde aralarında bir yakınlık doğar. Birbirlerine "İşkembeci" lakabını takarlar.

"Yemeğe Kalmaz mısınız?" adlı öyküde ev ziyaretine giden iki delikanlı, biraz pisboğazdır. Mutfaktaki yemek kokularını duyunca kendi aralarında yemek sohbetine başlar. Yemeklerin güzelliğinden ve onları tatmak istediklerinden bahsederler. Bu esnada yan salonda olan güzel ev sahibi konuştuklarını duyar ve onları yemeğe davet eder. Çok pisboğaz olduklarını düşünen gençler, konuşmalarının duyulması nedeniyle utanırlar.

Öykülerde genellikle erkeklerin midelerine daha düşkün oldukları görülmektedir. Yemek yemeyi çok seven obur erkekler nazik ve ince yapılı kadınlarla evlendikleri vakit bu konuda kaçınılmaz olarak sorunlar yaşarlar. Bu bağlamda kadınların yemek yaparken eşlerinin zevklerini ve isteklerini düşünmemeleri, aile içi küçük huzursuzluklara ya da erkeklerin kendilerini yemek konusunda engellemelerine neden olmaktadır.

Hikmet Feridun'un kahramanlarından bazıları aşırı derecede midesine düşkün insanlardır. "Rüya" öyküde onların yemek konusundaki düşünceleri net biçimde ifade edilir:

" (...) Hayatta şiiirden, aşktan, musikiden başka pek çok zevklerin daha var... Mesela midemi pek severim... Güzel bir sofraya benim için bir aşk şiiirinden daha cazip bir şeydir. Musikiden bahsedeceğim yerde benim gibi midesine düşkün bir arkadaşla karşılıklı geçip lafı bile insanın iştihasını getiren nefis yemekler hakkında konuşmağa bayılırım⁹⁶."

Kahramanın bu sözleri yemeklerle ilgili düşüncelerini göstermesi bakımından önem arz eder. Yemek yemeye bu kadar düşkün olan kahraman her gece rüyasında çeşit çeşit yemek görür. Kahramanın sevgilisi ise tam aksi yaratılıştadır. Sevgilisinin midesine bu denli düşkün olmasından da rahatsızdır, sürekli çok yemek yediği için ona kızar ve engellemeye çalışır. Şaziye'ye göre bir erkek rüyasında gördüğü şeylere çok kıymet veriyor demektir. Bu nedenle de sürekli Şakir'e rüyasında ne gördüğünü sorar. Şakir, rüyasında sürekli yemek gördüğünü, Şaziye'yi şu ana kadar hiç görmediğini söyleyemez. Şaziye'nin yemek sohbetlerine ve yemek yiyişine müdahale etmesinden o kadar korkar ki bir gün rüyasında Şaziye'nin onu yemek yerken yakaladığını, ondan baklava tepsisini kaçırdığını görür. Fakat sevgilisini rüyasında ilk defa gören adam ona rüyasını bu şekilde anlatamaz. Bunun yerine onun daha çok hoşuna gidecek bir rüya anlatır.

Eşlerden sakınılan güzel yemekler misafirlere ise cömertçe ikram edilir. Gelenekten gelen bir özellik olarak yemeğe davetli misafir için çeşit çeşit yemekler, tatlılar, börekler yapılır.

Hayattaki en büyük zevki, en büyük ilgisi yemek yemek olan başka bir kahraman da "Misafir Gelecekmiş" adlı öyküde anlatılır. Yazar, onun yemeğe düşkünlüğünü şu şekilde anlatır. " (...) Meşhur bir romancı: Sokakta hiç tanımadığımız insanların ne ruhta kimseler olduğunu anlamak ister misiniz? Onların hangi dükkânların camekânları önünde durduklarına, hangi vitrinleri seyrettiklerine dikkat ediniz.' Demiş. Bu hakikaten doğru birşeydir. Mesela tuvalet düşkünlüğü kadınların sokakta en çok önünde durdukları yerler kumaşçı, elbiseci, tuvalet eşyası satan dükkânlardır. Kitap düşkünlüğü, kitapçı dükkânlarının camlarındaki yeni neşredilmiş kitaplara göz gezdirmeden yürüyemezler. Lakin bizim hikâyemizin kahramanı Cemal Ferdi ne kumaşçı, ne iskarpinci, ne çiçekçi, ne de kitapçı dükkânlarının önünde duruyordu. Onun dikkatini hayran bakışlarını üzerlerine çeken yalnız ve sadece lokantaların camları idi. O bunları ne derin bir iştihâ içinde, nasıl ağzı sulana sulana seyredirdi!..... Bir aralık büyük bir lokantanın önünde hafifçe durmuştu. Bu ne nefis manzara idi! Cemal Ferdi hiçbir mehtap, hiçbir gurub, hiçbir tulû karşısında şu lokanta camının önünde olduğu kadar kendisinden geçmemişti. (...) Hâlbuki Cemal Ferdi'nin hayatta en büyük zevki midesi idi. O iyi pişmiş bir patlıcan dolmasını, en güzel en sıcak kadın bakışlarına, bir tabak cevizli güllacı en tatlı bir gülüşe değişmezdi.⁹⁷"

Yemek yemeye bu kadar düşkün olan Cemal Ferdi'nin karısı ise yemek yemeği sadece bir ihtiyaç olarak görmektedir. Üstelik son zamanlarda rejim yaptığı için evde tuzsuz, yağsız ve az miktarda yemek pişirir. Bu durumun yanı sıra kocasına dışarıda harcaması için gerekli olan parayı her gün kendisi verir. Yol ve sigara masrafı haricinde yanında hiç para buldurmeyen Cemal Ferdi, lokantaya da gidemediği için kendini çaresiz hisseder ve karısına eve misafir geleceği yalanını söyler. Karısı hemen misafirin seveceği türde bir sürü yemek yapmaya koyulur. Akşam

⁹⁶ Hikmet Feridun Es, "Rüya", Akşam, 26 Teşrin evvel 1939, s.3.

⁹⁷ Hikmet Feridun Es, "Misafir Geliyor", Akşam, 19 Teşrin evvel 1940, s.3.

misafirleri gelmeyince de yemekleri Cemal Ferdi yemek zorunda kalır. Bu yöntemin çok etkili olduğunu gören Cemal Ferdi, birkaç kez yine aynı yalanı söyler ve akşam ziyafet sofrasındaki her şeyi tek başına yer. Fakat yalanı fazla uzun sürmez, karısı tarafından anlaşılır.

Midesine düşkün kişiler genellikle ailelerinde bu konuyla ilgili sorun yaşarlar. Ya evlerinde eşleri güzel yemek yapamaz yahut da eşleri izin vermediği için yemek yiyemezler. Oysa yemek yapmak kadınlar için bir övünçtür. “Yemekler” öykü kahramanı karısının güzel yemek yapmasıyla övünür. Her yerde aynı şeyleri söylediği için karısı, etrafta yemek konusundaki maharetiyle tanınır. Oysa durum tam tersidir. Evlerine misafir geldiğinde yemekleri öykünün erkek kahramanı pişirmekte ve karısının zorlamasıyla kendi yaptığını saklayarak, sürekli onu övmektedir. Bu durum yemek yapmanın kadınlığın bir gereği olduğunu ve güzel yemekler pişirip insanlara ikram etmenin kadınlar için öneme ihtiva ettiğini göstermektedir.

Yazar, öykülerinde yemek yemeyi büyük zevklerden biri olarak anlatır. Yemek yemek fiziksel bir ihtiyaç değil, hayatı güzelleştiren bir zevktir. Kahramanlar, sevdiği yemekleri yiyince mutlu olur. Bununla beraber öykülerde yemek adabı, yemek kuralları gibi ayrıntılara yer verilmemiş kültürel bir özellik olarak sadece o dönemlerde tercih edilen yemek çeşitleri yer bulmuştur.

2.2.20. GÖRGÜ KURALLARI

Bir toplumun içinde var olan ve uyulması gereken saygı ve incelik kurallarına görgü denir. Görgü kuralları ise, insan ilişkilerinin belli bir düzende işlenmesini sağlayan sistem bütünlüğüdür. Görgü, toplumun içinde zamanla oluşan, insanların birbirlerini rahatsız etmemelerini, saygılı davranmalarını sağlayacak toplumsal kurallar bütünüdür.

Toplumda bireyler arasındaki ilişkilerin düzenlenmesinden doğan töre, adet, gelenek-görenekler, din kuralları gibi görgü kuralları yazılı olmayan normlardandır. Görgü kuralları örf ve adetlerin basit biçimi olarak da kabul edilmektedir. Görgü, bir kimsenin belli bir olayda nasıl davranması gerektiğini gösterir. Görgü, zamanla insanda bir birikim oluşturur ve bu birikim sosyal yaşantısında ona pek çok kapıyı açar. Örneğin bir toplantıda konuşurken, bir davette yemek yerken veya bir törene katılırken olması gereken davranış biçimlerini belirler. Görgü ve buna bağlı olarak ortaya çıkan kuralları, her toplumda geçerlidir. Ancak, evrensel bir nitelik taşımakla birlikte, toplumların yaşam özelliklerinden ortaya çıkan görgü kuralları, toplumdan topluma farklılık gösterebilir ya da bazı görgü kuralları bazı toplumlarda farklı yorumlanabilir.

Diğer taraftan, görgü kurallarına uymamanın hukuki yaptırımı yoktur. Buna karşın kurallara uymayan kişi, toplum içinde ayıplanır veya kişilerin alay konusu olabilir. Genel görgü kurallarına uyma zorunluluğu yoktur. Yani hukuken suç sayılmamaktadır. Ancak, toplum, genel görgü kurallarına uymayanları cahil, bencil, kaba, saygısız gibi sıfatlarla tanımlamakta ve onları kınamaktadır. Görgü kurallarına uymak, insanlara saygı gösterildiği ve duygularına önem verildiği mesajını verir. Toplum hayatının düzenlenmesinde etkili olan genel görgü kurallarına uyan kişileri; terbiyeli, saygılı, nazik gibi sıfatlarla nitelemek mümkündür. Genel protokol kuralları toplumda çok sık karşılaşılan günlük işlerde bile bir nizam ve intizamın hâkim olmasını sağlar.

Görgü kuralları, Hikmet Feridun'un öykülerinde dikkati çeken bir diğer konudur. Bu konunun işlendiği 16 adet öykü bulunur. Bu öykülerde görgü, toplumsal düzeni sağlayan kurallar bütünü şeklinde işlenir. Bu kurallar olmadığı vakit insanlar arası ilişkiler bozulur ve karmaşa ortaya çıkar. Bu nedenle öykülerde hem bu kurallara riayet eden nazik ve düşünceli insanlar anlatılmış hem de bu kuralları önemsemeyen yaşayanların yol açtığı sorunlar işlenmiştir.

Öykülerde bu kurallara riayet etmeyen insanlar, kaba, düşüncesiz ve saygısız oldukları için eleştirilirken, nezaketten övgüyle söz edilir. Anlatılan görgü kuralları ise geç saatlerde ev ziyaretlerinin veya telefon açmanın verdiği rahatsızlık, bencil davranışlar, yüksek sesle konuşmak gibi basit kurallardır. Öykülerde yemek yerken veya misafir ağırlarken uyulan kurallardan ziyade sosyal yaşayışta geçerli olan kurallar işlenir. Ve çoğunlukla görgüsüzlüğün yarattığı sıkıntılar dile getirilir.

Görgü kurallarını önemsemeyen birinin yol açtığı rahatsızlık "Tarziye" adlı öyküde komik bir dille eleştirilir. Öykü kahramanı o gün çok beğenerek bir tablo alır. Bu tabloyu evine götürmek hatta yatak odasına asmak için sabırsızlanmaktadır. Evine gitmek için tramvaya bindiğinde gözü gibi baktığı tabloyu yolculardan biri şemsiyesiyle deler. Bu durum karşısında öfkesinden deliye dönen adam, sinirlerine zor zapt eder; ancak o gece bir türlü uykuya geçemez. Uyumak için bir sürü uyku ilacı alır. Kahraman, zaten uzun zamandır asap bozukluğu yaşadığı için tedavi görmekte, sürekli psikologa gitmektedir. Bu olay ve tablosunu delen adamın cüretkâr davranışları sinirlerinin tekrar bozulmasına sebep olmuştur. Adam, hem suçlu hem de güçlü bir tavır sergilemiş, tablosunu getirip, şemsiyesinin ucuna kadar soktuğu için de onu azarlamıştır. Kahraman, gece oldukça geç saatte uyumayı başarır, ancak tam uykuya geçtiği anda kapısı gürültülü bir şekilde çalmaya başlar. Gelen tramvayda tablosunu delen adamdır, gecenin o saatinde adresini öğrenip özür dilemeye gelmiştir. Teklifsizce içeri girer, oldukça sarhoştur, bozduğu tabloyu düzeltmek ister. Fakat o kadar sarhoştur ki midesi bulanır ve koridora kusar, bu esnada iki tane de vazo kırar. Kahraman güçlüğü onu evden çıkarmayı başarır ve uykusu iyice kaçtığı için biraz daha uyku ilacı içip uyumaya çalışır. Fakat tekrar uykuya geçtiği anda kapısı tekrar çalar. Gelen yine aynı adamdır. Elindeki balık poşetini unuttuğu için geri dönmüştür. Adam palamut poşetini alırken yine bir sürü aksilik yaratır. Fakat tüm bunlar olmamış gibi ertesi akşam yine geç saatlerde kahramanı rahatsız eder. Bu defa da kırdığı vazolar için özür dilemeye gelmiştir.

Öyküde görgüsüz ve kaba biriyle ona karşı nazik kalmaya çalışan biri karşılaştırılmıştır. Gece yarısı geç saatte gelen ve bir sürü aksilik yaratan adam düşüncesiz, kaba ve görgü kurallarından uzaktır. Geç saatte üstelik tanımadığı birini defalarca rahatsız etmekte bir sakınca görmemiş, evine de davetsizce girmiştir. Onun bu tavırları öykü kahramanını çileden çıkarıp sinirlerini alt üst eder. Buna rağmen sinirleri bozuk ve tedavi gördüğü halde nazik olmuş, onun davranışlarına aynı şekilde karşılık vermemiştir. Bu nedenle onun davranışı öyküde yüceltilirken diğerinin görgüsüzlüğü eleştirir.

"Münasebetsiz Nahit" adlı öyküde bu durum çok daha sert bir dille eleştirilir. Öyküde adından da anlaşılacağı gibi münasebetsizliği ile meşhur bir adamın etrafına yaşattığı sıkıntılar anlatılır. Nahit, hatırlayamadığı bir şiir mısrasını sormak için yakın arkadaşlarından birine sabaha karşı telefon açabilecek kadar düşüncesizdir. Üstelik arkadaşı tarafından sabaha karşı bir saatte telefon açtığı için bir sürü azar یشtir ama aynı düşüncesizliği aynı gece defalarca tekrar eder. Nahit'in bunun gibi bir sürü davranışı daha vardır. Her gece nöbetçi eczaneye geç saatlerde ya da

sabaha karşı giderek, kolonya, aspirin, krem gibi çok önemsiz şeyler satın alır. O saatte eczacı uyuduğu için Nahit'e çok sinirlenir. Nahit'in münasebetsizliği oldukça sinir bozucudur. İnsanların özel şartlarını, rahatsız olup olmadıklarını düşünmediği gibi tehlikeye atılmalarını da önemsemez. Hızla giden bir arabayı zorla durdurur ve arabanın markasını sorar. Arabayı tehlikeli bir şekilde durmak zorunda bırakmasının tek sebebi markasını merak etmesidir. Fakat o, kendi merakını gidermeyi şoförün atılacağı tehlikeli durumdan daha önemli bir şey olarak görmektedir. İnsanları rahatsız etmekten hiçbir şekilde kaçınmaz.

Bir gün arkadaşları ile geç vakte kadar dışarıda eğlenir. Evine dönerken mahallede 'kiralık ev' yazılı bir apartman görür. Dayanamaz geç saate rağmen kapıyı çalar, kapıyı açan olmayınca ısrarla tekrar tekrar çalar. En sonunda uykusundan uyanan aksi görünüşlü bir adam kapıyı açar ve Nahit'e kızar. Adam kiralık daire için gündüz vakti gelmesi gerektiğini söyler. Nahit, zaten ev kiralamak gibi bir niyetinin olmadığını sadece gerçekten kiralık bir daire olup olmadığını merak ettiğini söyleyince adam iyice sinirlenerek aşağı iner ve Nahit'i döver.

Öyküde Nahit'in özellikle münasebetsiz olmaya çalışan bir tavrı vardır. Her gece sanki kontrol eder gibi nöbetçi eczaneleri dolaşması, geç vakitlere rağmen insanları gerek telefonda gerek evlerinde rahatsız etmesi normal karşılanacak bir durum değildir. Gece onu tartaklayan adamı, kendisine göre daha münasebetsiz biri olarak görmesi ve yaptıklarına rağmen adamı kaba ve aksi olmakla suçlaması onun yaptıklarını garipsemediği, kendini haklı gördüğünü göstermektedir.

Nahit, yazarın öyküleri içerisinde en düşüncesiz kahramanıdır. Onun yaptığı düşüncesizce davranışlar birçok insanı çileden çıkarır. Genelde insanlar tarafından olumsuz bir tepkiyle karşılaşmayan Nahit, en sonunda dayak yiyerek cezalandırılır. Görgü kurallarının temel amacı kişilerin birbirlerini rahatsız etmelerini engellemektir. Yazılı olmayan ve her hangi bir yaptırıma sahip olmayan bu görünmeyen kurallar bütünü, kişilerin düşüncesizliklerini engellemek adına oluşturulan bir sistemdir. Öykü kahramanları bir diğerini kendilerine olduğu kadar hassas davranmadıkları için görgüsüz ve kabadır.

Alkol gibi bir bağımlılık da görgü kurallarını ihlal etmeyi beraberinde getirir. "Gece Yarısı" adlı öyküde gündüz çok mahcup bir delikanlı, gece alkol alınca bambaşka bir kişiliğe bürünür. Meyhane yolu üzerindeki bütün evleri rahatsız eder. Sokakta nara atarak yürüyen genç, rahatsız olan bir mahalle sakini tarafından her gece kırbaça dövülür. Dayak yediği anda pişmanlık duyduğunu ve bir daha yapmayacağını söyleyerek oradan uzaklaşır. Ancak ertesi gün içtikten sonra yine aynı evin önüne gidip bağırır. Gençten rahatsız olan adam, gündüz vakti onunla konuşur ve bir daha onu rahatsız etmemesini rica eder. Genç o kadar mahcuptur ki, sürekli özür diler ve bir daha rahatsız etmeyeceğini söyler. Ancak gece olunca yine aynı davranışları tekrar eder, dayak yemesine rağmen aynı olayı tekrar eder. Öyküde zaten uyku problemi yaşayan mahalle sakini her gece bu ses yüzünden uykusuz kalır. Bu anlamda kötü niyet taşımayan ama mağduriyete sebep olan bir davranış söz konusudur.

Başka bir öyküde görgü kurallarının ne kadar istenilen aranan bir özellik olduğu anlatılır. Hikmet Feridun'un öykülerinde kadın erkek ilişkileri hayatın en önemli ögesi olarak anlatılır. Dolayısıyla da kadınların ve erkeklerin özellikleri, karşı cinsi etkilemek ve ilgi çekmek, cazip duruma geçmek açılarından oldukça önemlidir. Bunlar genellikle güzellik, zenginlik, sanatsal duyarlılık gibi özelliklerdir. Bunların yanında nezaket ve görgü kurallarına riayet de karşı

cins için oldukça önemlidir. “Kibar Sevgili” adlı öykü kahramanı Sami, sevgilisinin zarafeti ve kibarlığı ile övünür. Sevgilisi çok kibar olduğu için Sami’ye göre tam sevillecek bir kadındır ve Sami, ona sırf bu özelliği sebebiyle âşık olmuştur. Hatta âşık olduğu kadının çirkin olduğu söylendiğinde bu özelliğine karşılık onun çok nazik biri olduğu söylenerek savunulur. Burada nezaketin güzellikten daha çok önemsendiği gösterilir ki güzellik yazarın kahramanları için olmazsa olmaz denebilecek bir özelliktir.

Aynı durum “Yağmurdan Kaçış” adlı öyküde de işlenmektedir. Bir pastanede karısı ile beraber oturan Rıza, eski sevgilisini kocası ve çocuğu ile beraber görür. Rıza, on yedi yıl önce bu kadına deli gibi âşık olmuş fakat daha sonra ayrılmak zorunda kalmıştır. Eski sevgilisi Kadriye, içeri girince onu hemen tanır, Kadriye ise kocası ile ağız münakaşası yapmaktan etrafına bile bakmadığı için eski sevgilisini fark etmez bile. Sürekli kocasına bağıırır, üstelik kapalı bir ortamda herkes tarafından duyulabilecek bir şekilde konuşur. Çocuğu da kendi gibi gürültücüdür. Sürekli bağıırıp çağırarak bir şeyler ister. Kadın ise kötü sözler söyleyerek onu azarlar. Koca ise kadının karşısında ses çıkarmadan oturmaktadır. Rıza bu manzarayı görünce sanki Kadriye onu yakalayacakmış gibi bir hisse kapılır ve oradan kaçır gibi uzaklaşır. Onun bu kaçışının tek sebebi, görgüsüz ve kaba bir kadının hissettirdiği dehşet duygusudur. Eskiden âşık olduğu kadının düşüncesizce tavırları onu kaçmaya yöneltmiştir. Öyküde Rıza’nın karısının anlayışı ve nezaketine karşılık eski sevgilisinin kaba ve çirkin tavırları verilmiş ve bu çirkin tavırlar, bir kişinin on yedi yıl önceki hatıralarından bile kaçmasına sebep olmuştur.

Yazar, yine düşüncesizce davranışların yol açtığı aşkı anlatır. “Gürültü” adlı öyküde pansiyonda kalan üç genç, alt katta kalan kiracıların gürültülerinden bıkip usanmıştır. Bu gürültüler nedeniyle derslerine çalışmamaktadırlar. Dolayısıyla bunu engellemek için bir yöntem geliştirirler. Onlar alt katta oturanlardan fazla gürültü çıkarırlar. Alt katta da üç genç kız oturmaktadır. Çok gürültü olunca merak ettikleri için üst kata çıkarlar ve bu şekilde üst kat komşuları ile tanışmış olurlar. Bundan sonra üç genç ne zaman alt kattaki komşularıyla görüşmek istese hemen gürültü yapmaya başlar. Bir nevi gürültü çıkarmak, aralarında bir anlaşma, iletişim kurma şeklini alır. Üç genç, geçici bir süreliğine pansiyondan ayrılır. Geri döndüklerinde alt kattaki komşularını görmek istedikleri için yine aynı şekilde gürültü yaparlar. Fakat bu defa alt kattaki üç tane iri yarı, ellerinde sopalar olan adamlar gelir. Alt kattaki kızların taşındığını bu şekilde öğrenen gençler, yaptıkları gürültünün bedelini ağır bir şekilde öder.

Kaba tavırlar bazen karakterin bir parçası olabilmektedir. “Hiddetli Bir Adam” adlı öyküde aksi, çabuk sinirlenen, bağıırıp, çağırarak bir adam, davranışlarının yarattığı olumsuz etkileri anlatılır. Kahraman, davranışlarının insanları üzdüğünü, sinirlendirdiğini hatta korkuttuğunu görünce bu özelliklerinden vazgeçmek, kendini bu bağlamda değiştirmek zorunda kalır.

Selim Necmi, hiç yoktan sinirlenen biridir bu nedenle arkadaşları onunla konuşurken bile çok dikkatli davranırlar. Öykü onun bir sabahını anlatıyor. Kahraman, uyandığında çok asabi olmaktadır. İzinli olduğu bir gün evde uyuyup dinlenmeyi amaçlar; tam uykuya geçtiği anda kapı sesiyle uyanır. Uyandığı için çok sinirlenen adamı hizmetçisi sakinleştirir, gelenin alt kata yeni taşınan kiracılar olduğunu ve anten bağlamak için terasa çıkmak istediklerini söyler. Selim’in hizmetçisi durumu idare edip, gelen komşunun anteni bağlamasına müsaade eder. Ancak anten iyi bağlanamadığı için daha sonra tekrar gelmek zorunda kalırlar. Tekrar uyumuş olan Selim, bu defa da büyük bir sinirle uyanır ve yine kızıp bağıırır. Hizmetçi yine devreye girerek onu sakinleştirir.

Artık uykusu kaçmış olan Selim, banyo yapar, yemek yer. Fakat kapıları anten yüzünden bir daha çalınır. Bu defa sınırlarına hâkim olamayan Selim, terasa çıkıp anteni söker ve dışarı fırlatır; sonrada komşusuna bağırp, çağırır. Selim'in bu denli sinirlenmesini anlamayan kiracı onun bir deli olduğunu düşünür, her gördüğü yerde ondan kaçır. Selim, ise kiracıyı gördüğünde büyük bir şaşkınlık yaşır. Çünkü alt kata taşınan kiracı onun belli bir müddettir, hoşlandığı, uğruna birçok şeyi göze alabileceğini düşündüğü kadındır, ama aksi tavırları, kabalığı ve siniri yüzünden kadın ondan köşe bucak kaçmakta onunla aynı asansöre bile binmeye çekinmektedir.

Kaba ve düşüncesizce davranışlar istenmeden yapılsa bile olumsuzluklara sebep olur. "Bakkaldaki Telefon" adlı öykü kahramanı istemeden böyle bir durumun içine girer. Sevgilisi ile telefonda konuşurken bakkalın içindeki konuşmalardan etkilenip ona iltifat edecekken ağzından istemeden hakaret sayılan sözcükler çıkmış ve bu nedenle de sevgilisinden ayrılmıştır.

"Garip Bir Adam" adlı öyküde evine çok sık misafir geldiğı için dışarıda çalışmayı düşünen bir yazar, Beyoğlu'nda bir pastanede kuytu bir yer bulur. Fakat belli bir müddet sonra bir adam gelip teklifsizce masasına oturur. Kendisiyle konuşmayan adam, onu masadan kaldırmak için türlü türlü şeyler yapır. Karşısındaki adama dik dik bakar, çay bardağını devirir ve pipo içmeye başlar. Durumdan çok rahatsız olan yazar, bu münasebetsiz adama rağmen masasından kalkmaz.

Hikmet Feridun'un genellikle üst zümreden olan kahramanları arasında görgü kurallarını ihlal edenler sayıca çok fazla değildir. Yazar, genellikle eğitimli, nazik, düşünceli insanları anlattığı için görgü kuralları öykülerde ona riayet etmeyenlerin çıkardıkları sorunlar kapsamında anlatılmıştır. Bu tür davranışlar, yarattıkları olumsuzluklarla beraber anlatılarak eleştirilmiş, onlara karşın nezaket sahibi insanlar yüceltilmiştir. Öykülerde yer alan görgü kuralları ise insanlar arasında, herkesçe bilinen basit kurallardır. Bu kuralların detaylarına inilmemiş sadece riayet edilmediğı takdirde yaşanan sorunlar dile getirilmiştir.

2.2.21. YALNIZLIK

Sosyal ya da ilişkisel yalnızlık bireyin kendini bir topluma, gruba ait hissedememesi ve yaşadığı toplumda kendini yabancı hissetmesi olarak tarif edilir. Yine, duygusal yalnızlık, normal ortamlarda ruhsal beklentilerine karşılık bulamayan ve yakın, özel ilişkilerden yoksun olanlar için kullanılırken, gizli yalnızlık dışarı yansıtılmayan ama içsel üzüntülerle yorumlanabilen bir yalnızlık türü olarak bilinir⁹⁸.

Hikmet Feridun'un öykülerinde yalnızlık kavramının işlendiğı dört adet öykü bulunmaktadır. Öykülerde anlatılan yalnızlık ise kimi zaman başkalarına duyulan özleme karşın tek başına olma hissi ya da gönüllü olarak bir başına kalma olarak ifade edilir. Yalnızlık duygusu sıkıcı bir durumdur. Öykülerin genelinde katlanmak zorunda kalınan bir durum olarak karşımıza çıkar. Kişiler yalnız olmayı istemez. Çok sevdikleri bir iş veya alıştıkları bir yaşantı, onları yalnızlığa iter. İşlerine veya yaşadıkları yere duydukları bağlılık farklı insanlarla iletişim içerisine girmelerini engeller. Fakat yaşanan yalnızlık her zaman rahatsızlık vericidir. Bunun haricinde

⁹⁸ M.Ruhay Yaşır, "Yalnızlık", *Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, Cilt: 17, Sayı: 1 Sayfa: 237-260, ELAZIG-2007

Hikmet Feridun'un öykülerinde yalnızlık bir sevgilinin olmaması ile eş anlama sahiptir. Hayatında duygusal bir ilişki yaşamayan bireyler, kendi cinslerinden arkadaşlara sahip olsalar bile yalnız olarak anlatılırlar. Nitekim yazarın öykü kahramanlarının çoğu aileleriyle birlikte yaşamaz. Onlar ya sevgilileriyle, ya eşleriyle ya da tek başlarına yaşar. Bu nedenle de sevgilisi olmayan kahramanlar evlerinde yalnızlığa mahkûmdur.

“Pencere” adlı öyküde on beş yıldır hayatında hiçbir değişiklik yapmamış, evindeki vazunun yerini bile değiştirmemiş kırk yaşlarında bir adam anlatılır. Ahmet Sermet, yıllardır işten çıktıktan sonra aynı saatte evine gelir. Hayatı tekdüzedir. Dışarıda görüştüğü bir arkadaşı veya sosyal bir çevresi yoktur. Ahmet Sermet, gereksiz yere vakit harcamayan, kafasını işleri haricinde başka bir şeye yormayan biridir. Evi ve iş yeri haricinde hiçbir yerde vakit geçirmez. Evinde ise tek başına ve kolay kolay içerisine kimseyi alamayacağı bir hayat kurmuştur. Yalnız başına çalışır, dinlenir, yemek yer, tek kişilik bir hayat yaşar. Kahraman farkında olmadığı büyük bir yalnızlık içindedir. Çalışma odasındaki pencere dikkatini dağıtmaması için örülmüştür. Bir gün o pencereyi açtırmak ister. Ev sahibinin yardımıyla pencereyi söküp tekrar cam taktığında karşı apartmanın camına çok yakın olduğunu fark eder. Üstelik karşısındaki dairede çok güzel genç kızlar oturmaktadır. Evin içinde açık kıyafetlerle dolaşan ve pervasızca davranan bu neşeli kızlar sürekli şarkılar söyleyerek eğlenmektedir. Ahmet Sermet, bu kızları izlemeye başlar. İçlerinden kumral saçlı olanla arasında camdan cama bir yakınlık başlar. Ancak camdan cama devam eden bu ilişki nedeniyle Ahmet Sermet, artık eve getirdiği işlerini aksatmakta, neredeyse hiç çalışmamaktadır. Ev sahibine rica ederek tekrar pencerenin kapanmasını ister. Pencereyi kapatır ancak yine çalışamaz. Bir kere çok farklı bir dünya ile karşılaşmış ve bu eğlenceli hayatın ve kumral saçlı kızın büyüüne kapılmıştır.

Pencereyi kapattığında içeride yeni fark ettiği bir yalnızlık olduğunu görür. Artık çalışma odası onun için sıkıcı bir yerdir ve yalnızlığı katlanılamaz bir hâl almıştır. Bu nedenle kapalı pencerenin arkasında tek başına yaşayamaz. Bu his onun pencereyi tekrar açtırmasına sebep olacaktır. Çünkü önceki hayatını bir fanusun içinde yaşamıştır: yalnız ve tekdüze. Ama bir kere güvenli fanusundan dışarı çıkmış ve dışarıdaki canlı hayatı görmüştür. Bu nedenle de tekrar aynı fanusun içine girmesi ve yalnızlığına dönmesi güçtür. Bilmediği şeylerin farkına varmış ve eski yaşantısından rahatsız olmaya başlamıştır. Yalnızlık önce onun için alıştığı bir durumken artık istemediği kurtulmaya çalıştığı bir durum hâline gelmiştir.

Benzer bir durum, “Dürbün” öyküde de anlatılır. Yine tek başına bir hayat yaşayan daha doğrusu hayatında hizmetçisinden başka kimse olmayan bir adamın yalnızlığı ve bu yalnızlıktan kurtulmak isteği konu edilir. Fikret, görme problemi yaşadığı için uzağa bakarken sürekli gözlerini kırıştırır bu nedenle de “Kırpışık Fikret” olarak anılır. Fakat onun uzaktaki nesnelere görmek gibi bir ihtiyacı yoktur, o yakınında bulunan ve buğulu gördüğü şeyler içindeki küçük küçük dünyasından memnundur. Hayatı sadece kendi etrafında çizdiği küçük bir daireden ibarettir. Her gün aynı saatte işten çıkar, aynı yoldan evine gelir. Kahramanın yürürken üzerine bastığı taşlar bile değişmez. Her gün evine yirmi beş adım kala cebinden anahtarını çıkarır, eve girince hemen soyunup koltuğa oturur ve bir yorgunluk sigarası içer. Hayatı büyük bir düzen içerisinde devam eder. En büyük zevki pul koleksiyonu ile ilgilenmektir. Temiz hava almak için balkona çıktığında dışarıda kırmızı bir kadın şekli görür. Bu kadının nasıl biri olduğunu net olarak seçemez ve zaten nasıl biri olduğunu merak da etmez.

Bir gün onu ziyarete gelen arkadaşı evde dürbününü unuttur. Önce bir tereddüt yaşadktan sonra kahraman, dürbünle etrafa bakmaya başlar. Daha önce uzaktan hayal gibi gördüğü şeyleri yakından görme fırsatı bulur. Uzakta birlikte oturan genç âşıkları izler. Daha sonra da kırmızılı kadını görür. Kadının güzelliğine hayran kalır ve o günden sonra tek eğlencesi dürbünle kırmızılı kadını seyretmek olur. Karşıdaki kırmızılı kadın da bir dürbün edinir ve o da Fikret'i izlemeye başlar. Genç adam, artık sürekli bir rahatsızlık içindedir. Geceleri uykuları kaçar. Zaman zaman dürbünü kullandığı için kendisine kızar ve sahibinin gelip onu almasını umut eder. Fakat artık iş iştan geçmiş Fikret, kadına âşık olmuştur. Dürbünün sahibi nihayet onu geri alır. Dürbünü verdikten sonra Fikret, eski hayatına tahammül edemez hâle gelir. Yalnızlık büyük bir mengene gibi onu sıkmaya başlamıştır. Fikret'in eski, yalnız hayatı çok sorunsuz ve sakin bir su gibidir. Bu nedenle bu düzeni hiç bozmadan yaşamıştır. Fakat bir gün o suyun haricinde bir hayat olduğunu fark ettiğinde uykuları kaçmaya, rahatı bozulmaya ve engin bir denizin ortasında dalgalarla boğuşmaya başlar. Bir kadın ona yalnız bir insan olduğu gerçeğini göstermiştir. Onun yalnızlığı da bir kere fark edildikten sonra katlanılmaz bir hâl almıştır. Kahraman, bundan kurtulmak için hemen bir dürbün alır.

“Tren” adlı öyküde ise bir istasyon görevlisinin yalnızlığı anlatılır. Çok uzak ve ıssız bir köyde bulunan tren istasyonunda Ahmet Ragıp, insan yüzüne hasret bir şekilde yaşar. Yalnızlığının farkında olan kahraman bu durumdan çok rahatsızdır. Ara sıra civar köylerden öteberi satmak için gelen köylüleri lafa tutar, bin bir nazla birkaç söz söyleyen köylüler, onun yalnızlığına ortak olmamaktadır. Satacakları şeyleri satıp, paralarını alıp hemen ortadan kaybolurlar. Bu nedenle Ahmet Ragıp, dört gözle istasyonda duracak bir yolcu treni bekler. İstasyonda durmayıp direkt geçen yolcu trenlerini dikkatlice inceler, içindeki simaları seçmeye çalışır. Bu trenler ona şehirden bir numune gibi gelir. Ona göre her yolcu treni bir şehirdir. Bu şekilde içindeki yalnızlığı dindirmeye çalışan Ragıp, trenler geçtikten sonra odasına dönüp kalabalık şehirlerden bahseden romanlar okur.

Kışın, kahramanın yalnızlığı daha da dayanılmaz olur, tüm köyü onu yalnız bırakan korkunç bir yer olarak algılar. Bir gün beklenmedik bir şey olur ve bir Avrupa ekspresi arıza geçirdiği için istasyonda durmak zorunda kalır. Ahmet Ragıp'ın senelerdir petrol lambasına alışkın gözleri, trenin ışıkları karşısında kamaşır. Bir vagonun içinde üzerinde gece kıyafeti olan bir kadın görür. Sanki meşhur bir tablonun karşısındaymış gibi onu seyre dalar. Unutmuş olduğu kadın mefhumu tekrar canlanır. Dört yıldır hiç kadın görmediği için hepsinin çok güzel olduğunu düşünür. Sanki bir masal dünyasının içindedir. Kadın Ragıp'a bir soru sorar. Sesi Ragıp'a bir şarkı gibi gelir. Ve tren yavaş yavaş hareket eder. Ragıp'ın hayal dünyasıyla birlikte uzaklaşır, onu öylece istasyonda bırakarak. Ragıp, bu olaydan sonra yine eski hayatına devam eder; ancak her Avrupa ekspresi geçtiğinde sanki içinden bir kadın çıkıp ona gelecekmış gibi bekler.

Bu öyküde kahraman çaresizce yalnızlığa katlanmak zorunda kalmıştır. İnsanlara hasret geçen yaşamı onu memnun etmediği için bu yalnızlığını paylaşacak insanı hasretle arar. Bir kadın veya erkekle sohbet edebilmek ister. Fakat istasyondan ayrılamadığından tüm bunlar onun için bir hayal olarak kalır.

Aynı şekilde yalnızlık başka bir öyküde yine korkularak kaçılan bir durum olarak anlatılır. “Baskın” adlı öyküde ailesi il dışına çıkınca evde tek başına kalan bir gencin bu durumdan kurtulmaya çalışması anlatılır. Genç adam, yirmi iki odalı kocaman evinde dolaşırken her kapıdan birinin çıkacağını düşünür. Odasına çekilince ne kadar yalnız kaldığını hisseder.

Küçüklüğünden beri yalnız kalmaktan ürktüğü için hemen bir arkadaşını arayarak yalnızlıktan kurtulur.

Yalnızlık Hikmet Feridun'un öykülerinde alışılmış, rahatsızlık vermeyen bir hâlden birden bire dayanılmaz bir hâl olur. Bu durumun fark edilmesi dışarıdan bir etken sayesinde olur. Kişiler yalnızlıklarının farkında değildir; güzel bir kadın varlığını onları birden yalnızlaştırmaya başlar. Daha sonra yalnızlıklarını fark eden bireylerin hayatları çekilmez bir hâle gelir. Yalnızlığın anlatıldığı tüm öykülerde bu farkındalığı sağlayan kadınlardır. Tabii ki Hikmet Feridun'un tüm öykülerini genelde aşkı önceleyen, aşkı hayatın merkezi, olmazsa olmazı olarak anlattığı düşünüldüğünde yalnızlığın karşı cinsin olmayışı şeklinde algılanması normal karşılanabilir. Bunun haricinde hiçbir öyküde yalnızlığı bilinçli bir şekilde isteyen yahut yalnızlığı ile barışık kimse yoktur. Yalnızlık kahramanlar için kurtulmaya çalışılan bir durumdur. Yalnızlık olumsuz bir hissiyatı ifade etse de zaman zaman kişi yalnızlığıyla mutlu olabilir. Ancak, yazarın yalnızlıktan kastı olumlu değildir ve esas olarak kavramın anlamı insanların tek başlarınayken kendilerini yalnız hissetmeleri ve bunu olumsuz bir deneyim olarak algılamaları şeklindedir.

Öykülerde depresyonun eşlik ettiği derin bir yalnızlığa rastlamak mümkün değildir. Gündelik yaşantıda yalnızlık, evi her gün anahtarla açmak, çayı tek başına içmek, yalnız gezmek demektir. Kahramanlar tek başına yaşar ve arkadaşları ya da akrabalarıyla aylık bir defadan daha az ilişki içinde tanımlanırlar. Öykülerde akrabalık ilişkilerinin yok denecek kadar az olduğunu söylemiştik. Dolayısıyla kimsesizlik anlamına gelen yalnızlık hiçbir öyküde anlatılmamıştır. Yalnızlık, sadece tek başına kalmaktır. Ancak, birey kalabalık ortamlarda da yalnızlık hissini yaşayabilir ve bu hissi rahatsız edici bir durum olarak algılayabilir. Bu açıdan bakıldığında da yazarın bu tür duygusal yalnızlığa değinmediği, tanıdıkları içinde kendini yabancı hisseden kişileri anlatmadığı görülür.

2.2.22. MUTLULUK VE KANAAT

Hikmet Feridun'un bu konuyu işleyen on öyküsü bulunmaktadır. Sözlüklerde mutluluk; çok güzel duygularla dış dünya ile bir olmak olarak tarif edilir yani insanın başka hiçbir isteği olmadan kendi halinden memnun olması demektir. Bu nedenle de öykü kahramanlarının yaşamak istediği şeyler ve dış dünyanın farklı alanları içerisinde kendileri için gerekli olanlar konusunda yaptıkları seçim onların mutluluk anlayışlarını ortaya çıkaracaktır. Mutluluk ve mutlu olmak göreceli bir kavramdır. İnsanlar farklı eylemlerde ve hâllerde kendini mutlu hisseder. Hikmet Feridun'un öykülerinde kimi âşık olduğu için, kimi akrabaları veya dostlarıyla beraberken, kimisi çocuğunu, kardeşini, esini, yakınlarını v.s. severken mutlu olur; çoğu da gezmeye giderken, dans ederken, sevdiği yemeği yerken, okurken, seyahat ederken mutluluk hissini yaşar veya – mutluyum- tabirini kullanır. Kişiye piyangodan para çıkması veya insanın kendi işini kurması da kendini mutlu hissettirebilir. Ya da başkalarına yardım etmek, takdir edilmek, sevilme, sayılmak gibi erdemler de mutluluk kaynağıdır.

Yazar, "Saadet" adlı öyküde mutluluğu kavramsal olarak açıklar. Adı Haydar olan kahramana göre, mutluluk içinde iken farkına varılan bir şey değildir; ancak uzaklaşınca fark edilebilir. Bu düşüncesini başından geçen bir olayla örneklendirir. On bir yıl önce her erkek için

ideal denebilecek bir kızla evlenir. Lakin belli bir zaman sonra içinde bulunduğu hayattan sıkılmaya başlar. Onun için her şey tek düze bir hâle gelmiştir; bu nedenle karısından boşanır. Karısından ayrıldıktan sonra eskiden ne kadar mutlu bir hayata sahip olduğunu anlar. Tek düze bir yaşantı sürmüş olsa bile karısını çok özler. Dolayısıyla ona geri döner. Bu şekilde mutluluğu tekrar yakalamış olur.

Başarı da insanları mutlu eden bir faktördür. Kişi, başarı elde ettiğinde kendini mutlu hisseder ama bu his genellikle başarıyı elde edinceye kadar sürer. Elde edildikten sonra yaşanan mutluluk yavaş yavaş sönmeye başlar. Doğal olarak kişiler de yeni bir başarı elde etmeye çabalarlar. Aynı şey, evliliklerde de geçerlidir. İnsanlar için evlilikler de bir başarı sayılır. Evlenerek bu başarıyı elde ettiklerinden bir müddet sonra yeni ve farklı şeyler arama ihtiyacı hissederler. Beraberlikler yeniliğini kaybettiği için yaşananlar alışkanlığa dönüşür ve baştaki mutluluk hissi zamanla azalır. Bir yerden sonra insan sadece evine yani yuvasına gittiğine sevinir hâle gelir. Onun için elde olan değerler önemini yitirir, eski albenisini kaybeder fakat bu alışılan değerler nihayetinde birer kazanımdır ve kişi bunu anca kaybettiğinde fark eder. Bu nedenle burada yazar elde olanların kıymetini bilmeyi vurgular ve mutluluğun kaybedilince anlaşılan bir değer olduğunu anlatır.

“Elli Liralık Kâğıt” adlı öyküde de aynı konu vurgulanır. Öykü kahramanı Fuat, uzun zamandır maddi sıkıntılar yaşamaktadır bu nedenle de hayatına zorunlu bir kısıtlamaya getirir. Artık haftanın sadece belli bir gününde birahaneye ve sinemaya gitmek zorunda kalır. Üstelik bu kısıtlamalara rağmen sürekli para hesabı yapmaya devam etmektedir. Bu durumu gittikçe çekilmez bir hâl almaya, kahraman hayatından şikâyet etmeye başlar. Bu şikâyetlerinin üstüne bir de sevgilisi ile kavga eder. Üstelik gönlünü alması için ona bir hediye almak zorundadır. Ayn devamını getirebilmesi için sakladığı elli liralık parayı bozdurmamak için oldukça iktisatlı davranmış fakat artık bozdurma zamanının geldiğini anlamıştır. Bu para ile sevgilisine hediye alacak, onunla barışacak ve yine fazla para harcamadan her zamanki rutinlerini yapacaktır. Cüzdanını kontrol ettiğinde gözü gibi baktığı para banknotunun orada olmadığını görür. Parasını kaybettiği için sinemaya ve bara gitme, hediye alma rutinlerini yapamayacağı için inanılmaz derecede mutsuz olur. Parası kaybolmadan evvel ne kadar mutlu biri olduğunu düşünür. Tam bu sırada diğer ceketini kontrol eder ve parayı orada bulur. Gün boyunca kaybettiği parasını bulmanın huzurunu ve mutluluğunu yaşar. Ancak bu mutluluk uzun sürmez, birkaç gün sonra yine hayatından şikâyet etmeye başlar.

Yazar bu durumun aksini “Saadet” adlı öyküde bir insanın mutluluk anlayışını dile getirerek verir. Kamil, İstanbul’a iş bulmak için Anadolu’dan gelen zeki, çevik ve güler yüzlü bir çocuktur. Onu gören insanlar, mutluluğuna hayretle bakar. Çünkü bu delikanlı kimi zamanlar değil her zaman mutludur. Kamil’in mutluluğundaki sır hayatta çok makul isteklerinin olmasıdır. Sahip olamayacağı şeyleri arzu ederek kendisine mutsuzluk yaratmaz. Bir apartmanın kapıcısı olmayı, hanım hanımcık, terbiyeli ve becerikli bir kızla evlenmeyi ister. Yazar, onun bu basit şeylerle çok mutlu olabildiği gerçeğini göstererek insanlara isteklerinde makul olmayı öğütler. Öykünün sonundaki “*Bir apartman kapıcılığı, küçük bir kapıcı odası ve bir genç kadın işte mesut olmak için bu kadar şey kâfi. Çoğumuzun bedbaht olmamızın sebebi şu olsa gerek: Saadeti büyük*

ve karışık şeylerde arıyoruz. Biraz Kamil gibi düşünebilsek!⁹⁹” sözleri bu konudaki düşüncelerini net bir şekilde ortaya koyar.

Bir toplumda insanlar arasında, gelir ve yaşam farkı büyük ise, bu ortamda memnuniyetsiz yani mutlu olmayan insanlar daha çok görülür. Fakat bu öyküde yazarın anlatmaya çalıştığı ne paranın, ne zenginliğin, ne de gelişmiş bir şehirde yaşamının insanların mutlu olmasına yetmemesidir. İnsanlar bu gibi şeylere sahip olunca mutluluktan çok korku, üzüntü, sinirlenme, gerginlik hallerini yaşarlar. Oysa sahip olunan şeylerin kıymeti bilinir ve biraz kanaatkâr olunursa işte o zaman mutluluk yakalanır.

“Kazazede” adlı öyküde bu istekler daha da daraltılarak bir kadının hayattaki en büyük mutluluk oluşu dile getirilir. Hayatta üzülmekten korktuğu için uzak, ücra bir Anadolu kasabasında, kasabanın da dışında yaşamaya karar veren bir delikanlı hep hayalini kurduğu şeyleri yaparak mutlu olur. Bu ücra kasabada -böcekler konusunda araştırma yapmak ve sürekli araştırmalarıyla ilgilenmek için bol vakit bulmuştur. Bu çalışmaları ve sessiz, sakin, kavgasız, gürültüsüz geçirdiği hayatı onu ziyadesiyle mutlu etmektedir. Fakat bir gün kaza geçiren bir geminin yolcularını evinde ağırlamak zorunda kalır. Evinde birkaç gün ağırladığı yolcuların birinden hoşlanmaya başlar. Kadın da onun ilgisine sevgiyle karşılık verir. Kahramanın hayatının en mutlu günleri bu şekilde başlamış olur. Kalbi, büyük bir coşku ve heyecanla dolmuştur. Birkaç gün sonra sevgilisinin gemisi tamir edilir ve kadın gitmek zorunda kalır. O gittikten sonra kahramanın hayatı çekilmez olur. Eski uğraşlarıyla avunmaya çalışır. Fakat öncesinde onu mutlu eden şeylerin hiçbiri onu mutlu etmeye yetmemektedir. Çalışma odasında vakit geçirmek, kitaplarıyla ilgilenmek zevk vermez başlar. Hayatında büyük bir eksik vardır ve bu eksiklik yüzünden mutlu olamamaktadır. Eksikliğini hissettiği şey, sevgilisinden başka bir şey değildir. Hemen İstanbul’a onun yanına gitme kararı alır. Bu şekilde kaybettiği mutluluğu yeniden tamamlanır.

“Kâğıttaki Yazılar” adlı öyküde ise mutluluğun küçük şeylerde saklı olduğu vurgulanır. Öykü kahramanını mutlu eden şey sevdiği yiyecekleri ve içecekleri tüketebilmektir. Karısının ona olan sevgisini kullanarak her gün sevdiği yemekleri pişirtir. Bir gün iş yerinde dalgın dalgın iş arkadaşının kısa bir zaman önce söylediği sözleri bir kâğıda karalar. Tam o esnada içeri giren karısı kâğıda yazdığı “Ah, o mavi gözler.” yazısını okur. Dalgın bir insan elindeki kâğıda bir şeyler karalıyorsa kâğıtta yazdığı şeyleri çok istiyor demektir diye düşünen kadın eşinin onu aldattığını düşünür. Kocasını, bin bir güçlkle eşini ikna eder. Ve o günden sonra da, karısının izin vermediği isteklerini kâğıda yazarak görmesini sağlar. Bu istekler, alkol almak, pastırmalı yumurta yemek gibi küçük çaplı isteklerdir. Fakat kocasının bunları çok istediğini düşünen kadın hemen bunları gerçekleştirir. Bu durum ise adamı çok mutlu eder. “Ben saadetimi kalemim sayesinde kazanıyorum... Onun sayesinde karıma her dediğimi yaptırıyorum.¹⁰⁰” der.

“Yeni Evliler” adlı öyküde mutluluk, hayata farklılık katmak olarak algılanır. Öyküde yaşlı bir çift karşı komşularına özenerek hayatlarına çılgınlık ve eğlence sokmaya çalışır. Karşılıklarına taşınan yeni evli çift, evin içinde oyunlar oynayıp dışarıda ise çeşitli çılgınlıklar yapar. Onları izleyen yaşlı çift de hayatlarına bu gibi küçük oyunlar katarak mutluluklarını artırmaya çalışır. Fakat yaşlı oldukları için çok başarılı olamazlar.

⁹⁹ H.F.Es, “Saadet”, *Akşam*, 20 Kanun evvel 1940, s.3.

¹⁰⁰ H.F.Es, “Kâğıttaki Yazılar”, *Akşam*, 27 Haziran 1939, s.3.

“Rahat Hayat” adlı öyküde de yine hayata farklılık katma isteği söz konusu edilmiş ancak bu defa kişi alışkanlıklarına yenilerek mutlu değil mutsuz olmuştur. Öykü kahramanı Rıza, uzun zamandır bir kadınla birlikte yaşamaktadır. Onunla basit, sıradan ve rahat bir hayatı vardır. Fakat Rıza, hayatına değişiklik katmak için çok iyi özelliklere sahip bir kızla evlenmeye karar verir. Bu kızın tek kötü özelliği biraz alafranga olmasıdır. Rıza, onun yanındayken çok şık giyinmeye, görgü kurallarını önemsemeye mecburdur. Bunlar ise Rıza için çok sıkıcı ve rahatsız eden şeylerdir. Giydiği kıyafetlerin rahatsızlığı ve konuştuğu insanların yapaylığı adeta bir cendere gibi onu sıkmaktadır. Oysa diğer sevgilisi Kadriye’nin yanındayken oldukça rahattır. Ayaklarına terlik giyer, rahat kıyafetler içinde sıkılmadan rahatça sohbet eder. Bu nedenle alafranga sevgilisi Leyla’nın evindeyken Kadriye’nin evi gözüne cennet gibi görünür. Rıza da kendini cehennemde gibi hissettiği için alafranga, güzel ve zengin sevgilisinin yanından usulca ayrılp kendini gerçekten mutlu hissedebileceği cennetine dönme kararı alır. Yani Rıza için mutluluk kendini rahat ve özgür hissetmektir. Bu öyküde dikkati çeken başka bir şey de mutluluğun çiftler arasındaki uyuma bağlı olmasıdır. “Yem Ver” adlı öyküde de kişilerin mutluluğunu sağlayan şey, aile içi uyumdur. Kahramanlardan Şakir ellili yaşlarda olgun biridir. Fakat karısı ondan yaşça çok küçük, delişmen, çılgın biridir. Bu çift iki tane çocuğu ile birlikte oldukça mutludur. Uyumsuzmuş gibi görünmelerine rağmen birbirlerinin isteklerini gözeterek mutluluğu yakalamışlardır. Her iki taraf da fedakârlık yaparak ve özveri göstererek birbirlerine ayak uydurmayı başarır. Şakir, karısı hakkında çıkan dedikodulara, zaman zaman insanların gözünde küçük düşmesine aldırmadan karısının çılgınlıklarına ayak uydurur. Çılgınlıklarına ortak olur ve böylece mutlu bir hayat sürerler.

2.2.23. HATIRALAR VE GEÇMİŞE BAĞLILIK

Hikmet Feridun Es’in öykülerinin büyük kısmı geçmiş yaşantıların bir sohbet ortamında anlatılması veya hatırlanması şeklindedir. Dolayısıyla tüm kahramanlar için geçmiş yaşantıların önem arz ettiği, bir yönüyle zihinlerde yaşadığı ve sürekli hatırlandığı söylenebilir. Geçmiş ise genellikle güzel anıların saklı olduğu bir hazine olarak dile getirilir. Geçmiş, gençliğin, eğlencenin, zevk ve sefanın sembolüdür. Dolayısıyla belleklerde yer eden anılar genellikle bir çapkınlık anı, tatil veya eğlence dolu yaşantılardır. Bunun haricinde garip yaşantılar yahut kişilerin korkularıyla yüzleştikleri, gururlarının incindiği olaylar da geçmişe bağlılığın nevrotik bir problem şekline gelişi de işlenir.

Yazar, birkaç öyküsünde geçmiş, bir saplantı halinde yaşar. Bu öykülerde kahramanların yüzü tamamen geçmişe dönüktür. Yaşanılan anın kabullenilmeyişi, geçmişin öncelenmesini ve anılarla, dolu bir yaşantıyı getirir. “Hatıralar Arasında” adlı öyküde çok saplantılı bir bağdan söz edilir. Öyküde evlenme teklif ettiği gün sevgilisini kaybeden bir adam anlatılır. Orhan adındaki kahraman, sevgilisi öldükten sonra onun köşkünü eşyaları ile satın alır. Hiçbir eşyanın yerini değiştirmeyen Orhan, evinde sevgilisinin hayaliyle yaşar. Eve geldiğinde ilk önce sevgilisinin odasına girer ve onun terliklerini, pijamasını çıkarıp yatağın kenarına koyar. Odaya sevgilisinin parfümünü sıkır, daha önce yaptığı gibi sevgilisinin çok sevdiği kırmızı karanfilleri vazoya yerleştirir ve onun için aldığı badem şekerlerini masasına koyar. Ardından

sevgilisinin sesini kaydettiği plağı takar ve onun odasında, onun yatağında, onun kokusu ve sesi eşliğinde eski günleri düşünür. Sevgilisinin hatıraları arasında bu şekilde tam dört yıl geçirir.

“Kırmızı Elbise” adlı öykü kahramanı Saffet, büyük bir aşkla evlendiği eşini trafik kazasında kaybeder. Karısının ölümünü kabullenemeyen Saffet, eski günlerdeki olduğu gibi bir daha onunla sohbet edebilmek için sürekli ruh çağırma ayinleri yapmaya başlar. Bu o kadar büyük bir arzudur ki günlerce hatta aylarca dışarı çıkmaz. Ruh çağırma haricinde hiçbir meşguliyetle ilgilenmez. Tek amacı onu tekrar görmektir. Karısıyla uyumlu bir evlilik yaşamış olan Saffet, ona doyamamıştır bu nedenle karısının varlığı onun için bir zorunluluk olmuştur. Saffet, karısının öldüğü gerçeğini kabullenememiş, ruhunu çağırabileceği gibi bir batıl inanca saplanmış. Yaşanan güne adapte olmak yerine eskiyi özleyişi ve bu hususta çeşitli davranışlar geliştirmesi onun geçmişe saplantılı derecede bağlı kaldığını göstermektedir.

Kahramanlar için özellikle ilk aşkları, ilk ayrılıkları ya da ilk seyahatleri unutulmaz hatıralardır. Kimi kahramanlar ilk aşklarına bağlı yaşar ve uzun yıllar sonra bile âşık oldukları kişiyi görünce aynı heyecanı duyup ona geri dönmek isterler. “Pembe Mendil” adlı öyküde ilk aşkını yıllar sonra görmenin heyecanını yaşayan kırklı yaşlarda bir adam anlatılır. Celal ile Şayeste büyük bir aşk yaşar fakat bu aşk, Şayeste’nin babasının haberdar olmasıyla bitmek zorunda kalır. Çünkü babası Şayeste’yi Celal’le olan ilişkisi yüzünden cezalandırıp teyzesinin yanına, uzak bir ile gönderir. Bu şekilde ayrılan çift bir daha uzun yıllar sonra karşılaşır. Celal sürekli Şayeste ile ilgili haberler almakta ve onun yaşantısını takip etmektedir. Bir dostları yıllar sonra onları bir çay davetinde bir araya getirir. Celal, yıllar önce ayrıldıkları gün Şayeste’nin ona verdiği mendili yirmi yıl boyunca özenle saklamıştır. Davete gideceği gün Şayeste’nin verdiği mendili cebine koyar. Fakat hem eski hem de çok parlak renklidir bu nedenle de dikkat çeker. Celal, eşi ölmüş olan Şayeste ile tekrar beraberlik yaşamayı düşündüğü için onu unutmadığını, hatıralarına ve ona bağlı kaldığını ifade edebilmek için mendili ona göstermeye çalışır. Fakat Celal’in geçmiş konusundaki bu hassasiyetine karşın, Şayeste, kendi vermiş olduğu mendili hatırlamaz bile. Mendilin çok zevksizce seçildiğini ve eski olduğunu söyleyerek alay eder. Celal, aradan yirmi yıl geçmiş olmasına rağmen hâlâ geçmiş yaşantılarına bağlı, Şayeste ise tam tersi bir davranış içerisinde. Yazar birçok öyküsünde olduğu gibi burada da iki zıt tutumu aynı öyküde vererek okuyucunun bir değerlendirme yapmasını ister. Bu durumda karar okuyucuya kalır; çünkü yazar, her ikisiyle ilgili de olumlu veya olumsuz gibi bir yargıya varmaz.

“Eski Ev” öyküsünde ise geçmiş yaşantılar farklı bir şekilde dile getirilir. Öykü kahramanı, uzun yıllar yurt dışında yaşadıkdan sonra ülkeye döner. Bir gezi planı çerçevesinde hatıralarında kalan yerleri gezmeye başlar. İlk, en güzel, en heyecanlı, en tatlı hatıraları ile bağlı olduğu eski konağına gitmek ister. Bu konakta iki yıl yaşamış olmasına rağmen orayı çok önemsemektedir. Kahraman, yirmi yıl boyunca birçok defa o evi hatırına getirmiş, her zaman özlemle anmıştır. Evin her köşesinde birçok yaşantısı olan kahraman ilk o evde âşık olmuş ve ilk busesini o evin bahçesinde almıştır. Her düşündüğünde o ev ve eve ait her şey zihninde bir mutluluk dünyası şeklinde canlanmaktadır. Fakat yirmi yıl sonra oraya gittiğinde tüm hayalleri yıkılır. Eve gittiğinde çocukluğunda duyduğu heyecanın aynısını duyacağını zannetmiş fakat ev ona çok eski, karanlık ve korkunç gelmiştir. Bu nedenle de yazar, öykü sonunda okuyucuya, gençliğinizde okuduğunuz kitapları daha sonra okumayın, gençliğinizde beğendiğiniz insanları ve

evleri bir daha görmeyin¹⁰¹ şeklinde bir öğüt verir. Hatıralarda güzel olarak yer eden bazı şeyler, ilerleyen zamanlarda çok farklı anlamlara sahip olabilir ve eskisi gibi güzel görünmeyebilir.

“İhlamur Ağacı” adlı öyküde insanların geçmişe verdiği değer suiistimal edilerek farklı bir amaç için kullanılır. İhtiyar bir adam, servetini bir ıhlamur ağacının altına gömdüğü için sürekli o ağacın altında oturur. Orada oturmasına sebep olarak da eski sevgilisi ile hatıralarını gösterir. Oysa ağaca duyduğu bağlılık geçmişle ilgili değil, oraya gömdüğü altınlarla ilgilidir. Bu olayın tam tersi bir durum “Sarı Yastık” adlı öyküde dile getirilir. Yaşlı bir kadın olan Ayşe teyze, sarı yastığını yanından hiç ayırmadığı gibi ona kimselerin dokunmasına da izin vermez. Ayşe teyze, sarı yastığını misafiriğe gittiğinde bile yanından ayırmaz. Hatta bir defasında evinde çıkan yangında sadece sarı yastığını almış onun haricindeki değerli eşyalarının hiç birini almamıştır. Bu nedenle de yastık hakkında çok fazla şey rivayet edilmiş, içinde Ayşe teyzenin servetinin olduğu düşünülmüştür. Etraftaki herkes yastığın içinde Ayşe teyzenin altın sakladığını düşünür. Dolayısıyla Ayşe teyzenin ölümünü ve sarı yastığın sökülmesini dört gözle beklerler. Ayşe teyze öldüğünde hem aile fertleri hem de mahalle sakinleri büyük bir hayal kırıklığı yaşarlar. Çünkü yastığın içinden altın değil bir mektup çıkar. Ayşe teyze, ilk ve tek aşkına ait mektubu yıllarca hiç yanından ayırmamış onu kutsal bir emanet gibi sürekli yanında taşımış ve o emanetin üzerinde hayata gözlerini kapamıştır.

“Kasa” adlı öyküde aynı şekilde eski hatıraların kıymeti işlenir. Çok zengin olan Sermet Sami, eğlence hayatına düşkün olduğu için öldüğünde varislerine miras olarak hiçbir şey bırakmaz. Yalnız, onun harcamakla bitmeyecek zenginliği düşünüldüğünde bu durum oldukça garipsenir ve mutlaka paralarını gizli bir yere koyduğu düşünülür. Bu durum karşısında varisleri, her yeri arayıp nihayetinde ona ait bir kasa bulurlar. Sabırsızlıkla kasayı açıp zenginliğe kavuşacaklarını düşünürler. Yalnız kasanın içinden zannettikleri gibi para değil, Sermet Sami’nin eski aşklarına ait eşyalar çıkar. Eşyalar, bir banka kasasında tutulmaktadır. Bu da onların para kadar kıymetli olduğunu gösterir. Yazar, “Değişen Adam” adlı öyküde bu gerçeği “*İnsanlar çoğu zaman hatıraların elinde bir oyuncaktır.*¹⁰²” sözüyle anlatır. Çünkü öykü kahramanı oldukça ciddi ve biraz da üzgün görünümlü bir adamdır; fakat 35 yıl önce dinlediği bir şarkı çalınınca tamamen farklı bir ruh haline bürünür ve şarkı bitene kadar eğlenceli, coşku dolu biri olur. Şarkı bitince eski ruh haline geri dönen adam şarkının tekrar çalmaya başlamasıyla hemen değişir.

Kimi kahramanlar geçmişini unutmayı reddeder. Geçmiş yaşantıları onlar için yaşadıkları andan daha büyük değer arz eder. “Hatıralar” adlı öyküde hatıralarına aşırı ehemmiyet veren bir kadın dile getirilir. Bu kadın sevgilisi ile geçirdiği her anı hatırlamak için o ana ait küçük bir hatıra saklar. Kimi zaman kopardığı bir ot veya bir çiçeği kimi zaman kendi eşyalarından küçük bir parçayı gelecekte yaşadığı anı hatırlatması için bir köşeye saklar. Sevgilisinin de aynı davranışı yapmasını ve hatıralarına kıymet vermesini ister. Aynı hassasiyeti göstermeye çalışan sevgili ise onun kadar özenli olmadığı için aralarında çatışma yaşanır ve çatışma ayrılığa sebebiyet verir.

Geçmişte yaşananlar bir yönüyle zihinlere kazınır. Bu yön her zaman olumlu bir yaşantı olmak zorunda değildir. Kimi zaman kişiler hissettikleri derin bir aşağılık, korku veya daha farklı bir his nedeniyle hatıralarını zihinlerinde sürekli canlı tutarlar. Geçmişte yaşanan bu gibi olaylar, zihinde canlılığını devam ettirmesine karşın hatırlanmak istenmez, bir nevi bu olaylardan kaçıldığı

¹⁰¹ H.F.Es, “Eski Ev”, *Akşam*, 18 Temmuz 1942, s.3

¹⁰² H.F.Es, “Değişen Adam”, *Akşam*, 18 Nisan 1942, s.3.

söylenbilir. “Heyecanlı Bir Vaka” öyküde kahramanın hayatının en ilginç olayı anlatılır. Bu olay hissettirdiği korku nedeniyle kahramanın zihnine kazınmıştır. Kahraman duygusal ilişki içerisinde olduğu kadının evinden gelen belirsiz sesler üzerine sevgilisinin evini aramaya başlar. Ancak sevgilisine belli etmemeye çalışsa da büyük bir korku içindedir. Eve gerçekten iri yarı bir hırsız girmiştir ve ona saldırır. Bu esnada çok korkmuş olan kahraman yalvarmaya başlar. Bu olaydan sonra sevgilisi ile bir müddet görüşmeye cesaret edemez. Zaten sevgilisi tarafından terk edilir.

Bazen eski sevgililerle yaşanan hatırlar zarar verebilecek mahiyette olabilir. “Bekârlık Maceraları” adlı öyküde nişanlanmak üzere olan bir çift eski sevgililerini anlatır. Erkek eski aşklarını anlattıkça sevgilisi sinirlenir ve nişanlılığı hatta tüm evliliği müddetince bu olayları onun başına kakar.

Hatırlar zihinde genellikle bir şarkı veya bir mekânla bağlantılı yer eder. Kahramanlar bu etkilerle karşılaşınca zihinleri eski hatırlarıyla canlanır. “Eski Hatırlar” adlı öykü kahramanı, her anısını bir şarkı ile hatırlar ve bu şarkıları dinlediği vakitlerde alkol kullanma ihtiyacı hisseder. Dolayısıyla şarkıları dinlediği zamanlar biraz sıkıntılı geçer.

Geçmişle bağlantı kuran nesnelere bazı kahramanlar için büyük anlamlar ihtiva edebilir. “Yelpaze” adlı öyküde bu türden bir nesneye duyulan aşırı bağlılık söz konusu edilir. Öyküde otuz yıldır aynı iş yerinde çalışan sessiz, sakin ve kanaatkâr biri olan Şakir Raşit’in çekmecesinin gözündeki sır gibi sakladığı bir kadın yelpazesi anlatılır. Kahraman, yelpazeyi koyduğu çekmeceyi her zaman kilitli tutar ve kilidini de yanından ayırmaz. Hiçbir arkadaşına göstermediği bu yelpazeyi yalnız kaldığında uzun uzun seyrederek, o sırada içeri giren biri olursa telaşa kapılıp hızla çekmeceyi kapatır. Yelpazeyi kimseyle paylaşmak, kimseye göstermek istememektedir. Arkadaşlarının tüm ısrarlarına rağmen çekmeceyi açıp, içindekini onlara göstermez. Şakir Raşit’in iş gezisi için şehir dışında çıktığı bir vakit masası aranmak zorunda kalır ve çekmecesini zorla açılır. İş arkadaşları otuz yıldır onlardan saklanan sırrı öğrenmiş olurlar. Sırrı ortaya çıkınca otuz yıldır hiç sinirlenmemiş olan adam deliye döner, tüm arkadaşlarını azarlar ve otuz yıldır çalıştığı iş yerini terk eder. Öyküde kahraman eski bir hatırasına yelpaze vasıtasıyla derin bir bağlılık hisseder ve bu bağın kimse tarafından görülmesini istemez.

Hikmet Feridun’un öykülerinde geçmiş yaşantılar, kahramanların geneli için büyük önem arz eder. Kahramanlar eski yaşantılarına sıkı sıkıya bağlıdır. Kimi zaman geçmişe duyulan bağlılığın kopmasını istemeyen, anılarını unutmaya direnen, yaşanan zamana ayak uyduramayan, adapte olamayan kişiler anlatıldığı kimi zaman da kendini zamanın yok edici çarkından kurtaramayarak, yaşadığı güne alışan ancak o anılarının hepsini zihninde canlı tutan kişiler anlatılır. Kahramanların çoğu geçmiş yaşantılarını bir takıntı halinde yaşar. Geçmişe takılıp kalan kişiler geçmişin huzurlu ve dingin sularında kaybolmak ve şimdiden kaçmak ister. Geçmiş, genel olarak mutlu geçen anların yoğunlukta olduğu bir zaman dilimi olarak dile getirilir.

2.2.24. KAÇIŞ

Realiteden kaçmak, gerçekten uzaklaşmak, yaşanan âlemden memnuniyetsizlik gibi konular, yani kaçış adı altında toplayabileceğimiz uzaklaşma hissi çok eski zamanlardan beri edebiyatımızda ve dünya edebiyatında kendini gösteregelmiştir. Bu tema, Hikmet Feridun’un öykülerinde çok sık işlenmeyen bir konudur. Bu konuyu anlatan on adet öykü bulunmaktadır ve

tüm öykülerde de kaçış genelde aynı şekilde ifade edilmiştir. Öykülerde anlatılan kaçış, her hangi bir sebeple insanlardan uzaklaşıp, sessiz, تنها bir yerde yaşamaya başlama şeklindedir.

Hikmet Feridun'un kahramanlarının genelinin canlı ve eğlenceli bir hayat sürdüğünü, sabahlara kadar barlarda kadınlı erkekli eğlendiklerini, yurtdışına uzun süreli geziler yaptıklarını söylemiştik. Kahramanların geneli sosyal yönü kuvvetli insanlardır. Kaçış temasının işlendiği öykülerde kahramanlar ya bir aşk acısı nedeniyle ya da yaşadıkları bu eğlenceli ve gürültülü hayattan sıkılıp doğaya kaçarlar. Bu kaçışın arkasında yatan sebep üzüntü yaşamamak isteğidir. Kahramanlar, bu kaçıştan kısa zamanda sıkılıp tekrar eski hayatlarına döner. Dolayısıyla öykülerde anlatılan, kısa süreli bir kaçış ya da kaçmaya çalışma olarak değerlendirilebilir. Bu durumu yazarın kendi tabiatıyla ilişkilendirmek mümkündür. Sosyal yönü çok kuvvetli olan Hikmet Feridun, sürekli kalabalıklar arasında yaşamış biridir. Bu nedenle de kaçış temasını yalnızlığa düşme, başka âlemlere, hayali beldelere sığınma isteği ile yaşadığı topluma alışamama, onun değer yargılarını benimsememe sonucunda yabancılaşma hissine kapılma şeklinde algılamamış sadece bulunduğu ortamdan kısa süreliğine uzaklaşma ve farklı bir alana sığınma olarak anlatmıştır. Kaçış, yüzeysel olarak algılanmış derinlemesine bir hisle yaşanmamıştır. Bu nedenle de bütün öykülerde kaçınılan şeye geri dönüş söz konusu olmuştur. Dolayısıyla öykülerde tam anlamıyla bir kaçış söz konusu değildir. Anlatılanlar sadece kaçma çabası veya kısa süreli bir sıkıntı hali olarak değerlendirilebilir.

“Radyo” adlı öykü kahramanı Ahmet Müfit ve karısı şehirdeki dağdağalı ve gürültülü hayattan bıkar. İstanbul’da çok renkli ve eğlenceli bir hayat sürmekte iken bundan sıkılıp inzivaya çekilmeye karar verirler. İstanbul civarında sessiz ve تنها yerde bir köşk bularak oraya taşınır; şehirle ilgilerini keserler. Evleri yüksek bir tepede ve çok uzaktır. İlk başta bu sessiz ve münzevi yere geldikleri için çok memnundurlar. Sabahları çiçekleri budayıp, toprağın kokusunu solurlar. Daha önce gelmedikleri için kendilerini suçlarlar. Her gün yeni bir meşguliyet buldukları için vakitleri eğlenceli geçer. Fakat zaman sonra sessizlikten sıkılarak pahalı olmasına rağmen evlerine bir radyo alırlar. Aldıkları radyo ile bu sıkıntıdan kurtulacaklarını düşünürler. Fakat radyoda canlı yayınla dinleyebildikleri eğlence mekânları ve sadece seslerini işitebildikleri eğlence dünyası zamanla gözlerinde ulaşmak istedikleri bir yer hâlini alır. Oradaki insanların eğlencelerine özenirler. Sıkıntıları o kadar büyür ki haftanın 4–5 günü ulaşımı çok zor olmasına rağmen İstanbul merkezinde bulunan eğlence yerlerine gitmeye başlarlar. Ve en sonunda fazla dayanamayıp Taksim’de bir apartman yerleşirler. Alışık olduğu hayattan kısa bir süreliğine sıkılmış ama eğlencesiz bir yaşama da alışamamışlardır. Onlara bir dağın başında yaşamayı düşündüren gürültülü şehir hayatı, orada yaşamaya alışamamalarını sağlamıştır. Kaçışlarına sebep olan büyük çapta bir olay yaşanmamış, kahramanlar sadece sıkıldıkları zaman, hayatlarını farklılaştırmak için mekân değiştirmişlerdir.

“Gizli Dünya” adlı öyküde insanlardan kaçış farklı bir şekilde anlatılır. Öykü kahramanı her zaman çok gösterişsiz ve sade giyinir. Kıyafetleri bol olduğu için vücut hatları hiç belli olmaz. En sıcak günlerde bile elbisesi boynuna kadar çekilidir. Yüzü, her zaman yarısına kadar bir tülle örtülüdür. Onu uzaktan görenler mutlaka bir kusurunun olduğunu düşünür. Evi ise oldukça garip bir yerdedir. Yüksek bahçe duvarları katırtırnakları, baldıran otu ve dikenlerle çevrilidir. Ev, dışarıdan çok kasvetli görünür. Bu kasvetli evin sahibi olan yüzünü kalın siyah bir tülle saklayan Fatoş, muazzam bir güzelliğe sahiptir. Hem yüzü hem de vücudu kusursuz bir güzelliكتedir. Evinin kasvetli dış kapısının içi ise adım atar atmaz insanı büyüleyecek güzellikte bir saray bahçesi görünümündedir. İki taraflı ağaçlı yol etrafta yanan lambalarla süslenmiştir. Evin

ortasında mermer bir havuz ve havuzun iki yanında sarmaşıklara sarılı iki sütun vardır. İçeriye süzülen hafif bir ışık evi daha da mükemmel bir hâle getirmektedir. Işıl ışıl yanan merdiven topuzları ve büyük merdivenlerle çok tüylü halıların üzerinden geçerek evin içine doğru gidilir. Oturma salonunda kocaman bir top avize yer alır. Fatma bu evin içinde dekolte, dar kıyafetler giyer. Bu kıyafetlerin içindeyken Fatoş'un orantılı ve düzgün fiziği meydana çıkar. Öykü kahramanı hayatındaki bütün güzellikleri tüllerin, duvarların arasına saklamış kendisine gizli bir dünya yaratmıştır. Tehlikelerden korunmak için evini, kutsal bir mekân haline getirmiş, tüm güzelliğini oraya hapsedmiştir.

Kaçışın en önemli sebeplerinden biri karşılıksız aşk veya ayrılıktır. Aşk acısı, insanlardan uzaklaşmaya sebep olur. “Garip Bir Adam” adlı öyküde ise âşık olduğu kadını unutmak için toplumdaki kaçan biri anlatılır. Öykü kahramanı uzun yıllar önce âşık olduğu kadını ayrılmak zorunda kalmıştır. Büyük bir üzüntü yaşamış, içindeki acıyı dindirmek, sevdiği kadını unutabilmek için yüksek bir tepenin başında, şatoya benzer bir eve taşınmıştır. Yaklaşık on yıl boyunca burada yaşayan kahramanın komşusu ya da konuşabileceği biri yoktur. On yıl önce gürültülü, macera dolu bir hayat yaşamış, gönlündeki aşkı yok etmek için de buraya kaçmıştır. Buraya yerleştikten sonra hiç kimseyle konuşmadığı gibi hiçbir yere de gitmemiştir. Evin ihtiyaçlarını bile ihtiyar hizmetçisi köye inince karşılar. Civarda ‘Garip Adam’ olarak bilinen Mehmet Mecdi, bir gün yatağında ölü bulunur. Ölümünün sebebi ise âşık olduğu kadını kocasının tipide yollarını kaybederek tesadüfen onun evine sığınmalarıdır. Mehmet Mecdi yıllarca insanlardan kaçıp unutmaya çalıştığı kadını, kocasıyla birlikte dağ başındaki evinde görünce kalbi buna dayanamamıştır.

“Kazazede” adlı öykü kahramanı Fehmi, İstanbul’da iyi bir işi olduğu halde her şeyi bırakıp Anadolu’da uzak bir şehirde yaşamaya başlar. Şehirden hatta kasabadan bile uzak olan deniz kenarındaki evinde manastır hayatı yaşar. Onun bu uzak yere kaçma sebebi ise âşık olmak istememesidir. Kahraman, aşktan kaçmaktadır. İnsanların olmadığı bir yerde âşık olma ihtimali de düşük olacaktır. Hayatını sadece böcekler konusunda araştırma yapmaya adanır. Burada hem onu üzecek herhangi bir olay yaşamayacak hem de sağlıklı beslendiği için ömrü uzayacaktır. Bu şekilde düşünen Fehmi, yaşantısından oldukça memnundur ta ki bir gün davetsiz misafirler kapısını çalana kadar. Evinin yakınlarında kaza geçiren bir geminin yolcuları, onun evine sığınır. Bu yolcuların arasında sarışın, cazibeli bir kadın da vardır. Yaklaşık beş gün onun evinde kalırlar. Bu esnada sarışın kadın tüm vazoların içine çiçekler koyar, evi temizler ve ince bir zevkle yeniden dizayn eder. Üstelik evdeki eski piyanoyla şarkılar çalar. Bu esnada sanki sessiz, ruhsuz olan ev adeta canlanır. Nihayet gemi tamir edilir ve yolcular İstanbul’a giderler. Fehmi’nin evi sarışın kadının gitmesiyle bomboş, suyu çekilmiş bir değirmene döner. Kahraman, bu duruma daha fazla dayanamaz ve hemen İstanbul’a gidip kadını bulur. O günden sonra da o uzak Anadolu şehrine geri dönmez.

Fehmi, öykünün başında mutsuz olmaktan korktuğu için kendini insanlardan soyutlar. Fakat yaşamaktan korktuğu şeylerle kaçıp gittiği تنها yerde karşılaşır. Bu yüzden de şehir hayatına geri döner.

“Kıskançlık ve Dedikodu” adlı öyküde ise toplumsal yapıdan kaçış anlatılır. Öykü kahramanı her gün insanların dedikodu yapmaları ve kıskançlık krizlerine girmeleri yüzünden şehir hayatını terk eder. Nedim, yeni taşındığı apartmandan hiç memnun değildir. Alt katındaki karı koca haftanın dört beş günü kıskançlık yüzünden kavga eder, birileri sürekli yüksek sesle

müzik dinler ve apartman sakinlerinin neredeyse hepsi dedikodu yapar. Nedim, bu gürültü dolu apartmanda sürekli uykusuzluk yaşar ve kendisini huzursuz hisseder. Bu huzursuzluğundan kurtulmak için de bir çiftliğe kaçar. Çiftlikte ne kıskançlık kavgaları, ne dedikodu yapan birileri ne de yüksek sesli müziğe maruz kalacaktır. Sakin ve sessiz bir hayat sürecektir. Fakat çiftliğe gittiği gün bir horozun sabaha kadar ötmesiyle yine uykusu bölünür. Ertesi gün tavuklar ve horozlar arasında da kıskançlık kavgaları ve dedikodunun olduğuna şahit olur. Tüm bunları görünce Nedim, dedikodu ve kıskançlıktan kaçamayacağını anlayarak şehre geri döner.

Yazar, “Baskın” adlı öyküde ise kaçış kavramını farklı bir şekilde inceler. Öyküde kişinin kendi yalnızlığından kaçışı anlatılır. Öykü kahramanı yalnız, tek başına kalmaktan öylesine kaçar ki vapurda karşılaştığı ve pek tanımadığı bir kıızı bile evine davet eder. Evde yalnız kalmaktan ürken kahraman bir arkadaş bulmayı amaçlar.

Kaçış, öykülerde genellikle insanlardan sıkılıp, bunalıp sessiz ve تنها bir yere gitme isteği olarak anlatılır. Bu kaçışın sebebi, aşk, gürültü ve eğlenceden sıkılma yahut insanların sahip oldukları bazı olumsuz özellikleri olabilmektedir. Fakat kaçış konusunun işlendiği öykülerde genellikle şehir hayatına geri dönülmesi önemli bir ayrıntıdır. Yazar, kahramanlarını insanlarla birlikte, sosyal bir hayat içerisinde resmetmekten hoşlanır. Bu nedenle de kahramanlarını yalnız bir hayatla baş başa bırakmaz ve hepsi bir sebeple kaçtıkları yere geri döner.

2.2.25. MACERA VE EĞLENCE TUTKUNLUĞU

Hikmet Feridun’un öykülerinde macera ve eğlence kavramları hemen hemen her hikâyede yer alır. Kahramanların ya kendileri, tanıdıkları, akrabaları, ya da arkadaşları sürekli macera peşinde koşar. Dolayısıyla bu konu birçok öykünün yan teması yirmi yedi adet öykünün de ana temasıdır. Öykülerde anlatılan macera tutkunluğu genellikle kadınlara duyulan tutkunluğun beraberinde gelen bir şey olarak anlatılır. Genellikle bir kadın için macera içine girilir ve zaten bir kadının varlığı macera demektir. Kadınlarla beraber, trende, vapurda veya herhangi bir yerde gezmek, barlara gitmek, dolaşmak macera yaşamak demektir.

Macera yaşama isteği gençlikte yoğun olarak hissedilen bir durumdur. İnsanlar yaşlandıkça daha sakin ve sessiz bir hayat tercih ederler. “Macera Peşinde” adlı öykü kahramanının bu konuda sarf ettiği sözler, gençlikle maceranın nasıl iç içe geçen kavramlar olduğunu göstermesi bakımından önemlidir. “*Daha ilk delikanlılık zamanımda idi. En büyük arzularımdan biri, bir maceranın kahramanı olmaktı. Başımdan garip bir macera geçmesi için her türlü çığlığa atılmak niyetinde idim. Vakti şimdiki aklımla o zamanki düşüncelerime gülüyorum. Fakat siz gelin de bana o vakitler düşündüğüm şeylerin pek büyük bir çılgınlık, büyük bir budalalık olduğunu anlatın... Tıpkı Don Kişot gibi bana müthiş, heyecanlı dakikalar geçirecek olan macerayı arayıp duruyordum. Hiç unutmam fırtınalı bir gece idi. O zamanlar İstanbul civarında bir sayfiyede oturuyorduk. Gece saat on bire doğru oturduğumuz evden çıktım. Şöyle biraz dolaşmak istiyordum. Sahile doğru uzandım. Fırtına ortalığı allak bullak ediyor, telgraf tellerini vın vın öttürüyordu.*

Ben kendime: ‘İşte, diyordum, müthiş, garip, korkunç bir macera geçirmek için güzel bir gece!...¹⁰³’ diyen kahraman gençlikte farklı, korku dolu beklenmedik bir macera yaşama hissini ne kadar güçlü olduğunu ve bu durumun yaş ilerledikçe farklı algılanmaya başladığını ifade eder.

Hikmet Feridun’un kahramanlarının yaşadıkları maceralar daha çok kadınlarla ilgilidir. Kadınlara karşı büyük zaafı olan kişiler anlatıldığı için, duygusal maceralar yoğunluktadır. “Gece Yarısı Bir Davet” adlı öyküde macera peşinde koşarken dolandırılan bir adam anlatılır. Gece yarısı kim olduğunu bilmediği bir kadından telefon alan kahraman, bara davet edilir. Gecenin bu vaktinde gelen telefonu ve daveti bir maceranın habercisi olarak gören kahraman hemen evden çıkar. Barda onu bekleyen birinin olmadığını anlayınca evine döner fakat evi hırsızlar tarafından soyulmuştur.

“Duvarı Aşınca” öyküsünde birbirleriyle görüşebilmek için gecenin ilerleyen vakitlerinde bir araya gelmeye çalışan bir çift anlatılır. Herkes uyuduktan sonra kızın evine gidecek olan delikanlı heyecandan yerinde duramaz. Çok tehlikeli bir işe giriştiğinin farkındadır ancak tehlike dolu bu macera tüm tehlikeleri görmemezlikten gelmesi için yeterli sebeptir.

Kahramanlar bazen ummadıkları bir maceranın içinde bulurlar kendilerini. Ve bu macera onların hayatlarında önemli bir değişikliğe yol açar. “Bir deniz Kazası” adlı öykünün kadın kahramanları sandalla denize açılırlar. Biraz tehlike atılıp heyecan yaşamak isteyen kadınlar rüzgârda yelken açtıkları için bir fırtınaya kapılırlar. Sandalı kullanan delikanlının soğukkanlılığı ve mahareti sayesinde ıssız bir adaya ulaşmayı başarırlar. Bu macera ve devamında gelen durumlar bir aşkın doğmasına sebep olur.

Yazar, yaşanan maceraları ne kadar tehlikeli olursa olsun kötü bir şekilde sonlandırmaz. “Kayık Batarsa” öyküsünde iki sevgili biraz macera yaşamak ister ve sandalla uzaklara açılırlar. Çok şiddetli bir fırtınaya tutulmalarına rağmen kurtulmayı başarırlar. Kahramanların yaşadıkları maceralar zararlı olsa bile bu zarar aşgari düzeydedir. “Kırmızı Örtü” öyküsünde kırmızı bir kumaş parçasıyla ailesine şaka yapmak isteyen bir adamın dışarıdan görülmesi ve deli olarak algılanması anlatılır. Baldızına şaka yapmak amaçlı arenadaki matadorları taklit eden ve elindeki kırmızı örtüyle onu zapt etmeye çalışan kahraman dışarıdan görülür ve onu gören insanlar şaka yaptığını anladıkları için, onun delirdiğini düşünür.

Macera, yaşama isteği ve tutkusu tehlikeyi de beraberinde getirdiği için kişilerde zamanla bağımlılığa yol açar. Kişiler eğlence ve maceradan uzak durmaya çalışsa bile bunu başaramazlar. Yazar, öykülerde eğlence ve maceranın hayatın vazgeçilmez dinamiklerinden olduğunu vurgular. O zaten çok sade, sakin ve heyecansız geçen hayatları değil tehlikenin zaman zaman kol gezdiği, çılgınlıkların yaşandığı hayatları doğru bulur. “Radyo” öyküsünde şehir hayatının gürültüsünden bıkip uzak bir yerde inzivaya çekilen bir çift bu yalnızlığa fazla dayanamayıp şehre, şehrin eğlenceli ve maceralı hayatına geri döner.

Kahramanlar ise yaşadıkları maceraları üzerinden yıllar geçmesine rağmen unutmaz. “Dağ Otel” öyküsünde geçmiş maceralara duyulan bağlılık ve vefa dile getirilir. Dağ başındaki bir otelde yaşadığı gönül macerasını hatırlamak isteyen kahraman yanındaki arkadaşları ile o hatırayı canlandırmak için otele giderler. Ancak dağ başındaki otel kapalı olduğu için geceyi dışarıda geçirmek zorunda kalırlar.

¹⁰³ H.F.Es, “Macera Peşinde”, *Akşam*, 1 Ağustos 1938, s.3.

2.2.26. GİZEM

Bu konuyu işleyen on iki adet öykü bulunmaktadır. Öykülerde gizem, başkalarından saklanan, gizlenen heyecan uyandıran hâl ve davranışlar olarak anlatılmıştır. Genellikle insanların merak dürtüsünü harekete geçiren ve onların ilgilerini cezbeden bir durumdur. Bu kişilere karşı kayıtsız kalınmamakta, gizemli oluşları onlar için ilgi çekici bir özellik olmaktadır. Gizemli olaylar fazlasıyla ilgi ve merak uyandırdığı için bir insanı meraktan çıldıratabilecek bir güce sahiptir. Bu nedenle istismar edilebilir, bazı kişiler tarafından bu durum aleyhlerinde bir davranışa dönüşebilir.

Öykülerde gizem, kadınların sahip olduğu büyüleyici bir etkidir. Erkeklerde böyle bir özellik pek söz konusu değildir. “Gözlerinizi Kapayınız” adlı öykünün erkek kahramanı gizemin bir kadın için süs gibi, güzellik gibi gerekli bir şey olduğunu söyler. Bu düşünceye sahip olan kahraman parkta karşılaştığı gizemli bir kadın tarafından soyulur. Kadın, parkta karşılaştığı ve tanımadığı adamı gizemli havasıyla etkileyip onun değerli eşyalarının tümünü çalar. Gizemli ve esrarengiz biri olduğunu iddia eder bunun yardımıyla da garip davranışlarının insanlar tarafından anlaşılmasını engeller. Parkta tanıştığı genç adama gözlerini kapayıp yüze kadar saymasını ve ona bir sürpriz yapacağını söyler bu esnada onun cüzdanını, altın işlemeli sigara tabakasını, altın saatini çalar.

Gizem, bu öyküde insanları kandırmak için bir silah olarak anlatılmıştır. Mutlak suretle her insanın ilgi ve merakını çeken bir hâl olduğu; daha doğrusu her insanın, böyle bir zafiyete sahip olduğu anlatılmaya çalışılır. Bu nedenle bir kadın parkta hiç tanımadığı bir erkeğin yanına gidip koluna girebilir ve kendinin gizemli biri olduğunu söyleyerek tüm garip davranışlarının saklanmasını sağlayabilir.

Aynı şekilde “Garip Bir kadın” adlı öyküde de gizemli bir kadın anlatılır. Bu kadın sürekli siyah elbiseler giyer ve etrafındaki insanlardan kaçır gibi bir tavır sergiler, kimseyle konuşmaz. Onun bu gizemli tavırları herkesi meraklandırır. Kadını tanımak, hiç olmazsa yüzünü görmek isterler. Ancak kadın siyah kıyafetleri ve yüzünü örten kalın siyah peçesinin arkasında kendini kimselere göstermez. Kendisine bakıldığını hissettiği anda bulunduğu yerden kaçır. Kokusu, giyinişi her hâli farklıdır. Bu gizemli kadın başta aynı katta kalan diğer gençler olmak üzere apartmandaki tüm erkekleri meşgul eder. Hepsisi büyük bir merak içindedir. Üstelik kadınla ilgili bilgiler edindikçe merakları büsbütün artmaktadır. Aynı katta kalan gençlerden biri bu kadına ilgi duymaya başlar. Hayatında hiç kimseyi bu kadar merak etmemiş, hiçbir kadınla bu kadar ilgilenmemiştir. İlerleyen zamanlarda bu genç adam, kadına mektuplar ve çiçekler göndermeye başlar. Tanışır ve evlenmeye karar verirler. Kadın evlendikten sonra garip ve gizemli davranışlarına son verir. Aslında gizemli görünerek, hiç güzel olmayan yüzünü saklamış, dikkatleri üzerine çekmiş ve bir erkekle arkadaşlık kurabilmeyi başarmıştır. Bu nedenle de evlendikten sonra normal bir yaşantı sürer.

Gizemli kadınlar erkeklerin ilgi odağı durumundadır. Benzer bir durum “Yol Arkadaşı” öyküsünde de yaşanır. Ancak burada gizemli görünmek bir amaç halinde değildir. Trende yolculuk eden Hamdi’nin yol arkadaşı güzel bir kadındır. Hamdi, kadınla arkadaşlık kurmaya çalışır, ancak kadının aşırı miktardaki eşyası ve bu eşyaların arasında yanından hiç ayırmadığı bir kutu dikkatini çeker. Bu gizemli ve güzel kadını sürekli gözetleyen Hamdi, kadınla ilgili bir sürü

fikir yürütür. Onun tehlikeli biri, belki de bir katil olduğunu düşünür. Israrla yanındaki kutuyu saklamaya çalışması bu düşüncelerinin artmasına sebep olur. Kadın, gittikçe daha garip davranmaya başlar. Hamdi onun yaptıklarına anlam veremez. Kadın hiç sebep yokken ayaklarını yere vurmaya, gürültü çıkarmaya, kendi kendine konuşmaya başlar. Kahraman, olup bitenleri öğrenmek için büyük bir istek duyar ve sonunda buna muvaffak olur. Kadın aslında o yuvarlak kutunun içinde papağanını saklamaktadır. Trende hayvan taşımak yasaktır; o da papağanının fark edilmemesi için çeşitli garip davranışlarda bulunmak zorunda kalmıştır.

Aynı şekilde “Kısmet Şatosu” adlı öyküde de gizemli bir mekân anlatılır. Uzak bir dağ başındaki şato civarında kalan herkesin merakını çeker. Şatoda yaşayanların garip bir yaşam tarzları vardır ve kimseyle iletişim kurmazlar. Bu durum etraftaki insanların ilgisini uyandırmakta orası bir gizem yuvası olarak algılanmaktadır. İnsanlar bu şatoda neler yaşandığını ve oradaki insanların nasıl kişiler olduklarını bilmezler. Şato sakinleri kimseyle konuşmadıkları için haklarında pek fazla bilgi yoktur. Bu da insanların farklı yorumlar yapmalarına, şatonun bir cazibe merkezi olmasına neden olur. Aslında şatonun sahipleri evlerinin gizemli havasını kullanır. Orada yaşayarak insanların dikkatini çekerler. Sonra merakına yenilip de şatoyu görmeye gelen kişilerle arkadaşlık kurarlar. Şatoda yaşayan tüm kadınların evliliği bu şekilde gerçekleşir. Bu nedenle de adı Kısmet Şatosu olarak kalır. Öyküdeki gizemlilik hali, aslında insanların yarattığı bir şeydir.

“Yelpaze” öyküsünde tam yirmi dokuz yıl boyunca kilitli kalan bir çekmecenin uyandırdığı merak, sahip olduğu gizem dile getirilmiştir. Dairenin en mülayim, sessiz, sakın ve nazik çalışanı Şakir Raşit'in yıllardır sinirlendiği vaki olmamıştır. Şakir Raşit, kendi halinde, kimseleri kırmadan oldukça kanaatkâr bir şekilde yaşar. İş yerindeki insanlar tarafından çok sevilen kahraman hem hayat tarzı hem de bir davranışı yüzünden gizemli biri olarak algılanır. Onu gizemli kılan şey masasının yıllardır kilitli duran küçük çekmecesidir. Bu çekmecenin içinde ne olduğunu kimse bilmemektedir. Kahraman, bir defasında masanın küçük çekmecesini karıştırırken bir arkadaşı içeri girer, Şakir, telaşa kapılarak hızla çekmeceyi kilitler, görmesini engellemeye çalışır. O günden sonra iş yerinde çekmecenin içinde ne olduğu büyük bir merak konusu haline gelir. Aynı olay on yıl sonra tekrar edince bu merak iyiden iyiye artar. Arkadaşlarının ısrarlı sorularına cevap vermeyen Şakir Raşit, çekmecenin içindekini saklar. Çekmecenin içindekini bu kadar önemsemesi ve herkesten saklaması onun gizemli bir kişiliği olarak algılanmasını sağlar. Kahraman, bir iş gezisi için il dışına çıktığında gerekli bir evrak için onun çekmecesini açmak zorunda kalırlar. Tüm arkadaşları çekmecenin başına toplanıp merakla içinden ne çıkacağını beklemeye başlar. Çekmecenin içinden güzel bir yelpaze çıkar. O güne kadar hiç sinirlenmemiş, sesini dahi yükseltmemiş olan Şakir Raşit'in iş yerine gelip yelpazeyi arkadaşının elinde görmesiyle onlara saldırması bir olur. Hızla elinden yelpazeyi alır ve bağırarak dışarı çıkar. Bu olayın sonrasında da tam yirmi dokuz yıldır çalıştığı iş yerinden ayrılır ve başka bir yerde çalışmaya başlar.

“Kaçan Kadın” öyküsünde ise yine gizemli bir kadın anlatılır. Bu kadın, öykü kahramanını her gördüğü yerde ondan saklanır. Kahraman, tanımadığı bu kadının kendisinden neden kaçtığını merak eder. Sinemada, vapurda veya her hangi bir yerde adamı gördüğü anda fark edilir bir şekilde hızla ondan uzaklaşır. Adam yüzünü bile görmediği kadını siyah mantosundan tanımaktadır. Onu bir yerde yakalayıp neden kaçtığını sormaya çalışır. Ancak kadını yakalaması mümkün olmaz. Bu merak onu çıldırtacak bir hâle gelir. Tanıdığı bütün kadınları teker teker aklından geçirip hangisi olduğunu bulmaya çalışır. Onunla o kadar meşgul olur ki ona “Çarşambaların Meçhul Kadını”, “Esrarengiz Kadın”, “Meçhul Siyahlı”, “Gizlenen Güzel” gibi

birçok isim takar. Kadınlara hep çarşamba günleri karşılaştığı için çarşambanın gelmesini dört gözle bekler, Salı gününden itibaren büyük bir heyecan kaplar. Çarşamba günleri ise her yerde gezip dolaşır, kadını görebilme ihtimalinin olduğu yerleri kolaçan eder. Bir gün onunla sokakta karşılaşır ve takip etmeye başlar. Kadın taksiden inince karşılaşır ve adam büyük bir şaşkınlık yaşar. Çünkü meçhul siyahı kadın evlerinde çalışan hizmetçiden başkası değildir. Çarşamba günleri izinli olduğu için dışarı gezmeye gider, ancak çok süslendiği ve abiye kıyafetler giydiği için adamdan korkup onu gördüğü yerde saklanmaya çalışmıştır.

Gizem konusunun işlendiği “Gizli Dünya” adlı öykü, yazarın bu konuyu işlediği diğer öykülerden farklılık arz eder. Öyküde yüzünü siyah bir tülle kaplayan ve çok sade giyimli bir kadın, kahramanın ilgisini çeker. Bu ilginin sebebi kadının sıcak günlerde bile kıyafetinin yakasını boynuna kadar çekmesi, oldukça sade, hatta basit bir şekilde giyinmesi, ayağında çocuk patiklerini andıran ayakkabıların olmasıdır. Kadınlara tanışma fırsatı bulan adam, onun yüzünde kusur olduğu için yüzünü kapattığını düşünürken hayatındaki en güzel çehre ile karşılaşır. Kadın, inanılmaz bir güzelliğe sahiptir. Adı Fatma olan bu kadınlara samimiyetleri ilerleyince onun evinin de en az kendisi kadar gizemli olduğunu görür. Oldukça kasvetli ve karanlık olan bu ev dışarıdan bir hapisane gibi görünür. Adam, evden içeri girince hayretler içerisinde kalır. Çünkü kalın ve yüksek duvarların, o kasvetli görüntünün ötesindeki manzara adeta bir sarayı andırmaktadır. Evin bahçesini geçtikten sonra iç güzelliği karşısında hayreti kat kat artar. Çünkü evin içi bahçeden daha güzeldir. Kahraman kendisini bir rüya aleminde zanneder. Cennetten bir parça gibi hoş ve insanın içini ferahlatan bir görünüme sahiptir. Fatma da onu oldukça şık ve zarif bir şekilde karşılar. İlk defa Fatma’yı bol ve çirkin kıyafetler haricinde dar ve dekolte bir kıyafet içinde görür; vücut hatları muhteşem denebilecek kadar güzeldir. Fatma, hayatındaki bütün güzellikleri kendi iç dünyasında yaşamakta, bu güzellikleri tüller ve kalın duvarlar arasına saklamaktadır. Bu da ona gizemli bir hava katmaktadır. Öyküde bahsedilen gizem farklılık arz eder. Fatma etrafındaki insanlardan gerçek yaşantılarını saklar, sosyal hayattaki insanlara karşı çirkin bir şekilde görünür; fakat kendi evinde, iç dünyasında bu görüntüsünden oldukça farklıdır.

Gizem, Hikmet Feridun’un öykülerinde insanlarla iletişim kurmak istememek, herkesten farklı renklerde ve farklı tarzda giyinmek, yalnız, uzak bir yerde yaşamak anlamında kullanılmaktadır. Bilinmeyen bir durum, sebebi anlaşılmayan bir davranış da gizemli olmak için yeterli sebeptir. Bu durum özellikle erkekler üzerinde büyüleyici bir etkiye sahiptir. Kadınlara ise gizemli olmanın erkekleri etkilediğini bildiği için bu tür davranışları onları etkilemek adına kullanır.

2.2.27. PSİKOLOJİK BOZUKLUKLAR, KİMLİK BUNALIMI, TAKINTILAR

Hikmet Feridun’un öyküleri içerisinde dikkati çeken bir konu da psikolojik bozukluklardır. Bu konu 38 hikâyede işlenmiştir. Bu öykülerde de obsesif- kompulsif takıntılar, kişilik bozukluğu, kimlik bunalımı gibi sorunlara yer verilmiştir. Hikâyelerde psikolojik bozukluklar genellikle bir hastalık olarak değil insanlarda görülen küçük kusurlardan biri olarak dile getirilir. Bu bozukluklar ciddi problem olarak algılanmadığı için de kahramanların tedavi görme çabaları yoktur.

Öykülerdeki psikolojik rahatsızlıklar da genellikle kişilerin aşk hayatları ile ilintili bir şekilde anlatılır. Kahramanlar ya etrafındakilere gelmeyeceği randevular verir, ya sürekli kadınlarla eğlenir ve bu kimliğini saklar, ya genç kızların evlenme arzularını kullanır.

“Birader” adlı öykü kimlik bunalımı yaşayan bir gencin gece ve gündüz iki farklı karaktere bürünüşünü anlatır. Her gece bir bara farklı kadınlarla gidip sabahlara kadar eğlenen, sokaklarda insanların dikkatini çekecek kadar sarhoş olup, gülen, hatta ortalık yerde sevgilisi ile kavga edecek kadar taşkın davranışları olan biri gündüz bütün bunları kendi yaşamamış gibi mazbut ve sessiz bir hâl alır. Gündüz, gece çizdiği karakterden o kadar farklı bir kişilik sergiler ki onu görenler aynı insan olduklarına ihtimal vermez. Kahraman, bazen arkadaşları tarafından görülür ama onlara tüm çapkınlıkları, taşkınlıkları ona çok benzeyen ve kendisiyle aynı kıyafetleri giyen kardeşinin yaptığını söyler. Meraklı bir iş arkadaşı şüphelenince onu takip eder ve her şey ortaya çıkar. Öykünün kahramanı, kişiliğini kabullenmekte sorunlar yaşamaktadır, şizofren özellikleri gösterir.

“Garip İnsanlar” adlı öyküde ailedeki tüm bireylerin yaşadığı psikolojik travma anlatılır. Öykü evlerine gelen misafirlere aşırı derecede ilgi gösteren, rahat etmeleri için ellerinden geleni yapan bir ailenin misafirleri gittikten sonra yaşadıkları garip bayram sevincini anlatır. Kahramanlar dışarıdan misafirperver görünmeyi çok seven, öyle görünebilmek için çok çaba sarf eden insanlardır. Misafirlerini ağırlayabilmek için ellerinden gelen her şeyi yapar, sürekli bir şeyler ikram etmek isterler. Ancak bu ikram tekliflerini çok zamansız yaparlar ki kabul edilmesin. Misafirlerin reddettiği bütün ikramları da onlardan saklanarak suç işliyormuş gibi gizli gizli yerler. Konuk ağırlama esnasında türlü oyunlar oynayarak misafirleri kısa süreliğine dışarı çıkarıp bir şeyler atıştırırlar. Psikolojik olarak pek sağlıklı olmayan bu aile fertleri kendilerini gereksiz yere bir sıkıntının içine sokup sıkıntıdan kurtuldukları vakit bayram sevinci yaşarlar.

“Bir İptila” adlı öyküde yazarın ‘otomobilini’ olarak tanımladığı araba binme tutkusu olan bir kızın öyküsü anlatılır. Küçüklüğünde her gördüğü arabaya rica ederek binen kız büyüyünce zengin ve yaşlı bir adamla evlenir, iki tane araba sahibi olur. Yazar, aralarında yaş farkı olan çiftlerin evliliklerinde genellikle büyük bir aşkın varlığından bahseder. Aşkın olmadığı öykülerde ise maddi güç evlenme sebebi olarak gösterilir. Bu öyküde de genç kızın kocasına duyduğu aşktan hiç bahsetmemesi üstelik genç kızın hiç hoşlanmadığı halde çirkin insan azmanı ama motosikleti olan bir gençle arkadaş olması, onun araba tutkusu nedeniyle yaşlı ve zengin biriyle evlendiğini göstermek içindir. Öyküde hastalık derecesinde araba tutkunu olan kızın büyüyünce de aynı hastalığının devam ettiği görülür. Genç kız, arabaları takıntı haline getirmiş, bir ruh hastası olarak görülür.

“Sarı” adlı hikâye sarı rengine tutkun olan ve her şeyi sarı olan bir kadını anlatır. Bu kadının kendi dâhil olmak üzere evindeki her şey hatta kedisi bile sarı renklidir. Ayakkabıları, çarşafı, koltukları, bahçesindeki çiçekleri, hizmetçisinin elbisesi bile sarıdır. Takıntılı bir şekilde sarı rengine tutkun olan Pakize’nin kalbini çalmanın tek yolu da sarı renginden geçmektedir. Bu kadına âşık olan Recai, tüm elbiselerini sarı renklileriyle değiştirmek zorunda kalır. Kapkara saçlarını sarıya boyayarak onunla evlenmeyi başarır. Pakize’nin annesi onun bu hastalığının yedi yaşındayken başladığını ve garip bir şekilde sarı rengine tutkun olduğunu söyler. Yedi yaşından beri Pakize’nin okuduğu kitaplar bile sarı kaplıdır. Bütün eşyaları sarı renkli olduğu için evine girenler kendilerini bir kayısının içindeymiş gibi hisseder.

Renk tutkusunun hastalık boyutunda incelendiği bu hikâyede kahraman obsesif-kompulsif sinir bozukluğu yaşamaktadır. Takıntılı bir davranışı aklından geçirme olarak tanımlanan obsesiflik, bu davranışı gerçekleştirmeyle kompulsif bir hâl almaktadır. Bu sinir bozukluğu temizlik, simetri, renk takıntısı, bir davranışı sürekli tekrar etme, sık sık el yıkama veya aynı kaldırım taşlarına basma gibi farklı şekillerde ortaya çıkabilmektedir. Öykülerde genellikle obsesiflik değil onun bir ileri derecesi olan kompulsiflik anlatılmaktadır. Bu hastalığa etraftaki insanlar tarafından bir tutku olarak algılanmakta bir rahatsızlık olarak görülmemektedir.

Başka bir öyküde yine aynı takıntılı ruh hâli anlatılır. “Titiz” adlı öykü aşırı derecede temizlik takıntısı olan bir adamın tifodan ölüşünü konu edinir. Ağır bir rahatsızlığın ardından gittikçe artan bir titizlik hastalığına yakalanan adam, dışarıdan gelen misafirleri kabul etmeden önce onların banyo yapmalarını, kendisine yedi metreden fazla yaşlaşmalarını, yanında öksürmemeleri ve ellerini defalarca alkole temizlemelerini sağlar. Bu konuda o denli hassas davranır ki dışarıdan gelen mektupları bile mikrop kapma endişesiyle eline almaz. Çok zengin olmasına rağmen evinden dışarı çıkmaz, görüştüğü herhangi biri yoktur. Kahraman bu hassasiyetine rağmen tifo hastalığına yakalandığı için ölür. Onun ölümüyle hikâye trajikomik bir şekilde sonlanır. Bir önceki öyküde olduğu gibi bu öyküde de obsesif- kompulsif sinir bozukluğu anlatılmıştır.

Başka bir öyküde koku takıntısı anlatılır. Edebiyatımızda birçok farklı şekilde öykülere konu olan bu takıntı, Hikmet Feridun’un anlatımıyla biraz komik bir şekilde dile getirilir. “İlk Koku” öyküsü zengin bir adamın ter kokusu iptilasını konu edinir. Kahramanın hizmetçisi çok çalışkan biridir. Sürekli çalıştığı için de çok terler ancak evinde banyosu olmadığı için çok sık banyo yapamaz. Etrafına kötü bir koku yayar. Bu koku da öykü kahramanını adeta büyüler. Kokuyu duyduğu anda beyinde sarsıntılar yaşamaya başlar, kadına deli gibi âşık olur. Onunla birlikte yaşamaya başlar. Kadının onun evine taşınır fakat kahraman bu tarihten sonra mutsuz olur. Çünkü sevgilisi banyolu bir eve girmiş, her gün banyo yapıp ve parfümler sıkmaya başladığı için de eski ter kokusunu kaybetmiştir. Bu da Ahmet Cemil’in mutsuz olmasına neden olur. Mutsuz olan adam elindeki parayı çok çabuk harcar işleri de kötü gidince iflas eder. Eski rahat hayatları yok olunca Mebrure tekrar ter kokmaya başlar. Fakat Ahmet Cemil yine çok mesut bir insandır, Mebrure’ye tekrar deliler gibi âşık olur.

Başka bir hikâyede ise insanları kandırarak, onları gereksiz yere bekleterek mutlu olan bir kadının sağlıksız ruh hâli anlatılır. “Randevu” hikâyesi insanlara sürekli randevular verip bu randevulara bilerek gitmeyen bir kadını anlatır. Gülseren, etrafındaki insanların hepsine çeşitli yerlerde randevular verir ancak bu randevulara gitmez. Onu tanıyan arkadaşları huyunu bildikleri için randevulara gitmez, ancak tanımayanlar buluşma yerlerinde saatlerce bekler.

Hikâyelerde kişilik bozuklukları gibi ağır psikolojik rahatsızlıklar anlatıldığı gibi hafif takıntılı ruh hâlleri de anlatılmıştır. “Saadet” hikâyesi, hastalığına çok alışan ve hastalığından kurtulduğu zaman mutsuz olan bir adamın öyküsünü anlatır. Yirmi beş yıldır yani gençliğinden beri bağırsak ve midesinde sorun olan Mahmut Mahir, hastalığından kurtulduğu zaman derin bir melankoli içerisine girer. Sağlıklı haline alışamaz, hayatı adeta anlamını, rengini kaybeder. Tekrardan midesini bozmak için elinden geleni yapar ve istediğini gerçekleştirir. Öykünün kahramanı sağlıklı yaşamaya bir türlü alışamaz. İyileştiğinde bu durum karşısında insanlarla iletişim kurmakta zorlandığı için yeniden hastalanabilmek adına elinden geleni yapar.

“Bu Ne Hâl!” öyküsü de hastalık hastası olan birini konu edinir. Çok evhamlı biri olan Kani, sürekli hasta olma ihtimalini düşünmektedir. Bu nedenle dışarıdan biri rengin solmuş dediğinde hemen kendisini hasta gibi hisseder fakat başka biri çok iyi görünüyorsun dediğinde değişerek kendini iyi hissetmeye başlar. İnsanların söylemlerinden çok fazla etkilenen Kani'nin sağlıklı bir ruh haline sahip olduğu söylenemez.

Yazar, birçok kişinin zaman zaman başvurduğu ama sıklıkla başvurduğunda bir psikolojik rahatsızlık haline dönen ‘yalan’ konusunu da işler. Bu konu birçok öyküde anlatılır ancak yalan bir psikolojik rahatsızlık olarak değil daha çok insanlar için bir kurtuluş yolu olarak görülür. Bunun yanında öykülerde yalan söylemeyi alışkanlık haline getiren kahramanlar da vardır. Bunlar için elbette ki sağlıklı bir ruh halinden söz edilemez. “Sıdika Teyze'nin Oğlu” hikâyesi Sıdika adında yaşlı bir kadının olmadığı halde sanki bir oğlu varmış gibi davranışını konu edinir. Yaşlı ve yalnız bir kadın olan Sıdika, meşhur artistlerden birinin resmini çerçevelendirip etrafında gördüğü herkese özellikle de genç kızlara onun yurtdışında eğitim gören oğlu olduğunu söyler. Her gittiği yerde oğlundan bahseden kadın ona sürekli mektup yazar. Öykü bir hayal kuran ve bunu insanlara gerçekmiş gibi anlatarak değer görmeye çalışan yaşlı ve psikolojisi bozuk bir kadını anlatır.

Yazarın, öykülerinde psikolojik rahatsızlıklar yaşayan, ilginç insanları konu edinmeyi sevdiğini söyleyebiliriz. Birçok hikâyede olayları değişik bir bakış açısıyla inceleyip bize farklı yönlerini göstermek isteyen yazar, bu düşüncesini garip insanları ya da insanların başından geçen garip olayları anlatarak yapar. Bu nedenle de öykülerde sıkça psikolojik rahatsızlığı olan insanları kullanmıştır. Yer verilen psikolojik bozukluklar ise genelde obsesif- kompulsif bozukluklar, takıntılı hallerdir. Yazar, anlatılarında bu psikolojik bozuklukların kaynağına değinmez, nasıl ortaya çıktığını anlatmaz. Öykülerde anlatılan rahatsızlıklar ise bir hastalık olarak değerlendirilmez. Bunlar daha çok tutkunluk olarak görülür. Çünkü bu insanlar etraflarındaki tarafından herhangi bir tepkiyle karşılaşmaz, kimse onların rahatsız olduğunu düşünmez. Bu nedenle de herhangi bir tedaviyi amaçlamazlar.

2.2.28. MUZİPLİK, DALGA GEÇMEK, ŞAKA YAPMAK

Hikmet Feridun, hayatı, eğlenceyi seven, yaşadığı her anı güzel kılmak isteyen kahramanları öyküler. Hemen hemen her öyküsünde eğlenceli hayatları anlatan yazar özellikle bu konuyu otuz dört öyküde yoğun bir şekilde dile getirir. Öykülerde anlatılan eğlence anlayışı, genellikle kadınlarla vakit geçirmek, onlarla sohbet etmek, onları şaşırtmak ya da etraflarındaki birinin kıskançlık veya güzellik gibi bir zaafını kullanarak onu biraz sinirlendirmek olarak anlatılır. Temelde şaka yaparken insanları sinirlendirmek, onları biraz zor durumda bırakmak amaçlanır. Ancak yazar, sonu kötü şekilde biten şakaları veya şaka yapmak isterken bundan olumsuz etkilenen kişileri de anlatır.

Erkek kahramanlar için en büyük eğlence kadınlarla birlikte olmaktır, güzel kadınların olduğu her yer eğlencelidir. Onlarla herhangi bir konuda konuşmak, şakalaşmak, hayatlarını güzelleştirmeye yeter. Hele kadınları izlemek, onları doğal hâllerleriyle yarı çıplak bir vaziyette görmek büyük mutluluktur. Fırsat bulduğunda bu mutluluğu yaşamak isteyen kahramanlar her

yolu dener, türlü muziplikler yapar. Kadınların ilgisini çekebilmek için hayvan taklidi yapıp, ilginç hâllere girerler. Yaptıkları muziplikler kadınlarla dalga geçmek, onları şaşırtmak, korkutmak ve küçük çaplı kandırma çabalarıdır.

“Uyuyan Adam” öyküsündeki kişilerin eğlenmek için buldukları muzip çözüm yolları eğlence anlayışlarını net bir şekilde ortaya koyar. Öykünün erkek kahramanı sıcak havada sıkıcı bir tren yolculuğu yapmak zorunda kalmıştır. Yolculuk boyunca çok sıkılacağını düşünerek esef ederken kompartımana iki tane genç ve güzel kadın gelir. Kadınların sıcak havada soyunacaklarını düşünerek uyuma numarası yapar. Kadınlar ise uyuyan adama makyaj yapmaya çalışır. Aynı zamanda uyuyan adamla ilgili yorumlar yapmaya başlarlar. Onları duyan kahraman her söyledikleri gözü kapalı bir şekilde yapar. Bu şekilde hem kadınlar hem de kahraman eğlenceli bir oyun içerisine girmiş olur.

“Görmeyen Adam” adlı öykü yine erkek kahramanların eğlence anlayışlarını yansıtmaları bakımından önemlidir. Kahraman, sıcak havada çöl üzerinden gitmekte olan bir trene kör olduğunu söyleyerek biner. Kompartımanında hep güzel kadınlar vardır ve ilerleyen zamanlarda sıcaktan bunalıp üzerlerindeki kıyafetleri çıkarıp iç çamaşırlarıyla kalacaklardır. Üstelik kör olduğu için yanındaki güzel kadınların ilgisini de üzerine çekebilecektir. Yolculuğun sonunda kadınlar onun kör olmadığını anlayıp tepki gösterirler. Ancak kahraman kendisinin doğuştan muzip biri olduğunu söyleyerek kendini savunur. Kahraman tüm yolculuklarında aynı yöntemi kullanarak kadınları dikizler. Burada dikkati çeken bir diğer husus da yapılan şakanın doğuştan gelen mizaç özelliğiyle açıklanmaya çalışılmasıdır. Öykünün muzip kahramanı kadınların hassasiyetlerini kullanarak onları çıplakken izler, iyi niyetlerini suiistimal eder, edepsizce davranır. Fakat bu olayı terbiyesizce bir davranış olarak değil muziplik olarak değerlendirmesi ilginçtir. Kadınlar olay karşısında aşırı bir tepki göstermeyip biraz kızsalar da anlayışla karşılar. Bu da kahramanların bu tip olaylara bakış açılarını göstermektedir. Hikmet Feridun’un kahramanları yaşadıkları anı eğlenceli kılmak için beyaz yalanlara başvururlar.

“Dört Yolcu” adlı öykü kahramanı bir tren yolculuğu esnasında eğlenebilmek için sağır taklidi yapar ve hakkında yapılan yorumları dinler. “Hindistan’da Öğrendim” adlı öyküde de münecim olduğunu söyleyerek insanlarda uyandırdığı şaşkınlıkla eğlenen biri öykülenir. Bu öykülerin merkezini de kadınlar oluşturur. Onların konuşmalarını dinlemek, düşüncelerini öğrenebilmek kahramanların biraz eğlenceyle süsleyerek esas yapmak istedikleri şeydir. “Dilsiz Romancı” adlı öyküde ise trende karşılaştığı üç güzel kadının ilgisini çekebilmek için onların hayran olduğu yazar kılığına giren bir adam öykülenir. Kahramanın amacı hem eğlenmek hem de kadınların ilgisini çekip mutlu olmaktır.

Kahramanlar birbirlerini zor durumlara düşürmekten, onların zaafalarını kullanmaktan hoşlanır. “Ağaç Altında” adlı öyküde mahalleden tanıdığı mahcup, sessiz bir delikanlıyı bilerek rahatsız eden bir kadın anlatılır. Samiye gezerken karşılaştığı delikanlının, bir randevusu olduğunu ve kız arkadaşıyla buluşacağını anlayınca yanına gidip sohbet etmeye başlar. Amacı kız arkadaşı gelene kadar yanında kalıp onu mahcup duruma düşürmek, biraz da telaşlandırmaktır. Genç delikanlı Samiye’nin gitmesi için elinden geleni yapsa da ondan daha inatçı olan kadını başından savmayı başaramaz. Kadın bu arada genç delikanlıyla inceden inceye alay eder, yaptığından büyük zevk almaktadır.

İnsanları dalga geçerek kızdırmak bazen istenmeden de olsa zararlı olabilmektedir. “Karanlıktaki kadın” adlı öyküde insanlara şakalar yapmayı seven bir aile büyüğünün yaşattığı sıkıntılar anlatılır. Kız arkadaşıyla gizlice sinemaya giden Hamdi’nin yanına tesadüfen teyzesi oturur. Hamdi’nin teyzesi, insanları eleştirmek ve açık sözlü olmakla aynı anlama gelen bir şaka anlayışına sahiptir. Film boyunca onun kusurlarını söyleyerek eğlenir. Hamdi, kız arkadaşının gözünde rezil olur ve bu rezalet nedeniyle ayrılırlar.

“Eski Bir Macera” adlı öykü bir şakanın sebep olduğu kavgayı anlatır. İş arkadaşına bir muziplik yapmayı düşünen kahraman kadın kılığına girerek onun evine gider. Arkadaşının karısı oldukça kıskanç biridir. Kahramanın amacı arkadaşının karısını kızdırmak ve sonrasında da gerçeği açıklayarak biraz eğlenmektir. Ancak eve gittiğinde beklemediği bir tepkiyle karşılaşır ve kıskanç kadından bir güzel dayak yer; üstelik gerçeği de açıklayamaz. Kahraman, dayak yemiş bir halde evine geri dönerken arkadaşı Nail de evde karısından dayak yer. Ve bu şaka sonrasında Nail’in gerçekten başka bir kadınla daha evlenmiş olduğu ortaya çıkar. Üstelik karı koca çok gürültülü bir şekilde kavga ettikleri için mahalle halkı tarafından görülür ve Naille karısı birçok dedikoduya maruz kalır.

Düşünülmeden yapılmış şakalar kişileri zor durumlara sokar. “Şakacı Nuri” adlı öykünün şakacı kahramanı vapurla arkadaşı ile birlikte kısa bir yolculuk yapar. Yolculuk esnasında arkadaşını ceketini alıp denize atmakla korkutur fakat ceket gerçekten denize düşer. Bunun üzerine arkadaşı da onun ceketini denize fırlatır. Tüm paraları, dönüş biletleri de denize düştüğü için her iki kahraman da geri dönmekte zorluk yaşarlar. Bu nedenle Şakacı Nuri bir daha kimseye şaka yapmamaya karar verir. Kahramanın şaka yapmaktan vazgeçmesi ise bu konuda genellikle karıştırılan bir tutumun doğrusunu gösterir. Şaka hayatı güzelleştirmek adına yapılır; sıkıntıya yol açıyorsa veya zarar veriyorsa hemen bu tutumdan vazgeçilmelidir. Çünkü bazı kişilerin eğlence anlayışı rahatsızlık yaratabilmekte, birini eğlendirirken şakaya maruz kalanı sinirden delirtebilmektedir. “Enseye Tokat” adlı öyküde tanımadığı insanların enselerine tokat atarak eğlenen biri öykülenir. Kahraman tokat attıktan sonra kendini haklı gösterebilmek için olmadık yalanlara başvurur. Fakat tokat attığı kişilerin şaşkın hallerini görmek onun için vazgeçilmez bir hazdır.

Bazı şakalar da bumerang gibi yapana geri döner. “Garip Bir Şaka” adlı öyküde “Muzip Adam” olarak bilinen ve neredeyse gerçek adını unutturacak kadar ismine sadık kalan biri anlatılır. Kahramanın evine gelenlere ikram ettiği şekerlerin içinden sarımsak veya fasulye çıkar. Adı Burhan olan muzip adam, kendini çok beğenmiş bir kadına âşık rolü oynayıp, evlilik teklif ederek şaka yapmayı planlar. Kadının mağrur ve erkekleri büyüleyen tavırları Burhan’ı rahatsız ettiği için amacı hem ona ders vermek hem de biraz eğlenmektir. Fakat 45 yaşında olan bu kadın onunla hiç ilgilenmez bile. Kadının ilgi ve alakasını görmemeyi izzeti nefis meselesi haline getiren Burhan, sonunda ona âşık olur ve evlenmeye razı eder.

Şakacı kişiler yaptıkları şakanın cezasını bazen ağır bir şekilde öder. Bir öyküde çirkin bir kadına evlenme teklifi ederek eğlenmeyi düşünen kahraman sonunda istemediği halde o kadınla evlenmek zorunda kalır. Şaka yapıp biraz eğlenmeyi amaçlamışken olaylar kontrolünün dışına taşmış ve hiç ummadığı bir biçimde sonlanmışır. “Horoz Sesi” adlı öyküde de benzer bir durum anlatılır. Kani, her gece sevgilisinin evinin önünde horoz gibi bağırarak geldiğini duyurur. Sesi duyan kadın dışarı çıkar ve birlikte gezerler. Kani’nin muzip arkadaşlarından biri bunu öğrenince bir gece ondan önce gidip dışarıda horoz gibi bağırır. Ancak kadının abisi, Kani ile kız kardeşinin

bu şekilde buluştuklarını duymuş ve çok sinirli bir şekilde onu beklemeye koyulmuştur. Sesi duyunca da adamı yakalayıp feci bir şekilde döver. Genç adam, küçük bir şaka yapmak isterken bu şakası yüzünden Kani'nin yerine dayak yemiştir.

Şakanın boyutları bazen tahminlerin ötesine geçebilir. “Eski Konak” adlı öyküde hizmetçilerini korkutmak için hayalet kılığına giren iki küçük çocuk, sonrasında evin gerçekten hayaletli diye anılmasına sebep olur. Ve aileleri evi boşaltmak zorunda kalır. Üstelik çocuklar büyüüp delikanlı olduklarında bile eve kiracı bulamazlar.

Genelde yapılan şakalar çok kötü sonuçlar doğurmazken “Gıdıklanmak” adlı öyküde bir ölüme sebebiyet verir. Uzaktan gıdıklama hareketi yapıldığında bile çok fazla gıdıklanan hizmetçiye evin küçük çocukları şaka yapmak ister; ancak o esnada camları silmekte olan hizmetçi, gıdıklandığı için dengesini kaybederek aşağı düşer. Aynı şekilde “Gençlik Resmi” adlı öyküde de gençlik günlerinden kalan bir resmi çok önemseyen, korumaya ve herkesten gözetmeye çalışan yaşlı kadın, gençlerin şaka amaçlı resme çizdikleri bıyık, kaş, göz gibi şeyleri görünce kalp krizinden ölür. Yazar, burada şaka yaparken insanların önceliklerini gözetmek gerektiğini anlatır. Kişilerin hassas olduğu konular, şakanın sınırları içerisine dâhil olmamalı, onlara saygı duyulmalıdır. Ancak bu şekilde bir şaka amacına ulaşabilir; aksi düşünüldüğünde küçük bir şaka bile ölüm gibi çok korkunç sonuçlar doğurabilir.

Eğlence evlilikleri canlı tutan bir unsur olarak anlatılır. “Yeni Evliler” adlı öykünün yeni evli kahramanları evde köşe kapmaca, saklambaç, dışarıda ise daha farklı oyunlar oynayarak ve şakalar yaparak eğlenceli vakit geçirirler. Yaptıkları bu şakalar hayatlarına lezzet katar. Hatta bu durumu görüp onlara özenen komşuları da aynı şeyleri yapmaya başlar.

Şakacı, muzip bir kişiliğe sahip olmak bir kadın için istenilen bir özelliktir. Yalnız sahip olunan şaka anlayışı insanları rahatsız etmemeli, eğlenmelerini sağlamalıdır. “Ava Giden Avlanır” adlı öykü kahramanı kurnazlığı ile tanınan biridir. Uzun yıllar bekâr yaşadktan sonra oldukça güzel bir kadınla tanışır. Bu kadın güzel olduğu kadar da şakacı, muzip ve esprili biridir. Kahraman onun yanında o kadar eğlenceli saatler geçirir ki bu kadınla hayatını birleştirmek ister.

2.2.29. YARDIMSEVERLİK, İYİLİK

Yazarın bu konuyu ele alan dört adet öyküsü bulunmaktadır. Öykülerde yardımseverlik kavramı, sözlükteki anlamıyla paralel, bir kimsenin sıkıntısını gidermek, güçlüklerden kurtulmasını sağlamak, yükünü hafifletmek için yapılan hareketler, olarak anlatılır. Bu öykülerin haricinde Hikmet Feridun'un aynı konuyu işlediği çok sayıda öyküsü bulunmaktadır. Ancak bu öykülerde iyi niyet ve yardımseverlik kavramları, suiistimal edilen şeyler olarak yansıtılır. Yapılan yardımlar, genellikle bir karşılık beklentisi nedeniyle gerçekleştirilir. Bu öyküler farklı başlık altında incelendiği için burada sadece karşılıksız yapılan iyilik ve yardımları anlatan öyküler incelenecektir.

“Antika” adlı öyküde Sermet adındaki yakışıklı, ak saçlı, yaşlı ve zengin bir adamın yardımseverliği anlatılır. Sermet, antika meraklısı olduğu için sürekli antikacılar çarşısına gider. Eski eşyaları seyretmekten ve onları satın almaktan büyük zevk duyan adam, o eski çarşının ve

eski eşyaların içinde genç bir kız görür. Bu manzara ona kendi gençliğini anımsatır. Sermet, genç kıızı izlerken, kızın antika eşyalardan birini düşürerek kırdığını görür. Üstelik satıcı kıızdan oldukça yüksek miktarda ücret talep etmektedir. O kadar parası olmayan kız, utancından kıpkırmızı kesilir. Sermet, zor durumda olan kıza yardım etmek için oraya giderek kırılan eşyanın ücretini öder. Mahcup olan genç kız, parayı taksitle iade etmek ister. Sermet’in adresini ister. Sermet, maddi durumu iyi olmayan kızın gurunu kırmak istemediği için para iadesini kabul eder ancak ona bilerek yanlış adres verir. Sermet, genç kıızı düştüğü zor durumdan kurtardığı gibi yaptığı yardımı onun gururunu incitmeden gerçekleştirir. Parayı geri ödemesi için genç kıza bir adres vermesi fakat verdiği adresin yanlış olması onun hem yardımsever hem de çok nazik biri olduğunu gösterir.

“Bir Evlenme Hikâyesi” adlı öyküde yine karşılıksız yapılan bir yardım söz konusudur. Macit, biraz sıkılgan ve kimsesiz biridir. Hem yol gösterecek ve yardım edecek bir yakını olmadığı için hem de utangaç olduğu için hanımlarla duygusal ilişki kurmak konusunda sıkıntı çekmektedir. Artık evlenerek düzenli bir hayat yaşamayı arzular. Bu düşüncelerinin yoğunlaştığı bir esnada, küçük bir apartmana taşınır. Ev çok güzeldir, tek kusuru duvarlarının ince olmasıdır. İçeride konuşulan her şey yan komşuları tarafından duyulur. Yan komşuları ihtiyar bir karı kocadır. Bunlar oldukça iyi ve yardımsever kişilerdir. Macit, ne zaman evdeki bir eksikten bahsetse yan komşuları sesi duyup, istemediği halde Macit’in ihtiyacı olan şeyi gönderirler.

Macit, bir gün arkadaşıyla konuşurken yüksek sesle bekârlıktan bıktığını, evlenmek istediğini ama kimsenin ona yardımcı olmadığını söyler. Bu sözleri de yan komşuları tarafından duyulur. Bir hafta sonra Macit’i yemeğe davet ederler ve onu evlendirmek istediklerini söyleyip yeğenleri ile tanıştırlar. Bu yardımsever insanlar, Macit gibi kimsesiz bir gence yardım ederek mutlu bir yuva kurmasını sağlarlar.

“ Bir Otomobil Kazası” adlı öyküde genç bir adama çarpan bir kız anlatılır. Kazada kızın hiçbir suçu yoktur, tüm suç delikanlıdır. Genç kız buna rağmen hastaneye yatırılan adamı yalnız bırakmamak için her gün hastaneye gider. Durumuyla birebir ilgilenir. Ona çiçekler gönderir. Oysa suç onun değil adamındır ama yine de hastane de yattığı için kendini sorumlu hisseder ve onu yalnız bırakmaz, elinden gelen tüm yardımı yaparak özverili davranır.

“Pansiyoncu” adlı öyküde ise garip bir yardım anlatılır. Amerikalı üç genç kadın kış mevsiminde birlikte bir otele giderek tatil yapmayı planlar. Planın akabinde hemen yola çıkarlar ancak gitmeyi düşündükleri otel kapalıdır. Bunu otele gittikten sonra öğrenen üç genç kadın, mecburen geri dönecektir. Dönüş yolunda Şans eseri pansiyon yazılı bir levha görüp orada kalmaya karar verirler. Pansiyonu daha önce hiç görmemişlerdir. Pansiyondaki işleyiş de oldukça garip bir tarzdadır. Onlara hizmet eden adamların kendi hizmetçileri vardır ve zaten adamlar hizmetçiye hiç benzememektedir. Pansiyonda üç erkek vardır. Üç erkek ve üç kadın pansiyonda hizmetçilerden başka kimse olmadığı için birlikte vakit geçirir. Pansiyonculardan biriyle kadınlardan biri birbirlerine âşık olurlar ve kadın bütün kışı orada geçirir. Daha sonra işin iç yüzünü açığa çıkar. Pansiyon zannettikleri yer aslında üç gencin kendi kaldığı evdir. Kadınlar otelin önünde konuşurlarken, onları duyup dönmek zorunda kalmasınlar diye evlerini pansiyona çevirmiş, pansiyoncu gibi onlara hizmet etmişlerdir. Burada üç gencin dışarıda kalan üç kadını misafir etmek için bu kadar çaba sarf etmeleri biraz ilginçtir. Yazar, bu kişileri yardımsever bir şekilde tasvir eder. Ancak otelin kapalı olduğunu anladıklarında kadınların geri dönmeleri için

hiçbir sebep yoktur. Dolayısıyla bu da yardımseverliğin çıkarların doğurduğu bir sonuç olduğu, karşılık beklemeden yapılan bir iyilik olmadığı ihtimalini akla getirir.

Hikmet Feridun'un bu konuyu işleyen öykülerinde yardımseverlik, kişileri zor durumdan kurtaran, toplumda ihtiyaç duyulan, istenilen bir davranış tarzıdır. Yardımlaşmak, belli bir boşluğu doldurarak insanların yaralarını sarmaktadır.

2.2.30. ÖLÜM

Ölüm konusu, Hikmet Feridun'un hikâyelerinde genellikle canlılığı yavaş yavaş yitirme ve hayatın eğlencesinden uzaklaşma olarak anlatılmıştır. Kişiler yaşlandıkça daha ölgün, soluk bir dünyada yaşarlar. Bu şekilde algılanan ölüm de yaşlılık temasında işlendiği için burada tekrar ele alınmayacaktır. Hikmet Feridun'un öykülerinde ölüm olayının yaşandığı yedi adet öykü bulunmaktadır. Burada sadece bu öyküler üzerinden kişilerin ölüm algısı ortaya konmaya çalışılacaktır. Kişilerin ölüm karşısında takındıkları tavır ortaya konarken ölüm anında ve sonrasında yaşananlar, ölüm ritüellerinin öykülerde ne derece yer tuttuğu dile getirilecektir. Öykülerde ölüm, genel olarak metafizik bir olay olarak değerlendirilmemiş, yaşamın bir parçası olarak görülmüştür.

“Zehirli İlaç” öyküsünde yanlışlıkla fare zehri yediğini zanneden adam, ölmek üzere olduğunu düşünmektedir. Bu zehir, evdeki fareler için eczacıdan alınmış oldukça güçlü bir zehirdir. Eczacı ilacın içildikten dokuz saat sonra etkisini gösterdiğini ve insanı öldürdüğünü söyler. Genç adam dokuz saat içinde herhangi bir hastaneye ulaşamayacağını düşündüğü için mukadderatına boyun eğer. Evde ölümü bekler. Karısı da büyük korku içindedir, fakat o da kocasıyla beraber ölümünü bekler. Kocasını ölmek üzere olduğu için karısına bazı şeyleri söylemek zorunda hisseder kendini. Karısından gizli kötü günler için biriktirdiği paraların yerini söyler daha önce ona yaptığı kötülükler için af diler. Adamın sabaha karşı midesindeki sancı diner, aslında gerçekte karbonat içmiştir midesindeki sancı artınca da içtiğini zehir zannetmiştir. Öyküde, adamın ölmeden önce çeşitli görevlerinin olduğunu düşünmesi ve karısı için öldükten sonra rahat edeceği şeyleri sağlamaya çalışması önemlidir. Oldukça soğukkanlı davranmış ve kendi ölümündense geride bıraktığı insanları düşünmüştür. Öyküde kahramanlar her ne kadar panik içinde olsalar bile ölüm düşüncesini çabuk kabullenirler. Ölüm düşüncesi onları dehşete düşürmüş panik olmalarına sebep olmuştur. Ancak zehrin dokuz saat içinde etki göstereceğini bildikleri halde evde kalıp ölümü beklemeleri bu düşüncüyü çok çabuk kabullendiklerini gösterir. Dokuz saat içinde doktoru olan bir yere ulaşamayacaklarını düşünmeleri oldukça karamsar olduklarını ve bu konuda bir çaba sarf etmek istemediklerini göstermektedir.

Ölüm korkusu, insanın en büyük korkusudur. Bilinçli veya bilincinde olmadan hayattaki birçok eylem ölüme karşı durabilmek için verilen bir tepkidir.

Ölüm “Kırmızı Elbise” adlı öyküde ise kabul edilemeyen bir durumdur. Çok severek evlendiği eşinin ölümünü kabul edemeyen onu tekrar görebilmek uğruna kendi ölümüne sebep olan bir adam anlatılır. Bu adam eşi öldükten sonra evine kapanır ve hiç dışarı çıkmadan eşinin ruhunu çağırmaya başlar. Eşini o kadar çok sever ki onunla son bir kez beraber olmak ister. İsteddiği sadece onu yanında hissetmektir. Onun ruhunun geleceğine o kadar inanır ki hayatla tüm bağlantısını kesmiştir. Yine bir ruh çağırma töreninde odadan içeri karısının ona çok benzeyen kız kardeşi girer ve adam gelenin karısının ruhu olduğunu zanneder; bu heyecana kalbi dayanmaz ve kendisi de ölür.

Burada ölüm düşüncesinin kabullenilmemesinin en büyük sebebi ölen kişinin bir daha görülemeyecek olmasıdır. Bu nedenle ölümü kabullenmek ölen kişiyi bir daha görmemeyi kabullenmek demektir. Öykü kahramanı karısının ölümünü kabullenemez. Onu tekrar görebilmek için de metafizik şeylere yönelir.

Hikmet Feridun'un, öykülerinde oldukça garip ölüm şekilleri görülmektedir. Kişiler herhangi bir özelliği yüzünden ölebilirler. "Selam" adlı öyküde selam vermeyi tutku halinde yaşayan birinin bu tutkusu nedeniyle ölümü anlatılır. Bu adam, selam verebilmek uğruna çok çılgın şeyler yapar. Gördüğü tanıdığı çok uzakta olsa bile ona selam vermeden geçemez. Koşullar ve durum ne olursa olsun kendisini selam vermek zorunda hisseder. Bu nedenle birçok tehlikeli durumla karşı karşıya kalmıştır. Ölümü de bir arkadaşını selamlarken trafik kazası geçirmesiyle olur. Aynı şekilde "Gıdıklanmak" adlı öyküde de bir özelliği sebebiyle ölen biri anlatılır. Çok fazla gıdıklanan bir hizmetçi, cam silerken çocuklar tarafından gıdıklanır ve pencereden aşağı düşerek ölür. Bu öyküde aynı zamanda ölümün insana ne kadar yakın olduğu ifade edilmek istenir. Küçük çocuklar şaka yapmak isterlerken birinin ölümüne sebep olur. Yani ölüm insana uzak bir kavram değildir. Her an herkesin yaşayacağı bir olaydır.

İnsanların hayatta tutunmasını sağlayan çeşitli sebepleri vardır. Kişi hayatını bu sebepler üzerine inşa eder ve bunları gerçekleştirmek için yaşar. Fakat bunlardan birini kaybedince yaşamı anlamını kaybeder ve gereksizleşir. "Garip Bir Adam" adlı öyküde bir kadına duyduğu aşkı yaşama sebebi hâline getiren adam öykülenir. Bu adam, büyük bir aşkla bağlandığı kadını bir gün kocası ile birlikte görür. Kadın, kocası ile birlikte karlı bir gün yola çıkar ve tipide yolunu kaybedip, adı Mecdi olan adamın evine sığınır. Mecdi, sevdiği kadını ve kocasını evinde ağırılar ancak onların birbirini ne kadar sevdiğini kendi gözleriyle görür ve yaşama umudunu kaybeder. Ertesi gün onu yatağında ölü bir vaziyette bulunur.

"Gençlik Resmi" öyküsünde de aynı durum anlatılır. Öyküde gençliğindeki güzelliğini gösteren bir tabloya hayati önem veren yaşlı bir kadının ölümü anlatılır. Bu kadının kocası ölmüş ve onu yaşama bağlayan gençlik günleri haricinde hiçbir şeyi kalmamıştır. Madam, gençliğinde baş döndüren bir güzelliğe sahip olduğunu düşünmektedir. Bu nedenle de gençlik günlerinde yaptırdığı resmini hazine gibi saklamaktadır. Onun dünyadaki en büyük hazinesi o resmidir. Madam bir gün evden ayrıldığında şakacı komşuları çok kıymet verdiği resme sakal, bıyık çizer. Resim mahvolur. Bunu gören Madam, kalp krizinden ölür. İnsanları yaşama bağlayan şeyler çok büyük olmak zorunda değildir. Küçük bir resim bile bir kişinin yaşam veya ölüm sebebi olabilir.

Hikmet Feridun'un öykülerinde ölüm korkulan ve kabul edilemeyen bir durum olarak anlatılır. Ölüm hem bir duygu hem de bir sonuç olarak işlenir. Yaşamın bir parçası olduğu için her an herkesin karşılaşabileceği bir durumdur. Fakat Hikmet Feridun, öykülerinde bir hastalık sonrası yaşanan veya beklenmeyen ani ölümü pek anlatmamış genellikle ilginç ölüm türlerine yer vermiştir. Ölen kahramanlar ise genellikle hayattaki tüm zevkleri tatmış kişilerdir. Bu nedenle de ya bir sevgili ya da gençlik günlerine duydukları özlemle yaşama tutunurlar. Ve hayatlarını devam ettiren bu etkiyi kaybettiklerinde yaşamları da sona erer. Ölüm, metafizik bir konu olarak irdelenmez, ayrıca ölüm esnası ve sonrası ile ilgili Türk kültüründe uygulanagelmiş, mevlit okutma, yemek dağıtma veya ıskat gibi ritüellere hiç yer verilmez. Kişilerin nasıl öldükleri, ölüm anında yaşadıkları ölünün ruhu ile ilgili inançlar yahut ölüm sonrası yemek verme gibi toplumsal bütünlüğü gösteren herhangi bir yaşayış anlatılmaz. Ölünün nasıl gömüldüğü de değinilmeyen konulardandır. Yazar, sade ve basit bir şekilde ölüm olayını günlük hayat içerisinde resmeder.

2.2.31. SILA, MEMLEKET HASRETİ

Hikmet Feridun'un birçok kahramanı eğitim, seyahat veya iş gibi bir sebepten ötürü yurtdışında bulunmuştur. Yazarın, kahramanlarının yurtdışında bulunduğu ve orada geçen öyküleri düşünüldüğünde memleket hasretini çok fazla dile getirmediği görülmektedir. Bu konu beş adet öyküde dile getirilmiştir. Bu öykülerde de kahramanlar genellikle İstanbullu olduğu için memleket kavramı İstanbul'la eş bir anlama sahiptir. İstanbul, kendine has özellikleri ve görünüşü itibarıyla özlenen, geri dönmek istenen bir yer olarak anlatılır. Kahramanlar yurtdışında bulduklarında bu hasretleri pek hissedilmez ancak yurda döndüklerinde aslında memleketlerinin kendileri için ne denli önemli olduğunu anlar ve büyük bir özlem hisseder.

“Memleket Yemekleri” adlı öykü adının da belirttiği üzere memleket yemeklerine duyulan özlemi dile getirir. Dünyayı gezmiş dolaşmış olan öykü kahramanı çok uzak bir ülkedeyken kendisini yalnız hisseder. Bu yalnızlığı çok fazla hissettiği anda plajda gördüğü bir kadınla bakışmaya başlar. Kendisini toy bir delikanlı gibi hisseden kahraman birden ne yapacağını şaşırır. Fakat plajdaki kadınla ahabalık kurmayı başarır. Yabancı bir ülkede bir arkadaş bulduğu için çok sevinir fakat bu arkadaşı onun içinde gittikçe büyüyen memleket hasretini dindiremez. Zaman zaman onunla Türk yemekleriyle ilgili sohbetleri olur. Ona geceleri rüyasında bile çeşitli yemekleri gördüğünü anlatır. Arkadaşı bir akşam onu yemeğe davet eder. Eve gittiğinde papağanının Türkçe konuştuğunu görür. Kahraman bir papağanın ağzından bile olsa kendi dilini duyduğuna çok mutlu olur. Ardından yemeğe geçerler. Birbiri ardına sofraya Türk yemekleri gelir. Şaşıran kahraman arkadaşına bu yemekleri nasıl öğrendiğini sorar ve onun aslında bir Türk olduğunu ve birbirlerini daha yakından tanımak için kimliğini gizlediğini ama yaşadığı memleket hasretini görünce dayanamayıp kendisini aşikâr ettiğini söyler.

Memleketi güzel bir hale getiren oradaki tanıdıklarımız ahabplarımızdır. Doğduğumuz yeri bizim için biricik kılan zor günlerimizde yanımızda olan, mutlulukların paylaşıldığı eş, dosttur. Bu nedenle memlekettten uzakta gurbetteyken özellikle hastalık gibi kötü durumlarda tanıdık birilerinin varlığına ihtiyaç duyulur. Zor zamanlarda memleket insanın gözünde daha çok güzel ve özlenen bir yer hâline gelir. “Taş Çeşmeler Sokağı” adlı öykü kahramanı İstanbul'dan çok uzaktaki bir ülkede hastalanır. Ateşi çok yüksek olduğu için bilinç kaybı yaşamaya başlar bu nedenle de öleceğini düşünür. İstanbul'a çok uzak olduğu için oradaki arkadaşlarının, dostlarının, akrabalarının ölümünden haberlerinin bile olmayacağını düşündükçe içindeki ümitsizlik daha da büyür. Aklına iki şey gelir. Umutsuz bir şekilde gözlerini kapıya dikerek içeriye Türkçe bilen birinin girmesini bekler. Aklına gelen ikinci şey ise İstanbul'daki ‘Taş Çeşmeler Sokağı’dır. Ateş içinde yatarken gözlerinin önünden bu eski sokak görüntüsü hiç kaybolmaz. Taş Çeşmeler Sokağı kahramanın çocukluğunda mutlu günlerinin geçtiği yerdir. Aradan uzun yıllar geçtiği için ilkin hayal meyal olan görüntü daha sonra zihni canlandıkça belirginleşmeye başlar. Hasta o sokaktaki çeşme başında olduğunu zanneder. Kahraman, hayatı boyunca içtiği en güzel suyun bu çeşmelerden aktığını ve o çeşmeden bir bardak su içerse iyileşeceğini düşünür. Ateşler içinde yatarken sadece bu çeşmeleri düşünmez, oyun oynadıkları karakol harabesini ve çitlembik ağacını da düşünür. Onları ölmeden önce son bir kez görmek ister, ama öleceğini düşündüğü için bu isteği ona hayal gibi gelir. Hasta iyice bilincini kaybeder ve gözlerini bir hastanede açar. Gözlerini

açtıktan sonra ilk şaşkınlığı hastaneye nasıl gelmiş olduğudur ikincisi ise onu ziyaret etmek isteyen birinin olmasıdır. Bu yabancı ülkede hiçbir tanıdığı olmamasına rağmen bir ziyaretçisi vardır. Gelen bir Türk'tür ve girerken ona Türkçe 'Geçmiş Olsun' der ki bu söz bile iyileşmesi için yeterli olur. Kendisini o kadar iyi hisseder ki hemen hastaneden çıkmak ister. Kahraman iki ay sonra memlekete dönüp Taş Çeşmeler Sokağı'nı görmeye gider. Fakat gördüğü manzara onun tekrar üzülmeye neden olur. Taş Çeşmeler Sokağı, tamamen değişmiş, eski yapıların yerine yeni apartmanlar yapılmıştır.

Bu öykü bazı mekânların insan zihnine kazındığını, bilinçaltına itildiğini gösterir. Kahraman, ateşler içindeyken ihtiyacı olduğu için su ile ilgili bir hayal görür. Bu hayal onun bilinçaltına yerleşmiş olan en serin sulu çeşmedir. Bu anı normalde bilincin dehlizlerinde kaybolmuş eski bir hatıra olsa da hastalık anında kendini gösterecek derecede güçlüdür. Fakat dikkati çeken bir diğer ayrıntı da bilinçaltına yerleşmiş olan bu memleket görüntüsünün değişmişliğidir. Yazar, burada memleketi hatırlatan bir unsur olan sokağın değiştiğini söyleyerek ona verdiği değeri öykünün sonunda geri alır. Bu da yazar için aslında çok güçlü bir memleket algısının söz konusu olmadığı gerçeğini gösterir.

"Balıkçı Kahvesi" adlı öyküde tüm dünyayı gezip dolaştıktan sonra yorulduğu için İstanbul'a dönen biri anlatılır. Kahraman, hayattaki tüm heveslerini gerçekleştirmiş, artık yorulmuştur. Bu nedenle gürültülü şehirlerden sıkılmış İstanbul'un doğal güzelliklerini özlemeye başlamıştır. İstanbul'un sakin ve gürültüsüz hayatına dönmeye karar verir. Dönüş yolculuğunda vapur İstanbul'a yanaşırken seneler sonra sevgilisine kavuşmuş gibi içi sevinçle dolar. Ancak bu dönüş onun için hayal kırıklığına da beraberinde getirir. Hatıralarının olduğu birçok yerin değiştiğini, modernleştiğini görür. Çok eskiden sevgilisi ile beraber gittiği balıkçı kahvesi artık değişmiş yerine modern gazinolar, binalar yapılmıştır. Bu manzarayı gören Fikret, adeta aptallaşır. Uzun bir zamandan beri hep bu kahveye gelip hasır iskemleler üzerinden mehtabı seyretmeyi hayal etmiştir. Oysa karşısında duran ışıklı yerin hayalleriyle hiçbir ilgisi kalmamıştır. O kadar ışık vardır ki mehtabı izlemek bile mümkün değildir. Üstelik sadece balıkçı kahvesi değil insanlardaki değişmiş, her şey başkalaşmıştır.

Öyküde sadece insanların değil mekânların da özlendiği anlatılır. Uzun zaman sonra dönenler ise her şeyi eskisi gibi bulmak gibi bir yanılgıya düşerler. Bu durum gurbette olmanın yaşattığı bir olumsuzluktur. Değişiklikler, gün be gün takip edilemediği için hayal kırıklığına yol açar.

Yazarın "Çiftetelli" adlı öyküsü aslında memleket sevgisi ve hasretinin çok fazla önem arz etmediğini gösterir. Çünkü hikâyede geçen kahramanlardan Türk olan değil yabancı uyruklu olan Türkiye'yi özlemektedir. Öykü kahramanı Amerika'da seksen katlı bir otelde kalmaktadır. Yan odadan duyduğu nargile fokurtusu dikkatini çeker. Daha sonra aynı yerden gelen ud sesi merakını iyice arttırır. Balkona çıkıp bakınca yan odada birinin köpeğine Türkçe seslendiğini görür ve onunla tanışmak ister. Bu kişi uzun yıllar Türkiye'de, Kayseri'de bulunan bir Amerikalı fabrikatördür. Adam anne ve babasının görevi nedeniyle Kayseri'de dünyaya gelmiş, oradaki okullarda eğitim görmüş ve yirmi yıl orada yaşamıştır. Daha sonra kendisine büyük bir miras kalınca Kayseri'den sevdiği her şeyini yanına alarak Amerika'ya gelmiştir. Yanında sürekli nargile ve Türk kahvesi taşır. Çok iyi ud çalmakta hatta arkadaşları tarafından 'Udi' olarak çağırılmaktadır. Udi'nin Amerika'daki arkadaşlarının çoğu da bir şekilde Türkiye'de bulunan kişilerdir. Kahramanla tanışan bu Türk hayranı, çalınan bir plakta duyduğu çiftetelliyle sevinçten

sarhoş olur, coşkuyla kalkıp güle aynaya çiftetelli oynar. Öykünün Türk kahramanı için memleketine karşı bu şekilde bir duygu yoğunluğu anlatılmaz. O sadece Türk kültürüne merakı olan adamı merak eder ancak Türkiye'yi özlediğine dair herhangi bir şey anlatılmaz. Fakat Amerikalı Türkiye'de yirmi yıl yaşadığı için oranın her şeyine gönülden bağlıdır ve bir özlem içindedir.

Hikmet Feridun'un birçok kahramanının yurtdışında uzun yıllar bulunmuş olmasına rağmen sınırlı sayıda öyküde memleket hasretinin dile getirilmesi üstelik bu öykülerden birinde de hasret içerisinde bulunanın bir Türk değil, yabancı uyruklu bir adam olması oldukça dikkat çekicidir. Bu bağlamda yazarın, bu konuyu önemsemediği, memleket sevgisine pek yer vermek istemediği söylenebilir.

2.2.32. HAYAL KIRIKLIĞI

Hayal kırıklığı konusu yirmi üç adet öyküde ele alınmıştır. Bu öykülerden on iki tanesi erkeklerin güzel bir kadınla karşılaşma beklentileri yüzünden yaşanan hayal kırıklığını, altı tanesi de kadınların aynı beklentileri nedeniyle yaşadıkları hayal kırıklığını anlatır. Dört adet öykü ise zengin olmakla ilgili kurulan hayallerin yıkılışını anlatır. Genel olarak öykülerde söz konusu hayal kırıklıklarının iki ana sebebi olduğu söylenebilir. Bunlar: karşı cinse dair beklentiler veya mali konularda duyulan ihtiyaçtır. Bu iki ana sebep haricinde yazar, farklı hayal kırıklıklarına yer vermemiştir. Hikmet Feridun'un öykülerinde güzel bir aşkı hayatının en önemli olayı olarak addeden kişileri anlatır. Bu nedenle de kahramanların hayal dünyalarını güç ve saygınlık kazanmak, bir eser icra etmek, mesleki bir başarı kazanmak gibi bir şey değil de yeni bir aşk yaşamak, evlenmek ya da zengin olmak gibi hayaller oluşturur. Öykülerde yaşanan hayal kırıklıkları büyük yıkımlara, telafisi olmayan psikolojik hasarlara yol açmayan küçük hayal kırıklıklarıdır. Kahramanların büyük önem arz eden halde gerçekleşir. Yaşanan hayal kırıklıkları ise küçük çaplı fazla önemsenmeyecek türdendir.

“Talih İşte” adlı öyküde kadınlarla yakınlık kurmanın bir erkeğin hayal dünyasında nasıl büyük bir yer kapladığı; hassas bir konu olduğu için de basit olayların bile hayal kırıklığına yol açabileceği anlatılır. Öyküde şehir içi bir otobüs yolculuğu esnasında genç ve güzel bir kadının yanına oturmasını bekleyen bir adamın tüm hayali yanına çocuklu bir kadının oturmasıyla yıkılır. Kahraman genç ve güzel bir kadınla yan yana oturmanın onunla iletişim kurabilmek için büyük bir fırsat olacağını düşünmüş, bu genç kadınla sevgili olmaları ihtimalini bile hesaplamıştır. Yan yana oturmaları belki de hayatının kadını bulmasına sebep olacak bir rastlantı olacaktır fakat onun yanına çocuklu şişman bir kadın oturur.

Yine aynı şekilde yaşanan bir hayal kırıklığının “Ocakçı” adlı öyküde zihinden kolay kolay silinmediği görülür. Kahramanın ilk delikanlılık zamanında başından geçen bir olay uzun yıllar zihninde canlı kalmıştır. Kahraman, mahallelerinde biraz hafifmeşrep olduğu söylenen 24-25 yaşlarında dul bir kadına âşık olur. Onunla görüşebilmek için ocakçı kıyafetiyle evine girer. Bir gün boyunca ocak temizlemekle uğraşan delikanlı sevdiği kadını bir türlü göremez. Sevdiği kadın bir gün önce dönmek üzere Adana'ya gitmiştir. Bu olay ise onda büyük bir hayal kırıklığı yaratır.

“Erkek Kıyafetli Kadın” adlı öykü kahramanı Melih, sokakta erkek pantolonu ve gömleği giyen, gözüne büyük güneş gözlükleri, saçına da küçük eşarp takan bir kadın görür. Bu kadının muazzam derecede güzel olduğunu düşünerek onunla ilgili bir sürü hayal kurar. Kadının

biçimli dudakları ve burnu da onun bu düşüncesini doğrular niteliktedir. Melih, bu kadınla ahbaplık kurmak için uzun müddet uğraşır. Kadınla iletişim kurması mümkün olmayan kahraman, uzun süre peşinde dolaştıktan sonra bu fırsatı yakalar. Bu olay da beklenmedik bir şekilde gerçekleşir. Kadının annesi tarafından eve davet edilir. Hayal dünyasında bir prenses olarak canlandığı kadını göreceği için Melih'in içi içine sığmaz. Heyecandan kalbi patlayacak gibi olur. Uzun süredir hayalini kurarak yaşadığı kadını göreceği için çok mutludur. Nihayet dünyalar güzeli olarak hayal ettiği kadını gözlüksüz, üzerinde erkek kıyafeti ve saçında eşarp olmadan görür. Kadının gözleri küçücük ve şaşırıdır; bacakları çarpık, saçları da seyrek. Kadın güzel olmadığı gibi hayli çirkindir. Bu, Melih için büyük bir hayal kırıklığı olur. Onu hiç görmemiş olmayı yeğler. Çünkü kadın için o kadar güzel hayaller kurmuştur ki bu hayalin gerçekleşmesinden ziyade varlığı bile mutluluk sebebidir.

Hikmet Feridun'un kahramanlarının zihninde her zaman ideal kadınla veya erkekle karşılaşma ihtimali ve bu ihtimalin devamında gelen mutluluk hayali vardır. Bu yüzden kahramanlar karşılaştıkları her ihtimalde hemen hayal kurmaya başlar. O kişinin kendileri için en ideal insan olduğunu düşünerek bir gelecek planı yaparlar. "Koleksiyondaki Resim" adlı öyküde benzer bir durum söz konusudur. Öykünün başkahramanı, ev sahibinin fotoğraf koleksiyonunu incelerken fotoğraftaki bir kızın güzelliğine hayran olur. Hemen onun kim olduğunu sorar. Kız, ev sahibinin yeğenidir ve yakın zamanda oraya gelecektir. Bunu duyan delikanlı kızın gelişini beklemeye başlar. Sırf bu yüzden daha ucuz bir pansiyon bulduğu hâlde oraya taşınmaz. Tam üç ay ev sahibinin yeğeninin gelmesini bekler. Sonunda beklenen yeğen gelir fakat bu geliş beklenenin aksine kahraman için tam bir yıkım olur. Gelen kız, delikanlının resmini görüp hayran kaldığı kız değildir ve kız inanılmaz çirkindir.

Ev sahibi yeğeniyle bir sinema artistinin resmini yan yana koymuştur; genç adam da sinema artistinin fotoğrafını ev sahibinin yeğeni zannetmiştir. Bu yanlış anlama Kahramana, büyük bir hayal kırıklığına, üç ay gibi bir zamana ve mali kayba sebep olmuştur.

Aynı beklenti, istek ve hayal kadınlar için de geçerlidir. Onların da hayalinde evlenecekleri yakışıklı, zengin bir adam vardır. Dolayısıyla böyle bir insanın var olma ihtimali bile kadınların bir sürü hayal kurması için yeterlidir. "Evlenmek İsteyen Adam" adlı öyküde tren yolculuğu esnasında aynı kompartımana düşen biri kadın diğeri erkek iki yolcu anlatılır. Kadın yedi yıldır dul yaşadığı için artık evlenmek istemekte fakat karşısına istediği gibi biri çıkmadığı için bu isteğini hep ertelemektedir. Kompartımanda karşılaştıkları anda Kadriye, yol arkadaşının evlenilebilecek biri olup olmadığını test etmeye başlar. Orta yaşlı olan bu adam, onun evlenmek istediği tipte bir erkektir. Bu arada Kadriye, yol arkadaşıyla samimiyetini iletir. Sohbet esnasında konu evlilik meselesine gelir. Kadriye, adamın da ondan hoşlandığını düşünerek evlenme teklifi beklediği anda adamın evli olduğu ve karısını da çok sevdiğini öğrenir. O da bir önceki öyküde olduğu gibi büyük bir hayal kırıklığı yaşar.

"Takke" adlı öykü ise bu hayal kırıklığını farklı bir olayla anlatır. Şıklığı ve zarafetiyle tanınan bir adamla evlenen genç kız, evlendikleri gece kocasının hiç de şık olmayan, eski tarz elbise giydiğini ve kafasına da takke taktığını görünce şaşkınlık içinde kalır. Kocasının hep şık ve zarif görüntüsüne alışmış olan Nazlı, büyük bir hayal kırıklığı yaşar. Yaşadığı hayal kırıklığı o kadar büyüktür ki boşanmayı düşünür.

“Karanlık” adlı öyküde Hikmet Feridun’un öykülerinde alışlagelmiş hayal kırıklığının harici bir yaşantı anlatılır. Suzan, bir sinema programcısıdır yani sinemada yer gösterme işi yapar. Mesleği sebebiyle hayatını hep karanlık sinema salonunda geçirir. Sabahleyin sinema salonuna gelir ve iş yerinden çıkışı akşam geç saatleri bulur. Bu nedenle de aydınlık yerlere, güneş ışığına hasret kalır. Tatil günlerini güneş ışığını göreceği, gündüzü yaşayacağı için sabırsızlıkla bekler. Otuz yaşlarında olan bu kız, bir delikanlıya âşık olur. Tatil gününde sevgilisi ile buluşacağını, aydınlık; ferah bir yere gideceğini hayal eder. Evde hazırlıklarını yaptıktan sonra sevgilisi ile buluşur. Bütün bir hafta sabırsızlıkla beklediği güneşe kavuşmak ister ancak sevgilisinin onu sinemaya götürmesiyle hayal kırıklığı yaşar.

“Bir Bohça Para” ise maddi kaygılarla ilgili hayal kırıklığını anlatır. Öykü kahramanı, kumarda bütün parasını kaybettiği gün bir bohça dolusu para bulur. Bohçayı gören adam, elindeki parayla ilgili bir sürü hayal kurmaya başlar. Bu parayla istediği her şeyi yapabilecektir. Para onun mali olarak dibe vurduğu anda karşısına çıkmış bir kurtarıcıdır. Sevinç içinde evine dönerken iki tiyatrocunun konuşmalarından paranın gerçek olmadığını öğrenir ve yol boyu kurduğu bütün hayaller suya düşer. Derin bir ‘Ah!’ çeker ve yıkılmış hayalleriyle, umutsuzca evine döner.

“Amerika’daki Amca” adlı öykü daha büyük bir hayal kırıklığını anlatır. Zengin olduğu düşünülen anca Amerika’dan dönmeye karar verir. Onun gelişi akrabaları tarafından sevinçle karşılanır. Amcanın mirasına sahip olmak isteyen yakınları onun ölüme yaklaştığını düşünerek heyecanlanırlar. Nihayet amca hayata gözlerini yumar fakat varisler istedikleri gibi bir manzarayla karşılaşamaz. Amca zannedilenin aksine miras olarak bir servet değil bir sürü borç bırakmıştır. Bu da tüm aile fertlerinde hayal kırıklığı yaratır.

Öykülerde yer alan hayal kırıklıkları genelde maddi kaygıyla ve karşı cinsin güzelliğiyle ilgilidir. Kahramanlar güzel ya da yakışıklı biriyle karşılaşmayı beklerken umdukları şeyle karşılaşamazlar ya da zengin olmayı amaçları gerçekleşmez. Yaşanan hayal kırıklıkları çok küçük çaplı şeylerdir ve kahramanların hayatlarını derinden etkilemez. Bu hayal kırıklıkları yaşandıktan sonra çabuk unutulur, gerçek hayata adaptasyonda herhangi bir probleme yol açmaz.

2.2.33. PARA TUTKUSU, MADDİ YAT DÜŞKÜNLÜĞÜ

Hikmet Feridun, zengin, maddi sıkıntı yaşamayan, hayatını çalışma gereği duymadan devam ettirebilen insanların öykülerini anlatır. Onun birçok kahramanı çalışmadan, sürekli yurtdışı seyahat ederek yaşar. Kahramanlar yoğun bir eğlence hayatı içerisinde. Pahalı mücevherler takıp, hiçbir para kaygısı gütmeyen eğlenirler. Bu eğlencenin dozunu kaçırıp, deyim yerindeyse su gibi para harcayan kişiler zorunlu olarak bir maddi sınırlandırma yaşarlar. Bunun haricinde gezmek, seyahat etmek, eğlence kulüplerine gidebilmek için her zaman yeterli maddi olanakları vardır. Yazar, öykü kahramanlarını parıltılı bir hayat içerisinde resmetmiştir. Dolayısıyla da bu parıltılı hayat bir kısım insan tarafından gıpta ile izlenir. Yazarın öykülerinde geçim derdi içerisinde olan, maddi kaygıyla yaşayan, ekonomik sorunları olan kesim bu renkli hayata olan hayranlığı ve para tutkusu bakımından konu olur. Öykülerde orta halli bazı insanlar kanaatkâr olmak yerine zengin olma hayali içerisinde. Bu düşüncenin gelişmesinde dönemin yapısının da etkisi çoktur. Hikmet Feridun’un yedi adet öyküsünde piyangodan kazanılan paradan,

on adet öyküsünde de miras kalan paradan bahsedilir. Çalışmadan şansın, talihin yardımıyla birden bire zengin olmak birçok kahramanın düşüdür. Hikmet Feridun'un gazetede ki köşe yazılarında da piyangodan para çıkan birçok kişiyle yapılmış röportajları yer alır. Bu durum, o dönemde piyango talihlilerinin dikkat çeken ve halk tarafından yakından takip edilen bir konu olduğu sonucunu doğurur. Dolayısıyla insanların bilinçaltlarına yerleşmiş olan bir para tutkusundan söz edilebilir.

İnsanların hevesleri, ilgi ve istekleri paraya olan düşkünlüğün sebebidir. "Miras" adlı öyküde bu istekler ve hayattan farklı beklentiler bir çift arasında derin bir uçuruma neden olur. Sabahat, küçüklüğünden beri zengin biriyle evlenmeyi, lüks bir evde oturmayı, seyahatlere gitmeyi, değerli mücevherler takmayı hayal eder. Evleneceği insanın ona bu imkânları sağlayabilmesini umut eder. Fakat tam tersi az maaş alan bir gence âşık olur. Bu esnada hayallerindeki gibi zengin bir adam onunla evlenmek ister. Uzun süre düşünüp taşındıktan sonra, bu adamla evlenmeye karar verir. Bunu sevgilisi Ferit'e söyler ve ayrılırlar. Fakat Sabahat, aslında parayı değil de Ferit'i istediğini anlar ve ona geri dönmek ister. Tam onun evine gidecekken, bir arkadaşından Ferit'e Amerika'da yaşayan dayısından miras kaldığını ve onun artık çok zengin olduğunu öğrenir. Bunun üzerine Sabahat, gitse de hislerinin doğruluğuna ve samimiyetine Ferit'i inandıramayacağını düşündüğü için ona gitmekten vazgeçer. Aralarında fakirlik değil, zenginlik büyük bir uçurum açmıştır.

Öyküde para tutkusunun daha sonra bu tutkudan vazgeçilse bile telafi edilemeyecek hatalara yol açışı işlenir. Sabahat, paralı bir hayatla beraber gelen seyahatler, mücevherler ve lüks bir yaşamı o kadar istemiştir ki memur maaşıyla âşık olduğu adamla yaşamayı kabullenemez. Daha sonra bu kararın yanlışlığını anlamış olsa bile geri dönmesi mümkün olmayan bir hata yapmıştır.

Para sahibi olmak eğlenceli bir hayat için gereklidir. Dolayısıyla da kahramanlar paranın hâkimiyetinde olan bu alanı ele geçirmeye yani para sahibi olmaya çalışır. "10 Günlük Eğlence" adlı öyküde piyangodan para kazanan bir adamla karısının yaşantıları anlatılır. Öykü kahramanı Nuri, hovarda ve çapkın biridir. Karısından gizli satın aldığı piyango biletini tavan arasına saklar. İkramiye çıkınca en yakın arkadaşıyla birlikte on günlük bir tatile çıkmayı planlar. Planına göre on gün boyunca iki sarışın bar artisti ile birlikte motor gezisi yapacak, bara ve plaja gideceklerdir. Hazırlık yapmak için eve geldiklerinde büyük bir sürprizle karşılaşılır. Karısı tavan arasını temizlerken saklanan bileti bulur ve hemen gidip kendisine kürk ve çeşitli giyim eşyası alır. Bu öykü Hikmet Feridun'un kahramanlarının para tutkusunun sebebini göstermesi bakımından önemlidir.

Para sahibi olmak bir saplantı hâlinde de gelişebilir. Maddi varlığının sağlayacağı imkân ve olanaklardan ziyade kimi zaman sadece varlığı istenilen bir durumdur. "Saksı" adlı öyküde yaşlı bir kadının yanından hiç ayırmadığı deve diken saksısı anlatılır. Oldukça yaşlı olan kadın, saksısını sürekli yanında taşır; ondan hiçbir zaman ayrılmaz. Ücra bir dağ başında yeğeniyle yaşayan kadın bir gün saksıyı düşürür ve içinde saklamış olduğu altınlar ortaya çıkar. Saksı ağzına kadar altınla doludur. Yaşlı kadın, tüm hayatını bir dağ başında, kıt kanaat geçinerek yaşamış, tüm parasını altına çevirerek saksıda saklamıştır. Öyküde para tutkusu aşırı derecede cimriliğe yol açmıştır. Benzer olaylar yazarın birkaç öyküsüne yine anlatılır. Bunlardan biri de "Sedir" adlı öyküdür. Yine para düşkünü zengin birinin paraları çıkın içerisinde bir sedirde bulunur.

“500.000 Lira” adlı öyküde iki aylık kiralarnı ödeyemeyen, para sıkıntısı içerisindeki bir karı-koca anlatılır. Öykü kahramanları gazetede bir miras haberi okurlar. Bu paranın kendilerine kaldığını hayal ederler. İlk önce bir araba, daha sonra da Boğaz’da bir yalı aldıklarını düşünürler. Evin beyi, işsiz bir akrabasına bir miktar para vereceğini söyler ve bu söz üzerine karı koca kavga etmeye başlar. Eşi kesinlikle böyle bir yardımı kabul etmeyeceğini söyler. Öyküde gerçekte sahip olunamayan paraya bile büyük bir kıymet verirler. Düşüncede bile ihtiyaç sahibi biriyle paylaşım kabullenilemez.

Hikmet Feridun, öykülerinde zengin olmak, eğlence ve macera dolu bir hayat yaşamak isteyen kahramanlara yer verir. Sayıca büyük bir yekûn teşkil etmeyen bu öykülerde para, kimi zaman metalaştırılıp, sosyal hayata katkısı haricinde değerlendirilirken kimi zaman da sağlayacağı zevk ve sefahat âlemleriyle arzulan bir nesne olmuştur. Yalnız öykülerdeki para tutkunluğu çalışarak kazanmak şeklinde değil de daha çok beklenmedik, piyango ya da miras gibi bir yolla gerçekleştirilmeye çalışılır.

2.2.34. VEFASIZLIK

Vefasızlık, Hikmet Feridun’un öykülerinde çok sık yer alan bir konu değildir. Onun öykü kahramanları geçmişlerine ve geçmiş yaşantılarının hepsine sadıktır. Eski tanıdıklara, arkadaşlara hatta mekâna karşı bile vefa duygusu gelişmiştir. Uzun yıllar önce sadece adıyla tanına biri bile unutulup gitmez. Geçmişte kalan bütün kişiler özellikleri ve yaşantılarıyla anılarda canlı bir şekilde yaşarlar. Fakat bu sürekli hatırlarda yer eden kişilerle bir arada bulunduğu veya aralarındaki iletişimin devam ettiği anlamına gelmemelidir. Mazide kalan kişiler orada canlı bir hayat yaşar fakat geleceğe fazla taşınmaz, hatıralarda kalır. Eski tanıdıkları görebilmek için özellikle fırsat yaratma söz konusu değildir. Bu anlamda vefa duygusunun gelişimi, hayat koşullarının rüzgârına bırakılmıştır. Öykülerde yer alan vefasızlık, ise karakter gelişiminde problem olan kişilerde görülür. Bu kişiler olgun bir karaktere sahip olmadıkları için vefasızlık yapabilir; değişen hayat koşullarının getirileri onları vefasızlık duygusuna itebilir.

“Ev Sahibi” adlı öykü vefasızlık kavramının nasıl algılandığını gösterir. Öykünün kadın kahramanı kendi gibi dul olan ev sahibinden hoşlanmakta ve onu evlenebileceği biri olarak görmektedir. Bu nedenle ev sahibinin geleceği günler kendine özen gösterir, güzel kıyafetler giyer, saçını ve makyajını dikkatlice yapar. Fakat bu ilgisine rağmen ev sahibi onunla değil hizmetçisiyle evlenmeye karar verir. Bu haberi duyunca büyük bir şaşkınlık geçiren kadının şaşkınlığı hizmetçisinin değişen tavırlarıyla daha da artar. Hizmetçisine her zaman evin kızı gibi davranmış, onu fazla yormamıştır. Kızı gibi benimsediği hizmetçi ise, evlenme kâğıtlarının asıldığı gün evleneceğini ve istifa ettiğini söyler. Bunu yaparken de oldukça küstah ve terbiyesizce sözler sarf eder. Evlendikten sonra eski hanımının üst katındaki daireye yerleşir ve hanımını rahatsız den şeyleri sırf onu sinirlendirmek adına yapmaya başlar. Kocasını apartmanın tapusunu onun üzerine çevirir. Bundan sonra terbiyesiz davranışlarını iyice artırır; sürekli eski hanımının yanına gidip, fazla su harcandığı gibi küçük bahaneler bularak evinden çıkmasını söyler. Yazar, onun bu tavrını şöyle ifade eder. “*Rica ederim, bu ay gene dünya kadar su parası verdik.*

..Ben sizi bilirim, çok su sarf edersiniz. Biraz idareli davranın.... diye adi adi konuşuyordu.”¹⁰⁴ Kızın konuşmaları adi olarak nitelenir. Bu da onun vefasızlığına ve terbiyesizliğine bakış açısını göstermesi bakımından önemlidir. Hizmetçi kız, ihtiyaç sahibi iken samimiyetten uzak davranışlar sergilemiş, güç sahibi olunca gerçek kimliğini açığa çıkarmıştır. Hizmetçiliğini yaptığı kadına karşı yaptığı terbiyesizce davranışlar, onun görgüsüzlüğünün ve vefasızlığının alametidir.

2.2.35. GÖSTERİŞ MERAKI

Yazar, öykülerinde gösteriş merakına sahip kişilere pek yer vermez. Onun öykü kişileri zaten gösterişlidir. Fakat az da olda toplumda yer edinebilmek için olduğundan daha farklı görünmeye çalışan ya da bir özelliğinin insanlar tarafından bilinmesine ihtiyaç duyan kişiler de mevcuttur. Bu gösteriş merakı para, mal, mülk gösterişi olduğu gibi kültür gösterişi de olabilmektedir. Yani bir kişi kendi bilgisi, görgüsü konusunda da gösteriş yapma ihtiyacı içerisine girebilir.

“Konuşmak” öyküsünde de bu tür bir gösteriş dile getirilmektedir. Öyküde hatiplik yönü çok güçlü olan bir adamın çeşitli konularda açıklayıcı bilgi vermeyi alışkanlık haline getirmesi ve kendisini dinletebilmek için etrafındaki insanlara para ve benzeri şeyler vermek zorunda kalışını anlatılır. Öykünün kahramanı olan Ahmet Bahri, babasından kalan yüklü bir mirasa sahiptir. Bu nedenle çalışmak zorunda kalmayan kahraman, farklı ve güncel konularda bilgi edinip arkadaşlarıyla bu bilgilerini paylaşmayı kendisine iş edinmiştir. Lokanta veya birahanelerde yapılan bu sohbetler esnasında arkadaşlarına hiçbir masraf yaptırmayan Ahmet Bahri, arkadaşlarının bitip tükenmek bitmeyen borç istemelerini de itiraz etmeden kabul eder ta ki arkadaşlarının ona “Banka” lakabını taktığını öğrenene kadar. Bu lakap, gururunu incittiği için arkadaşlarına borç para vermeme kararı alan kahraman, bir süre sonra etrafında bilgisini takdir edecek kimse bulamamaya başlar. Durumdan rahatsız olan Ahmet Bahri, eskiden olduğu gibi etrafına para saçmaya başlar ancak bu da uzun sürmez. Ahmet Bahri’nin sohbet arkadaşları teker teker zengin olur ve kahraman yine yalnız kalır.

Ahmet Bahri, zenginliğini değil de etrafındaki insanlara ne kadar bilgili olduğunu göstermek ister. O, etrafında konuşulacak kimse olmadığında bu iş için neredeyse para ile adam tutar. Bu da bu duygunun ne kadar önemsendiğini gösterir. Sürekli birilerine bir şeyler anlatmak, onları bilgilendirmek zorunda olan kahraman bu özelliği yüzünden bir sürü sıkıntı yaşar. Çünkü etrafındakiler onun bilgi birikimi konusunda hava atmayı sevdiğini bildiğinden bu zaafını kullanırlar. Aslında onun bilgisiyle değil parasıyla ilgilenirler. Bu duruma bile katlanır. Zaafı gururundan daha baskın çıkar. “Banka” lakabıyla anılmak ve aptal durumuna düşürülmek, sömürülmek bile hava atamamaktan, dinlenememekten daha iyi olarak bir şey olarak algılanır.

Yazar, “Bir İptila” adlı başka bir öyküsünde otomobille gösteriş merakına sahip olan birini anlatır. Öyküde anlatılan genç kız, küçüklüğünden beri otomobil sahibi olmayı ister. Dolayısıyla da zengin ve yaşlı biriyle evlenir. Kocasını çok yaşlıdır ama birden fazla otomobili vardır. Öyküde gösteriş merakının evlenme kararında bile etkili olabilecek derecede güçlü bir his olduğu da vurgulanmış olur.

¹⁰⁴ Hikmet Feridun Es, “Ev Sahibi” *Akşam*, 7 Ağustos 1942, s.3.

“Kabul Günü” adlı öyküde de başkalarının gözünde farklı görünmenin ne kadar önemli olabileceği anlatılır. Bir apartmana taşındıktan sonra artık daha modern görünmeye çalışan bir aile kendileri için bir kabul günü belirler. Bu kabul günü onların sınıf atladıklarını, daha zengin bir hayata sahip olduklarını insanlara göstermek için büyük bir fırsattır. Kabul gününü tüm tanıdıklarına bildirirler. Gün öncesinde hummalı bir çalışma başlar. Evi temizleyip, çeşit çeşit pastalar, börekler hazırlarlar. Nihayet kabul günü gelip çatığında ise en güzel elbiselerini giyerek konuklarını beklemeye koyulurlar. Tüm gün boyunca gelen olmaz. Üstelik yaşlı babaanne zorla ayağına giydirilen iskarpinlerden, çocuklar güzelliği bozulmasın diye onlara verilmeyen pastalardan yiyemedikleri için çok sıkılmıştır. Kendilerini kabul günü için o kadar büyük bir sıkıntıya sokmuşlardır ki herkesin sabrı tükendiği anda eski hallerine büyük bir hızla dönerler. Babaanne başta olmak üzere evdeki herkes, yepyeni elbiselerini çıkarıp eski ve rahat elbiselerini giyer. Çocuklar pastalara saldırır. Ev bir anda karmakarışık olur ve tam bu esnada eve bir sürü misafir gelir. Kendilerini çok farklı bir şekilde göstermeye, etraflarına çok modern oldukları izlenimini uyandırmaya çalışan ev sahipleri, hiç beklemedikleri bir şey yaşamak zorunda kalırlar. Yazar, burada doğallık sınırı geçildiği takdirde insanların çok daha kötü görüneceğini dile getirmeye çalışır.

2.2.36. DOLANDIRICILIK, YALANCILIK, SAHTEKÂRLIK, HIRSIZLIK

Hikmet Feridun’un öykü kahramanlarının çoğu kendi hazlarının ve isteklerinin peşinde koşan, hayatı zevk ve eğlence olarak algılayan kişilerdir. Sahip oldukları bu anlayış, bencil bir kişiliğe bürünmelerini sağlar. Bu bencillik onları bazı erdemlerden ve ahlak kurallarından uzaklaştırır. Kişiler kendi istekleri için başkalarını önemsemez hâle gelir. Bu durum da dolandırıcılık, sahtekârlık ve yalancılık gibi bazı olumsuz durumları ortaya çıkarır. Yalnız bunlar büyük çaplı sahtekârlıklar değil, küçük çaplı hırsızlıklar, beyaz yalanlar ve küçük menfaat kazanmalar şeklindedir.

“Dolandırıcı” adlı öyküde ise kurnazlık yaparak küçük menfaat elde eden birileri anlatılır. Tramvayda boş koltuk bulup büyük bir keyifle seyahat etmeyi planlayan kahraman, az sonra yanında bacaklarının ağrıdığını söyleyen, topallayarak yürüyen birine yer vermek zorunda kalır. Fakat hasta olduğu için yerini verdiği gencin, koltuğa oturduktan sonra hastalığı birden bire geçer. Neşeli, şarkılar söyleyip, gazetesini okuyarak yolculuğuna devam eder ve tramvaydan atlayarak inip arkadaşının yanına kadar da koşar. Bu durum karşısında sinirlenen kahraman, aynı adamı iki hafta sonra yine görür. Bu defa dişini çektirdiğini ve çok hasta olduğunu söyleyerek mahcup tavırlı bir gencin yanına gider. Genç kalkıp yer verir. Fakat o da yer verdikten sonra adamdaki değişime hayret eder. Ağrıdan yürüyemez bir halde tramvaya binen adam, birdenbire iyileşmiştir. Dişi ağrıdığı için şiş olduğunu söylediği ağzında bir akide şekeri vardır ve keyifle onu yer. Bu şekilde hasta birine yardım etmek isteyen iki hassas insan, iyi niyetleri dolayısıyla kandırılır.

Bu konu zaman zaman farklı şekillerde dile getirilir. “Kısa Bir Mektup” adlı öyküde meşhur bir artisti izlemeye giden ve en ön masaya oturan Rıfki, ona gelen kısa bir mektupla yer değiştirir. Mektup bir kadının ağzından yazılmıştır. Yazan kadın, ona âşık olduğunu ancak ön masadayken yanına gelemeyeceğini yazarak arka masalardan birine geçip onu beklemesini ister. Rıfki, arka masalardan birine geçip bekler; ancak kimseler gelmez. Daha sonra garsondan

mektubu kimin gönderdiğini öğrenir. Mektubu, ayakta kalan bir adam yazmış ve onu yerinden kaldırarak masasına kendi oturmuştur.

“Papağana Kim Bakacak” adlı öyküde şehir dışına seyahate çıkacak olan karı koca papağanlarını birine emanet etmeyi düşünür. Ancak komşularından kimse ona bakmayı kabul etmez. Çaresiz kalan karı koca tam papağanı başka bir yere gönderecekken tanıdıkları bir genç gelip papağana bakmak istediğini söyler. Oldukça güvenilir biri olan delikanlı, hayvanları çok sevdiğini bu nedenle de papağana severek bakacağını söyler, bu iş için belli bir ücret de alır. Memduh’la karısı gönül rahatlığı içerisinde iki-üç ay sürecek olan tatillerine gider. Ancak döndükleri zaman Mahir’in bu iyiliği onlara niçin yaptığı anlaşılır. Mahir’in asıl amacı sahipleri gidince boş kalan evde sevgilisi ile rahatça buluşabilmektir. Bu gerçeği daha sonra öğrenen karı koca kendilerini kandırılmış hisseder.

Öykülerde genellikle bu tür küçük dolandırıcılıklar işlenir. Daha büyük çaplı hırsızlık ve yalan da anlatılır; ancak bunlar sayıca çok azdır.

“Yolcu” adlı öyküde bir dolandırıcılık olayı anlatılır. Tramvayda yolculuk eden bir adam köylü kıyafetleri içerisindeki şaşkın biriyle aynı vagona düşer. Köylü adam, etrafına derdini anlatmakta bile güçlük çekmektedir. Üstelik cebindeki dışarıdan görülebilecek miktarda bir para destesi vardır. Yeğeni ile yolculuk eden kahraman, köylüyü tramvaylarda yaşanan hırsızlık olayları sebebiyle uyarmak ister. Paralarını görünür bir şekilde değil de daha gizli saklı bir yere koymasını gerektiğini söyler. Bu esnada onu pür dikkat dinleyen köylü, bir bahaneyle adamın ceplerini kontrol eder. Uyarısı için kahramana teşekkür eder ve hemen gidip ceketinin cebine paraları koymak için emniyetli bir iç cep diktireceğini söyler, sonra da tramvaydan iner. Kahraman o gittikten sonra, cüzdanını kontrol eder ve köylünün cüzdanını çaldığını fark eder. Meşhur bir dolandırıcı olan “Sahte Köylü” lakaplı bu hırsız, köyden gelen biri gibi görünerek ona yardım etmeye çalışan insanların cüzdanlarını ve değerli eşyalarını çalar.

“Yakışıklı Delikanlı” adlı öyküde hem yüz hem de vücut güzelliği ile etrafındaki bütün kadın bakışlarını üstüne çeken birinin yardım etme görüntüsü altında plajda yaptığı hırsızlıklar anlatılır. Fotoğraf çekmek isteyenlere yardım ederken makinelerini çalar.

Yalancılık, dolandırıcılık, sahtekârlık ve hırsızlık olaylarının işlendiği öykülerde ciddi banka soygunları, adam öldürme veya büyük çaplı yalanlar değil de daha günlük hayatta kurnazlık olarak değerlendirilebilecek, insanların yardım etme özelliklerini kullanarak küçük menfaat sağlamalar anlatılır. Bunun haricinde kalan hırsızlık olaylarında da büyük miktarlarda para çalımları söz konusu değildir. Çalınan paralar küçük meblağlardır ve anlatılan hırsızlık olayları profesyonel bir şekilde bir çete yahut bir şebeke dâhilinde gerçekleşen olaylar değil bireysel, bağımsız hırsızlık olayları şeklindedir. Burada önemli olan kahramanların, küçük menfaatler için yalan söylemeleri, insanları kandırmalarıdır. Bu durum,-hırsızlık olayları hariç- Hikmet Feridun’un kahramanlarının aslında sahtekârlık yapmayı amaçlamadığı ama insanları önemsemedikleri, onlara saygı duymadıkları ihtimalini de beraberinde getirir.

2.2.37. AYRILIK

Hikmet Feridun, öykülerinin hemen hemen hepsinde kadın-erkek ilişkilerini ve aşkı anlatmıştır. Bu nedenle aşka ait bir öge olarak ayrılık da öykülerde çok farklı şekillerde ifade olanağı bulmuş bir kavramdır. Yazarın, ayrılığı konu edinen öykülerinde sadece aşk sonrası ayrılık işlenmiştir, diyebiliriz. Sadece tek bir hikâyede aile fertlerinin ayrılığı işlenmiş bununla beraber arkadaşlık veya dostluk ilişkilerinde yaşanan ayrılık hiç konu edinmemiştir. Duygusal ilişkilerde yaşanan ayrılık ise zaman zaman çok büyük bir üzüntü yaşanmasına sebep olan bir kavram, zaman zaman çok önemsiz bir olay, zaman zaman ise bir kurtuluş olarak ifade edilmiştir.

Birçok hikâyede biten bir aşk, yenisinin doğması için sebep olarak görülür. Kahramanlar daha iyi bir sevgili bulacaklarını düşünerek ayrılık acısı yaşamazlar. “Amasya’nın Bardağı” adlı öykü ayrılık sonrası yaşanan aşk acısının ne kadar gereksiz olduğunu ifade eder. Öykü kahramanı Kamuran sevgilisi tarafından terk edilir. Ona aşk yeminleri etmiş, ölümüne sevdiğini söylemiştir ama zengin bir adamla evlenir. Kamuran aldatıldığı için büyük bir acı duyar. Ayrılık mektubunu okuduktan hemen sonra dışarıda nane şekeri satan adamın yanına gidip şeker alır ve şeker satan adamın aşk hikâyesini dinler. O da sevdiği kadın tarafından terk edilmiştir. Yakın bir zamanda ayrılmış olmasına rağmen şeker satıcısı neşesinden hiçbir şey kaybetmemiştir, aksine hemen yeni bir aşk aramaya koyulmuştur. Kamuran adamın bu halini görünce üzülmeğe vazgeçer ve ıslık çalarak dışarıya eğlenmeye çıkar.

Sadakatsizlik ve aldatma ayrılığın büyük sebeplerinden biridir. Hikmet Feridun’un çok çapkın olan kahramanları genellikle bu sebep yüzünden ayrılırlar. Birçok hikâyede anlatıldığı gibi “Eğlence” adlı öyküde de ihanet yüzünden yaşanan bir ayrılık konu edilir. Eğlenmek amacıyla dürbünle etrafını seyreden kadın nişanlısının onu başka bir kadınla aldattığını görünce ayrılmaya karar verir.

Bazı öykülerde ise ayrılık çiftler için bir kaçış noktası olarak işlenmektedir. Sinirlendikleri vakit hemen başvurdukları bir silahtır onlar için. Çiftlerin her zaman düşüncelerinde olan ama bir türlü gerçekleştiremedikleri bir karardır. “Ayrılalım” adlı öykü sürekli ayrılma kararı alan daha sonra tekrar bir araya gelen evli bir çift anlatır. Bu çift her kavga ettiğinde bir daha birleşmemek üzere karar alır fakat aradan fazla vakit geçmeden barışırlar. Bu öyküde ayrılık sinirlenildiğinde söylenecek kadar verilmesi kolay ama bunu yıllarca gerçekleştiremeyecek kadar da zor bir karardır. Eşler ayrılmayı düşünmekte fakat buna cesaret edememektedirler.

Ayrılık aynı zamanda kabullenilmesi oldukça zor bir durumdur. “Hatıralar Arasında” adlı öykü saplantılı bir aşkı ve devamında ölümle yaşanan ayrılık acısını anlatmaktadır. Orhan ile Feride dört yıl boyunca büyük bir aşk yaşar. Gözleri birbirlerinden başka kimseyi görmez evlenmeye karar verirler. Orhan’ın Feride’ye evlenelim dediği gün, Feride sevinçle evine gider ve birkaç saat sonra acı bir haber gelir. Feride çok hastadır. Orhan hemen onu görmeye gider fakat gittiğinde Feride ölmüştür. Feride’nin ölümünden sonra Orhan onun köşkünü ve bütün eşyalarını satın alır. Feride’nin sevdiği çiçekleri alıp vazoya koyar, sevdiği şekerleri alıp yatağının yanına, onun en sevdiği geceliği ise yatağının üstüne koyar. Odaya Feride’nin sürekli kullandığı parfümü sıkır. Daha sonra Feride’nin sesinin kayıtlı olduğu plağı takar ve onun sesi eşliğinde hayaller kurar. İnsanlar Orhan’ın bir yıldır süren bu haline acır fakat o, halinden şikâyet etmez hatta bu durumdan memnundur. Orhan, Feride’ye duyduğu aşırı bağlılık nedeniyle ona ait şeyleri unutmaya direnir, ölümünü kabullenemez. Onun yaptığı her şeyi yapar, evde sanki Feride

canlıymış, ölmemiş gibi yaşar. Feride'nin hayali bile Orhan'ın yaşaması için yeterli bir sebeptir. Bu öyküde ayrılık kişiyi saplantılı bir ruh haline sokmuştur. Öykü ayrılık acısının insan psikoloji üzerinde ne büyük bir tahrip yarattığını ve acının ne kadar büyük olduğunu göstermektedir.

Başka bir öyküde bu durum farklı biraz da komik bir şekilde işlenir. Öykü, sevgilisinden ayrılan Rıza adında birinin ayrılık sonrası yaşadığı üzüntüyü işlemektedir. Rıza bu ayrılığı kabullenemediği için farklı bir davranış geliştirir. Anılarını canlandırmak için sevgilisi Mebrure ile daha önce gittiği yerlere gider. Mebrure'nin hayalini canlandırabilmek için onunla birlikte yaptığı her şeyi yapar. Rıza anılarını canlandırmak için önce sevgilisi ile beraber yemiş oldukları yemeklerden yer, daha sonra hatırası olan bir tatlı, dondurmacının önünden geçerken de dondurma yer. Sürekli yemek yiyen biri olur ve bu yemekleri Mebrure ile anılarını canlandırmak için yediğini söyler. Rıza, aslında çok üzgündür. Yemek yemek, onun yaşadığı üzüntü ile başa çıkmak için geliştirdiği bir savunma mekanizmasıdır. Rıza bir yıl sonra çok şişman biri olmuştur. Ve hep Mebrure'nin hayaliyle, onun hatıraları ile yani kanlı biftekler, patlıcan dolmaları ile yaşadığını söyler. Kahraman yaşadığı üzüntüye karşın yemek yiyerek kendini korumaya çalışmaktadır.

Yazar, öykülerinde ayrılığı hem hayatları alt üst eden yıkıcı bir güç olarak anlatmış, hem de yeni bir aşka sebep olan bir dönem olarak dile getirmiştir. Yazarın aşk anlayışı ile ayrılık anlayışı birbirine paraleldir. Ayrılık da aşk gibi kimi zaman güçlü bir his, acı ve üzüntü kaynağı kimi zaman ise geçici, kısa süreli bir duygu yoğunluğudur.

3.BÖLÜM HİKMET FERİDUN ES'İN ROMAN VE HİKÂYELERİNDE MEKÂN

3.1. HİKMET FERİDUN ES'İN ROMANLARINDA MEKÂN

Hikmet Feridun, romanlarında mekân olarak sadece İstanbul'u kullanmıştır. Yazar, üç romanında da İstanbul ve ilçelerini kullanır. İstanbul haricinde sadece Adapazarı ilinin adı geçer. Ancak bu il de roman kurgusu üzerinde hiçbir etkiye sahip değildir; romandaki varlığı adı ile sınırlı kalır.

Romanda sadece Adapazarı ili değil birçok mekân sadece adıyla anılır. Hikmet Feridun, romanlarında da detaylı bir mekân tasviri yapmaz. Mekân, olayları aktarabilmek için bir araç konumundadır. Yazar, sadece olayları gerçekleştirebilmek için mekâna ihtiyaç duyar bu nedenle de ayrıntıya girmeden, özelliklerine yer vermeksizin, çoğu zaman da sadece adıyla anlatır. Dolayısıyla mekânların insanlar üzerinde büyük bir etkisi yoktur. Kahramanların duygularına yön veren, hayatlarında yer eden yerler çok azdır.

Yazar, öykülerinde daha çok üst zümreden, maddi durumu iyi insanları ve onların yaşadığı yerleri anlatmıştır. Romanlarda ise bu ağırlık daha fakir ve orta gelirli kişilerin oturduğu ücra yerlere verilmiştir. *İki Cinayet Gecesi* ve *İskara Maşa*, romanı bu tür yerleri anlatır. *Kalbimin Kadını* ise tam tersi zengin bir muhitte geçer. Dolayısıyla elit mekânları işler. Yazar, öykülerinde dikkate değer bir oranda yurtdışı mekâna yer verir ancak romanlarında böyle bir mekâna rastlanılmaz. Anlatılan bütün mekânlar yurtiçindedir. Romanlarda, tabii coğrafi mekân, tarihi bina, ticarethane, iskele, lokanta, gazino, kumarhane ve resmi kurum pek yoktur; daha çok ilçeler, apartmanlar, kahvehaneler ve çeşitli eğlence mekânları anlatılır.

Yazar, yer verdiği mekânların nerde olduğu, adları gibi özellikleri çoğu zaman anlatmamıştır. Dolayısıyla biz de bu mekânlar içerisinde önemli olanları seçtik.

3.1.1.YERLEŞİLEN, BARINMAK VEYA BİR İHTİYAÇ İÇİN YAPILAN MEKÂNLAR

3.1.1.1.AÇIK MEKÂNLAR

3.1.1.1.1.BAHÇELER (GEZİNTİ YERLERİ)

GÜLHANE PARKI

İki Cinayet Gecesi romanında sevgililerin buluşup gezdikleri mekân olarak anlatılır. Parkın daha farklı herhangi bir özelliğine yer verilmemiştir.

DUT BAHÇESİ

İki Cinayet Gecesi romanında sadece çalışanların sabaha karşı dut ağaçlarını silkeledikleri anlatılır.

3.1.1.1.2.KÖPRÜLER

KÖPRÜ

İki Cinayet Gecesi roman kahramanının, amaçsız bir şekilde gezerken geçtiği yerlerden biridir.

3.1.1.1.3. COĞRAFİ UNSURLAR

RIHTIM

İki Cinayet Gecesi romanında kahramanın amaçsızca koşup geçtiği mekânlardan biri olarak anlatılır.

BEBEK KUMSALI

Kalbimin Kadını romanında mehtabı ve manzarası yüzünden gidilen bir yer olarak anlatılır. Kumsalın güzelliği büyüleyicidir. Genellikle sevgililer buraya giderek romantik anlar yaşar.

BALTA LİMANI

Kalbimin Kadını roman kahramanlarının önünden araba ile geçtikleri yerlerden biridir.

3.1.1.2. KAPALI MEKÂNLAR

3.1.1.2.1. EVLER, APARTMANLAR

KİKİ'NİN OTURDUĞU DAİRE

İki Cinayet Gecesi roman kahramanı olan Kiki'ye ait ev, bir apartmanın ikinci katındadır. Evin salonuna açılan uzun bir balkon vardır. Bu balkon ortadan bir parmaklıkla bölünmüş, yan dairenin balkonuyla bitişiktir.

SEMİHA'NIN EVİ (Nedim'in Odası)

Kalbimin Kadını romanının ana mekânlarından biri olan Semiha'nın evi, bir odası haricinde pek anlatılmamıştır. Geniş bir evdir, balkonu ve salonu büyüktür. Ev, tek katlı değildir ancak kaç katlı olduğu tam olarak belirtilmemiştir. İçerden merdivenlidir ve güzel mobilyalarla döşenmiştir. Birden fazla yatak odası vardır. Romanın başkahramanı Nedim için özel olarak hazırlanan oda biraz tasvir edilmiştir. Odanın duvarları koyu nefsi renginde üzeri siyah çiçekli kâğıtlarla kaplıdır. Yatağın kenarında bir komedin ve üzerinde kırmızı atlastan bir abajur vardır.

HASİBENİN EVİ

İki Cinayet Gecesi romanının girişinde tasvir edilen ev, yeşil boyalı, asmalı, cumbalı tahta iki katlı bir evdir. Evin alt kat pencereleri çok alçak olduğu için ev geç aydınlanır. Pencereler kafeslidir. Odalardan birinde yerde minderler, konsol ve konsolun üzerinde de karpuz lambalar vardır.

3.1.1.2.2. CAMİLER

BEYAZIT CAMİİ

Hikmet Feridun'un öykü ve romanlarında geçen tek dini mekân Beyazıt Camii'dir. *İki Cinayet Gecesi* romanının başkahramanı cinayet işledikten sonra buraya gelip uzun süre kalır. Şadırvanın yanında tahta oturaklardan birine oturur. Musluğu açarak neredeyse bütün kafasını ıslatır. Yüzüne hızlı hızlı su çarpar. Rahatlamaya, içindeki vicdan azabından kurtulmaya çalışır.

3.1.1.2.3. EĞİTİM KURUMLARI

LİSE

İki Cinayet Gecesi romanında geçen lisenin adı verilmemiştir. Okul idaresi futbol müsabakasında derece alan öğrencileri bir bara eğlenmeye götürerek ödüllendirir. Bara giden öğrencilerden biri bir müddet ortadan kaybolur. Bu kayboluş esnasında da eroin kullanır. Romandan okula dair öğrenebildiğimiz tek bilgi okul idaresinin öğrencilerini kontrol etmeyen, sorumsuz bir yapıda olmasıdır.

3.1.1.2.4 KONAKLAMA, DİNLENME, EĞLENCE MEKÂNLARI

3.1.1.2.4.1. KAHVEHANELER

GALATASARAYDAKİ KAHVE

İki Cinayet Gecesi'nde anlatılan kahveye Melek Sinemasının yanındaki bir sokaktan gidilir. Bu kahvede çalışan garsonun adı İstavri'dir. Çalışanlar arasında Ermeni ve Rum uyruklu kimseler vardır. Kahvede uyuşturucu satılmaktadır. Garson isteyenlere ceketinin cebinden çıkarıp uyuşturucu verir. Kahvede genellikle yaşlılar oturur.

MAHALLE KAHVESİ

İki Cinayet Gecesi romanında geçen mahalle kahvesi Mollabey Mahallesi'ndedir. Bu kahve mahalle erkeklerinin buluşma yeridir ve genelde orada mahallede yaşanan olaylar konuşulur. Romanda cinayet araştırması yapan gazeteci kahveye gidip sadece konuşulanları dinleyerek bile birçok şey öğrenir. Kahvede oturanlar Hasibe'nin evinde gezen hayaleti tartışır. Birçok kişi hayaleti gözleriyle gördüğünü iddia eder. Fakat gördüklerinin beyazlar içinde bir insan olduğunu fark edemezler. Çok korkmuşlardır.

3.1.1.2.4.2.PASTANELER

METROGRAT PASTANESİ

İki Cinayet Gecesi romanında delirmek üzere olan Kemal, gece boyunca dolaştıktan sonra buraya gelip oturur. Pastane iki katlıdır. Burada bir Rus kadın garsonluk etmektedir.

3.1.1.2.4.3. MEYHANELER/ BARLAR

BAR

İki Cinayet Gecesi romanında anlatılan bar, roman kahramanlarından birinin hayatını değiştiren yerdir. Başkahraman Kemal, bu barda Kiki'yle tanışır. Kiki, barda konsomatrislik yapar aynı zamanda da eroin satar. Kemal bu barda eroin içmeye başlar. Bar, Kemal'in hayatının dönüm noktasını oluşturur. Barın üst katında bir masa ve üç iskemlenin olduğu bir loca vardır. Bu loca kimsenin göremeyeceği تنها bir yerdir ve eroin orada içilir.

TAKSİM EĞLENCE MEKÂNLARI

Kalbimin Kadını romanında anlatılan Taksim eğlence mekânlarının teker teker isimleri verilmez. Haftada birkaç kez gidilen bu mekânlar, sabaha kadar kadınlı erkekli eğlenilebilen yerlerdir. Bu mekânların dikkat çeken özelliği buralarda karşılaşılan gençlerin birbirlerini tanıma fırsatı bulup, flörte başlamaları ve eşlerini bu mekânlarda seçmeleridir.

3.1.1.2.4.4. OTELLER

TARABYA'DAKİ OTEL

Kalbimin Kadını romanında geçen bu otel Hikmet Feridun'un anlattığı mekânlar arasında özel bir anlama sahip olan tek yerdir. Oteli özel kılan roman kahramanları Semiha ve Nedim'in balayını orada geçirmiş olmalarıdır. Otelin fiziki özellikleri anlatılmaz sadece kahraman için sahip olduğu duygusal önem vurgulanmaya çalışılır. Roman kahramanı Nedim, hayatındaki kadınlardan sıkıldığı bir zamanda buraya gitme ihtiyacı duyar. Nedim'in kafası karışıktır ve düşünmeye ihtiyacı vardır. İkinci evliliğini yapmak üzeredir ancak hayatındaki hiçbir kadını tam sevmemiş, hiçbirine âşık olmayı başaramamıştır. İlk evliliği bu yüzden başarısızlıkla sonuçlanmıştır ve aynı hatayı tekrar etmek üzereyken bu otele gidip düşünme gereği hisseder. Otele gittiğinde evlenmek üzere olduğu nişanlısını değil de eski eşini düşünür. Onu görmeyi arzular. Bu durum onun kafa karışıklığını fark etmesini sağlar. Çünkü Nedim bir türlü karar verememektedir. Nasıl bir kadınla evlenmek istediğini bilmeyen kahraman onunla ilgilenen her kadına ilkin âşık olduğunu düşünmekte fakat daha sonra yanıldığını anlamaktadır. Nedim, bu otelde bir hafta gibi uzun bir süre yalnız kalıp düşünür. Otelden ayrıldığında ne yapacağına karar vermiştir. Kalbinin kadını

bulmadan evlenmeyecektir. Otelde geçirdiği bir hafta, onun tekrar yanlış bir evlilik yapmasını engeller.

3.1.1.2.4.5. SİNEMALAR

MELEK SİNEMASI

İki Cinayet Gecesi romanında kahramanlardan birini geçtiği güzergâh üzerindedir.

3.1.1.2.5. MÜTEFERRİK MEKÂNLAR

ÇİFTLİK

Kalbimin Kadını roman kahramanlarından Nuri Bey'e ait olan çiftlik Bahçeköy ile Büyükdere arasındadır. Kırlangıçların uçtuğu, yeşil bir alandır. Bahçeköy şehir dışı sayılırken Büyükdere şehir merkezi olarak anlatılır bu da çiftliğin çok uzak bir yerde olmadığını gösterir.

BÜYÜKDERE İTALYAN UÇAK HANGARI

Kalbimin Kadını romanında geçen hangar, uçak kiralamak için kullanılır. Aynı zamanda bir havaalanıdır uçaklar, iniş yapabilmektedir. Buradan da anlaşılacağı gibi resmi değil özel bir kurumdur.

3.1.1.3. İLÇELER/ SEMTLER/ MAHALLELER

3.1.1.3.1. İLÇELER

SULUKULE

İskara Maşa romanının ana mekânı, Çingenerin yaşadığı yerdir. Yazar burada yaşayanları Aristokrat Çingene olarak tanıtır çünkü onlar Çingenerin en kibarlarıdır. Evleri vardır ve yerleşik bir hayat sürerler. Sulukule'de bir tane kahve bir tane de bakkal vardır.

Sulukule'de tüm evler tek katlıdır ve hepsi tahtadan yapılmıştır. Kapıların girişinde bir toprak zemin vardır. Toprağın üstüne uyuyabilmek için kısa kısa yirmi- otuz kazık çakarlar. Bu kazıkların üzerine tahta konur ve burada uyunur. Evlerin damı ise kısmen açıktır. Damın tahtaları seyrekten uyurken gökyüzü rahatlıkla seyredilebilir. Her evde bir kırık ayna bulunur ve kesinlikle kuru toprağın üzerine oturulmaz. Bu davranış adilik olarak görülür.

Yazar, Sulukule insanını ise yedi yaşındaki çocuklara benzetir. Ona göre köylülerin hepsi çocuk ruhludur. Tüm köy, akşamüstü kapılarının önüne çıkarak akşamsefası yapar. Orda yaşlı genç birlikte kaydırak kayar, kovalamaca veya köşe kapmaca oynar. Kavga çıktığında köyün en yaşlısı çağırılır ve kavga edenleri barıştırır. Yazar, Sulukule insanların Müslüman olduklarını ancak kadın ve erkeklerin birbirlerinden çekinmediklerini belirtir. Kadınlarla erkekler hiç sakınmadan birlikte eğlenir, içki içerler. Çingene kadınları genellikle lavanta kokusu kullanır ve yeldirme dedikleri bir kıyafet giyerler. Ancak bu kıyafeti çergeye gidince kullanmazlar.

GALATA

Galata, hem *İskara Maşa* romanında hem de *İki Cinayet Gecesi*'nde geçer. *İskara Maşa* romanında başkahraman para kazanmak için yasadışı yollara başvurur. Bu durumunu da

“Galata’ya düştük¹⁰⁵” sözüyle açıklar. Galata, suçluların yoğunlukta olduğu bir mekândır. Kahraman buraya giderek bir hırsızlık çetesine katılır. Bu çete, uzun süreli planlar hazırlayarak soygun yapar.

Buranın bir diğer özelliği de yabancı uyruklu kişilerin genelde burada ikamet etmesidir. Her iki romanda da mekânın bu yönü vurgulanır. *İki Cinayet Gecesi* kahramanlarından biri polisten saklanmak için Galata’da oturan Kesik Yüzlü Eleni adlı arkadaşının evine sığınır. *İskara Maşa’da* da Galata’da yaşayan bir Rum kızı anlatılır. Bu da Galatadaki etnik yapıyı işaret eden küçük bir ayrıntıdır.

BÜYÜKDERE

Büyükdere de hem *İki Cinayet Gecesi’nde* hem de *Kalbimin Kadını* romanında geçen ortak mekânlardan biridir. *İki Cinayet Gecesi’nde* kahramanlardan birinin buradaki eski bir otelde eroin satışı yaptığı anlatılır. *Kalbimin Kadını* romanında ise burada bulunan uçak hangarı anlatılır. Burası sadece hangar değil aynı zamanda havalimanıdır. Uluslar arası uçuşlar yapılmaktadır.

TAKSİM

İki Cinayet Gecesi roman kahramanlarından Yunanlı aktrisin oturduğu mekândır. Onun özelliklerinden yola çıkarak burada maddi refah seviyesi iyi olan, zengin ve meşhur insanların oturduğu söylenebilir. Bu artist, gece geç saatlerde eve gelen hafifmeşrep bir kadındır. Sürekli erkek misafiri olur. Taksim’in o zamanlarda da bu tür özel durumlara müsaade edebilen bir mekân olduğu görülür.

BEYOĞLU

İki Cinayet Gecesi romanında yazar Beyoğlu’nda sabah manzarasını anlatır. Mecidiyeköy’den otomobillere yüklenmiş dut tablaları vardır ve etrafta matbaadan gazeteleri almış bir müvezzi telaşıyla başında tablasıyla dutçular koşar. Taksim’de ise marul satıcıları büyük bir marul arabasıyla “Sabah doktoru.. Sabah doktoru!..” diye dolaşırlar.

EDİRNEKAPI/ ÇERGE

İskara Maşa romanında Çingenelerin Edirnekapi’da çergelerinin olduğu ve belli dönemlerde Sulukule’den ayrılıp burada yaşadıkları anlatılır. Buradaki çerge iki büyük çadırdan oluşur. Yaklaşık yirmi çocuk vardır; çergi oldukça kalabalıktır.

RUMELİ

İki Cinayet Gecesi romanında Rumeli’de cadıcıların olduğundan bahsedilir. Cadıcılar, okuyup, üfleyerek, ateş yakarak cadı ve hortlakları kaçırlar.

SİRKECİ

İlçeye dair verilen tek bilgi tramvay olduğudur. *İki Cinayet Gecesi* kahramanlarından biri buradan tramvaya biner.

GALATASARAY

¹⁰⁵ Hikmet Feridun Es, *İskara Maşa, Akşam*, 12. Kânunuevvel 1929, s.3.

İki Cinayet Gecesi romanında geçen mekân tramvay hattı üzerindedir. Melek sineması buradadır. Aynı zamanda burada bodruma benzeyen izbe kahvehaneler vardır.

BEYAZIT

İki Cinayet Gecesi romanının başkahramanı olan Kemal'in oturduğu yerdir. Başka bir özelliği anlatılmamıştır.

TOPHANE

İki Cinayet Gecesi roman kahramanının amaçsız bir şekilde gezerken gittiği yerlerden biridir. Sadece isim olarak geçer.

LALELİ

İki Cinayet Gecesi romanında sadece isim olarak geçen bir diğer mekândır.

AKSARAY

İki Cinayet Gecesi roman kahramanı Kemal, Laleli'den sonra Aksaray'a kadar yürür.

ÇAPA

İki Cinayet Gecesi roman kahramanı Kemal, Çapa'dan Topkapı'ya yürür.

TOPKAPI

İki Cinayet Gecesi' nde geçen ilçe dar sokakları ve ahşap evleriyle romanda yer bulur.

MECİDİYEKÖY

İki Cinayet Gecesi romanında burada bir likör fabrikası ve dutluk olduğu anlatılır.

ŞİŞLİ

İki Cinayet Gecesi romanında sadece isim olarak geçen mekânlardan biridir. Şişli'de inen Kemal, Mecidiyeköy'e doğru yürür.

3.1.1.3.2. MAHALLE / SOKAK/ SEMT

MOLLABEY MAHALLESİ

İki Cinayet Gecesi romanında anlatılan cinayetlerden biri bu mahallede işlenir. Dar gelirli ve suçlu kişilerin yoğunlukta olduğu bir yerdir. Mahallede hırsızlar, tefeciler, hafif meşrep kadınlar, cinayet işlemiş kişiler ikamet eder.

SARMUSAKAĞA MAHALLESİ

İki Cinayet Gecesi kahramanı Kemal'in evinin olduğu mahalledir. Romanda mahallede bir kahve olduğu yazılıdır. Bir de Maçka'ya giden bir tramvay vardır.

MAHZEN SOKAK

İki Cinayet Gecesi romanında geçen Mollabey Mahallesi'nin bir sokağıdır. Evler genellikle bahçelidir. Kültür seviyesi düşük, fakir ve suça meyilli kişilerin oturduğu bir yerdir. Genelde burada hafifmeşrep kadınlar, tefeciler, hırsızlar ikamet eder. Mahallede oturanların çoğu ahlaken zayıf, para düşkünü insanlardır. Mahalle sakinleri birbirlerinin özel hayatlarına dair önemli şeyler bilir, birbirlerinin hayatlarını takip ederler. Fakat yine de komşular arasında çok sıkı bir dostluk bağı gelişmemiştir. Mahalle sakinlerinden Hasibe'nin öldürüldüğünü hatta kanlı cesedini gören kadınlar oldukça soğukkanlı davranır. Mahallelerinde bir cinayet işlenmiş üstelik komşuları öldürülmüştür. Komşulardan hiçbir cinayetin vermiş olduğu dehşet ve korkuyu yaşamadıkları gibi olay yerinde eğlenmekten de geri kalmazlar. Kadınlardan biri olayı incelemek için gelen polise kur yapar. Diğerleri de kendi aralarında sohbet edip güler.

FİNCANCILAR YOKUŞU

İki Cinayet Gecesi romanında sadece isim olarak geçen, başka herhangi bir özelliğine yer verilmeyen mekânlardan biridir. Kahraman, gezerken buradan da geçer. Gece yarısı biriyle çarpışır. Adamla kavga eder ve başka biri gelip onları ayırır. Bu da gece yarısı birden fazla insan olduğu, kalabalık bir yer olduğu anlamına gelir.

KAZANCILAR

İki Cinayet Gecesi romanında kahraman buradan geçerek bir camiye gider.

YANGIN YERİ

İki Cinayet Gecesi kahramanı Kemal, buradan da geçer.

HARBİYE YOLU

Kalbimin Kadını romanında kahramanların geçtikleri yerlerden biridir.

3.2. HİKMET FERİDUN ES'İN HİKÂYELERİNDE MEKÂN

Hikmet Feridun, hikâyelerinde geniş mekân tasvirlerine pek yer vermemiştir. Genellikle olay örgüsünün önemsendiği hikâyelerde mekân sadece ismiyle geçen bir unsurdur. Bu nedenle mekânların kişiler ve olaylar üzerinde yarattığı etki nadiren söz konusu olmaktadır. Hikâyelerde geçen mekânlar ise çok belirgin özellikleriyle anlatılmış, tarihi, coğrafi, sosyal, siyasal vb. özelliklerine yer verilmemiştir. Mekânların özellikle tarihi niteliklerine yer verilmez. İstanbul'da semtlerin, evlerin, geçirdikleri değişimden bahsedilmez. Yazarın, İstanbul'a dair yazdığı makalelerde ev içi ve ev dışı mekânların geçirdiği değişimden bahsetmesine rağmen hikâyelerinde bu değişime yer vermemesi dikkat çekicidir. Bazı hikâyelerde mekâna hiç yer verilmemiş, sadece olay örgüsü anlatılmıştır. Bu tür hikâyeler dikkate değer çoğunluktadır. İlçe ve semtler özellikle tanıtılmamış evlere nazaran daha üstün körü bir bakışla yer almıştır. İlçe ve semt adları kahramanların tramvaya bindikleri ve ya vapurdan indikleri merkezler olarak geçmiştir. Hikâyelerde İstanbul'daki tarihi yapıtlardan hiçbirinin adının geçmemesi de dikkat çekicidir. Saraylar, hanlar, külliye, şifahaneler ve tarihi mektepler İstanbul'un insan belleğindeki yerine etki eden en büyük faktörlerden biridir fakat yazar, İstanbul'un tarihi silüetini görmezden gelerek

sadece kalabalık yaşam alanlarını anlatır. Bahçeler, evler, tramvaylar, vapurlar, gece kulüpleri, gazinolar en çok geçen mekânlardır.

Hikmet Feridun'un hikâyelerinde merkez mekân İstanbul'dur. Hikâyelerin büyük çoğunluğu, yüzde seksene varan bir oranı, İstanbul'da geçer. İstanbul haricinde İzmir, Kocaeli, Bursa adı geçen diğer şehirlerdir. Hikâyelerde dikkat çeken oranda yurtdışı mekânlara yer verilir. Ancak bu mekânlar "Amerika, Paris, Avrupa şehri" gibi genel ifadelerle anlatılmıştır. Onun haricinde yurt içindeki mekânlara gelince en çok eğlence mekânları, apartmanlar, evler, bahçeler, trenler ve vapurlarla karşılaşılr. Hikâyelerde tabii coğrafi mekânlara pek rastlanmaz.

3.2.1. TABİİ COĞRAFYA

BOĞAZ

Hikâyelerde dinlenme amaçlı gidilen yerlerden biri olarak anlatılır. Genellikle Boğazdaki yüksek ve rüzgârlı tepelerden birine çıkıp oradaki güzel su membalarının yanında yemek yemek iyi bir pazar tatili anlamına gelir. Kahramanlar oraya giderken yanlarına lazım olacak yiyecek içecek gibi tüm malzemeleri alırlar. Tepeye yürüyerek çıkmak zorunda kaldıkları için ulaşım epey zahmetli ve uzun olur. Bu durum da o zamanda yeterince donanımlı bir dinlenme veya eğlence tesisinin, park veya bahçenin olmadığını gösterir. Öykülerde en yüksek tepelerde bile bir gazinonun varlığından bahsedilir ancak bu gazino müşterilerin yiyecek ve içecekleriyle gelmelerine müsaade ettiğine göre yemek servisi yapmamaktadır. Şehir içi otobüslerde oralara sefer düzenlenmemektedir.

3.2.2. YERLEŞİLEN, BARINMAK VEYA BİR İHTİYAÇ İÇİN YAPILAN MEKÂNLAR

3.2.2.1. AÇIK MEKÂNLAR

3.2.2.1.1.PANAYIR

"Panayırda Bir Macera" öyküsünde geçen panayır Avrupa şehirlerinden birinde bir köyde kuruludur. Bu köy, Hollanda veya İsviçre'de olabilir. Yazar her iki ülkeden de bahsetmiş ancak panayırın hangi ülkede olduğunu yazmamıştır. Bu köy yazarın ifadesiyle çok şairane bir yerdir. Genç kızları ve kadınları çok güzeldir. Panayır her yıl düzenlenen geleneksel hale gelmiş bir kutlamadır. Burada uğurlu sayılan pandispanyalar satılır. Bu pandispanyanın mutluluk getirdiğine inanılır. Pandispanyanın yöredeki anlamı oldukça farklıdır. Panayırda bir erkeğin bir kıza pandispanya ikram etmesi ona evlenme teklif etmesi anlamına gelmektedir. Pasta ikram edilen kız eğer pastadan yerse bu da teklifi kabul ettiği anlamına gelir. Yani panayır yörenin gelenekselleşmiş bazı yaşantılarına ev sahipliği yapan, önemli bir mekândır.

3.2.2.1.2.BAHÇELER (GEZİNTİ YERLERİ)

MESİRE YERİ

“4 mü 6 mı?” adlı öyküde kahramanlar kır gezintisi yapmak için bir mesire yerine giderler. Buraya ulaşabilmek için trene, vapura ve otobüse binmek zorunda kalırlar. Dönüş yolu da aynı şekilde uzun ve yorucudur. Önce yakındaki köye varmak oradan Haydarpaşa tren garına ulaşmak gerekir. Burası şehirden uzak, mükemmel manzaralı bir sayfiye köyüdür. Köydeki tepelerden birinin üzerinde kır gazinosu vardır. Deniz manzaralı olan mekan, ulaşımının zorluğu nedeniyle hafta içi تنها hafta sonu kalabalık olur. Kahramanlar gazinoya götürdükleri yiyecekleri yer sadece içecek siparişi verirler. Gazinoda sıcak ve soğuk bir çok içecek ikram edilir. Bunların içinde alkol de vardır.

BAHÇELİ GAZİNO

“Saadet” öyküsünde deniz kenarında güzel bir bahçeli gazino anlatılır. Gazino öyküde çok para kazandıran bir işletme olarak anlatılır ve mekan olarak önemi de buradan gelir. Bahçeye bakanlar işletmesinin çok para kazandığını düşünerek haset ederler. Bu bahçe onu almak isteyenler için üzüntü, sahibi için de mutluluk kaynağıdır. Bunlardan biri olan öykü kahramanı önceleri evinde oturup eğlenerek bahçeyi izler daha sonra bahçe satışı çıkar ama o alamaz. Bu defa bahçe onun için büyük bir esef kaynağı haline gelir. Bahçeye bakarken sürekli kendisine kızmaya başlar. Ancak bu durum sadece belli bir zaman devam eder. Birden bire kötüleşen havalar yüzünden bahçenin müşterileri azalır. Bahçe sahibi müşteri gelmediği için üzülürken, bahçeyi almak isteyenler mutlu olur. Bahçe sahibi boş masalar bakıp bakıp kederlenirken bu duruma düşmekten kurtuldukları için öykü kahramanı kendini şanslı addeder ve mutsuzluk kaynağı olan bahçe ona mutluluk vermeye başlar.

3.2.2.2.KAPALI MEKÂNLAR

3.2.2.2.1. MESKENLER

3.2.2.2.1.1. APARTMANLAR

Hikmet Feridun’un öykülerinde özellikle çok katlı yüksek binalar anlatılır. Yazar, özellikle Avrupai tarzda yetişmiş insanları anlattığı için bu insanları yüksek binalar içerisinde resmetmek istemiş; bu yüzden de yaşanan mekân olarak yüksek apartmanları seçmiştir.

Apartmentların çok katlı ve başka apartmanlarla karşı karşıya olduğundan bahsedilir. Genellikle çok yakın, iç içe geçmiş binalardır. Hikmet Feridun’un kahramanlarının çoğu için bu gibi yerler röntgenlenecek mekân demektir. Yüksek apartmanların en üst katlarında oturanlar, perde kapatma geleneği olmadığı için diğer dairelerde oturanları gözetler. Kahramanlar manzarayı net göremedikleri zaman dürbün kullanır. Bu röntgenleme işi büyük bir eğlencedir. Hikmet Feridun’un eğlence hayatına düşkün kahramanlarından bazıları sadece bu yolla eğlenirler. Dolayısıyla bir apartmanın üst katında yaşamak bir avantajdır. Bir anda evlerdeki güzel kızları görme fırsatı sunar. Dönemde perde kapatmak gibi bir alışkanlığın olmadığını ve insanların ev içinde yarı çıplak dolaştığı görülür.

APARTMAN DAİRESİ

“Gençlik Hülyaları” adlı öykü kahramanı gençliğinden beri şehirden uzak, تنها bir yerde belki bir dağ başında oturmayı hayal eder. Nitekim bu hayalini gerçekleştirir; uzak bir yerde büyük ve güzel bir köşkte yaşar. Fakat evlenince karısı bu sessiz ve تنها yerdeki yaşamı sıkıcı bulur. Daha eğlenceli bir hayat dolayısıyla da daha merkezi bir yerde yaşamak ister. Kahraman

eşinin bu isteğini kıramayınca dağ başındaki köşkünü boşaltıp şehrin en kalabalık yerlerinden birinde bir apartmana yerleşirler. Bu şekilde eğlence hayatına daha yakın olurlar.

İRFAN'IN DAİRESİ

“Yavru” adlı öyküde geçen mekân yüksek katlı bir apartmanın en üst dairesidir. Burası ev sahibi için bir nevi geçinme yolu olarak algılanır. Kahraman kedi besler; yaptığı başka bir iş yoktur. Dolayısıyla da geçimini kedi vasıtasıyla sağlar. Her öğünde kedisini pencereden dışarı salar. Evleri dolaşmaya başlayan kedi ağzında çeşitli yiyeceklerle geri döner. Evin en üst katta olması kedinin çatıların üstünden rahatlıkla atlayabilmesini sağlamakta ve yiyecek getireceği alanı genişletmektedir. Apartmanların birbirine yakın olması da onun işini kolaylaştırır.

RAMİZ RAHMİ APARTMANI

“Artık Rahat Edeceğim” adlı öykü ev sahibi olmanın kişilerin hayal dünyasında sahip olduğu önemi anlatır. Burada kiracılıktan kurtulmakla birlikte evin gelir sağlayan bir unsur olarak algılanışı sorgulanır. Öykü kahramanı eline geçen büyük miktarda bir parayı apartman yaparak değerlendirmek ister. İki katlı olan bu apartmanın bir katında kendi oturacak diğerini de kiraya verecektir. Emekli olan ev sahibi için bu apartman rahatlık demektir. Hem kiracı olmaktan kurtulacak hem de evini kiraya vererek gelir sahibi olacak; çalışmak zorunda kalmayacaktır. Mimarlar tarafından bir plan hazırlanır ve iki katlı kutu gibi küçük bir apartman yapılır. Fakat kısa bir süre sonra kahramanın rahatı bozulur. Evin sürekli tadilat işi çıkar. Her mevsimde evin ayrı bir ihtiyacı ortaya çıkmakta bu da kahramanın bütün huzurunu bozmaktadır. Kahraman her gece uyurken acaba yarın nasıl bir sorunla uğraşacağım diye düşünür. Emekli olduktan sonra onu rahata kavuşturacak olan apartman tüm emeklilik günlerini berbat eden bir şey olur.

Dışarıdan görenler, apartman sahibi olduğu için ona gıptayla bakar. Rahat ve huzur dolu olduğunu düşünürler. Yazar, burada evin bir teminat hatta hayatı garantiye alan bir güvence olarak görülmesi ve ev sahibi olanların şanslı insanlar olarak değerlendirilmesi konusundaki yaygın inancı ortaya koyar.

APARTMAN DAİRESİ

“Bağırın Çağırın Adam” adlı öyküde apartman dairesi, emekli olan bir adamın yaşadığı bunalımın mekânsal değişimini ifade eder. Emekli olduktan sonra can sıkıntısından etrafındaki her şeye kızmaya, olur olmaz her şeye bağırıp çağırmaya başlayan Hamdi, yazın sayfiyede yazlık bir evde oturur kışın ise İstanbul’da bir apartmana geçer. Hamdi’nin can sıkıntısı apartman dairesinde yaşadığı zamanlarda daha büyür. Dar ve küçük bir dairede oturdukları için hizmetçilerden biri işten çıkarılır. Evin bahçesi olmadığı için bahçıvan da diğer evde kalmıştır. Çocuklar ise okuldadır, dolayısıyla evde bağırabileceği sadece karısı ve kaynanası kalır ama onlara da bağırma cesaret edemez. Kimselere bağırıp çağıramadığı için de sıkıntısı daha çok büyür. Öyküde ev genişliğinin dolaylı yoldan bile olsa insanlar üzerinde rahatlatıcı etkisi olduğu komik bir dille anlatılır.

APARTMAN DAİRESİ

“Minnoş” öyküsünde anlatılan apartman dairesi son derece güzel, manzaralı, şık üstelik de çok ucuzdur. Kiranın ucuz olmasının sebebi ev sahibinin gürültü yapmayan kiracı istemesidir. Kiracı ile düşük kira karşılığında gürültü yapmaması koşuluyla anlaşılır. Ev sahibi daha yüksek miktarlarda kira vermek isteyen aileleri kabul etmez. Bu durum apartmanlardaki gürültü probleminin o zamanlarda da yoğun bir şekilde yaşandığını gösterir.

3.2.2.2.1.2. KÖŞKLER(KASIR), YALILAR

Köşk ve yalılar, geleneksel ailelerin kaldığı mekândır. Hikmet Feridun’un az sayıdaki kahramanı ailesiyle birlikte, büyük bir kısmı yalnız yaşar. Bu nedenle de yerleşmek için genelde apartmanlar tercih edilir. Köşkler daha geniş, apartmanlar ise dar ve sıkıcı yerlerdir. Apartmanların tercih edilen yerleşim yeri olmasının sebebi şehrin eğlence merkezlerine yakın olmasıdır. Köşkler şehir merkezinden uzak, geniş bir arazide kuruluyken; apartmanlar daha merkezi yerlerde bulunur. Bu nedenle gece hayatına düşkün kişiler apartmanda oturmayı tercih eder. Yazarın, bu ayrımı belirtmek istediği için birkaç öyküsünde apartman- köşk konusunu sakin hayat- eğlenceli hayat paralelinde işler.

KÖŞK

“Radyo” öyküsünde mekânlar üzerinden insanların yaşam biçimi incelenir. Burada incelenen mekân, sahip olduğu özellikleriyle kişileri hem mutlu hem de mutsuz etmektedir. İstanbul civarlarında bir köşk anlatılır. Boğaz’ın ufak tepelerinden birinin üzerinde bulunan köşk 45 dönümlük bir arazi üzerine inşa edilmiştir ve bu köşkün inşasına çok para harcanmıştır. Tavanları yağlı boyalı ve işlemelidir; çok geniş bir mutfağı vardır. Bahçesinde çeşitli meyve ağaçları yetişir. Öykü kahramanlarından Ahmet Müfit ve karısı şehirdeki gürültülü hayattan bıktığı için sessiz ve tenha bir yerde olan bu köşke taşınırlar. Ev, yüksek bir tepede ve şehirden çok uzaktır.

Bu köşk kahramanlar için huzur demektir. Sabahları çiçekleri budayıp, toprak kokusunu solurlar. Daha önce burada yaşamadıkları için kendilerini suçlarlar. Fakat zaman sonra aynı ev onlar için sıkıntı haline gelir. Evin tenhaliği ve sessizliği sıkıcı bir hal alır. Önce radyo alıp bu sıkıntıdan kurtulmaya çalışan kahramanlar daha önce gittikleri eğlence mekanlarını özlemeye başlar. Haftanın beş altı günü şehre, eğlence yerlerine gitmeye başlarlar. Sonunda fazla dayanamayıp Taksim’de bir apartman yerleşmeye karar verirler.

3.2.2.2.1.3. KONAKLAR

KONAK

“Yeni Ev” adlı öyküde geçen diyaloglar eski ile yeni evler arasındaki farkı göstermesi bakımından önemlidir. Öyküde yapımı planlanan bir ev konu edilir. Yeni yapılan evler kübik tarzdadır ve genellikle zengin insanlar tarafından tercih edilir. Eski evler daha çok Eyüp civarında yenilirse Suadiye, Taksim ya da Ayazpaşa taraflarındadır. Ev modelleri yabancı dergilerden alınır. Yaşlılar yeni yapılan evleri çarpık çurpuk, kapısı penceresi belli olmayan yapılar olarak niteler. Özellikle bu evlerden içeri meleklerin giremeyeceği düşünüldüğü için istenmez. Gençler

evlerinde kütüphane, spor salonu hatta Amerikan bar olmasını isterler. Yeni evlerde gömme banyolar varken eskilerde kurnalı hamam vardır. Yeni evlerde araba garajı ve manzarası olan teraslar vardır. Eskilerde ise sadece bahçe vardır.

KAFESLİ EV

“Bir Yanlışlık” öyküsünde Hikmet Feridun’un mekân olarak pek tercih etmediği bir mekân görülür. Bahsedilen ev İstanbul’un iç mahallelerinden birinde kafesli bir yapıdadır. Mahallede yürürken pencerelerden ud sesleri duyulur. Evlerde haremlik selamlık oturulur. Evdeki merdivenlerin karanlık olduğu anlatılır. Evlerde iç merdiven vardır ve evler birden fazla katlıdır.

FAHRİ DAYI’NIN EVİ

“Nişancı” öyküsünde Bursa’da bir evden bahsedilir. Geniş bir bahçesi olan evi, kahraman Fahri Bey, emekli olduktan sonra yaptırmıştır. Ev Fahri Bey’in emekli olduktan sonra tek uğraşı olması hasebiyle önem arz eder. Fahri Bey’in en büyük zevki uçsuz bucaksız bahçesiyle uğraşmak ve av maceralarını anlatmaktır. Bahçesine gözü gibi bakar. Kahraman çiçek ekmektense domates, biber, salatalık, patlıcan gibi sebze ekmeyi tercih eder. Bahçesinin büyük kısmına domates ekilidir. Bu sebzelerin kızarmasını sabırsızlıkla bekleyen Fahri Bey, komşusunun horozundan çok şikâyetçidir. Sabırsızlıkla beklediği kızarmış domatesleri gagalayan hayvan, kahramanın sınırlarını bozar. O da eline silahını alıp hayvanı vurmak için ateş eder. Bu da onun başının polisle belaya girmesine neden olur. Ev ve bahçesi Fahri Bey için özel bir anlam ifade eder.

ÇİFTLİK EVİ

“Evlenecek Arzusu” öyküsünde ise mekânın karar verme aşamasında insanlar üzerinde yarattığı etki vurgulanır. Bu bağlamda çiftlik, fiziki özellikleriyle değil yarattığı etkiyle öyküde yer bulur. Öykü kahramanları Mehmet ile Macit bir inşaat işi için şehirden uzak bir yere giderler ve dönerken yağmura yakalanıp Mehmet’in tanıdığı bir çiftliğe sığınır. Çiftlik oldukça büyüktür. Bir motor koyulmuş ve elektrik üretilmeye başlanmıştır.

Çiftliğin sahibi, eşi ve çocukları ile misafirlerin gözünde tam bir mutluluk tablosu çizer. Çiftlik sakinleri çok çalışkan insanlardır. Elektriği bile kendileri üretir. Sessiz sakin çiftliklerinde rahat ve mutlu bir hayat yaşarlar. Çiftliğin görünümü Macit’e bir hayal dünyasındaymış hissi uyandırır. Sobanın üzerinde patlayan kestanelerin sesi bile bir musiki gibi gelir. Onların bu mutlu halleri misafirleri çok etkiler; içlerinden biri kendisini çiftlik sahibinin yerine koyar. Onun karısı olan Nejla’yla evlenseydi bu mutlu tablodaki resmin kendisine ait olacağını düşünür. Çiftlikten ve çiftliğin etrafında yaratılan mutlu dünyadan çok etkilenen kahraman bu düşüncelerden sonra yıllardır sürdürdüğü inadından vazgeçerek evlenmeye karar verir. Karlı bir günde, uzak bir çiftlikte, bir sıcak oda, ellerinde çaylar, sıcak ve müşfik bir kadın ve cıvılcıvıl öten çocukların yanında bekârlığın bütün eğlenceleri anlamsız ve sönük görünür.

DENİZE BAKAN BALKONLU EV

“Denize Bakan Balkon” adlı öyküde insanların evlerine verdiği kıymet işlenir. Ev sahibi olma kahramanların hayalini kurdukları bir şey olduğundan oldukça önemli bir sahibiyettir. Kahramanlar yaşama alanı olduğu için evlerine özel bir anlam yüklerler. Yeni yaptırdıkları bu

evde çok mutlu olacaklarını düşünürler. Bu nedenle evleri onlar için bir mutluluk kaynağıdır. Ancak öyküde mutluluk hissi yaratması beklenen evin yarattığı huzursuzluk anlatılır.

Bu mekânın detaylı bir şekilde özellikleri anlatılmamış ancak öyküde sürekli “Çok güzel” bir ev olarak bahsedilmiştir. Ev, üç yıllık evli genç bir çifte, Cevad ile Mahmure’ye aittir. Yıllardır para biriktirerek bu küçük ve güzel evi yaptırmayı hayal etmişlerdir. Evlerinin de en çok balkonunu beğenirler. Ancak balkonu tek beğenen onlar değildir. Evlerini ziyarete gelenlerin hepsi deniz kenarındaki bu evi çok beğenir hele balkonuna bayılırlar. Daha sonra evi beğenen komşular ve akrabalar sürekli eve gelmeye başlarlar. Kimi bu manzarada içmek güzel olduğu için, kimi çocuklarının oynaması için, kimi dedikodu yapmak kimi ise şiir yazmak için sürekli gelmeye başlar. Bu misafirlik hali o kadar karmaşık bir hal alır ki zaman zaman evdeki misafirler arasında tartışmalar münakaşalar çıkar. Ev sahibi çok severek yaptığı ve bir sürü hayal kurduğu evinde rahat edebilmek için büyük umutla yaptırdığı balkonu yıktırmak zorunda kalır.

EV

“Kabul Günü” adlı öyküde anlatılan ev modernliğin sembolü olmuştur. Alafranga bir şekilde döşenen evde eski usul yastıklar yoktur, mobilyalar pencere kenarına dizilmez, odanın içerisinde dağınık bir halde durur. Yerler tahtadır.

YAZLIK EV

“Burası Senin Evin” adlı öyküde anlatılan köşk İstanbul sayfiyelerinden birindedir. Deniz kenarındaki bu yazlık evin içerisinde su yoktur dolayısıyla evin bütün su ihtiyacı bahçedeki kuyudan karşılanır. Köşkün büyük bir bahçesi vardır.

YAZLIK EV

“Bağırın Çağırın Adam” adlı öyküde apartman dairesiyle bahçeli yazlık bir ev emekli olan bir adam nezdinde kıyaslanır. Bahçeli olan yazlık evde bir bahçıvan vardır. Bahçede gül fideleri yetişir. Ev geniş olduğu için içinde yaşayanlar da rahatça hareket eder özellikle de çocuklar. Koşup oynarlar fakat bu esnada çok fazla gürültü çıkarırlar. Öykü kahramanı Hamdi, emekli olduğu için canı sıkılır. Yazlık ev geniş olduğundan hizmetçi sayısı da fazladır. Hamdi bu evde kızıp bağırarak birçok neden bulduğu için kendisini rahat hisseder. Bu ev ona deşarj olma fırsatı tanımaktadır. Kahraman emekli olmadan önce nerede kaldığına pek dikkat etmezken emeklilikten sonra yazların gelmesini ve sayfiyedeki yazlık evlerine gitmeyi dört gözle bekler.

CEZAYİR’DE BİR EV

“Saat” adlı öyküde Cezayir’e tepeden bakan, şato gibi kocaman, esrarengiz görünümlü bir bina anlatılır. Evin içi bir sarayı andırır. Her tarafta dünyanın dört bir köşesinden toplanan nadide eserler vardır. Yatak odaları yan yanadır. İçlerinden birinde tüm duvarı kaplayan bir saat vardır. Bu saat dünyanın hiçbir yerinde olmayan nadide bir eserdir. Dünyanın en mahir, en meşhur saat ustası tarafından yapılmıştır. Tüm duvarı kaplayan saat bir tiyatro sahnesi şeklinde ve camın arkasındadır. Bu sahneye on iki tane kapı açılır. Her kapının üzerinde birden on ikiye kadar bir rakam yazılıdır. Saat başlarında her kapıdan farklı bir kadın kuklası çıkar. Bu kuklalar ev sahibinin hayatında yer eden sevgilileridir. Saat on olunca kapıdan bir İspanyol dansözün kuklası çıkar. Çok genç ve güzel bir kadına ait olan bu kukla dans ederek sahnenin ortasına kadar gelir ve tekrar on numaralı kapıya geri döner, içeri girer. On birde kırmızı maskeli genç bir kadın çıkar.

“Kulağına bir şey fısıldamak istiyorum” diye başlayan bir şarkı söyler. Bu kukla da çok şık ve zarif bir tarzda giydirilmiştir. Üzerinde parlak ve muhtemelen gerçek değerli taşlar vardır. Saat on ikide beyazlar giyinmiş bir kadın süzülerek sahneye gelir. Çok güzel olan kukla ince yüzlü bir kadına aittir. Saat birde ev sahibinin eşinin kuklası çıkar. Bu, çok para harcanarak yapılmış özel bir saattir. Ev sahibi içinse geçmişteki sevgililerini hatırlatan çok kıymetli bir eşyadır.

ESKİ EV

Aynı adlı öyküde bahsedilen ev çirkinliği nedeniyle öyküye konu olur. Ev, çok çirkin bir görüntüye sahiptir. Yazar kahraman bu evi salak suratlı bir insana benzetir. Eski evin pencereleri çok küçük, dış sıvaları dökük, sokak kapıları eski tarzda yapılmış iki kanatlı tahta ve hantaldir, üzerinde demir tokmaklar vardır. Pencerelerinde eski ve tozlu kafesler göze çarpar. Arka tarafındaki yüksek bahçe duvarının bir kısmı yıkıktır. Arka tarafında yine eski bir hamam harabesi vardır. Sahibi bu evden kurtulduğu günün bayram ilan edilmesi gerektiğini söyler.

Bahsedilen ev sadece görüntüsü bakımından değerlendirilmiş, eski olması hasebiyle birçok yaşantıya mekânlık ettiği gerçeği göz ardı edilmiştir. Hatıraların saklı olduğu bir yer olarak nitelendirilmemiş, görüntüsü nedeniyle her zaman kızgınlık sebebi olmuştur. Bu nedenle çok ucuz bir fiyat karşılığında satılır. Ev sahibi yıllardır omzunda bir yük gibi taşıdığı bu evde kurtulduğu için, artık o eski duvarlar arasında ömrünü çürütmeyeceği için çok mutludur.

Evin yeni sahibi aldığı harabeyi modern bir binaya çevirmek için tadilat yaptırır. İlk birer küçük deliği andıran pencereleri genişletir. Tahta ve hantal kapı yerine üst tarafı tamamen cam oldukça şık bir kapı konur. Kapının üstüne de yeni yapılan evlerde olduğu gibi bir güneşlik konur. Binanın dışı çimentoyla kaplanır ve bu çimentonun üstüne kabartma desen yapılır. Evin arkasında önceden çok çirkin bir manzara yaratan çıkıntı değiştirilip bir balkona çevrilir ve parmaklıkları maviye boyanır. Kapının önüne konan mermer merdiven ise evin görünümünü büsbütün değiştirir. Kapının üzerine dış tenvirat için toparlak bir elektrik konur. Evin arkasındaki yıkık duvar tamamen kaldırılır onun yerine alçak bir demir parmaklık konur. Dışarıdan görünen bahçenin tam ortasına da küçük bir havuz yapılır. Bu görünümüyle bakanların içine ferahlık hissi verir. Evin arka tarafındaki hamam harabesi de kaldırılıp yerine çocuk bahçesi yapıldığında görünüm tamamen değişir adeta kuş yuvası gibi olur. Evi çok yüksek fiyatla satın almak isteyenler çıkar hatta eski sahibi bile sattığı paranın on mislini vermeye razıdır ama bir kere ev elinden çıkmıştır. Artık onu geri alamaz. O pişmanlıkla da civardan taşınıp başka bir yere gider ama yine de her gece rüyasında eski evini yeni görüntüsüyle görür. Evini unutamaz.

3.2.2.2.2. DİNİ MEKÂNLAR

Yazar'ın sayıca bini geçen öykülerinin bir tanesinde bile dini bir mekâna yer verilmez. Cami, kilise, medrese, havra gibi herhangi bir unsura rastlanmaz.

3.2.2.2.3. RESİ KURUMLAR

Hikmet Feridun'un öykülerine resmi kurumlar, genellikle arkadaşlık ilişkileri vesilesiyle konu olur. Birçok öyküde işgüzar memurlar kendi işlerini bir iş arkadaşlarının üzerine yıkar. Bazı öykülerde ise sevinçlerini, üzüntülerini birlikte yaşayan sıkı arkadaşlık bağları olan kurum çalışanları anlatılır. Aynı yerde çalışanlar arasında mesafeli ama sevgi dolu bir ilişkiden söz edilir. Şakalar yapılır, içki içmeye, eğlenmeye gidilir.

RESMÎ DAİRE

“İki İsim” adlı öyküde anlatılan resmi kurumun adı ve türü belirtilmez. Daha farklı öykülerde de geçen resmi kurumların adları belirtilmeye ihtiyaç duyulmamıştır. Öyküde bu kurumlarla ilgili verilen en bariz özellik işlerin yoğun olduğu ve takip edilmesi gerektiğidir. Bu takipler, verilen dosya numaraları ile yapılır. Öyküde anlatılan resmi kurum, yine kalabalıktır ve memurların önünde kuyruk vardır. Herkes evrakını onlara verir daha sonra memur evrakları tetkik eder ve sırası geleni ismiyle çağırır.

EVLENDİRME DAİRESİ

Kalabalık bir yer olan evlendirme dairesi gelen evrakları alır ve evlenecek çiftleri sırasıyla isimlerini bağırarak çağırır.

3.2.2.2.4. EĞİTİM KURUMLARI, MEKTEPLER

MEKTEP

“Keman” öyküsünde anlatılan mektebin adı verilmez. Mekânın fiziksel özelliklerine yer verilmez. Mektep, sadece yaşantılara mekânlık yaptığı için öyküde yer alır. Okulda hocalar ve öğretmenler kadar sözü geçen bir öğrenci vardır. Haylaz, tembel, kavgacı, muazzam derecede yeteneksiz fakat çok zengin biridir. Diğer öğrenciler ellerinde sefer tasları ile bin bir güçlkle okula gelirken bu çocuk okula özel arabayla gelir. Epey şımarık olan öğrenci arkadaşlarına köle gibi davranır, tüm okul personelini tehdit eder. Okulda sadece müzik öğretmeni onun tehditlerine aldırış etmez ve onu ‘Küçük Bey’ diye çağırır. Bunu kendisi için bir hakaret kabul eden çocuk müzik öğretmeniyle güç kavgası içerisine girer. İsterse onu okuldan kovdurabileceğini söyler. Yetenek bakımından oldukça fakir olan bu öğrenci müzik öğretmeninın kemanından çok daha güzel, sedef kakmalı bir keman alır. Her gün özel müzik dersi alan Küçük Bey babasının tüm gayretine rağmen keman çalmayı öğrenemez. Ama babası okul müsamesinde onun küçük bir gösteri yapmasını ister ve bunu sağlar. Tabii olarak çocuk sahnede keman çalmayı başaramaz.

3.2.2.2.5. KONAKLAMA, DİNLENME, EĞLENCE MEKÂNLARI

Bu tür mekânlar öykülerde hayatın merkezi, canlılık kaynağı olarak anlatılır. Eğlence mekânları kişileri hayata bağlayan, yaşadıklarını hissettiren yerlerdir. Kahramanlar oraya gidip sanki görünmez bir hayat iksiri içerler. Öykülerdeki kahramanlar, eğlence mekânlarına gitmedikleri zaman yaşlandıkları gerçeğini fark ederler. Hayattan kopmuş kişilere verilen tavsiyeler de mutlaka eğlence mekânlarına gidip eğlenmesi şeklindedir.

3.2.2.2.5.1. KAHVEHANELER

KIR KAHVESİ

“Ayrılış” öyküsünde geçen kır kahvesine dair anlatılanlar deniz kenarında olduğu ve defneyapraklarıyla yapılmış bir çardağa sahip olduğudur. Bu kahve bir karpit lambasıyla aydınlatılmaktadır.

KUYULU KAHVE

Mekânla aynı adı taşıyan öyküde bahsi geçen Kuyulu Kahve, çıplak tepeler arasında serin ve gölgesi bol bir yerdir. Bu kahve çöl ortasındaki bir vahayı andırır. Civarda küçük bir ağaç fidanı bile olmamasına karşın Kuyulu Kahve'nin bahçesinde asırlar görmüş, iri gövdeli, dev gibi yeşil yapraklı ağaçlar vardır. Kahvenin olduğu yer, bir kartal yuvası gibi ovaya ve dağlara hâkim bir konumdadır. Bu nedenle yandaki köylüler yazın kendilerini kahvede ağaçların gölgesi altına atarlar. Akşama kadar orada tavla oynayıp nargile içerler. Kahvenin en büyük özelliği kuyusunun olmasıdır. Bir soğutucu vasıtası gören kuyuya içecekler, bir kovanın içine konarak salınır. Kuyudan çıkan tüm içecekler ne çok soğuk ne de sıcaktır, hepsi tam kıvamında soğur. Soğutma işini yapan başka bir şey de kahvenin ortasındaki fıskiye havuzdur. Kahvenin sahibi Abbas Ağa, eski tulumbasıyla kuyunun buz gibi suyunu çekerek havuza aktarır. Küçük havuzun içine konan içecekler de soğuk bir şekilde müşterileri bekler. Kahvedeki havuzun yanında bir de çardak vardır.

BEYOĞLU'NDA BİR ÇAYHANE

Beyoğlu'nun tam göbeğinde olan bu çayhane, geniş, loş bir kiraathanedir. Biraz pahalı bir yer olduğu için müşterisi azdır. Garsonlar müşterilerin oturduğu masaları hemen siler, daha sonra isteklerini öğrenip, içeriye bağırarak haber verirler. Kahraman o, çayhanede daha önce hiç içmediği ve öyküden anlaşıldığı kadarıyla her yerde olmayan ada çayı ister. Garson ada çayı zannederek suyun içine başka bir ot atmıştır. Bu sırada kahvenin içinde ada çayının hazırlanış şekline dair garsonlar arasında bir kavga başlar. Etraflarındaki müşterilere aldırmadan ağız dalaşına giren garsonlar kahve sahibinin gelmesiyle yatışırlar.

3.2.2.2.5.2. GAZİNOLAR/ KUMARHANELER

GAZİNO

“Sigara Kutusu” öyküsünde geçen gazino Vişi adlı bir Avrupa şehrinde. Bu gazinoda çok sayıda kadın vardır ve bu kadınlar kendilerine paralı erkekler ve macera arar. Bu kadınlar ilgilecekleri erkekleri masanın üzerine bıraktıkları sigara paketine göre seçerler. Farklı bir sigara sahibi birçok güzel kadının ilgisine mazhar olur çünkü buradaki kadınların en büyük emeli paralı yabancı zenginlerle ahab olabilmektir. Bir adamın yabancı olup olmadığını da sigarasına bakarak anlarlar. Gazinodaki bütün kadınlar sigara paketlerinin yanında dolaşır. Paketi fark eden kadın ilk önce gelip oyun oynayan kişiye birkaç tavsiye verir. Yüzüne gülümser ve ahablık kurar. Daha sonra kendileri için oyun oynamanızı isterler ve kârınıza ortak olurlar.

GAZİNO

“Kuru Fasulye” öyküsünde kahramanın gençliğini bulmak için gittiği mekânlardan biri de gazinodur. Öykü kahramanı o gün gençliğinde çok sevdiği kuru fasulyeyi yıllar sonra tekrar yemek ister ve yediği zaman gençlik günlerinde aldığı lezzeti hisseder. Bu ona, genç olduğunu hissettirir. Ardından gençliğinde yapmayı sevdiği şeyleri yapmaya başlar. Yolda bir kadınla ahablık kurar onunla bir gazinoya oturur. Bu onun gençliğinde çok sevdiği davranışlardan biridir. Gazinoda cazbant vardır ve kalkıp dans ederler. Ne yazık ki kahraman gençliğinde duyduğu mutluluğu hissedemez ve mutsuz bir şekilde evine geri döner.

3.2.2.2.5.3. PASTANELER

BEYOĞLU'NDA BİR PASTANE

Pastaneler genellikle sevgililerle buluşulan yerlerdir. “Komik Bir Hikâye” adlı öyküde de iki sevgilinin buluştuğu mekân olur.

3.2.2.2.5.4. LOKANTALAR

MIGIRDIÇ

“Ne Konuşuyorlarmış?” adlı öyküde bahsedilen lokanta, sahibi Mıgırdıç’ın adıyla bilinir. Bu lokanta çarşı içindedir ve yemeklerinden ziyade Mıgırdıç’ın sözleriyle meşhurdur. Müşterilerin çoğu lokanta sahibinin sözlerine hayranlık duyduğu için oraya gider. Lokanta sahibi farklı biridir; müşterilerini azarlamaktan bile çekinmez.

LOKANTA

“Bana Dua Et” adlı öyküde kahramanlardan birinin çok beğendiği bir lokanta anlatılır. Bu lokantanın tam olarak nerede olduğu belli değildir. Kahraman bir arkadaşına tavsiye ettiği bu lokantanın civardaki en iyi yemek yapan yer olduğunu söyler. Lokanta aşçısının bir sanatkar gibi yemek yaptığını onun bir yemek dâhisi olduğunu iddia eder. Komposto ve pilavı çok güzel yapmaktadır. Yaptığı komposto, mis gibi kokusuyla taze kayısı yiyormuşsun hissini uyandırır. Lokantada katışıksız yağ ve halis kıvırcık et kullanılır. Dükkâna karışık bir yoldan, girintili çıkıntılı sokaklardan geçerek gidilir. Dükkân dışarıdan bakılınca pek iç açıcı bir görünüme sahip değildir. Masalar tahtadan yapılıdır. Kahraman lokantada servisin çok hızlı olduğunu söyler. Fakat durum onun anlattığının tam tersi bir vaziyettedir. Dükkân oldukça izbe bir yerde ve oldukça kirlidir. Garson çorbaları döke saça getirir ve hatta müşterinin üzerine döker. Daha sonra çok kirli bir bezle temizlemek ister daha doğrusu temizlemez kiri daha çok etrafa bulaştırır. Gelen et yarı pişmiş yarı pişmemiş bir haldedir ve içinden çıkan bir parça kemik müşterinin dişini kırar. Yemeklerde kullanılan yağ, hemen donar. Kirden benek benek olmuş hesap pusulasını alan müşteri paltosunun ve şapkasının çalındığını görür. Kahraman ise bu manzaraya rağmen lokantanın hala mükemmel bir yer olduğunu iddia eder.

3.2.2.2.5.5.SİNEMALAR

SESLİ SİNEMA

“Zaman Sana Uymazsa” adlı öyküde ilk defa sesli sinemaya gidecek olan birinin hisleri anlatılır. Kahraman, sesli sinemayı zamanın en büyük icadı sayar ve sabırsızlık duyar. Sinema, kadın aktrisleri tanıtıyor olması hasebiyle de önemli olmakta ve heyecan uyandırmaktadır. Kahraman özellikle son zamanlarda güzelliği, sesinin tatlılığı, vücudunun biçimliliğiyle dillere destan olan Marlene Ditrich’i görmeyi arzular.

Kahraman sinemaya gidip çok bahsedilen aktristi gördüğünde hayal kırıklığı yaşar. Çünkü eski zamanın tombul güzelleri gitmiş yerine sıska denebilecek kadınlar gelmiştir üstelik bütün gençler bu kadınlara hayrandır. Çok güzel olduğu söylenen sesi de oldukça kabadır. Kahraman daha önce bu kadar kalın bir kadın sesi işitmemiştir. Eskilerin hastalıklı, çatlak diye niteledikleri

bu ses, tüm gençlerin aklını başından almaktadır. Kahraman bu güzellik anlayışına alışık olmadığı için ilkin garipser fakat daha sonra görüntüye ve sese alışır. Öyküde sinemanın güzellik anlayışlarını değiştirme konusundaki etkisi incelenir. Sinema insanların estetik anlayışlarını değiştiren bir güçtür.

3.2.2.2.6. TİCARETHANELER

MAĞAZA

“Yağmurlu Gün” adlı öykünün mekânı bir mağazadır. Mağazada kadın ve erkek reyonları ayrıdır ve erkek reyonunda erkekler çalışır. Mağazada bayan tezgâhtarlar da vardır. Tezgâhtarlar iş bitimine doğru, müşterilere göstermek üzere çıkardıkları ipekli çorapları, eldivenleri, kadın çamaşırlarını uzun ve daracık kutularına yerleştirip eski yerlerine koyarlar. Kasada görevli kadın günün son hesabını çıkarır. Mağaza çalışanları bakımlı kadınlardır, iş bitiminde makyajlarını tazeleyip çıkarlar. Paketleme kısmında çalışan kadın özellikle parmaklarına ve ellerine önem verir. Sanki balmumundan yapılmış olan bu el, paket sarmak için yaratılmış gibidir. Kimse onun kadar güzel ve çabuk paket yapamaz. Yaklaşık birkaç saniyede elindeki şeyi hemen paketler ama paket iplerini elleriyle kopardığı için bazen elleri kesilir. Mağaza oldukça büyüktür, kokuların ve muşambaların satıldığı bölümler de vardır. Kapanma işlemleri esnasında kepenkleri yarıya kadar indirip müşteri gelmesini engellerler.

BÜFE

“Büfeci” adlı öyküde anlatılan büfe, İstanbul sayfiyelerinden birindedir. Öykü kahramanı boş bir dükkânı düzenleyerek büfeye çevirir. Dükkân deniz rengine boyanır. Raflara renkli ve işlemeli kâğıtlar, şık kavanozlar koyar. Dükkân sahibi bulduğu küçük buzdolabını da dükkânına koyar. Tek isteği hilesiz mal satmaktır. Bunun için de köylere gidip hilesiz kaliteli mallar alır. Onun sattığı tereyağı, peynir, su, yumurta civarda meşhur olur. Biraz pahalı olmasına rağmen insanlar içleri rahat bir şekilde alışveriş yapar. Büfe kısa sürede köydeki bakkallarla rekabet etmeye başlar. İşleri çok iyi giden büfenin yanında, bir rakip büfe açılır. Burayı genç ve çok güzel bir kadın idare eder. Zamanla eski büfecinin işlerini kapan güzel kadın aynı zamanda eski büfecinin gönlünü de çalar. Eski büfenin sahibi Sadık, genç kadınla evlenip, büfeler arasındaki duvarı yıktırmayı hayal ederken kadın, zengin bir adamla evlenip İzmir’e yerleşir.

KASAP

“Kiminle Evlenecek?” adlı öyküde geçen kasap dükkânı bir sayfiyenin karşısındadır. Beyaz boyalı olan dükkân kutu gibidir. Bir köşesinde buzdolabı vardır. Dükkânın içi pırıl pırıldır. Hatta kasap o kadar titiz bir adamdır ki dışarıda asılı olan ‘Asri Kasap’ levhasını bile her gün siler.

3.2.2.2.7. İSKELELER / İSTASYONLAR

DOKUZ KAVAK TREN İSTASYONU

“Tren” adlı öyküde anlatılan istasyon, geceleri petrol lambasıyla aydınlanan küçük bir binadan ibarettir. Issız ve تنها bir yerde kuruludur. En yakın istasyon veya köy 1,5- 2 saat

uzaklıktadır. Yolcu trenleri bu istasyonda genelde durmazlar. Arada sırada marşandizler gelip yük bırakır sadece. İstasyonla köy yan yana değildir. Arada küçük bir tepe vardır. Dolayısıyla bina, terk edilmiş bir yer görünümündedir. Öykü kahramanı burada kendisini yalnızlık mahkûmu olarak algılar. İstasyondan geçen trenler, istasyonda çalışan kahraman için köydeki karanlığın yalnızlığın ve sıkıcılığın tam zıddı ışıklı, eğlenceli ve kalabalık bir şehir olarak algılanır.

3.2.2.3. İLÇELER / SEMTLER / MAHALLELER

3.2.2.3.1. İLÇELER/SEMTLER

ADALAR

Adalar, yazarın birden fazla öyküsüne mekânlık eder. Bu öykülerde bölgeye ait belirli bir mekân anlatımından ziyade bölge genel olarak tasvir edilmeye çalışılır. Adalar, genellikle sevgililerin buluşma mekânı olarak algılanmaktadır. Özellikle eşinden habersiz kaçamak yapmak isteyen kahramanlar burayı tercih eder. Gözden uzak olduğu için rahatça dolaşabilme imkânı sağlar. Dinginliği, sakinliği insanları iş hayatının yorgunluğundan uzaklaştırıp rahatlatır. Adalar'ın güzel havası, denizi ve orman manzarası ferahlatıcıdır. Bu nedenle sadece çapkınlık yapmak isteyenlerin değil işten kaçmak, hafta sonu piknik yapmak isteyenlerin de tercih ettiği bir mekândır. Yalnız buraya ulaşım konusunda çeşitli sorunlar yaşanır. Geceleri belli bir saate kadar devam eden ve sonrasında biten vapur seferleri birçok kahramanın mağdur olmasına sebep olur. Bu durum zaman zaman güzel bir bahane olur. Sevgilisiyle baş başa sabaha kadar vakit geçirmek isteyen kahramanlar, vapuru kaçırdıkları bahanesine sığınır, bu dezavantajı avantaja çevirmiş olurlar. Elbette bu durumdan rahatsız olan kişiler de vardır.

SULTANAHMET

“Saadet” öyküsünde kahraman tramvaydan inmeye çalışırken dengesini kaybeder ve düşer.

KARAKÖY

“Gençlik Hülyaları” öyküsünde kahramanlardan biri orada bir kuaföre gider.

BEYOĞLU

“Zaman Sana Uymazsa” öyküsünde sinemaların olduğu mekân olarak anlatılır. Kahramanlar sinemaya gitmek için Beyoğlu'na giderler.

SULTANAHMET, LALELİ, AKSARAY, KOCA MUSTAFA PAŞA, BELEDİYE, BEYAZIT

Bu yerlerin öykülerde herhangi bir özelliği anlatılmaz. Sadece isim olarak geçer. Şehir içi otobüsler bu yerlerde duraklarda yavaşlayıp tam durmadan yolcu alır. Yolcular kollarından içeri çekilir ve ardından otobüs tekrar hızlanır.

MODA

“Zaman Sana Uymazsa” öyküsünde kısa veya uzun pantolonlu kızların dolaştığı yerdir.

3.2.2.3.2. MAHALLELER

MAHALLE

“Yakışıklı Horozlar” öyküsünde geçen mahallenin adı verilmez. Bu mahalle sakinlerinin geneli tavuk, keçi gibi küçükbaş hayvan besler. Evlerinin bahçeleri küçük olduğu için gündüzleri hayvanlarını kümeslerinden dışarı çıkarırlar. Bahçede gezen hayvanlar, dışarıda dolaştıkları için beslenme masrafı da olmaz. Malları çok taze ve güzeldir üstelik oldukça ucuzdur. Mahalledeki herkes birbirinin hayvanını gözetler. Bu kurala riayet etmeyen tek bir kişi vardır. O da mahalleye yeni taşınan komşudur. Bu komşu iki tane horoz alır. Bu horozlar çok yakışıklıdır ve mahallenin tüm tavuklarını peşine takıp sahibinin bahçesine götürür. Tüm tavuklar orada yumurtlamaya başlar. Yumurtasız kalan mahalleli satış yapamadığı için komunun bu yakışıklı horozlarına suikast düzenlemeyi düşünürler.

3.2.2.2.3. YURTDIŞINDAKİ ŞEHİRLER

CAZAYİR

Dünyanın en merak edilen ve acayip şehri olarak tanıtılan Cezayir, “Saat” adlı öyküde geçer. Cezayir’in acayip bir yer olarak algılanışı öykü kahramanın bir gazinoda otururken İstanbul’daki arkadaşına mektup göndermesiyle başlar. Mektubu bir garson postaneye götürür. Garsonla birlikte yerli kıyafetli bir adam gelir. Öykü kahramanını bir eve davet eder. İstanbullu kahramanları bir grup halinde tepebaşında esrarengiz görünümlü şatoya benzer kocaman bir binaya götürürler. Ev sahibi orta yaşlı seyahat etmeyi çok seven biridir. Sağlık problemi yaşadığı için doktor artık seyahat etmesine müsaade etmez. O da zevk olarak mümkün olduğunca seyyahlarla sohbet eder. Bu nedenle Cezayir’e gelen seyyahları evine davet eder. Üstelik İstanbullu olanlara daha çok kıymet verir. Bunun sebebi İstanbul’u sevmesi ve orada bir müddet yaşamış olmasıdır.

4. HİKMET FERİDUN ES’İN ROMAN VE HİKÂYELERİNDE ZAMAN

4.1. HİKMET FERİDUN ES’İN ROMANLARINDA ZAMAN

Anlatıma dayalı edebiyat metinlerinin önemli bir yapı unsuru olan zaman, bütün dönemlerde en çok tartışılan bir sorun olarak dikkat çeker. Genel anlamda, “yaşamın öznel süreçlerini belirlemek amacıyla üzerinde anlaştığımız bir kurgu”¹⁰⁶, “bir akış ve süreklilik”¹⁰⁷, “hareketin

¹⁰⁶ Jale Parla, *Don Kisot’tan Bugüne Roman*, İletişim Yay., 4. baskı, İstanbul 2002, s.231’den Tahir Zorkul, “Peride Celal’in Hayatı ve Eserleri Üzerine Bir Çalışma”, (Yayımlanmış Doktora Tezi, Danışman: Prof. Dr. Ramazan Kaplan, Yüzüncü Yıl Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, 2006), s.130.

¹⁰⁷ Ahmet E. Uysal, “*Bazı Eski Edebiyatlarda Zaman Telakkileri*”, Ankara Üniv., *DTCF Dergisi*, Cilt. XVII, 1-4, 1959, s.178’den Tahir Zorkul, “Peride Celal’in Hayatı ve Eserleri Üzerine Bir Çalışma”, (Yayımlanmış Doktora Tezi, Danışman: Prof. Dr. Ramazan Kaplan, Yüzüncü Yıl Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, 2006), s.130.

mekânda teakubu” ya da “geçmişin işçisi”¹⁰⁸ seklindeki farklı tarif ve nitelendirmeler, zaman konusundaki farklı algılayışları ortaya koyar.

Klasik romanlarla modern romanlardaki önemli farklardan biri de zaman kurgusudur. Klasik anlatılarda zaman, modern anlatıların parçalanmış yapısının aksine, kısmen “kopma” ve “genişleme”ye rağmen kronolojik bir yapı içinde gelişir. Tekniğin arka plana itildiği popüler tarzdeki romanlarda zamanın son derece basit bir uygulaması ile karşılaşırız. Bu tarz romanlar, “takvimin (yüz yıl, yıl, mevsim, ay, hafta, gün, saat vb.) belirlediği zamana bağlı olarak gelişir. Bu dünyanın fiziksel şartlarına göre belirlenen ve bölümlenen zaman anlayışı hâkimdir. Şimdi yazarın öykülerindeki ortak zaman kurgusunu; “soysal/nesnel zaman”, “vak’a zamanı” ve “anlatma zamanı” başlıkları altında incelemeye çalışalım:

İşkara Maşa, romanı yaklaşık beş-altı ay gibi bir zaman dilimini kapsar. Olaylar bir yaz gecesi başlar. Hava dışarıda uyuyabilecek kadar sıcaktır. Roman aynı yılın kış aylarında Çingenelerin yer değiştirmesiyle biter. Romanda akıp giden bir zaman söz konusudur. Geriye dönüşler yok denecek kadar azdır. Zaman kronolojik bir sıralama takip eder. Yazar, bir yaz gününün anlatımıyla başlar ve o andan itibaren kimi günleri uzun uzadıya kimi günleri bir çırpıda geçerek roman saatini çalıştırır. “*Cavide gideli 18 gün oldu. Gülizar’dan hiç haber yok.*” (İşkara Maşa, *Akşam*, 25 Kânunusani 1930,s.3.)

Yazar, ilk kısımda geri dönüşlerle kahramanların geçmiş yaşantılarıyla ilgili bilgiler verir. Romanın ilerleyen kısımlarında geriye dönüşe bir daha rastlanmaz. Olaylar yaşandığı anda anlatılır.

Mevsimlerin kahramanlar üzerindeki etkilerine bakıldığında yazarın bu durumu kısmen dikkate aldığı ortaya çıkmaktadır. Romandaki ilişkiler birbiri içine geçtiği için birinden ayrılık aynı zamanda başka bir başlangıç demektir. Birinin mutluluğu diğerrinin mutsuzluğu anlamına gelir. Dolayısıyla ayrılık, hüznün, mutluluk gibi kavramlar her kahraman için farklı mevsimlerde yaşanır.

“Yarı yolda derdest eylediğim çadıra ikimiz birden adam akıllı sarıldık.. Çadırın bir kısmını da altımıza aldık ve yattık.. Rüzgârın çadırı üstünden kaldırıp götürmemesi için de ayaklarımızın ucuna birer taş bastırdık.

Başlarımıza kadar çadırın içinde.. Dışarıda kıyametler kopuyor.. Sanki iki kuvvetli el arasına bizi kalçalarımızdan tutup sallıyor.. Lakin bizim umurumuzda bile değil..Gülizar’ın göğsü, göğsümün üzerinde güm güm atıyor.

- Gülizar.

- *Himm mi?*

- *Korkuyor musun?*

- *Yooo..*

¹⁰⁸ Oliver Lacombe, “Zaman”, Ankara Üniv., *DTCF Dergisi*, Cilt. I, 4, 1943, s.70’den Tahir Zorkul, “Peride Celal’in Hayatı ve Eserleri Üzerine Bir Çalışma”, (Yayımlanmış Doktora Tezi, Danışman: Prof. Dr. Ramazan Kaplan, Yüzüncü Yıl Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, 2006), s.130.

- *Neden kalbin atıyor öyle ise...*

- *Sana bu kadar yakınım da ondan..*

*Aksiliğe bakın ki şimdi benim gönlüm gümbürdemeğe başladı.. Haydi ne ise..
Nokta, nokta nokta geçelim..O gece yırtık çadır bana, şu iyi şehir evlerinden daha
mükemmel geldi.” (İskara Maşa, Akşam, 15 Şubat 1930,s.3)*

Bir sonbahar gecesi havanın soğukluğuna rağmen Kemal ile Gülizar arasında geçen bu sıcak diyalogda görülüyor ki her mevsim, doğanın her hali aşkı destekleyici bir güç olabiliyor. Fakat buna rağmen yine de yazın birbirlerine âşık olan Kemal’le Gülizar’ın ilişkileri kış ayında sonlanır. Romanın başkahramanının yaşantıları ele alındığında kısmen onun en ateşli, tutku dolu aşklarının yazın en sıcak günlerinde yaşandığı görülür. Kıskançlık, ihtiras, hırs gibi coşkun hisler yazın kucagında yeşerir. Ayrılık, hüznün, ihanet ve kopuş ise yaz sonunda başlar ve kış mevsimine kadar devam eder. *İskara Maşa* romanının son bölümü kış mevsimine denk gelir. Romanın sonunda birbirlerine tutku derecesinde âşık olan Gülizar ve Kemal, Gülizar’ın engel olamadığı tutkularına yenilerek ayrılmak zorunda kalırlar. Bu da aslında zamanın Kemal’in yaşantılarına paralel bir şekilde kurgulanmaya çalışıldığını gösterir. Yazarın, aşkın en canlı yaşanan, mutluluk ve coşku dolu olduğu zamanını yaz mevsiminde ayrılıkları ise son bahar ve kış mevsiminde anlatmak istediği söylenebilir.

Mevsim, dolayısıyla da hava sıcaklıkları ve doğadaki değişimler kişilerin üzerinde tembellik gibi etkiler de bırakır.

“Bizim için öyle tembel bir hayat başladı ki anlatamam gece demiyoruz, gündüz demiyoruz, sabah demiyoruz, akşam demiyoruz mütemadiyen yatmak ve mütemadiyen uyku... Hele öğleleri sıcak gülle gibi ağırlaştığı zaman biz koyun koyun mışıl mışıl uyuyoruz..Yahut Gülizar mışıl mışıl uyuyor da ben horul horul.. Yani işimiz gücümüz uyku, bu sırada hani şöyle işimiz düşerse yiyoruz işte o kadar.. Daha buraya geleli topu topu iki kere şehre indik.. Yalnız bende tuhaf bir adet hâsıl oldu. Geceleri uyanıyorum.. Yavaşça Gülizar’ın koynundan çıkıyorum.. Çadırın önündeki tümseğin üstüne oturuyorum.. Yumruğum çenemde bütün Allah’ın gecesi şehrin ışıklarını seyrediyorum.. Şehir!. Ne cazip kelime! Bu yanıp sönen yanıp sönen ışıklar bana paşazadelik hayatımdaki bar gecelerini Cavideyi, ondan sonra Galatayı hatırlatıyor.” (İskara Maşa, Akşam, 14 Şubat 1930,s.3)

İskara Maşa romanında anlatı zamanı ve vaka zamanı arasındaki fark belirgin değildir. Olayların alt yapısında vaka tarihini belirleyebilecek herhangi bir bulgu yoktur. Yalnız romanda karakolların varlığı bilinmektedir. Cumhuriyetten önce güvenlik teşkilatı sistemli bir şekilde kurulmamış olduğu için karakolun varlığı bizi Cumhuriyet sonrası bir zamana götürür. Fakat bu tarih de oldukça belirsizdir. Dolayısıyla anlatı zamanı ile vaka zamanı arasındaki ayırım tam olarak yapılamamaktadır.

Roman, sosyal zaman açısından değerlendirilecek olursa çok daha farklı bir zaman dilimi ortaya çıkar ki dikkate değer bir noktadır. Romanda kadın-erkek ilişkilerinin çok özgürce yaşandığı, hiçbir sosyal baskı mekanizmasının olmadığı görülür. Kadınlar ve erkekler birlikte içki içip eğlenir. Kadınların kocalarıyla birlikte içkili toplantılara katılması ve onların da içki içmeleri belli bir toplumsal gelişmişlik düzeyini gösterir. Kahramanların sosyal ilişkilerinde karşı cinse karşı ölçülü ve çekingen davranmaları söz konusu değildir. Bu durum kadınların sosyal hayatta

aktif bir şekilde yer aldığı anlamına gelir. *İskara Maşa* romanının bütün kadın kahramanları kocalarını aldatır. Bu durum da kadınların tekeşli yaşama yüz çevirmeleri, kendileri için çok katı olan ahlak kurallarını önemsemediklerini gösterir. Roman sosyolojik açıdan bugünle kıyaslandığında kadınların eşlerini aldatma oranlarının gittikçe artan bir orana sahip olmasına rağmen bugün bile Hikmet Feridun'un romanındaki orana yaklaşması söz konusu değildir. Dolayısıyla romanın sosyal zamanını belirlemek de oldukça zor hale gelmektedir. Bu da yazarın, gerçek zamandan değil de kurmaca zamandan hareket ettiğini, romanın kendine has bir sosyal zaman ortaya çıkardığını gösterir.

Kalbimin Kadını romanı için de aynı şeyler geçerlidir. Her iki romanda da sosyal zaman yaklaşık aynı özelliklere sahiptir. *Kalbimin Kadını* romanında da kadın erkek ilişkileri oldukça rahattır. Romanın başkahramanı en yakın arkadaşıyla kendi karısını evlendirir ve sonrasında boşandığı karısına ve baldızına duygusal yakınlık besler. Başkahraman evli bir kadınla beraber olur. Çok kısa bir süre zarfında birçok kadınla ilişkisi olur. Romandaki yan kahramanlardan biri sevdiği kadının başka birine âşık olduğunu bile bile onunla nişanlanır. Üstelik sevdiği kadın daha önce o adamla nişanlanıp ayrılmıştır. Nişanlısıyla birlikte nişanlısının âşık olduğu adamı yolcu etmeye bile gider. Üstelik üzülen nişanlısını teselli etme görevi de yine ona düşmektedir. Dolayısıyla bu romanda gerçek zamandan değil de Hikmet Feridun'un kurmaca dünyasından hareketle yazılmıştır. *Kalbimin Kadını* romanı da kendine has bir toplum düzeni yaratmış ve kendi zamanını oluşturmuştur.

Kalbimin Kadını romanı birkaç aylık bir zaman dilimini kapsar. Olaylar başkahraman Nedim'in İstanbul'a gelişiyle başlar ve Nedim'in tren garında yolcu edilmesiyle biter. Romanın giriş kısmında geri dönüşlere yer verilir. Nedim'in geçmişe dayalı kısa bir anlatımı söz konusudur. Romanın ilerleyen kısımlarında bir daha geri dönüşe rastlanmaz.

Zaman akışını takip etmek çok kolay değildir. Roman kronolojik bir sıralamayla ilerler ancak yazar bazı bölümler arasında ne kadar zaman geçtiğini tam olarak belirtmez. Dolayısıyla bu da romanın zamansal olarak kapsama alanını belirsizleştirir.

Romanda zaman geçişleri bazen yeni bölümle yapılır. Yazar, günün herhangi bir vaktini anlattıktan sonra yeni bölümde başka bir anın anlatımına geçer. Bu geçişler esnasında bir gün mü bir ay mı ya da bir saat mi geçtiği belirtilmez. Fakat yazar bazen zaman anlatımı konusunda çok net bilgiler verir. “ *İnsan Beyoğlu Caddesinde mehtabın farkına varamıyor, fakat sağdan soldan bir sokağa saptınız mı mehtabı fark edebiliyorsunuz.. Tam ay ortası idi, onun için gece yarısı olduğu halde hala mehtap vardı. Eğer bir saate kadar dönmezsek felakettir hani..*

Bu sefer de Vera'ya karşı yalancı çıkarsam rezalet. Bebeği, Rumelihisarını geçtik, Balta Limanı'na geldik. Fehamet otomobili durdurdu.. Gün ağarıyordu. Ay birdenbire kayboluvermişti. Kandilli sırtları kurşinile karışık pembe bir renk oluyordu. Birden bire sabahın olması canını sıktı.. Güpegündüz, sabahın alacasında Verayı ziyaret için otele gelemezdim. Bir “Fecriati” şairi gibi elimi şakağıma dayayarak tuluu seyre daldım. Hem ne kadar dalış biliyor musunuz? ..Tam 20 dakika..” (Kalbimin Kadını, Akşam, 13 Nisan 1931,s.3)

Romanda mevsimlerin kişilerin üzerinde bıraktığı etkiden bahsedilmez. Ancak gece ve gündüz algısı oldukça önemlidir. Bu romanda da aşkın ve sevginin zamanı gecedir. Gece, insanı duygusal şeyler düşünmeye sevk eder.

“ -Ne daldın Nedim ağabey..

- Birini düşünüyordum Fehamet.. Birdenbire sinirleri bozulmuş gibi kahkahayı koyuverdi, mütemadiyen gülüyor, gülmekten bana cevap bile veremiyordu, neden sonra:

- Aman bu pek hoşuma gitti. Öyle ya.. Denizi, mehtabı, suların üstünde titreyen ay ışığını görünce:

- Fırsat bu fırsattır.. Diyip hemen şairliğe başladın.. eee yok mu, pek klasik bir adamsın Nedim ağabey...

Gülmekten kırılıyordu, elini şairane olsun diye şakağına dayıyor, gözlerini süze süze aya bakıyor, sonra derin derin içini çekerek benimle alay ediyordu.. Ara sırada el şakakta aya bakarken nefes gibi bir sesle:

- Ah mehtap!.. diyordu.” (Kalbimin Kadını, Akşam, 21 Nisan 1931,s.3)

Roman kahramanlarından Fehamet'in Nedim'de kabullenemediği gecenin onu başka kadınları düşünmeye sevk etmesidir. Fehamet, Nedim'i sevdiği için kıskanır. Onu kıskançlığa iten tek sebep gece, ay ışığı ve mehtaptır. Bu da gecenin insanlar üzerinde ne derecede etki ettiğini göstermesi bakımından önemlidir.

Bu romanda da anlatı zamanı ile vaka zamanı arasındaki fark belirgin değildir. Yazar olayın geçtiği zamanla anlatıldığı zaman hususunda dikkate değer ipucu vermez. Romanda Büyükdere Uçak Hangarı'ndan bahsedilir. Bu hangar 1924 yılında açılmış 1946 yılına kadar kullanılmıştır. Yazar bu hangarın aktif olduğu zamandan bahsetmektedir. Dolayısıyla vaka bu 22 yıllık süre zarfında gerçekleşmiştir. Fakat tam tarihi belirlemek zordur. Roman ise 1931 yılında kaleme alınmıştır. Bu da vaka zamanıyla anlatı zamanının birbirlerine yakın tarihler olduğunu hatta aynı tarih olabileceğini gösterir.

İki Cinayet Gecesi romanı “Saat sabahın yedisi.... Topkapı'da Mollabey Mahallesi'nde Mahzen Sokağı... Semt halkı henüz yeni uyanıyor.”¹⁰⁹ sözleriyle başlar ve on dört gün sonra sonlanır. Olaylar kısa bir sürede geçtiği için anın anlatımı bu romanda daha çoktur. Yazar, romanını saat saat ilerleyerek anlatır.

Roman dokuz bölümden oluşur. Birinci bölüm romanın yan kahramanı olan Hasibe Hanım'ın öldürüldüğü günün sabahı başlar. Mahalleli cesedi fark eder ve polis çağırır. Birkaç saatlik bir zaman dilimini anlatır. İkinci bölümde olaylar yine aynı gün devam eder. Polis araştırma yapar. Cinayetle ilgili ipuçları sorgulanırken kişilerin eski yaşantıları ve Hasibe Hanım'la olan ilgileri değişir. Dolayısıyla geriye dönüşlerin en fazla olduğu bölümdür. Olaylar gece yarısına kadar devam eder. Gece yarısından sonraki kısım üçüncü bölümde anlatılır. Cinayetle ilgili ipuçları bulunmuştur. Dördüncü bölüm, cinayetten bir sonraki günü yani ikinci günü anlatır. Karakolda şüphelilerin ifadeleri alınır. Beşinci bölümde saat saat ilerleyen roman zamanı birden sekiz gün sonraya gider. Cinayetten sonraki sekiz gün içerisinde Mollabey Mahallesi'nde yaşanan olaylar teker teker anlatılır. Altıncı bölüm aynı günün gecesinde bir saat gibi kısa bir sürede yaşananlar anlatılır. Yedinci bölüm, romana konu olan ikinci cinayetin ortaya çıkışını konu edinir. Sabah erken başlayan olaylar üç-dört saatlik bir zaman dilimi

¹⁰⁹ Hikmet Feridun Es, İki Cinayet Gecesi, Akşam Kitaphanesi, 1993, Ankara, s.1.

içerisinde anlatılır. Cinayetin ardından dokuz gün geçmiştir. Sekizinci bölüm, cinayetlerin arkasındaki sır perdesinin aralanmaya, olayların çözülmeye başladığı bölümdür. Bu bölümde de zamanda üç günlük bir atlama söz konusudur. Olaylar on ikinci günün sabahında, saat dokuzda başlar; o gecenin sabahına doğru biter. Dokuzuncu bölüm cinayetlerin aydınlandığı bölümdür. İlk cinayetin üstünden 13 gün geçmiştir. Sabah erken saatte başlayan olaylar birkaç saat gibi kısa bir sürede çözülür. Cinayetlerin faili olan Kemal, her şeyi itiraf eder ve akli dengesini kaybettiği için hastaneye yatırılır. Roman, bir sonraki gün cinayetin tüm ayrıntılarıyla gazetede çıkışıyla sonlanır. Böylece on dört günlük bir zaman geçmiş olur.

Bu romanda da kronolojik bir sıralama takip edilir. Hikmet Feridun'un diğer romanlarında zaman, vakanın okuyucuya taşınması için bir araç olarak kullanılmıştır. Zaman fazla önemsenmemiş sadece hatırlatılmıştır. Bu romanda zamanın diğer eserlere göre daha fazla önemsendiğini görürüz. Bunun da sebebi olay örgüsünü oluşturan iki cinayetin çözümünün zamana bağlı gelişmesidir. Diğer eserlerde söz gelimi kahramanın bir eve yahut bir şehre geliş tarihi herhangi bir önem arz etmezken bu eserde cinayetlerin çözümü için büyük ipuçları oluşturmakta ve bir anlamda romanın kaderini belirlemektedir. Dolayısıyla yazarın diğer eserlerinde görülen zamansal tutarsızlık *İki Cinayet Gecesi* romanında söz konusu değildir. Daha dikkatli kurgulanmış bir zaman ağı söz konusudur.

Romanda dikkati çeken bir diğer husus da geriye dönüşlere sıkça rastlanmasıdır. “ *Lisenin on birinci sınıftayım...İyi futbol oynarım...Kulübümün birinci takımında sağ açtım...Geçen şubat...Bir gün bir maçta kazandık.. Barlardan birinde kulübün kazanması şerefine ziyafet verdiler... Bu ziyafette bana sarışın bir kadın takdim ettiler: Yunanlı artist Kiki...*

Bu kadın fevkalade güzel bir vücudu ve şeytanı aldatacak kadar çapkın gözleri vardı...Dans etik.. Ben epeyce sarhoştum... Şimdiki gibi aklımda:

- Güzel dans ediyorsunuz!.. Dedi..

Ayıkken bu söz beni mahcup edebilirdi.” (İki Cinayet Gecesi, s. 81)

Bir teknik olarak da geriye dönüşlere sıkça başvurulmasının sebebi romandaki olay örgüsüdür. Bu bağlamda romanın içeriği, zaman örgüsünü belirlemede en büyük etken olmuştur denebilir. Romanda zaman dilimi açısından gecenin yoğun bir şekilde geçtiği görülür. Hasibe Hanım ve Kiki cinayeti, Kemal'in şeytan olarak anlattığı Kiki'yle tanışması, eroine alışması, Hasibe ve Ahmet'in iş birliği yapması ve romanda geçen bütün hırsızlık olayları gece gerçekleşmiştir. Cinayetlerin aydınlatılması, Kemal'in ve diğer kahramanların yaptıklarını itiraf etmeleri ise gündüz yaşanır. Romanda gece bütün kötülüklerin gerçekleşebileceği, tehlikeli bir zaman dilimi olarak yansıtılmışken gündüz tam tersi özelliklere sahiptir.

Hikmet Feridun'un romanlarında zaman mekanik bir düzeyde gelişir. Roman örgüleri zamanın üç hali ile kurgulanır. Geçmişte belirli bir zamanda başlayan olay, şimdiki zamana doğru bir gelişme gösterir. Olayların düğüm noktası olan şimdiki zaman, olayların çözümünü gelecek zamana bırakır. Olayların gelişmesi veya roman örgüsünün çok gerekli biçimde ortaya koyamadığı durumlarda yazar, zamanın akışına müdahale etmez. Zaman geçmiş zaman, şimdiki zaman ve gelecek zaman olarak kesin dilimler halinde belirir. Yazar, zamanı, okuyucuya vakayı

taşımak için bir araç olarak kullanır. Bu nedenle de zamanı çok fazla önemsememiş sadece şöyle bir hatırlatmıştır.

Yazar, bir teknik olarak geriye dönüşü kullanır. Kahramanların geçmiş yaşantılarını hayatlarından kesitler sunarak anlatır. Ancak bu teknik de sadece romanın giriş kısmında kullanılır. Romanlarda genellikle vaka zamanı ile anlatı zamanı arasında belirgin bir fark yoktur. Olaylar yazarın yaşadığı ana ait gibidir.

4.2. HİKMET FERİDUN ES'İN HİKÂYELERİNDE ZAMAN

Hikmet Feridun'un binden fazla öyküsü vardır. Bu öykülerde zaman kavramı genellikle birbirine benzer. Hikmet Feridun'un klasik vaka yöntemiyle yazdığı ve "olay" unsurunun öncelendiği eserlerinde de genel olarak klasik bir zaman kurgusu söz konusudur. Bu öykülerde vak'a zamanı, "hatırlama" yöntemiyle bazen bir ömrü bile içine alacak kadar geniş bir süreyi kapsadığı gibi, geriye dönüşlere bir "blok halinde" ve uzun uzadıya yer verilir. Yazar, kronolojik bir sıra takip eder.

Hikmet Feridun, öykülerini geniş bir zaman yelpazesinde okuyucuya sunar. Kimi öykülerindeki olaylar yirmi, yirmi beş yıl gibi bir zaman dilimini kapsarken kimi öykülerindeki olaylar bir gün sürer. Fakat çok daha kısa bir anın anlatımı söz konusu değildir. Öykülerin büyük bir kısmı geçmişte yaşanan bir anının anlatımı şeklindedir. Bu nedenle olayın anlatılma ve yaşanma zamanı farklılık arz eder dolayısıyla da bu öykülerde geriye dönüşlere sıkça başvurulur. Ancak, "parantez içi bilgi" niteliğindeki geriye dönüşler, kronolojik düzeni zedelemeyiz.

*"Yalanı ve mübalağayı hiç sevmeyen bir dostum bana bu hikâyeyi anlattı: Yirmi seneden fazla bir zamandan beri uzakta yaşadığından beri İstanbul'a dönüyordum. Burada birçok yerleri ziyaret edecektim..."*¹¹⁰

Hikmet Feridun'un bu tür öykülerine sıkça rastlanır. Yazar, pek çok öyküsünde geçmişten söz ederek öykü zamanını genişletir.

*"(...) Bu benim hayatımın en heyecanlı vakasıdır? Üstünden yirmi sene geçtiği halde hala bu hadiseyi dünkü gibi hatırlıyorum. O yıl tam otuz yaşında idim. Biraz asabımdan hastalanmıştım. Doktorlar yazı sakın bir yerde geçirmemi tavsiye ettiler..."*¹¹¹

Anı anlatımı haricinde kalan öykülerde ise şimdiki zamanda gerçekleşen bir olay anlatılmaya başlanır ve bir hafta, bir ay, bir yıl gibi bir zaman sonra olay nihayete erer. Yazar, bu tür öykülerinde şimdiki zamanı ve geçmiş zamanı kullanır. Bu ise daha çok yazarın yaşadığı ana aittir. Hikmet Feridun tarihi zamana yer vermez.

Zaman, olayın okuyucuya aktarılması için bir vasıta olarak kullanılır. Zamanın, öykü kurgusu üzerinde önemli bir etkisi yoktur. Bu da yazarın zaman kavramı üzerinde çok fazla

¹¹⁰ Hikmet Feridun Es, "Eski Ev", *Akşam*, 18 Temmuz 1942,s.3.

¹¹¹ Hikmet Feridun Es, "Heyecanlı Bir Vaka", *Akşam*, 3 Nisan 1939,s.3.

durmadığını gösterir. Pek çok öyküsünde olayların hangi tarihte, hangi yılda veya hangi mevsimde geçtiği belli değildir. Zaman sadece “yağmurlar başlayınca”¹¹², “bir gün”¹¹³, “kış akşamı”¹¹⁴, “bir gece”¹¹⁵, “yıllar önce”¹¹⁶, “gençliğimde”, “bir zamanlar”¹¹⁷, “öğrenciyken”¹¹⁸, “seyahatleyken”¹¹⁹, “bahar gelince”¹²⁰, gibi ifadelerle geçiştirilir. Bazı öykülerde ise zaman tamamen belirsizdir.¹²¹

Yazar “22 Mart Cumartesi” gibi çok az öyküsünde belirli bir tarihten bahseder ve bu tarih bir öyküye isim olur. Öyküde de 22 Mart Cumartesi gününü birçok yere not eden ama o gün ne yapması gerektiğini bir türlü hatırlamayan biri anlatılır. Zamanın belirgin bir şekilde anlatıldığı bu öyküde de kahramanın zamanı hatırlamayıp önemsizleştirilmesi oldukça ironiktir.

Hikmet Feridun, öykülerinde mevsimlerin etkilerine oldukça fazla yer verir. Mevsimlerin kişilerin üzerinde rehabet, tembellik ama özellikle çapkınlık gibi etkileri vardır. Yazar, mevsimleri kişilerin duygularına ve yaşantılarına yön veren bir güç olarak değerlendirir. “Mevsimler” öyküsünde bu düşüncesini bir kahramanın ağzından detaylı bir şekilde anlatır.

“Yirmi dakika sonra pek heyecanlı, tatlı bir randevum var... dedi.

- Tabii bir kadın randevusu değil mi? Herhalde kırkını geçtin değil mi? Hem de çoktan... Fakat hala böyle gönül işlerinden, maceralı hayattan bıkmadın. Her dem taze bir gönlün var. Bir türlü de uslanacağın yok senin.

Haydar cebinden paketini çıkararak bir sigara yaktı.

- Kabahat bende değil... Yoksa ben haddi zatında çok uslu bir erkeğim...

- Demek senin bu halinden, mütemadiyen macera peşinde koşmandan başkaları mesul ha... Mükemmel bir müdafaa! Merak ettim doğrusu senin bu halinden kim mesul? Kabahat kimde öyle ise?

- Kabahat havada... Karda... Mevsimde... Sen galiba havaların, mevsimlerin insan ruhu üzerindeki tesirine ait hiçbir şey okumamışsın. Eğer okusaydın bana böyle sormazdın. Azizim yeryüzündeki bütün insanları birer küçük oyuncak gibi oynatan dört dev vardır: Yaz, sonbahar, kış, ilkbahar... Biz bu dört devin parmakları arasında minimini birer kuklayız.”¹²²

Böyle düşünen yazar anlatıcı kış mevsiminin etkilerini ise şu şekilde açıklar:

¹¹² Hikmet Feridun Es, “Tembel Hasan”, *Akbaba*, 7 Mayıs 1937, S.114, C.7, s.6-7

¹¹³ Hikmet Feridun Es, “Sinema Kurbanları”, *Akbaba*, 25 Mayıs 1939, No:281, s.8.

Hikmet Feridun Es, “Bebek”, *Akbaba*, 28 Eylül 1939, No: 299, s. 8

¹¹⁴ Hikmet Feridun Es, “Manda Kaymağı”, *Akbaba*, 26 Birinci Teşrin 1939, S.303, s.12.

¹¹⁵ Hikmet Feridun Es, “Evin Namusu”, *Akbaba*, 2 İkinci Teşrin 1939, S. 304, s.13.

Hikmet Feridun Es, “Çetele Murat”, *Akbaba* 9 İkinci Teşrin 1939, S. 305, s.10.

Hikmet Feridun Es, “Şeytanla Karşı Karşıya”, *Akşam*, 21 Ağustos 1941, s.3.

¹¹⁶ Hikmet Feridun Es, “Saat” *Akşam*, 3 Kânunuevvel 1941, s.3.

¹¹⁷ Hikmet Feridun Es, “Üç Alim”, *Akşam*, 22 Temmuz 1941, s.3.

¹¹⁸ Hikmet Feridun Es, “Oyuk Kaya Macerası” *Akşam*, 25 İkinci Kanun, s.3

¹¹⁹ Hikmet Feridun Es, “Rozita”, *Akşam*, 4 Temmuz 1938, s.3

¹²⁰ Hikmet Feridun Es, “İğdeler Açınca”, *Akbaba*, 9 Mayıs 1935, s.6-7.

¹²¹ Hikmet Feridun Es, “Keman Ustası”, *Akbaba*, 26 Mayıs 1938, No:229, s. 13.

Hikmet Feridun Es, “Masal Bu”, *Akbaba*, 14 Temmuz 1938, No:236, s.14.

Hikmet Feridun Es, “Boş Ümit”, *Akbaba*, 4 Ağustos 1938, No:239, s.14

¹²² Hikmet Feridun Es, “Mevsimler”, *Akşam*, 15 Kânunusani 1941, s.3.

“Bak ben sana kendi hikâyemi anlatayım. Kış gelip havalar böyle soğuyunca adeta içimde bir üşüme, birisine sokulmak, yakınlaşmak ihtiyacı hissedirim. Bu karlı, tipili havada âşık olmak kabiliyetim birdenbire dehşetli fazlalaşır. İsterim ki avuçlarımın içinde sıcak bir el bulunsun ve bu soğuk havada bu avucumdaki sıcak elin harareti bütün vücudumda dolaşsın. Dikkat et kışın birçok memleketlerde evlenme vakaları çoğalır... Sebep? Çünkü böyle kış günlerinde bekârlar yalnızlıklarını büsbütün hissederler. Üşürler ve birisine sokulmak ihtiyacını duyarlar. Soğuk, kar tipisi insan derisi üzerinde adeta bir masaj tesirini gösterir. Kanın hareketi başkalaşır. Dikkat ettim. Ben bütün hayatımda böyle karlı günlerde, büyük kışlarda mutlaka birisine âşık olmuşumdur. Ne yapayım? İnsan denilen mahlûk daima tabiatın esiridir. Görüyorsun ya, kabahat hep bu kış mevsiminde... Karda ve havada.. Tabiata karşı duracak değilim ya... Nitekim bu sefer de aşığı. İşte şimdi gene randevuya gidiyorum.”¹²³

Yazar, kış mevsimi haricinde diğer mevsimlerin de etkilerinden bahseder. “İlkbaharın insan ruhu üzerindeki tesirlerine dair ciddi, ilmi yazılar okumasan bile buna dair hikâyelerde, romanlarda geçen bahisler gözüne ilişmiştir sanırım. Azizim ilkbahar dünya kuruldu kurulalı insanlar için bir aşk mevsimi olmuştur. Yalnız insanlar için mi ya? Bütün tabiat içim... Ağaçlardan, kedilerden tut da karıncalara ve balina balıklarına kadar herkes bu mevsimde sevişir. Rica ederim ben tabiatın haricinde bir mevcudiyet miyim? Ben ayrı dünyada mı yaşıyorum? Hayır değil mi? o halde ilkbaharın benim üzerimde tesiri olacağı gayet tabiidir değil mi?”¹²⁴

Kahramanlarının büyük çoğunluğunu çapkın kişilerden seçen Hikmet Feridun her mevsimi çapkınlık yapmak için fırsat sayar. Bu anlamda mevsimsel bir fark yoktur. Yaz mevsimi de kış mevsimi de çapkınlığı tetikleyen bir güçtür. Aynı durum “Laleler” adlı öyküde de işlenir. Öyküde ilkbaharda lalelerin açışıyla kendinden geçen bir kadın anlatılır. “Fakat hakikaten Maroşka’nın üstünde lalelerin çok büyük tesiri oluyordu. Genç kadın, açmış bir lale görünce, damarlarındaki kanın alevlendiğini, bir an içinde bütün vücudunun cayır cayır yandığını hissedirdi... Geçen sene bu lalelerin yüzünden az macera geçirmemişti... Lalelerden birinin ilk çiçek açtığı gün kocası onu pencereden bir gençle öpüşürken gördü. Lalelerden beş on tanesi de kırmızı kırmızı açınca Maroşka artık evde duramaz oldu... Onu ekseriya köyün genç çobanları ile Polonezin civarındaki kiraz bahçelerinde görürlerdi...”

Maroşka’nın bu buhranlı demleri bütün lale zamanında devam ederdi... Laleler solunca Maroşka yine eski, uslu, sakin, kendi halinde bir Maroşka olurdu...”¹²⁵

Bir kadının hayatını bu kadar derinden etkileyerek onu ne yaptığını bilemez bir hale sokup, kocasını göz göre aldatmasını sağlayan güç ilkbaharın gelmesi ve lalelerin açmasıdır. Bu da yazarın mevsimlerin insanlar üzerindeki etkilerini çok fazla önemseydiğini gösterir.

İlkbahar için bunları düşünen anlatıcı yazar, yaz mevsimi için de bir yorum yapar: “Yazın şiddetli sıcakların insanları ne hale getirdiklerini bilir misin? Yaz insanların damarlarındaki kanları kaynatır. Hem bilmez misin? Bu mevsim her şeyin kemale geldiği, olgunlaştığı, tatlılaştığı zamandır. Yaz tıpkı meyveleri olduğu gibi aşkı da olgunlaştırır, tatlılaştırır. Hem sıcağın da aşka

¹²³ Hikmet Feridun Es, “Mevsimler”, *Akşam*, 15 Kânunusani 1941, s.3.

¹²⁴ Hikmet Feridun Es, “Mevsimler”, *Akşam*, 15 Kânunusani 1941, s.3.

¹²⁵ Hikmet Feridun Es, “Laleler”, *Akbaba*, 1 Haziran 1939, S.282, s.7,

üzerindeki tesiri pek mühimdir. Bilmez misin dünyanın sıcak memleketlerinde ve iki medar hattı arasındaki insanlar şimal memleketlerinde, soğuk yerlerde yaşayanlardan çok daha ateşli kimselerdir. Aşka hususunda çok daha hararetlidir. Düşün ki Meksika’da cinayetlerin yüzde seksen yedisi aşk yüzündenmiş. Norveç’te ise aşk yüzünden cinayet vakaları pek nadirmiş.”¹²⁶

Öykülerinin çoğunda aşk konusunu işleyen Hikmet Feridun, mevsimlerin daha çok aşk üzerindeki etkisine değinmiştir. Onun öyküleri aşk çemberi içinde geliştiği için günün bölümleri de aşkın etkisiyle anlam kazanır. Gündüz sevgiliyle gezip tozma, eğlenme vaktidir. Gece ise sevgiliyle baş başa kalma ve şehvet vaktidir. Kahramanların hemen hepsi sevgilileriyle geceleyin yalnız kalmayı amaçlar. Hatta bunu gerçekleştirebilmek için uzun uzadıya planlar yapar, sevgililerini kandırmaya çalışırlar. Gece buluşmak istemenin tek sebebi daha samimi, daha yakın vakit geçirme isteğidir. Sevgililer gece buluşup, sevişirler.

Gecenin bir diğer anlamı eğlencedir. Hikmet Feridun’un neredeyse bütün kahramanları hovarda, gece hayatına düşkün kişilerdir. Gece sabaha varan eğlence demektir. İçkili toplantılar, balolar, davetler gece boyunca sürer. Dolayısıyla kahramanların çoğu geceyi dolu dolu yaşar. Gece eğlenme gündüz dinlenme zamanıdır.

Gece sadece eğlence ve aşkın vakti değildir. Saklanmak istenen her şey gece yapılıır. Bütün hırsızlık olayları, cinayetler ve kavgalar gece gerçekleşir. Gece aynı zamanda herhangi bir konuda yoğunlaşmış, çalışılan zaman dilimidir. Kahramanlar geceleyin önemli işler üzerinde çalışırlar. Müzisyen beste yapar, yazar eserini kaleme alır. Geceleyin bir iş üzerinde yoğunlaşmaya çalışanlar genelde erkeklerdir. Kadınlar için durum biraz daha farklıdır. Evli kadınlar daha çok gündüzü değerlendirir. Ev işlerini gündüz yapıp gece eğlenmeye giderler ancak bu eğlence sabaha kadar sürmez. Çapkın ve hovarda kadınlar ise tamamen gece yaşarlar. Geceleyin onlar için de aşk ve şehvet dolu, sabırsızlıkla beklenen anlardır.

Öykülerin sosyal zamanı ise romanlarla paralellik arz eder. Kadın erkek ilişkileri konusunda her türlü özgürlüğün anlatıldığı öyküler Hikmet Feridun’un kurmaca zamanının ürünleridir. Gerçekle ilgisi yoktur. Kadınların ve erkeklerin cinsel dürtüleri sebebiyle her türlü sosyal ve ahlaki kuralı yok sayıp kendilerine göre bir kurallar bütünü oluşturdukları görülür. Salt cinsel tatmini amaçlayan kahramanların varlığı öyküleri zaman ve mekân açısından Türk insanından uzaklaştırır. Birçok kadın eşini, sevgilisini aldatır. Bu oran erkeklerde çok daha fazladır. Çiftler tek eşli yaşamdan yüz çevirip çok eşli yaşama yol almış görünürler. Sosyal alanda kadın erkekle eş konumdadır. Gece veya gündüz gibi bir zaman ayrımı yapmadan günün her vaktinde tek başına dışarı çıkabilir, gece sabahlara kadar içkili yerlerde eğlenebilir. Evlenmeden birlikte yaşamak abes bir davranış değil aksine toplumun belli bir kesimi tarafından kabul görmüş, güzel bir şey olarak yansıtılır. Kadınlar veya erkekler evlerine, yurtlarına karşı bir bağlılık hissine sahip değildir. İsteyince yurtdışına gidip yıllarca orada yaşayıp tekrar dönerler. Kahramanlar genelde yalnız yaşayan kişilerdir; ailelerinden bahsedilmez. Bu anlamda ailesel bir bağlılık da söz konusu değildir. Hikmet Feridun’un öykülerinde çizdiği sosyal hayatın gerçekliği söz konusu değildir. Bu da yazarın kendi kurmaca zamanını oluşturduğu ve öykülerini bu zaman dilimi üzerine bina ettiğini gösterir. Öyküler kendilerine has bir zaman ortaya çıkarmıştır.

¹²⁶ Hikmet Feridun Es, “Mevsimler”, *Akşam*, 15 Kânunusani 1941, s.3.

5.HİKMET FERİDUN ES'İN ROMAN VE HİKÂYELERİNDE YAPI

5.1.HİKMET FERİDUN ES'İN ROMAN VE HİKÂYELERİNDE ANLATICI-BAKIŞ AÇICI

5.1.1.HİKMET FERİDUN ES'İN ROMANLARINDA ANLATICI BAKIŞ AÇISI

Bakış açısı, anlatıma dayalı yazınsal metinlerde, “vak’a zincirinin ve bu zincirin meydana gelmesinde kullanılan mekân, zaman, şahıs kadrosu gibi unsurların kim tarafından görüldüğü, idrak edildiği ve kim tarafından kime nakledilmekte olduğu sorularına verilen cevap”¹²⁷ olarak tanımlanır.

Hikmet Feridun’un üç adet romanı bulunmaktadır. Bunlardan *Kalbimin Kadını* ve *İskara Maşa* romanlarında ben-anlatıcı bakış açısı kullanılmış; *İki Cinayet Gecesi* romanında ise hâkim-anlatıcı bakış açısı kullanılmıştır.

5.1.1.1.Ben-Anlatıcı Bakış Açısı

Hikmet Feridun’un *Kalbimin Kadını* ve *İskara Maşa* romanlarında olaylar başkahramanların bakış açısından sunulur. Her iki romanda da olaylar bizzat odakta yer alan kahraman-anlatıcının bakış açısıyla şekillenir. *Kalbimin Kadını* romanında asıl macerayı yaşayan Nedim, aynı zamanda anlatıcılık görevini de üstlenir. Olay örgüsü içinde anlatılan her şey onun bakış açısından sunulur. *İskara Maşa* romanında ise yine bir paşazade olan başkahraman Kemal’in diliyle hayatının bir bölümü anlatılır. Yani iki romanı da başından sonuna kadar hep aynı sesle sürdürülen bir tekil konuşma olarak değerlendirmek mümkündür.

İskara Maşa’da hâkim anlatıcı, başından sonuna kadar söz sahibidir. Diyaloglarda bile çok sık araya girmek suretiyle hem bağlantıları sağlar, hem de, durumlar hakkında bilgiler verir. Sınırlı bir bakış açısına sahip kahraman-anlatıcı, aynı anda değişik mekânlarda cereyan eden olay, olgu ve durumları izleme yeteneğine sahip değildir. Bu nedenle sadece gördüklerini anlatır.

“Biz beş arkadaşız. Çamur, Çivi, Telefon, Cımbız, ben...”

Size kendimi takdim edeyim: Ben, muhteşem paşazade Kemal... Askeri idadiden kovulmuş babasından kalan mirası har vurup harman savurmuş ve nihayet Galata’ya düşmüş bir paşazade...

Benim evvelce bir sevdiğim vardı: Cavide isminde bir kadın. Cavide beni sevdiği kadar parayı da seviyordu. Onun için ne borçlar etmedim ben. Nihayet beni bıraktı, zengin bir ihtiyarla Refik Beyle evlendi. Biz de arkadaşlarla şu Refik Bey’in apartmanını bir güzel soymaya karar verdik. Benim Galata’da Despina isminde güzel bir aftosum vardır, kıvrak bir Rum yosması. Onu Refik Bey’in apartmanına hizmetçi soktuk. Despina’nın vasıtası ile bu gece Refik Bey’in apartmanını soyacağız. Anlıyorsunuz ya eski sevdiğim Cavide’nin apartmanını soymaya gidiyoruz. Dünya hali bu... Şaşmamalı...”¹²⁸

¹²⁷ Hasan Boynukara, *Bakış Açısı ve Anlatıcı*, Boğaziçi Yay, 1997, İstanbul, s. 10

¹²⁸ H.F.Es, “İskara Maşa”, *Akşam*, 15 Kânunuevvel 1929, s.3

Kimi zaman anlatıcı kahraman, olayları anlatmayı bırakıp okuyucuyla konuşmaya başlar. Yazar, okuyucuyla kahramanlar arasında girip açıklama yapar.

“- Elinin körü dedi, sen birkaç kuruş ver de ananla babanı kavga ettir. Zavallı şehirli fena halde bozuldu. Bu vakanın romanla bir alakası yok ama İstanbulluların Sulukuleyi yanlış tanıdıklarını göstermek için yazıyorum. Şurası muhakkak ki artık Sulukulede hiç kimse para ile kavga etmiyor...”¹²⁹

Yazar, okuyucu ile eser arasındaki alışverişi sağlar, olaylara ve kişilere tanıklık eder, olan biteni nakleder. Hikmet Feridun, genellikle olaylar ve kişilerle ilgili yorum yapmaktan kaçınır. O, anlatıcı olarak olayları nakletmeyi tercih eder. Ancak bu durum yer yer değişiklik arz eder. Yazar, kimi zama kahramanların duygu ve düşüncelerini açıklar veya anlatıma kendi yorumunu katar.

- Ayol siz öpüşmediniz. Senelerce birbirlerini görmeyen eski arkadaşlar böyle soğuk soğuk mu karşılaşır. Öpüşün haydi.

Hakikaten bizim öpüşmemiz değil, öpüşmememiz gayri tabii idi. Mamefihi ne ben, ne **Semiha buna cesaret edemiyorduk**. Ferit tereddüdümüzü görünce yarı ciddi yarı şaka:

- Eğer öpüşmezseniz hala birbirinizi sevdiğinize kail olacağım. Dedi, sonra tıpkı benim beş sene evvel yaptığım gibi başlarımızı birbirine yaklaştırdı¹³⁰.”

Yazar-anlatıcı burada eski karısı Semiha'nın duygularını açıklar ve bu açıklamadan yola çıkarak romanın ilerleyen kısımlarında Semiha'nın duygularını tahlil edip kendince yorumlamaya çalışacaktır.

“(...) Fakat Semiha beş sene evvelki gibi çırpınmadı. Dudaklarımı eski karımın dudaklarına yaklaştırdığım zaman onun gözlerinin hafifçe süzülmesini fark ettim.”¹³¹

Hikmet Feridun her ne kadar iki romanını da “ben anlatıcı- bakış açısı”yla kaleme almışsa da söz hakkını sonuna kadar tek elden sürdürmeyip belli bölümlerde diyalog yöntemini kullanarak diğer kahramanlara da anlatım olanağı verir.

“Fehamet kızdı:

- Vay hunzır herif vay. Bayağı izzeti nefsimi dokundu. Dur şunu bir geçeyim de görsün.”¹³²

Bu yolla romana farklı bakış açıları kazandırmak suretiyle roman tek seslilikten kurtarılır. Ancak ben-anlatıcı sürekli olarak arka planda da olsa varlığını duyurur. Roman bu bakış açısından takdim edilir. Romanda sınırlı imkânlarla sahip kahraman-anlatıcının tercih edilmesi bir yandan gerçekçilik havası katarken, diğer yandan da samimi ve sıcak bir atmosferin oluşmasına yardımcı olmuştur.

¹²⁹ H.F.Es, “İskara Maşa”, *Akşam*, 1 Kânunusani 1930,

¹³⁰ H.F.Es, “Kalbimin Kadını”, *Akşam*, 3 Nisan 1931, s.3.

¹³¹ H.F.Es, “Kalbimin Kadını”, *Akşam*, 3 Nisan 1931, s.3.

¹³² H.F.Es, “Kalbimin Kadını”, *Akşam*, 3 Nisan 1931, s.3

5.1.1.2.Hâkim- Anlatıcı Bakış Açısı

İki Cinayet Gecesi romanı diğer iki romandan farklı olarak hâkim-anlatıcı bakış açısıyla yazılmıştır. Dokuz bölümden oluşan romanın ilk beş bölümü hâkim bakış açısıyla yazılmıştır. Beşinci bölümde hâkim bakış anlatma işini romana dâhil olan yeni bir kahramanın gözleriyle yapmaya başlar ve geri kalan dört bölüm onun bakış açısıyla anlatılır.

Romanın ilk beş bölümü 3. Tekil kişi(O) ağzından hâkim bakış açısıyla verilir. Anlatıcı tüm olaylara üstten bakar ve tüm gördüklerini okuyucuya anlatır. Her şeyin üstünde ve her şeye hâkimdir. Kahramanların duygu ve düşüncelerini, ne yaşadıklarını ne hissettiklerini bilir.

“Yukarıya çıktılar. Hakikaten polisin dediği doğru idi. Odada sefih bir kadının oturduğu ilk bakışta anlaşılıyordu. Dağınık yatağın başucunda rakı şişeleri duruyordu. Tahta masanın üzerinde bir sürü izmarit. Köşedeki kırık aynanın önünde rastık fincanı, konsolun taşının üzerinde toz halinde pudra. Bir kenarda bir gaz boyaması. Gene tahta masanın üzerinde bir salata tabağı. Domatesler yere dökülmüş, bir köşeye boş bir sardalye kutusu atılmış. Merdiven başında keçi yavrusu kadar bir kedi hırlaya hırlaya bir sardalye yiyor. Yorganın üzerinde hıyar kabukları... Yatak beyazlıktan çıkmış da kurşuni bir renk almış.”¹³³

Romanın üçüncü ve dördüncü bölümünde 3. Tekil kişinin anlatımı yine devam eder. Ancak ilk iki bölümde sadece gerçekleşen olayları nakleden hâkim bakış, üçüncü ve dördüncü bölümde anlatımına kendi yorumunu da katar. *“Pembe tam bir kenar yosması idi. Ön eteği kısa, arka eteği yerlerde süriüecek derecede uzun bir elbise giymişti. Süzgün gözlerini uzun kuyruklu sürmelerle biraz daha süzgünleştirmişti.”¹³⁴*

Bu bakış açısı beşinci bölümde gazeteci Demir Orhan’ın ortaya çıkışıyla kısmen değişir. Anlatıcı yine hâkim bir güce sahiptir. Ancak bu defa hâkim bakış Demir’in gözlerini kullanarak olayları anlatır. Sadece Demir’in görebildiği olaylar dile getirilir. Hâkim anlatıcının varlığı bu bölümlerde de devam etmektedir ancak ağırlığı ve görüş alanı kısıtlanmıştır.

“Gazetecinin gözleri karanlığa adamakıllı alıştığı için artık onu iyice görebiliyordu. Bu kasketli bir kadın değil, çocuk denilecek kadar küçük bir erkekti. Ayağında beyaz pantolon, üzerinde beyaz bir gömlek, başında da bir kasket vardı. Fakat o kadar zayıftı ki erkek kıyafetine girmiş bir kadın hissini veriyordu. Hayalet bahçeyi yarım saat kadar kazdı. Ara sıra duruyor, cebinden küçük bir paket çıkarıyor, bir çakının ucuyla bu paketten bir şeyler alıp kokluyordu.”¹³⁵

Bu romanda hâkim-anlatıcı Demir’le özdeşleşmiştir. Kişileri, çevreyi veya nesnelere gören Demir’dir ancak görüleni anlatıp aktaran anlatıcıdır.

5.1.2.HİKMET FERİDUN ES’İN HİKÂYELERİNDE ANLATICI BAKIŞ AÇISI

¹³³ H.F.Es, *İki Cinayet Gecesi*, s.10

¹³⁴ H.F.Es, *İki Cinayet Gecesi*, s.22

¹³⁵ H.F.Es, *İki Cinayet Gecesi*, s.38

Hikmet Feridun Es, öykülerinin yarısını ben-anlatıcı bakış açısı yarısını da hâkim-anlatıcı bakış açısıyla kaleme almıştır. Akbaba Dergisinde bu oran biraz değişir. Yazar, bu dergide genellikle hâkim-anlatıcı bakış açısını kullanır.

5.1.2.1. Ben Anlatıcı Bakış Açısı

Hikmet Feridun, öykülerinin büyük bir kısmını ben anlatıcı ya da kahraman anlatıcı bakış açısıyla kaleme alır. Olaylara ve çevreye olayların bizzat içinde yer alan kahramanın bakış açısı hâkimdir. Öyküde anlatıcı, olayın hem yapıcısı olan bir özne hem de anlatıcı, aktarıcı olan bir kişidir. Kişi basından geçenleri, bizzat yaşadıklarını, gördüklerini, izlediklerini, duygu ve düşüncelerini değerlendirme ve yorumlarını kendisi anlatır.¹³⁶

Olayları öyküye dâhil olan bir kahraman anlatır. Bu kimi zaman başkahraman kimi zaman da yan kahramanlardan biridir.

“Osmanla karısı Şaziye bizim semte taşındıkları zaman adeta sevinmiştim. Çünkü ikisi de iyi insanlardı. Yalnız Şaziye biraz mütehakkim, okuduğu romanların çok tesiri altında kalan, lüzumundan fazla hassas, hayali son derece geniş bir kadındı. Fazla kaprisli idi. Kocasını manikürlü parmaklarının ucunda oynatıp dururdu. Yeni taşındıkları evi onlara ben bulmuştum. Bu bahçeli, balkonlu, güzel bir köşktü. Bizim evden de görünüyordu.”¹³⁷

Bu bakış açısından yazılan öykülerin hepsinde olayların merkezinde yer alan, aynı zamanda da anlatıcılık görevini üstlenen ve tamamını erkeklerin oluşturduğu kahraman-anlatıcıların büyük kısmının isimsiz olması dikkat çekicidir. Bu öykülerde yazar olan kahraman-anlatıcı sürekli olarak çevresinde olup bitenleri gözlemlemekle meşguldür.

“Bir gece vakti evime dönmüştüm. Soyundum. Yatmaya hazırlanıyordum. Bir aralık gözüm pencereye ilişti. Dışarıda güzel, mehtaplı bir gece vardı. Birdenbire hayretle duraladım. Ay ışığında hayal meyal seçilen Osman’ın bahçesinde iki meşale ışığı görmüştüm. Yüzlerini seçemediğim iki kişi bu meşaleleri taşıyorlardı. Biri önde, öteki arkada idi. Dikkat ettim. Ellerinde meşaleler olduğu halde bu iki kişi Osmanların oturduğu köşkün etrafında tamam dokuz kere dolaştılar. Sonra içeriye, köşke girdiler.”¹³⁸

5.1.2.2.Hâkim-Anlatıcı Bakış Açısı

¹³⁶ Nurullah Çetin, *Roman Çözümleme Yöntemi*, Öncü Kitap, Ankara 2005,s.112.

¹³⁷H.F.Es, “ Tarihte Meşhur Kadınlar”, *Akşam*, 16 Kânunusani 1941, s.3.

¹³⁸ H.F.Es, “Tarihte Meşhur Kadınlar”, *Akşam*, 16 Kânunusani 1941, s.3.

Yazarın öykülerinde en çok olanaklarından yararlandığı diğer bakış açısı, “ilahi” niteliklerle donatılmış “hâkim-anlatıcı” bakış açısıdır. Öykülerin büyük bir kısmında hâkim-anlatıcı bakış açısı kullanılır.

“*Meşhur romancı Rıfat Sami nihayet kan ter içinde, gişenin önündeki kalabalığın içinden çıkabildi. Parmakları arasında iki vapur bileti tutuyordu. Bir yandan elindeki mendiline alnının terini silerken sevgilisi Leyla’ya yaklaştı:*

- *Biletleri aldım amma, dedi,, mahvoldum... Ter içinde kaldım... Mamefih acele edelim de ayakta kalmayalım!..*

*Hemen vapura girdiler”.*¹³⁹

Ancak, bu kadar geniş yetkilerle donatılmış olmasına rağmen, yazar-anlatıcı çoğunlukla olay ve durumları kahramanın bilincinden aktarır. Bir bakıma öyküde “anlatan” da, “anlatılan” da kahramanın kendisidir.

“*Çocuklar gürültüleriyle mahalleyi ayağa kaldırıyorlardı. Mahmut Mecdi camı kapattı. Masasına oturdu. Bir gazetede tefrika halinde çıkmaya başlayan romanının son kısımlarını tamamlamaya çalışıyordu. Masasının önü kağıt tomarları ile dolmuştu. Odada tavana kadar sigara dumanından küçük küçük bulutlar vardı.*

*Kalemimi eline aldı. Romanın en can alıcı yerine gelmişti. Biraz düşündükten sonra şöylece yazmaya başladı... ”*¹⁴⁰

Öykülerde, anlatıcı elindeki olanakları sonuna kadar kullanır. Diyalogların yoğunluğuna rağmen, anlatıcı sürekli olarak varlığını duyurur.

“*Belkıs alaka ile doğruldu:*

- *Eeeee?...*
- *İyi kalpli bir genç de bu Seba melikesi Belkisa ta canı gönülden vurulmuş... Fakat biçare genç bir türlü meramını güzel melikeye anlatamıyormuş...*
- *- Eeeee?..*
- *Genç aşık bir gün melike ile yalnız kalmış... Melikenin iri kalçalarına, dolgun göğsüne, sanki doğdu doğal hiç uyumaş gibi duran baygın gözlerine baktıktan sonra:*
- *Melikem sana bir masal söyleyeyim mi?*

*Diye dormuş..”*¹⁴¹

¹³⁹ H.F.Es, “Bir Mahcup Delikanlının Hikâyesi”, *Akşam*, 16 Haziran 1941, s.3.

¹⁴⁰ H.F.Es, “Romancının Köpeği”, *Akşam*, 18 Temmuz 1941, s.3.

¹⁴¹ H.F.Es, “Masal Bu”, *Akbaba*, 14 Temmuz 1938, No, 236, s.14.

5.2.HİKMET FERİDUN ES'İN ROMAN VE HİKÂYELERİNDE ANLATIM TEKNİKLERİ

Hikmet Feridun, hikâye ve romanlarında klasik anlatım tekniklerini kullanır. En çok kullandığı teknikler anlatma- gösterme, diyalog, tasvir, özetleme, geriye dönüş, montaj, leitmotiv ve otobiyografi tekniğidir. Yazarın iç monolog, iç diyalog, bilinç akışı gibi modern öykü ve roman teknikleri sistemli bir şekilde kullanmadığını görüyoruz¹⁴².

5.2.1. ANLATMA- GÖSTERME TEKNİĞİ

Bilindiği üzere destandan romana doğru evrilen süreçte “anlatıcı” varlığı inkâr ve iptal edilemez bir unsur olarak karşımıza çıkmıştır. O, daha önce vurgulandığı üzere, anlatı sisteminin vazgeçilmez elemanıdır. Çünkü en geniş anlamıyla anlatı sistemi, onun tasarrufuyla ve yine onun etrafında biçimlenmektedir. Dolayısıyla anlatıcının, anlatının biçimlenmesinde tartışılmaz ağırlığı ve önemi vardır. Aslında dilin işlevsel bir nitelik kazanması demek olan anlatma, bir sunma (ifade etme) biçimidir.¹⁴³Gösterme bir olayı ya da durumu, belli bir zaman ve yer içinde, daha çok kişiler arası konuşma ve eylem biçiminde okuyucuya sunmaktır.¹⁴⁴

Hikmet Feridun öykü ve romanlarında hem anlatma hem de gösterme yöntemini kullanır. Eserlerinde anlatıcının mutlak egemenliği olduğu ve olaylar anlatıcının tasarrufuyla çözüldüğü için ağırlıklı olarak anlatma yöntemini kullanmıştır.

“İhtiyar çeribaşının genç karısı “Pembe” uzun kirpikli mahmur gözlerini süzerek, esneye gerine çadırdan çıktı. Gene bu gece sabahlara kadar uyuyamamıştı. Zaten bahar gelince hep böyle uyuyamazdı.

İri kalçalı güzel vücuduna çengiliğinin bütün tatlı kıvrımlarını vererek yürüdü. Bir taşın üstüne oturdu. Sıcak bir mayıs sabahı idi. Çiçek açan iğdelerin kokusu buram buram etrafa dağılıyordu. Kızgın güneşin altında yerden öbek öbek buhar yükseliyordu.. Çergenin en son doğan genç eşeği bile sıcak mayıs güneşinden pek keyiflenmişti. Genç eşek sırtını yere vererek topraklar içinde sağdan sola, soldan sağa yuvarlanıyor, yerde tepreniyor, kaşınıyordu... Bütün bu hareketleri hayvan öyle zevkli yapıyordu ki Pembe bile onun yerde yuvarlanmasına imrendi.”¹⁴⁵

Yazar anlatma yöntemini sık kullandığı için, eser üzerindeki ağırlığı- dolayısıyla okuyucu üzerindeki etkisi- çok fazla hissedilir. Hikmet Feridun, zaman zaman gösterme tekniğini uygulayarak bu etkiyi azaltmayı başarır.

“Hasibe’yi de Kiki’yi de ben öldürdüm... Nasıl yaptım bu işi? Şimdi buna bir türlü akıl erdiremiyorum... Ben... Ben... Katilim!...Zavallı annem!...Zavallı anneciğim!... Kim bilir bunu işitince ne kadar ağlayacak...”¹⁴⁶

¹⁴² Hikmet Feridun’un eserlerindeki anlatım tekniklerini incelerken Mehmet Tekin’in *Roman Sanatı* adlı kitabından faydalandık.

¹⁴³ Mehmet Tekin, *Roman Sanatı*, Ötügen Neşriyat, İstanbul, 2004, s.190.

¹⁴⁴E. M. Forster, *Roman Sanatı*, (Çev.: Ünal Aytür), Ankara, 1977: s.22-24

¹⁴⁵ H. F. Es, “İğdeler Açınca”, *Akbaba*, 9 Mayıs 1935, S.71, s. 6.

¹⁴⁶ İki Cinayet Gecesi, S.80

Yazar bu şekilde olayları daha doğal bir şekilde gerçekleştirmiş gibi hissettirir. Zaman zaman da anlatma ve gösterme tekniklerini iç içe kullanır. Parçada siyahlaştırılmış satırlarda “anlatma” diğerlerinde ise “gösterme” yöntemi kullanılmıştır:

“ Bir darağacı.. Bir adam asılmış.. Gözleri dönmüş. Dili bir kartış dışarıya fırlamış...

Ve altında Kemal’in kendi eliyle yazdığı satırlar:

....., lisesinden zavallı Kemal efendinin resmidir...

Katil benim!

Katil benim! (...)

Demir Orhan gözleri dönmüş bir halde üçüncü kâğıdın buruşuklarını masanın üstünde düzeltti ve gene aynı dehşetle okumaya başladı:

Darağacına gidiyorum

Darağacına gidiyorum

Darağacına gidiyorum

Ve arkasından karmakarışık kelimeler:

Çamur Ahmet... Hasibe... İhtiyar tefeciye ben öldürdüm... Kiki... Canım Kiki ... Güzel Kiki... Fena Kiki... ”¹⁴⁷

Hikmet Feridun, eserlerini okuyucuya aktarırken en çok anlatım yöntemine başvurur. Yazarın eser üzerinde mutlak hâkimiyeti vardır. Bu bağlamda okuyucuya çok fazla düşünme ve olayları çözme olanağı tanımaz. Ancak çok başarılı olmasa da gösterme tekniğine de başvurmuş, sık sık diyaloglara yer vererek okuyucu üzerindeki etkisini azaltmaya çalışmıştır.

5.2.2.TASVİR TEKNİĞİ

Tasvir, romanın kurmaca dünyasında yer alan kişi, zaman, olay, mekân gibi unsurları, sanatın sağladığı imkânlardan yararlanarak görünür kılmaktır. Yazar; metnin içinde yer verdiği kişi, zaman, olay ve çevreye dönük tasvirlerle okuyucuyu etkilemenin, onu metnin dünyasına çekmenin yollarını arar.¹⁴⁸

Hikmet Feridun, eserlerinde özellikle kişi tasvirlerine geniş yer verir. Onun için kişilerin nasıl göründükleri çok önemlidir. Özellikle kadın kahramanları anlatır.

“Üst güvertede gayet zayıf, uzun boylu, kırk beş, kırk altı yaşlarında kadar görünen bir kadın gözüne çarptı. Bu kadın son derece boyalı idi. Başını kırmızı benekli bir mendille bağlamıştı, ayağında şort denilen kısa pantolon vardı. Ahmet Ramiz yanından geçerken kısa pantolonlu kadın kendisine bakarak gülümsedi.”¹⁴⁹

¹⁴⁷ İki Cinayet Gecesi, S. 74

¹⁴⁸ Mehmet Tekin, a.g.e, s. 208

¹⁴⁹ H.F.Es, “Hapishane Arkadaşı”, Akşam, 16 Eylül 1938, s.3

Bu tasvirler genellikle fiziksel görünümle ilgilidir. Genelde tercihini fiziksel tasvirden yana kullanan yazar ruhsal tasvire az da olsa yer verir.

“Dönüp baktı. Balkon kapısından süzülen elektrik ışığında Ferhunde’yi tanıdı. Bu otuz beş, otuz altı yaşlarında kadar görünen çok güzel bir kadındır. Hakkında birçok dedikodular yapıyordu. Hatta onun için: ‘Kendisinden en çok bahsedilen kadın’ derlerdi. Ferhunde’nin bilhassa parayı çok seven bir kadın olduğu söylenirdi. Onun büyüleyici güzelliği ile birçok erkekleri felakete sürüklediğini anlatırlardı. Otuz altı yaşında olmasına rağmen birçok genç kızları gölgede bırakacak derecede cazibesi vardı. Seneler onu çirkinleştirmemiş, bilakis onu manalı, tecrübeli, daha zeki bir kadın yapmıştı. Ferhunde parmakları arasındaki sigarasıyla Nazım’a yaklaştı. Güzel gözleriyle uzaklara baktı. Biçimli göğsünü şişirerek kış gecesinin soğuk havasından derin bir nefes aldı...”¹⁵⁰

Yazarın tasvirleri genel özellikler ifade eder. Hikmet Feridun, tasvir yaparken kişilerin yahut nesnelere özelliklerini detaya inmeden anlatır. Dolayısıyla okuyucunun gözünde genel bir bakış oluşur. Yazar, kişileri tasvir ederken daha çok subjektiftir. İnsanları kendi duygu ve düşüncelerine kendi mizacına göre yorumlar. Mekân veya olay tasviri yaptığında ise daha objektiftir, gördüğünü anlatmayı tercih eder.

“Fıskiyeli havuzun başında nargilelerini tokurdattıyorlardı. Üzerlerinde asmadan ve iri koruk salkımlarından bir tavan vardı. Lakin çardaklı kahvenin önü o kadar tozlu idi ki bu koruk salkımları daha şimdiden koyu esmer bir hale gelmişti. İhtiyarlardan biri kahvenin önündeki güneşli yola ve daha ilerilere baktı:

- Sıcak da dehşet, dedi, İstanbul cayır cayır yanıyor...

- Etraf o derece ağaçsız, çıplak, güneşli ve tozlu ki bu gölgeli kahve adeta çöl ortasında bir vahayı andırıyor.”¹⁵¹

Yazar, olay tasvir ederken ise bazen bir haber muhabiri üslubu kullanır.

“Saat sabahın yedisi.. Topkapı’da Mollabey Mahallesi’nde Mahzen Sokağı...Semt halkı henüz yeni uyanıyor...Mevlütçü Ayşe Hanım, kapısını açmış hindi tüyünden yelpazesıyla mangalını yakıyor. Aktar Nurettin Efendi, pembe santraşlı entarisi sırtında, takkesi başında sokağa fırlamış, elinde arpa kağıdı (....)

Kapısı kapalı.. Odasında lamba yanıyor... Kanlar içinde...

Çılgınlık üzerine mahallenin bütün kafesleri kalktı, pencereler açıldı... Takkeli yemenili, kasketli başlar dışarı fırladı:

- Ne olmuş? Ne olmuş?

- Hasibe Hanım’ı öldürmüşler!...”¹⁵²

Yazar, bir insanın ölümünü gazeteci soğukkanlılığıyla hiçbir duyguya yer vermeden anlatır. Olayda herhangi bir yorumu yoktur; okuyucuya bir resmi tarif ediyor gibidir.

¹⁵⁰ H.F.Es, “Mukaddes Hatıra”, *Akşam*, 27 Eylül 1938,s.3.

¹⁵¹ H.F.Es, “Kuyu”, *Akşam*, 12 Ağustos 1942,s.3.

¹⁵² İki cinayet Gecesi, s.1

5.2.3 ÖZETLEME TEKNİĞİ

Hikmet Feridun'un kullandığı tekniklerden biri de özetlemedir. Yazar, özellikle eserlerinin giriş kısmında kişilerle veya olayla ilgili özet bilgi verir. Bir olay veya kişiyi tanıtmak için olay veya kişiyle ilgili geniş açıklama yapmak zorunda kalır. Bu açıklamaları yaparken bazı noktaları kısaca açıklayarak, bazılarını açıklamadan- fakat hissettirerek- geçer, bazen de özetleyerek aktarır. Yazar, bu şekilde gereksiz ayrıntılara yer vermemiş olur. Bu yöntemle olaylar ve kişiler belirgin özellikleriyle tanıtılır. Sonuçta sayfalar sürebilecek çeşitli tanıtımlar birkaç satırla veya bir paragrafla çözümlenir.

“ Macide, direktörün verdiği bir sürü işi bitirdikten sonra saatine baktı. Öğle tatiline on beş dakika kalmıştı. Çantasından aynasını çıkardı. Küçük yuvarlak aynanın içinde yüzüne ve dudaklarına şöyle bir göz attı. Son derece güzel bir kadındı. İyi kalpli idi. Daha genç kızken onu oldukça paralı erkekler istemişti. Eğer istemiş olsaydı, her halde zengin bir kocaya varabilirdi. Fakat Macide evlenmek hususunda kalbinin sesini dinlerdi. Kendisi gibi bir şirkette çalışan Hakkı ile sevişiyordu. Onunla evlendi. Mesuttular. Biri Beyoğlu tarafında, öteki İstanbul cihetinde ayrı ayrı yerlerde çalışıyordu. Kazandıkları para ile ancak geçiniyorlardı. Öğle paydoslarında buluşuyorlar, ucu temiz bir lokantada karşılıklı yemek yiyorlar, birer sigara tütürüyorlardı.”¹⁵³

5.2.4. GERİYE DÖNÜŞ TEKNİĞİ

Hikmet Feridun'un eserlerinde kullanılan bir diğer teknik de geriye dönüş tekniğidir. Yazar, geriye dönüş tekniği kullanarak okuyucuyu kahramanların veya olayların geçmişinden haberdar eder. Yazar bu tekniği daha çok “geriye bakış” şeklinde kullanır. Fazla ayrıntıya girmeden olayları anlatır. Uygulamada zihinden çok göz ön plandadır. Geriye bakan kişi (yazar anlatıcı veya kahraman) geçmişte yaşadıklarını kaba çizgileriyle hatırlar. Anlatılan ya da tanıtılan şeyin okuyucunun zihninde pekişmesini sağlar. Olaylar derinlemesine ve ayrıntılı anlatılmaz, üstünkörü kaba çizgileriyle hatırlanır.

Hikmet Feridun bu tekniği hem öykülerinin hem de romanlarının giriş kısmında kullanır. Yazar, romana giriş yaptıktan hemen sonra kimi zaman özetleme yöntemini kullanarak kimi zaman da okuyucuyu geri dönüş tekniğiyle geçmişe götürerek olayların ve kişilerin asıl tanıtımını yapar.

“ Çocukluk devresi bitince Ferit’le aramıza rekabet girdi. İkimizde Semiha’yı çıldırastıya seviyorduk. Fakat ben Ferit’ten çok daha güzel, çok daha yakışıklı bir gençtim. Hâlbuki Ferit yusuvarlak tostoparlak bir delikanlı olmuştu.

¹⁵³ H.F.Es, “Çay, simit, peynir”, *Akşam*, 13 Kânunusani 1939,s.3.

Ferit bana bir cepheden faikti: Dehşetli zengindi... Semiha beni seviyordu... Fakat ben maymun iştahlıyım... Bir az sonra Semiha'ya karşı duyduğum ateş söner gibi oldu. Bendeki bu tahavvül Semiha'yı çıldırtıyordu... Artık Semiha'yı Ferit'ten kıskanmıyordum... Hatta Ferit'e acıyordum... Bir gün üçümüz bir arada oturuyorduk... Ferit aptal aptal Semiha'nın dudaklarına bakıyordu. Birdenbire hangi şeytan dürttü bilmem:

- *Ferit, dedim, sen Semiha'yı seviyorsun... O da seni... Haydi öpüşün...*

Ferit kulaklarına kadar kızardı, Semiha hiddetten mosmor oldu, bana çıkıştı:

- *Kuzum Nedim... Böyle soğuk şakalar yapma...*
- *Şaka değil... Vallahi ciddi...*

Onları saçlarından tuttum, Semiha çırpınıp duruyordu.. Başlarını birbirine yaklaştırdım, zorla dudaklarını birleştirdim... Semiha bu vakadan sonra tamam iki ay yüzüme bakmadı. Fakat sonra olan oldu, başımıza bir vaka geçti, evlenmek mecburiyetinde kaldık. Karımı sevmiyordum. O bana çıldırıyordu. Aramızda birçok kıskançlık kavgalarından sonra güzellikle ayrıldık.”¹⁵⁴

Yazar burada gençlik dönemini kapsayan bir zaman dilimine dönüş yapar. Kahramanların geçmiş yaşantılarını açıklayarak okuyucuyu bilgilendirir. Hikmet Feridun'un geriye dönüşleri genelde uzun zaman dilimlerini kapsar. Yazar, bir yıl, bir ay, bir gün gibi kısa zamanlara değil yirmi- otuz yıl gibi uzun zamanlara döner ve bu dönüşlerle verilen bilgi okuyucunun bilgisi dâhilinde, hatırlatma amacı güden şeyler değil, yeni bilgilerdir.

Yazarın geriye dönüş tekniğine giriş kısmında yer verdiğini söylemiştik. Bu durum Hikmet Feridun'un *İskara Maşa*, *Kalbimin Kadını* romanları ve birçok öyküsü için geçerlidir. Ancak *İki Cinayet Gecesi* romanının ilerleyen kısımlarında bir olay ve bir kahraman hakkında okuyucuyu aydınlatmak gereği hisseden yazar geriye dönüş tekniğini kullanır. Hatta romanın “İtiraf” adlı son bölümünün büyük kısmı bu yöntemle yazılmıştır. Başkahraman birkaç yıl öncesinden hayatını anlatmaya başlar ve bu şekilde romanın olay örgüsünü oluşturan iki cinayet vakası da çözülmüş olur.

“ (...) Beyaz bir tozmuş... İnsanı sarhoş edermiş... Fakat şimdiye kadar hiç görmemiştim... Kiki'nin elini tuttum:

- *Bu mu o?*

- *Bu*

İçimde dehşetli bir merak vardı. Acaba nasıl sarhoş ediyordu. Çocuklar bana:

- *O beyaz tozu çekince hayal görüyorlarmış! Diyorlardı. Acaba bu doğru mu idi?*

Ben bunları düşünürken o kürdanın ucunda bir tutam eroin daha bana uzattı:

- *Çek de bak... Ne güzel!..*

¹⁵⁴ “Kalbimin Kadını”, *Akşam*, 2 Nisan 1931, s.3,

İçimdeki merak ve bu kadının şeytan bakışları, yüzümü yalayan alev gibi nefesi beni tereddüitten tereddüide düşürüyordu. Fakat merakım daha kuvvetli idi. Aldım burnuma yaklaştırdım. O emir verdi:

- Çek.

Ve çektim. Genzimi bir ilaç kokusu kapladı. Emin olun ilk defa eroini merak saikasıyla aldım.

- Nasıl? diye kulağıma fısıldadı.

- Bir şey anlayamadım.

- Daha al. Daha al.

*Ve aldım. İsteddiği kadar aldım, kafam uyuşuncaya kadar aldım.*¹⁵⁵

5.2.5. MONTAJ TEKNİĞİ

Hikmet Feridun zaman zaman eserlerine belirli bir amaç doğrultusunda mani, şiir, türkü gibi çeşitli edebi ürünler katar. Montaj, yazarın çok sık uyguladığı bir teknik değildir. Ancak eserlerinin bazı yerlerinde bir kompozisyon ve ya anlam zenginliği yaratmak için Bu yönteme başvurur.

Yazar, *İskara Maşa* romanına bir hapisane türküsüyle başlar.

“Açılsın demir kapı,

Açılsın demir kapı,

Seninle benim için

*Seninle benim için.*¹⁵⁶”

Bu türkü romanın giriş kısmında iki defa tekrar edilir. Yazar metni orijinal haliyle romanına katar. Metinde herhangi bir değişiklik yapmaz. Aynı şekilde öykülerde de manilere rastlanır.

“Karşında oturan kadın

Bir gün senin olabilir,

Fırsatı kaçırma sakın,

Cesaretini takın,

Karşında oturan kadın

¹⁵⁵ İki Cinayet Gecesi, s.84-85,

¹⁵⁶ İskara Maşa, s.1.

*Bir gün senin olabilir.*¹⁵⁷”

“Şeker Kâğıdı” öyküsünde bu mani sadece anlam ve estetik düzeyde öyküyü süslemekle kalmamış, öykünün kurgusunu oluşturmuştur. Yazar burada montaj tekniğini çok işlevsel bir şekilde kullanmıştır.

Başka bir öyküsünde (“Mısralar”, *Akşam*, 10 Şubat 941, s.3) kahramanın yaşantılarını şiir dizeleriyle anlatır. Aşksız geçen hayatından şikâyet eden kahraman hislerini anlatmak için “*Eski konaklar gibi zavallı harap kalbim*” mısrasını kullanır. Öyküde aynı kahramanın paraya düşkün bir kadına âşık olduğu “*Sana gümüş gerekmez altın bilezik lazım*” mısrasından anlaşılır. “*Tın tın tın altın*” mısrası ise kahramanın sevgilisine hediye alma planları yaptığını ifade eder. “*Belki bugün belki yarın*” mısrası sevgiliyle buluşma tarihi belirlendiğini gösterir. Bu buluşmayla ilgili birçok plan yapan kahraman sevgiliyi öpmeyi planlamıştır ancak sevgilinin sadece ayaklarını öptüğü “*Buseden pabus giydirdim o Nermin payine*” mısrasıyla anlaşılır. Daha sonra “*bu bendergehde herkes dinar-u dirheme tabidir*” mısrasından sevgilinin zengin biriyle kaçtığı öğrenilir. Öykü terk edilen sevgili için söylenen “*Yazık oldu Süleyman Efendiye*” mısrasıyla biter. “Mısralar” adlı bu öyküde tüm olay örgüsü montaj tekniğiyle sağlanır. Yaşantılar şiir mısraları aracılığıyla öğrenilir. Yazarın montaj tekniğiyle esere aldığı metinler, eserin genel yapısıyla bütünleşmiştir.

“Garip Bir Adam” adlı bir diğer öyküde bu defa şarkı sözleri kahramanın bir özelliğini vurgulamak için montajlanır.

“Dün gece Osmanbey’de yakaladım seni

Kör olası gözlerin mahvetti beni,

*Kör olsaydı gözlerim görmeyeydim seni*¹⁵⁸.”

Öyküde bu defa bir yazar anlatılır. Yazarın meraklı yönünü vurgulamak için şarkı sözleri kullanılır. Öykü kahramanı olan yazar bu türküleri öğrenmeye çalışır; merak ettiği bir diğer türkü de “Telgrafın Telleri” türküsüdür. Türkü şu mısralarıyla yer alır:

“Telgrafın telleri

Pamuk gibi elleri

Beni baştan çıkardı

*O güzelin dilleri*¹⁵⁹.”

Hikmet Feridun, yazdığı öykü ve romanların içeriğine uygun bir şekilde yeni metinler kullandığı için montaj tekniği onun eserlerine zenginlik katmıştır.

5.2.6. OTOBİYOGRAFİK TEKNİK

¹⁵⁷ H.F.Es, “Şeker Kâğıdı”, *Akşam*, ?

¹⁵⁸ H.F.Es, “Garip Bir Adam”, *Akşam*, 31 Kânunuevvel 1938, s.3.

¹⁵⁹ H.F.Es, “Garip Bir Adam”, *Akşam*, 31 Kânunuevvel 1938, s.3

Otobiyografik yöntem, biyografi eksenli bir sunuş, bir anlatım biçimidir. Bu yöntemde anlatıcı doğal olarak 1. tekil kişidir. Bir diğer deyişle, “anlatan”(anlatıcı) ile “anlatılan” (hikâye edilen) aynı kişidir¹⁶⁰.

Hikmet Feridun’un çok sık başvurduğu bir diğer anlatım tekniği de otobiyografik anlatım tekniğidir. Yazarın iki romanında ve birçok hikâyesinde anlatıcı ile anlatılan aynı kişidir. *İskara Maşa* romanı başkahraman Kemal tarafından anlatılır. Roman onun gördükleri ve aktardıkları oranında gelişir.

“Refik Bey’İN apartmanının tam arkasında idik. Telefon hepimize talimat vermeye başladı:

- *Cımbız aşağıda gözcü olsun. Biz yukarı çıkalım. Sakın halı, kilim gibi şeylere saldırmayın. Yolda bekçi enseler.*

Haydi bakalım.

Cımbız aşağıda kaldı. Ben, Telefon, Çamur, Çivi apartmanın yanındaki duvara tırmandık. Birer birer ikinci katın balkonuna atladık. Önünde bulduğumuz oda kapkaranlıktı. Balkonun kapısını ittim: Açık!

Kalbimin gürültüsünden ev halkı uyanacak zannediyordum. Düşünün bir gece yarısı hiç tanımadığınız bir apartmana girmek! Kapının önünde bir dakika duraladım. Telefon arkamdan dürtüklede:

- *Haydi, girsene be. Aval aval ne duruyorsun?*

Bir türlü ayaklarım gitmiyordu.¹⁶¹”

Yazar, bütün olayları kendi bakış açısıyla verir ve diğer kahramanları da görebildiği oranda anlatır. Roman, baştan sona anlatıcı- kahraman Kemal etrafında döner. Onun yaşantıları ve düşünceleri anlatılır.

Aynı durum *Kalbimin Kadını* romanı için de geçerlidir. Roman yine başkahraman Nedim’in etrafında şekillenir. Okuyucu onun bilgi birikimi ve kültürü çerçevesinde öğrenir her şeyi. Okuyucu Nedim’in değerlendirmeleri haricinde fikir yürütme hakkına sahip değildir.

“Ferit benim en iyi arkadaşımdır. Onun karısı Semiha da hem akrabamdır, hem de eskiden benim karımdı... Avrupa’dan döndüğüm zaman onların beni karşılamaya geldiklerini hayretle gördüm. Beni şimdi otomobille evlerine götürüyorlar. Aynı otomobilin içindeyiz.

- Bu muhteşem kadın eskiden benim karım mı idi? Bu etrafta hareli katran karası gözlü kadın eskiden benim karım mı idi?

Ferit birdenbire aklına mühim bir şey gelmiş gibi atıldı:

- Ayol siz öpüşmediniz. Senelerce birbirlerini görmeyen eski arkadaşlar böyle soğuk soğuk mu karşılaşır. Öpüşün haydi.

¹⁶⁰ Mehmet Tekin, *Roman Sanatı*, Ötüken Yayınları, Ankara, 2004, s.249

¹⁶¹ İskara Maşa, 13 Kânunuevvel 1929, s.3

Hakikaten bizim öpüşmemiz değil, öpüşmememiz gayri tabii idi. Mamafih ne ben, ne Semiha buna cesaret edemiyorduk. Ferit tereddüdümüzü görünce yarı ciddi yarı şaka:

- Eğer öpüşmezseniz hala birbirinizi sevdiğinize kail olacağım. Dedi, sonra tıpkı benim beş sene evvel yaptığım gibi başlarımızı birbirine yaklaştırdı¹⁶².”

Burada hem anlatıcı hem de anlatılan aynı kişi olduğu için okuyucuya itimatsızlık telkin etmektedir. Ancak yazar, bu tekniği kullanarak bir kişi olsa bile kahramanın iç dünyasına girmeyi başarmıştır.

5.2.7. LEİTMOTİV TEKNİĞİ

Yazar, leitmotiv tekniğini sadece *İki Cinayet Gecesi* romanında kullanır. Romanda kimi yerlerde bir mısrayı veya bir davranışı tekrar ederek hem eserine ritmik bir ahenk katar hem de tekrarladığı sözcüklerin içeriğini vurgular.

Roman kahramanlarından Kemal eroin müptelasıdır ve romanda “*Heroin*” sözcüğü arka arkaya birçok defa tekrar edilir. Eroin kastedilerek “*Beyaz Rüya*” sözcükleri de üç defa tekrar edilir. Bu tekrarlar romanda eroinin cinayetlere sebep olan, kullananların hayatlarını mahveden bir şey olduğunu vurgulamak amacıyla kullanılır.

“Darağacı..

Heroin...

Cinayet...

Tefeci kadın...

Parasızlık...

25 sene hapis...

Kiki...¹⁶³”

Aynı şekilde iki cinayet işleyen kahramanın yaşadığı ruhsal bunalımı ifade etmek için

“*Katil benim!*” ve “*Darağacına gidiyorum*” sözleri tekrar edilir. Bunların yanında bir de tekrar edilen başka bir sözcük vardır ki romanda anlatılan iki cinayetin sebebi olan kadının adıdır. Tekrarlanan “*Kiki*” , “*Canım Kiki*”, “*Fena Kiki*”, “*Güzel Kiki*” sözleri kahramanın Kiki’ye olan aşkını ve Kiki’nin karakter özelliklerini vurgulamak için kullanılır.

5.2.8. DİYALOG TEKNİĞİ

Hikmet Feridun, eserlerinde her yazar gibi konuşmayı basitten karmaşığa bir ifade etme, anlatma aracı olarak kullanır. Kahramanlarını konuşturarak okuyucunun onun iç dünyasını anlamasını, olayları çözümleyebilmesini sağlayarak metinlerini zenginleştirir.

¹⁶² “Kalbimin Kadını”, 3 Nisan 1931, s.3.

¹⁶³ *İki Cinayet Gecesi*, s.76

“Akar Nurettin Efendi, pembe santraşlı entarisi sırtında, takkesi başında sokağa fırlamış, elinde arpa kâğıdı:

- Geeeeeeeh... Geeeh, geeeh.. Geh... Geh Sarı kızım... Geh Beyaz kızım... Geh Kara kızım... Geh Paçalı kaltak... Geh Kâküllü haspa...

Diye bütün tavukları kendi isimleriyle çağırıp başına toplarken sokağın köşesinde çığlıklar koptu, inceli kalınlı sesler:

- Aaa... Vallahi hatuncağız kanlar içinde yatıyor...

- Koşun.. Koşun mahalleli... Hasibecik al kanlara boyanmış. Mahalleli yetişin...

- Anneeeee... Hasibe hanım teyzemi bıçaklamışlar...Koş, koş.. Gel seyret.. Kapısı kapalı... Odasında lamba yanıyor... Kanlar içinde...

Çığlıklar üzerine mahallenin bütün kafesleri kalktı, pencereler açıldı... Takkeli, yemenili, kasketli başlar dışarı fırladı:

Ne olmuş? Ne olmuş?

Hasibe hanımı öldürmüşler!... Ayol öldürmüşler... Koşun...¹⁶⁴,

Bu konuşmalarla yazar kahramanların psiko/sosyal durumlarını açıklar. Romanın nasıl bir yerde geçtiği ve roman kişileriyle ilgili ipuçları verir.

“ - Bu Naciye de kim?

- Çamurun metresi. Mantinotası. Senin anlayacağın kapaması birader kapaması.

Genç kadın ifade verirken arkadan da hakkında dedikodular yapıyordu:

- Kadın değil abokat ayol. Şundaki dile bakın. Kitap gibi hep lügatçe konuşuyor.

Güllü entarili kadın söz söylerken bir yandan da dolgun göğsünü titreten bir hareketle kırıtıyor, müstantike baygın baygın bakıyordu.

- Onbeş günden beri Çamur o Naciye'ye ne paralar dökmedi. Ne paralar, hapishaneden yeni çıkmış bir adam. Böyle avuç dolusu parayı nereden bulur bilmem ki?

- Evet, nereden buluyordu?¹⁶⁵,

Bu diyalog konuşanların davranış biçimini, dil ve üslubunu, kültürünü net bir şekilde vermektedir. Hikmet Feridun aynı zamanda diyaloglara yer vererek esere doğallık izlenimi de kazandırır.

“- Olur, olur.. Haydi anlat

¹⁶⁴ İki Cinayet Gecesi, s.1

¹⁶⁵ İki Cinayet Gecesi, s.16-17,

- Ah evladım nasıl anlatayım bilmem ki. Dün gece yatsıyı kıldım. Seccadeyi topladım. Bizim kız tutturmaz mı? ‘İlla saçlarımı kanarya rengine boyayacağım’ diye diretti... Zamane kızı işte... ‘Okçize’ diye bir su varmış... Eczaneden onu alıp başına sürünce insanın kara saç kanarya sarısı olur çıkarmış. Ben inanmadım. Allem etti kalem etti. Beni kandırdı. Elime şişeyi verip eczaneye gönderdi. Zamane...

- Hanım... Bırak şimdi bunları da vakaya gel...

- İşte evladım. Usturuflu anlatıyorum. Ne yapayım? Anlat dedin başladım. Haaa efendiciğime söyleyeyim. Eczacıya gittim. Sağ olsun bizim eczacı Hüseyin Efendi de ölüm Allah’ın emri beş kuruşluk aspirinkoyu bile borca vermez. Babası öyle değildi. Kime çektik bilmem ki? Ne cimri Hüseyin Efendidir o. Ben bilirim. Buradan sıkıp buradan yalar. Okçizeyi de borca vermedi.
166,,

Diyaloglar eserde gizli olan şeylerin aşikâr olmasını, soyut olan şeylerin somutlaşmasını sağlar. Konuşmalardan öğrenilen şeyler olayların gelişiminde önemli rol oynar.

“ – Biliyor musunuz? Ben katilim.

Demir Orhan sükunetle cevap verdi:

- Biliyorum.

Delikanlı kudurdu:

- Biliyor musunuz? Biliyor musunuz? Yalan. Yalan söylüyorsun. Ben kimi öldürdüm?

- Hasibe’yi

- Demek biliyorsun. Biliyordun. Amma hepsini değil!

- Hepsini biliyorum.

- Öyle ise daha ne yaptım?

- Kiki’yi öldürdün!¹⁶⁷”

5.2.9. İÇ DİYALOG TEKNİĞİ

Yazar, zaman zaman kahramanlarını sanki karşılarında biri varmış gibi kendi kendilerine konuşturur. Cümleler kişilerin o anki psikolojilerine, telaş ve heyecanına, sevinç ve kederine göre şekillenir.

“ Birden bire şaşırdım. Karşımda iri gözlerinin içi gülerek bana bakan bu fevkalade kadın Ferit’in şimdiki karısı, yani benim eski karım Semiha mı idi? Ben dört sene Avrupa barlarında sürterken o burada ne değişmiş, ne değişmiş! Bir an duraladım:

Semiha!

Beni tanımadın mı Nedim?

¹⁶⁶ İki Cinayet Gecesi, s.12-13

¹⁶⁷ İki Cinayet Gecesi, s.78-79

Vallahi o kadar değişmişsin ki...

Ona yaklaştım, hala karım olsaydı belki beline sarılacak ihtirasla dudaklarından öpecektim. Fakat karşımdaki bu nefis kadın şimdi tamamiyle bir başkasına aitti. Sadece elimi uzattım.¹⁶⁸

5.3.HİKMET FERİDUN ES'İN ROMAN VE HİKÂYELERİNDE DİL VE ÜSLUP

Bir metinde, yazarın kimlik ve kişiliğini, zihinsel düşünüşünü tümüyle yansıtan tek unsur “dil”dir. Leibniz’in, “dil insan usunun aynasıdır¹⁶⁹” şeklindeki yaklaşımı bu bağlamda kayda değerdir. Dil, edebiyatın en temel malzemesi ve ifade aracıdır. Anlatıma dayalı edebi türler bu unsurdan farklı düzeylerde yararlanırlar. Bu bakımdan edebiyatı dilden soyutlama olanağı yoktur.

Hikmet Feridun’un üslubunu belirleyen en önemli öge onun gazeteci kimliğidir. Her gün birden fazla dergi ve gazetede hem öykü ve romanlarıyla hem köşe yazılarıyla hem de farklı alanlarda yaptığı röportajlarla okuyucu karşısına çıkan Es, oldukça velut bir yazardır. Yazarın sadece Akşam Gazetesi’nde bine yakın öyküsü vardır. Bunlara bir de Akbaba Dergisi’ndeki sayıca yüzü geçen öyküler eklenir. Öyküler haricinde üç tane roman, bir tane de uzun öykü tefrika etmiştir. Asıl işi gazetecilik olan biri için arka arkaya bu kadar çok edebi eser vermek büyük bir uğraştır. Yazarın bu yönü ona akıcı ancak özensiz ve disipline edilmemiş bir üslup kazandırır. Yazar aklına gelen her olayı bir öykü malzemesine çevirir. Sadece olayı gözeten yazar, ayrıntılara önem vermez. Öykü ve roman yazarken bir gazeteci gibi arka arkaya olaylardan bahseder. Amacı herhangi bir olayı edebi bir dille yorumlamak değil; okuyucuyu bir şeylerden haberdar etmektir. Bu durum hemen hemen bütün öyküleri için geçerlidir. Gazete öykücülüğü, kısa olması hasebiyle detaya pek yer vermeyen bir alan olarak düşünülebilir ancak Hikmet Feridun, romanlarında da aynı özelliği sürdürür. Hikmet Feridun’un bu üslubu beraberinde objektif bir anlatımı getirir. Yazılarda düşünme payı seyreltilmiş, aza indirilmiştir. Süslemeler oldukça az kullanılmıştır. Cümleleri kısa ve nettir. Öykü ve romanların sözcük dağarcığı geniş değildir.

“... Uysal tabiatlı idi. Çelimsiz bir bünyesi olduğu için, öyle sert, yorucu oyunlara karışmazdı. Zeki ve pek sevimli bir yüzü vardı. Bazı derslerin hocaları onu bize numune olarak gösterirlerdi. Lakin yedinci sınıfa geçtiğimiz zaman kendisine garip bir merak gelmişti. Çantasının içinde o zamana kadar bizim hiç görmediğimiz bazı tuhaf isimli kitaplar taşıyordu. Bütün bunlar isprizma ve manyetizmaya dairdi. Daha çok küçükken hususi olarak ecnebi dili öğrendiğinden bu kitapların Fransızcalarını da okuyordu.”¹⁷⁰

Anlatıcı yazar, bu öyküde okuyucuya yorum yapma olanağı tanımadan net bir şekilde gördüğünü anlatır. Süslemelere ve kendi yorumlarına yer vermez.

Hikmet Feridun’un öykü ve romanlarda sade bir dil kullanma kaygısı yoktur. İngilizce, Arapça ve Farsça sözcüklere yer verir.

¹⁶⁸ “Kalbimin Kadını”, *Akşam*, 2 Nisan 1931, s.3

¹⁶⁹ Zeynel Kıran, *Dilbilim Akımları*, Ankara 1996, 16.

¹⁷⁰ Kırmızı Elbise, 8.2.942,

“Fakat insanın son derece alakasını ve dikkatini çeken bir siması vardı. Yanına yaklaşıp selam verdim. Yaptığı resme baktım. Genç kadın bu tabloda oyuk kayanın medhalinden içeriye giren güneş ışığını, bu ışık altında suların aldığı tatlı yeşil rengi büyük bir maharetle göstermişti.¹⁷¹”

Yazar Türkçe sözcük kullanabilecekken Arapça karşılığını kullanır.

“Üzerinde bulunduğum kaya dar bir set halinde onun resim yaptığı yere kadar uzanıp gidiyordu. Bu yolu takibe başladım. Lakin geçtiğim set halindeki kaya bazen o kadar daralıyordu ki suya düşmemek için adeta mahirane manevralar yapmak icap ediyordu.¹⁷²”

Kimi zaman bu sözcükler sebepsiz yere kullanılır. Halktan herhangi biri bile bir bayandan bahsederken “Madam” ya da “matmazel” , bir erkekten bahsederken “mösyö”¹⁷³ sözcüklerini kullanır.

Yazar, olay örgüsüne bağlı olarak terimleri ve özel isimleri sık sık kullanır.

“Onun tereddüdünü ortadan kaldırmak için:

- Ben, yeni tarzda çalışırım. Sürrealistim. Dedim.

(...)

- Ne yaparsınız? Dedim. Ben yeni ekole mensubum...

- Yeni tarzın üstatlarından hangilerini beğenirsiniz. ?

İşte o zaman şapa oturduğumu anladım. Bereket versin ki Andre Loth ismi aklımda kalmış. Onu söyledim. Ertesi günü de yeni tarz resim üstatlarının birçoğunun hayatına dair kütüphanelerde tedkikat yaptım. Cezanne, Matiss, İspanyol Pikorro, İngiliz Roger Fry, Amerikalı Arthur Dove adlarını hep böyle öğrendim.

Fırsat buldukça ben bunlardan, güzel meslektaşım (!) da Rembrandt’lardan, Van Dych’lardan, Leonard dö Vinci’lerden, Rafael’lerden bahsediyorduk.”¹⁷⁴

Yazarın bu kadar teknik bilgi vermesi okuyucunun bilgisini genişletmek isteği olabilir. Ancak bu durum yazarın olayın dışına çıkmasına ve konuyu dağıtmasına sebep olur.

Yazar, argo sözcüklere sıklıkla başvurur. Bu kullanım özellikle romanlarda görülür. *İki Cinayet Gecesi* dar gelirli, suç oranı yüksek bir mahallede, *İskara Maşa* romanı ise Çingene mahallesinde geçer. Bu yerlerde Rumlar, Çingeneler, Yunanlılar ikamet eder ve bu kişiler argo konuşurlar.

“ – Bak Çamur... Gene sen parayı getirmeyeceksin... Ceketini yeleşini buraya bırakmazsan sana Murat’ın senetini teslim etmem!... dedi, ben de ceketimle yeleşimi rehin diye bıraktım. Ve Murat’tan parayı sızdırdık. Dönerken Hasibe Hanım teyzeme hem müjdeyi vereyim hem de ceketini alayım dedim... Baktım moruğun kapısı açık... Ulan... Vay canına yandığımın

¹⁷¹ Hikmet Feridun Es, “Oyuk Kaya Macerası”, *Akşam*, 24 İkinci kanun 1941, s.3.

¹⁷² Hikmet Feridun Es, “Oyuk Kaya Macerası”, *Akşam*, 24 İkinci kanun 1941, s.3.

¹⁷³ *İki Cinayet Gecesi*, s, 43,

¹⁷⁴ Hikmet Feridun Es, “Oyuk Kaya Macerası”, *Akşam*, 24 İkinci kanun 1941, s.3.

kertenkelesi... İçeriye daldık. Hay imanına teneke taktığının işi be!...Bütün kapılar açık... Odaya girdim..Moruk cartayı çekmiş...Vay babasının canına!..

Bizim yelek minderin üstünde insan pekmezine bulanmamış mı?.. Cekete bir şey olmamıştı. Hemen ikisini de aldım.. Neme lazım ağabeyciğim.. Hemen cızlamı çektim.. Eve koştum Bizim moruğa haber vermeden yeleşti yaktım. Sonra içime bir korku geldi efendi ağabey.. Bu işler bitinceye kadar bir kümese girelim dedim.. Aklıma Eleni geldi.. Gittik kapandık... Yanımdaki papeller Murat beyin papelleri.. İnanmazsanız sorun...¹⁷⁵”

Yazar, kişilerinin konuşmalarını bilinçli bir şekilde dizayn eder. Özellikle bu romanda yer alan kahramanların konuşmalarındaki argo sözcükler kabadayılığın, korkusuzluğun ve gerçekte suça meylin bir yansımasıdır. Romanda argo sözcükleri en çok kullanan Çamur Ahmet, en kabadayı ve korkusuz kişidir. Aynı zamanda yeni hapisten çıkmış, cinayet işlemiştir; suç dosyası en kabarık kişidir.

Kahramanlar daha sonra suçluluk oranlarıyla paralel bir şekilde argo sözcükleri kullanmaya devam ederler. “*Namussuzum yalan... Ben elimi kana sürmem.... Araklamasına araklarım. Dayanamam ama... O haltı yemem müstantik efendi... dedi.*¹⁷⁶”

Hikmet Feridun, gayri Müslimlerin konuşmalarına da yer verir.

“Müddei umumi genç Rum kızına bir daha sordu:

- *Canım ne duruyorsun?.. Cevap ver.. Hiç gürültü işitmedin mi?..*

Tatlı bir Rum şivesiyle cevap verdi:

- *İsitmedim..*

- *Nasıl olur efendim?..*

- *İsitmedim iste...*

- *Sen hangi odada yatıyorsun?*

- *Benim yattığım kamera?.. İste bu kamera ki ben yatıyorum.*

- *Tam banyo dairesinin yanında.. İsitmen lazım.*

Genç kız kızarıp bozardı:

- *Matmazel ne zaman ki apartmana gelmiş... Ben evde yok..*

- *Haaa...Öyle söylesene... Demek sana bu gece için izin vermişti..*

- *İzin nedir?.. Bana konje vermiş diyorsun?..¹⁷⁷”*

¹⁷⁵ *İki Cinayet Gecesi*, s. 28-29

¹⁷⁶ *İki Cinayet Gecesi*, s.25,

¹⁷⁷ *İki Cinayet Gecesi*, s.46

Yazar, eserlerine sokak dilini taşır. Toplumun değişik kesimlerinde halkın kullandığı günlük konuşma dilini kullanır. Öykü ve roman kişilerinin eğitimleri ve içinde buldukları çevre göz önüne alındığında bu durum doğaldır. Özellikle *İki Cinayet Gecesi*'nde kadınların halk ağzı ile konuşmaları çok fazladır.

“ – Hanım..Hanım.. Anlat bakalım.. Dün akşam neler gördün?

- Aaaa... Vallahi de bir şeycikler görmedim ayol.. Neme lazım benim? Esmayı üzerine sıçratamam. O bana yapmadığını bırakmaz a oğlum.
- O da kim?
- - çamur Ahmet..
- Bir şey yapamaz. Söyle bakalım...
- Allah rızası için.. bir sevgili ayalinin ölüsünü öp benden çıktığını söyleme. Laf mabeynimizde. Çamur Ahmet sorsa bile 'ben Kıymet hanım teyzemi hiç görmedim' de olur mu evladım?
- Olur, olur.. Haydi anlat..
- Ah evladım nasıl anlatayım bilmem ki.. Dün gece yatsıyı kıldım. Seccadeyi topladım.. Bizim kız tutturmaz mı? “İlle saçlarımı kanarye rengine boyayacağım” diye diretti. Zamane kızı işte...”Okcize” diye bir su varmış... Eczaneden onu alıp başına sürünce insanın kara saçı kanarye sarısı olur çıkarmış.. Ben inanmadım.. Allem etti kalem etti. Beni kandırdı.. Elime şişeyi verip eczaneye gönderdi... Zamane...”¹⁷⁸

Bu tür söyleyişler ev kadınları, sokak satıcıları, macuncu gibi alt gelir gruplarından gelen ya da ekmeğini sokaktan kazanan insanların kurduğu cümlelerde görülür. Yazarın öykülerinde ise şahıs kadrosuna bağlı olarak, genellikle büyük kent insanların konuşma dili hâkimdir.

“Sönen sigarasını tazeledi. Masasının önünden geçen garsona seslendi:

- Bir viski daha!..

Dans edenler arasındaki beyaz denilecek derecede sarı saçlı bir ecnebi kadının başı dönmüş olacak ki kavalyesi onu hemen Sedat'ın yanındaki iskemleye oturttu.

Erkek hayran bakışlarla genç kadına gözlerini dikmiş ona mütemadiyen soruyordu:

- Nasıl? Geçti mi?.. Başının dönmesi geçti mi?

Kadın nihayet tatlı bir gülümseme ile ona cevap verdi:

- Geçti, haydi locamıza gidelim.¹⁷⁹”

Hatta yazar “Keman” adlı öyküsünde argo konuşmayı eleştirir. Öykünün başkahramanı olan Ayşe, geceleri keman çalan komşusuyla tanışmadığı halde ondan hoşlanmaya başlar. Onunla

¹⁷⁸ *İki Cinayet Gecesi*, s.12-13

¹⁷⁹ H.F.Es, “Bir şarkı”,*Akşam*, 24 Şubat 1941,s.3.

ilgili çeşitli hayaller kurar. Fakat keman çalan adamın küfür ve argo dolu bir konuşmasına şahit olan Ayşe hayal kırıklığına uğrar ve adamı bir daha dinlemez.

“Keman çalan genç balkondan karpuzcuya şöyle bağıırıyordu:

- *Ulan hıyar oğlu hıyar... Bana da mı manita yapıyorsun a saloz!... Bana kabak karpuzu yutturmak istiyorsun ha... Şimdi kafana indiririm şu kabağı...*

Adamın bu sözleri üzerine karpuzcular bile seslerini çıkaramamışlardı. Sanatkar bundan sonra tekrar odasına çekildi ve yine harikulade şeyler çalmaya başladı, fakat Ayşe artık onu dinlemiyor.¹⁸⁰”

Yazar, roman kahramanlarına argo konuştururken öykü kahramanları tarafından bu üslupla konuşan insanları eleştirir.

“Görüyorsunuz ya...Şu aşk ne garip şeydir. İnsana eski bir külhanbeyi ağzıyla konuşan bir kadını bile kibar gösterir...Fakat benim sevgilim öyle değil.. Dehşetli kibar, ince bir kadındır... Hah işte şimdi geldi...

Fahri hemen sözü kesti. İçeriye sallana sallana bir kadın girmişti. Fahriye yaklaştı:

- *Paspas herif!.. dedi, bütün yaptığın dalgaları çaktım.. Senin benden başka bir aftosun daha varmış ulan!...¹⁸¹”*

Yazar, bu tür yerel söyleyiş ve argo konuşmalarda küfüre pek vermez.

Hikmet Feridun’un dil ve üslubunun en çarpıcı özelliklerinden birini noktalamada kimi yerde virgül ve nokta yerine sıra noktaların kullanımı oluşturur.

“ – Vallahi bilader.. O Pembenin odasına giren çıkan belli değildi ki.. Hep de ipsiz sapsız hapishane kaçkınlarla düşer kalkardı..”

Yazar, bu şekilde sıralı noktaları kullanarak aralarda duraksamalar olduğunu ifade etmeye çalışır. Ancak bu sıralı noktaları o kadar sık kullanır ki, eser neredeyse soluk soluğa anlatılmış gibi bir his uyandırır.

“- Fevkalade bir kadın azizim...Fevkalade bir kadın!.. O ne incelik.. O ne zerafet!.. O ne söz söyleyiş!..¹⁸²”

Yazar, sıralı noktaları özellikle ünlemle birlikte kullanır. Sıralı noktaların ünlemle birlikte kullanılması hayret uyandıran coşkunun bir his olduğunu vurgulamak içindir. Yazar, bazı yerlerde soru işaretinden sonra nokta veya sıralı nokta koyma ihtiyacı hisseder.

“Neme lazım?.. Adam öldürmüş, hapishanelerde yatmış kanlı katili üstüme mi sıçratacağım?. Aman şimdi polisler işitir de beni şahit yazarlar..¹⁸³”

¹⁸⁰ H.F.Es, “Keman”, *Akşam*, 20 Nisan 1942, s.3.

¹⁸¹ H.F.Es, “Kibar Sevgili”, *Akşam*, 29 Ağustos 1938, s.3.

¹⁸² H.F.Es, “Kibar Sevgili”, *Akşam*, 29 Ağustos 1938, s.3.

¹⁸³ *İki Cinayet Gecesi*, s.11-12

Yazar, genel itibariyle iki nokta, konuşma çizgisi, nokta, virgül, soru işareti, ünlem gibi noktalama işaretlerini kullanmaya özen gösterir. Özellikle belirtmek istediği yerleri tırnak içine alarak vurgular.

“*Zamane kıztı işte... “Okcize” diye bir su varmış..*¹⁸⁴”

Burada yaşlı bir kadının oksijen yerine dilinin döndüğünce bir şeyler telaffuz edişini vurgulamak istediği için tırnak işareti kullanmıştır.

Yazar, özel isimlerin yazımına pek dikkat etmez. Zaman zaman özel isimleri küçük harfle yazar ve özel isimlere gelen çekim eklerini kesme işaretiyle ayırmaz.

“*Hasibe hanımı bir gece evvel Çamurla beraber gören kadına yaklaştı.*

Ben Kıymet hanım teyzemi hiç görmedim.

*Sağ olsun bizim eczacı Hüseyin efendi de ölüm Allahın emri beş kuruşluk aspirinkoyu bile borca vermez.*¹⁸⁵”

Hikmet Feridun, eserlerinde düzyazıya önem vermiş, yalın fakat çarpıcı bir anlatım oluşturmaya gayret etmiştir. Genel olarak kısa ve basit cümle kuruluşlarını yeğleyen yazarın on sözcüğü geçen cümlesi neredeyse yok denecek kadar azdır. Cümleleri genelde kuralı, yüklem cümleleridir. Parantez içi anlatım, ara cümle veya ara söz kullanmaz. Bağlaç ve edatlara yer veren yazar kimi zaman cümleye bunlarla giriş yapar.

Hikmet Feridun, eserlerinde kahraman anlatıcı bakış açısı ve tanrısal anlatıcı bakış açısını kullandığı için eserleri birinci tekil ve üçüncü tekil kişi üzerine kuruludur. Bunun yanı sıra yazar, genellikle görülen geçmiş zaman, şimdiki zaman ile hikâyeye bileşik zamanı kullanır. Bu noktada cümlelerin monotonluğunu kırmak için yazar, yarım bırakılmış ifadelere ve devrik cümle kuruluşlarına başvurur.

1926 yılında öykü yazmaya başlayan Hikmet Feridun’un en verimli olduğu dönem 1930-45 yıllarıdır. Bu yıllar arasında romanlarını kaleme alır. Yazar, 1946 yıllarına kadar giderek azalan bir oranda öykü yazmaya devam eder. Ancak Hikmet Feridun’un üslubunda belirgin bir değişiklik görülmez. Yazar, belli bir tarzda öykü ve roman yazmaya alışır ve bu tarzını hiç değiştirmez. Anlatıcı- bakış açısı, zaman- mekân algısı, olay örgüsü bakımından birbirine çok benzer eserler ortaya çıkarır.

Hikmet Feridun öykü ve romanlarını gazete üslubuyla yazar. Eserlerinde olay örgüsünü basit hatlarıyla okuyucuya anlatır. Ayrıntı ve detaya yer vermez. Yazar, aklına gelen herhangi bir olayı süslemeden, değiştirmeden, birileriyle konuşur gibi aktarır. Çok sayıda eser verdiği için eserleri özensizdir. Es, yazdığı eserleri geri dönüp düzeltme gereği hissetmediği için basit hatalara düşer. Yazarın eserlerinde kullandığı sözcük dağarcığı çok geniş değildir. Günlük konuşma diline ek olarak argo ve çeşitli yerel söyleyişler eklenmiştir. Cümleleri çok basit ve kısadır. Edebi sanatlar yoktur. Yazar nadiren benzetmelere, tasvire başvurur. Onun eserlerinde edebiyat yapma hevesi yoktur var olan edebi cümleler ise tesadüfen yapılmış gibidir.

¹⁸⁴ *İki Cinayet Gecesi*, s.13,

¹⁸⁵ *İki Cinayet Gecesi*, s.12-13

SONUÇ

Hikmet Feridun, röportajcı yönüyle tanınmış ancak öykü, roman, deneme, makale, gezi yazısı gibi birçok edebi türde kalem oynatmış önemli bir yazardır.

1929 yılında gazeteciliğe başlayan Es, Akşam, Hürriyet, Vakit, Son Saat ve Halk gazetelerinde Yedigün, Akbaba, Tv'de Yedigün, Çarşaf, Hafta, Hayat, Hayat Tarih, Hayat Ayna, Yıllar Boyu Tarih, Resimli Hayat, Herşey Resimli, Perde ve Sahne, Sanat Olayı gibi birçok dergide yazmıştır. Aynı zamanda uzun bir süre Akşam Gazetesi ve Hayat Mecmuası'nda neşriyat müdürlüğü de yapan Es, öyküden romana, röportajdan gezi yazısına kadar geniş bir sahada kalem oynatmıştır. Bir gazeteci olarak yaşadığı dönemde çok aktif bir şekilde çalışmış, beğenilen, aranan bir gazeteci olmuştur. Hikmet Feridun daha çok yurtdışında yaptığı röportajları ve uzak ülkeleri anlattığı gezi yazılarıyla ön plana çıkmıştır. "Asrın Evliya Çelebi"si olarak adlandırılan yazar, dünyayı baştan sona üç kere dolaşmış Amerika, Afrika, Asya, Uzak Doğu'da birçok ülkeyi röportajlarıyla tanıtmıştır. Afganistan kralı, Amerika devlet başkanı, dünyaca ünlü sinema yıldızları onun röportaj kişilerinden bazılarıdır.

Edebiyat tarihinde ünlü yazar ve şairlerle yaptığı röportajlarla bilinen Es, bu röportajları haricinde öykü ve romanlarıyla da edebiyat tarihi açısından önemli bir yere sahiptir. Yazarın gazetede tefrika edilmiş ancak yayımlanmamış iki romanı, yayımlanmış bir romanı ve bini aşkın öyküsü bulunmaktadır.

Hikmet Feridun öykülerinde zengin, eğitilmiş, eğlenceli, hovarda, yurtdışı bağlantıları olan, elit insanları anlatır. Kahramanların çoğu herhangi bir işte çalışmadan para harcar. Çoğu İstanbul'da yalnız yaşar. Aile bağlarından bahsedilen kahraman sayısı çok azdır. Kahramanların geneli gönülden gönle koşar, dolayısıyla da düzenli bir yaşantıları yoktur. Çoğu bekârdır ancak duygusal ilişki yaşadığı çok sayıda kadın ya da erkek vardır. Çiftler evlenmeden aynı evde yaşar. Öykülerde özellikle erkek kahramanlar çapkındır. Aynı anda hayatlarında birçok kadın vardır. Kahramanlar bunu eğlence olarak değerlendirir. Bu da öykülerdeki kadınların kıskanç kişiler olmasına neden olur. Ayrılık ve ihanet de çapkınlıklar nedeniyle sıkça rastlanan konulardır. Kadın ya da erkek kahramanların en büyük ortak noktaları eğlenceye, maceraya ve karşı cinse olan düşkünlükleridir. Onlar için hayat duygusal biri ilişki olmadığı vakit çok sıkıcı ve anlamsızdır. Bir ilişkiden başka bir ilişkiye, bir maceradan başka bir maceraya koşarlar.

Roman kişileri de öykü kişileriyle benzer özellikler taşır. *İki Cinayet Gecesi* ve *İskara Maşa* romanları suça meyilli, suçlu, yasadışı yollardan para kazanmayı amaç edinmiş, dar gelirli insanları anlatır. *İskara Maşa* İstanbul'da Sulukule Çingenelerini, *İki Cinayet Gecesi* de Mollabey Mahallesi'ndeki suçlu kişileri anlatır. Bu romanlardaki erkek kahramanlar değil kadın kahramanlar çapkındır.

Hikmet Feridun, öykü ve romanlarında aşk, ayrılık, alışkanlık, arkadaşlık, batıl inanç, bencillik, cinsellik, çapkınlık, dedikodu, gıybet, iftira, evlilik ve aile kurumu, ebeveyn- çocuk ilişkisi, gizem, görgü kuralları, gösteriş merakı, hayal kırıklığı, ihanet, iletişimsizlik, kaçış, meslek aşkı, muziplik-dalga geçme, ölüm, yemek kültürü, yardımseverlik, hırsızlık, dolandırıcılık, geçmişe özlem, maceraperestlik, maddiyat düşkünlüğü, kıskançlık, yaşlılık ve gençlik ikilemi, yardımseverlik, vefasızlık, sanatsal duyarlılık, psikolojik bozukluklar, memleket hasreti gibi konuları anlatır. Yazar, sosyal konulardan ziyade bireysel konuları işlemiştir. Bu konular o dönemde Türk Edebiyatında tercih edilen muhtevayı göstermesi bakımından önem arz etmektedir.

Kadın-erkek ilişkileri yazarın tüm eserleri için özel bir yere sahiptir. Yazar eserlerini bu konu üzerine bina eder yani kadın-erkek ilişkileri tüm eserlerdeki ana konudur. Ayrılık, ihanet, cinayet, hırsızlık, cinsellik, maddiyat düşkünlüğü gibi konular kadın-erkek ilişkileri dolayısıyla ortaya çıkar. Bu konular içerisinde de aşk teminin özel bir yeri vardır.

Yazarın romanlarından *İki Cinayet Gecesi*, arka arkaya işlenen aşk cinayetlerini anlatır. Kahraman, tutkuyla âşık olduğu kadını elde etmek için adam öldürür amacına ulaşamayınca da âşık olduğu kadını öldürür. Dramatik bir aşk cinayetini anlatan romanda suç, ayrılık, maddiyat düşkünlüğü de yer alır. *İskara Maşa* romanı yine suç ve aşk teminin yoğun olduğu bir romandır. Romanda aşk, cinayetlere sebep olan, kişi iradesinin üstünde bir güç olarak anlatılır. Aşk temi haricinde ayrılık, ihanet, cinsellik, kaçış gibi konular da kısmen yer almaktadır. Bu romanda öne çıkan bir diğer tema da cinsellikdir. Cinsellik kişileri etkilemede aşkın da üstünde bir güç olarak anlatılır. *Kalbimin Kadını* yazarın romanları içerisinde aşka en farklı yaklaşımı getiren eserdir. Burada aşk, kişilerin ulaşmaya çalıştıkları, zorlu bir yoldur. Diğer romanlarında bir deprem etkisi yaratan kısa süreli ama yıkıcı bir etkiye sahip olan aşk burada etkisini uzun süre devam ettirir.

Kısa süreli değil uzun solukludur. Yaşanan aşklar diğer iki romanda olduğu gibi hemen unutulmaz, yıllarca sürer. Bu romanda da aşk temi çevresinde arkadaşlık, evlilik, maddiyat düşkünlüğü gibi kavramlar incelenir.

Öykülerde de ana konu aşktır. Birkaç öykü hariç tüm öyküler bu konu etrafında şekillenir. Yazar, aşkın birçok çeşidini anlatır. Genelde aşk, kahramanların hayatlarının merkezini oluşturur, vazgeçilmezdir. Kişilerin yaşamlarının oluşumu ve yöneliminde belirleyici bir etkiye sahiptir. Aşk, en büyük mutluluk kaynağı, varlığı elzem olan hayat suyu gibidir. Dolayısıyla yokluğu çekilmez bir yaşam demektir. Ancak öykülerde büyük bir susuzlukla aranan aşk, ilahi ya da uzun süreli aşk değildir. Karşı cinsle yaşanan kısa süreli geçici aşklardır. Kahramanlar aşkın peşinde koşar ancak peşinde koştukları bu his, saman alevi gibi hemen parlayıp söner. Aşkın oluşum süreci de dikkate değerdir. Kahramanlar, kolay âşık olur ve kolay vazgeçerler. Karşılaşılan her kadın ya da erkek, kişiler için koşulsuz aşk demektir. Yaşanan her olay ve durum yeni bir aşkın başlaması için sebep olarak algılanır. Bu nedenle de aşkın, başlayışı gibi bitişi de kolay olur. Hissedilen güçlü ancak geçici bir histir ve bir aşk biterken hemen diğeri başlar. Hikmet Feridun'un öykülerinde aşk, insanı sadece başka bir insana taşır. Bu yönüyle de hayata tutunma noktasıdır.

Yazarın en çok yer verdiği bir diğer konu da çapkınlıktır. Hem öykülerde hem de romanlarda neredeyse bütün kahramanlar bu özelliğe sahiptir. Çapkınlık kahramanların dilinden bir hayat iksiri olarak sunulur. Eserlerde kavramın felsefi veya ahlaki boyutu işlenmez. Yazar, konunun bu boyutlarını okuyucuya bırakır. O, çapkınlığı hayata anlam katan, hayatı yaşanması kılan bir değer olarak gösterir. Bunu yaparken de kadın-erkek, yaşlı- genç, zengin- fakir gibi ayrımlar yapmaz. Toplumun her kesiminden kişilerinin yaşantısı olarak anlatır. Ancak bu kişilerin büyük çoğunluğu zengin, hiçbir işte çalışmayan, rahat ve özgür kişilerdir. Bu kişi profili öykülerde macera ve eğlence tutkusunu da beraberinde getirir.

Hayatlarında çalışmak zorunda kalmamış, hiçbir sıkıntı yaşamamış bireylerin tek amacı eğlenebilmektir. Bu nedenle sürekli maceradan maceraya koşarlar. Kişiler, sade, huzur dolu bir hayatın çok sıkıcı olduğunu düşünür bu nedenle de tehlikenin kol gezdiği, çılgınlıkların yapıldığı hayatları tercih ederler. Ancak en büyük macera yine aşktır. Bir kadının ya da bir erkeğin varlığı türlü tehlikeyi, korkuyu, sevinci, heyecanı beraberinde getirir. Dolayısıyla eserlerdeki macera ve eğlence anlayışı da aşk etrafında şekillenmiştir.

Yazar, sosyal muhteva olarak sadece yoksulluk ve geçim sıkıntısını ele almış sosyal içerikli konulara pek değinmemiştir. Eserlerde aşk, ayrılık, ihanet, çapkınlık yoğunlukta olmak üzere ele alınan tüm muhteva bireyseldir.

Yazar, eserlerinde ana mekân olarak İstanbul ve ilçelerini kullanmıştır. İstanbul haricinde Anadolu'dan sadece bir iki taşra ilinin adı geçer. Bu mekânlar da olay örgüsü üzerinde pek etkisi olmayan, tanıtılmamış, sadece isim olarak geçen yerlerdir. Yazar'ın üç romanı da İstanbul'da geçer. *İskara Maşa Sulukule*'de, *İki Cinayet Gecesi* Mollabey Mahallesi'nde, *Kalbimin Kadını* ise İstanbul'un çeşitli ilçelerinde geçer. Bu mekânlar detaylı bir şekilde anlatılmaz, sadece olayı aktarmak için bir araç olarak kullanılır. Detaylı bir şekilde özellikleri ya da kişiler üzerinde yarattıkları etki pek anlatılmaz. Yazar açık mekân olarak sokakları ve yeşillik alanları kullanır. Kapalı mekân olarak da genelde evler ve eğlence mekânlarını seçer.

Öykülerin de ana mekânı İstanbul'dur. Kahramanların çoğu İstanbulludur ve orada ikamet eder. Bu nedenle tüm olaylar İstanbul'da yaşanır. İstanbul'un eğlence mekânları, parkları, bahçeleri, gazinoları, köşklere, apartmanları anlatılan mekânsal öğelerdir. Ancak öykülerde de mekân anlatımı oldukça sınırlıdır. Yazar, fazla detaya yer vermeyip çoğu mekânı sadece isim olarak kullanmıştır. Bunun haricinde yurt dışı şehirler dikkat çeken bir yoğunluktadır. Yazarın sürekli yurtdışına giden kahramanları öykülere yaşadıkları şehirleri taşırlar ancak bu şehirlerin de özelliklerine yer verilmez, çoğu isim olarak kalır.

Hikmet Feridun'un eserlerinde zaman kavramı genellikle birbirine benzer. Klasik bir vaka yöntemiyle karşımıza çıkan öykü ve romanlar da klasik bir zaman anlayışıyla yazılmıştır. Kronolojik bir şekilde akıp giden, zaman zaman genişleyen bir zaman anlayışı hâkimdir.

İskara Maşa, romanı yaklaşık beş-altı ay gibi bir zaman dilimini kapsar. Olaylar bir yaz gecesi başlar aynı yılın kış aylarında Çingenelerin yer değiştirmesiyle biter. Romanda akıp giden bir zaman söz konusudur. Geriye dönüşler yok denecek kadar azdır. Zaman kronolojik bir sıralama takip eder. *Kalbimin Kadını* romanı birkaç aylık bir zaman dilimini kapsar. Zaman akışını takip etmek çok kolay değildir. Roman kronolojik bir sıralamayla ilerler ancak yazar bazı bölümler arasında ne kadar zaman geçtiğini tam olarak belirtmez. Bu da romanın zamansal olarak kapsama alanını belirsizleştirir. *İki Cinayet Gecesi*, on dört günlük bir zaman dilimini kapsar. Olaylar kısa bir sürede geçtiği için anın anlatımı bu romanda daha çoktur. Yazar, romanını saat saat ilerleyerek anlatır.

Bir teknik olarak geriye dönüşlere yer verilir. *İskara Maşa* ve *Kalbimin Kadını* romanlarının sadece giriş kısımlarında kullanılan bu teknik *İki Cinayet Gecesi* romanında girişte değil romanın birçok yerinde kullanılır.

Üç romanda da anlatı zamanıyla vaka zamanı arasında büyük fark yoktur. Yazar, olayları yaşadığı zamanda anlatıyor gibidir. Romanların sosyal zamanı ise oldukça dikkat çekicidir. Romanlarda ön yargılarından kurtulmuş, özgür bireyler anlatılır. Oldukça rahat bir yaşantıya sahiptirler. Kadınlar, erkeklerle birlikte içkili toplantılara katılır, kendilerini ifade etme konusunda hiçbir çekince yaşamazlar. Duygusal ilişkiler ise oldukça karmaşık bir şekilde yaşanmaktadır. Kadınlar kocalarını, kocalar karılarını aldatmaktadır. Üstelik bu tür durumlar etraftaki insanlar tarafından bilinmekte ve garipsenmediği gibi hoş görülmektedir. Bu da yazarın kendine göre bir zaman ve bu zamanda yaşayan bir toplum yarattığını gösterir.

Öykülerde de kimi zaman bir gün gibi kısa bir zaman anlatılırken kimi zaman otuz- kırk yıl gibi bir zaman dilimi anlatılmaya çalışılır. Öykülerin çoğu geçmişte yaşanan bir anının anlatımı şeklindedir. Dolayısıyla öykülerin anlatma ve yaşama zamanı farklılık arz eder. Dolayısıyla da geriye dönüşlere çok sık yer verilir. Ancak bu geriye dönüşler öykünün kronolojik zaman akışına zarar vermez. Olaylar yine kronolojik bir şekilde gerçekleşir.

Mevsimler, öykülerde ve romanlarda kahramanlar üzerinde çapkınlık, tembellik, rehavet gibi etkiler yaratır. Bu bağlamda gece ve gündüz algısı da önem arz eder. Gece aşkın, şehvetin ve sevgiliyle buluşmanın; hırsızlık ve cinayet gibi suçların vaktidir. Gündüz ise ev ziyaretlerinin, pikniklerin, kır gezintilerinin vaktidir.

Yazar, *İskara Maşa* ve *Kalbimin Kadını* romanlarını ben anlatıcı- bakış açısıyla kaleme alır. Romanlar, olayları yaşayan kahramanların ağzından anlatılır. Başkahramanlar olayları

anlatma işini yüklenirler ancak sınırlı bir bakış açısına sahip oldukları için aynı anda farklı yerlerde meydana gelen olayları görme yeteneğinden yoksundurlar. Sadece şahit oldukları olayları anlatırlar. Bu bakış açısı her iki romanında baştan sona kadar devam eder; yer yer yazar, diyaloglara yer vererek ben anlatıcının bu hâkimiyetini kırmak ister. *İki Cinayet Gecesi* romanı ise hâkim anlatıcı bakış açısı tekniğiyle yazılmıştır. Romanın ilk beş bölümü hâkim anlatıcı bakış açısıyla aktarılmıştır. Tanrısal bakış her şeyi görür ve okuyucuya nakleder. Bu durum romanın altıncı bölümünden son bölümüne kadar kısmen değişiklik arz eder. Hâkim bakış açısı gazeteci Demir Orhan karakterinin ortaya çıkmasıyla beraber onun gözlerini kullanmaya başlar. Roman yine hâkim bakışla anlatılmaya devam eder ancak artık sadece Demir'in görebildiği şeyler nakledilmektedir.

Öykülerin de yarısına yakını hâkim anlatıcı bakış açısıyla geriye kalan kısmını ben anlatıcı bakış açısıyla kaleme alınmıştır. Olaylar kahramanlarından birinin dilinden anlatılır. Bu kimi zaman başkahramandır kimi zaman da yan kahraman. Hâkim bakış açısında ise olaylar tanrısal bir bakışla ortaya konur. Hâkim bakış farklı mekân, olay, olgu ve durumları görme, kişilerin iç dünyalarını bilme yeteneğine sahiptir.

Başarılı bir gazeteci olan Hikmet Feridun, öykü ve romanlarını yazarken de bu üslubunu kullanır. Eserlerini yorum yapmadan, soyutlamalara yer vermeden anlatır. Onda derin tasvirler yoktur. Bir gazeteci gözüyle sadece gördüklerini aktarır. Cümleleri kısa ve nettir. Dili sade değildir birçok yerde Arapça, İngilizce sözcüklere rastlanır ancak bu yabancı sözcükler konuşma diline geçmiş sözcüklerdir. Yazarın dili basit ve anlaşılırdır. Argo ve yerel söyleyişlere yer verir. Kahramanları statülerine göre kendi aksan özellikleriyle konuşturur.

Yazarın üslubunu belirleyen en önemli öge onun gazeteci kimliği olmuştur. Bu kimlik ona edebi eserler için özensiz olabilen bir yazma alışkanlığı kazandırmıştır. Konuşur gibi yazmış, süslü, imge yüklü bir dilden uzak durmuştur.

Anlatım tekniklerinden anlatma- gösterme, tasvir, özetleme, geriye dönüş, montaj, leitmotiv, diyalog, iç diyalog, otobiyografik tekniklerini kullanır. Ancak bunları bilinçli bir tarzda kullanmaz. Es, bunlardan özellikle anlatma gösterme, özetleme, diyalog ve geriye dönüş tekniklerine yer verir. Hikmet Feridun'un eserlerinde anlatıcının koşulsuz hâkimiyeti söz konusudur bu nedenle anlatma gösterme tekniği yazarın en çok başvurduğu yöntem olmuştur. Olaylar diyaloglarla okuyucuya aktarılır. Geçmişte yaşananlar ise özetleme tekniğiyle ortaya çıkarılır. Tasvirler okuyucuda genel bir kanı uyandırmaya yöneliktir. Kişiler, özellikle fiziksel özellikleriyle yer alır. Kişi tasvirleri genelde sübjektif; mekân tasvirleri ise objektiftir. Yazar, fazla detaya inmeden tasvir yapmayı tercih eder. Montaj yazarın özellikle öykülerinde kullandığı bir tekniktir.

Hikmet Feridun Es, hikâye ve roman yazarı olarak tanınmamasına rağmen, binden fazla hikâye ve üç romana imza atmıştır. Romanları az olmasına rağmen hikâye sayısı bir yazarın bu konuda ulaşabileceği en yüksek rakam olarak değerlendirilebilir. Bu hikâyelerin hiçbiri bugüne kadar tahlil edilmiş değildir.

Hikmet Feridun Es'in hikâyeleri ve romanları üzerinde yapmış olduğumuz bu kapsamlı çalışma bize yazarın çok iyi bir hikâyeci olmadığını; hikâyelerinin estetik anlamda büyük bir değer taşımadığını göstermektedir. Klasik bir yöntemle basit bir vak'a kurgusu üzerine inşa edilmiş bu hikâyeler çoğu zaman bir tekrardan öteye gitmemiştir. Ancak bu durum Hikmet

Feridun Es'in hikâyelerinin ve romanlarının bütünüyle değersiz olduğu anlamına gelmez. Çünkü bu hikâye ve romanlar devrinde çok önemli bir gazetecinin bakış açısını yansıtmaktadır. Bunu Cumhuriyetçi bir yazarın, dolayısıyla devrin rejiminin bir tasavvuru olarak da değerlendirebiliriz. Bu durumu Hikmet Feridun Es'in tercih ettiği muhtevalarda da görebiliyoruz. Onun hikâyelerinde en önemli yön muhtevasında yatmaktadır. Bu muhtevada aşk, cinsellik, yalnızlık vs. gibi bireysel temler ön plana çıkmış ancak sosyal meselelere pek yer verilmemiştir. Bu da onun, bireyci bir yazar olduğunu göstermektedir. Hikmet Feridun Es, toplumun sorunlarıyla ilgilenmemiştir. O, modern bir Türkiye inşa edilirken kendi düşüncesine uygun olarak geleneğe sırt çevirmiş, bireyci bir toplum yaratma yoluna gitmiştir. Kadın ve erkeklerin bir arada yaşadığı özgür, bağımsız, laik, bireyci, hedonist bir anlayışın peşinde olmuştur. Bununla bireyi önceleyen bir toplum bilinçaltını oluşturmaya çalıştığı muhakkaktır. Sonuç olarak Hikmet Feridun Es, nitelikli bir hikâyeci değildir ama eserlerinin içeriğiyle edebiyat tarihimizde yer alması gereken önemli bir yazardır.

KAYNAKÇA

HİKMET FERİDUN ES'İN HİKÂYE VE ROMANLARININ TARANDIĞI GAZETE VE DERGİLER

Bu konuda çalışma yapanlara yol göstermek amacıyla Hikmet Feridun Es'in roman ve hikâyelerini ortaya çıkarmak için taranmış gazete ve dergileri kaynakçaya eklemeyi uygun gördük. Tarihler tarama yıllarını gösterir.

GAZETELER:

- 1) Akşam Gazetesi: 1928-1948
- 2) Hürriyet Gazetesi: 1948-1984
- 3) Vakit Gazetesi: 1928-1930
- 4) Son Saat Gazetesi: 1929-1930
- 5) Halk Gazetesi: 1928-31 ve 1940-41

DERGİLER:

- 1) Akbaba: 1928- 28 Aralık 1977

- 2) Yedigün Dergisi: 15 Mart 1933- 26 Ekim 1950
- 3) Hayat Dergisi: 31 Mart 1956- 29 Haziran 1978
- 4) Çarşaf Dergisi: 17 Aralık 1975- 11 Mart 1992
- 5) Tv'de Yedigün: 10 Şubat 1975- 1990
- 6) Yıllar Boyu Tarih: Nisan 1978- Mart 1985
- 7) Perde ve Sahne: Nisan 1941- Nisan 1955
- 8) Hafta Dergisi: 30 Eylül 1949- 29 Haziran 1956
- 9) Resimli Hayat: Mayıs 1952-Nisan 1955
- 10) Hayat Ayna: 1970
- 11) Hayat Tarih: 1965
- 12) Sanat Olayı: 1984

Bu dergiler haricinde içerik açısından Hikmet Feridun Es'in yazma ihtimalinin olduğu ancak tarama sonucunda yazarın hiçbir yazısına rastlamadığımız gazete ve dergiler ise şunlardır:

- 1) Türkiye Sinema Gazetesi: 15 Eylül 1954- 1 Ekim 1954
- 2) Doğu Dergisi: 15 Şubat 1936- 1 Mart 1936
- 3) İnsan ve Dünya: Ocak - Şubat 1948- Ocak-Şubat-Mart 1958
- 4) İnsan: 15 Nisan 1938- 1 Birinci kanun 1938, I. İkinci Kanun 1939-8 Mayıs 1939, 31 Mayıs 1940- 27 Haziran 1941 ve 1 Nisan 1941- Ağustos 1943
- 5) Röportaj Dergisi: 6 Nisan 1943-2 Aralık 1948
- 6) Yıldız Dergisi: 1 Son teşrin 1938-1 son teşrin 1941, 31 Ekim 1962- 26 Aralık 1962, Ocak 1963- Nisan 63, 31 Mayıs 1978- 2 Mayıs 1979
- 7) Her Hafta: 5 Temmuz 1947- 26 Haziran 1948
- 8) Bütün Dünya: 1950
- 9) İnci: 1952

1. HİKMET FERİDUN ES'İN ROMANLARI

- 1.1. *İki Cinayet Gecesi*, Akşam Kitaphanesi, İstanbul, 1933.
- 1.2. *Kalbimin Kadını*, *Akşam*, 1 Nisan 1931- 5 Temmuz 1931.
- 1.3. *İskara Maşa*, *Akşam*, 12 Kânunuevvel 1929- 11 Mart 1930.

2. HİKMET FERİDUN ES'İN RÖPORTAJLARI

- 2.1. *Bugün de Diyorlar ki*, Remzi Kitaphanesi, İstanbul, 1932.
- 2.2. *Holivut'ta 300 Gün*, Çağlayan Yayınevi, İstanbul, 1943.

3. HİKMET FERİDUN ES'İN GEZİ YAZILARI

- 3.1. *Aşk Tamtamları*, Çağlayan Yayınevi, İstanbul, 1954.

4. HİKMET FERİDUN ES'İN HİKÂYELERİ

AKŞAM GAZETESİ

1928

- 1) Hangi Yüzle?, 19 Kanunuevvel 1928
- 2) Mucize!.. 25 Kanunuevvel1928

1935-36

- 3) Ne Hava Ne Hava, 10 Kânunuevvel 1935
- 4) Yalancı Dalgın,2. Mart 1936

1938

- 5) Beyazlı Kadın, 4 Haziran 1938
- 6) Rozita, 4 Temmuz 1938
- 7) Kim Yiyormuş, 6 Temmuz 1938
- 8) Denize Bakan Balkon, 8 Temmuz 1938
- 9) Papağana Kim Bakacak?, 11 Temmuz 1938
- 10) Bir Karşılaşma,12 Temmuz
- 11) Eğlence, 13 Temmuz 1938
- 12) Perde Arkasında, 16 Temmuz 1938
- 13) Duvarı Aşınca, 16 Temmuz 1938
- 14) Aman Ne Güzelleşeceksin, 6 Ağustos 1938
- 15) İki İsim, 8 Ağustos 1938,
- 16) Korku Yüzünden, 9 Ağustos 1938
- 17) Milyonerler, 10 Ağustos 1938,
- 18) İki Kadın Sesi, 12 Ağustos 1938
- 19) Aşk Hatıraları, 13 Ağustos 1938
- 20) Trende, 15 Ağustos 1938
- 21) Maymun, 17 Ağustos 1938
- 22) Kanepenin Altında, 19 Ağustos 1938
- 23) Garson,21 Ağustos 1938
- 24) Eski Bir Aşk, 22 Ağustos 1938
- 25) Unutulan Mektuplar, 24 Ağustos 1938
- 26) Hırsız Var, 26 Ağustos 1938
- 27) Avcı, 27 Ağustos 1938
- 28) Sürpriz, 28 Ağustos 1938
- 29) Kibar Sevgili, 29 Ağustos 1938
- 30) Garip İnsanlar, 1 Eylül 1938
- 31) Tabanca, 2 Eylül 1938
- 32) Mavili Kadının Kocası, 5 Eylül 1938

- 33) Ayrılış, 6 Eylül 1938
- 34) Karanfil, 7 Eylül 1938
- 35) Enginde, 9 Eylül 1938
- 36) Münasebetsiz Nahit, 10 Eylül 1938
- 37) Radyo, 13 Eylül 1938,
- 38) Hapishane Arkadaşı, 16 Eylül 1938
- 39) Evlenmek Arzusu, 17 Eylül 1938
- 40) Saadet, 19 Eylül 1938
- 41) İki Tokat, 21 Eylül 1938
- 42) Külâh, 24 Eylül 1938
- 43) Saf Bir Delikanlı, 25 Eylül 1938
- 44) Mukaddes Hatıra, 27 Eylül 1938
- 45) Ev Gezerken, 28 Eylül 1938
- 46) Sökülmüş Ceket, 30 Eylül 1938
- 47) 15 Sene Sonra, 29 Temmuz 1938
- 48) Hırsız, 26 Temmuz 1938
- 49) Şeftali Çekirdeği, 25 Temmuz 1938
- 50) Hatıralar, 23 Temmuz 1938
- 51) Resim, 22 Temmuz 1938
- 52) Şeftali Sepeti, 20 Temmuz 1938
- 53) Kırmızılı Kadın, 19 Temmuz 1938
- 54) Musiki ile Tedavi, 18 Temmuz 1938
- 55) Eski Bir Macera, 3 Teşrinievvel 1938
- 56) Garip Bir Aşk, 4 Teşrinievvel 1938
- 57) Bir Tip, 5 Teşrinievvel 1938
- 58) Esrarengiz Cazibe, 8 Teşrinievvel 1938
- 59) Hediyeler, 10 Teşrinievvel 1938
- 60) Can Sıkıntısı, 11 Teşrinievvel 1938
- 61) Para İstemek Usulü, 13 Teşrinievvel 1938
- 62) Artık Rahat Edeceğim, 14 Teşrinievvel 1938
- 63) Saklambaç, 15 Teşrinievvel 1938
- 64) Rahatı Bozulan Adam, 17 Teşrinievvel 1938
- 65) Yağmurlu Bir Gece, 18 Teşrinievvel 1938
- 66) Banyonun Penceresinden, 19 Teşrinievvel 1938
- 67) Bağırın Çağırın Adam, 21 Teşrinievvel 1938
- 68) “Mari...Güzel Kızım!” 22 Teşrinievvel 1938
- 69) Yalancı Âşık, 23 Teşrinievvel 1938
- 70) Şık Kadın, 25 Teşrinievvel 1938
- 71) Gençlik Hülyaları, 26 Teşrinievvel 1938
- 72) Plajdaki Esmere Kadın, 29 Teşrinievvel 1938
- 73) İki Kadın, 31 Teşrinievvel 1938
- 74) Yalnız Kalan Erkek, 1 Teşrinisani 1938
- 75) Gazete Okumak, 2 Teşrinisani 1938
- 76) Enseye Tokat, 4 Teşrinisani 1938
- 77) Tablo, 5 Teşrinisani 1938
- 78) Avuçtaki Keramet, 6 Teşrinisani 1938

- 79) Kıskanılan Kadın, 7 Teşrinisani 1938
- 80) Seyyar Satıcılar, 8 Teşrinisani 1938
- 81) Küçük Defter, 9 Teşrinisani 1938
- 82) Baba- Kız, 12 Teşrinisani 1938
- 83) Hatıralar Arasında, 20 Teşrinisani 1938
- 84) Nişanlıyı Kıskandırmak, 26 Teşrinisani 1938
- 85) Vapur Beklerken, 28 Teşrinisani 1938
- 86) Genç Hizmetçi, 29 Teşrinisani 1938
- 87) Yılışık Delikanlı, 30 Teşrinisani 1938
- 88) Vapur Arkadaşları, 2 Kânunuevvel 1938
- 89) Çirkin Kadın, 3 Kânunuevvel 1938
- 90) İhtiyarlar, 5 Kânunuevvel 1938
- 91) Nasıl Uyudun mu? 6 Kânunuevvel 1938
- 92) Gönüller Kurdu, 7 Kânunuevvel 1938
- 93) Hemşeri, 9 Kânunuevvel 1938
- 94) Erikler, 10 Kânunuevvel 1938
- 95) Marifetli Eşya Meraklısı, 17 Kânunuevvel 1938
- 96) Yemek Kokuları, 19 Kânunuevvel 1938
- 97) Aşk Mektupları, 20 Kânunuevvel 1938
- 98) Polis Hafiyesi, 21 Kânunuevvel 1938
- 99) Miras, 23 Kânunuevvel 1938
- 100) 13 Numaralı Koltuk, 24 Kânunuevvel 1938
- 101) Bir Gece Manzarası, 26 Kânunuevvel 1938
- 102) Aşk Gecesi, 27 Kânunuevvel 1938
- 103) Anahtar, 28 Kânunuevvel 1938
- 104) Ara Bulucular, 30 Kânunuevvel 1938
- 105) Garip Bir Adam, 31 Kânunuevvel 1938

1939

- 106) Bir Şarkının Hatırası, 10 Haziran 1939
- 107) Çalınan Armudlar, 12 Haziran 1939
- 108) Çocukların Çay Ziyafeti, 13 Haziran 1939
- 109) Vapurda Bir Macera, 14 Haziran 1939
- 110) Nasıl Anlaştılar, 16 Haziran 1939
- 111) Bir İçki Âlemi, 17 Haziran 1939
- 112) Bir Evlenme Hikâyesi, 19 Haziran 1939
- 113) Kim Kimi Teselli Edecek? , 2 Kânunusani 1939
- 114) Hamarat Bir Erkek, 3 Kânunusani 1939
- 115) Sayıklama, 4 Kânunusani 1939
- 116) Gözü Kapalı Delikanlı, 6 İkinci Kanun 1939
- 117) Çirkin Kadın, 7 Kânunusani 1939
- 118) Yumurcak, 9 Kânunusani 1939
- 119) Sigara Kutusu, 11 Kânunusani 1939
- 120) Çay, Simit, Peynir, 13 Kânunusani 1939
- 121) Lokantada,15 Kânunusani 1939

- 122) Garip Bir Zevk, 16 Kânunusani 1939
- 123) Boğazdan Kesilen Âşık, 18 Kânunusani 1939
- 124) Tatlı Kaza, 20 Kânunusani 1939
- 125) Dağ Otel, 21 Kânunusani 1939
- 126) İkrâm, 22 Kânunusani 1939
- 127) Çocuk, 24 Kânunusani 1939
- 128) Böcek Meraklısı, 25 Kânunusani 1939
- 129) İskarpın, 27 Kânunusani 1939
- 130) Sen Genç Adamsın, 2 Şubat 1939
- 131) Maymun, 4 Şubat 1939
- 132) Asansör, 6 Şubat 1939
- 133) İyilik Seven Komşu, 7 Şubat 1939
- 134) Vapurda Kaybolan Kadın, 8 Şubat 1939
- 135) Âşıklar Yolu, 15 Şubat 1939
- 136) 25 Sene Sora, 21 Şubat 1939
- 137) Mahcup Kamil, 3 Mart 1939
- 138) Kim Derdi ki..., 6 Mart 1939
- 139) Yalancı Arkadaş, 8 Mart 1939
- 140) "Ah Şu Dişim!", 10 Mart 1939
- 141) Bir Şarkı, 11 Mart 1939
- 142) Becerikli Bir Adam, 13 Mart 1939
- 143) Şekspiri As, 15 Mart 1939
- 144) Bir Evlenmek Hikâyesi, 17 Mart 1939
- 145) Gürültücü Komşular, 18 Mart 1939
- 146) Kleopatra, 20 Mart 1939
- 147) Lacivert Kravatın Esrarı, 21 Mart 1939
- 148) Çapkın Erkek, 22 Mart 1939
- 149) Şairane Bir Yer, 24 Mart 1939
- 150) Müthiş Bir Katil, 25 Mart 1939
- 151) Orhan'ın Sevgilileri, 27 Mart 1939
- 152) Pireli Köşk, 28 Mart 1939
- 153) İmzasız Mektuplar, 29 Mart 1939
- 154) Esrarengiz Plak, 31 Mart 1939
- 155) Bir Gençlik Macerası, Nisan 1939
- 156) Heyecanlı Bir Vaka, 3 Nisan 1939
- 157) Define, 4 Nisan 1939
- 158) İhtiyarlık Meselesi, 5 Nisan 1939
- 159) Vapurdaki Kadın, 7 Nisan 1939
- 160) Laciverd Elbise, 8 Nisan 1939
- 161) Saadet, 10 Nisan 1939
- 162) İriyarı Adam, 11 Nisan 1939
- 163) Sivrisinekler, Pireler Yüzünden, 12 Nisan 1939
- 164) Horoz Sesi, 14 Nisan 1939
- 165) Papatya Falı, 15 Nisan 1939
- 166) Kar Fırtınası, 17 Nisan 1939
- 167) Dama Oyunu, 18 Nisan 1939

- 168) Resim, 19 Nisan 1939
 169) Sandal Sefası, 21 Nisan 1939
 170) Haşarı Kız, 22 Nisan 1939
 171) Çocuk Bayramında, 23 Nisan 1939
 172) Eski Bir Hatıra, 25 Nisan 1939
 173) Ocakçı, 26 Nisan 1939
 174) Akşam Yemeği, 28 Nisan 1939
 175) Meraklı Bir Yolcu, 29 Nisan 1939
 176) Acımak, 1 Mayıs 1939
 177) Misafirler, 3 Mayıs 1939
 178) Aksi Adam, 5 Mayıs 1939
 179) Telefon Cilvesi, 6 Mayıs 1939
 180) Bitişik Komşu, 15 Mayıs 1939
 181) Vişne Şerbeti, 17 Mayıs 1939
 182) Zalim Bir Âşık, 19 Mayıs 1939
 183) Mektup, 20 Mayıs 1939
 184) Bir Seyyah Geçti, 21 Mayıs 1939
 185) Derd Ortakları, 23 Mayıs 1939
 186) Bir Misafirlik Hikâyesi, 24 Mayıs 1939
 187) Mesut Bir Gece, 26 Mayıs 1939
 188) İngilizce Hocası, 27 Mayıs 1939
 189) Şüphe, 29 Mayıs 1939
 190) Yaşasın Kılıbıklık, 30 Mayıs 1939
 191) Dedikoducu Sevgili, 31 Mayıs 1939
 192) Jimnastik, 2 Haziran 1939
 193) Hatıralar, 3 Haziran 1939
 194) Yalancı Âşık, 5 Haziran 1939
 195) Serseri Arkadaşlar, 6 Haziran 1939
 196) Eğlenceli Bir Apartman, 7 Haziran 1939
 197) Hamarat Bir Erkek, 9 Haziran 1939
 198) Ah Bu Hatıralar, 20 Haziran 1939
 199) Radyonun Anteni, 21 Haziran 1939
 200) Bir Aşk Mektubu, 23 Haziran 1939
 201) Kravat İğnesi, 24 Haziran 1939
 202) Komşu Gözü, 26 Haziran 1939
 203) Kâğıttaki Yazılar, 27 Haziran 1939
 204) Eski Bir Mektup, 28 Haziran 1939
 205) Aşk Yüzünden Hasta, 30 Haziran 1939
 206) Model, 1 Temmuz, 1939
 207) Kime Selam Verdi?, 3 Temmuz, 1939
 208) Ne Kadar da Benzemiş!, 4 Temmuz, 1939
 209) Burası Senin Evin, 5 Temmuz, 1939
 210) Ay Işığı, 7 Temmuz, 1939
 211) Tavla Oyunu, 8 Temmuz, 1939
 212) Boyacı, 10 Temmuz, 1939
 213) Telefon, 11 Temmuz, 1939

- 214) Uykusuzluk, 12 Temmuz, 1939
 215) Bir Sokak Macerası, 14 Temmuz, 1939
 216) İki Mektub, 16 Temmuz 1939
 217) Eski Sevgili, 17 Temmuz, 1939
 218) Köpekten Korkan Âşık, 18 Temmuz, 1939
 219) Yalanlar, 19 Temmuz, 1939
 220) Ak Saçlı Yolcu, 21 Temmuz, 1939
 221) Kuş Merakı, 23 Temmuz 1939
 222) Gençlik, İhtiyarlık, 24 Temmuz, 1939
 223) İki Kadın, 25 Temmuz, 1939
 224) Roman Kahramanı, 26 Temmuz, 1939
 225) Küçük Çirkin, 28 Temmuz, 1939
 226) Bir Şakanın Neticesi, 29 Temmuz, 1939
 227) Kazaklar, 31 Temmuz, 1939
 228) Macera Peşinde, 1 Ağustos 1939
 229) Aşk Mektupları, 2 Ağustos 1939
 230) Ava Giden Avlanır, 4 Ağustos 1939
 231) Mektupların Sırrı, 5 Ağustos 1939
 232) Saat, 7 Ağustos 1939
 233) Ev İşleri, 8 Ağustos 1939
 234) Nereden Tanıyormuş?, 9 Ağustos 1939
 235) Ziyaret Günü, 11 Ağustos 1939
 236) 500.000 Lira, 12 Ağustos 1939
 237) Gençlik Arkadaşları, 14 Ağustos 1939
 238) Kleopatranın Sarayı, 15 Ağustos 1939
 239) Bahçenin Zevki, 16 Ağustos 1939
 240) Çocukluk Arkadaşı, 18 Ağustos 1939
 241) Oyuncak, 19 Ağustos 1939
 242) Tayyare Hücumu, 21 Ağustos 1939
 243) Bir Deniz Kazası, 22 Ağustos 1939
 244) Garib Bir Adam, 23 Ağustos 1939
 245) Uğurlu Ev, 25 Ağustos 1939
 246) Bana Aşktan Bahset, 26 Ağustos 1939
 247) Kavgacılar, 28 Ağustos 1939
 248) Şakacı Nuri, 29 Ağustos 1939
 249) Garib Bir Kadın, 30 Ağustos 1939
 250) Gürültü, 1 Eylül 1939
 251) Garib Bir Huy, 2 Eylül 1939
 252) Alaturka Yemekler, 4 Eylül 1939
 253) Fare, 5 Eylül 1939
 254) Zehirli Sinek, 6 Eylül 1939
 255) Bakkaldaki Telefon, 8 Eylül 1939
 256) Çılgınlık, 9 Eylül 1939
 257) Boyalı Melek, 11 Eylül 1939
 258) Saadet, 12 Eylül 1939
 259) Kaçamak, 13 Eylül 1939

- 260) Yeni Evliler, 15 Eylül 1939
 261) Mektup, 16 Eylül 1939
 262) Mektup 20 Mayıs 1939
 263) 10 Günlük Eğlence, 19 Eylül 1939
 264) Aşk Uğrunda..., 20 Eylül 1939
 265) Açık Kalan Telefon, 22 Eylül 1939
 266) Bir Yanlışlık, 23 Eylül 1939
 267) Yanlışlık, 25 Eylül 1939
 268) Esir, 26 Eylül 1939
 269) Dedikoduyu Sevmem, 27 Eylül 1939
 270) Aşure Kâseleri, 29 Eylül 1939
 271) Garib Bir Şaka, 30 Eylül 1939
 272) Eski Sevgili, 2 Teşrinievvel 1939
 273) Kıskanılan Kadın, 3 Teşrinievvel 1939
 274) Garib Bir Sevgili, 4 Teşrinievvel 1939
 275) Uğurlu Şemsiye, 5 Teşrinievvel 1939
 276) Mektuplar, 6 Teşrinievvel 1939
 277) Hamarat Bir Erkek, 7 Teşrinievvel 1939
 278) Çiçekçi, 9 Teşrinievvel 1939
 279) Fener, 10 Teşrinievvel 1939
 280) Amerikadaki Amca, 11 Teşrinievvel 1939
 281) 15 Sene, 13 Teşrinievvel 1939
 282) Köy Yolunda, 14 Teşrinievvel 1939
 283) Elli Liralık Kâğıt, 15 Teşrinievvel 1939
 284) Bir Hırsızlık Vakası, 16 Teşrinievvel 1939
 285) Alaturka Yemekler, 17 Teşrinievvel 1939
 286) Eyvah Kuduruyorum!, 18 Teşrinievvel 1939
 287) İki Bahçe, 19 Teşrinievvel 1939
 288) Romancı, 20 Teşrinievvel 1939
 289) Resimler, 21 Teşrinievvel 1939
 290) Kıskançlık ve Dedikodu, 23 Teşrinievvel 1939
 291) Bu Kadın Kim?, 24 Teşrinievvel 1939
 292) Vay Yalancı Adam, 25 Teşrinievvel 1939
 293) Rüya, 26 Teşrinievvel 1939
 294) Küçük Bir Yanlışlık, 28 Teşrinievvel 1939
 295) Horlamak, 30 Teşrinievvel 1939
 296) Yağmurlu Gece, 31 Teşrinievvel 1939
 297) Aşk Uğrunda, 1 Teşrinisani 1939
 298) Sevgili İçin Şiir, 3 Teşrinisani 1939
 299) Kemer, 4 Teşrinisani 1939
 300) Azılı Bir Hırsız, 7 Teşrinisani 1939
 301) Bir Evlenme Hikâyesi, 7 Teşrinisani 1939
 302) Sedir, 10 Teşrinisani 1939
 303) Eski Bir Tablo, 11 Teşrinisani 1939
 304) Çalınan Eşarp, 15 Teşrinisani 1939
 305) Cevahir Parçası, 16 Teşrinisani 1939

- 306) Şişman Kadının Resmi, 18 Teşrinisani 1939
 307) Milyoner Kundura Boyacısı, 21 Teşrinisani 1939
 308) Bir Kadının Mektupları, 22 Teşrinisani 1939
 309) Çocukluk Hatırası, 23 Teşrinisani 1939
 310) Program Satan Kadın, 25 Teşrinisani 1939
 311) Sinirli Kadın, 27 Teşrinisani 1939
 312) Aksi Adam, 28 Teşrinisani 1939
 313) Zengin İnsanlar, 29 Teşrinisani 1939
 314) Kürkçünün Hikâyesi, 1 Kânunuevvel 1939
 315) Eski Bir Hikâye, 2 Kânunuevvel 1939
 316) Bir Pencere Önünde, 3 Kânunuevvel 1939
 317) Geveze Kadın, 4 Kânunuevvel 1939
 318) Bir Aşk Dalaveresi, 5 Kânunuevvel 1939
 319) Bir Otomobil Kazası, 7 Kânunuevvel 1939
 320) Telefon Eden Kadın, 8 Kânunuevvel 1939
 321) Define, 10 Kânunuevvel 1939
 322) Meraklı Hikâyeler, 11 Kânunuevvel 1939
 323) Evlenme Kararı, 12 Kânunuevvel 1939
 324) Telefon, 15 Kânunuevvel 1939
 325) Otomobildeki Adam, 16 Kânunuevvel 1939
 326) Ben Evlenmeyeceğim, 18 Kânunuevvel 1939
 327) Karşiki Komşu, 19 Kânunuevvel 1939
 328) Yirmi Yaş Zevki, 20 Kânunuevvel 1939
 329) Abalar, 21 Kânunuevvel 1939
 330) Pis Boğaz, 22 Kânunuevvel 1939
 331) Kaybolan Para, 25 Kânunuevvel 1939
 332) Bir Hatıra, 26 Kânunuevvel 1939
 333) Matmazel Saat, 27 Kânunuevvel 1939
 334) Av, 30 Kânunuevvel 1939

1940

- 335) Sizi Arıyorlar, 1 Kânunusani 1940
 336) Yanlış Adres, 23 Kânunusani 1940
 337) İki Genç Kız, 24 Kânunusani 1940
 338) Rehin, 26 Kânunusani 1940
 339) Seilmeyen Kadın, 27 Kânunusani 1940
 340) Tövbe, 29 Kânunusani 1940
 341) Ay Işığında Gezinti, 31 Kânunusani 1940
 342) Sarımsak Kokusu, 2 Şubat 1940
 343) Bekârlık Maceraları, 3 Şubat 1940
 344) Kaybolan Aile, 5 Şubat 1940
 345) Sarı Yastık, 6 Şubat 1940
 346) İş Adamı, 7 Şubat 1940
 347) Dedikoducu, 9 Şubat 1940
 348) Yemeğe Kalmaz mısınız? 11 Şubat 1940

- 349) İşaret, 12 Şubat 1940
 350) Çikolata, 13 Şubat 1940
 351) “Tıpkı Ben”, 14 Şubat 1940
 352) Tansiyon, 15 Şubat 1940
 353) Mühim Bir İlim, 17 Şubat 1940
 354) Al Kurşunları, 19 Şubat 1940
 355) Garib Bir Kadın, 20 Şubat 1940
 356) Küçük Bir Hata, 21 Şubat 1940
 357) Tafta Çarşafı Kadın, 23 Şubat 1940
 358) Yol Arkadaşı, 24 Şubat 1940
 359) Uçurtma, 26 Şubat 1940
 360) Düğün Günü, 28 Şubat 1940
 361) Vazo, 1 Mart 1940
 362) Şarkı Söylemek İçin, 3 Mart 1940
 363) Bir Kadının Resmi, 4 Mart 1940
 364) Bir Damlacık Çocuk, 5 Mart 1940
 365) Fayton Arabası, 6 Mart 1940
 366) Şişman Hizmetçi, 8 Mart 1940
 367) Gençlik Resmi, 9 Mart 1940
 368) Tatlı Ses, 11 Mart 1940
 369) Karşiki Komşu, 13 Mart 1940
 370) Kadın ve Sigara, 15 Mart 1940
 371) Eski Bir Yazı, 16 Mart 1940
 372) Eski Hatıra Defteri, 18 Mart 1940
 373) Bıyık, 19 Mart 1940
 374) Pansiyon, 20 Mart 1940
 375) Tahta Kuruşu, 21 Mart 1940
 376) Sevgili, 23 Mart 1940
 377) Çörekler, 25 Mart 1940
 378) Uzaktaki Sevgili, 26 Mart 1940
 379) Bekâr Çorbası, 27 Mart 1940
 380) Kırmızılı Kadın, 29 Mart 1940
 381) Balıkçı Kahvesi, 30 Mart 1940
 382) Zehirli İlaç, 1 Nisan 1940
 383) İhtiyarlar, 3 Nisan 1940
 384) Garib Bir Mektup, 5 Nisan 1940
 385) Sedef Kutununun Esrarı, 7 Nisan 1940
 386) Çapkın, 8 Nisan 1940
 387) Çekmece, 10 Nisan 1940
 388) Garib Bir Âşık, 13 Nisan 1940
 389) Yakışıklı Delikanlı, 14 Nisan 1940
 390) Garib Bir Adam, 15 Nisan 1940
 391) Kısa Bir Mektup, 17 Nisan 1940
 392) Sürpriz, 19 Nisan 1940
 393) Mecdinin Derdi, 20 Nisan 1940
 394) Apartman Gezerken, 22 Nisan 1940

- 395) Romadaki Prens, 23 Nisan 1940
 396) Acaba Kime Aşık?, 24 Nisan 1940
 397) Karagöz, 26 Nisan 1940
 398) İki Şair, 27 Nisan 1940
 399) Aranan Erkek, 29 Nisan 1940
 400) Teslis Telefon, 30 Nisan 1940
 401) Gizli Merdiven, 1 Mayıs 1940
 402) Kılıbık Bekârlar, 4 Mayıs 1940
 403) 60.000 Lira, 6 Mayıs 1940
 404) Pembe Mendil, 8 Mayıs 1940
 405) Resimdeki Kadın, 10 Mayıs 1940
 406) Şık Delikanlı, 11 Mayıs 1940
 407) Nasıl Ahbap Olmuş?, 13 Mayıs 1940
 408) Parasız Kız, 14 Mayıs 1940
 409) İki Arkadaş, 15 Mayıs 1940
 410) Deli Kiracı, 18 Mayıs 1940
 411) Rekabet, 19 Mayıs 1940
 412) Ana- Oğul, 21 Mayıs 1940
 413) Kıymetli Pul, 23 Mayıs 1940
 414) Kazanan Bilet, 25 Mayıs 1940
 415) Üsküplü, 27 Mayıs 1940
 416) Bir Tokat, 30 Mayıs 1940
 417) Nişanlılar, 1 Haziran 1940
 418) Tahta Silen Kadın, 2 Haziran 1940
 419) Yirminci Yaş, 4 Haziran 1940
 420) Doktorun Tavsiyesi, 7 Haziran 1940
 421) Duvar 9 Haziran 1940
 422) Duvardaki Tablo, 11 Haziran 1940
 423) Beğendiği Kadın!, 13 Haziran 1940
 424) Resim Çekerken, 14 Haziran 1940
 425) Zeka Oyunu!, 17 Haziran 1940
 426) İşkembeci, 18 Haziran 1940
 427) Çocukluk Hatırası, 20 Haziran 1940
 428) Bir Kadının Karşısında, 21 Haziran 1940
 429) Kuş Beyinli Kadın, 23 Haziran 1940
 430) Analar ve Kızları, 25 Haziran 1940
 431) Düşüş Muhsin, 26 Haziran 1940
 432) Bir İptila, 27 Haziran 1940
 433) İki Kere İki, 30 Haziran 1940
 434) Amca, 1 Temmuz 1940
 435) Eski Hatıra, 2 Temmuz 1940
 436) Yalancı Baba, 4 Temmuz 1940
 437) Şeker Kutusu, 7 Temmuz 1940
 438) Gözlerin Zevki, 8 Temmuz 1940
 439) Çapkın Yolcu, 9 Temmuz 1940
 440) Genç Âşıklar, 11 Temmuz 1940

- 441) algılı Bahçede, 12 Temmuz 1940
442) Bir Kelime, 13 Temmuz 1940
443) Ellisinden Sonra..., 14 Temmuz 1940
444) Karpuz ve Kadın, 15 Temmuz 1940
445) ocukluk Hatıraları, 16 Temmuz 1940
446) Bobinin İzzeti Nefsi, 18 Temmuz 1940
447) Müşterisiz Gazino, 20 Temmuz 1940
448) Komşunun Oğlu, 22 Temmuz 1940
449) Eski Günler, 25 Temmuz 1940
450) Rahat Hayat, 27 Temmuz 1940
451) Kahverengi elbise, 30 Temmuz 1940
452) Unutulan Para, 1 Ağustos 1940
453) Bir Ziyafet Hatırası, 3 Ağustos 1940
454) Torununun Nişanlısı, 6 Ağustos 1940
455) Benden Sır ıkılmaz, 8 Ağustos 1940
456) Hatıralar, 10 Ağustos 1940
457) Asansördeki Cinayet, 13 Ağustos 1940
458) Olmaz... Alamam, 15 Ağustos 1940
459) Sigara Kutusu, 17 Ağustos 1940
460) Dedikodu, 20 Ağustos 1940
461) Horoz, 22 Ağustos 1940
462) Kaybolan Kadın, 24 Ağustos 1940
463) Şaka, 27 Ağustos 1940
464) Tren Kaçırarak, 29 Ağustos 1940
465) Nişancı, 31 Ağustos 1940
466) Yem Ver!..., 3 Eylül 1940
467) Ayşenin Sırrı, 5 Eylül 1940
468) Yaşasın Edebiyat, 7 Eylül 1940
469) Kaybolan Nişanlı, 10 Eylül 1940
470) Bir Evlenme Hikâyesi, 12 Eylül 1940
471) Eski Konak, 21 Eylül 1940
472) Yara İzi, 24 Eylül 1940
473) İki Arkadaş, 26 Eylül 1940
474) Kadın Yolcu, 28 Eylül 1940
475) Yüzü Tüllü Kadın, 1 Teşrinievvel 1940
476) Rahat Adam!, 3 Teşrinievvel 1940
477) Haliç Vapurunda, 5 Teşrinievvel 1940
478) Karadeniz Yolcusu 7 Teşrinievvel 1940
479) Kim Tanıştırmış?, 12 Teşrinievvel 1940
480) Masa Başı, 14 Teşrinievvel 1940
481) Köyden Gelen Hediye, 18 Teşrinievvel 1940
482) Misafir Geliyor, 19 Teşrinievvel 1940
483) Bir Hastalık, 21 Teşrinievvel 1940
484) Sinema Artisti, 24 Teşrinievvel 1940
485) Nezle, 26 Teşrinievvel 1940
486) Kırmızı Entarili Kız, 29 Teşrinievvel 1940

- 487) Minnoş, 30 Teşrinievvel 1940
 488) Edebiyat Toplantısı, 31 Teşrinievvel 1940
 489) Mühim Konuşmalar, 3 Teşrinisani 1940
 490) Pastacı, 5 Teşrinisani 1940
 491) Yemekler, 7 Teşrinisani 1940
 492) Bir Nevi Sarhoşluk, 10 Teşrinisani 1940
 493) İhtiyarlar, 12 Teşrinisani 1940
 494) Garib Bir Mektup, 14 Teşrinisani 1940
 495) Dondurmaya Aşık, 16 Teşrinisani 1940
 496) Mahallenin Kaynanası, 19 Teşrinisani 1940
 497) Aşk Mektubu, 21 Teşrinisani 1940
 498) Eskisi Gibi, 23 Teşrinisani 1940
 499) Kovboy Kadın, 25 Teşrinisani 1940
 500) İyi Adamın Karısı, 27 Teşrinisani 1940
 501) Biber Necati, 30 Teşrinisani 1940
 502) Tavlada Yenilmek, 2 Birinci Kanun 1940
 503) Fatuş, 4 Birinci Kanun 1940
 504) İntikam, 7 Kânunuevvel 1940
 505) Vapur Kaçırarak, 8 Kânunuevvel 1940
 506) Dalgın, 9 Kânunuevvel 1940
 507) Uşak, 10 Kânunuevvel 1940
 508) Halanın İntikamı, 11 Kânunuevvel 1940
 509) Bu Huydan Vazgeç, 12 Kânunuevvel 1940
 510) Otur Birader Otur, 13 Kânunuevvel 1940
 511) Dağ Gibi Sevgili, 14 Kânunuevvel 1940
 512) Bir Evlenme, 15 Kânunuevvel 1940
 513) 65 Numaralı Koltuk, 16 Kânunuevvel 1940
 514) İlham Perisi, 17 Kânunuevvel 1940
 515) Dayının Komşusu, 18 Kânunuevvel 1940
 516) Kısmet Şatosu, 19 Kânunuevvel 1940
 517) Saadet, 20 Kânunuevvel 1940
 518) Bir Bohça Para, 22 Kânunuevvel 1940
 519) İhtiyar Bekâr, 23 Kânunuevvel 1940
 520) İlk Aşık, 24 Kânunuevvel 1940
 521) Kahraman, 25 Kânunuevvel 1940
 522) Kazazede, 26 Kânunuevvel 1940
 523) Müfettiş, 27 Kânunuevvel 1940
 524) Çiroz, 29 Kânunuevvel 1940
 525) İlk Koku, 30 Kânunuevvel 1940

1941

- 526) Hasta Koca, 2 Kânunusani 1941
 527) Kenar Mahallelerde, 4 Kânunusani 1941
 528) Hindistanda Öğrendim, 6 Kânunusani 1941
 529) Mahzendeki Kadın, 8 Kânunusani 1941

- 530) Mayolu Jokond, 9 Kânunusani 1941
531) Köpek, 11 Kânunusani 1941
532) Maskeli Hafiyeye, 12 Kânunusani 1941
533) Görünmez Adam, 13 Kânunusani 1941
534) Erkeklik Gururu, 14 Kânunusani 1941
535) Mevsimler, 15 Kânunusani 1941
536) Tarihte Meşhur Kadınlar, 16 Kânunusani 1941
537) Kabak Çekirdeği, 17 Kânunusani 1941
538) Mesud Yanlışlık, 18 Kânunusani 1941
539) Hırpani Kız!, 20 İkincikanun 1941
540) Müşterek Hastalık, 22 İkincikanun 1941
541) Bir Deniz Kazası, 23 İkincikanun 1941
542) Oyuk Kaya Macerası, 24 İkincikanun 1941
543) Yirminci Yaş, 26 İkincikanun 1941
544) Maça Beyi!, 27 İkincikanun 1941
545) Patavatsız Kuş, 28 Kânunusani 1941
546) Telefon Numarası, 29 Kânunusani 1941
547) Resimler, 30 Kânunusani 1941
548) Gece Yarısı Bir Davet, 1 Şubat 1941
549) Kabul Günü, 2 Şubat 1941
550) Mantinota, 3 Şubat 1941
551) Birader, 4 Şubat 1941
552) Unutulamıyan Kadın, 5 Şubat 1941
553) Bana Dua Et, 7 Şubat 1941
554) Sulu Aşık!, 8 Şubat 1941
555) Yabancı Kadının Kokusu, 9 Şubat 1941
556) Mısrallar, 10 Şubat 1941
557) Bir Duvar Saatinin Hatıraları, 11 Şubat 1941
558) Köşk, 12 Şubat 1941
559) Çirkinler Cemiyeti, 14 Şubat 1941
560) Kendi Sesi, 15 Şubat 1941
561) Genç Görünmek, 16 Şubat 1941
562) Havuz Başındaki Resim, 17 Şubat 1941
563) Define, 18 Şubat 1941
564) Komunun ahçısı, 19 Şubat 1941
565) 4 mü 6 mı?, 20 Şubat 1941
566) Saat, 21 Şubat 1941
567) Tedavi, 23 Şubat 1941
568) Bir Şarkı, 24 Şubat 1941
569) Genç Karı- Koca, 25 Şubat 1941
570) Bir Bardak Su, 26 Şubat 1941
571) Sedef Kakmalı Tavla, 28 Şubat 1941
572) İhtiyarlık, 2 Mart 1941
573) İlk Aşk, 4 Mart 1941
574) Otobüs Yolcuları, 5 Mart 1941
575) Randevu, 7 Mart 1941

- 576) Otomobil Kazası, 9 Mart 1941
 577) Memleket Yemekleri, 10 Mart 1941
 578) Saadet, 11 Mart 1941
 579) Yüzük, 13 Mart 1941
 580) Mozaik, 15 Mart 1941
 581) Kumral Erkek, 17 Mart 1941
 582) Pembe Mendil, 18 Mart 1941
 583) İştah ve Kadın, 19 Mart 1941
 584) Mızıkçı, 20 Mart 1941
 585) Garib Bir Kadın, 21 Mart 1941
 586) Öteki Odada, 22 Mart 1941
 587) Dört Yolcu, 23 Mart 1941
 588) 22 Mart Cumartesi, 22 Mart 1941
 589) Erkekler, Radyoya Benzer, 27 Mart 1941
 590) Ayşe Kadın, 28 Mart 1941
 591) Kadife Bakışlı Kadın, 29 Mart 1941
 592) Kaybolan Defter, 30 Mart 1941
 593) Lavanta Şişesi, 31 Mart 1941
 594) Kolye, 1 Nisan 1941
 595) Rejisör Karı- Koca, 3 Nisan 1941
 596) Beyaz Köşk, 4 Nisan 1941
 597) Neşeli Adam, 5 Nisan 1941
 598) Vapur, 6 Nisan 1941
 599) Papatya Falı, 7 Nisan 1941
 600) Tahtadan Kız, 8 Nisan 1941
 601) Bir Damlacık Maksum, 9 Nisan 1941
 602) Bekleyiş, 10 Nisan 1941
 603) Telgraf, 12 Nisan 1941
 604) Hiddetli Adam, 13 Nisan 1941
 605) Serçe Damad, 14 Nisan 1941
 606) Uyuyan Adam, 15 Nisan 1941
 607) 729, 16 Nisan 1941
 608) Kokular ve İnsanlar, 17 Nisan 1941
 609) Garib Bir Adam, 19 Nisan 1941
 610) Bu Ne Hal, 20 Nisan 1941
 611) Heveskâr Genç, 21 Nisan 1941
 612) Saçlar, 22 Nisan 1941
 613) Duvarı Delen Otomobil, 23 Nisan 1941
 614) Dilsiz Romancı, 24 Nisan 1941
 615) Bir Kadının Yaşı, 26 Nisan 1941
 616) Talih İşte!... , 27 Nisan 1941
 617) Hediye, 28 Nisan 1941
 618) Benzeyiş, 29 Nisan 1941
 619) Ada Çayı, 30 Nisan 1941
 620) Kapıcı, 4 Şubat 1941
 621) Erkek Kıyafetli Kadın, 3 Mayıs 1941

- 622) Bir Kadın Şapkası, 4 Mayıs 1941
623) Bir Yaz Sabahı Rüyası, 5 Mayıs 1941
624) Kavanoz Balığı Okyanusta, 6 Mayıs 1941
625) Lacivert Kadın, 7 Mayıs 1941
626) Aktörün Oğlu, 8 Mayıs 1941
627) Maymun, 9 Mayıs 1941
628) Dul, 11 Mayıs 1941
629) Mankenler, 12 Mayıs 1941
630) At Sirtında, 13 Mayıs 1941
631) Şiş Yüzlü Adam, 14 Mayıs 1941
632) Yağmurdan Kaçış, 15 Mayıs 1941
633) Sıdika Teyzenin Oğlu, 17 Mayıs 1941
634) Pencere, 18 Mayıs 1941
635) Dalgın Garson, 19 Mayıs 1941
636) Avda Bir Kadın, 20 Mayıs 1941
637) Canavarlı Yalı, 21 Mayıs 1941
638) Panayırda Bir Macera, 22 Mayıs 1941
639) Evlenmek İsteyen Adam, 23 Mayıs 1941
640) Nasıl da Duymadık!, 24 Mayıs 1941
641) Büfeci, 25 Mayıs 1941
642) Çamaşırlar, 26 Mayıs 1941
643) Talihlinin Fotoğrafi, 27 Mayıs 1941
644) Mercimek, 28 Mayıs 1941
645) Kim Girecek?, 29 Mayıs 1941
646) Geliyor! 30 Mayıs 1941
647) Elmaslı Kadın, 31 Mayıs 1941
648) Ayağımı Tetik Al!, 1 Haziran 1941
649) Kuru Fasulye, 2 Haziran 1941
650) Altıncı Perde, 3 Haziran 1941
651) Mektuplaşmak, 5 Haziran 1941
652) Koleksiyondaki Resim, 6 Haziran 1941
653) Âşık Zannedilmek, 7 Haziran 1941
654) Matem Tutan Kadın, 8 Haziran 1941
655) Şöhret!..., 9 Haziran 1941
656) Beyaz Şapka, 10 Haziran 1941
657) Miras, 11 Haziran 1941
658) “Evlen!”, 12 Haziran 1941
659) Saksı, 14 Haziran 1941
660) Zar, 15 Haziran 1941
661) Bir Mahcup Delikanlının Hikâyesi, 16 Haziran 1941
662) Bir Vaka, 17 Haziran 1941
663) Araba, 18 Haziran 1941
664) Mükemmel Erkek, 19 Haziran 1941
665) Çiftetelli, 21 Haziran 1941
666) Süpürgeli Âşık, 22 Haziran 1941
667) Gece Yarısından Sonra, 23 Haziran 1941

- 668) Plajdan Dönüş, 24 Haziran 1941
669) Talih Şampiyonu, 25 Haziran 1941
670) Ağaç Altında, 26 Haziran 1941
671) Değişiklik, 28 Haziran 1941
672) Uzak Bir şehirde, 29 Haziran 1941
673) Kim?, 30 Haziran 1941
674) Kalın Dudaklı Kız, 1 Temmuz 1941
675) İhtiyar Âşık, 2 Temmuz 1941
676) 1 Kadın = 3 Kadın, 3 Temmuz 1941
677) İhtiyar Kurt, 4 Temmuz 1941
678) Âşıklar, 6 Temmuz 1941
679) Uyku İlacı, 7 Temmuz 1941
680) Kuzu İle Büyükbaba, 8 Temmuz 1941
681) Nerde Okumuş?, 9 Temmuz 1941
682) Bir Kadın Karşısında, 10 Temmuz 1941
683) Bir Satranç Hikâyesi, 11 Temmuz 1941
684) Çirkin Hemşireler, 12 Temmuz 1941
685) Hiç Yoktan, 13 Temmuz 1941
686) Bir Çocuk Doğdu, 14 Temmuz 1941
687) Süs Güzeli, 15 Temmuz 1941
688) Piyango, 16 Temmuz 1941
689) Dalton Hastalığı, 17 Temmuz 1941
690) Romancının Köpeği, 18 Temmuz 1941
691) Bir Çocuk Doğdu, 19 Temmuz 1941
692) Uyku Hasreti, 20 Temmuz 1941
693) Zümrüd, 21 Temmuz 1941
694) Üç Alim, 22 Temmuz 1941
695) Mektup Parçaları, 23 Temmuz 1941
696) İki Kız Kardeş, 24 Temmuz 1941
697) Titiz, 25 Temmuz 1941
698) Aranan Erkek, 27 Temmuz 1941
699) Ben mi?, 31 Temmuz 1941
700) Güdük Parmak, 2 Ağustos 1941
701) Üç Köpeğin Macerası, 5 Ağustos 1941
702) Keman Sesi, 7 Ağustos 1941
703) “ Mozambik” de Bir Kadın, 9 Ağustos 1941
704) Ahmed Karpuzer’in Macerası, 12 Ağustos 1941
705) Sen Adam Olmazsın!, 14 Ağustos 1941
706) Köpekli Kadın, 16 Ağustos 1941
707) Prens!, 19 Ağustos 1941
708) Şeytanla Karşı Karşıya, 21 Ağustos 1941
709) İki Kadın, 23 Ağustos 1941
710) Asansörler Mabudesi, 27 Ağustos 1941
711) Vapurda Bir Hadise, 28 Ağustos 1941
712) Köy İstasyonu, 30 Ağustos 1941
713) Uçan Kağıd, 1 Eylül 1941

- 714) Saçlar, 2 Eylül 1941
715) Besleme, 5 Eylül 1941
716) Gözlerinizi Kapayınız, 6 Eylül 1941
717) Eski Mektuplar, 9 Eylül 1941
718) Yarın Ne İstersin?, 11 Eylül 1941
719) Yalanlar, 13 Eylül 1941
720) Amasyanın Bardağı, 16 Eylül 1941
721) Kadın Resimleri, 18 Eylül 1941
722) Bir Adamın Hayatı, 21 Eylül 1941
723) El, 23 Eylül 1941
724) Dolandırıcı, 25 Eylül 1941
725) Gizli Yol, 27 Eylül 1941
726) Kapı Tokmağı, 29 Eylül 1941
727) İflas Eden Kadın, 2 Teşrinievvel 1941
728) Karanlıktaki Kadın, 7 Teşrinievvel 1941
729) Bir Âşık Tipi, 9 Teşrinievvel 1941
730) Yedi Peçeli Kadın, 11 Teşrinievvel 1941
731) Çık Paraları!..., 13 Teşrinievvel 1941
732) Yüzük, 15 Teşrinievvel 1941
733) Yıldızlar ve İnsanlar, 17 Teşrinievvel 1941
734) Tarziye, 19 Teşrinievvel 1941
735) Kızı ve Anası, 21 Teşrinievvel 1941
736) Tatil, 24 Teşrinievvel 1941
737) İlk Gece, 25 Teşrinievvel 1941
738) Saçlar, 27 Teşrinievvel 1941
739) Ruya, 28 Teşrinievvel 1941
740) Üç Garib Kadın, 30 Teşrinievvel 1941
741) Geçim Dünyası, 5 Teşrinisani 1941
742) Meğer Ben Ölmüşüm!, 6 Teşrinisani 1941
743) Hikâyeci, 10 Teşrinisani 1941
744) Komşuluk Vazifesi, 11 Teşrinisani 1941
745) Barda Bir Gece, 12 Teşrinisani 1941
746) Takke, 15 Teşrinisani 1941
747) Kulaklar, 17 Teşrinisani 1941
748) Yakışıklı Horozlar, 19 Teşrinisani 1941
749) Mesud Bir Adam, 21 Teşrinisani 1941
750) Yabancı Koku, 24 Teşrinisani 1941
751) Rezalet, 26 Teşrinisani 1941
752) Yaş Uçurumu, 29 Teşrinisani 1941
753) Caka, 1 Kânunuevvel 1941,
754) Mal Sahibi, 28 Kânunuevvel 1941
755) Saat, 3 Kânunuevvel 1941,
756) Ben Kamil'i Pek Severim!, 6 Kânunuevvel 1941
757) Aç Şu Kapıyı!, 8 Kânunuevvel 1941
758) İp Üstünde, 10 Kânunuevvel 1941
759) Islık, 13 Kânunuevvel 1941

- 760) Erkek Güzelliği, 15 Kânunuevvel 1941
 761) Bahçedeki Kadın, 17 Kânunuevvel 1941
 762) Beceriksiz, 20 Kânunuevvel 1941
 763) Kıskanç Kadın, 22 Kânunuevvel 1941
 764) Eski Bir Aşk, 24 Kânunuevvel 1941
 765) Yolda Kalan Tren, 27 Kânunuevvel 1941

1942

- 766) Oteldeki Kadın, 1 Kânunusani 1942
 767) Bilet, 3 Kânunusani 1942
 768) Annesinin Yanında, 5 Kânunusani 1942
 769) Üzüm, 7 Kânunusani 1942
 770) Mızıkçı, 10 Kânunusani 1942
 771) “Lahana!.. pırasa!...” 12 Kânunusani 1942
 772) Yelpaze, 14 Kânunusani 1942
 773) Nohutlu İşkembe, 16 Kânunusani 1942
 774) Aktör!, 19 Kânunusani 1942,
 775) Komşunun Saadeti, 20 Temmuz 1942,
 776) Kasa, 31 Kânunusani 1942
 777) Çocuk, 2 Şubat 1942
 778) 46 Yaşındaki Kadın, 4 Şubat 1942
 779) Bir Saç Davası, 25 Şubat 1942
 780) Aşk Mektubu, 16 Şubat 1942
 781) Uşak, 18 Şubat 1942
 782) Yavru, 20 Şubat 1942
 783) Garip Bir Macera, 23 Şubat 1942
 784) Kilit, 25 Şubat 1942
 785) Konuşmak, 27 Şubat 1942
 786) Bir Saç Davası, 2 Mart 1942
 787) Cömert Peri!..4 Mart 1942
 788) Kamçılı Erkek, 18 Mart 1942
 789) Kiminle Evlenecek, 21 Mart 1942
 790) Av Köşkünde!, 23 Mart 1942
 791) Halka, 25 Mart 1942
 792) Lacivert Çocuk, 28 Mart 1942
 793) Ortanca, 30 Mart 1942
 794) Melonlu Adam, 1 Nisan 1942
 795) Sazan, 4 Nisan 1942
 796) Evlenmek, 6 Nisan 1942
 797) Komik Bir Hikâye, 9 Nisan 1942
 798) Yalan, 11 Nisan 1942
 799) Selam, 13 Nisan 1942
 800) Yolcu, 16 Nisan 1942
 801) Değişen Adam, 18 Nisan 1942
 802) Keman, 20 Nisan 1942

- 803) İki Bahçıvan, 22 Nisan 1942
804) Karanlık, 24 Nisan 1942
805) İğne, 27 Nisan 1942
806) Taş Çeşmeler Sokağı, 30 Nisan 1942
807) Semt Arkadaşı, 2 Mayıs 1942
808) 9 Kırmızı Taş, 4 Mayıs 1942
809) Koca, 6 Mayıs 1942
810) Kayık Batarsa, 8 Mayıs 1942
811) Kulübede Bir Gece, 11 Mayıs 1942
812) Şapka, 13 Mayıs 1942
813) Görmeyen Adam, 16 Mayıs 1942
814) Gece Yarısı, 18 Mayıs 1942
815) Üç Çocuk, 20 Mayıs 1942
816) Ayşeye Nasıl Söylemeli ?, 22 Mayıs 1942
817) Şeftaliler, 25 Mayıs 1942
818) Kime Benzetmiş, 27 Mayıs 1942
819) Hırsız, 29 Mayıs 1942
820) Baygın, 1 Haziran 1942
821) Gizli Dünya, 4 Haziran 1942
822) Kırmızı Örtü, 6 Haziran 1942
823) Antika Merakı, 8 Haziran 1942
824) Tehlike, 11 Haziran 1942
825) Nezle, 13 Haziran 1942
826) Kuyulu Kahve, 15 Haziran 1942
827) İşkence, 17 Haziran 1942
828) Gece Tam 11'de, 19 Haziran 1942
829) Kavga, 22 Haziran 1942
830) Kiraz Ağacı, 24 Haziran 1942
831) Su, 26 Haziran 1942
832) Aksi Kadın, 29 Haziran 1942
833) Tablolar, 1 Temmuz 1942
834) Doktorun Hikâyesi, 4 Temmuz 1942
835) Konferans, 6 Temmuz 1942
836) Dünya Tersinedir, 8 Temmuz 1942
837) Kahve, 10 Temmuz 1942
838) Karanfil, 15 Temmuz 1942
839) Eski Ev, 18 Temmuz 1942
840) Dürbün, 20 Temmuz 1942
841) Ada Gezintisi, 22 Temmuz 1942
842) Bir Genç Kız, 29 Temmuz 1942
843) Genç Kalan Kadın, 1 Ağustos 1942
844) Mukaddes Alet!!, 3 Ağustos 1942
845) Otel, 5 Ağustos 1942
846) Ev Sahibi, 7 Ağustos 1942
847) Güzel Ses, 10 Ağustos 1942
848) Kuyu, 12 Ağustos 1942

- 849) Genç Hizmetçi, 15 Ağustos 1942
 850) Meslek Sırrı, 17 Ağustos 1942
 851) Kapalı Kutu, 22 Ağustos 1942
 852) Yazı, 26 Ağustos 1942
 853) Tatlı Geveze, 28 Ağustos 1942
 854) Baskın, 31 Ağustos 1942
 855) Ayrılalım, 2 Eylül 1942
 856) Şiş Yüzlü Kadın, 5 Eylül 1942
 857) Fino, 9 Eylül 1942
 858) Horozlu Çeşme, 12 Eylül 1942
 859) Tren, 14 Eylül 1942
 860) “ Şimdi Çağırıyorum”, 16 Eylül 1942
 861) Yemek Listesi, 20 Eylül 1942
 862) İrfanın Hikâyesi, 23 Eylül 1942
 863) Kurtuluş, 24 Eylül 1942
 864) Antika,26 Eylül 1942
 865) Dolap, 30 Eylül 1942
 866) Mektup, 1 Teşrinievvel 1942
 867) İkiz, 3 Teşrinievvel 1942
 868) Kule, 7 Teşrinievvel 1942
 869) Sinek, 8 Teşrinievvel 1942
 870) Genç Adam, 10 Teşrinievvel 1942
 871) Gıdıklanmak, 14 Teşrinievvel 1942
 872) Bir Kamp Hikâyesi, 4 Teşrinisani 1942

1943

- 873) Eski Âşık, 13 Şubat 1943
 874) Kalem Odası, 18 Şubat 1943
 875) Keman, 22 Nisan 1943
 876) Ninni, 29 Nisan 1943
 877) Her Telden “ Hikâye”, 2 Mayıs 1943

1944

- 878) Oyuncak Davası, 4 Mayıs 1944
 879) Pencere, 3 Mayıs 1944

1945

- 880) Spiker, 2 Aralık 1945
 881) Küçük Kız, 16 Aralık 1945.
 882) Sarı, 22 Mart 1945
 883) Kırmızı Elbise, 21 Mart 1945

Tarihi Tespit Edilemeyen Hikâyeler

- 884) Zelzele,
- 885) Şemsiye,
- 886) Parlak Sözler,
- 887) Yılışık Dilenci,
- 888) Sinema,
- 889) Genç Ressam,
- 890) Yeni Ev,
- 891) Bekârlık,
- 892) Kibar Delikanlı,
- 893) Saadet,
- 894) Bahar Nezlesi,
- 895) Zaman Sana Uymazsa,
- 896) Ne Konuşuyorlarmış,
- 897) Rüyalar,
- 898) Tablete Dönüş,
- 899) Kapan,
- 900) Kaçırılmış Fırsat,
- 901) İncirler,
- 902) Zengin Kadın,
- 903) Şeker Kâğıdı,
- 904) Şekerleme,
- 905) Sıra...,
- 906) Terbiyeli Çocuk,
- 907) İhlamur Ağacı,
- 908) Bir Mektep Hatırası,
- 909) Konuşan Kumru,
- 910) Dans,
- 911) Pire,
- 912) Yağmurlu Gün,
- 913) Kaçan Kadın,
- 914) Saadet Anahtarı,

AKBABA DERGİSİ

- 1) İğdeler Açınca, 9 Mayıs 1935, sayı: 71, yıl: 13, s. 6-7
- 2) Lati Lokum Şaziye, 26 Mayıs 1935, S.72, yıl:13, s.14.
- 3) Tembel Hasan, 7 Mayıs 1937, S.174, C.7,s.6
- 4) Keman Ustası, 26 Mayıs 1938, No.229, s.13.
- 5) Masal Bu!,14 Temmuz 1938, No. 236 ve 16 Nisan 1931, No.846,s.3
- 6) Boş Ümit, 27 Nisan 1931, No.849, s.3 ve 4 Ağustos 1938, No.239,s.13
- 7) Sinema Kurbanları, 25 Mayıs 1939, No, 281, s.8
- 8) Laleler, 23 Nisan 1931, No. 848, s.3 ve 1 Haziran 1939, No.282, s.7,
- 9) Bebek!, 28 Eylül 1939, No.299,s.6
- 10) Manda Kaymağı,26 Birinci Teşrin 1939, No.303,s. 12
- 11) Çetele Murat,9 İkinci Teşrin 1939, No.305, s.10-11,
- 12) 25 Naciye, 9 İkinci Teşrin 1939, No.305, s.16

- 13) Eski Bir Köy Masalı, Akbaba, 20 Ağustos 1940, S.345
- 14) Yooo... Abdestim Bozulur, 5 Eylül 1940, No.346,s.14 ve 5 Şubat 1931,No. 826. s.3
- 15) Hüllecî Yezit Hafız, 5 Şubat 1931 ve 12 Şubat 1931, No.826, s.3
- 16) Dört Dullar, 12 Şubat 1931, No:828,s.3
- 17) Manda Kaymağı Selime, 16 Şubat 1931, No.829, s.2-3
- 18) Deli Dağlar,19 Şubat 1931, No.830,s.2-3.
- 19) Aşk Meselesi, 26 Şubat 1931, No:832,s. 2-3.
- 20) Pirelenme Gız, 2 Mart 1931, No:833, s.2-3.
- 21) Cilve, 5 Mart 1931, No. 834, s.2-3.
- 22) Seni Yalancı Seniii!, 12 Mart 1931, No:836, s.2-3.
- 23) Mangallı, Karyolalı, Yemekli Sinema, 19 Mart 1931, No: 838, s.2-3.
- 24) Tamah, 23 Mart 1931, No:839, s.2.
- 25) Göl, 23 Mart 1931, No:839, s.3.
- 26) Çay, 26 Mart 1931, No:840,s.2
- 27) Keman Ustası, 26 Mart 1931, No:840,s.3.
- 28) Çıldıracağım, 30 Mart 1931, No: 841, s.3.
- 29) Bir Rüya Gördüm, 2 Nisan 1931, No: 842, s.3.
- 30) Tavşan Tüyü Şapka, 6 Nisan 1931, No:843, s.3.
- 31) Heves, 9 Nisan 1931, No:844, s.2-3.
- 32) Cer Hocaları, 20 Nisan 1931, No:847, s.2.
- 33) Altın Dişler, 4 Mayıs 1931, No:850, s.3.
- 34) Elli Beş Yaşında Bir Bebek, 7 Mayıs 1931, No.851, s.3
- 35) Genç Dul,11 Mayıs 1931, No: 852,s.2.
- 36) Genç Bahçıvan,14 Mayıs 1931, No:853, s.2-3.
- 37) Hak Yemez Hayrullah Efendi,21 Mayıs 1931, No: 854, s.2-3.
- 38) Evin Namusu, , 28 Mayıs 1931, N.855, s.3 ve 2 İkinci teşrin 1939, No.304, s.13
- 39) Karpuz, 7 Eylül 1944, S.24. s.7-8
- 40) Yalanmatikte Bir Gece, 9 Temmuz 1953, C.3, S.69,s.
- 41) Kuşlu Nalın, 9 Mart 1944, S. 1, s.12, 24 Ağustos 1944, S.22.s.14.

PERDE VE SAHNE

- 1) Samatya'daki Ev, 25 Haziran 1945, No.590,s.14 ve 17.
- 2) Babasının Oğlu,10 Eylül 1944, No:601, s. 15-16.
- 3) Çalgılı Kahve, 10 Birinci Kanun 1944, No:614, s.14 ve 17.

RESİMLİ HAYAT DERGİSİ

- 1) Üsküdar Neresi, Managua Neresi, Şubat 1955, S.34, C.3,s.16.

5. YARARLANILAN DİĞER KAYNAKLAR

1. Avcıoğlu, Doğan, *Türkiye'nin Düzeni (Dün-Bugün-Yarın)*, c. 1, Bilgi Yayınevi, 1969, Ankara
2. Banarlı, Nihat Sami, *Resimli Türk Edebiyatı Tarihi*, İstanbul, 1971

3. Berkes Niyazi, *Türkiye’de Çağdaşlaşma* (Yayına Hazırlayan: Ahmet Kuyaş), Yapı Kredi Yayınları, 2002, İstanbul
4. Çetişli, İsmail, *Metin Tahlillerine Giriş/2, Hikâye-Roman-Tiyatro*, Akçağ Yayınları,2004, Ankara
5. Doğan, Erdal, *Edebiyatımızda Dergiler*, Bağlam Yayıncılık, 1997, İstanbul
6. Emiroğlu, Öztürk, *Türkiye’de Edebiyat Toplulukları*, Akçağ Yayınları, 2001, İstanbul
7. Enginün, İnci, *Cumhuriyet Dönemi Türk Edebiyatı*, Dergâh Yayınları, 2001, İstanbul
8. Enginün, İnci, *Yeni Türk Edebiyatı Araştırmaları*, Dergâh Yayınları, 1991, İstanbul
9. Gövsa, İbrahim Alaettin, *Türk Meşhurları Ansiklopedisi: Edebiyatta, Sanatta, İlimde, Harpte, Politikada ve Her Sahada Şöhret Kazanmış Olan Türklerin Hayatları, Eserleri*, Yedigün Neşriyat, İstanbul.
10. İnuğur, Nuri, *Türk Basın Tarihi*, Gazeteciler Cemiyeti Yayınları, İstanbul, 1992.
11. Kabaklı, Ahmet, *Türk Edebiyatı*, c. 1-5, Türkiye Edebiyat Vakfı, 2002, İstanbul
12. Kaplan, Mehmet, *Türk Edebiyatı Üzerine Araştırmalar*, Dergâh Yayınları, 1994, İstanbul
13. Karaalioglu, Seyit Kemal, *Resimli Motifli Türk Edebiyatı Tarihi*, İstanbul, 1978.
14. Karakılıç, Selçuk, *Tanımadığımız Meşhurlar*, Ötüken Yayınları, İstanbul,2009.
15. Koçu, Reşat Ekrem, *İstanbul Ansiklopedisi*, Koçu Yayınları, İstanbul,1968.
16. Koloğlu, Orhan, *Osmanlı’dan Günümüze Türkiye’de Basın*, İletişim Yayınları, İstanbul,1992.
17. Kurdakul, Şükran, *Düşün ve Edebiyatımızda Şairler ve Yazarlar Sözlüğü: 1076 Şair ve Yazar, Kişilikleri, Yapıtları, Kaynakları, Cumhuriyet Dönemi Dergileri*, Gözlem Yayınları, İstanbul, 1981.
18. Lewis, Bernard, *Modern Türkiye’nin Doğuşu*, Türk Tarih Kurumu Yayınları, 1984, Ankara
19. Nebioğlu, Osman, *Türkiye’de Kim Kimdir?*, Nebioğlu Yayınevi, İstanbul, 1962.
20. Necatigil Behçet, *Edebiyatımızda İsimler Sözlüğü*, Varlık Yayınları, 2000, İstanbul
21. Okay, Orhan, *Sanat ve Edebiyat Yazıları*, Dergâh Yayınları, 1990, İstanbul
22. Ortaylı, İlber, “Tanzimat Adamı ve Tanzimat Toplumu”, *Türk Siyasal Hayatının Gelişimi* (Haz: E. Kalaycıoğlu, A.Y. Sarıbay), Beta Yayınları, 1986, İstanbul
23. Özkırımlı Atilla, *Türk Edebiyatı Ansiklopedisi*, Cem Yayınları, 1982, İstanbul.
24. Özön, Mustafa Nihat, *Metinlerle Muasır Türk Edebiyatı Tarihi*, İstanbul, 1930.
25. *Resimli ve Metin Örnekli Türkiye Edebiyatçıları ve Kültür Adamları Ansiklopedisi*, Elvan Yay. 4. cilt, 2. baskı, Ankara, 2007, s. 1333 – 1334.
26. Sevük, İsmail Habip, *Türk Teceddüt Edebiyatı Tarihi*, İstanbul, 1924.
27. Tekin, Mehmet, *Roman Sanatı*, Ötüken Neşriyat, İstanbul, 2009.
28. Tanpınar, Ahmet Hamdi, *19. Asır Türk Edebiyatı Tarihi*, Çağlayan Kitapevi, 1982, , İstanbul
29. *Tanzimat’tan Bugüne Edebiyatçıları Ansiklopedisi*, Yapı Kredi Yay., 1. cilt, 2. baskı, İstanbul, 2003, s. 399 - 400
30. *Tanzimat’tan Cumhuriyet’e Türk Ansiklopedisi*, 1. Cilt, ”Basın Maddesi”, İletişim Yayınları, İstanbul
31. Topuz, Hıfzı. *100 Soruda Türk Basın Tarihi*, 1973, Gerçek Yayınevi, İstanbul
32. *Türk Dünyası Edebiyatçıları Ansiklopedisi*, Ankara Kültür Merkezi Baskı Yayınları, Ankara, 2003.
33. *Türk ve Dünya Edebiyatçıları*, Remzi Kitabevi, İstanbul, 1987

34. Ülken, Hilmi Ziya, *Türkiye’de Çağdaş Düşünce Tarihi*, Ülken Yayınları, 1979, , İstanbul
35. Ünlü, Mahir-Özcan, Ömer, *20. Yüzyıl Türk Edebiyatı (1940–1960)*, c. IV, İnkılâp Kitapevi, 1991, İstanbul.
36. Yardım, Mehmet Nuri, *Yazar Olacak Çocuklar*, Selis Kitaplar, İstanbul,2007.

ÖZET

Cumhuriyetin ilk yıllarında hikâye yazarak edebiyat yaşamına başlayan Hikmet Feridun (1910- 1992), asıl olarak Türk edebiyat tarihinde *Bugün de Diyorlar ki* (1932) adlı röportaj eseriyle tanınmış ve günümüze kadar bu eseri ve röportajcı yönüyle gelmiş bir yazardır. Ancak; gazete ve dergi sayfalarına göz attığımızda yazarın öykü, roman, deneme, gezi yazısı gibi birçok türde eser verdiği görülecektir. Bu türler içerisinde yazar, hikâye ve romana özellikle yer vermiş, bini aşan sayıda hikâye ve üç adet roman kaleme almıştır.

Bu çalışmada, Hikmet Feridun Es'in bugüne kadar gün yüzüne çıkmamış, gazete ve dergilerdeki hikâye ve romanlarını tek tek tespit etmek; elde edilen metinleri edebiyat metodolojisi içerisinde 'insan, zaman, mekân, muhteva, anlatıcı-bakış açısı, dil ve üslup' açılarından tahlil etmek ve elde edilen verilerle edebiyat tarihimize bir nebze de olsa ışık tutmaya çalıştık.

Her şeyden önce tezimiz biyografik bir çalışma değildir. Bu sebeple Hikmet Feridun Es'in hayat hikâyesi üzerinde durulmamıştır. Roman ve hikâyeleri merkeze alınmış ve çözümleyici (analitik) bir yöntemle tek tek incelenmiştir. Bu inceleme Es'in edebi kişiliğini dikkate sunmuştur.

Anahtar Sözcükler: Hikmet Feridun Es, Türk Edebiyatı, hikâye, roman, aşk, çapkınlık.

ABSTRACT

Narrated by typing the first years of the Republic, which started life Hikmet Feridun literature (1910 - 1992), mainly on Turkish literature today, They say (1932) interview with its works by well-known and have come up to the present aspect of this piece is a writer and röportajcı. However, when we look at newspaper and magazine pages, the author's short stories, novels, essays, travel writing, such as will be seen from the many kinds of works. Author in this species, especially in the story and the novel has given more than thousand has written many stories and three novels.

In this study, Hikmet Feridun Es, uncovered so far, newspapers and magazines to identify the individual stories and novels, from the methodology of literary texts within the 'human, time, place, content, narrator-perspective, language and style; in terms of to analyze the data obtained from literature and history have tried to shed light on a little bit though.

First of all, our thesis is not a biographical study. For this reason, Hikmet Feridun es durulmamıştır on the life story. Novels and stories taken from the center and analytical (analytical) were examined individually in a way. Es into account the literary personality of this review was presented.

Key Words: Hikmet Feridun Es, Turkish Literature, novel, story, love, philandering